NAOMI NOVIK

O REINTERPRETARE ORIGINALĂ
ȘI FEMINISTĂ A BASMULUI „FATA MORARULUI",
DE FRAȚII GRIMM

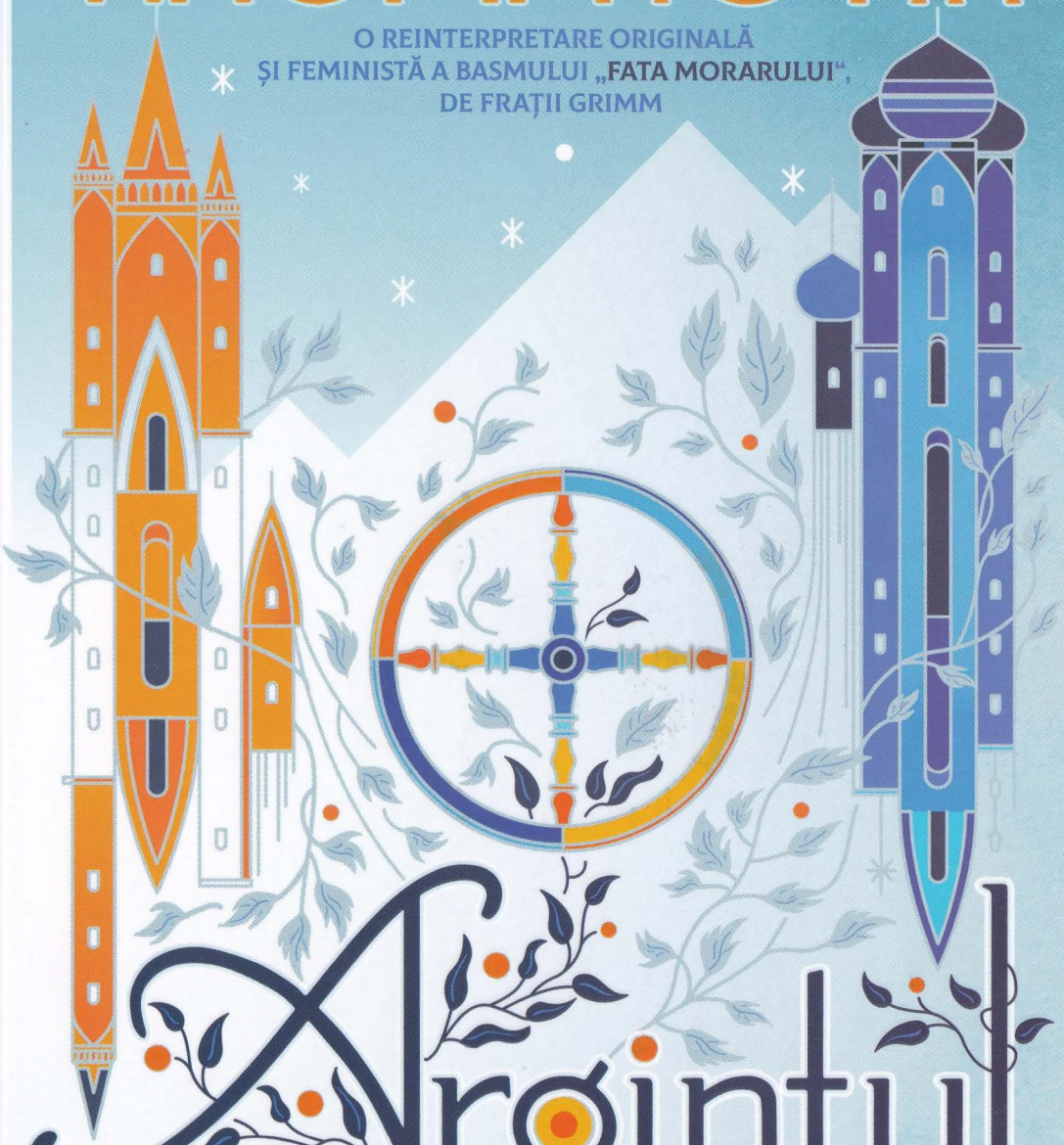

Argintul PRESCHIMBAT

BESTSELLER
NEW YORK TIMES

ARMADA

PREMIUL
LOCUS 2019

ARMADA

NAOMI NOVIK s-a născut în 1973 la New York, într-o familie de imigranți polonezi. A studiat literatura engleză la Universitatea Brown, pe care a absolvit-o în 1995. A urmat un masterat în informatică la Universitatea Columbia și a lucrat o vreme ca programator în industria de gaming. În 2007, a câștigat Premiul John W. Campbell pentru debut, iar în 2016, romanul său *Uprooted* (*Aleasa Dragonului*, Nemira, 2017) a fost distins cu Premiul Nebula. Este autoarea celor nouă volume din seria TEMERAIRE și a romanului grafic *Will Supervillains Be on the Final?* Cititor avid de fantasy, Novik este, de asemenea, pasionată de istorie, în special de perioada napoleoniană, și îndrăgostită de opera lui Patrick O'Brian și a lui Jane Austen. Locuiește în New York cu familia.

NAOMI NOVIK

Argintul PRESCHIMBAT

Traducere din limba engleză
DAN NICOLAE POPESCU

ARMADA

Coperta: Adnan VASILE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NOVIK, NAOMI
Argintul preschimbat / Naomi Novik; trad. din lb. engleză: Dan Nicolae Popescu.
București Nemira Publishing House, 2019
ISBN 978-606-43-0584-8

I. Popescu, Dan Nicolae (trad.)

821.111

Naomi Novik
SPINNING SILVER
Copyright © 2018 by Temeraire LLC
All rights reserved.
This translation published by arrangement with Del Rey, an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC.

© Nemira, 2019

ARMADA este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**

Redactor-șef: Marian COMAN
Redactor: Oana IONAȘCU
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Dușa UDREA-BOBOREL

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-0584-8

CNI
CORESI
Tipărit la C.N.I. „CORESI" S.A.

CAPITOLUL I

Povestea adevărată nu este nici măcar pe jumătate la fel de fermecătoare precum cea pe care ați auzit-o. Povestea adevărată este astfel: fata morarului, cu plete lungi și aurii, vrea să pună mâna pe un domn, un prinț, un fiu de bogătaș, așa că se duce la cămătar și împrumută cât să-și poată cumpăra un inel și un colier cu care să se gătească de sărbătoare. Și e îndeajuns de frumușică pentru ca domnul, prințul, fiul de bogătaș să o bage în seamă, să dănțuiască cu ea și s-o tăvălească într-un pod cu fân, departe de ochii lumii atunci când se termină dansul, ca după aceea el să se întoarcă acasă și să se căsătorească cu femeia bogată pe care i-a sorocit-o familia. Apoi sărmana fată de morar, necinstită de bogătaș, spune în stânga și-n dreapta cum cămătarul e în cârdășie cu diavolul, iar sătenii îl alungă din mijlocul lor sau poate chiar îl bat cu pietre, așa că fata se alege cel puțin cu giuvaierurile cumpărate drept zestre, iar fierarul o ia de nevastă înainte ca primul-născut să vină pe lume nițel cam devreme.

Pentru că povestea este despre cum anume să scapi fără să-ți plătești datoriile. Ea nu e spusă în felul acesta, dar eu o știam. Tatăl meu, ca să vă spun drept, era cămătar.

Și nu se prea pricepea în meseria lui. Dacă cineva nu-i întorcea datoria la timp, nici măcar nu îi aducea la cunoștință acest lucru. Doar dacă dulapul din bucătărie era gol de-a binelea sau dacă pantofii ne cădeau din picioare de scâlciați ce erau, iar mama îi vorbea în șoaptă după ce mergeam la culcare, doar atunci se

ducea, fără prea mare tragere de inimă, și bătea la vreo câteva uși, aproape cerându-și iertare pe când îi ruga să îi înapoieze măcar o parte din ce îi datorau. Iar dacă aveam bani în casă și cineva dorea să ia cu împrumut, n-avea inimă să zică nu, chiar dacă banii abia ne ajungeau pentru noi. Așa că toți banii lui, din care cea mai mare parte fuseseră zestrea mamei, stăteau binișor prin casele altora. Și tuturor le plăcea ca lucrurile să rămână neschimbate, deși ar fi trebuit să le fie rușine de ei înșiși, și prin urmare spuneau des povestea cu pricina, chiar când o puteam auzi și eu, ba mai degrabă atunci.

Bunicul din partea mamei fusese și el tot cămătar, dar era grozav de iscusit. Locuia în Vysnia, la vreo șaizeci de verste depărtare pe vechiul drum negustoresc plin de hârtoape, ce se târa din sat în sat ca o funie plină de mici noduri murdare. Mama obișnuia să mă ia des în vizită la el, atunci când își putea permite câțiva bănuți să plătească drumul în căruța vreunui negustor ambulant sau cu sania, cale de vreo cinci–șase poște ori până la destinație. Câteodată zăream zări printre copaci crâmpeie din celălalt drum, care le aparținea călăreților Străvechi[1], sclipind iarna ca luciul apei unui râu, atunci când viscolul mătura zăpada de pe el.

– Nu te uita, Miryem, îmi spunea ades mama, dar întotdeauna trăgeam pe furiș câte-o uitătură cu coada ochiului, în speranța de a-l avea în bătaia privirii, pentru că întotdeauna căruțașul, oricine ar fi fost, mâna caii cu biciul și-i zorea, până când drumul se făcea din nou nevăzut.

O dată, am auzit ropot de copite în urma noastră pe când ieșeau de pe drumul lor, scoțând un sunet ca de gheață crăpându-se, iar căruțașul nostru a mânat iute caii ca să ascundă căruța îndărătul unui copac și ne-am cuibărit toți în coșul căruței, printre saci, iar mama își ținea brațul încolăcit în jurul creștetului meu, ca să nu fiu ispitită să arunc vreo privire. Au trecut călare valvârtej pe lângă noi, fără să se oprească. Era, la urma urmei, căruța unui sărman negustor ambulant, acoperită cu vase mate de cositor, iar

[1] În original *Staryk* (rus. старый), cu sensul de *vechi*, *bătrân* (n. tr.).

călăreții Străvechi nu catadicseau să iasă după altfel de pradă în afară de aur. Zgomotul puternic de copite a trecut pe lângă noi, în timp ce un crivăț tăios ca un cuțit sufla asupra noastră, iar când m-am ridicat, vârful subțire al cosiței mele era alb de promoroacă, după cum tot albe erau mâneca mamei ținută strâns în jurul meu și spinările noastre. Dar crivățul s-a domolit și, de îndată ce a trecut de tot, negustorul i-a spus mamei, de parcă uitase pricina pentru care ne-am oprit:

– Ei, ne-am odihnit destul, nu-i așa?

– Da, i-a răspuns mama, încuviințând din cap, de parcă nici ea nu-și amintea, iar negustorul s-a așezat pe locul căruțașului, a scos un cloncănit către cai și ne-am urnit din loc.

Eram îndeajuns de mică să-mi amintesc pățania un pic mai târziu, dar nu îndeajuns de mare încât să-mi pese de călăreții Străvechi mai mult decât de frigul obișnuit pătrunzându-mi prin haine și de stomacul ros de foame. Nu doream să spun nimic din ce-ar fi putut face căruța să se oprească din nou, fiind plină de nerăbdare să ajung în târg și în casa bunicului.

Bunica mă întâmpina mereu cu câte o rochie nouă, simplă, cafenie și fără înfloriturі, dar călduroasă și trainică, iar în fiecare iarnă îmi dăruia o pereche nouă de pantofi din piele care nu mă rodeau, nici nu erau peticiți și crăpați pe margini. Mă îndopa apoi cu mâncare de trei ori pe zi, iar în serile de dinaintea plecării făcea întotdeauna tartă cu brânză, după rețeta proprie: auriu-rumenită pe dinafară și plină de umplutură groasă, albă și sfărâmicioasă, care aducea un pic la gust cu merele și pe care o orna cu stafide aurii pe deasupra. Iar după ce mâncam încet-încet din tartă, zăbovind asupra ultimei bucățele dintr-o felie mai lată decât palma mea, mă duceau la culcare în dormitorul mare și primitor de sus, în care dormiseră în copilărie mama și surorile ei, în același pat îngust de lemn, cu porumbițe cioplite. Mama se așeza lângă bunica, aproape de vatră și își punea domol capul pe umărul ei. Nu-și vorbeau, însă când am mai crescut, cum nu mai adormeam atât de repede, puteam să văd prin pâlpâirea focului din vatră că amândurora li se prelingea câte o dâră subțire de lacrimi pe obraji.

Am fi putut rămâne acolo. Era loc destul în casa bunicului şi eram bine-venite. Dar ne întorceam întotdeauna acasă, pentru că îl iubeam pe tata. Nu se descurca mai deloc cu banii, însă era de o căldură şi de o blândeţe nemărginite şi încerca să îşi facă uitate eşecurile prin fapte bune: îşi petrecea aproape toate zilele în frigul pădurii, căutând de-ale gurii şi lemne de foc, iar când era acasă, nu se dădea în lături de la nimic ca s-o ajute pe mama. În casa noastră nu se vorbea despre îndatoririle casnice ale femeii, iar când sufeream de foame, el rămânea cel mai flămând, luând pe furiş din farfuria lui ca s-o umple pe a noastră. Seara, când se aşeza lângă foc, mâinile lui trebăluiau fără preget, cioplind câte-o jucărioară pentru mine sau ceva pentru mama, un ornament pe un scaun sau pe o lingură de lemn.

Dar iarna era întotdeauna lungă şi aspră şi, an de an, eram îndeajuns de mare să-mi amintesc că anul de faţă era mai anevoios decât cel dinainte. Târgul nostru nu era înconjurat de ziduri şi rămăsese pe jumătate nenumit; unii târgoveţi ziceau că se numeşte Pakel, căci se afla aproape de drumul mare, iar alţii, cărora nu le plăcea numele pentru că le reamintea de apropierea primejdioasă de drumul Străvechilor, ziceau că se numeşte Pavys, căci se afla lângă râu, dar nimeni nu îşi dăduse vreodată osteneala să-l treacă pe hartă, aşa că nu s-a statornicit nicio hotărâre în privinţa numelui. Când vorbeam despre el, îi ziceam întotdeauna *Târgul*. Drumeţii erau bine-veniţi în el, aflându-se cam la o treime din drumul ce leagă Vysnia de Minask, şi un râuleţ întretăia drumul, curgând de la răsărit spre apus. Mulţi ţărani îşi aduceau mărfurile cu barca, astfel încât zilele de târg erau un adevărat furnicar. Totuşi însemnătatea târgului nostru avea o limită. Niciunui mare boier nu îi păsa foarte tare de noi, iar ţarului din Koron, nici atât. N-aş fi putut spune pentru cine lucra cel însărcinat cu strângerea dărilor, până când, după o vizită în casa bunicului, am aflat din întâmplare că Ducele de Vysnia s-a mâniat foarte, pentru că încasările de pe urma târgului nostru scădeau constant de la an la an. Frigul nemilos venea pe nesimţite din pădure tot mai devreme, împuţinându-ne recoltele.

În anul când am împlinit șaisprezece ani, au năvălit și călăreții Străvechi, în timpul a ceea ce ar fi trebuit să fie ultima săptămână de toamnă, înainte de cel de-al doilea seceriș al orzului. Întotdeauna căutaseră să prade aur, năvălind doar din când în când; oamenii povesteau frânturi de amintiri pe jumătate uitate, ca și de morții lăsați în urmă de ei. Dar în ultimii șapte ani, pe măsură ce iernile s-au asprit, au devenit mai hrăpăreți. Pe crengile copacilor încă atârnau câteva frunze, când au ieșit în galop de pe drumul lor, apucând pe-al nostru, și au trecut la doar cincisprezece verste de târg, îndreptându-se spre o mănăstire bogată aflată în cale, unde au ucis doisprezece călugări și au furat sfeșnicele, potirul de împărtășanie din aur și toate icoanele acoperite cu foiță de aur, după care au cărat comoara furată spre părelnica împărăție situată la capătul drumului lor.

Pământul a înghețat bocnă în noaptea de după năvala călăreților și în zilele următoare un vânt din ce în ce mai tăios a început să sufle neîndurător dinspre pădure, purtând cu el vârtejuri de zăpadă înghețată. Căscioara noastră se ridica chiar la marginea târgului, neavând în preajmă ziduri care să mai preia din furia vântului, iar noi am ajuns din ce în ce mai piperniciți, flămânzi și înfrigurați. Tata continua să își caute scuze, fugind de treaba spre care nu-l trăgea deloc inima. Dar chiar și atunci când mama l-a împins într-un sfârșit de la spate și a încercat să își facă treaba, s-a întors doar cu un pumn amărât de bănuți și a îngăimat drept scuză pentru puținul adus, atunci când mi-a fost peste putință să cred că datornicii s-au ostenit măcar să se scuze către el cu asemenea vorbe: „E iarnă grea. O iarnă aspră pentru toată lumea." Am ieșit în târg a doua zi să duc brutarului jimbla noastră necoaptă și am auzit cumetre care ne datorau bani vorbind despre ospețele pe care plănuiau să le gătească și despre bunătățile pe care aveau să le cumpere de la piață. Se apropia mijlocul iernii. Cu toții își doreau să pună bunătăți pe masă; ceva deosebit pentru sărbători, pentru sărbătorile lor de iarnă.

Așadar, l-au trimis pe tata acasă cu mâna goală, în vreme ce luminile din casele lor străluceau pe zăpadă, iar mirosul de carne

friptă ieşea prin crăpăturile uşilor, pe când mă întorceam agale la brutar să îi dau un bănuţ tocit pentru o jimblă grosolană, pe jumătate arsă, care nu aducea defel cu pâinea necoaptă pe care i-o dusesem mai devreme. Dăduse o jimblă bună altui muşteriu şi păstrase una arsă pentru noi. Acasă mama pregătea o supă lungă de varză şi, încercând să se descurce cu puţinul avut, folosise ulei de gătit ca să aprindă candela pentru a treia noapte a sărbătorii noastre, tuşind în timp ce trebăluia: încă o rafală de vânt îngheţat începuse să sufle dinspre pădure, pătrunzând prin fiece crăpătură şi cotlon al căscioarei noastre dărăpănate. Nu am apucat să păstrăm luminile aprinse decât câteva minute, când o pală de vânt le-a stins pe toate.

– Ei bine, poate asta înseamnă că e ora de culcare, a spus tata în loc să le reaprindă, deoarece aproape rămăseserăm fără ulei.

Într-a opta zi, mama era deja prea sfârşită din pricina tusei ca să se mai poată da jos din pat.

– O să se facă bine curând, a zis tata, ocolindu-mi privirea. Frigul ăsta o să se înmoaie curând. Deja durează de prea mult timp.

S-a apucat să modeleze candele în lemn, beţe subţiri pe care să le aprindem, deoarece arseserăm ultimele picături de ulei în noaptea de dinainte. În casa noastră n-avea să se întâmple niciun miracol al luminilor.

Apoi tata a ieşit să scormonească sub zăpadă după vreascuri. Proviziile noastre de lemne de foc se subţiau şi ele văzând cu ochii.

– Miryem! m-a chemat mama cu glas răguşit, după ieşirea tatei.

I-am dus o ceaşcă de ceai slab îndulcit cu foarte puţină miere. A sorbit o înghiţitură, s-a aşezat la loc între perne şi mi-a spus:

– Când iarna se mai înmoaie, vreau să mergi în casa tatălui meu. El o să te ducă în casa tatălui meu.

Ultima oară când l-am vizitat pe bunicul a fost într-o noapte când au venit la cină şi surorile mamei cu soţii şi cu fiicele lor. Toate purtau rochii împletite din lână şi şi-au lăsat mantalele căptuşite cu blană la intrare; pe degete aveau inele de aur şi la încheieturi, brăţări de aur. Râdeau, cântau şi întreaga odaie era învăluită în căldură, deşi ne aflam în miezul iernii, şi am mâncat pâine

proaspătă şi pui fript şi supă fierbinte şi aurie, gustoasă şi potrivit de sărată, un abur cald ridicându-mi-se în nări. Când mama mi-a vorbit, am inspirat cu nesaţ toată căldura acestei amintiri odată cu cuvintele ei şi am tânjit după ea, frângându-mi dureros mâinile îngheţate. M-am gândit cum ar fi să mă duc să locuiesc acolo – o fată săracă lipită – lăsându-l singur pe tata, lăsând totodată şi galbenii mamei pentru totdeauna în casele vecinilor noştri.

Cu buzele strâns lipite, am sărutat-o pe mama pe frunte şi i-am spus să se odihnească, iar după ce, cu mare greutate, a aţipit, m-am dus să iau de lângă vatră cutia, în care tata îşi ţinea catastiful datornicilor. L-am luat din cutie, apoi am scos tocul cu peniţa tocită din suport, am amestecat puţină cenuşă din vatră în loc de cerneală şi am întocmit o listă. Fiica unui cămătar, chiar şi a unui cămătar jalnic, se pricepe bine la socoteli. Am tot scris şi am tot socotit – dobânzi şi crâmpeie de timp întrerupt de plăţi răzleţe şi neînsemnate. Tata îi avea însemnaţi grijuliu în catastif pe toţi datornicii, pe atât de meticulos cu fiecare dintre ei pe cât de nepăsători fuseseră ei cu el întotdeauna. Iar când am terminat de întocmit lista, mi-am scos lucrul de mână din geantă, mi-am potrivit şalul la gât şi am ieşit din casă să înfrunt o nouă dimineaţă îngheţată.

Am mers pe la toate casele care ne datorau bani şi le-am bătut cu putere în uşă. Era încă foarte devreme, încă întuneric, pentru că accesele de tuse ale mamei ne treziseră în toiul nopţii. Cu toţii erau încă acasă. Aşa că stăpânii casei au deschis uşa şi m-au privit cu mare mirare, în vreme ce eu le-am înfruntat dârz privirea şi le-am spus, cu glas rece şi îndârjit: „Am venit să încheiem socotelile."

Desigur, au încercat să mă ducă cu vorba; unii chiar au râs de mine. Oleg căruţaşul şi-a strâns pumn mâinile de zdrahon, sprijinindu-le în şolduri, şi s-a holbat la mine, în vreme ce nevastă-sa, mică precum o veveriţă, stătea cu capul aplecat peste vatră, săgetându-mă din când în când cu privirea. Kajus, care împrumutase doi galbeni în anul de dinaintea naşterii mele şi vindea bine *krupnikul*[1], pe care îl fierbea în cazanele de aramă pe care le

[1] Băutură alcoolică tradiţională, populară în Belarus, Lituania şi Polonia (n. tr.).

cumpărase cu banii împrumutați, mi-a zâmbit și m-a poftit să intru să mă încălzesc și să beau ceva cald. L-am refuzat. Nu pofteam să mă încălzesc. Am rămas în picioare în pragul fiecărei case, am scos lista și le-am spus de-a fir a păr cât anume împrumutaseră, cât de puțin au plătit și câtă dobândă datorau pe lângă.

S-au stropșit la mine cu chef de ceartă, iar unii dintre ei chiar au țipat. Nimeni în viața mea nu mai țipase la mine până atunci – nici mama, cu vocea ei blajină, nici blândul meu tată. Dar mi-am găsit în suflet o înverșunare amară, ceva din suflul înghețat al iernii îmi intrase în inimă – sunetul dogit al tusei care o chinuia pe mama și amintirea felului în care se spusese de nenumărate ori în piața satului povestea despre fata care s-a făcut crăiasă cu galbenii altcuiva și nu și-a mai plătit nicicând datoria. Am rămas în pragul caselor lor, nu m-am clintit defel. Socotelile mele erau cinstite și ei o știau tot atât de bine ca mine, iar când s-au oprit din țipat, i-am întrebat:

– Aveți banii?

Credeau că le acord o păsuire. Desigur, au spus cu toții „nu"; nu aveau o asemenea sumă.

– Atunci, o să-mi plătiți puțin din datorie acum și tot așa în fiecare săptămână, până se stinge datoria, le-am spus, și-o să plătiți și dobândă pe sumele neîntoarse la vreme, dacă nu vreți să-i trimit vorbă bunicului să vă cheme în fața legii ca rău-platnici.

Niciunul dintre ei nu era foarte umblat. Știau însă că tatăl mamei era bogat și trăia într-un conac la Vysnia și că împrumutase bani unor cavaleri și chiar, umbla zvonul, unui boier mare. Așa că mi-au dat cu toții câte ceva, cu chiu cu vai: doar câțiva bănuți prin unele case, însă de niciunde nu am plecat cu mâna goală. Am primit de la ei felurite bunuri: douăzeci și patru de coți de stofă groasă de lână de un roșu-aprins, un urcior cu ulei, două duzini de lumânări mari de ceară albă de albine și un cuțit nou de bucătărie de la fierar. Le-am socotit pe toate cât se poate de cinstit – la prețul cu care le-ar fi vândut altora la piață, nu mie – și am scris sub ochii lor cât prețuia fiece lucrușor primit și le-am spus că urmează să ne revedem săptămâna ce vine.

În drum spre casă, am oprit în pragul Ludmilei. Ea nu lua bani cu împrumut; ar fi putut să dea ea însăşi altora pe datorie, dar nu îi era îngăduit să ceară camătă, şi oricum nimeni în târg nu ar fi fost atât de prost să împrumute de la altcineva în afară de tata, care îi lăsa să plătească în legea lor sau chiar deloc. Mi-a deschis uşa cu un zâmbet meşteşugit: avea obiceiul să găzduiască drumeţi peste noapte. Zâmbetul i s-a şters când a dat cu ochii de mine. „Ei, ce vrei?" mi-a spus răstit. Credea că am venit cu cerşitul.

– Mama e bolnavă, *panova*[1], i-am răspuns politicos, făcând-o să se gândească niţel la asta, apoi să se simtă uşurată când i-am spus: Am venit să cumpăr câte ceva de-ale gurii. Cât costă supa?

Am întrebat-o apoi preţul ouălor şi al pâinii, ca şi cum urma să îngrămădesc cumpărăturile într-o punguţă şi, pentru că nu ştia ce am de gând să cumpăr, mi-a zis pe dată preţurile, fără să le umfle de două ori. După aceea s-a oţărât când i-am numărat în palmă şase bănuţi pentru o oliţă de supă fierbinte, cu jumătate de pui în ea, trei ouă proaspete, o jimblă fragedă şi un castron cu faguri, acoperit cu un ştergar. Însă mi-a dat ursuză cumpărăturile şi le-am cărat în braţe pe lungul drum către casă.

Tata se întorsese acasă înaintea mea; l-am găsit punând lemne pe foc şi a ridicat îngrijorat privirea când am deschis uşa cu umărul. S-a uitat cu mirare la braţele mele încărcate cu de-ale gurii şi cu lână roşie. Am pus restul bănuţilor şi o jumătate de rublă de argint în borcănelul de pe cămin, în care, de altfel, mai rămăseseră doar câţiva bănuţi şi i-am înmânat tatei lista cu plăţile scrise, după care mi-am îndreptat toată grija asupra mamei, încercând s-o fac să se simtă mai bine.

#

După isprava asta, eu am ajuns cămătarul târgului. Şi ce cămătar vrednic eram – o sumedenie de oameni ne datorau bani –, aşa că, foarte curând, paiele de pe podelele noastre au fost înlocuite cu scânduri netede de lemn auriu, iar crăpăturile din căminul

[1] În original, cu sensul de „doamnă" (n. tr.).

nostru au fost lutuite cum se cuvine, pe când acoperişul casei a primit un înveliş nou de stuf şi mama s-a ales cu o mantie de blană cu care să se învelească şi pe care s-o poarte să-i ţină cald la piept. Mamei nu i-a plăcut mantia defel şi nici tatei, care a ieşit şi şi-a văzut singur de-ale lui în ziua când am venit cu ea acasă. Odeta, nevasta brutarului, mi-o oferise drept plată pentru stingerea datoriei familiei ei. Era tare frumoasă, vârstată cu nuanţe de cafeniu închis şi deschis; şi-o adusese cu ea la vremea măritişului, toată numai piei de hermeline vânate de tatăl ei în pădurea boierului.

Însă acea parte anume din vechea poveste s-a dovedit adevărată: ca să fii un bun cămătar, trebuie să ai inima împietrită. Dar eram pregătită să fiu tot atât de lipsită de îndurare faţă de vecinii noştri cât fuseseră şi ei faţă de tata. Nici chiar să le smulg din braţe primii-născuţi[1], dar într-o săptămână de primăvară târzie, după ce drumurile au fost în cele din urmă curăţate, m-am îndreptat spre casa unui ţăran, hăt-departe, peste câmpuri; şi n-a avut nimic să-mi plătească din datorie, nici măcar o jimblă amărâtă. Gorek împrumutase şase copeici de argint, o sumă pe care n-ar fi putut-o întoarce plătind cu toate recoltele secerate până la sfârşitul zilelor sale; nu cred să fi ţinut în palmă cândva mai mult de cinci firfirei o dată. Mai întâi a încercat să mă gonească de la uşa lui cu sudalme aruncate într-o doară, cum făceau mulţi dintre datornici, dar când m-am ţinut dârză şi i-am spus că o să intre în bucluc cu legea, i s-a simţit disperarea în glas:

– Am patru guri de hrănit, mi-a spus. N-ai cum stoarce bani din piatră seacă.

Ar fi trebuit să-mi fie milă de el, presupun. Tatei i-ar fi fost, şi mamei la fel. Dar, înfăşurată parcă într-un văl de răceală, am întrezărit doar primejdia momentului. Dacă aveam să-l iert şi să-i accept scuzele, în săptămâna următoare toţi datornicii ar fi încropit o scuză; şi astfel, am văzut limpede încă o dată desfăşurarea lucrurilor.

---

[1] Aluzie biblică la Vechiul Testament (moartea întâilor născuţi – cea de-a zecea plagă abătută asupra egiptenilor, înainte de Exodul evreilor) (n. tr.).

Apoi, lungana de fiică-sa a intrat clătinându-se, purtând o broboadă cenușie, aspră peste cozile lungi și bălane, cu o cobiliță grea petrecută pe după umeri, purtând două găleți cu apă, de două ori mai grele decât aș fi reușit eu să aduc când mergeam să scot apă din fântână. Și i-am zis:

– Atunci fiica ta va veni la noi fată-n casă și va munci pentru stingerea datoriei, pentru un bănuț și jumătate zilnic.

M-am îndreptat spre casă mulțumită peste poate, ba chiar am schițat, pisicindu-mă nițel, câțiva pași de dans pe drumul ce șerpuia pe sub copaci.

Fata se numea Wanda. A venit tăcută a doua zi dis-de-dimineață, a robotit ca o vită de povară până la ora cinei și a plecat la fel de tăcută; și-a ținut tot timpul capul plecat. Era foarte puternică și s-a învrednicit să facă singură aproape toată treaba din gospodărie în numai jumătate de zi. A adus apă și a crăpat lemne, a îngrijit de micul cârd de găini care scociorau acum prin curte, a frecat zdravăn podelele, vatra și toate cratițele, iar eu am fost tare mulțumită de alegerea mea.

După plecarea ei, pentru întâia oară în viața mea mama i-a vorbit tatei mânioasă, cu obidă, așa cum nu o făcuse nici măcar când suferise cel mai greu de frig și de boală. „Și ție chiar nu-ți pasă ce face treaba asta din fiica noastră?“ am auzit-o strigând la el, cu vocea încă răgușită, în timp ce-mi curățam de noroi tocurile ghetelor, lângă poartă; odată despovărată de muncile de dimineață, am împrumutat un măgăruș cu care am ajuns în cele mai îndepărtate cătune pentru a aduna bani de la datornici care pesemne credeau că n-o să mai vină nimeni vreodată după ei. Secara de iarnă era de-acum strânsă și m-am ales cu doi saci burdușiți de boabe, cu încă doi saci de lână și o desagă plină cu alune de pădure pe placul mamei, păstrate proaspete la rece întreaga iarnă, ba chiar și cu un vechi spărgător de nuci din fier, vechi, dar încă bun, ca să nu mai fim nevoiți să le zdrobim cu ciocanul.

– Și ce-o să-i spun? a strigat. Ce-o să-i spun? Nu, o să rabzi de foame; nu, o să suferi de frig și o să umbli îmbrăcată în zdrențe?

– Dacă ai avut sângele-rece să faci singur slujba asta, cu tot atât de mult sânge-rece ai lăsa-o pe ea să îţi facă treaba, a răspuns mama. Pe fiica noastră, Josef!

În noaptea aceea, tata a încercat să-mi spună ceva în şoaptă, găsindu-şi cu greutate cuvintele – anume că am făcut destul, că nu era treaba mea cămătăria şi că de a doua zi să rămân acasă. Nu mi-am ridicat privirea în timp ce spărgeam alune şi nici nu i-am răspuns, păstrându-mi toată răceala strânsă ghem în inimă. M-am gândit la vocea răguşită a mamei şi nu la cuvintele rostite de ea. După câtva timp, glasul i s-a stins. Răceala dinlăuntrul meu l-a învăluit, alungându-l, la fel cum se întâmplase şi înainte în sat, pe când le ceream datornicilor să plătească ce-i datorează.

CAPITOLUL II

Taica zicea adesea că o să meargă la cămătar. Că o să facă rost de bani pentru un plug nou sau ca să cumpere câțiva purcei ori o vacă cu lapte. Eu nu prea știam ce sunt aceia bani. Coliba noastră era departe de târg și ne plăteam dările în saci cu grâne. Când vorbea taica despre ei păreau ca o vrajă, dar în gura mamei banii sunau a primejdie. „Nu te duce, Gorek!" îi tot spunea. „Mereu se lasă cu necazuri când e vorba de datorat bani, mai devreme sau mai târziu." Apoi taica țipa la ea să-și vadă de treabă și o mai și plesnea, dar de dus la cămătar tot nu se ducea.

Până la urmă s-a dus, când am împlinit eu unsprezece ani. Încă un prunc se născuse și pierise în noapte, iar mama zăcea bolnavă. Nu aveam trebuință de încă un prunc. Îi aveam deja pe Serghei și pe Stepon, dar și pe cei patru prunci morți, îngropați în țărâna de sub copacul alb. Taica îngropa mereu pruncii morți acolo, deși pământul se săpa anevoie, pentru că nu voia să împuțineze țarina pentru semănături. Și așa nu putea semăna nimic prea aproape de copacul coliliu. Sugea viața din orice creștea în jurul lui. Boabele de secară încolțeau în umbra lui, până când, într-o dimineață răcoroasă, te trezeai cu ele ofilite, iar copacului coliliu îi mai apăreau câteva frunze albe pe ramuri. Și nici nu era cu putință să-l culce la pământ. Era cu totul alb, așa că era de drept al Străvechilor. Dacă îl reteza, aveau să vină să-l ucidă. Așa că singurele lucruri pe care le puteam semăna acolo erau pruncii morți.

Când taica s-a întors cătrănit și încă asudând după îngroparea unui nou făt, a grăit cu glas puternic: „Mama voastră are nevoie de doctorii. Mă duc la cămătar." Noi, copiii, ne-am uitat unii la alții – eu, Serghei și Stepon. Ei erau prea mici și speriați ca să spună ceva, iar mama era prea bolnavă ca să poată adăuga ceva. Nici eu n-am zis nimic. Mama încă zăcea în pat, așternutul era pătat de sânge, iar ea, roșie la chip de fierbințeală. N-a scos niciun cuvânt cât i-am vorbit. Doar tușea neîntrerupt. Voiam ca taica să se întoarcă cu vreo vrajă, care s-o facă să se dea jos din pat, s-o pun din nou pe picioare.

Așa că s-a dus. Două copeici le-a băut în târg și încă două le-a pierdut la jocuri de noroc înainte să se întoarcă acasă cu doctorul după el. Doctorul s-a ales cu ultimele două copeici și mi-a dat niscai prafuri pe care să le amestec în apă fierbinte și să i le dau mamei. Dar leacul n-a pus capăt fierbințelii. După trei zile, pe când încercam să-i dau puțină apă să bea, mama a reînceput să tușească.

– Mamă, ți-am adus puțină apă, i-am spus.

Dar n-a deschis ochii. Și-a odihnit mâna ei mare pe creștetul meu, străină, stingheră și grea, după care și-a dat duhul. Am privegheat-o tot restul zilei, până s-a întors taica din țarină. A privit-o în tăcere, după care mi-a spus: „Schimbă paiele din așternut." I-a luat apoi trupul pe umăr ca pe un sac cu cartofi și a dus-o sub copacul alb, unde a îngropat-o alături de pruncii ei morți.

Cămătarul a venit peste câteva luni și și-a cerut banii îndărăt. L-am primit în casă la sosire. Știam că e unealta diavolului, dar nu-mi era frică de el. Era un om subțirel de tot – la mâini, la trup și la față. Avea mama o icoană agățată pe perete, cioplită dintr-un lemn firav. Cu ea semăna cămătarul. Avea o voce domoală. I-am dat o ceașcă de ceai și un codru de pâine, pentru că mi-am amintit cum mama întotdeauna omenea cu ceva de mâncare pe oricine ne călca pragul.

Când taica s-a întors acasă, l-a alungat, urlând, pe cămătar. Apoi m-a otânjit rău de cinci ori cu cureaua doar pentru că l-am primit în casă, nemaipunând la socoteală că-i dădusem și de mâncare.

– Ce treburi îl mână pe la noi? Că doar nu poţi stoarce bani din piatră seacă, a zis, încingându-se la loc cu cureaua. Am stat cu faţa pitită în şorţul mamei până m-am oprit din plâns.

Acelaşi lucru îl spunea şi când trecea pe la noi culegătorul de biruri, dar numai şoptind în barbă. Culegătorul de biruri venea întotdeauna în ziua când ultima baniţă cu grâne ajungea în hambar, iarna şi primăvara. Nu ştiu cum se face, dar întotdeauna ştia când să vină. Odată cu plecarea lui, şi birul era plătit. Din ce mai rămânea, trebuia să supravieţuim noi. Şi nu rămânea niciodată prea mult. Iernile, mama obişnuia să-i spună lui taica: „Asta vom mânca în noiembrie, iar asta în decembrie", şi arăta către toate cele de-ale gurii, până când totul era împărţit acătării până în primăvară. Însă acum mama nu mai era cu noi. Aşa că taica a luat un ied la târg cu el. În noaptea aceea s-a întors acasă foarte târziu şi beat. Noi, copiii, dormeam în casă, strânşi în jurul cuptorului, şi când a intrat s-a împiedicat de Stepon. Stepon a început să plângă, iar taica s-a înfuriat, şi-a scos cureaua şi a început să ne croiască până când am fugit cu toţii din casă. Capra care fătase iedul vândut a încetat să mai dea lapte şi am rămas fără de-ale gurii la sfârşitul iernii. Până în primăvară a trebuit să scormonim sub zăpadă după ghinde căzute.

Însă iarna următoare, când a venit culegătorul de biruri, taica tot a luat un sac cu grâne la târg. Noi ne-am dus cu toţii la culcare în şopron, cu caprele. Serghei şi Stepon au scăpat basma curată, dar pe mine tot m-a bătut taica a doua zi, pentru că nu l-am aşteptat cu cina când a venit acasă. Aşa că în anul următor am aşteptat în casă până ce l-am văzut pe taica apropiindu-se pe drum. Ţinea în mână un felinar care făcea rotocoale largi, pricinuite de faptul că era atât de beat. I-am pus mâncarea fierbinte într-o strachină pe masă şi am fugit din casă. Era deja întuneric, dar nu mi-am luat o lumânare cu mine, pentru că n-am vrut ca taica să mă vadă plecând.

Gândul mi-era să mă ascund în şopron, dar m-am tot uitat îndărăt să văd dacă taica nu vine după mine. Felinarul îşi legăna lumina prin casă, dezmorţind ochiurile de geam prin care căuta să vadă unde sunt. Apoi nu s-a mai mişcat deloc, semn că fusese

aşezat pe masă. Aşa că am crezut că sunt în siguranţă. Am început să mă uit pe unde merg, dar nu puteam zări mare lucru în beznă, orbită de privitul în ferestrele luminate, şi sigur nu mă aflam pe cărarea către şopron. Înotam în zăpadă până la brâu. Nu se auzea zgomot de capre, nici măcar de purcei. Era o noapte de catran.

Socoteam că trebuie să ajung la gard sau în drum, mai devreme sau mai târziu. Am mers mai departe cu mâinile întinse, pregătite să atingă gardul, dar n-am dat de el. Era întuneric şi mai întâi mi s-a făcut frică, apoi n-am mai simţit decât frigul, după care m-a cuprins şi somnul. Degetele de la picioare îmi erau amorţite. Zăpada îmi pătrundea prin crăpăturile încălţărilor din împletitură de scoarţă de copac.

Apoi înaintea mea s-a ivit o luminiţă. Şi am înaintat cu greutate spre ea. Mă aflam lângă copacul coliliu. Ramurile îi erau înguste şi toate frunzele albe rămăseseră pe ram, deşi eram în miezul iernii. Vântul sufla printre ele şi le făcea să scoată un zgomot asemănător unei voci care şopteşte prea încet pentru a se face auzită. Dincolo de copac, se zărea un drum lat, neted ca gheaţa şi strălucitor. Ştiam prea bine că e drumul călăreţilor Străvechi. Însă era atât de frumos, iar eu încă mă simţeam ciudat, înfrigurată şi somnoroasă. Nu-mi amintesc să mi se fi făcut frică. Aşa că m-am trezit umblând pe el.

Mormintele alor mei erau înşirate sub copac. La căpătâiul fiecăruia era aşezată o piatră netedă. Mama le scosese chiar ea din râu pentru pruncii ei morţi. Iar eu, la rându-mi, am scos pietre din râu pentru mormântul mamei şi al mezinului mort. Pietrele de la căpătâiul lor erau mai mici decât celelalte, pentru că eu nu puteam încă să car o piatră aşa de grea cum putuse mama. Când am păşit peste şirul de pietre ca să ajung în drumul Străvechilor, o ramură a copacului m-a izbit peste umeri. Şi am căzut rău. Mi s-a tăiat răsuflarea. Vântul bătea printre frunzele albe şi le-am auzit spunându-mi: *Fugi acasă, Wanda!* Atunci mi-a pierit somnul şi m-a cuprins aşa o frică, încât m-am ridicat şi-am alergat într-un suflet spre casă. Am zărit-o de la depărtare, fiindcă felinarul rămăsese aprins în fereastră. Taica deja sforăia tolănit pe pat.

#

Un an mai târziu, bătrânul Jakob, vecinul nostru, a venit la noi acasă şi m-a cerut de la taica. Voia ca taica să-i dea şi o capră, pe lângă mine, aşa că taica l-a dat afară din casă strigând:

– Auzi tu, fată mare, sănătoasă, zdravănă de spinare, şi mai vrea să-i dau şi-o capră!

După aceea, am muncit din greu. Nu m-am dat în lături de la nicio treabă la care m-a pus taica, oricât de grea. N-aveam de gând să nasc un şir de prunci morţi şi să mor şi eu. Însă am crescut înaltă, părul îmi era lung şi bălai şi mi-au crescut şi sânii. Încă doi bărbaţi m-au cerut de nevastă în următorii doi ani. Pe ultimul nu-l ştiam defel. Era de loc din cealaltă parte a târgului, de la aproape zece verste. Ba chiar s-a învoit să plătească un purcel drept preţ al miresei. Dar hărnicia mea îl făcuse deja lacom pe taica, aşa că a cerut trei purcei. Omul a scuipat pe podea şi a ieşit din casă.

Însă secerişurile erau din ce în ce mai slabe. Zăpada se topea din ce în ce mai târziu în fiecare primăvară şi începea să cadă din ce în ce mai devreme în fiecare toamnă. După ce culegătorul de biruri îşi lua partea, nu mai rămânea mare lucru pentru băutură. Învăţasem să pitesc hrana prin cotloane, ca să nu ajungem să răbdăm de foame la fel de rău ca în prima iarnă după moartea mamei, însă cu toţii – Serghei, Stepon şi cu mine – ne făceam din ce în ce mai mari. În anul când am împlinit şaisprezece ani, după secerişul de primăvară, taica s-a întors din oraş numai pe jumătate beat şi cu arţag. Nu m-a bătut, dar m-a măsurat cu privirea, de parcă eram unul dintre purcei, preţăluindu-mă în gând.

– Săptămâna viitoare vii cu mine la târg, mi-a spus.

A doua zi m-am dus lângă copacul alb. Mă ţinusem departe de el din noaptea în care zărisem drumul călăreţilor Străvechi, însă în acea zi am aşteptat până când soarele s-a înălţat pe boltă. După care am spus că mă duc să aduc apă, dar m-am dus lângă copac. Am îngenuncheat la rădăcina lui, sub ramuri, şi am rostit:

– Vino-mi în ajutor, mamă!

După alte două zile, a venit la noi fata cămătarului. Semăna cu taică-său, ciolănoasă la trup, cu părul castaniu-închis și obraji supți. Nu-i ajungea nici până la umăr lui taica, dar s-a proțăpit în fața ușii, aruncând o umbră lungă în casă în timp ce îi spunea că o să-l dea pe mâna legii dacă nu-i întoarce banii datorați. Taica a strigat la ea, dar nu s-a înfricoșat. Când a terminat taica de vorbit, spunându-i că nu poți stoarce bani din piatră seacă, și i-a arătat dulapul gol, ea i-a zis:

– Atunci, fiica ta va veni și va munci la mine în casă până la stingerea datoriei.

După ce a plecat, m-am întors la copacul alb și am zis: „Îți mulțumesc, mamă", iar între rădăcini am îngropat un măr, un măr întreg, deși eram atât de flămândă, încât aș fi putut să-l mănânc cu tot cu sâmburi. Deasupra capului meu, în copac a răsărit o floricică albă.

M-am dus la cămătar acasă în dimineața următoare. Mi-era frică să mă duc la oraș singură, dar era oricum mai bine decât să merg în târg cu taica. Și nici nu trebuia propriu-zis să intru în oraș: casa lor era prima de care dădeai când ieșeai din pădure. În ochii mei, părea o casă mare, cu două odăi și cu dușumea de scânduri netede, mirosind a lemn proaspăt lăcuit. Nevasta cămătarului se afla în odaia din spate. Era bolnavă și tușea tare. Mi-au înțepenit umerii și m-a luat cu rău auzind-o.

Pe fata cămătarului o chema Miryem. În dimineața aceea a pus pe foc o oală cu supă, iar un abur cald a umplut casa de un miros care făcea ca burta mea goală să se chircească dureros. Apoi a luat cu ea aluatul crescut dintr-un colț al odăii și a plecat. S-a întors după-amiaza târziu, cu o față înnegurată, cu pantofii colbuiți și cu o jimblă neagră, proaspăt scoasă din cuptorul brutarului, o vadră de lapte și un putinei cu unt, purtând pe după umeri un sac plin cu mere. A așezat masa, punând și pentru mine o farfurie, lucru la care nu mă așteptam. Cămătarul a rostit un descântec deasupra pâinii când ne-am așezat la masă, dar am mâncat-o oricum. Avea gust bun.

Am încercat să fac cât mai multă treabă cu putinţă, în aşa fel încât să-şi dorească să revin. Înainte să ies din casă, nevasta cămătarului mi-a zis cu vocea ei dogită de tuse:

– Vrei să-mi spui cum te cheamă?

După câteva clipe, i-am spus. Iar ea mi-a răspuns:

– Mulţumim, Wanda. Ne-ai fost de mare ajutor.

După ce am ieşit din casă, am auzit-o spunându-le celorlalţi cât de mult am muncit şi că, neîndoios, datoria va fi plătită degrabă. M-am oprit să ascult sub fereastră.

– Taică-său a împrumutat şase copeici, a zis Miryem. Socotind o jumătate de bănuţ pe zi, va termina de întors datoria în patru ani. Să nu care cumva să-mi spuneţi că nu-i o învoială cinstită, atâta timp cât mănâncă şi cina cu noi.

Patru ani! Îmi simţeam inima cântând de bucurie.

CAPITOLUL III

Rafalele de zăpadă şi tusea mamei au tot revenit până hăt în miez de primăvară, dar cel puţin zilele se făceau tot mai calde şi odată cu ele a dispărut şi tusea, înecată cu supă, cu miere şi cu odihnă. De îndată ce glasul i s-a deprins iar cu cântecul, mi-a spus:

– Miryem, săptămâna viitoare o să mergem în vizită la tatăl meu.

Ştiam că o face din disperare, încercând să mă smulgă din lucrul la care mă înhămasem. Nu aveam de gând să plec, dar voiam s-o văd pe bunica şi să-i arăt că fiica ei nu se mai culca înţepenită de frig şi că nepoata ei nu mai ieşea în lume ca o cerşetoare; voiam, măcar o dată, s-o vizitez fără s-o podidească plânsul. Am trecut o ultimă oară pe la datornici şi le-am spus răspicat că plec la oraş şi că voi fi nevoită să adaug un spor de dobândă pentru săptămânile cât voi fi plecată dacă nu aveau să-şi lase plăţile datorate la noi acasă în lipsa mea. I-am spus apoi Wandei că va trebui să vină mai departe la noi în fiecare zi, să-i pregătească tatei cina, să hrănească păsările şi să deretice prin casă şi prin curte. A clătinat în tăcere din cap, fără să se plângă.

Am pornit apoi către casa bunicului, dar de data asta l-am tocmit pe Oleg să ne ducă acolo, mânându-şi caii cei buni înhămaţi la o sanie comodă, căptuşită cu paie şi acoperită cu pături, cu zurgălăi sunători legaţi de căpestrele cailor, lăsând vântul să-mi fluture mantia de blană. Bunica ne-a ieşit în întâmpinare, uimită

foarte când am ajuns lângă casă, și mama i s-a cuibărit în brațe în tăcere, ferindu-și privirea.

– Hai, intrați și încălziți-vă! a spus bunica, privind cu mirare spre sanie, la rochiile noastre noi, din lână roșie, căptușite cu blăniță de iepure, și la nasturele de aur cu care se încheia a mea la gât, proaspăt scos din cufărul țesătorului.

După care m-a trimis să-i duc bunicului apă fierbinte la el în birou, ca să poată vorbi în tihnă cu mama. De cele mai multe ori, bunicul nu făcea altceva decât să mormăie la mine și să mă măsoare dezaprobator cu privirea, îmbrăcată în rochiile cumpărate de bunica. Habar n-am cum de știam ce părere are despre tata, fiindcă nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată rostind un cuvânt despre asta, dar pur și simplu știam.

De astă dată, m-a scrutat pe sub sprâncenele lui stufoase și s-a încruntat:

– Ia te uită, blănuri acum? Și aur?

Ar trebui să amintesc că am fost crescută cum se cuvine și că pricepeam foarte bine că, dintre toți oamenii, bunicul era ultimul căruia să-i răspund cu arțag, însă eram deja mâhnită că mama nu era în apele ei, că bunica era și ea supărată; iar acum, dintre toți, el găsise de cuviință să se lege tocmai de mine.

– De ce să nu port lucruri scumpe și să le poarte în schimb cineva care și le-a cumpărat cu banii tatălui meu?“ am spus.

Bunicul a fost cât se poate de surprins să primească un asemenea răspuns tocmai de la nepoata lui, dar, după ce a auzit ce-am avut de spus, s-a încruntat din nou:

– Înseamnă că tatăl tău ți le-a cumpărat?

Devoțiunea și dragostea m-au făcut să-mi țin gura închisă; mi-am plecat privirea și am turnat în tăcere apa fierbinte în samovar, schimbând totodată și ceaiul. Bunicul nu m-a mai reținut, dar a doua zi de dimineață aflase cumva că preluasem munca tatei și, dintr-odată, s-a arătat încântat de mine, cum nu mai fusese nicicând și cum nu mai era nimeni.

Celelalte două fiice ale bunicului avuseseră mai mult noroc la măritiș, luând de soți târgoveți bogați, cu slujbe bune, dar niciuna

dintre ele nu-i dăruise un nepot care să preia și să ducă mai departe îndeletnicirea lui. La oraș, erau destui din seminția noastră care puteau deveni mai mult decât bancheri sau arendași care să-și cultive singuri cele trebuincioase traiului. Orășenii erau mult mai dornici să cumpere mărfurile noastre și, dincolo de zid, în mahalaua noastră se găsea o piață înfloritoare.

– Nu-i o slujbă potrivită pentru o fată, a încercat bunica să deschidă discuția, dar bunicul a repezit-o cu glas sforăitor.

– Aurul n-are habar prin mâna cui trece, a zis, privindu-mă lung, cu o căutătură mulțumită. O să aveți nevoie de slujitori, îmi spuse apoi. Pentru început, un om sau o femeie din popor care să nu se codească să lucreze pentru un evreu. Poți afla asemenea oameni?

– Da, am răspuns, gândindu-mă la Wanda, căci se obișnuise deja să vină la noi în casă, iar în târgul nostru nu prea se ivea prilejul pentru ca o fată de țărani săraci să câștige o simbrie cât de mică.

– Bine. Să nu te mai duci tu să ridici banii, spuse bunicul. Trimite slujnica, iar dacă datornicii au poftă de sfadă, fă-i să vină la tine acasă. Fă-ți rost de o măsuță, la care să stai așezată cât timp îi ții în picioare.

Am încuviințat din cap, iar când am plecat acasă, mi-a dat o pungă doldora de bănuți, numărând cam la vreo cinci copeici, ca să dau cu împrumut în târgurile învecinate cu al nostru, care nu aveau cămătar. Când am ajuns acasă, l-am întrebat pe tata dacă Wanda venise cât am fost plecată. M-a privit mâhnit, cu ochii plini de o adâncă tristețe, deși erau de-acum luni întregi de când nu mai suferiserăm de foame, și mi-a zis molcom:

– Da. I-am spus că nu-i nevoie, dar ea a venit zilnic.

Mulțumită de treaba făcută, i-am vorbit în acea zi, la terminarea lucrului. Tatăl ei era un zdrahon, iar ea, la rându-i, era înaltă și lată în umeri, cu mâini grosolane, înroșite de muncă, cu unghii tăiate scurt, cu fața murdară și părul lung și bălai ascuns sub o broboadă – mărginită, tăcută ca o vită de povară.

– Îmi trebuie mai mult timp ca să țin socotelile la zi, i-am spus. Am nevoie de cineva care să meargă să strângă banii de la

datornici în locul meu. Dacă te prinzi, o să te plătesc cu un bănuț pe zi, în loc de jumătate.

A rămas pe loc preț de câteva clipe, de parcă nu era sigură că mă înțelesese.

– Datoria tatei s-ar stinge mai repede astfel, a spus în cele din urmă, parcă pentru a se convinge.

– Când datoria va fi stinsă, te voi plăti mai departe, am zis eu, pe jumătate nepăsătoare.

Astfel, dacă Wanda strângea de la datornici în locul meu, eu puteam da o raită prin satele înconjurătoare, ca să mă învârt de împrumuturi noi. Voiam să dau cu împrumut micul iezer de argint primit de la bunicul, ca să mă asigur că îmi va aduce în schimb un râu curgător de bănuți.

Wanda a tăcut din nou, apoi:

– O să mă plătiți în bani?

– Da, i-am răspuns. Te învoiești?

A dat din cap în semn de încuviințare și eu am făcut la fel. Nu i-am întins mâna să mi-o strângă; nimeni nu dădea mâna cu un evreu și oricum știam că ar fi fost un gest mincinos dacă ar fi făcut-o. Dacă Wanda nu se ținea de învoială, aveam să încetez a o mai plăti; altă chezășie mai bună în privința ei nici c-aș fi putut avea.

#

Taica devenise mânios și ursuz de când munceam în casa cămătarului. Nu mă mai putea vinde nimănui, nu mai eram acasă la treburi și tot sufeream de lipsa mâncării. Începuse să strige mai tare și să-și rotească mâna mai amenințător. Serghei și Stepon își petreceau cea mai mare parte a timpului cu caprele. La rândul meu, mă feream cât puteam mai mult și, în rest, răbdam în tăcere. Număram în gând, cu gura închisă. Dacă datoria tatei s-ar fi stins în patru ani socotind la jumătate de bănuț, acum acest lucru s-ar fi săvârșit în doi ani. Astfel, doi ani însemnau șase copeici. Și-aș fi putut lucra încă doi ani până când tata ar fi ajuns să creadă că

datoria a fost plătită. M-aș fi ales cu șase copeici. Șase copeici de argint numai ale mele.

Mai văzusem atâția bani laolaltă doar când tata lăsase să-i lunece doi bani licărind în palma deschisă a doctorului. Poate dacă nu i-ar fi băut și pierdut la jocuri de noroc pe ceilalți patru, n-am fi ajuns aici.

Nu îmi păsa că bat pe la ușile unor străini și le cer bani. Nu eu le ceream, ci Miryem, și erau banii ei, din care avea să îmi dea și mie câțiva. Stând în pridvorul caselor puteam privi înăuntru la mobile frumoase și focuri îmbietoare. Nimeni nu tușea în casele străinilor.

– Am venit aici în numele cămătarului, le spuneam, apoi le aduceam la cunoștință cât datorează și nu ziceam nimic când încercau să-mi spună că socotelile erau greșite.

La fiecare câteva case, se afla câte unul care spunea că n-are de unde plăti și îl înștiințam că trebuie să meargă să vorbească față în față cu ea în casa dânsei dacă nu voia să-l bage în bucluc cu legea. Până la urmă toți îmi dădeau câte ceva, ceea ce însemna că toți minteau. Lucru de care îmi păsa încă și mai puțin.

Purtam cu mine un coș zdravăn, în care puneam tot ce îmi dădeau. Miryem își făcea griji că voi uita ce anume mi-a dat fiecare, dar nu uitam defel. Țineam minte fiecare bănuț și toate plocoanele primite, cu de-amănuntul. Ea le însemna cu grijă pe toate în catastiful ei mare și negru, scrijelind fără preget și fără greș hârtia cu o pană groasă de gâscă. În zile de târg, obișnuia să dea deoparte bunurile pe care nu dorea să le păstreze și mergeam după dânsa cu coșul. Vindea și se târguia până ce coșul era gol-goluț, iar punga ei, plină, schimbând pânzeturile și poamele și nasturii pe bani. Câteodată începea prin a face altceva: dacă vreun țăran îi dădea zece jurubițe de lână toarsă, le ducea la țesătoare pe cheltuiala ei și se târguia la preț să-i facă o mantie din ele, după care vindea mantia în târg.

La sfârșitul zilei de lucru, răsturna un purcoi de bănuți pe podea și îi înfășura în hârtie, ca să-i schimbe în bani de argint; un fișic de lungimea inelarului meu însemna o copeică. Știam, pentru că lua cu ea fișicul când mergea la târg data următoare, iar

dimineața devreme găsea câte un negustor venit din afara orașului, care încă își așeza taraba; și, după ce-i dădea fișicul, acesta îl rupea și număra bănuții, după care îi dădea în schimbul lui o copeică de argint. Banii de argint nu-i cheltuia și nici nu-i schimba în târg. Îi aducea acasă și îi înfășura și pe ei în hârtie, iar un fișic de lungimea degetului meu mic însemna un galben. Pe aceștia din urmă îi strângea într-o tașcă de piele primită de la bunicul ei. Nu vedeam niciodată tașca în afara zilelor de târg, iar în zilele de târg se găsea pe masă când ajungeam eu și rămânea tot acolo și după ce plecam acasă după ziua de lucru. Nu o ascundea și nici nu o punea undeva în bătaia vederii mele, iar tatăl și mama ei nu se atingeau niciodată de ea.

Nu înțelegeam cum de ghicește cât prețuiește fiecare lucru primit atunci când n-avea de gând să-l păstreze pentru dânsa. Dar, încetul cu încetul, am învățat să citesc cifrele pe care le scria în catastif atunci când socotea plățile, iar când se întâmpla să aud în piață prețurile lucrurilor vândute de ea, prețul de acasă și cel din târg erau aproape aidoma de fiecare dată. Voiam să înțeleg cum anume face asta. Dar nu am întrebat-o. Știam că se gândește la mine ca la un cal sau o vită de povară, o făptură mărginită, tăcută și puternică. Așa mă simțeam în preajma ei sau a familiei ei. Îmi părea că își vorbesc cât e ziua de lungă: pălăvrăgeau, cântau, ba chiar se ciondăneau. Dar nu se auzeau nicicând urlete și nimeni nu ridica brațul să lovească. Se atingeau mereu unul pe celălalt. Mama obișnuia s-o mângâie pe obraz sau tatăl o săruta pe creștet, oricând trecea pe lângă el. Câteodată, când plecam de la ei de acasă, la sfârșitul zilei de lucru, odată ce mă îndepărtam puțin pe drum, peste câmpuri unde nu puteam fi zărită, obișnuiam să mă mângâi singură pe ceafă. Era mâna mea care se făcuse mare, grea și puternică, și încercam să îmi aduc aminte cum se simțea mângâierea mâinii mamei.

La noi în casă domnea o tăcere grea ca pământul. Răbdasem oarecum de foame toată iarna, chiar și eu, cu toată cina mâncată în casa cămătarului. După ce mă alegeam cu ea, mă aștepta un drum de nouă verste. Acum sosise primăvara, dar noi tot flămânzi eram.

Pe drumul spre casă, culegeam ciuperci, iar dacă aveam noroc, dădeam peste câte un nap sălbatic sau peste niscaiva buruieni. Dar nu găseam mare lucru. Cele mai multe nici măcar nu erau bune de mâncat. Aşa că hrăneam caprele cu ele. Apoi intram în casă şi aţâţam cărbunii de sub oala în care pusesem de cu dimineaţă varza la fiert. Adăugam ciupercile laolaltă cu ce mai găsisem bun de mâncat. Apoi săpam după câţiva cartofi noi, care erau prea cruzi pentru a fi mâncaţi, dar noi îi mâncam aşa. Curăţam cu grijă până şi cea mai mică urmă de sămânţă de pe cartofi, pe care o îngropam la loc, apoi aruncam în oală bucăţelele de cartofi laolaltă cu ce mai găsisem. Mâncam aşezaţi în jurul mesei, cu capetele plecate, fără să scoatem vreodată un cuvânt.

Nimic din ce-am semănat nu s-a făcut cum trebuie. Pământul a rămas tare ca piatra şi rece toată luna aprilie, iar secara a crescut tare greu. Când în sfârşit a putut şi taica să semene fasolea, după o săptămână a mai venit un val de ninsoare şi jumătate din lăstari au pierit. În dimineaţa aceea, când m-am trezit, am crezut că e încă noapte. Dar cerul era plumburiu, iar zăpada se aşternea într-un strat gros. Tata a început să suduie cu năduf şi ne-a dat jos din pat pe dată. Cu toţii ne-am repezit să vârâm înăuntru caprele, cu cei cinci ieduţi. Unul dintre ei murise deja. Pe ceilalţi i-am luat în casă cu mamele lor. Behăiau încetişor, ne rodeau cergile şi aproape că s-au băgat în foc, dar au scăpat cu viaţă. După ce s-a oprit ninsoarea, am căsăpit iedul mort şi am sărat puţina carne rămasă de pe urma lui. Am făcut supă de oase şi am mâncat ficatul şi bojocii. În ziua aceea măcar nu am flămânzit. Serghei ar fi putut mânca de trei ori faţă de cât primea. Începea să se facă mare şi el. Îmi închipuiam că se duce la vânătoare din când în când, chiar dacă ştia prea bine că avea să fie spânzurat pentru braconaj sau chiar mai rău dacă scotea animalele vânate din pădure. Singurele animale pe care aveam voie să le scoatem din pădure erau cele însemnate, acelea care purtau pe blană o pată neagră sau cafeniu. Dar din acestea aproape că nu mai rămăseseră, iar animalele albe, cu desăvârşire albe, le aparţineau Străvechilor. N-aveam de unde să ştiu ce li se întâmpla celor care vânau vreun animal de-al lor,

pentru că nimeni nu îndrăznea, dar știu că păteau ceva negreșit. Nu era chip să le iei Străvechilor ceva ce era al lor. Ei veneau și prăduiau de pe la oameni, dar nu le venea la socoteală când cineva fura de la ei. Însă câteodată, Serghei intra în casă și își mânca tainul fără să se oprească și fără să ridice ochii din blid, la fel cum făceam și eu. De parcă ar fi știut că mâncase oricum mai mult decât toți ceilalți de la masă. Așa că mi-am închipuit că se ducea să vâneze atunci când nu-l putea zări nimeni. Nu i-am spus să n-o facă: știa că știu. Oricum, la mine în casă nu era la fel ca în casa cămătarului. Nici nu mă gândeam să dau glas cuvântului „dragoste". Dragostea fusese îngropată odată cu mama. Serghei și Stepon nu erau decât doi din șirul de prunci care o îmbolnăviseră pe mama. Nu muriseră în pruncie, așa că i-au dat încă și mai mult de lucru, întâi ei, iar acum mie. Ei doi se alegeau cu o parte din mâncare, dar eu eram cea care trebuia să toarcă lâna caprelor, să le împletească haine și să le spele rufele. Așa că nu mă îngrijoram din cale-afară dacă lui Serghei i se întâmpla ceva din partea călăreților Străvechi. M-am gândit că poate ar fi trebuit să-i spun să îmi aducă măcar oasele să fac supă din ele, apoi, gândindu-mă mai adânc, am priceput că, dacă mâncam cu toții, am fi intrat cu toții în bucluc și nu merita pentru niște oase din care și așa supsese până și măduva.

Dar Stepon îl iubea pe Serghei. Îl făcusem pe Serghei să aibă grijă de el după ce a murit mama. Eu aveam unsprezece ani și știam să torc, iar Serghei avea doar șapte, dar taica s-a înduplecat. Când Serghei s-a făcut îndeajuns de mare să meargă la câmp, era deja obișnuit cu Stepon și nu mi-l mai lăsa mie în cârcă. Stepon obișnuia să se ia după el, ținându-se departe de drumul Străvechilor și ducându-le apă la câmp. Dădea o mână de ajutor la păzitul caprelor și împreună se puteau culcuși undeva la căldură, afară din casă atunci când taica era mânios, chiar și iarna. Serghei îl mai altoia câteodată, dar nu tare.

Așa că Stepon a venit la mine în ziua când s-a îmbolnăvit Serghei. Munceam în grădina cămătarului, tăind căpățânile de varză de pe răzor. Nu erau încă făcute, dar peste noapte dăduse bruma,

deşi era încă devreme la început de toamnă, şi Miryem mi-a spus că mai bine să le adun acum câte şi cum or fi. Cu un ochi pândeam uşa. În curând avea să se deschidă şi nevasta cămătarului avea să mă poftească la cină. În dimineaţa aceea am dat peste o coajă de pâine veche între grăunţele de dat la găini, pe care am oprit-o pentru mine şi pe care am ronţăit-o puţin câte puţin, înmuind-o în gură cu înghiţituri de apă de ploaie dintr-un ciubăr, rece de sub o pojghiţă de gheaţă, însă tot mă rodea stomacul de foame. Am aruncat încă o privire spre uşă când Stepon a strigat tare:

– Wanda!

Şi a rămas sprijinindu-se de gard, răsuflând cu mare greutate.

– Wanda!

Când mi-am auzit numele, am tresărit de parcă în spatele meu apăruse taica cu un retevei.

– Ce e?

Eram mânioasă pe Stepon că venise după mine. Nu-l voiam acolo.

– Wanda, vino! a spus făcându-mi semn cu mâna.

Nu era de felul lui vorbăreţ. Serghei îl înţelegea de cele mai multe ori fără să vorbească şi, când glasul tatălui nostru umplea ameninţător casa, ieşea cât de iute îi era cu putinţă.

– Wanda, vino!

– S-a întâmplat ceva acasă?

Nevasta cămătarului ieşise în pragul uşii, înfofolită într-o broboadă să-i ţină de cald.

– Hai, du-te, Wanda! O să-i spun lui Miryem că eu te-am trimis acasă.

Nu voiam să plec. Mi-am închipuit că ceva i se întâmplase lui Serghei, altfel Stepon n-ar fi venit după mine. N-aveam de gând să renunţ la cină doar ca să-i sar în ajutor lui Serghei, care nu mă ajutase nicicând. Dar n-am putut să-i spun asta nevestei cămătarului. M-am ridicat şi am ieşit tăcută pe poartă, iar după ce ne-am îndepărtat pe drum, pierzându-ne în pădure, l-am smotocit bine pe Stepon şi i-am spus cu mânie:

– Să nu mai vii niciodată după mine, auzi?

N-avea decât zece ani şi era încă îndeajuns de mic încât să-l pot smotoci.

Însă Stepon doar m-a apucat strâns de mână şi m-a tras după el. L-am urmat. Nu aveam ce altceva să fac decât să merg acasă şi să-i spun lui taica acum că Serghei intrase în bucluc şi că doar eu nu eram de ajuns să-l ajut. Nu-mi era drag din cale-afară Serghei, dar nu mă pâra niciodată lui taica, şi nici eu pe el. Stepon se străduia să alerge către casă. Luându-mă după el, m-a prins şi pe mine graba, aşa că am alergat o bucată fără să mă gândesc; în răstimpuri, mă opream şi se oprea şi el ca să-şi tragă sufletul, apoi o lua din nou înainte, dând zor. Aşa am străbătut cele nouă verste în numai o oră. La puţină cale înainte de casă, m-a scos de pe drum, apucând-o înspre pădure.

Atunci am început să-mi fac griji.

– Ce s-a întâmplat cu el? am întrebat.

– Nu se mai trezeşte, mi-a răspuns Stepon.

Serghei era lângă pârâiaşul din care lua câteodată apă vara, când izvorul din apropierea casei era secat. Stătea întins într-o rână pe mal. Nu părea că doarme. Ochii îi avea deschişi, iar când i-am pus degetul pe buze am simţit că parcă răsuflă, deşi nu era nimic însufleţit în el. Braţele îi atârnau grele şi fără vlagă, când am încercat să i le ridic. Am privit în jur. Lângă el, scufundat pe jumătate în apă, se găsea un iepure alb mort, având înfăşurat în jurul unei lăbuţe un laţ grosolan din păr de capră. Nu purta niciun semn pe el. Cărările erau acoperite de promoroacă şi bucăţi de gheaţă se iţeau pe marginile pârâului. Atunci mi-a devenit limpede că Străvechii l-au prins pe când vâna şi i-au răpit sufletul.

I-am lăsat braţul din nou. Stepon mă privea de parcă urma să fac ceva ca să-l salvez. Însă nu era nimic de făcut. Preotul n-avea să ne vină într-ajutor atât de departe de târg şi oricum Serghei fura de mult, deşi ştia că nu-i este îngăduit. Şi nu cred că Dumnezeu avea cum să te izbăvească de Străvechi atunci când vina era a ta.

N-am scos un cuvânt. Stepon a rămas tăcut şi el, dar se tot uita la mine ca şi cum ar fi crezut că pot face ceva, până când am început să simt lăuntric că aş putea, chiar dacă n-o voiam. Am strâns

din dinţi şi am încercat din răsputeri să nu mă gândesc la nimic din ce-aş fi putut încerca, apoi l-am luat la palme pe Serghei ca să-l trezesc, după care i-am turnat apă rece pe faţă, deşi ştiam că n-o să ajute. Şi n-a fost de niciun folos. Nici nu s-a clintit. Apa i se scurgea pe faţă şi unele picături chiar îi intrau în ochi apoi, se prelingeau de parcă ar fi fost lacrimi, dar nu plângea, ci doar zăcea acolo ca un buştean uscat, putred pe dinăuntru.

Stepon nu-l privea deloc pe Serghei. Se uita neîncetat la mine, aproape fără să clipească. Îmi venea să-l plesnesc sau să-l alung cu bâtul. Ce bine îmi făcuse vreodată oricare dintre ei, încât să le fiu datoare cu ceva? N-am mai încercat nimic şi mi-am proptit mâinile în şolduri, după care, în cuvinte cu gust de ghinde putrede, am rostit:

– Apucă-l de picioare!

Serghei nu era încă atât de mare încât să nu-l putem căra împreună. L-am împins pe spate şi l-am apucat de subsuori, iar Stepon şi-a pus gleznele lui Serghei pe umerii lui firavi şi împreună l-am cărat încetişor din pădure până la marginea ţarinei noastre, până ce am ajuns sub copacul coliliu. Eram mai mânioasă când am ajuns acolo decât fusesem la început. Am căzut de trei ori în pădure, mergând cu spatele şi împleticindu-mă sub greutatea lui, împiedicându-mă de rădăcini şi alunecând în noroiul pe jumătate îngheţat. M-am învineţit lovindu-mă de un pietroi şi m-am murdărit din cap până-n picioare de noroi şi de boabe zdrobite de lăsnicior, ale căror pete trebuia să mi le scot de pe haine. Dar nu asta mă înfuriase. Ei o luaseră pe ea de lângă mine, ei toţi: Serghei şi Stepon, şi restul de băieţi morţi şi îngropaţi în ţărână. Ei mi-o luaseră pe mama. Nu voisem nicicând s-o împart cu dânşii. Ce drept aveau asupra ei?

Dar n-am spus nimic cu glas tare. L-am răsturnat pe Serghei ca pe o povară, cu umerii înainte, sub copacul alb, lângă mormântul mamei, şi m-am oprit alături zicând:

– Mamă, Serghei este bolnav.

În aer pluteau liniştea şi răcoarea. Dincolo de noi, secara abia răsărise într-un lan întins, pe jumătate verde, cu fire mult mai

scurte decât s-ar fi cuvenit, şi am zărit fum ieşind pe hornul nostru ca o dâră dreaptă, cenuşie. Taica nu se zărea nicăieri. Nu sufla nicio adiere de vânt, dar copacul alb suspina şi ramurile-i tremurau, iar într-o parte atârna o bucăţică desprinsă din coaja lui. Am apucat-o strâns şi am cojit-o de pe trunchi, într-o fâşie lungă.

L-am ridicat iarăşi pe Serghei şi l-am cărat până la izvorul din apropierea casei, după care l-am trimis pe Stepon înăuntru să-mi aducă un tăciune aprins şi o cană. Am smuls fire uscate de iarbă şi am adunat crenguţe pe care le-am clădit într-o movilă, iar când s-a întors Stepon, am aprins un pui de foc, făcând o fiertură din coaja de copac. Apa s-a înnegurat în culoarea cenuşii şi din cană a ieşit un miros ca de pământ reavăn, după care i-am ridicat capul lui Serghei şi l-am făcut să soarbă câteva înghiţituri. S-a înfiorat, scuturându-se ca un animal care se apără de muşte vara. L-am făcut să mai soarbă o dată şi încă o dată, iar după a treia înghiţitură s-a răsucit pe o parte şi a început să verse iar şi iar în ţărână o grămăjoară de bucăţi aburinde de carne crudă roşiatică, împuţită şi scârbavnică. M-am tras deoparte ca să nu mi se facă şi mie rău. Când într-un târziu s-a oprit, s-a târât departe de grămăjoara spurcată, plângând încetişor.

I-am dat să bea puţină apă, iar Stepon a îngropat grămăjoara de carne crudă pe care o vărsase. Serghei a mai plâns o vreme, cu sughiţuri. Arăta pierdut şi sfrijit, de parcă flămânzise îndelung, dar măcar revenise printre noi. A trebuit să se sprijine de mine când ne-am ridicat. Ne-am dus la izvor, la stânca de lângă care se adăpau caprele, şi le-am găsit acolo, păscând şi molfăind frunzişul uscat de pe mal. Capra cea mai bătrână s-a îndreptat agale spre noi, mişcând caraghios din urechi, şi Serghei a cuprins-o pe după gât, lipindu-şi faţa de coastele ei, timp în care am muls niţel lapte într-o cană şi i-am dat să bea.

A sorbit până la ultima picătură, după care s-a uitat la mine cu îngrijorare. Tata era cu băgare de seamă dacă nu cumva vreuna din capre dădea mai puţin lapte decât ar fi trebuit şi aveam să luăm cu toţii bătaie dacă nu îi spuneam cine băuse din lapte. Însă i-am smuls cana din mână lui Serghei şi am umplut-o iar cu lapte

proaspăt muls, pe care i l-am dat să-l bea. Nu am habar de ce-am făcut-o, dar am făcut-o. Şi a doua zi dimineaţă, când tata a ieşit cu doniţele mulse şi a început să urle, l-am înfruntat şi i-am zis cu glas ridicat:

– Lui Serghei îi trebuie mai multă mâncare.

Tata s-a holbat la mine; la fel au făcut Serghei şi Stepon. Şi eu m-aş fi holbat, dacă aş fi putut cumva să-mi ies din trup. După câteva clipe, m-a plesnit şi mi-a zis să-mi ţin gura, apoi a ieşit şi asta a fost tot. Serghei, Stepon şi cu mine am rămas tustrei în casă, în aşteptare, dar tata nu s-a întors. Scăpaserăm cu toţii de chelfăneală. Serghei s-a uitat la mine, şi eu la el, dar nu ne-am spus niciun cuvânt. După câteva clipe, mi-am luat broboada şi săculeţul şi am plecat la muncă. Hainele îmi erau încă murdare şi pline de noroi uscat. N-aveam timp să le spăl până în ziua de spălat rufe.

Când am venit acasă în după-amiaza aceea, Serghei scosese hârdăul pentru spălat şi Stepon îl umpluse cu apă de la izvor. Ba chiar au fiert nişte apă, să fie fierbinte şi să se cureţe mai uşor rufele. Am aruncat o privire către hârdăul cu apă, după care, scoţându-le din buzunar, le-am arătat cele trei ouă pe care le căpătasem de la nevasta cămătarului. Mă întrebase ce s-a întâmplat acasă. Când i-am spus că fratelui meu i s-a făcut rău de la ceva ce-a mâncat, mi-a spus că ouăle crude sunt cel mai bun leac pentru greaţa de la stomac şi mi-a dat trei ouă. Eu am mâncat unul, Serghei unul şi jumătate, iar Stepon a sorbit jumătatea rămasă. Apoi au tăiat verzele noastre pipernicite în locul meu, cât eu mi-am spălat hainele, şi, după ce am terminat, am pregătit cina.

CAPITOLUL IV

Tot anul acela friguros mi-am sporit arginții. Primăvara venise iarăși târziu și vara era atât de scurtă, încât până și în grădinile de zarzavat legumele creșteau greu. Zăpada a tot căzut până spre mijlocul lui aprilie. Oamenii veneau ciopor la mine de foarte departe, din zeci de sate înconjurătoare, să se împrumute cu bani care să-i ajute să se descurce. Când ne-am dus iarăși la Vysnia în primăvara următoare, i-am dus înapoi bunicului tașca plină de fișicuri de copeici numai bune de schimbat în zloți de aur, care să fie puși în bancă, la adăpost de jafurile călăreților Străvechi, în spatele zidurilor groase ale vistieriei și ale zidurilor încă și mai groase care apărau orașul. Bunicul nu mi-a spus nimic, doar a ținut câteva clipe tașca în palmă, cântărindu-i parcă greutatea, însă am putut vedea că e mândru de mine.

Bunicii mei nu aveau de obicei oaspeți când ne duceam noi în vizită, în afară de surorile mamei. Nu băgasem de seamă înainte, dar am observat de data asta, pentru că dintr-odată casa s-a umplut de lume, poftită la ceai și apoi la cină, sub lumini puternice, în foșnet de rochii și zumzet vesel de voci. În săptămâna aceea am întâlnit mai mulți orășeni decât în toate vizitele de până atunci. Îmi închipuisem întotdeauna doar părelnic că bunicul ar fi un om de vază, dar acum acest lucru mi se înfățișa limpede înzecit: oamenii îi vorbeau politicos, adresându-i-se cu *panov*[1] Moshel, până

[1] În original, cu sensul de „domn" (n. tr.).

şi rabinul îi vorbea astfel, iar la masă, dimpreună cu alţi oaspeţi, bunicul punea la cale treburile politiceşti ale cartierului evreiesc, rezolvând acolo pe loc felurite dispute, ca şi cum ar fi fost îndreptăţiţi să o facă.

Nu înţelegeam de ce nu mai veniseră oaspeţi până atunci. Cu toţii erau drăguţi şi încântaţi să mă vadă.

– Oare asta să fie micuţa Miryem? a spus cu blândeţe panova Idin, zâmbindu-mi şi mângâindu-mă pe obraji: era soţia unui prieten de-ai bunicului.

Nu-mi aminteam s-o fi întâlnit mai înainte; trecuse prea multă vreme.

– A crescut deja aşa de mare! Negreşit vom juca la nunta ta în curând.

Bunica, auzind-o, n-a scos o vorbuliţă, iar mama arăta şi mai nefericită decât de obicei. A rămas într-un colţ al salonaşului când au sosit oaspeţii, aplecată deasupra unei cămăşi simple de in pe care i-o cosea tatei, şi a vorbit cu fiecare musafir doar atât cât să nu fie considerată necuviincioasă: tocmai mama, care era miloasă cu oamenii din sat care ne lăsaseră să flămânzim şi care n-ar fi primit-o în ruptul capului în casele lor.

– Nu prea îmi vine a crede că poţi să faci din coadă de câine sită de mătase, mi-a spus bunicul tăios, când l-am întrebat, într-un târziu, despre musafiri. Tatăl tău n-ar fi în stare să îţi aducă zestrea pe care ar aştepta-o din partea nepoatei mele oaspeţii care vizitează această casă şi i-am jurat mamei tale atunci când l-a luat de bărbat că n-o să-i mai vâr un sfanţ în pungă dacă ajunge să scapete vreodată.

Atunci am înţeles de ce nu-şi invitase bunicul oaspeţii bogaţi şi de ce nu îşi dorise defel ca bunica să-mi cumpere rochii vârstate cu blană şi cu nasturi de aur. N-avea să încerce să preschimbe în prinţesă o fată de morar[1], cu straie alese de împrumut ca să-i

---

[1] Aluzie la basmul popular *Rumpelstiltskin* (germ. *Rumpelstilzchen*), cules de fraţii Grimm în colecţia lor de basme din 1812, a cărui protagonistă este o fiică de morar (n. tr.).

prindă în laţ un soţ îndeajuns de nătâng să se lase păcălit sau unul care să nu mai cadă la învoială când ar fi aflat adevărul.

Dar nu m-am mâniat defel. Îmi plăcea şi mai mult de bunicul pentru francheţea lui rece şi m-am simţit mândră că de data asta invitase oaspeţi, ba chiar se lăudase cu mine în faţa lor, spunându-le cum am plecat cu o taşcă de arginţi şi cum am adus-o înapoi plină cu zloţi de aur. Îmi plăcea să mă simt privită de ei, cântărită din priviri ca o pungă cu galbeni, mai ales că puteam să-mi ţin cu demnitate capul sus atunci când o făceau, încredinţată fiind de propria-mi valoare.

În schimb, am început să mă mânii pe mama. Surorile ei au apărut din nou la cină, în noaptea dinaintea plecării noastre – eram douăsprezece suflete în jurul mesei şi alţi copii mai mici, gureşi şi zgomotoşi prin curte. Verişoara mea, Basia, s-a aşezat lângă mine: era cu un an mai în vârstă, frumoasă, cu braţe plinuţe şi părul castaniu, drept şi lucios, purtând colier şi cercei din perle, stăpână pe sine şi graţioasă. Fusese în vizită la peţitoare cu o lună în urmă şi şi-a lăsat privirea în pământ, un zâmbet mijindu-i în ochi şi la colţurile gurii atunci când maică-sa a vorbit despre tânărul pe care puseseră ochii: Isaac, tot bijutier şi el ca tatăl Basiei, şi încă unul iscusit, deşi bunicul a clătinat un pic din cap neîncrezător şi a pus o mulţime de întrebări despre daraverile lui. Mâinile Basiei erau netede şi moi. Nu trebuise niciodată să facă munci grele, iar straiele ei erau ţesute cu gust, brodate cu flori şi cu păsări cântătoare.

Nu o pizmuiam nicidecum, nu acum, când eram şi eu în stare să-mi cumpăr un şorţ cu broderii dacă aş fi dorit să-mi cheltui banii în acest chip. Eram bucuroasă de munca pe care o făceam. Dar am simţit-o pe mama cum se dă aproape de tot pe lângă mine, de parcă ar fi vrut să-mi aţină cu mâna calea, ca să nu pot vedea viaţa îndestulată a Basiei şi să-mi doresc cumva şi eu o feliuţă din ea. A doua zi am pornit valvârtej spre casă şi sania gonea peste întinderea de zăpadă îngheţată, tăindu-şi drum prin codrul întunecat. Deşi primăvară, era un frig pătrunzător, însă aveam cu mine mantia de blană şi trei cămăşuţe pe sub rochie, pe lângă cele trei pături călduroase în care eram înfofolite cât se poate de

comod. Dar chipul mamei tot nefericit arăta. Nu ne adresam niciun cuvânt.

– Ai pofti mai degrabă să fim încă sărmani şi flămânzi? am izbucnit ea într-un târziu, spărgând tăcerea ce se lăsase grea între noi în mijlocul pădurii.

Ea m-a strâns în braţe, m-a sărutat şi mi-a spus, suspinând uşor:

– Draga mea dragă, cât de rău îmi pare!

– Îţi pare rău? am răspuns. Că-ţi este cald în loc să-ţi fie frig? Că trăieşti în bogăţie, lipsită de griji? Că ai o fată care poate preschimba argintul în aur.

M-am tras mai departe de ea cu un gest brusc.

– Că văd cum te faci rece ca de gheaţă ca să avem toate astea, mi-a răspuns.

N-am spus nimic, doar m-am cuibărit la căldură între cergi. Oleg îşi îndemna caii să dea zor. În depărtare, apăruse printre copaci un licăr ca de argint, scoţând la iveală drumul călăreţilor Străvechilor. Caii au iuţit galopul, însă drumul fermecat ne-a rămas în coastă până acasă, licărind printre copaci. Îl puteam simţi dintr-o parte, ca o boare de vânt mai rece împingându-se în mine şi încercând să-mi pătrundă prin piele, dar nu-mi păsa. Era mai frig înlăuntrul meu decât afară.

#

Wanda a ajuns târziu la noi acasă în dimineaţa următoare şi, când a intrat, răsufla cu greutate, avea faţa roşie şi brobonită de sudoare, iar ciorapii şi fusta îi erau acoperite de zăpadă bătătorită, de parcă o luase peste câmp, croindu-şi drum nou prin zăpadă, în loc să meargă pe uliţa satului.

– Călăreţii Străvechi umblă prin pădure, a zis fără să ridice privirea. Când am ieşit în curtea din faţa casei, am văzut că drumul Străvechilor licărea încă stins printre copaci, la nici jumătate de verstă depărtare de noi.

Nu mai auzisem până atunci ca drumul lor să ajungă atât de aproape de târgul nostru. Nu aveam ziduri de apărare, dar nu

eram îndeajuns de bogaţi ca să-i ispitim în vreun fel. Dările noastre erau plătite în grâne şi lână, iar cei bogaţi îşi schimbau arginţii pe aur la adăpostul zidurilor oraşului, depunându-l la bancă, aşa ca mine. Poate vreo femeie să fi avut o salbă sau vreun inel din aur – m-am gândit, cu oarece întârziere, chiar la nasturele de aur cusut pe gulerul meu –, dar nu ar fi putut strânge nici măcar un cufăraş de bijuterii de aur, chiar dacă ar fi spart fiecare casă de pe uliţa mare.

Un frig crâncen se răspândea din pădure; dacă îngenuncheai şi atingeai cu palma neînmănuşată pământul bocnă, puteai simţi răcoarea venind în valuri joase, de parcă ar fi fost răsuflarea slabă a vreunui uriaş din depărtare, iar aerul mirosea puternic a ramuri frânte de pin. Ne aflam în toiul iernii, dar chiar şi aşa era nefiresc de rece. Am privit înapoi înspre târguşorul nostru şi am văzut şi alţi oameni ieşiţi în curţile caselor din apropierea noastră, uitându-se, ca şi noi, înspre drum. Panova Gavelyte mi-a aruncat o căutătură mânioasă înainte de a reintra în casă, de parcă ar fi fost vina mea.

Dar nu s-a întâmplat nimic altceva, dar treburile dimineţii se cereau făcute, aşa că, încet-încet, am intrat cu toţii în casă, iar când n-am mai putut zări drumul, am încetat să ne mai gândim la el. M-am aşezat cu catastifele în braţe ca să cercetez cu luare-aminte toate lucrurile pe care Wanda le adusese în casă în cele două săptămâni cât lipsisem. Ea a luat coşul cu pâine veche şi grăunţele pentru găini şi a ieşit să le dea de mâncare şi să strângă ouăle. Mama încetase în cele din urmă să încerce să facă vreo treabă pe afară, ceea ce mă umplea de bucurie: stătea la masă curăţând cartofi pentru cină, încălzindu-se lângă foc, şi îi mai revenise culoarea în obraji, odată cu o oarecare rotunjime a feţei care-i fusese suptă de boală iarna trecută. Mă încăpăţânam să nu-mi pese de felul în care mă privea stând aplecată deasupra catastifelor.

Socotelile erau toate drepte şi limpezi, iar toate sumele cuvenite fuseseră întoarse. Bunicul mă întrebase despre servitoarea mea dacă este destoinică; nici nu mă considerase atât de nesăbuită încât să îi făgăduiesc Wandei plata în bani.

– Un servitor se-nvaţă lesne necinstit când îţi aduce bani, dar nu-i rămâne nimic în palmă, mi-a zis. Fă-l să simtă că bunăstarea îi creşte odată cu a ta.

Stăteam un pic cu grijă din pricina averii mele care sporea, chiar dacă aveam paisprezece zloţi de aur depuşi în vistieria cu ziduri groase de la banca bunicului. Ştiam că banii nu proveneau din împrumuturile date de mine; era în fapt zestrea mamei, care se întorcea, în sfârşit, la noi. Tata o dăduse cu împrumut atât de iute după ce s-au căsătorit, încât ajunsese în buzunare străine încă dinainte să mă nasc eu, şi atât de puţin din împrumuturile date fusese întors, încât fiecare vecin pe o întindere de multe verste în jurul nostru încă ne datora bani. Îşi reparaseră casele şi hambarele, îşi cumpăraseră vite şi grâne pentru însămânţat, îşi măritaseră fiicele şi le făcuseră un rost fiilor, în vreme ce mama mea răbdase de foame şi tata fusese gonit de prin curţile lor. Aveam de gând să primesc înapoi fiecare bănuţ, cu tot cu dobânda strânsă în timp.

Însă banii uşor de recăpătat îi adunasem deja. O parte din bani n-aveam să-i mai văd înapoi niciodată. Unii dintre cei care împrumutaseră de la tata erau morţi sau plecaţi atât de departe, încât era cu neputinţă să mai dau de ei. Deja eram silită să primesc mai mult de jumătate din plăţi în bunuri, sub formă de muncă sau altceva, iar preschimbarea acestui fel de plăţi în bani nu era lucru uşor. Casa noastră era acum un cuibuşor plăcut, ba aveam şi o curte plină de găini, îndeajuns de multe încât să ne putem îngriji de ele. Mai primiserăm de la unii oameni câte o oaie sau o capră, dar nu ne pricepeam să avem grijă de asemenea animale. Puteam să le vând mai departe, dar nu era lesne şi nu-mi venea la socoteală să încerc să le dau datornicilor mei cu un bănuţ mai puţin împrumut decât suma totală pe care o luam pe bunurile lor în târg. Pentru ei aşa ceva s-ar fi numit înşelătorie, chiar dacă timpul cheltuit cu treaba vânzării bunurilor era al meu.

Împrumutam bani acum doar celor de la care trăgeam oarece nădejde că i-aş putea recăpăta într-o bună zi, iar sumele erau mici şi date cu băgare de seamă, dar astfel mă alegeam doar cu un şirag de plăţi făcute cu tot atât de multă băgare de seamă de datornici

şi nu ştiam câţi dintre ei nu vor mai fi în stare să plătească înainte de a-mi întoarce datoria întreagă. Dar chiar şi aşa, uitându-mă în catastif la sumele frumuşele adunate, m-am hotărât că voi începe de-acum să o plătesc pe Wanda în bani: cu fiecare zi scursă, avea să şteargă jumătate de bănuţ din datoria tatălui ei şi să ia acasă cealaltă jumătate, ca să aibă şi ce pune deoparte, astfel încât şi ea, şi tatăl ei să simtă că munca îi aduce bani.

Tocmai mă hotărâsem că îi voi da de ştire Wandei în acea după-amiază, înainte să plece acasă, când uşa s-a izbit din nou de perete nu tocmai cuviincios. Wanda s-a năpustit înăuntru, strângând la piept coşul încă plin de grăunţe şi a spus:

– Au dat târcoale casei!

La început n-am înţeles despre cine era vorba, dar m-am ridicat oricum îngrijorată; faţa fetei era palidă şi plină de spaimă, iar ea nu era genul care să se sperie uşor. Tata a luat vătraiul de fier din cămin şi i-a spus:

– Arată-mi unde!

– Or fi spărgători? a întrebat mama cu glas şoptit.

Gând la gând cu mine, de îndată ce mi-am făcut o idee. Îmi părea bine că luasem banii din casă şi îi pusesem la bancă. Dar apoi l-am urmat pe tata afară, dând ocol prin spatele casei, unde găinile cârâiau încă zgomotos, aşteptându-şi dezamăgite hrana, iar Wanda ne-a arătat urmele. Nici vorbă de spărgători.

Urmele de copite lăsaseră semne puţin adânci pe covorul de nea proaspăt căzută, nepătrunzând în stratul de gheaţă de dedesubt, însă erau mari de tot, cam de mărimea copitelor de cai, doar că despicate ca de cerb şi având uşoare crestături ascuţite în partea din faţă. Venisèră până la zidul casei, după care unul dintre ei descălecase şi privise prin fereastră: cineva care purta o pereche de cizme ciudate, cu vârfuri lungi, ascuţite, care nu lăsaseră nici ele urme adânci în zăpadă.

La început nu mi-a venit să cred. Era cu siguranţă un lucru ciudat, dar m-am gândit că cineva ne joacă vreun renghi, cum făceau pe când eram mică băieţii vecinilor, care aruncau câteodată cu pietre după mine. Cineva venise pe furiş şi făcuse urmele doar

ca să ne sperie. Sau poate era vorba despre ceva şi mai răuvoitor: să se dezvinovăţească de un jaf pe care îl puneau la cale. Dar înainte de a deschide gura să rostesc ce gândeam, mi-am dat seama că nimeni nu ar fi putut face urmele fără să lase la rândul lor alte urme în zăpadă, doar dacă nu cumva le făcuseră cu un băţ lung, cocoţaţi pe acoperiş. Însă acoperişul era curat, iar urmele de copite despicate lăsaseră o dâră lungă împrejurul curţii noastre urmându-şi calea înapoi în pădure, unde se pierdeau pe sub arbori. Şi când am privit acolo, am văzut drumul argintiu încă licărind printre copaci.

Am amuţit, iar mama şi tata n-au scos, la rândul lor, niciun cuvânt, tustrei privind la drumul argintiu din pădure; doar Wanda a spus, fără ocoliş:

– Străvechii sunt. Au venit până aici!

Nobili din basme şi jivine ciudate nu-şi prea aveau locul în curtea noastră, printre găini, şi încă privind pe fereastră în salonaşul nostru! M-am aplecat şi eu să mă uit pe fereastră: nu era mare lucru de văzut dincolo de patul meu îngust, în afară de vatra cu oalele de gătit, dulăpiorul sculptat, dăruit mamei de tata şi sacii cu grăunţe din cămară. Casa noastră arăta atât de obişnuită, atât de simplă, încât ideea pândei Străvechilor devenea de-a dreptul hazlie, aşa că mi-am îndreptat umerii şi am privit din nou către urmele de copite, aşteptându-mă ca ele să dispară pe nesimţite şi să înceteze să preschimbe lumea într-un loc înspăimântător şi fără noimă.

Apoi, tata a luat vătraiul şi a început să scociorască urmele de copite cu el, urmând dâra lăsată de călăreţi în zăpadă până la marginea pădurii, după care s-a întors păşind apăsat chiar peste ele. Când a ajuns înapoi la noi, a spus:

– Să nu vă mai aud vorbind asemenea prăpăstii. Cine ştie cine o fi lăsat urmele – pesemne doar nişte copii încercând să facă o glumă proastă. Treci înapoi la treabă, Wanda!

L-am privit cu uimire. Nu-l mai auzisem niciodată pe tata să vorbească atât de apăsat. Nu-l ştiam în stare să poruncească astfel. Wanda încă şovăia. A privit lung către fostele urme de copite, după care a păşit uşurel peste ele în zăpada răscolită şi a început să

hrănească găinile. Mama stătea în prag, cu broboada înfăşurată strâns, cu buzele strânse, cu braţele strâns încrucişate. După care a spus:

– Vino în casă, Miryem! Am nevoie să mă ajuţi la curăţat cartofi.

Am intrat după ea, timp în care ea a aruncat o privire în lungul drumului, către târg. Dar toată lumea reintrase în casă, întorcându-se la treburi; nimeni nu ne mai urmărea de afară.

Odată ajunşi înăuntru, tata s-a dus la fereastra de lângă patul meu, ţinând în mână un beţigaş luat din lemnele de foc, după care l-a măsurat în lungime şi grosime cu crestături de cuţit; apoi şi-a luat haina şi toporişca şi a ieşit din nou, cu beţigaşul în mână.

– Miryem, a spus mama, cred că tatălui tău i-ar prinde bine ajutorul unui flăcău. O să-l rugăm pe fratele Wandei să vină să stea cu noi peste noapte şi o să-l plătim.

– Să plătim pe cineva doar ca să doarmă cu noi în casă? Dar cu ce ne-ar putea fi de folos dacă unul dintre Străvechi ar intra într-adevăr peste noi?

M-a umflat râsul chiar rostind întrebarea: gândul mamei era atât de hazliu. Abia îmi aminteam cum de se întâmplase să cred că toată treaba asta ar fi putut fi *altceva* decât o glumă. Părea că tocmai visasem, iar visul se destrăma deja în uitare.

Însă mama a rostit tăios:

– Nu mai vorbi prostii! Nu vreau să te mai aud spunând aşa ceva. Şi să nu pomeneşti de Străvechi nimănui din târg, auzi?

Porunca aceasta a mamei o înţelegeam încă şi mai puţin. Toată lumea avea să vorbească despre Străvechi, despre drumul licărind prin pădure, iar a doua zi era zi de târg.

– Atunci, nu te duci nicăieri, a zis mama după ce i-am împărtăşit gândul meu; iar când m-am împotrivit spunându-i că am de dus mărunţişuri spre vânzare la Vysnia, m-a scuturat zdravăn de umeri şi mi-a zis:

– Miryem, o să-l plătim pe fratele Wandei să rămână peste noapte, aşa că ea n-o să pomenească nimănui că Străvechii au trecut pe la noi. Şi nici tu n-o să spui nimănui că s-au apropiat atât de mult!

Mi-a pierit cheful de sfadă. Mai ales după ce mama a adăugat, cu glas moale:

– Acum doi ani, lângă Minask, o ceată de Străvechi a pustiit ţarinile în drumul lor spre trei orăşele, nu cu mult mai mari decât al nostru. Au pus foc bisericilor şi caselor celor avuţi şi au prădat până şi ultimul gram de aur pe care l-au găsit. Dar au trecut călare pe lângă satul Yazuda, locuit de evrei, şi nu le-au ars casele. Aşa că oamenii au început să spună că evreii au căzut la învoială cu Străvechii. Iar acum, în Yazuda nu mai e picior de evreu. Înţelegi, Miryem? De asta n-ai să pomeneşti nimănui că Străvechii au trecut pe la noi!

Nu mai era vorba acum despre spiriduşi, vrăjitorii sau lucruri fără noimă, ci despre ceva ce înţelegeam prea bine.

– O să merg mâine la târg, am spus după câteva clipe şi, înainte să-i dau mamei răgazul să zică ceva, am adăugat: Ar fi ciudat dacă nu aş merge. O să mă duc şi o să vând cele două rochii noi pe care le-am cumpărat şi o să vorbesc despre straiele după moda nouă de la Vysnia.

Mama a încuviinţat din cap după câteva clipe şi m-a mângâiat pe creştet, cuprinzându-mi obrajii în palme. Apoi ne-am aşezat amândouă la masă şi am început să curăţăm restul de cartofi. Afară, o auzeam pe Wanda crăpând lemne în ritmul sacadat, egal şi neîntrerupt al toporului izbind butucii. După puţină vreme s-a întors şi tata cu braţele încărcate de ramuri verzi; restul zilei şi l-a petrecut lângă foc, curăţându-le şi potrivindu-le de lungime ca să facă din ele gratii subţiri, cu care să acopere ferestrele casei.

– Ne gândeam că l-am putea tocmi pe fratele Wandei să rămână nopţile la noi, a spus mama, fără să ridice ochii din lucrul ei de mână, în timp ce tata meşterea la gratii.

– Ar fi de folos să am un flăcău prin preajmă, a încuviinţat tata bucuros. Mă năpădesc grijile de câte ori avem bani în casă. Oricum, mi-ar fi de mare ajutor. Mai ales că nici eu nu întineresc, cum bine vedeţi.

– Poate, până la urmă, o să ţinem şi câteva capre, am spus. Băiatul ăsta ar putea avea grijă de ele.

#

– Ne-ar plăcea să avem în preajmă un flăcău care să rămână peste noapte şi să aibă grijă de casă, mi-a spus Miryem în ziua când s-a întors. Şi care să îngrijească de câteva capre pe care avem de gând să le cumpărăm. N-ar putea oare fratele tău să vină să ne ajute?

Nu i-am răspuns pe loc. Îmi venea să zic nu. Îi ţinusem socotelile în timpul celor două săptămâni cât fusese plecată. Eu singură. În fiecare zi treceam pe la datornici, pe la câte un rând de case deosebite în fiecare zi, apoi reveneam acasă la ei ca să pun de cină pentru mine şi pentru taică-său, cămătarul, după care, cu mâini tremurătoare, mă aşezam la masă şi deschideam cu grijă catastiful. Legătoarea din piele era atât de moale la atingere, iar înăuntru fiecare pagină subţire şi netedă era acoperită cu litere şi numere. Le răsfoiam una câte una, în căutarea caselor pe la care trecusem în acea zi. Paginile purtau numere diferite pentru fiecare casă, iar lângă număr era scris numele celui care locuia acolo. Înmuiam tocul în călimară, ştergeam vârful peniţei, apoi îl înmuiam iar şi scriam încet-încet, aducând din condei fiecare număr după priceperea mea. După aceea închideam la loc catastiful, curăţam tocul de cerneală şi îl puneam alături de călimară pe policioară. Singură făceam toate astea!

Toată vara aceea, când zilele erau mai lungi şi puteam zăbovi niţel, Miryem mă învăţase cum se scriu numerele cu tocul. Mă lua afară după cină şi desena numerele în ţărână cu un băţ, iar şi iar. Însă nu m-a învăţat doar cum să le scriu. M-a învăţat şi să *socotesc*, anume cum se naşte un număr nou din altele două şi, de asemenea, cum se scade un număr dintr-altul. Şi nu doar numere mici, pe care le puteam desluşi pe degete sau cu ajutorul pietricelelor de socotit, ci şi numere mari. M-a învăţat cum se adună o sută de bănuţi într-o copeică şi douăzeci de copeici de argint într-un zlot de aur şi cum să împart iarăşi o monedă de argint în bănuţi.

La început mi-a fost frică să învăţ. Au trecut cinci zile până am îndrăznit să pun mâna pe băţ şi să reiau dârele desenate de ea în chip de numere. Vorbea cu mine ca de ceva obişnuit, însă eu

ştiam că e vrăjitorie. Frică mi-a fost şi mai târziu, dar nu m-am putut împotrivi. Am învăţat să desenez în ţărână dârele fermecate, apoi am făcut-o pe o piatră netedă cu un toc vechi şi cu cenuşă amestecată cu apă în chip de cerneală, iar într-un târziu le-am scris chiar cu tocul şi călimara ei pe o foaie veche de hârtie, ajunsă cenuşie de la atâta scris şi şters. Şi pe la sfârşitul iernii, când a plecat să-şi vadă bunicii, eram de-acum în stare să îi ţin singură socotelile. Începusem chiar să citesc şi slovele. Ştiam numele strigate cu glas tare de pe fiecare pagină şi mi le repetam uşurel şi atingeam slovele cu degetul, desluşind ce slove intră în fiece cuvânt. Câteodată, când greşeam, Miryem mă oprea şi îmi spunea slovele potrivite. Mă învăţase atât de multă vrăjitorie, încât nu-mi venea la socoteală să o împart cu nimeni.

Cu un an în urmă, i-aş fi spus „nu" fără putinţă de tăgadă, ca să păstrez totul numai pentru mine. Dar trecuse aproape un an de când îl scăpasem pe Serghei din ghearele Străvechilor. Acum, când ajungeam târziu acasă, îmi punea cina dinainte. Împreună cu Stepon adunase păr de capră de prin tufişuri şi de prin fân, aproape un an de zile, cât să-mi ajungă să-mi fac o broboadă pe care s-o port când mergeam în târg. Era fratele meu.

Apoi, aproape că am zis „nu" de frică. Dacă lui Serghei avea să-i scape taina? Ajunsese atât de mare, încât abia o mai puteam eu ţine zăvorâtă în mine. Noapte de noapte, mă duceam la culcare cu gândul la cele şase copeici de argint, ţinute strâns în pumn, lucitoare şi reci. Le socoteam în gând tot adăugând bănuţi, unul câte unul, până ce mă fura somnul. Dar după o clipă, am întrebat încet:

– Munca lui ne-ar ajuta să stingem datoria mai repede?

– Da, mi-a răspuns Miryem. Zilnic, fiecare din voi o să câştige câte un bănuţ. Jumătate din sumă va merge spre plata datoriei până la stingerea ei, iar restul vi-l voi plăti în bani peşin.

Apoi a scos un bănuţ rotund şi nou şi mi l-a pus, licărind, în palmă, ca răsplată pentru că m-am gândit să-i spun „da" în loc de „nu".

– O să vorbesc cu Serghei, i-am răspuns.

Dar când i-am spus, pe şoptite, în pădure, departe de orice loc în care ne-ar fi putut auzi taica, m-a întrebat: „Vor doar să stau

peste noapte în casă? O să-mi dea *bani* doar ca să stau pe lângă casă şi să le hrănesc caprele? De ce?"

– Se tem de spărgători, i-am răspuns, dar de îndată ce cuvintele mi-au ieşit din gură, mi-am amintit că nu-i adevărat. Însă nu mai eram oricum în stare să deslușesc adevărul.

A fost nevoie să mă ridic şi să mă prefac că ţin coşul cu mâncare pentru găini şi să dau înconjur casei, pentru ca amintirea acelei dimineţi să-mi revină limpede în minte. Am ieşit şi am mâncat pe tăcute o parte din pâinea veche, aşezându-mă la colţul casei, unde cei dinăuntru nu mă puteau zări, şi nici găinile, iar după ce am păşit dincolo de colţul casei, am zărit urmele pe zăpadă...

– Străvechii, am şoptit. Iar cuvântul mi-a îngheţat în gură. Străvechii au trecut pe aici.

Dacă Miryem nu mi-ar fi dat bănuţul, nu ştiu ce ne-am fi făcut. Îmi era limpede că datoria tatei nu mai avea nicio însemnătate. Nicio lege n-avea cum să mă constrângă să lucrez într-o casă prin ferestrele căreia veneau nestingheriţi să privească Străvechii. Dar Serghei s-a uitat la bănuţul din palma mea, la fel am făcut şi eu, după care m-a întrebat:

– Câte un bănuţ de căciulă în fiecare zi?

– Deocamdată, jumătate din sumă merge către stingerea datoriei, i-am spus. Câte un bănuţ pe zi, atât.

– Pe ăsta îl păstrezi tu, mi-a spus după o clipă. Iar pe următorul o să-l iau eu.

N-am zis: „Să mergem lângă copacul alb să cerem mamei sfatul." De data aceea, m-am purtat ca taica. Nu voiam să aud glasul mamei spunând *Nu vă duceţi, o să daţi de necaz!* Ştiam că o să dăm de necaz. Dar ştiam totodată şi ce avea să se întâmple dacă nu mă mai duceam la lucru. Dacă-i spuneam lui taica, mi-ar fi zis că nu trebuie să mai rămân o clipită într-o casă de diavoli, apoi m-ar fi vândut în târg pe două capre cuiva în căutare de o nevastă cu spinarea tare şi nepricepută la socoteli. În ochii lui, nu preţuiam nici măcar şase copeici.

Aşa că i-am spus tatei că evreul cămătar avea trebuinţă de cineva care să îl ajute să ţină capre şi că datoria s-ar stinge mai

repede dacă i-ar îngădui lui Serghei să rămână acolo peste noapte. S-a încruntat și s-a răstit la Serghei:

– Să ajungi acasă cu un ceas înainte de răsărit. Când se va stinge datoria?

Serghei a privit către mine, iar eu i-am spus tatei:

– Peste trei ani.

Mă așteptam să mă plesnească, să-mi strige în față că sunt o proastă care habar n-are de socoteli. Dar taica doar a mârâit:

– Jivine sugătoare de sânge și lipitori, după care a adăugat către Serghei: Să faci bine să le spui că trebuie să mănânci și de dimineață la ei! Și să nu vă mai prind că mulgeți caprele!

Aveam acum la îndemână un răgaz de trei ani. Mai întâi aveam să primim un bănuț la fiecare două zile, mai apoi, câte un bănuț pe zi. Mi-am strâns mâinile cu Serghei în spatele casei, iar el mi-a șoptit:

– Ce-o să ne cumpărăm cu banii?

N-am știut ce să-i răspund. Nu mă gândisem să-mi cumpăr ceva cu banii primiți. Mă gândeam doar cum e să-i am aievea, strânși în pumn. După care Serghei a spus:

– Dacă cheltuim din ei, taica o să prindă de veste. O să ne pună să i-i dăm lui.

Mai întâi am crezut că lui taica măcar nu-i mai umbla prin gând să mă scoată la vânzare în târg. Dacă aduceam acasă un bănuț în fiecare zi, ar fi fost mulțumit să mă lase să lucrez pentru cămătar. Dar apoi m-am gândit la el luându-mi banii: cum ar fi trebuit să-i pun în palmă bănuții strălucitori, unul după altul. M-am gândit la el ducându-se în târg și cheltuindu-i pe băutură și jocuri de noroc, fără să mai fie nevoit să muncească vreodată. Asta avea să-l facă fericit zi de zi.

– N-o s-o fac, am spus și am simțit o arsură în stomac. N-o să-l las să se atingă de banii mei.

Însă nu știam ce să facem. Apoi am adăugat:

– O să-i ascundem. Pe toți. Dacă lucrăm preț de trei ani fără să ne atingem de ei, vom avea fiecare câte zece copeici. Puse laolaltă, vor face un zlot. Un galben, adică. O să-l luăm pe Stepon și o să fugim în lume.

Unde să nu fi dus? Habar n-aveam. Dar eram încredinţată că, având atâta bănet, ne-am fi putut duce oriunde. Am fi putut face orice. Iar Serghei a dat din cap în semn de încuviinţare; la fel gândea şi el.

– Unde i-am putea ascunde? m-a întrebat.

Aşa că, în cele din urmă, am mers sub copacul coliliu şi, sub piatra de pe mormântul mamei, am făcut o scobitură în ţărână, după care am pitit bănuţul acolo şi l-am acoperit la loc cu piatra.

– Mamă, păstrează-l la adăpost pentru noi!

După care am plecat în grabă de la mormânt, neaşteptând să vedem dacă avea să se întâmple ceva. Serghei nu voia s-o audă pe mama spunându-i şi ea să renunţe la planurile sale.

În noaptea aceea, după cină, s-a dus în târg, purtând pe cap o cipilică făcută de mine din cârpe, să-i ţină de cald la urechi. Am rămas în curtea din faţa casei, privindu-l cum se îndepărtează. Drumul Străvechilor încă adăsta licărind prin pădure. Nu cu o lumină ca de felinar, ci mai degrabă ca lumina stelelor într-o noapte înnorată. Dacă încercai să priveşti drept către el, nu izbuteai să-l zăreşti. Dacă priveai în altă parte, îţi apărea ca un licărit pe care-l prindeai cu coada ochiului. Serghei s-a ţinut departe de el atât de mult cât i-a fost cu putinţă. Nu-i mai plăcea acum să meargă prin pădure. A rămas tot timpul pe marginea drumului de ţară, de cealaltă parte faţă de rândul de copaci, chiar dacă trebuia să-şi croiască astfel drum prin zăpadă, care se aşezase de-acum din belşug pe drumeag. Dar în scurt timp s-a pierdut în întuneric.

A doua zi dimineaţă, i-am putut încă zări urmele prin zăpadă, pe când mă îndreptam şi eu către târg. Aproape că îmi doream s-o fi apucat pe drumul licărind ca să nu-i mai văd urmele, fiindcă aveam în suflet spaima că urmele s-ar fi putut opri deodată după o bucată de cale. Dar n-a fost aşa. Urmele m-au însoţit până acasă la Miryem, unde Serghei se afla la masă, înfulecând dintr-un blid de caşă fierbinte, cu miros de nuci. M-a înghiontit foamea în stomac şi pe mine. Nu mai mâncam acasă nimic de dimineaţă de câtva timp. Nu mai aveam destulă mâncare.

– A fost linişte toată noaptea, mi-a spus.

Eu am luat coşul şi am ieşit să dau de mâncare la găini. În coş, se găsea un colţ întreg de pâine, încă moale la mijloc. L-am mâncat şi m-am dus să văd de găini, dar nu mi-au ieşit în întâmpinare.

Încetişor, m-am dat mai aproape. Erau urme de jur împrejurul coteţului. Copite ca de cerb, doar că mai mari şi cu gheare. Ferestruica din acoperişul coteţului, pe care o închisesem cu o zi înainte, era larg deschisă, de parcă cineva aruncase o privire cercetătoare înăuntru. Găinile erau la locul lor, strânse laolaltă, chircite şi cu penele înfoiate. Nu am găsit decât trei ouă mici, iar când le-am scos la lumină, unul dintre ele avea coaja cenuşie, de un alb-cenuşiu stins, precum cenuşa din vatră.

Am aruncat oul cenuşiu înspre pădure cât de departe am putut şi m-am gândit apoi să şterg urmele şi să mă prefac că nu le-am zărit. Dacă i se năzărea cumva cămătarului să-i spună lui Serghei să nu mai vină deloc pentru că nu reuşise să-i ţină departe pe Străvechi? Poate că aveau de gând să mă alunge şi pe mine. Iar dacă aveam să mătur urmele de pe zăpadă, aveam să uit şi eu c-au fost aievea, aşa cum se întâmplase cu o zi înainte. M-am dus să iau mătura cu care obişnuiam să mătur curtea, însă am găsit-o rezemată de zidul casei, iar pe jos am zărit urme de cizme. Erau o mulţime. Unul dintre Străvechi se apropiase nestingherit de spatele casei şi păşise încoace şi încolo de-a lungul zidului de trei ori, chiar sub nasul celor ce dormeau înăuntru.

CAPITOLUL V

Fratele Wandei nu era decât un băieţandru: înalt, spătos şi necioplit, ca un cal deşelat de foame, cu ciolane aproape ieşindu-i prin piele în coate şi la încheieturi. Când a ajuns întâia oară în seara aceea, a spus fără să ridice privirea din pământ că taică-său avea să-l lase să vină doar dacă îi dădeam de mâncare la cină şi dimineaţa, iar când s-a aşezat la masă am văzut că Gorek nu era prost deloc când îşi trimisese feciorul cu asemenea învoială: băiatul avea o foame de lup. Tot cu atât ne-am fi ales şi dacă îi dublam simbria, la felul în care creştea preţul hranei. Dar mi-am ţinut gura, chiar şi atunci când mama i-a dat o a doua felie de pâine cu unt. Părinţii mei mi-au mutat patul în odaia lor şi i-au dat lui Serghei un braţ de pături să-şi facă un culcuş în locul patului.

M-am trezit din somn în puterea nopţii. Tata trecea prin odaia de zi, iar uşa s-a deschis scârţâind şi lăsând să pătrundă o boare de aer geros. L-am auzit pe Serghei scuturându-şi zăpada de pe ciubote şi spunându-i scurt tatei:

– E linişte peste tot.

– Treci şi te culcă la loc, Miryem, mi-a spus mama blând. Serghei a dat doar o raită pe afară.

Am mai deschis de două ori ochii în acea noapte, trezită de paşii lui Serghei care ieşea însoţit de o pală de aer rece, dar i-am închis repede după aceea. Nu se întâmplase nimic. Dimineaţa ne-am trezit şi am început să pregătim casa pentru masă. Serghei era deja afară, bătând pari în pământ, ca să facă un ocol în care

să ţinem caprele. Drumul Străvechilor era încă acolo, printre copaci, dar când am aruncat pe furiş o privire către el, mi s-a părut că parcă se îndepărtase puţin. Era o zi rece şi cenuşie, soarele nu se zărea defel, dar drumul licărea oricum. Câţiva băieţi de ţărani ieşiseră din sat, trecând pe lângă casa noastră, îndemnându-se unul pe altul să arunce o piatră către drumul Străvechilor sau să-l atingă cu piatra; îi puteam auzi vorbind tare, cu glas vesel, zeflemisindu-se unul pe celălalt.

Wanda a ajuns pe când fratele ei stătea încă la masă şi înfuleca şi a ieşit în curte cu coşul găinilor. S-a întors cu coşul aproape gol, cu doar două ouă, deşi acum aveam nouă găini ouătoare. După care le-a pus pe masă şi le-am privit cu toţii. Ouăle erau mici, cu coaja foarte albă; apoi Wanda a spus dintr-odată:

– Sunt urme şi mai multe în spatele casei!

Ne-am dus şi ne-am uitat la ele. Le-am recunoscut de cum le-am văzut, deşi uitasem cum arată: înainte ca Wanda să spună ceva, uitasem pe jumătate că urmele ar fi fost vreodată aievea. Cizmele cu vârf ascuţit umblaseră în căutare de pradă în jurul zidului odăii de culcare, de trei ori înainte şi înapoi, iar bidiviul cu copite despicate rămăsese pe loc lângă coteţ, lăsând urme în zăpada din jur, ca o vulpe care amuşină după o vizuină în care să intre. Găinile stăteau toate înăuntru, strânse laolaltă într-un ghem mare de pene înfoiate.

– M-am uitat peste tot, jur! a scâncit Serghei.

Dar tata i-a răspuns:

– Nu-i nimic, Serghei, nu-s decât băieţii ăia de prin vecini care se ţin de şotii.

Apoi Wanda a măturat curtea şi am aruncat ouăle în găleata cu lături. Mama m-a cuprins pe după umeri şi am intrat amândouă în casă.

Serghei s-a întors la taică-său în gospodărie, iar Wanda a făcut curăţenie şi s-a dus să scoată apă. N-am mai reuşit să uit de urme, oricât aş fi vrut, iar când Wanda a intrat în casă, m-am ridicat şi i-am zis cu glas hotărât:

– Haide, mergem la târg!

M-am dus să-mi iau broboadă, de parcă nu se întâmplase nimic nefiresc sau ieşit din comun în acea zi. Când am pornit, m-am ţinut tot cu spatele către pădure. Vântul îmi şuiera tăios pe la călcâie, făcându-mă să ţin degetele de la picioare strânse sub tivul lung al rochiei. Nu m-am întors să văd dacă licăritul argintiu al drumului Străvechilor se afla încă acolo.

Wanda ducea coşul încărcat cu fleacurile pe care le cumpărasem la Vysnia spre vânzare şi, de asemenea, cele două rochii pe care mi le luasem ca să-mi fac hatârul şi s-o sfidez pe mama, care nu mă lăsase să-i cumpăr şi ei una. Erau rochii călduroase, dar şi frumoase, ţesute din lână, cu flori strălucitoare cusute pe tiv, cu verde şi albastru-intens pe ţesătura roşie. M-am dus ţintă spre taraba croitoresei Maria şi am tras de tivuri ca să-i arăt, zicându-i:

– Ia uite ce model nou se poartă la Vysnia anul ăsta!

O mână de femei s-au strâns pe dată în jurul meu ca să privească rochiile, ca un zid de apărare împotriva bârfelor care s-ar fi putut împrăştia. Un tiv cu model nou era de mai mare însemnătate pentru ele decât drumul Străvechilor, cu care, de altfel, nimeni nu dorea să-şi bată capul prea mult. În piaţă, drumul nici nu se zărea. Desigur, Maria m-a întrebat cât cer pe rochii. Nu i-am răspuns pe dată. În jurul meu erau strânse şase femei, privindu-mă ca nişte ciori gata să lovească cu ciocul. Pentru o clipită, mi-a venit în gând să dau rochiile mai ieftin, ca să las în urmă o impresie prietenoasă, un simţământ care ar fi vorbit în favoarea mea dacă cineva ar fi pomenit de drumul Străvechilor şi de cât de aproape trecea pe lângă casa noastră. Dintr-odată l-am înţeles mai bine pe tata.

Trăgând aer în piept, am spus:

– Nu ştiu dacă o să le pot vinde pe dată. Vezi şi dumneata câtă muncă a încăput în ele: sunt croite de cele mai pricepute mâini din Vysnia. Au fost anume croite ca rochii de mers la nunţi şi m-a costat ceva ca să le cumpăr şi să le aduc aici, la târg. Nu pot să le vând cu mai puţin de un zlot bucata.

Mi-am petrecut toată ziua de târg într-un singur loc, în timp ce femeile veneau să se uite la rochii de un zlot bucata, murmurând laude la adresa broderiei, a croielii şi a culorilor vii. Se uitau cu

luare-aminte la cusături şi încuviinţau din cap atunci când le arătam cu un aer grav cât de mici şi de grijulii erau tighelele şi cum îţi puteai da seama că se folosise doar fir foarte subţire. Între timp, le-am vândut restul de marfă – flecuşteţele pe care le cumpărasem de la Vysnia. Le-am dat pe toate mai bine decât sperasem, de parcă se molipsiseră şi ele de strălucirea şi luxul rochiilor. Iar la sfârşitul zilei de târg a trecut pe acolo perceptorul, căruia îi plăcea să caşte ochii prin piaţă din când în când, deşi avea o slugă tocmită să-i facă cumpărăturile, şi mi-a plătit foarte curtenitor doi zloţi, cumpărând rochiile pentru lada de zestre a fiicei sale.

M-am întors acasă şi inima îmi bătea să-mi spargă pieptul; simţeam în gât, ca un nod, o victorie grozavă, îndoită cu spaimă; aproape că nu mă puteam stăpâni. Plătisem doar o copeică pentru fiecare rochie. Mama şi tata n-au zis nimic când am pus pe masă cei doi zloţi, laolaltă cu bănuţii şi cu cele trei copeici câştigate de pe urma zilei de târg. Tata a scos un suspin uşor, aproape fără glas:

– Ei bine, fata mea chiar poate preschimba argintul în aur, a spus, aproape neajutorat, şi mi-a pus mâna pe creştet, mângâindu-mă, de parcă i-ar fi părut rău în loc să fie mândru.

Ochii mi s-au umplut de lacrimi fierbinţi de mânie, dar am strâns din dinţi şi am pus galbenii în taşcă, după care i-am dat mamei borcănelul cu cireşe confiate pe care îl cumpărasem ca să ne îndulcim un pic. După cină, mama a pregătit un ceai tare şi a pus cireşele într-un castron de sticlă, alături de o linguriţă de argint, ultima piesă rămasă dintr-un serviciu de ceai pe care îl adusese ca parte din zestre când se măritase. Restul serviciului fusese vândut în târg de-a lungul anilor, pe când sufeream de foame. Am pus cireşele dulci în ceai şi am băut licoarea fierbinte şi dulce, după care am mâncat fiecare cireaşa călduţă din ceaşcă, lăsând să ne scape din gură sâmburele în linguriţă cu gesturi foarte gingaşe.

Wanda a strâns masa şi şi-a pus basmaua pe cap, pregătindu-se de plecare, după care s-a oprit şi a privit în sus în timp ce întreaga odaie s-a întunecat. Prin ferestre, se vedea zăpada căzând dintr-odată, iar când am deschis uşa, ningea atât de tare, încât nu se mai zărea casa vecinilor. În partea cealaltă, drumul Străvechilor

putea fi încă zărit, licărind cumva mai puternic pe zăpadă și, o clipă, mi s-a năzărit că văd ceva mișcând în copacii de pe marginea lui.

– Nu poți să pleci pe așa o vreme, a spus mama. O să rămâi până se oprește ninsoarea.

Wanda s-a mișcat de lângă ușă, împingând-o să se închidă cu oarecare osteneală, pricinuită de forța vântului.

Însă ninsoarea nu s-a oprit deloc toată după-amiaza. Nici măcar nu s-a rărit. Când s-a înnoptat, Wanda și cu tata au ieșit și au curățat zăpada de pe acoperișul cotețului de păsări și de jur împrejur, pentru ca găinile să nu moară sufocate. După care ne-am cuibărit noi înșine în casă precum găinile într-un coteț. Mirosul tocăniței se risipise, deși ce mai rămăsese din ea era încă pe vatră, la foc mic, să se păstreze caldă, iar mama a pus câțiva cartofi la copt în jar pentru cină. În aer stăruia un frig crâncen, care îmi înțepa nările și care n-avea nimic cald sau viu în el, nici măcar miros de pământ sau de frunze putrede. Am încercat să frunzăresc prin catastiful cu datornici, apoi să cos ceva, dar a trebuit să las totul baltă. Era mult prea întuneric, iar lumina lumânării nu părea în stare să se răspândească de pe masă în odaie.

– Haideți, că doar n-o să rămânem așa, posomorâți! a spus într-un târziu tata, văzându-ne șezând, movile omenești amuțite, înfofoliți în haine de blană, broboade și pături. Să cântăm ceva împreună!

Wanda ne-a ascultat cântând, după care ne-a întrebat dintr-odată când ne-am oprit să ne tragem răsuflarea:

– Asta-i vrăjitorie?

Tata s-a oprit din cântat, iar mama a răspuns răspicat:

– Nu, Wanda, sigur că nu! Este un imn întru slava lui Dumnezeu.

– Aha! a răspuns ea, nimic mai mult, după care nici noi n-am mai cântat o vreme.

– Asta ar trebui să-i țină departe, nu-i așa? a întrebat Wanda.

După câteva clipe, tata a spus cu glas domol:

– Nu știu, Wanda. Dumnezeu nu ne izbăvește de suferințe aici, pe pământ. Străvechii îi năpăstuiesc deopotrivă pe cei drepți și pe cei păcătoși, la fel cum fac boala și necazul.

Ne-a istorisit apoi din Cartea lui Iov, din ce își putea aminti. Nu era, desigur, o poveste liniștitoare dacă nu-i cunoșteai sfârșitul, iar eu nu i-l cunoșteam, însă tata nu a ajuns atât de departe în acea zi; tocmai povestea cum Iov se jeluia de nedreptatea lui Dumnezeu, care îi răpise familia, când deodată s-a auzit o bubuitură în ușă, un zgomot înfundat, ca și cum capătul gros al unui ciomag ar fi izbit ușa. Am sărit cu toții în picioare și tata s-a oprit din povestit. Am rămas tăcuți tuspatru, cu ochii ațintiți spre ușă. După care tata a spus dintr-odată:

– Serghei este, vezi bine; n-ar fi trebuit să se ostenească pe-așa urgie.

S-a ridicat și s-a dus la ușă. Mi-a venit să scot un strigăt de împotrivire, să-i spun să se dea înapoi; am văzut-o pe Wanda chircindu-se între pături cu o față plină de îngrijorare. Nici ea nu credea că e fratele ei. Nici tata nu credea așa ceva, așa că a luat vătraiul în cei câțiva pași până la ușă; când a ajuns, a apucat clanța cu stânga și a deschis-o cu o apăsare scurtă, ținând în dreapta vătraiul ridicat.

Dar nu era nimeni acolo. N-a intrat nici măcar vântul tăios. Ninsoarea s-a oprit la fel de iute cum se stârnise, iar afară stăpânea doar întunericul obișnuit al nopții, câțiva ultimi fulgi rătăciți topindu-se de la căldura focului după ce plutiseră peste prag. M-am uitat țintă spre ușă, apoi am întors capul să privesc prin fereastra zăbrelită înspre pădure: drumul Străvechilor dispăruse.

– Cine e, Josef? a întrebat mama.

Tata rămăsese în prag, uitându-se în jos. Am împins la o parte păturile și m-am dus lângă el. Nici măcar nu mai era atât de frig afară: broboada îmi era de ajuns. Însă poteca spre casa noastră se umpluse de zăpadă cam până la genunchii mei și, chiar sub streșini, neaua acoperise pridvorul din piatră. Un șir de urme de copite despicate venea până aproape de casă din curtea din spate, iar urmele unei perechi de cizme largi, cu vârf ascuțit erau întipărite în zăpada proaspătă din fața casei. Chiar în mijlocul pridvorului, odihnindu-se parcă în liniște pe zăpadă, se găsea un săculeț de piele albă, strâns legat la gură.

Tata a privit cu luare-aminte în jur. Acum ne puteam zări vecinii: toate casele se preschimbaseră în ciuperci gârbovite sub greutatea ninsorii, cu picăţele de ferestre luminate în partea de sus, care străpungeau zăpada ce le troienise pervazul. Nici ţipenie de om nu se afla pe drum, dar pe când priveam spre sat, am zărit ceva mişcând la o fereastră: mâna unui copil ştergând geamul îngheţat în chip de cerc. Tata s-a aplecat iute şi a ridicat săculeţul de piele. L-a adus în casă şi eu am închis uşa în urma lui.

A pus apoi săculeţul pe masă. Ne-am strâns împrejurul lui şi ne uitam la el de parcă era un cărbune aprins, care ar fi putut într-o clipă să preschimbe casa într-o vâlvătaie. Era făcut din piele, din piele albă vopsită într-un fel necunoscut mie; arăta de parcă fusese cu desăvârşire alb de la început. Nu se zărea nicio cusătură sau tighel pe marginile lui. În cele din urmă, când nimeni nu se uita, i-am desfăcut baierele trăgând de un şnur alb de mătase şi l-am golit de bani în palmă. Şase monede mici de argint, subţiri, netede şi cu totul rotunde s-au rostogolit apoi pe masă într-o grămăjoară, cu un clinchet ca de clopoţei. Casa ne era plină de căldura toropitoare a focului, dar din banii de pe masă izvora o strălucire rece, de parcă ar fi stat în lumina lunii.

– Drăguţ din partea lor să ne facă aşa un dar, a spus tata sec.

Desigur, Străvechii n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Mai auzisem poveşti cu zâne care aduceau daruri. Chiar bunica mea îmi spunea câteodată o poveste pe care o ştia de la bunica ei, anume că, pe atunci când bunica *ei* era doar o fetiţă în târgul Elkurt de la apus, a găsit într-o bună zi o vulpe sângerând pe pervazul ferestrei odăii de culcare din mansardă, ca şi cum ar fi fost sfâşiată de un câine. A adus vulpea în casă, i-a oblojit rănile şi i-a dat să bea apă. După care vulpea i-a sărit din poală şi i-a spus cu glas omenesc:

– M-ai salvat, iar într-o zi îţi voi întoarce binele făcut, după care a sărit pe fereastră, şi dusă a fost.

Când bunica din poveste a ajuns la rândul ei femeie la casa ei şi cu copii, a deschis într-o bună zi uşa unei vietăţi care zgrepţăna la uşă şi vulpea i-a apărut din nou în prag spunându-i:

– Ia-ţi întreaga familie şi toţi banii pe care-i ţii în casă şi ascundeţi-vă în pivniţă!

Iar ea a făcut aşa cum a sfătuit-o vulpea şi n-au apucat bine să se ascundă, că au şi auzit o hărmălaie de glasuri mânioase. Mai mulţi bărbaţi au intrat în casă, au răsturnat mobilele şi au spart acareturile de deasupra, după care aerul s-a umplut de un miros gros şi înecăcios de fum. Dar nu ştiu cum s-a făcut că oamenii furioşi nu au dibuit uşa pivniţei, iar fumul şi focul n-au pătruns până la ei.

Noaptea, s-au strecurat în sfârşit afară din ascunzătoare şi şi-au găsit casa arsă, după cum tot arse erau sinagoga şi casele de pe amândouă laturile uliţei. Şi-au luat cele câteva bunuri rămase şi au dat fuga într-un colţ al mahalalei evreieşti şi au tocmit un căruţaş să-i ducă departe, în Răsărit şi astfel au ajuns la Vysnia, unde ducele le deschisese porţile oraşului evreilor, dacă veneau cu bani la ei.

Dar asta era o poveste dintr-o altă ţară. Nu auzeai astfel de poveşti despre Străvechi. Pe la noi, auzeai cum, odată, un bidiviu alb ciudat a ajuns lângă hambarul unui ţăran purtând, bălăbănindu-se în şa, un Străvechi rănit şi cum, de frică, ţăranul l-a luat în casă şi i-a îngrijit rănile. Şi când rănitul s-a trezit, a scos sabia şi i-a ucis pe toţi, după care s-a târât până la calul său, galopând spre pădure cu sângele încă picurându-i din răni, iar întreaga istorie s-a aflat datorită mamei, care şi-a trimis cei doi copilaşi să se ascundă în podul cu fân al hambarului, spunându-le să nu se clintească de acolo până ce Străvechiul rănit nu le va fi părăsit casa.

Aşa că ştiam prea bine că Străvechii nu ne dăduseră o pungă cu bani din bunătate. Nu-mi puteam închipui *de ce* ne-o lăsaseră, şi totuşi se găsea acolo, pe masa noastră, strălucind ca o solie de neînţeles. Apoi mama a răsuflat o dată scurt, s-a uitat la mine şi a spus cu glas scăzut:

– Vor să le preschimbi argintul în aur.

Tata s-a aşezat la masă şi şi-a acoperit faţa cu palmele, însă eu ştiam că era vina mea pentru că spusesem în adâncul pădurii, gonind într-o sanie peste întinderea de zăpadă, că pot preschimba argintul în aur. Străvechii îşi doriseră dintotdeauna aur.

– O să scoatem bani din vistieria băncii, a zis mama. Cel puțin banii îi avem.

N-am spus decât atât:

– O să mă duc înapoi, la oraș mâine.

După care am ieșit și am pășit pe zăpada proaspăt căzută din curtea noastră, cu pumnii strânși. Neaua prinsese o pojghiță înghețată și tare: era numai bună pentru un drum cu sania, un drum iute ca gândul. În săculeț se găseau șase bani de argint, iar eu depusesem în bancă paisprezece galbeni doar la ultima vizită în oraș. Îl puteam tocmi pe Oleg cu sania să mă ducă înapoi la Vysnia, de unde să scot șase galbeni din vistieria băncii bunicului pe care să-i dau Străvechilor – șase galbeni pentru care trudisem, pe care să-i folosesc pentru a-mi cumpăra siguranța.

Wanda a ieșit după mine, înfășurată în broboadă, ca să meargă să dea de mâncare caprei pe care o cumpărasem din târg cu o zi înainte. Desigur, Serghei nu venise în toiul furtunii de zăpadă și era prea târziu acum pentru ea, ca să mai plece acasă. S-a uitat la mine și a intrat tăcută în șopron, iar când a ieșit m-a întrebat deodată:

– O să le dai galbenii tăi?

– Nu, am spus aprig, vorbind nu doar pentru ea, ci și pentru Străvechii din pădure. Nu, n-o să li-i dau. Vor să le preschimb argintul în aur, și asta am de gând să fac.

CAPITOLUL VI

A doua zi dimineaţa, Miryem a luat săculeţul Străvechilor şi s-a dus acasă la Oleg să-l roage s-o ducă înapoi la Vysnia. Nu m-a mai rugat să-i ţin socotelile în catastif. Nici măcar nu mi-a reamintit să trec să ridic plăţile. Am văzut-o urcând în sanie şi gonind spre târg, iar chipul ei arăta ca râul când îngheaţă iarna. Maică-sa a condus-o până la poartă, cu broboada petrecută pe după umeri, şi a rămas în loc până ce sania s-a îndepărtat.

Dar nu era nevoie să-mi reamintească de ceva. Mi-am luat coşul şi am pornit-o pe la casele datornicilor. Era ziua a şasea din lună, aşa că aveam de strâns datorii din târg. Nimănui nu-i plăcea să mă vadă, dar Kajus îmi zâmbea oricum mereu, ca şi cum am fi fost prieteni, deşi nu eram deloc. Când am început să lucrez pentru Miryem, obişnuia să-şi plătească datoria în urcioare de krupnik. Lui Miryem nu-i plăcea asta, pentru că datornicul vindea acelaşi krupnik şi la piaţă săptămână de săptămână, fiert într-un ceaun, iar lumea cumpăra mai degrabă de la el decât de la ea. A găsit ea un han la drumul mare unde lumea cumpăra krupnik, dacă avea de vânzare măcar zece urcioare, dar era mai multă osteneală decât merita şi trebuia să şi plătească ca să le trimită urcioarele acolo.

Mai apoi mi-a dat un urcior cu krupnik rău legat la gură, care părea bun pe dinafară, dar Miryem a mirosit gura urciorului lângă legătură şi a izbit-o în nări un miros de frunze putrede. S-a uitat la urcior cu gura strânsă a furie, după care mi-a spus să dau

urciorul deoparte, într-un colț al casei și să nu pomenesc nimic de asta. După care mi-a mai dat, pe rând, încă două urcioare cu krupnik rău în următoarele două luni. După cel de-al treilea urcior, Miryem mi-a dat legăturile de la gura urcioarelor și m-a trimis la el să-i spun că trei urcioare cu marfă stricată erau deja prea mult și că nu mai avea de gând să îngăduie din acea zi plata în krupnik. Așa că acum trebuia să-și întoarcă datoria în bani. Când i-am dat de știre, i-a pierit zâmbetul de pe chip.

Dar astăzi Kajus zâmbea iar.

– Intră și te încălzește! mi-a spus, deși vremea nu mai era așa de rece. O să trebuiască să aștepți un pic. Băiatul meu cel mare s-a dus să-i ducă panovei Ludmila krupnik din cel mai proaspăt. O să aducă banii când vine.

Ba chiar mi-a dat să beau un pahar de krupnik. De obicei avea banii pregătiți când veneam după ei, așa că nici n-ar fi avut de ce să mă poftească înăuntru.

– Și zi așa, Miryem se întoarce la Vysnia să mai ia rochii? Bună învârteală mai face cu ele! Și ce noroc are cu tine, că rămâi acasă să ai grijă de negoț!

– Mulțumesc, i-am răspuns cuviincios, punând jos paharul. E bun krupnikul.

Mă întrebam dacă nu cumva voia să mă mituiască încercând să mă facă să-i iau mai puțin. Alți datornici încercaseră s-o facă. Și nu pricep de ce credeau că aș fi făcut așa ceva. Dacă îi duceam lui Miryem mai puțin decât i se cuvenea, mințind-o că nu au de unde să dea mai mult, ea ar fi trecut în catastif plata mai mică, iar ei rămâneau să-i datoreze pe mai departe atât cât nu plătiseră. I-ar fi ajutat să pună bani deoparte doar dacă aveau de gând să spună că am furat eu din plata făcută, când ar fi sosit vremea să dea de știre că datoria a fost întoarsă. Și de ce să nu mă tragă pe sfoară, dacă eu le-aș fi dat prilejul s-o facă?

– Da, știe ea prea bine cum să se descurce, a reluat Kajus. Poți să te bizui pe ea că-și va găsi o fată muncitoare să-i fie de ajutor. Cu siguranță, nu ești doar o mutriță drăgălașă! Ah, uite-l pe Lukas!

Fiul lui intră în casă cu o ladă de urcioare goale. Era un pic mai mare decât Serghei, nu la fel de înalt ca el sau ca mine, dar avea o faţă rotundă şi era împlinit la trup. Nu flămânzea. M-a măsurat din cap până-n picioare, iar taică-său i-a spus:

– Lukas, dă-i fetei şapte bănuţi pentru cămătar.

Şi Lukas mi-a numărat în palmă şapte bănuţi. Era mai mult decât se cuvenea să plătească.

– Şi mie mi-au mers bine treburile, a zis Kajus, făcându-mi prietenește cu ochiul. Cum altfel pe frigul ăsta? Omului îi trebuie să dea pe gât ceva cald. Cred că e tare rău când e frig acolo, la voi în gospodărie, a adăugat. Nu l-am mai văzut în târg pe tatăl tău de la o vreme.

– Da, am răspuns, cu grijă în glas. Tata n-a mai dat prin târg, pentru că n-au fost bani de cheltuială pentru băutură.

– Ia de-aici, mi-a spus Kajus, întinzându-mi un urcioraş legat la gură, de felul celor pe care le vindea în târg pe câţiva firfirei dacă îi duceai vasul înapoi.

M-am uitat drept la urcior fără să-l iau. Nu ştiam ce vrea să însemne asta; doar îmi plătise deja. Dar Kajus a stăruit:

– Un mic dar pentru tatăl tău, mi-a explicat. O să-mi aduci vasul înapoi când o să poţi.

– Îţi mulţumesc, panov Simonis, i-am zis, pentru că aşa se cuvenea.

N-aveam de gând să-i duc tatei un urcioraş de krupnik, ca să se îmbete acasă şi să ne altoiască pe toţi trei, dar nu vedeam o cale de scăpare din asta. Data viitoare când tata avea să meargă în târg, Kajus ar fi aşteptat mulţumiri, iar dacă tata ar fi aflat că nu i-l dădusem, atunci chiar că aş fi luat o chelfăneală zdravănă. Aşa că am pus urcioraşul în coş.

Nimeni de pe la alte case nu m-a mai poftit înăuntru să mă cinstească cu krupnik. Maria croitoreasa a fost singura care s-a dat în vorbă cu mine pe când mi-a întins banii datoraţi:

– Aşadar, Miryem se duce la Vysnia să mai aducă rochii, nu-i aşa? a spus dintr-odată.

Îmi întinsese un singur bănuţ.

– Pare un drum tare lung pentru niște marfă foarte scumpă. Cine știe dacă o să mai fie în stare să vândă ceva din ce aduce?

– Nu știu dacă o să mai aducă rochii, panova, am spus.

– Ei bine, o să facă așa cum îi vine mai bine la socoteală, asta-i sigur, a răspuns Maria, după care mi-a trântit ușa în nas.

M-am întors acasă la Miryem și am descărcat plocoanele. Unul dintre datornici îmi dăduse o găină bătrână, care nu mai oua, numai bună de băgat în oală.

– Vreți s-o gătiți astăzi, panova Mandelstam? am întrebat-o pe mama lui Miryem. Pot să-i sucesc gâtul și să o jumulesc de pene, dacă vreți.

Cosea și, când i-am pus întrebarea, a ridicat privirea și s-a uitat roată împrejur prin odaie, ca și cum căuta un lucru pierdut.

– Unde-i Miryem? m-a întrebat, de parcă uitase, apoi a clătinat din cap și a adăugat: Of, ce năucă sunt! S-a dus la Vysnia să mai ia rochii.

– Da, s-a dus la Vysnia după rochii, am spus încet. Ceva din vorbele mele îmi suna ciudat. Bineînțeles că de asta se întorsese la Vysnia. Toată lumea credea asta.

– Avem destulă mâncare în casă. O să mai ținem găina, a spus panova Mandelstam. Pune-o împreună cu celelalte deocamdată și apoi vino înapoi în casă. E ora cinei.

Am dus găina bătrână la coteț și am băgat-o înăuntru. Apoi m-am oprit să mă uit la neaua din spatele casei, acum troienită și fără urme, doar mătura itindu-se pe jumătate îngropată în zăpadă, lângă zid: aceeași mătură cu care ștersesem urmele lăsate de Străvechii care dăduseră târcoale casei cu o noapte în urmă și-i lăsaseră lui Miryem un săculeț cu arginți pe care să-i preschimbe în aur. M-a cuprins un tremur și am intrat în casă, pentru a uita din nou toată povestea.

După cină a trebuit să plec. Tata avea să fie deja mânios că nu fusesem acasă să-i pregătesc cina cu o zi înainte, din pricina furtunii de zăpadă. Dar tot am măturat podelele, am văzut de găini și am însemnat cu grijă plățile în catastif, înainte să plec. Noaptea trecută dormisem pe așternutul pregătit pentru Serghei, cuibărită

la căldură în odaia mare cu cuptor, în miresme de aluat și tocană, miere și caşă. Casa noastră nu mirosea aşa. Mama lui Miryem mi-a dat o cană de lapte proaspăt și gras la cină, dintr-o doniță mare, cu care își plătise datoria panova Gizis, și doi bănuți de argint plată pe două zile, chiar dacă Serghei nu venise noaptea trecută pe furtună, și o legăturică de pus în coș, cu puțină pâine, niște unt și câteva ouă.

– Serghei nu a mâncat nici la cină, nici de dimineață, mi-a spus.

Mi-am potrivit bine broboada și am plecat spre casă, purtând pe braț povara dulce a bunătății ei.

Am ocolit o bucată prin pădure în drum spre casă și am ascuns legătura cu de-ale gurii printre rădăcinile copacului alb, după care am îngropat bănuții primiți. Unul l-am pus în grămăjoara mea, pe celălalt, într-a lui Serghei. Apoi am intrat în casă. L-am găsit pe Stepon încercând să amestece într-o oală de terci care se întărise. Avea un semn roșu aprins pe față și tremura tot învârtind în fiertură. M-a privit tare abătut. Aşadar, tata îi poruncise să pregătească cina seara trecută și îl pocnise, pentru că nu se pricepuse.

– Șezi și te odihnește, i-am spus. Am adus ceva pentru mai târziu.

Am subțiat terciul cu puțină apă și am pus la fiert niște varză. Tata a venit mânios, urlând chiar în timp ce-și scotea ciubotele că n-ar fi trebuit nici în ruptul capului să rămân în târg peste noapte din pricina unui pui de ninsoare, care s-a oprit atât de iute, iar cămătarul avea să facă bine să șteargă de pe răboj plata pentru încă o zi, cât mă ținuse la ei.

– Aşa o să le spun, i-am răspuns, punându-i iute blidul cu varză pe masă, înainte să apuce să intre de-a binelea în casă.

– Panov Simonis mi-a dat un dar pentru tine, taică.

Am pus pe masă și urcioraşul de krupnik. M-am gândit că aș face tot atât de bine să mă folosesc de el acum, ca să scap de bătaie, de vreme ce mai târziu s-ar fi îmbătat oricum.

– De unde până unde îmi dă Kajus daruri mie? a întrebat taica, mirosind bănuitor urciorul pe când îl deschidea.

După care l-a dat tot pe gât cu înghiţituri mari, odată cu jumătate din varza şi terciul gătite. Noi, copiii, ne-am mâncat repede partea cuvenită, fără să ridicăm ochii din blid.

– Acum o să merg să adun lemne, pentru că am lipsit de-acasă, am spus.

Taica nu m-a oprit. Serghei şi Stepon s-au strecurat afară cu mine şi i-am dus sub copacul coliliu. Legăturica cu de-ale gurii era unde o lăsasem, încă nu îngheţase. Am împărţit mâncarea, după care băieţii m-au ajutat să strâng lemne. Apoi Serghei a apucat-o pe drumul spre târg, iar Stepon s-a cuibărit lângă mine, lipiţi amândoi de stiva de lemne, încălzindu-ne unul pe celălalt, în timp ce prin crăpăturile pereţilor îl puteam auzi pe taica fredonând cu glas tunător.

La un moment dat s-a oprit şi a strigat după mine.

– Copilă nătângă, s-a dus prea departe, a mormăit, văzând că nu-i dau niciun răspuns. Şi acum focul are să se stingă.

A mai trecut o bună bucată până s-a vârât în pat şi a început să sforăie. Stepon şi cu mine aproape îngheţaserăm. Ne-am strecurat înapoi în casă în vârful picioarelor şi am înteţit focul ca să nu se stingă până dimineaţa, după care am pus la fiert caşa pentru masa de dimineaţă. L-am învăţat pe Stepon cum se face, ca să ştie pentru data viitoare. Apoi ne-am băgat în pat şi ne-am culcat. Dimineaţa, tata mi-a tras şase lovituri grele de curea pentru că m-am îndepărtat prea mult, deşi focul nu se stinsese şi masa de dimineaţă era pregătită. Cred că m-a lovit mai degrabă pentru că nu putuse s-o facă noaptea trecută. Însă îl durea rău capul şi era flămând, aşa că atunci când Stepon i-a pus în faţă un blid plin cu caşă aburindă, a încetat să mai dea în mine şi s-a aşezat la masă. Mi-am şters faţa, mi-am înghiţit lacrimile şi m-am aşezat lângă el.

#

Se făcuse târziu când sania lui Oleg m-a lăsat la Vysnia. Am petrecut noaptea în casa bunicului, iar a doua zi dis-de-dimineaţă m-am dus în piaţa cartierului evreiesc şi am întrebat în stânga şi-n

dreapta ca să dau de taraba lui Isaac bijutierul, ursitul verișoarei mele Basia. Era un tânăr cu ochelari și degete noduroase, dar îngrijite, chipeș, cu dinți buni și ochi căprui și luminoși, cu barba tunsă scurt ca să nu-l stânjenească în muncă. L-am găsit aplecat asupra unei nicovale micuțe, ciocănind un disc de argint cu uneltele lui mititele, cu o precizie nemaiîntâlnită. M-am oprit în loc să-l urmăresc lucrând preț de vreo zece minute, după care a oftat și mi-a adresat un „Da?", cu o ușoară urmă de resemnare, ca și cum sperase că voi pleca în loc să-l opresc din treabă. Am scos din haină săculețul alb și am deșertat cele șase monede de argint pe fața de masă neagră pe care lucra.

– Nu-ți ajung să cumperi nimic de-aici cu ele, mi-a spus într-o doară, abia aruncându-mi vreo privire; se pregătea să se întoarcă la lucrul lui, apoi s-a încruntat ușor și s-a întors spre mine. A luat în mână o monedă și a scrutat-o cu luare-aminte, a învârtit-o pe degete și a frecat-o între ele, după care a pus-o pe masă și m-a privit drept în ochi: „De unde ai asemenea bani?"

– De la Străvechi, dacă-ți vine să crezi, i-am răspuns. Poți făuri ceva din ele? O brățară sau un inel?

– Ți le cumpăr, s-a oferit giuvaiergiul.

– Nu, mulțumesc, i-am zis.

– Ca să-ți fac un inel din ele te costă doi zloți, mi-a spus. Sau ți le cumpăr eu pe toate pentru cinci zloți.

Am simțit cum îmi tresaltă inima: dacă avea de gând să mi le cumpere pe cinci zloți, asta însemna că putea vinde ce-ar fi făurit din ele pentru mai mult. Dar n-am încercat să mă târguiesc la preț cu el.

– Trebuie să le dau în schimbul lor Străvechilor șase galbeni, am adăugat. Așa că îți pot plăti un zlot ca să-mi faci un inel sau, dacă poftești, le poți vinde cu cât vrei și o să împărțim câștigul rămas după ce le dau Străvechilor partea cuvenită – ceea ce îmi și doream de fapt; eram încredințată că Isaac putea vinde orice bijuterie mai bine decât mine. Sunt Miryem, verișoara Basiei, am zis într-un târziu, lăsând pentru la urmă această dezvăluire.

– Aha! a murmurat el drept răspuns, uitându-se din nou la cele șase monede și cântărindu-le în palmă; după care, în cele din urmă, a încuviințat.

M-am așezat pe un scăunel în spatele tejghelei, în timp ce el s-a apucat de lucru. A topit mai întâi arginții într-un cuptoraș încins, pe care îl împărțea cu ceilalți giuvaiergii, așezat între tarabele lor, apoi a turnat metalul topit într-o matriță groasă de fier. După ce s-a răcit pe jumătate, l-a scos cu vârfurile degetelor înmănușate și a gravat în argint un model de o frumusețe bizară, încărcat cu frunze și ramuri.

Nu i-a luat mult timp: argintul se topea repede, se răcea tot atât de repede și putea fi încrustat cu ușurință cu vârful micuț al cuțitului de gravat. După ce a terminat, a așezat ușurel inelul pe o bucată de catifea neagră și l-am privit amândoi în tăcere un timp. Modelul părea că se mișcă și se preschimbă într-un fel ciudat: atrăgea înrobitor privirile și lucea cu o strălucire rece chiar în lumina soarelui de amiază.

– Ducele o să-l cumpere, a spus Isaac, după care și-a trimis ucenicul valvârtej în oraș. Un servitor înalt, cu aer poruncitor, în livrea de catifea cu vipușcă aurită, s-a întors cu ucenicul, dându-ne de înțeles cu fiecare încrețitură a feței cât de deranjat era de această întrerupere de la alte treburi mai însemnate, care-or fi fost ele, dar oțăreala i s-a topit pe chip după ce a văzut inelul și l-a ținut în palmă.

A cumpărat pe dată inelul cu zece zloți și a plecat cu el într-o cutie închisă, pe care o ținea grijuliu cu amândouă mâinile. Isaac ținea în mână zece zloți din aur, însă chiar și așa amândoi am rămas pe loc uitându-ne cum se îndepărtează purtat de servitor departe de ochii noștri, de parcă, și închis în cutie, inelul ne atrăgea privirile după el. Omul ducelui s-a depărtat curând vederii noastre pe ulița gemând de târgoveți, totuși nu-mi era deloc greu să-l deosebesc în mulțime. În cele din urmă, a pășit dincolo de porțile cartierului evreiesc și dus a fost, iar noi ne-am recăpătat libertatea de a ne privi răsplata, cei zece galbeni cu care ne aleseserăm de pe urma arginților Străvechilor.

Am pus șase galbeni la loc în săculețul alb. Isaac și-a păstrat doi – aveau să-l ajute să își ia mireasă cu zestre –, iar pe cei doi rămași i-am dus acasă la bunicul, înmânându-i cu mândrie ca să-i pună în vistierie laolaltă cu ceilalți galbeni strânși de mine. Mi-a zâmbit scurt și un pic aspru, dar plin de mulțumire și m-a atins pe frunte cu arătătorul.

– Asta-i fata mea cea isteață! a exclamat el, iar eu i-am întors zâmbetul, larg și tot atât de plin de mulțumire.

– Doar n-ai de gând să pleci spre casă așa târziu! mi-a spus bunica, cu o umbră de dojană în glas, după cină, când am vrut să-mi iau șalurile pentru drum; era vineri.

– O să ajung acasă înainte să se întunece, dacă mergem iute, am spus. Și Oleg va mâna caii, nu eu.

Îl tocmisem să mă aștepte o noapte, în schimbul iertării de următoarea plată a datoriei; era mai ieftin așa decât să plătesc un căruțaș de la Vysnia să mă ducă acasă. Oleg își petrecuse noaptea în grajdul bunicului, dormind lângă cai, dar nu putea fi înduplecat să mai rămână fără să fie plătit și nu puteam pleca decât după apusul zilei următoare. Oricum, Străvechii nu țineau sabatul și nu prea știam cum aveam să fac pentru a le înmâna banii preschimbați. M-am gândit că poate va trebui să-i las pe treptele verandei de acasă, ca să vină să și-i ia.

– O să ajungă la timp acasă, a spus bunicul în chip de încheiere, încuviințând plecarea mea. Așa că am urcat iar în sania lui Oleg.

Nu ne-a luat mult timp alunecând pe zăpada înghețată bocnă, iapa lui Oleg purtând cu ușurință la trap doar greutatea mea. Se întuneca pe sub copaci, dar soarele nu apusese de tot și noi ne apropiam de casă. Speram că vom ajunge la țanc, dar dintr-odată calul a încetinit, apoi a luat-o la pas, după care s-a oprit de tot. Am crezut că poate are nevoie de odihnă, dar Oleg nu-i strigase niciun îndemn și nici nu s-a clintit să o facă să pornească din nou.

– De ce ne-am oprit? am întrebat în cele din urmă.

Oleg nu mi-a răspuns: căzuse într-o rână pe capra saniei de parcă dormea. S-a iscat un vânt rece bătându-mi din spate, furișat pe marginile saniei, șerpuindu-și drum înghețat printre pături ca

să-mi ajungă la piele. Umbre albăstrii s-au întins peste albul zăpezii, aruncate de o luminiță palidă de undeva din spatele meu, iar în timp ce răsuflarea mi se ridica în norișori grăbiți în dreptul feței, zăpada a prins să scârțâie sub pași: o vietate mare de tot, croindu-și drum către sanie. Am înghițit nodul din gât și mi-am tras mantia strâns pe trup, după care mi-am chemat în ajutor tot curajul înghețat de care eram în stare și m-am întors.

Străvechiul aflat dinainte-mi nu arăta deloc înfricoșător la început; asta îl făcea de-a dreptul înfricoșător. Dar, pe măsură ce îl priveam, fața i se preschimba în ceva neomenesc, zămislit din gheață și sticlă, iar ochii lui erau ca două pumnale de argint. Era imberb ca un băiețandru, dar avea o față de om în puterea vârstei și era înalt, mai înalt decât mi-am închipuit atunci când s-a apropiat și s-a aplecat deasupra-mi, asemenea statuii de marmură din piața mare din Vysnia, cioplită anume să pară uriașă. Părul alb și-l purta în cozi lungi. Veșmintele, la fel ca săculețul, îi erau croite dintr-o piele nefiresc de albă și călărea un cerb, mai mare decât un cal de povară, cu coarne rămuroase, de două ori câte șase, și împodobite cu ciucuri din sticlă limpede, iar când și-a scos limba roșie să se lingă pe bot, avea în gură dinți ascuțiți ca de lup.

Am vrut să mă fac mică-mică, să mă ghemuiesc de spaimă. În schimb, mi-am tras cu o mână mantia de blană mai strâns pe gât, să mă apăr de frigul ce venea dinspre el, iar cu cealaltă mână i-am întins săculețul cu galbeni când a ajuns în dreptul saniei.

S-a oprit, măsurându-mă cu un singur ochi argintiu-albăstrui, cu capul întors într-o parte, ca o pasăre care mă scruta de sus. A întins o mână înmănușată și a luat săculețul, l-a deschis și a vărsat cei șase galbeni în căușul palmei. Un clinchet ușor a spart liniștea din jur. Galbenii arătau altfel în palma lui, ca o licărire caldă și aurie de soare, aprinsă pe albul nefiresc de rece al mănușii lui. S-a uitat la bani și a părut surprins și ușor dezamăgit, de parcă îi părea rău că reușisem. Apoi i-a turnat înapoi în săculeț și a tras șnurul peste lumina aurie ca și cum ar fi întemnițat o rază de soare, iar săculețul a dispărut între faldurile lungii lui mantale.

Drumul Străvechilor se deschidea asemenea unei uliţe largi şi strălucitoare în spatele lui, drept printre copaci. Şi-a întors animalul spre drum fără să scoată vreo vorbă, luând cei şase galbeni pe care îi dobândisem prin muncă şi spaimă de parcă i s-ar fi cuvenit de drept, iar eu am simţit un val de mânie crescând în mine.

– O să am nevoie de mai mult timp data viitoare, dacă vrei să preschimbi mai mulţi, am strigat în urma lui, aruncând parcă cu cuvinte în tăcerea ca o carapace grea şi îngheţată din jurul nostru.

A întors capul şi m-a privit stăruitor, ca şi cum ar fi fost surprins că am îndrăznit să-i vorbesc, apoi cerbul cu coarne rămuroase a păşit pe drum şi s-au făcut nevăzuţi amândoi; Oleg s-a scuturat ca trezit din vis şi a fluierat scurt calului, după care am pornit şi noi. M-am cuibărit la loc între pături, tremurând de parcă aerul se făcuse dintr-odată mult mai rece; vârfurile degetelor cu care ţinusem săculeţul îmi erau amorţite. Mi-am scos mănuşa şi am vârât degetele sub braţ ca să le încălzesc, tresăltând când mi-au atins pielea. O ninsoare pufoasă s-a pornit în timp ce ne îndreptam spre casă.

#

Am observat inelul de argint pe degetul tatei în noaptea aceea, pe când bătea cu degetul în pocal în semn de supărare, scoţând clinchete în răstimpuri egale. Îmi poruncise să mă înfăţişez pentru o cină protocolară câte o noapte pe săptămână; ca să îmi desăvârşesc buna creştere în compania unor oameni politicoşi, după cum spusese. Manierele mele nu trebuiau îmbunătăţite – Magreta avusese grijă de asta –, dar oricare ar fi fost motivul adevărat al tatei, era limpede că nu o făcea pentru propria lui plăcere. Era nemulţumit de fiecare dată când mă vedea, de parcă ar fi sperat că aş putea deveni mai frumoasă, mai isteaţă, mai fermecătoare. Nu eram, din păcate. Dar eram singurul lui copil îndeajuns de mare să-i cauzeze griji, pentru că fraţii mei vitregi aveau încă nevoie de doică, iar tata nu suferea trândăvia din partea celor ce depindeau de el.

Aşa că am coborât la cină şi mi-am înfăţişat manierele potrivite în compania mesenilor, pentru ca Magreta să nu vină să mă pedepsească, iar când tata avea invitat la masă vreun cavaler, un boier sau, câteodată, vreun baron, îmi ţineam cu sfială privirea plecată şi îi ascultam vorbind despre oştiri sau strângerea dărilor sau despre hotare şi politică, crâmpeie dintr-o lume cu mult mai întinsă şi tot atât de îndepărtată de odăile mele înguste de la catul de sus ca însuşi paradisul. Mi-ar fi plăcut să cred că voi avea şansa să cutreier prin această lume într-o bună zi; mama mea vitregă era liberă s-o facă, zâmbind cu braţele deschise în semn de salut faţă de oaspeţii noştri, asigurându-se că masa şi ospeţia ei erau pe potriva mândriei deşarte a unuia sau a altuia, strălucind la braţul tatei, bogat împodobită cu bijuterii, când mergeam şi noi în vizită sau când găzduiam nobili de rang mai înalt. Afla fără greş adevărul despre mersul lucrurilor în alte familii de nobili de la soţii, surori şi fiice, iar serile tata obişnuia să asculte sfaturile ei înţelepte; era o femeie a cărei voce se făcea auzită dinaintea bărbatului. Speram ca şi vocea mea să se facă auzită într-o bună zi.

Dar supărarea tatei îmi dădea de înţeles că n-avea să fie aşa. Fusesem o dezamăgire pentru el încă de la început, mamei luându-i un număr mult prea mare de ani să mă zămislească, pierzând chiar după mine sarcina cu fiul îndelung aşteptat şi murind odată cu fătul. Fusese nevoie de câţiva ani buni ca să mă preschimb în cel mai bun înlocuitor al fiului pierdut şi, chiar dacă Galina îşi dăduse toată osteneala, tata n-avea cu cine ieşi în lume, în afară de mine şi de cei doi fraţiori; asta în timp ce toţi seniorii de seama lui, dintre cei care îl ajutaseră pe bătrânul ţar să ajungă pe tron, aveau fete de măritat şi feciori care îşi doreau o soţie cu mai multă frumuseţe şi gingăşie decât aveam eu de oferit sau cel puţin cu mai mulţi bani decât putea să ofere tata pentru a face uitate celelalte lipsuri.

Când eram mai mică şi trăgea încă nădejde să mă crească astfel încât să-i fiu cu adevărat de folos, tata obişnuia să-mi pună întrebări precise despre cărţile pe care le citisem sau îmi cerea să îi recit pe de rost numele tuturor nobililor din Lithvas, începând cu ţarul şi sfârşind cu conţii, în ordinea obârşiei lor, dar în ultimul

timp nu-şi mai dădea deloc osteneala cu mine. Ultima mea guvernantă începuse acum să-l înveţe slovele pe fratele meu mai mare, iar, dacă făceam rost de vreo carte de citit, asta se întâmpla doar când aveam rarul prilej să şterpelesc câte una de pe rafturile din odăile de jos. Şi, când nu se mai afla altcineva la masă ca să-i abată atenţia de la tăcerea mea şi de la chipul meu îngust şi palid, tata se încrunta la mine şi bătea cu degetele în pocal.

În acea noapte, nu aveam oaspeţi la masă. Ţarul avea să sosească în vizită în curând şi de luni întregi nu mai fusese poftit la noi nimeni, ca să facem economii pentru cheltuiala de neocolit a sosirii ţarului. Tata avea de gând să nu cheltuiască mai mult decât trebuia, dar, şi aşa, gândul pierderii de bani fără rost îl făcea să fie şi mai nemulţumit de mine decât de obicei. Poate că i se întipărise mai apăsat în minte faptul că ar fi putut obţine oarece câştig de pe urma mea; însă, chiar şi dacă aş fi fost frumoasă, cu siguranţă tata nu s-ar fi numărat printre seniorii care se înglodau în datorii ca să-l găzduiască pe ţar, scoţându-şi fiicele la înaintare ca pe momeală şi făcându-se de râs, sperând că le vor mărita bine.

Ţarului nici nu-i trecea prin minte să se însoare cu vreuna dintre ele, oricât de frumoasă ar fi fost; avea de gând să se căsătorească cu prinţesa Vassilia. Nu era câtuşi de puţin mai frumoasă decât mine, însă tatăl ei era prinţul Ulrich, care stăpânea peste trei oraşe, nu doar peste unul, şi avea la cheremul lui zece mii de ostaşi şi cea mai mare ocnă de sare, aşa că nu-i era de trebuinţă frumuseţea ca să ajungă ţarină. Ţarul s-ar fi căsătorit cu ea de îndată, dar îi venea mai bine la socoteală să-şi lase nobilii să nutrească speranţe deşarte încă o vreme; juca un joc primejdios cu mândria prinţului Ulrich, dar era un joc care îi oferea ţarului o scuză pentru a călători după plac şi de a împărţi cu nobilii cheltuielile Curţii sale risipitoare, în loc să ofere acestora propria-i ospeţie.

În teorie, şi tata avea o fată de măritat, iar ţarul putea să-i ceară ospeţia oricând. Devenisem acum o cheltuială mai mare decât ce preţuiam de drept, mai ales că tata nu nutrea nici cea mai mică speranţă că ar fi putut obţine un câştig de mai mic rang de pe urma mea – anume ca un curtean folositor din suita ţarului să se

gândească că m-aş fi dus după vreun fiu sau verişor de undeva din împărăţie. Eram bucuroasă că nu mă învredniceam de atenţia ţarului – bărbat tânăr, chipeş şi crud –, dar mi-ar fi plăcut să fiu îndeajuns de drăguţă sau de atrăgătoare încât cineva să-şi dorească să mă ia de nevastă, în loc să mă ia doar ca pe un zapis doveditor al zestrei pe care i-ar fi putut-o smulge aproape cu de-a sila tatei. Sau măcar să fiu sigură că cineva şi-ar dori *cu adevărat* să mă ia de nevastă – singura mea nădejde de a scăpa de o viaţă petrecută între patru pereţi. Însă ţâfna tatei vorbea fără cuvinte despre soarta potrivnică ce îmi era ursită.

Dar, pe când inelul tatei scotea un uşor clinchet ascuţit lovit de buza pocalului, am privit cum pică lumina pe argintul rece din care era făcut şi am uitat că gestul tatei trăda nerăbdare. M-am gândit doar la fulgi de nea căzând în dreptul unei ferestre luminate, la tăcerea începutului de iarnă, pe când stăteam afară, în grădină, într-o zi în care frunzele erau învelite într-o pojghiţă de gheaţă subţire. Am uitat până şi să ascult ce îmi spunea, până când glasul tatei s-a auzit tăios:

– Irina, mă auzi măcar?

Nu-mi rămăsese decât refugiul unui răspuns onest.

– Iartă-mă, tată, am spus. Nu-mi pot dezlipi ochii de la inelul tău. E cumva fermecat?

Aceasta fusese altă mare dezamăgire produsă de mama: darul vrăjitoriei, cu care nu fusese înzestrată deloc. Străbunica ei fusese siluită de un Străvechi în timpul unui jaf călare în miez de iarnă, în urma căruia soţul ei a fost ucis, iar băiatul născut în urma acestei ruşini avea părul şi ochii de argint, putea să meargă nestingherit prin viscol şi să facă lucrurile reci ca gheaţa cu o atingere. Copiii lui au avut şi ei păr argintiu, dar nu şi puterile lui vrăjite, iar tata s-a căsătorit cu mama, încredinţat de adevărul legendei, vrăjit de ochii ei deschişi la culoare şi de o şuviţă argintie, care îi atârna rebelă pe frunte.

Frumuseţea fusese singura ei putere vrăjită, iar mie nu-mi lăsase nici măcar atât, ci doar părul castaniu al tatei şi ochii lui căprui, iar pe viscol tremuram de frig ca orice om obişnuit. Şi

totuși, când priveam la inelul tatei, simțeam zăpada căzând. Tata s-a oprit deodată și și-a coborât privirea spre mâna cu inelul. Îi venea puțin cam strâmt. Îl purta deasupra încheieturii degetului arătător de la mâna dreaptă și își freca degetul gros de argintul neted. Se jucase așa cu el pe toată durata cinei, aproape fără să bage de seamă.

– E doar lucrat cu un meșteșug nemaiîntâlnit, asta-i tot, a spus el după câteva clipe, pe un ton hotărât care însemna că nu aveam să mai vorbim despre inel.

Așadar, nici nu i-a trecut prin minte că inelul era fermecat, nici ce puteri anume avea și nici nu i-a păsat că ar putea fi alții care știau mai multe decât el.

Nu am mai adăugat nimic și mi-am coborât privirea ca să nu mai fiu distrasă și am ascultat cu luare-aminte cât a mai durat cina, în timp ce tata mi-a spus sec ce anume se aștepta de la mine în timpul vizitei țarului – adică mai nimic. Tatei îi displăcea să cheltuie ca să-mi cumpere mai multe straie noi, iar pentru țar era o jignire să îi fie prezentate fete purtând de două ori aceeași rochie. Așa că urma să fiu un pic bolnavă, să rămân în odăile de sus și să nu mă arăt privirilor nimănui, iar Galina avea să se aleagă cu trei rochii noi în locul meu. Nu a mai pomenit nimic de inel și nici de felul în care fusesem distrasă de strălucirea lui mai devreme.

Eram bucuroasă că n-o să dau ochii cu țarul, dar trei rochii noi mi-ar fi fost mult mai de folos mie decât Galinei, dacă tata chiar ar fi vrut să mă scoată în lume pentru măritiș în curând. În acea noapte, mi-am pus sfeșnicul pe pervaz și am urmărit cum cad fulgii la lumina lumânării, în timp ce Magreta îmi pieptăna cosițele; descâlcind cu grijă încă din creștet firele înnodate, cu pieptănul de argint și cu peria pe care le purta întotdeauna în tașca legată la șold; urmau apoi șaptesprezece pieptănături dinspre rădăcini spre vârfuri ca treaba să fie făcută ca lumea, câte una pentru fiecare an de când părul fusese lăsat să crească. Avea grijă de părul meu ca de o grădină, iar el îi răsplătea osârdia; ajunsese lung până-n călcâie și puteam sta la fereastră în timp ce ea îmi pieptăna vârfurile așezată pe scăunelul de lângă foc.

– Magra, am întrebat-o, tata a iubit-o pe mama?

A fost atât de surprinsă de întrebare, că s-a oprit din pieptănat. Știam că o slujise pe mama încă înainte de nașterea mea, dar nu o mai întrebasem niciodată nimic despre ea. Nu-mi trecuse nicicând prin minte să întreb ceva. Eram atât de micuță când a murit mama, încât mă gândeam la ea ca la un strămoș săvârșit de mult din această viață. Tata îmi povestise de-a fir-a-păr despre ea, în cuvinte îndeajuns de lămuritoare, încât să pricep că nu fusese mare lucru de capul ei. Mă făcuse să nu-mi doresc să aflu mai multe despre ea.

– Cum să nu, dușenka[1], desigur că a iubit-o, a răspuns Magreta.

Și, pe când spunea acestea, chiar dacă nu era adevărat, n-a arătat nici urmă de șovăială, ceea ce însemna că măcar ea credea în spusele sale.

– Doar a luat-o fără zestre, nu? a adăugat.

Și mi-a venit mie rândul să privesc în jur și să rămân surprinsă. Tata nu-mi spusese niciodată de *asta*. Era aproape de necrezut.

– Nu vorbește despre ea ca și cum ar fi iubit-o, am spus, la rândul meu, ușor pripit.

De data asta, Magreta a șovăit puțin, după care a zis:

– Ei bine, trebuie să se gândească la mama ta vitregă, nu?

Chiar nu era nevoie ca Magreta să-mi spună că dragostea îl prinsese pe tata ca pe un peștișor îndărătnic, care apoi, odată scăpat din cârlig, s-a bucurat să uite că a fost vreodată prins. Cu siguranță, mama mea vitregă adusese o zestre bogată în galbeni, un cufăr mare și mai greu decât mine, care acum se odihnea ascuns adânc în vistieria de sub castel. Tata nu s-a mai prins în cârlig și a doua oară. Și se prea poate ca dezamăgirea lui față de mama să fi fost cu atât mai mare cu cât vraja ei doar îl prostise s-o ia de nevastă și nimic mai mult.

În noaptea aceea am visat inelul, numai că era purtat de o femeie cu o șuviță de argint care-i cădea pe frunte – o șuviță de aceeași culoare ca inelul de pe mâna ei. Chipul ei nu mi se

---

[1] În original *dushenka* (rus. душенька), cu sensul „sufletelul meu" (n. tr.).

dezvăluia limpede în vis, apoi s-a îndepărtat de mine și a pornit la pas printr-o pădure de copaci albi și argintii. M-am trezit gândindu-mă nu la mama, ci la inel; îmi doream să am prilejul de a-l atinge, de a-l ține în mână.

De obicei, Magreta mă ferea din calea tatălui meu, dar mă scotea în fiecare zi într-un colț al grădinii pentru o plimbare de înviorare, chiar și pe timp friguros. În dimineața aceea, am cotit-o către latura mai veche a grădinii, mai departe de casă; acolo se înălța o capelă în ruină, pe jumătate ascunsă vederii de vița sălbatică desfrunzită, cu lemnul ei cenușiu începând a putrezi și cu vârfuri țuguiate ca niște spini ieșind prin pulberea de nea a acoperișului. Magreta a rămas jos să-și strige îngrijorarea, în timp ce eu am urcat scările mâncate de vreme până în turla părăsită, ca să pot privi prin fereastra rotundă dincolo de zidul grădinii, până în curtea cea mare, unde tata își instruia zilnic ostașii.

Instrucția era o îndatorire pe care tata nu o nesocotea niciodată. Nu mai era nici el tânăr, dar fusese din naștere doar boier, și nu duce. Însă cu mulți ani în urmă ucisese în luptă trei cavaleri într-o singură zi de bătălie, spărgând zidurile Vysniei pentru tatăl țarului și cerându-și dreptul de a păstra orașul pentru sine. Încă supraveghea pregătirea ostășească a cavalerilor lui și lua feciori zdraveni de țărani pe care îi preschimba în oșteni la oraș. Chiar și doi arhiduci și un prinț au binevoit să-și trimită fiii nobili spre instrucție, știind că aveau să se întoarcă acasă bine pregătiți.

Am crezut că poate o să-și scoată inelul pe durata instrucției; dacă o făcuse, aș fi putut da de el undeva în odaia de lucru, pe birou. Deja îmi făceam planuri. Magreta n-avea să-mi dea voie să intru acolo, dar aș fi putut-o păcăli să intre în biblioteca alăturată, unde s-ar fi pierdut printre rafturile cu cărți; astfel aș fi putut intra și mi l-aș fi pus pe deget fie și pentru o clipă.

Dar, când am privit în curtea mare, unde ostașii mărșăluiau la porunca supraveghetorului, am văzut că tata era cu mâinile goale, deși de obicei purta mănuși groase sau câteodată mănuși de zale. Își ținea mâinile strânse ușor la spate, stânga apucând încheietura dreptei. Veriga de argint îi strălucea pe deget ca în lumina

soarelui, deși cerul era plumburiu și zăpada cădea deasă, la fel de departe de mine ca și cum s-ar fi aflat într-o altă lume.

#

Străvechiul călare mi-a stăruit mult în minte, chiar și după ce am ajuns acasă. Nu mi-l aduceam aminte tot timpul, ci doar în clipele când rămâneam singură pe undeva sau când mă aflam în toiul vreunei trebi. Când mă duceam în spatele casei să văd de păsări, îmi aminteam de urmele lăsate de el acolo și mă bucuram să văd zăpada netedă, fără urme. În șopron, când hrăneam caprele, în lumina slabă a răsăritului, priveam într-un colț întunecos, în care se găsea o greblă și mi-l aminteam ieșind dintre copacii întunecați, cu cosițele albe și zâmbetul crud. Când ieșeam să aduc puțină zăpadă pe care s-o topim pentru ceai, mâinile mi se făceau ca de gheață și mă întrebam: *Oare ce mă fac dacă se întoarce?* Și simțeam cum mă umple mânia, deoarece să fii mânios e întotdeauna mai bine decât să-ți fie frică; însă intram apoi cu găleata cu zăpadă și mă trezeam lângă foc, mânioasă fără pricină și cu mama alături, uitându-se la mine plină de uimire.

Nu mă întrebase nimic despre Străvechi, ci doar ce mai făceau bunica și bunicul și dacă avusesem o călătorie plăcută, de parcă uitase care era pricina pentru care plecasem la Vysnia. Mi se șterseseră din minte arginții fermecați pe care trebuise să-i preschimb, ba chiar și săculețul din piele albă. Îmi aminteam că am mers în târg, mi-l aminteam pe Isaac giuvaiergiul lucrând, însă nu mai puteam vedea cu ochii minții inelul făurit de el.

Dar îmi aminteam îndeajuns de mult, încât să mă duc în fiecare dimineață să cercetez în spatele casei, iar luni Wanda a venit să hrănească găinile cât încă mă aflam acolo. S-a apropiat de mine, s-a uitat în jos, la zăpada netedă, fără nicio urmă și mi-a zis dintr-odată:

– Ei, l-ai plătit? A plecat?

Pentru o clipă, aproape c-am întrebat-o „Despre cine vorbești?", după care mi-am reamintit și mâinile mi s-au împreunat strâns.

– L-am plătit, am răspuns.

După câteva clipe Wanda a clătinat scurt din cap, de parcă ar fi înțeles că tot ce spusesem era și ceea ce știam: s-ar fi putut întoarce la o adică sau nu.

De astă dată, adusesem cu mine de la Vysnia șorțuri cu modelul nou de broderie – șorțuri în loc de rochii, pe care să le pot vinde pentru mai puțin de un zlot bucata, fără să le dau de bănuit că i-aș fi păcălit cu rochiile. Le-am dat pe toate foarte bine în ziua de târg, cum tot bine au mers și batistele cumpărate la Vysnia. O femeie dintr-o gospodărie mai îndepărtată chiar m-a întrebat dacă aveam curând drum la Vysnia și dacă socoteam că pot scoate un preț bun pe torsătura ei în târgul de-acolo. Nimeni nu mai făcuse niciodată negoț cu mine decât forțați de împrejurări, și atunci încercând să cumpere ieftin și să-mi vândă scump; în alte împrejurări, l-ar fi rugat pe unul dintre căruțași, Oleg sau Petrov, să-i ducă firul tors în târg, dacă nu putea să și-l vândă singură la piață. Dar în ultimii ani, din pricina iernilor lungi și friguroase, oile și caprele se înveliseră într-o lână atât de deasă, încât prețul lânii scădea de la o zi la alta, iar căruțașii nu i-ar fi putut aduce prea mult.

Firul tors de ea era mai bun decât de obicei, moale și gros. Îmi puteam da seama că scărmănase lâna și o spălase bine, după care o torsese cu grijă. Am frecat un mănunchi de fire între degete și mi-am amintit că bunicul îmi spusese că avea să trimită niște marfă în Sud, pe râu în jos, odată cu venirea primăverii: tocmise un șlep pentru asta. Avea de gând să-și împacheteze marfa în paie, dar poate că în lână ar fi fost împachetate mai sigur, iar noi am fi putut vinde lâna mai bine în Sud, unde nu fusese atât de frig.

– Dă-mi o mostră și o voi lua la târg când mă duc data viitoare și o să-ți spun cât pot scoate pe ea, i-am spus, fără să mă lungesc. Câtă torsătură ai de vânzare?

Avea doar trei traiste, dar am văzut câțiva oameni cu urechile ciulite la ce vorbim. Erau mulți în piață care vindeau lână pentru câțiva bănuți, ba chiar își câștigau traiul din asta și erau strâmtorați rău din pricina prețurilor scăzute; eram sigură că, dacă m-aș fi întors în târg și i-aș fi spus femeii, când ar fi putut

să audă şi ceilalţi, că pot să-i fac un preţ bun, mulţi alţii ar fi venit pe tăcute să mă roage acelaşi lucru.

În ziua aceea, pe drumul de întoarcere de la târg, mi se întipărise în cap că mersesem la Vysnia să vând mai multe mărfuri, să fac negoţ bun numai pentru mine. Trei capre noi păşeau în urma mea, legate cu o funie, cumpărate ieftin din pricina preţului scăzut al lânii, iar în minte croiam alte şi alte planuri de negoţ: aveam să-l rog pe bunicul să ţină câştigul de pe urma lânii şi să-mi cumpere nişte rochii din Sud, croite după o modă străină un pic mai deosebită, pe care să le vând la Vysnia, dar şi în piaţa din orăşelul nostru.

În noaptea aceea, am avut la masă un pui bine rumenit, cu rondele de morcovi înotând în grăsime de pasăre, şi pentru prima oară după multă vreme, mama a pus masa fără să arate de parcă fiecare înghiţitură din mâncare avea s-o otrăvească. Am mâncat, apoi Wanda a plecat acasă şi ne-am aşezat tustrei în jurul focului. Tata citea cu luare-aminte din Biblia cea nouă, pe care i-o cumpărasem la Vysnia şi buzele i se mişcau în tăcere; mama croşeta dantelă dintr-un ghem de mătase fină, o piesă care s-ar fi putut coase, într-o bună zi, pe o rochie de nuntă. Lumina aurie a focului le strălucea pe feţe, blândă şi caldă, şi o clipă am simţit că întreaga lume s-a oprit în loc, învăluită în fericire şi pace, de parcă aş fi ajuns într-un loc despre care nici nu-mi puteam închipui că există.

Deodată s-a auzit o bătaie puternică în uşă.

– Trebuie să fie Serghei, am spus, punând deoparte lucrul de mână.

Când m-am ridicat, părinţii mei nici măcar n-au săltat privirile spre mine. Am rămas o clipă înghemţată în prag, dar nici atunci nu s-au uitat; mama fredona încetişor un cântec, în vreme ce croşeta se mişca înainte şi înapoi pe firul de dantelă. Am păşit încetişor spre uşă şi am deschis-o, iar în prag a apărut Străvechiul, purtând în spate întreaga iarnă, ca un nor învolburat de zăpadă care nu putea să treacă prin ferestre.

Mi-a întins alt săculeţ, cu un clinchet ca de lanţuri, şi a glăsuit cu o voce slabă şi subţiratică asemenea vântului vâjâind pe sub streşini:

– De astă dată, poţi avea trei zile până mă întorc să iau ce mi se cuvine.

Am cercetat cu luare-aminte săculeţul. Era mai mare şi doldora de bănuţi, având în el mai mult argint decât aveam eu aur, dacă mi-aş fi golit vistieria ca să-l plătesc, cu mult mai mult. Zăpada intra în casă, topindu-se, rece, pe obrajii mei, împestriţându-mi broboada. M-am gândit să mă supun în tăcere, să stau cu capul plecat, temătoare. Întrucât chiar îmi era *teamă*. Purta pinteni la călcâie şi giuvaiere pe degete asemenea unor cioburi de gheaţă, iar glasurile tuturor sufletelor pierdute prin viscol urlau în spatele lui. Bineînţeles că îmi era teamă.

Dar învăţasem să mă tem mai mult de alte lucruri: de dispreţul semenilor, de a fi îmbucătăţită de umilinţele îndurate, de a fi privită cu compătimire şi de a mă lăsa folosită. Aşa că am ridicat bărbia şi am răspuns, cu toată răceala de care am fost în stare:

– Şi ce-o să primesc în schimb?

Ochii i s-au făcut mari şi toată culoarea i s-a scurs din ei. Furtuna gemea groaznic în spatele lui şi aerul rece, încărcat de zăpadă şi gheaţă, m-a izbit în obraji, lăsând în urmă înţepături ca de urzică. M-am aşteptat să mă lovească, pentru că arăta de parcă ar fi avut de gând; în schimb, mi-a spus doar atât, cuvintele sunând aproape ca un cântec:

– Întreit, fecioară muritoare. Întreit îmi vei schimba arginţii în aur, iar de nu, te vei preschimba chiar tu în gheaţă.

Deja mă simţeam pe jumătate îngheţată, cu tot acest ger pătrunzându-mi până la os, şi îmi era atât de frig, încât nici nu mai puteam să tremur.

– Şi după aceea? am întrebat, fără şovăială în glas.

A hohotit către mine, gros şi sălbatic, şi mi-a spus batjocoritor:

– După aceea am să te fac crăiasa mea, dacă reuşeşti.

Apoi a aruncat săculeţul la picioarele mele, cu clinchet zgomotos. Când mi-am ridicat din nou privirea, străinul dispăruse şi din casă mama mi-a spus, cu glas moale şi chinuit, de parcă s-ar fi sforţat să vorbească:

– Miryem, de ce ţii uşa deschisă? Intră frigul în casă.

CAPITOLUL VII

Săculeţul lăsat de Străvechi era de zece ori mai greu decât cel dinainte, doldora de arginţi strălucitori. I-am numărat, rânduindu-i în turnuleţe cu muchiile netede, încercând să-mi pun ordine în gânduri odată cu numărătoarea.

– O să plecăm de aici, a spus mama cu voce joasă, uitându-se la mine cum aşezam banii în fişicuri.

Nu i-am spus ce îmi făgăduise sau mai degrabă cu ce mă ameninţase Străvechiul, dar felul în care stăteau lucrurile nu îi era defel pe plac: un senior din basme, care venise să-mi ceară aur.

– O să plecăm la tatăl meu sau chiar şi mai departe, a reluat mama, însă eram sigură că fuga n-avea sorţi de izbândă. Cât de departe aveam să fugim de iarnă? Chiar dacă s-ar fi aflat undeva o ţară la mii de verste depărtare, unde Străvechii n-aveau cum să ajungă, am fi avut nevoie de peşcheşuri ca să trecem peste felurite hotare şi să ne găsim o nouă casă oriunde ne-am fi oprit într-un sfârşit şi cine ştie cum s-ar fi purtat cu noi localnicii, odată ajunşi acolo. Auzisem destule poveşti despre grozăvii întâmplate poporului nostru în alte ţări, cârmuite de regi şi episcopi care îşi voiau datoriile *şterse*, dorind totodată să-şi umple cuferele cu averi confiscate. Un unchi mai îndepărtat de-ai mei venise dintr-o ţară însorită, unde lăsase în urmă o casă cu o livadă de portocali împrejmuită cu ziduri; altcineva culegea acum din portocalii pe care familia lui îi sădise şi-i îngrijise, iar ei fuseseră norocoşi să scape cu fuga în ţara noastră.

Şi nici într-o ţară însorită nu eram încredinţată că aş fi scăpat de el pentru totdeauna. Într-o bună zi avea să sufle vântul şi să se facă frig de tot şi în miez de noapte o boare îngheţată mi s-ar fi strecurat pe sub prag. Iar el avea să vină să-şi ţină făgăduiala, să se răzbune în cele din urmă; după ce mi-aş fi irosit întreaga viaţă fugind în lumea largă, cu răsuflarea tăiată şi plină de spaimă, m-ar fi preschimbat în sloi de gheaţă pe un prag pustiu.

Aşa că am pus cele şase turnuleţe din arginţi, a câte zece monede fiecare, înapoi în săculeţ. De-acum ajunsese şi Serghei; l-am trimis la Oleg să-l roage să vină cu sania şi să mă ducă la Vysnia chiar în acea noapte.

– Să-i spui că am să-i şterg o copeică din datorie, dacă mă ia în seara asta şi mă aduce înapoi sâmbătă noaptea, am poruncit cu glas aspru.

Îi ofeream de două ori preţul obişnuit al unei călătorii, dar aveam trebuinţă să plec de îndată. Străvechiul îmi lăsase la îndemână trei zile, dar trebuia să-mi duc sarcina la bun sfârşit vineri, până la apusul soarelui; nu cred că s-ar fi învoit să-mi lase răgazul sabatului drept scuză.

Am ajuns în târg a doua zi, de cum s-a crăpat de ziuă şi, chiar în clipa în care Isaac m-a văzut în faţa tarabei lui, m-a întrebat nerăbdător, aproape poruncitor:

– Mai ai cumva argint din acela? După care a roşit şi a adăugat, reamintindu-şi buna-creştere: Adică, voiam să zic, bine ai revenit!

– Da, mai am, am răspuns.

Am deşertat săculeţul plin într-o grămăjoară strălucitoare pe masa lui acoperită cu catifea neagră; nici nu apucase să-şi scoată uneltele şi marfa pentru ziua de lucru.

– De data asta, trebuie să înapoiez şaizeci de galbeni în locul lor, am adăugat.

Se apucase deja să întoarcă arginţii cu mâinile, cu chipul strălucind de dorinţă.

– Nu reuşeam să-mi amintesc cum arată, a spus, aproape pentru sine; apoi, auzind vorbele mele, mi-a zis cu ochii holbaţi: De data asta vreau şi eu ceva câştig de pe urma muncii mele!

– Ai argint destul să făureşti zece inele a câte zece galbeni bucata, i-am zis.

– Nu le-aş putea vinde pe toate.

– Ba da, ai putea, am adăugat.

Eram încredinţată de asta; acum că ducele purta pe deget un inel de argint fermecat, fiecare bărbat şi femeie cu stare din oraş îşi dorea un inel asemenea.

A privit încruntat monedele de argint, vânturându-le cu degetele, şi a zis cu un oftat:

– O să făuresc un colier şi-o să vedem cât putem lua pe el.

– Chiar nu crezi că eşti în stare să vinzi zece inele? l-am întrebat surprinsă, întrebându-mă dacă nu cumva eu eram cea care se înşela.

– Vreau să făuresc un colier, a repetat, ceea ce nu mi se părea o idee foarte practică, dar pesemne se gândea că un asemenea colier avea să-i facă cunoscut meşteşugul şi să-i sporească renumele. Nici nu prea îmi păsa câtă vreme îi puteam plăti aurul Străvechiului, cumpărându-mi astfel un mic răgaz.

– Şi mai trebuie să fie gata înainte de sabat, am adăugat.

– De ce trebuie să-mi ceri tu lucruri cu neputinţă? a gemut drept răspuns.

– Ţi se par *acestea* cumva cu putinţă? i-am spus, arătând spre grămăjoara de arginţi, la care n-a mai avut ce să zică.

A trebuit să stau cu el cât a lucrat, ca să am grijă de ceilalţi muşterii care veneau să-i ceară câte ceva; nu voia să vorbească cu nimeni care l-ar fi putut opri din treabă. Cei mai mulţi dintre nou-veniţi erau servitori ocupaţi şi plini de ţâfnă, unii dintre ei aşteptându-se ca lucrările comandate să fie gata; se frăsuiau de colo până colo, aruncându-mi priviri scăpărătoare, crezând c-o să mă pierd, dar îşi găsiseră naşul. Le-am spus cu răceală:

– Cu siguranţă că puteţi vedea la ce lucrează acum meşterul Isaac. Sunt încredinţată că stăpâna sau stăpânul vostru nu şi-ar dori să întrerupă munca pentru un patron al cărui nume nu-l pot dezvălui, dar care este gata să cumpere o asemenea minunăţie.

Am făcut un semn cu mâna, ca să le mut ochii spre masa de lucru, unde lumina soarelui strălucea cu putere asupra argintului,

moale și ascultător în mâinile giuvaiergiului. Luciul lui rece i-a amuțit pe dată; au rămas să privească încă un pic, după care s-au îndepărtat, nemaiîncercând să zică nimic.

Isaac a lucrat fără preget până când ultimele raze ale soarelui s-au stins și a reluat lucrul a doua zi în zori. Am băgat de seamă că încerca să lase deoparte câteva monede pe când lucra, de parcă ar fi vrut să le păstreze ca să-și poată aminti cum arată. M-am gândit să-i cer să-mi dea și mie una spre păstrare, dar n-a fost chip. La amiază, a luat suspinând arginții pe care îi pusese deoparte și i-a topit, făcând din ei o dantelărie diafană de argint, pe care a adăugat-o colierului.

– E gata, a spus apoi și l-a luat în mâini.

Bijuteria din argint atârna între palmele lui late ca un șirag de țurțuri și ne-am oprit amândoi să o privim în tăcere preț de mai multe clipe.

– O să-i trimiți vorbă ducelui? l-am întrebat.

A clătinat din cap dezaprobator și a scos o cutie de sub masă: pătrată, cioplită în lemn și învelită în catifea neagră, și a pus cu multă grijă colierul înăuntru.

– Nu, mi-a răspuns. Pentru asemenea lucrare o să merg eu însumi. Vrei să vii cu mine?

Am mers împreună până la porțile cartierului evreiesc, apoi am ieșit pe străzile orașului. Nu mă mai plimbasem pe jos în această parte a orașului. Casele din vecinătatea zidurilor erau joase, sărăcăcioase și umile; dar Isaac m-a călăuzit pe străzile mai largi, pe lângă o biserică uriașă din piatră cenușie, cu ferestre ca niște giuvaieruri, până ce am dat de conacele uriașe ale nobililor. Priveam cu uimire la gardurile din fier forjat în chip de lei și dragoni răsuciți și la pereții acoperiți cu ciorchini și flori sculptate în piatră. Voiam să mă țin mândră, să-mi amintesc că eram nepoata bunicului, cu aur depus în bancă, dar mă bucuram în același timp că nu mă plimb singură, mai ales când am pășit pe treptele largi de piatră, măturate cu grijă de zăpadă.

Isaac a vorbit cu unul dintre slujitori. Am fost conduși să așteptăm într-o cămăruță: nu ne-a oferit nimeni nimic de băut,

niciun scaun pe care să şedem, iar un servitor ne supraveghea dezaprobator. Totuşi, mă simţeam aproape recunoscătoare: supărarea mă făcea să mă simt mai puţin neînsemnată şi mai puţin ispitită să casc gura în jurul meu. În cele din urmă, servitorul care venise data trecută în piaţă a intrat şi ne-a întrebat cu ce treburi ne aflam acolo. Isaac a scos cutia şi i-a arătat colierul; servitorul l-a privit cu luare-aminte, după care a spus scurt: „Prea bine!" şi a ieşit. S-a reîntors după jumătate de oră şi ne-a poruncit să-l urmăm. Am fost conduşi pe uşa din dos, până ce am ajuns într-o sală mai măreaţă şi mai luxoasă decât orice altă sală văzută de mine vreodată; pe pereţi erau atârnate tapiserii viu colorate, iar podeaua era acoperită cu un covor al cărui model era de o frumuseţe deosebită.

Covorul înghiţea zgomotul paşilor noştri, dând într-un salon încă şi mai luxos, în care un bărbat îmbrăcat în straie scumpe, purtând un colan de aur, şedea la masa de scris, într-un jilţ uriaş, învelit în catifea. Am văzut inelul de argint fermecat pe arătătorul mâinii lui. Nu se uita la inel, dar îl atingea în răstimpuri cu degetul gros, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu i-a dispărut de pe deget.

– Ei bine, să vedem despre ce e vorba! a zis, lăsând la o parte tocul.

– Înălţimea Voastră! a spus Isaac cu o plecăciune, arătându-i colierul.

Ducele a privit cu luare-aminte în cutie. Trăsăturile i-au rămas neschimbate, dar a mişcat uşor cu degetul colanul pe pernuţa lui de catifea, abia atingând buclele minuscule ale dantelăriei de argint. A tras aer în piept, după care i-a dat drumul cu putere pe nas.

– Şi cât ceri pe el? a întrebat.

– Înălţimea Voastră, nu-l pot vinde pentru mai puţin de o sută cincizeci de galbeni.

– Strigător la cer! a mugit ducele.

La rândul meu, mă stăpâneam cu mare greutate să nu-mi muşc buzele: preţul cerut era scandalos.

– Altfel, mă văd silit să-l topesc şi să îl preschimb în inele, a adăugat Isaac, frângându-şi mâinile, de parcă îşi cerea iertare. Târguiala lui Isaac era foarte isteaţă: bineînţeles că ducelui nu-i venea la socoteală să mai aibă cineva un inel ca al lui.

– De unde faci rost de asemenea argint? a cerut să afle ducele. Nu-i material obişnuit.

Isaac a şovăit o clipă, apoi s-a uitat spre mine, iar ducele i-a urmărit privirea.

– Ei bine?

Am făcut, la rândul meu, o plecăciune cât mai adâncă, dar nu atât de adâncă, încât să nu mă pot ridica la loc.

– Argintul mi-a fost dat de unul dintre Străvechi, Înălţimea Voastră. Vrea să i-l schimb în aur.

Mi-era teamă că n-o să mă creadă. Ochii lui s-au oprit asupra mea ca două greutăţi, dar nu a spus că vorbesc *prostii*, nici nu m-a făcut mincinoasă. S-a uitat încă o dată la colier şi a mormăit:

– Şi ţi-ar plăcea s-o faci cu aur din punga mea, vezi bine. Cât argint din acesta vei mai primi?

Îmi făcusem griji din pricina asta, anume că Străvechiul îmi va aduce şi mai mult argint data viitoare, şi ce aş fi făcut cu el dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva: întâia oară şase, a doua oară şaizeci; cum aş fi putut face rost de şase sute de galbeni? Am înghiţit nodul din gât şi am rostit:

– Se prea poate să primesc mai mult. Mult mai mult.

– Hm! a făcut ducele şi s-a uitat din nou cu luare-aminte la colier.

Apoi a întins mâna într-o parte, a luat un clopoţel şi a sunat. Servitorul a reapărut în prag.

– Mergi şi-i spune Irinei că am nevoie de ea aici! a poruncit, iar servitorul a făcut, supus, o plecăciune.

Am aşteptat preţ de câteva minute, nu foarte mult, după care pe uşă a intrat o fată. Era poate cu un an mai tânără decât mine, subţirică şi sfioasă, în veşmânt simplu, din lână cenuşie, pe gât, fără zorzoane, cu un văl subţire, de mătase cenuşie petrecut gingaş pe după ceafă. Însoţitoarea ei i-a călcat de urme – o femeie mai în vârstă, aruncându-ne mie şi mai ales lui Isaac priviri mânioase.

Irina a făcut o plecăciune fără să-şi ridice ochii din pământ. Ducele s-a ridicat cu colierul în mână şi i l-a pus în jurul gâtului. Apoi s-a dat trei paşi înapoi şi s-a oprit să o privească. Nu era

neapărat drăguță, aș fi spus, ci mai degrabă obișnuită, cu deosebirea că părul îl avea lung, bogat și lucitor; dar acest amănunt nu mai avea nicio însemnătate când purta colierul. Nici măcar nu-ți puteai desprinde ochii de la ea, cu însăși iarna îmbrățișându-i gâtul și licărul argintiu jucându-i în văl și în ochii negri pe când se privea în oglinda de pe peretele salonului.

– Ah, Irinuşka! a murmurat aprobator însoțitoarea fetei.

Ducele a încuviințat din cap. Și nu și-a îndepărtat privirea de la fiica lui când a spus:

– Ei bine, giuvaiergiule, ai noroc. O să primești o sută de galbeni pentru colier, iar următorul lucru pe care o să mi-l făurești o să fie o coroană demnă de capul unei regine, ca zestre pentru fiica mea; și o să primești o sută de galbeni înzecită când am s-o văd purtând-o pe frunte.

#

– Înălțimea Sa vrea să vă vadă, domniță, a spus slujnica și chiar a făcut o plecăciune dinaintea mea, mai adâncă decât cele făcute de obicei de slujnicele cu vechime.

Pentru ele, *domniță* însemna mama mea vitregă. Ea însăși era un mesaj, îmbrăcată într-o îngrijită rochie cenușie. Era una dintre slujnicele mai ajunse, cărora le era îngăduit să lustruiască mobilele, nu una dintre țărăncuțele de la spălătorie care frecau podelele și ațâțau focul; dintre acestea se alegeau cele care îmi dereticau prin odaie. Nu se găsea în ea nimic foarte de preț care să poată fi spart de vreuna din ele.

– Repede, repede! a făcut Magreta, aruncând cât colo lucrul de mână, foindu-se în jurul meu și aranjându-mi cosița împletită chiar de ea cu două zile în urmă.

Simțeam că-și dorește să aibă destul timp s-o refacă, în schimb a clătinat din cap și m-a făcut să-mi lepăd șorțul, mi-a lustruit încălțările și mi-a șters pulpana veșmântului. Am stat cuminte și am lăsat-o să-și facă treaba, cântărind în minte puținele alegeri avute de a mă face cât mai iute nevăzută din fața ochilor tatei.

Bineînțeles, nu putea fi decât o singură pricină pentru care tata să trimită după mine în miezul zilei, să merg în camera lui de lucru – ceea ce nu mai făcuse niciodată, de vreme ce tot avea să mă vadă la cină: cineva își dorea, la urma urmei, să se căsătorească cu mine, și învoiala era foarte înaintată. Fie i se făgăduise deja o zestre, fie era în toi o târguială cât se poate de serioasă; eram sigură de asta, chiar dacă nu se auziseră decât câteva șoapte firave despre măritiș ultima dată când am cinat cu el.

Zorul cu care se întâmplau lucrurile era cât se poate de limpede: dacă tot nu putea scăpa de cheltuiala pricinuită de vizita țarului, cel puțin avea să scutească într-un fel cheltuiala separată a nunții mele, ba chiar mai mult; avea să-i servească atât țelului propus, cât și pungii sale să-i facă pe țar și pe curtenii lui oaspeți la nunta propriei fiice. Aveau să închine în sănătatea mea și a soțului ales, aducând totodată și daruri bogate, al căror preț ar fi cântărit greu în privința zestrei care se negocia.

Dar nu-mi închipuiam că ar putea fi ceva care să-mi fie pe plac într-o asemenea căsătorie. Desigur, mi-ar fi plăcut să mă știu stăpână la casa mea, la adăpost de celelalte alegeri dezamăgitoare care mi se așterneau dinainte, dar nu cu așa o grabă și atât de pe față în favoarea dorințelor tatălui meu. Un bărbat care m-ar fi luat de soție în acest chip nici măcar nu s-ar fi căsătorit cu mine; nu făcea decât să se tocmească pentru o bucată de lut cu chip de fată, pe care s-o folosească după bunul *lui* plac, și n-avea să pună un preț prea mare pe mine de vreme ce *propriul* meu tată dădea de înțeles că nu făceam prea multe parale. Nădejdea cea mai sigură mi-ar fi stat în cineva de rang mai puțin însemnat, un boier bogat și ambițios, care îi datora credință tatei și care era gata să se căsătorească cu fiica ducelui la un preț de chilipir care să-l facă un om de vază în ducat; măcar așa aș fi prețuit oarece în ochii lui. Dar nu-mi puteam închipui să se afle vreun pretendent. După șapte ani cu ierni aspre, boierii tatei își petreceau mai mult timp gândindu-se la pungile lor subțiate decât la înaintarea în rang la Curte. După cât se pare, niciunul nu-și dorea o soție costisitoare.

Oricum, un asemenea bărbat ar fi fost de prea puțin folos. Pesemne că tata găsise un nobil care nu-și putea altfel lua nevastă tânără, de același rang: cineva îndeajuns de dezagreabil, încât măcar unii tați să șovăie înainte de a le oferi mâna fiicei lor. Poate un bărbat crud, care să-și dorească cu atât mai mult o fată cu un părinte care nu s-ar împotrivi prea tare față de orice i s-ar putea întâmpla acesteia.

Chiar și așa, am coborât din odăile mele; n-aveam încotro. Magreta aproape că tremura în timp ce coboram scările. Înțelegea la fel de bine ca mine ce se punea la cale, dar nu îi plăcea să-și facă griji din pricina necazurilor înainte ca acestea să apară, așa că visa pentru mine un măritiș bun și fericit, ea rămânând pe mai departe doica de odinioară a stăpânei casei, în loc să stea zăvorâtă în odăile de la catul de sus împreună cu o fiică nebăgată în seamă. Am lăsat-o să se bucure de visul ei, întrebându-mă între timp dacă aveam să-l întâlnesc chiar pe bărbatul cu pricina și, dacă așa avea să fie, cum mi-aș fi putut da seama dacă merită să-l înfurii pe tata încercând să par un târg prost pentru peţitor. Era un crâmpei neplăcut de speranță, dar era singurul de care mă puteam agăța.

Dar, când ușa s-a deschis, niciun logodnic nu mă aștepta dincolo de prag, nici măcar vreun trimis din partea unui soț oarecare; doar doi evrei, un bărbat purtând în mâini o cutie încărcată de iarnă și o femeie slabă, smeadă, cu ochii negri. Am uitat de orice altceva, am uitat până și să mă gândesc: colierul din cutie arunca scânteieri reci de argint de pe catifeaua neagră, și mă aflam din nou în grădină, cu răsuflarea iernii pe obraji și crivățul strecurându-se prin pervaz pe sub degetele mele, tânjind la ceva cu neputință de atins.

M-am dus spre el aproape cu brațele întinse; mi-am prins stângaci fustele de lână cenușie și am făcut, cu oarece osteneală, o plecăciune, silindu-mi ochii să coboare pentru o clipă, dar, când m-am îndreptat de spate, am privit din nou colierul. Însă tot nu mă gândeam la nimic; nici chiar când tata l-a luat din cutie nu m-am gândit la nimic, iar când mi l-a adus, mi-am ridicat ochii spre el cu surprindere goală: nimic nu era cum trebuie. Tata n-avea

de gând să-mi facă un asemenea dar. Cu toate astea, mi-a făcut semn nerăbdător cu mâna și după o clipă m-am întors ușurel cu spatele, înclinându-mi capul pentru a-l lăsa să-mi pună colierul la gât.

Odaia de lucru a tatei era călduroasă, era mult mai cald decât în odăile mele înguste de la etaj, focul trosnind vesel în sobă. Însă metalul l-am simțit rece pe piele, rece și minunat, la fel de răcoritor ca atunci când îți pui mâinile ude pe obraji într-o zi fierbinte. Mi-am ridicat capul, m-am întors, iar tata s-a uitat la mine. Cu toții mă priveau, aproape holbându-se.

– Ah, Irinușka! a murmurat Magreta cu duioșie.

Am ridicat mâinile ca să pot mângâia cu degetele liniile delicate ale bijuteriei. Chiar și pe pielea mea, se simțea rece la atingere, iar când m-am privit în oglindă, nu mă aflam în odaia de lucru a tatei. Eram într-un codru cu arbori întunecați și iernatici, sub un cer plumburiu, și aproape simțeam zăpada căzându-mi pe piele.

Am rămas acolo preț de o clipă încremenită în timp, răsuflând cu nesaț aerul rece și dulce care îmi umplea plămânii, mirosind a ramuri de pin proaspăt tăiate, zăpadă grea și codri adânci pretutindeni în jur. Apoi, de departe parcă, l-am auzit pe tata făgăduindu-le evreilor că o să le dea o mie de galbeni dacă aveau să-mi făurească o coroană drept zestre; deci, până la urmă, nu mă înșelasem: avea în gând o logodnă, iar pregătirile pentru ea nu mai suportau defel amânare.

Desigur, tata nu mi-a îngăduit să păstrez colierul. După plecarea evreilor, m-a chemat la el și, chiar dacă s-a oprit o clipă ca să mă privească din nou, mi-a cuprins gâtul cu mâinile, mi-a desfăcut colierul și l-a pus la loc în cutie. După aceea s-a uitat la mine cu asprime, de parcă ar fi trebuit să-și aducă aminte cum arătam de fapt fără el, apoi a clătinat din cap și mi-a spus sec:

– Țarul sosește în două săptămâni. Fă bine și exersează-ți dănțuitul. Până atunci, vei cina cu mine în fiecare noapte. Ai grijă de straiele ei! a adăugat către Magreta. Îi trebuie trei rochii noi.

Am făcut o plecăciune și m-am întors în odăile de sus, cu Magreta fremătând pe lângă mine, asemenea unui stol de păsări care se îngrămădesc între ramurile unui arbore pentru a se

ascunde de șoim, năpustindu-se deodată în zbor nebun, înainte de a se așeza iarăși între ramuri.

– Trebuie să chem niște slujnice să mă ajute, a spus, înșfăcând lucrul de mână ca să pară ocupată. Sunt atâtea de făcut! Nimic nu e gata. Lada ta de zestre nu e plină nici măcar pe jumătate. Și avem de croit trei rochii!

– Da, i-am răspuns. Ar trebui să vorbești de îndată cu iconoama.

– Da, da, a încuviințat Magreta, după care s-a năpustit afară din odaie și m-a lăsat, în sfârșit, singură, să șed lângă foc ca să lucrez la ce coseam: o cămașă de noapte albă, împodobită cu broderii bogate, pentru patul de nuntă.

Îl mai întâlnisem o dată pe țar, cu șapte ani în urmă, când tatăl și fratele lui tocmai muriseră; tata a trebuit să se înfățișeze la Koron pentru încoronare, ca să își aducă omagiul noului țar sau, mai precis, noului regent, arhiducele Dmitir. Prima dată l-am văzut pe Mirnatius în biserică – pe când preotul psalmodia slujba de încoronare –, dar nu l-am băgat prea mult în seamă atunci; mă plictiseam atât de tare, încât moțăiam în jilțul de lângă Galina, în straiele țepene și prea călduroase, până când am tresărit și-am sărit în picioare în clipa când, în sfârșit, l-au încoronat, simțindu-mă ca și cum aș fi fost înțepată puternic cu un ac, chiar cu o clipă înainte ca ceilalți să se ridice ca să-l proslăvim.

După aceea nu l-a mai băgat nimeni în seamă prea mult. Domnii cei mari benchetuiau și discutau între ei la masa țarului, cântându-i în strună lui Dmitir, iar Mirnatius a ieșit singur în grădinile din spatele palatului, unde mă jucam și eu, la fel de nebăgată în seamă. Avea un arc mic cu săgeți și trăgea în veverițe și, când le nimerea, se ducea să le contemple satisfăcut trupușoarele ucise. Dar nu în felul în care ar fi făcut-o un băiețandru mândru de îndemânarea lui de vânător: apuca în schimb săgețile și le scutura, ca să facă trupurile străpunse de ele să se zvârcolească, holbându-se la ele cu o încântare aproape prosteasc ă.

M-a surprins privindu-l cu indignare. Eram încă prea mică să fi învățat să fiu cu băgare de seamă.

– Ce te holbezi aşa? m-a întrebat. Mai au încă un pic de viaţă în ele. Nu e nicio vrajă.

Se prea poate să fi ştiut despre ce vorbeşte: maică-sa fusese vrăjitoare şi îl sedusese pe ţar după moartea primei ţarine. Nimeni, desigur, nu a încuviinţat căsătoria lor şi după doar câţiva ani a fost arsă pe rug, după ce a fost prinsă pe când încerca să pună pe cineva să-l ucidă pe fiul primei ţarine, pentru a-l face pe fiul ei moştenitor. Însă acum bătrânul ţar şi întâiul născut muriseră de lingoare şi aşa fiul vrăjitoarei devenea ţar oricum, ceea ce, după cum obişnuia să spună Magreta, era o lecţie pentru oricine: a fi vrăjitoare nu e totuna cu a fi înţelept.

Nici eu nu eram înţeleaptă pe atunci, deşi mă scuza faptul că eram doar o copilă. Chiar dacă eram de faţă cu însuşi ţarul, i-am spus:

– Deja le-ai omorât. De ce nu le laşi în pace?

Ceea ce nu era foarte limpede, dar ştiam ce voiseм să spun: nu îmi plăcea să-l văd torturând trupuşoarele veveriţelor, făcându-le să se zvârcolească pentru plăcerea lui.

Frumoşii lui ochi verzi s-au îngustat mânioşi, ca ochii de porc, şi şi-a încordat arcul ţintind cu săgeata spre mine. Eram destul de mare să înţeleg că îmi priveam moartea în ochi. Am vrut să alerg, dar am îngheţat în loc şi inima mi-a stat, după care el a râs, a lăsat arcul deoparte şi a spus batjocoritor:

– Trăiască apărătoarea veveriţelor moarte!

Apoi a făcut o plecăciune adâncă, de parcă ar fi fost la o nuntă, şi a plecat nepăsător. Tot restul săptămânii, de câte ori am ieşit să mă joc în grădină, am dat negreşit peste câte o veveriţă moartă – întotdeauna pitită departe de ochii grădinarului, şi totuşi mingea mea se rostogolea mereu până în preajma ei, iar, dacă mă jucam de-a v-aţi-ascunselea cu Magreta, mă ascundeam în câte-un tufiş, unde găseam o veveriţă spintecată, de parcă m-ar fi aşteptat acolo.

M-am gândit să-l părăsc: eram încredinţată că toată lumea m-ar fi crezut, fiindcă Mirnatius era atât de chipeş şi din pricina mamei lui. Oamenii deja începuseră să şoptească pe la colţuri pe socoteala lui. Dar mai întâi i-am spus Margretei şi, când i-am împărtăşit întreaga istorie, mi-a spus că necazul îi pândeşte pe cei care îl

caută cu lumânarea, după cum ar fi trebuit să mă învețe moartea vevericelor, și că trebuie să las lucrurile în legea lor. După aceea m-a ținut în odaia noastră, unde am tors fir de caier pentru tot restul vizitei, în afară de mesele luate în fugă atunci când ieșeam.

Din clipa aceea, nu am mai vorbit niciodată despre asta, dar eram încredințată că nici Magreta nu uitase, după cum nu uitasem nici eu. Am revenit la Koron patru ani mai târziu pentru a lua parte la înmormântarea fastuoasă a arhiducelui Dmitir. Mirnatius poruncise aproape tuturor nobililor să fie de față, pesemne ca să înțeleagă toată lumea că nu mai avea nevoie de un regent și ca să îi pună să-i jure încă o dată credință, de data aceasta numai lui. Am stat acolo timp de două săptămâni. Magreta m-a ținut tot timpul în preajma ei și nu mi-a îngăduit cu niciun chip să ies din odăile mele fără un văl pe față, chiar dacă încă nu eram femeie în toată firea, și mi-a adus cu mâinile ei toate mesele de la bucătărie. Mirnatius s-a arătat drept cel mai de seamă dintre cei îndoliați; pe-atunci avea șaisprezece ani, era înalt, bine clădit și chiar mai chipeș decât înainte, cu părul negru și ochii deschiși la culoare, ce păreau niște giuvaieruri sclipindu-i pe chipul smead ca de tătar, cu un șirag de dinți albi și drepți în gură; iar cu coroana pe cap și veșmintele cusute cu fir de aur, ai fi zis că e vreo statuie sau un sfânt. L-am privit prin urzeala fină a vălului de pe față până când și-a întors capul în direcția mea, iar atunci mi-am plecat iute ochii și m-am asigurat că arăt mică și nevrednică de luat în seamă, în rândul al treilea de prințese și fiice de duci.

Însă peste doar două săptămâni, țarul urma să se înfățișeze în casa tatălui meu, iar eu nu aveam unde și cum să mă mai ascund. Tata n-avea să-l ospăteze modest de trei ori la cină și să-l ia la vânătoare de mistreți în codrul adânc, scutind astfel din cheltuială. În schimb, avea să dea un ospăț ca-n basme pe întreaga durată a celor trei zile, cu jongleri-măscărici, magicieni și dansatori care să îi amuze pe țar și pe suita lui înlăuntrul castelului, iar mie avea să îmi dăruiască, la urma urmei, trei rochii noi și să vestească tuturor că are fată de măritat. Se părea că tata plănuia să-l prindă în mreje

pe țar ca să-i dea fata de soție, cu ajutorul unui inel, al unui colier și al unei coroane de argint fermecat în chip de momeală.

Mi-am privit chipul oglindit în fereastră și m-am minunat ce anume văzuseră ochii scrutători ai tatei la mine, cu colierul la gât, încât să creadă că merită să-și încerce șansa. Habar n-aveam ce. Nici măcar nu-mi puteam zări fața când îl purtam. Dar nu îmi era îngăduit să-l cred vreun neghiob.

Încă stăteam lângă fereastră, cu mâinile rezemate de piatra rece și lucrul de cusut lăsat deoparte, când Magreta a revenit în odaie, la fel de neobosită, ca să-mi aducă o ceașcă de ceai fierbinte, îndulcit. Ba chiar mi-a adus o felie groasă de prăjitură cu semințe de mac, preferata mea, pe care trebuie s-o fi luat înduplecându-l pe bucătar prin cine știe ce vicleșug; nu aveam parte zilnic de un asemenea răsfăț. În urma ei venea o slujnică purtând încă un braț de lemne pentru foc. Am lăsat-o să mă tragă din nou aproape de cămin, fiindu-i recunoscătoare pentru ce încerca să facă, și nu i-am spus că n-avea nicio noimă. Ceea ce îmi doream cu adevărat era colierul de argint rece petrecut în jurul gâtului meu, chiar dacă știam că mă va duce la pierzanie; voiam să mi-l atârn la gât, să găsesc o oglindă mare, în care să mă văd și să mă cufund într-un codru negru, nemărginit și troienit.

#

Era sâmbătă seara, după apus când m-am urcat iarăși în sania lui Oleg. Pusesem încă douăzeci de galbeni în vistieria bunicului și purtam cu mine punga albă a Străvechiului, doldora de bani, umflată sub greutatea aurului. Umerii mi s-au încordat când am pătruns în pădure și clipă după clipă mă gândeam când și mai ales dacă Străvechiul avea să se înfățișeze iarăși dinaintea mea, până când undeva în inima codrului, sania a început să încetinească și s-a oprit sub ramurile întunecate. Mi-am încordat iepurește simțurile – cercetând în jur după vreo urmă de-a lui –, dar nu am zărit nimic; iapa lui Oleg a bătut din picior și a nechezat ușor,

scoţând aburi pe nări, iar Oleg nu a căzut grămadă ca data trecută, ci a atârnat hăţurile de scara saniei.

– Ai auzit ceva? am întrebat cu glas şoptit, însă el a coborât iute din sanie şi a scos un cuţit de sub haină, iar eu mi-am dat seama că uitasem să îmi fac griji şi faţă de alte lucruri, nu doar faţă de vrăjitorie. M-am zbătut disperată să scap, aruncând în el cu păturile mototolite şi împleticindu-mă prin maldărul de paie, până ce am sărit jos, la celălalt capăt al saniei.

– Nu face asta! am spus cu glas sugrumat. Oleg, lasă-mă!

Fustele groase mi se târau prin zăpadă în timp ce el se apropia de mine.

– Oleg, te rog! am repetat, dar chipul îi era împietrit, mai rece decât al iernii înseşi. Nu e aurul meu! am strigat cu disperare, ţinând pavăză între noi săculeţul cu galbeni. Nu-i al meu, trebuie să-l dau cuiva!

Vorbele mele nu l-au oprit.

– Nimic din aurul ăsta nu-i al tău, a mârâit către mine. Nimic din ce ai nu-i al tău, erete hrăpăreţ ce eşti, care smulgi banii din mâinile oamenilor muncitori!

Iar fiecare cuvânt ieşit din gura lui mi se împlânta în urechi ca un cuţit – aceeaşi veche poveste, doar un pic deosebită; o poveste pe care Oleg o născocise ca să se convingă că nu greşeşte, că are dreptul să ia ce crede că i se cuvine prin jaf sau înşelăciune, şi ştiam că n-o să mă asculte defel. Avea să-mi lase trupul pradă lupilor şi să se ducă acasă cu aurul dosit sub haină, spunând că m-am pierdut în pădure.

Am zvârlit cât colo săculeţul cu galbeni şi m-am apucat strâns de marginile fustei, încercând să scap, înotând de-a dreptul prin zăpada înaltă, care îmi trecea de coapse. A dat să lovească, iar eu m-am ferit, căzând pe spate. Gheaţa întărită de deasupra zăpezii a cedat sub greutatea mea, iar ramuri din desiş mi-au zgâriat obrazul. Nu puteam să mă ridic cu niciun chip. Stătea chiar deasupra mea, cu cuţitul într-o mână, iar cu cealaltă încercând să mă apuce strâns; dar dintr-odată s-a oprit şi braţele i-au căzut moi pe lângă trup.

Nu se milostivise de mine. Un frig pătrunzător i se citea pe față, învinețindu-i buzele și acoperindu-i de promoroacă barba castanie. M-am ridicat cu greu în picioare, încă tremurând. În spatele lui se afla Străvechiul, ținându-l cu o mână de după ceafă, așa cum stăpânul îmblânzește un câine.

Într-o clipită a slăbit de tot strânsoarea și Oleg a rămas ca o stană de piatră între noi, de parcă viscolul îi înghețase sângele în vene. După care s-a întors la sanie și s-a urcat la loc pe capra vizitiului. Străvechiul nu s-a uitat la el pe când se îndepărta, de parcă nici nu îi păsa de ce făcuse; doar m-a privit cu ochi la fel de strălucitori ca tăișul cuțitului lui Oleg. Lacrimile îmi înghețau, grămădite pe gene, lipindu-se între ele. Am clipit strâns ca să țin ochii deschiși și mi-am încordat mâinile până s-au oprit din tremurat, după care m-am aplecat, am ridicat punga cu galbeni căzută adânc în zăpadă și i-am întins-o.

Străvechiul s-a apropiat și mi-a luat-o din mână. Nu a deșertat-o: era prea burdușită pentru așa ceva. În schimb, a vârât mâna înăuntru și a scos un pumn de galbeni, care i s-au rostogolit cu clinchet înapoi în săculeț, până când i-a mai rămas unul singur între degetele înmănușate în alb, strălucind ca lumina soarelui. A privit încruntat la el, apoi către mine.

– Sunt toți acolo, șaizeci de galbeni, am spus. Inima a început să-mi bată mai rar, pentru că altfel, pesemne, ar fi plesnit în piept.

– Așa cum se cuvine, mi-a răspuns. Căci, dacă dai greș, în sloi de gheață te vei preschimba, iar dacă izbutești, mâna și coroana mea vei dobândi.

A rostit aceste vorbe cu mânie, deși el hotărâse termenii învoielii: ca și cum ar fi preferat să mă preschimbe în sloi de gheață, în loc să-și ia aurul.

– Acum mergi acasă, fecioară muritoare, până când o să trec din nou pe la tine.

Am privit neajutorată către sanie: Oleg stătea pe capra vizitiului, holbându-se în gol cu fața înghețată de iarnă, iar ultimul lucru pe care mi-l doream era să urc în sanie alături de el. Dar nu puteam pleca pe jos acasă de unde mă aflam și nici nu puteam

ajunge în vreun cătun în care să tocmesc alt vizitiu. Oleg se abătuse de pe drumul obișnuit ca să mă aducă aici, așa că n-aveam habar unde mă aflu. M-am întors să protestez, dar Străvechiul se făcuse nevăzut. Am rămas singură sub crengile de pin încărcate de zăpadă, înconjurată doar de tăcere și urme de pași, lângă mine stând mărturie adâncitura din zăpada în care căzusem: conturul unui trup de fată apărând deslușit pe marginea înghețată, ca și cum un copil l-ar fi făcut în joacă.

Nici nu m-am dezmeticit bine că a și început să ningă: o ninsoare deasă și neîntreruptă care mă obliga să fac ceva. M-am îndreptat binișor către sanie și m-am urcat la loc în ea. Oleg a smucit tăcut de hățuri și iapa a pornit iar la trap. A tras-o de căpăstru înspre copaci, departe de drumul mare, și ne-am afundat în pădure. Am încercat să mă hotărăsc de ce mă tem mai mult: să-l strig și să-mi răspundă sau să nu primesc niciun răspuns și să încerc să sar din sanie în mers. Și dintr-odată, într-o rariște a pădurii, ne-am trezit pe un alt drum: un drum deschis la culoare și neted ca o pojghiță de gheață, strălucitor ca argintul. Șinele saniei au huruit o singură dată, când am intrat pe noul drum, după care s-a lăsat o liniște deplină. Copitele calului, încălțate cu potcoave grele, și-au croit iute drum pe gheață, trăgând după ele sania într-o alunecare lină. De jur împrejur, arborii se înălțau albi ca niște mesteceni, încărcați de frunze foșnitoare; arbori care nu creșteau în pădurile noastre și care ar fi trebuit să fie desfrunziți în plină iarnă. Am văzut păsări și veverițe albe țâșnind printre ramuri, iar clopoțeii saniei răsunau ca o muzică ciudată, cu clinchete înalte, limpezi și reci.

Nu am privit înapoi, ca să deslușesc obârșia acestui drum. M-am strecurat la loc între pături și am rămas cu ochii strâns închiși, până când am auzit din nou zăpada scârțâind sub tălpile saniei și dintr-odată aceasta s-a oprit chiar la poarta casei noastre. Am sărit jos într-un suflet și m-am năpustit pe poartă, până ce am ajuns la ușă, fără să mai privesc în jur. Însă n-ar fi trebuit să alerg deloc. Oleg a mânat înainte, fără să mai privească în urmă.

CAPITOLUL VIII

— Wanda, mi-a spus Miryem în dimineaţa de după întoarcerea ei, vrei să-i duci asta lui Oleg acasă? I-am şters o copeică din datorie pentru că a stat după mine la Vysnia.

După care mi-a dat o ţidulă scrisă îngrijit pe o foaie obişnuită, dar nu m-a privit în ochi când mi-a făcut rugămintea. Avea zgârieturi roşii pe falcă şi pe pomeţi, de parcă ar fi lovit-o ceva în pădure, o creangă sau vreo jivină cu gheare.

– Da, o să mă duc, i-am răspuns încet.

Mi-am pus broboada şi am luat ţidula, însă, când am ajuns acasă la Oleg, în josul uliţei, după colţ, m-am oprit să privesc de pe cealaltă parte a străzii. Doi bărbaţi îi purtau trupul spre biserică. I-am văzut şi chipul preţ de o clipă. Avea ochii deschişi larg, holbaţi aproape, şi buzele îi erau vinete. Nevastă-sa se cuibărise lângă grajd, iar vecinii se îndreptau spre casă cu vase de bucătărie acoperite. Una dintre vecine s-a oprit drept în faţa mea. O cunoşteam pe Varda: încă datora o mică sumă când am început să strâng bani pentru Miryem şi îşi răscumpărase toată datoria cu trei găini tinere ouătoare. Mi-a strigat cu ţâfnă:

– Acum ce mai vrei? Ce cauţi în casa asta? Vrei să iei şi trupurile morţilor?

Kajus venea şi el către casă, însoţit de nevastă şi de fiul lor, cărând un urcior de krupnik aburind.

– Haide, panova Kubilius, e duminică! Sunt sigur că Wanda nu strânge azi bani de la datornici, a spus, împăciuitor.

– I s-a șters o copeică din datorie pentru că a dus-o pe Miryem la Vysnia, am răspuns. Am venit să-i aduc țidula.

– Vedeți că am dreptate? a făcut Kajus către Varda, care ne-a aruncat amândurora o privire mânioasă.

– O copeică, a răspuns femeia. Una mai puțin pe care s-o rupă sărmana nevastă de la gura copiilor ca să îngrașe punga cu bani a evreicei. Dă-mi țidula! Eu o să i-o duc, nu tu!

– Prea bine, panova, i-am răspuns, dându-i hârtia.

Apoi m-am întors la Miryem și i-am spus că Oleg murise, căzut ca secerat lângă grajd, înghețat și cu ochii holbați în văzduhul acoperit de zăpadă, calul și sania nemaifăcându-i nicio trebuință.

M-a ascultat în tăcere, nespunând nimic. Am stat lângă ea câteva clipe și după aceea, nevenindu-mi nimic altceva în minte, am zis:

– O să mă duc să dau de mâncare la capre, iar ea a încuviințat din cap.

În ziua următoare, am strâns datoriile din afara târgului, departe pe drumul spre răsărit. Toată lumea auzise ce i se întâmplase căruțașului. Cu toții m-au întrebat dacă e adevărat și, când le-am spus că da, s-au întristat. Oleg fusese un zdrahon vesel, care iarna își cinstea tovarășii de breaslă cu bere și vodcă și obișnuia să-i aducă o căruță de lemne câte unei văduve, când își căra și lui lemne. Chiar și tata, când am ajuns acasă și i-am spus, a oftat cu părere de rău. Marți, când l-au îngropat, văduva lui a fost singura dintre cei îndoliați care s-a întors de la cimitir cu ochii uscați.

Toată lumea vorbea despre asta, dar nu ca despre ceva ce putea fi pus în cârca Străvechilor. I-a plesnit capul, spuneau, clătinând din cap. Era întristător ca așa ceva să i se întâmple unui munte de om, zdravăn și sănătos. Dar nimănui nu i se părea ciudat că înghețase bocnă într-o noapte geroasă de iarnă.

Nu am spus nimănui despre cele întâmplate, în afară de Serghei, când am stat amândoi în drum, având aproape codrul adânc, strălucind în lumina lunii. Se pregătea să plece din nou la drum spre

casa cămătarului. Miryem nu-i spusese să nu mai vină, chiar dacă nu putea face nimic ca să-i oprească pe Străvechi. Și nici nu încetase să ne plătească bănuții, așa cum se învoise cu noi. De cele mai multe ori reușeam să uităm și să fim încredințați că se ducea la ei doar ca să îngrijească de capre. Așa că Serghei mergea la ei pe mai departe, mânca două mese pe zi în casa lor, iar noi ne îngropam bănuții la rădăcina copacului alb, în drumul spre casă.

– Îți amintești? l-am întrebat și el a amuțit.

Nu vorbiserăm niciodată despre ce i se întâmplase în pădure.

Îmi dădeam seama că nu voia să vorbească despre asta, dar am rămas lângă el, tăcerea mea ținând loc de întrebări, când în cele din urmă mi-a spus:

– Jupuiam un iepure. Și a venit călare printre copaci. Mi-a spus că pădurea este a lui și m-a făcut hoț. După care mi-a zis...

Serghei s-a oprit, cu o căutătură ciudată în ochi și cu chipul gol, clătinând din cap. Nu-și amintea și nici nu dorea să-și reamintească.

– Călărea un bidiviu cu gheare pe copite, nu? Și purta încălțări cu vârful țuguiat? am întrebat și Serghei a încuviințat puternic din cap.

Așadar, era unul și același: nu doar un Străvechi de rând, ci un domn mare, iar dacă lucrurile erau adevărate, era chiar stăpânul întregii păduri. Îi auzisem pe oameni vorbind în piață că ajunsese până pe țărmul mării din miazănoapte. Un prinț dintre Străvechi venea la Miryem după aur, iar, dacă ea nu reușea să i-l aducă, eram încredințată că aveam s-o găsim chiar la *ea* în curte, vânătă și înghețată, cu urme de încălțări cu vârf ascuțit peste tot în jurul ei.

Iar atunci n-am mai fi avut datorii de plătit. De îndată ce ar fi auzit că Miryem a murit, tata urma să-mi spună că s-a sfârșit cu plățile. Avea să fie pregătit să îl alunge urlând pe tatăl lui Miryem, dar nici n-ar mai fi avut nevoie. Mama ei avea să aibă ochii roșii de plâns, însă cu toată jalea din suflet nu ar fi uitat de mine. Când aș fi venit data viitoare, mi-ar fi spus că datoria a fost stinsă și că am muncit destul. Ca să pot munci pe mai departe, ar fi trebuit să-i spun tatei că mă plăteau, iar atunci el mi-ar fi luat simbria. În fiecare zi ar fi venit cherchelit din târg, mi-ar fi luat bănuții și

m-ar fi lovit ca să mă duc să-i pregătesc cina. Și așa s-ar fi scurs zilele mele de-atunci înainte, pentru totdeauna.

– I-am putea spune tatei că am fost plătiți, dar cu mai puțin, i-am spus lui Serghei.

El s-a arătat șovăitor și am înțeles de ce. Tata nu bănuia nimic. De ce ne-ar fi plătit cineva, când el ne trimitea degeaba, iar cei ce ne primeau n-aveau de ce să ne plătească? Dar, dacă i-am fi spus că suntem plătiți, ca să ne lase să mergem mai departe, abia atunci ar fi devenit bănuitor. S-ar fi dus să-l întrebe pe tatăl lui Miryem cu cât ne plătea, iar Panov Mandelstam i-ar fi dat un răspuns cinstit. Nu-i puteam cere să mintă ca să ne acopere. Ne-ar fi privit cu neliniște, fiindcă doream să ne mințim tatăl, și i-ar fi părut rău că nu ne poate ajuta.

Iar când tata ar fi aflat că îl mințiserăm în privința plății primite, avea să întrebe *cu cât* anume fuseserăm plătiți. Și atunci avea să își dea seama că pe undeva se găsesc bani, bani ascunși de noi. Iar pentru faptul că ascunseserăm bani de el, n-avea să ne bată cu cureaua sau cu palma lui grea, ci cu vătraiul și poate fără oprire, până când aveam să-i spunem unde i-am ascuns.

#

Clopotele bisericii dăngănind pentru Oleg, când l-au înmormântat după trei zile, sunau ca niște clopoței de sanie, scoțând sunete prea înalte pe deasupra pădurii cu arbori albi. Aveau să mă găsească și *pe mine* înghețată bocnă, dacă nu reușeam să-i dau Străvechiului aurul cuvenit, dar tot atât de mult mă îngrijora și ce urma să se întâmple dacă izbuteam. Avea să mă ia călare în spatele lui, pe cerbul alb și să mă ducă departe, în codrul alb și rece, ca să trăiesc acolo veșnic singură, cu o coroană de argint fermecat pe cap? Până atunci nu-mi păruse rău de fata de morar din basmul spus de săteni; îmi păruse rău pentru tata și pentru mine și mă umplea mânia. Dar, la urma urmei, cui i-ar fi plăcut cu adevărat să se căsătorească cu un rege care i-ar fi retezat bucuros capul celei care nu ar fi reușit să-i preschimbe în aur te-miri-ce?

Nu pofteam să ajung regina Străvechiului, după cum nu pofteam nici să-i fiu slugă sau să mă prefac în sloi de gheaţă.

Acum nu îmi mai era cu putinţă să-l uit. Se cuibărise într-un cotlon din mintea mea, cotropind-o din ce în ce mai mult, zi după zi, aşa cum se prinde îngheţul de un geam. Mă trezeam din somn cu răsuflarea întretăiată în fiecare noapte, scuturată de un tremur pe care braţele mamei nu puteau să-l alunge şi cu amintirea ochilor lui de argint.

– Poţi să-i faci rost de aur? m-a iscodit Wanda, la fel de abrupt ca şi în alte dăţi.

Nici n-a fost nevoie s-o întreb despre cine e vorba. Îngrijeam de capre, iar mama era prin curte, la depărtare de doar câţiva paşi, aşa că n-am putut izbucni în lacrimi, chiar dacă mi-ar fi venit; şi ea, şi tata deveniseră deja bănuitori, privindu-mă cu ochi uimiţi şi îngrijoraţi. Mi-am apăsat dosul palmei peste gură ca să nu dau glas revoltei din mine.

– Da, am răspuns scurt. Da, pot face rost.

Wanda n-a mai spus nimic, privindu-mă doar cu buzele strânse cu îndârjire, şi mi s-a pus un nod în gât.

– Dacă se-ntâmplă cumva, i-am spus, să mă răpească ceva de-acasă o vreme, o să rămâi să-l ajuţi pe tata? O să te plătească pe mai departe. Îndoit chiar, am adăugat, cuprinsă dintr-odată de disperare.

M-am gândit la mama şi la tata – rămaşi singuri în sat fără mine, căzuţi pradă mâniei pe care o stârnisem în toate casele datornicilor. O clipă, m-am trezit înapoi în poieniţă, zbătându-mă în zăpadă, cu chipul schimonosit al lui Oleg deasupra mea, nu îngheţat sloi, ci roşu-aprins şi încărcat de ură.

Preţ de câteva clipe, Wanda nu mi-a răspuns, după care a spus încet:

– Tata o să vrea să mă ţină acasă.

Apoi şi-a ridicat privirea din troaca animalelor şi m-a privit pieziş. M-am uitat la ea cu surprindere, dar am înţeles, de bună seamă. Nu îi dădea banii tatălui ei; acestuia nici nu i-ar fi trecut prin cap s-o ţină acasă dacă i-ar fi adus un bănuţ în fiecare zi. Aşadar, Wanda păstra banii pentru sine.

Ţesălam netulburată o capră, gândindu-mă la mersul lucrurilor. În tot acest timp crezusem că mă învoiesc cu tatăl ei, nu cu ea şi că tot ce trebuia să fac era să-i dau câţiva bănuţi, mai mult decât i-ar fi putut aduce o fiică muncind pe lângă casă. Nu mi-a trecut prin cap că fata ar putea dori să păstreze banii.

– Îi strângi pentru zestre? am întrebat-o.

– Nu, mi-a răspuns, cu o asprime neobişnuită.

Nu înţelegeam, de altfel, de ce şi-ar fi dorit să ascundă banii de tatăl ei. Mă uimea acest lucru, apoi m-am uitat mai cu luare-aminte la ea. Îi plătisem deja doisprezece bănuţi de aramă, pentru ea şi pentru fratele ei, iar ea încă umbla îmbrăcată într-o rochie zdrenţuită, cu încălţări din împletitură, iar când am intrat prima dată în bătătura lui Gorek, ca să ridic datoria, în gospodăria lui domnea o sărăcie lucie. Am întrebat-o încetişor:

– Pe ce a cheltuit tatăl tău cele şase copeici împrumutate?

Mi-a povestit de-a fir-a-păr şi atunci am înţeles. Desigur, a înţelege nu era totuna cu a-i fi de ajutor. Gorek avea tot dreptul să ia cu împrumut bani de la cineva care i-ar fi dat şi să-i cheltuiască oricât de prosteşte ar fi poftit, după cum avea şi dreptul să-şi pună fata la muncă pentru a-i plăti datoria şi de a-i lua cu de-a sila toţi banii câştigaţi. Dacă nu-i umbla în gând să se mărite, nu prea avea cum să scape de dânsul. Nu mi-a spus ce făcea cu banii, dar nici n-ar fi putut să facă mare lucru cu ei, în afară de a-i ascunde undeva, aşa cum îşi ascunde un dragon comoara. Ar fi prins-o până în clipa de faţă, dacă ar fi cheltuit din bani pe vreun lucru; de aceea nu îşi cumpărase o rochie mai acătării sau încălţări. Avea noroc că taică-su nu mersese prea mult la târg în ultima vreme; dacă s-ar fi întâmplat să-mi spună ceva, dacă ar fi urlat în gura mare cum trăgeam foloase de pe urma unui sărman, i-aş fi răspuns cu glas oţărât, fără măcar să-mi treacă prin cap că i-aş fi dat în vileag pe copii. Nici nu voiam să-mi închipui ce s-ar fi întâmplat atunci. Mi se părea că soiul de om în stare să risipească la zaruri şi pe băutură patru copeici împrumutate, pe care nici nu putea spera să le dea înapoi, era totodată şi soiul de om în stare să-şi

umple fiica de sânge cu bătaia, fără să-i pese de banii pe care i-ar fi putut aduce dacă muncea pe mai departe.

– Poţi să-i spui că am plecat să mă mărit cu un bogătaş, i-am zis.

La urma urmei, n-ar fi fost prea departe de adevăr.

– Mai spune-i că, de îndată ce revin acasă, o să cercetez iar la catastif.

Şi asta ar fi fost adevărat.

– Iar atunci când datoria va fi stinsă, să-i spui că ne prindem să-i plătim un bănuţ întreg pe săptămână, ca să vă lase pe amândoi să veniţi la lucru. Şi că veţi primi plata o dată la lună. Apoi dă-i patru bănuţi grămadă. De îndată ce o să-i cheltuiască, o să fie iar datornic şi n-o să poată să refuze să vă trimită. Iar luna următoare să faci la fel!

După o clipă, Wanda a încuviinţat cu o mişcare hotărâtă a capului. I-am întins mâna fără măcar să mă gândesc şi m-am simţit prost cu mâna atârnând în aer între noi în timp ce ea se holba spre mine, dar, înainte să las mâna să-mi cadă pe lângă trup, Wanda mi-a prins-o în mâna ei mare, lată, cu degete roşii şi aspre. Mi-a strâns-o un pic cam tare, dar nu mi-a păsat.

– O să mă duc iar la Vysnia mâine, am spus, ceva mai liniştită.

Nu îmi închipuiam că zidurile oraşului aveau să-l ţină departe pe Străvechi, dar nu strica să fac o încercare. Cel puţin n-aveam să fiu acasă. Iar el n-avea să mai lase urme peste tot în curtea părinţilor, ca sătenii să înceapă să scornească poveşti pe seama noastră.

– Oricum va trebui să fiu acolo la venirea lui, i-am mai spus Wandei, povestindu-i despre Isaac şi despre cum făceam rost de aur pentru Străvechi.

Însă nu i-am spus mamei nimic despre asta; nu am adus deloc vorba despre Străvechi, chiar şi când m-a întrebat:

– Te duci înapoi aşa devreme?

Eram bucuroasă că nu-şi aducea aminte; era mai bine să fie uimită decât să se teamă pentru mine.

– Vreau să mai iau nişte şorţuri, i-am spus.

În după-amiaza aceea, m-am încredinţat că totul este în bună rânduială la catastif şi, când am terminat, am ieşit în curte şi m-am

uitat la casa noastră; acum arăta îngrijită, cu obloane proaspăt vopsite, cu bătătura plină de găini și capre care făceau o hărmălaie grozavă. Apoi mi-am luat coșul și am pornit la pas prin târgușor. Nici nu știu ce mi-a venit. Nu era zi de târg, iar Wanda trecuse deja pe la datornici. N-aveam nimic de făcut în târg și nimic nu se schimbase, doar că acum toți îmi aruncau priviri încruntate când treceam pe lângă ei, în loc să-mi zâmbească de sus așa cum făceau în vremurile în care, la vederea mea, cu încălțări peticite și haine în zdrențe, își aminteau cu plăcere de banii de la teșcherea pe care n-aveau de gând să-i mai întoarcă tatei.

Poate de asta am și făcut-o: am străbătut la pas târgul de la un capăt la celălalt și înapoi, iar când m-am întors acasă, nu am simțit nicio părere de rău că-l las în urmă. Nu-mi era nimic drag în acest târgușor și nu-mi era drag nimeni din el, nici măcar acum, când totul în jur îmi devenise cel puțin un loc familiar. Nu-mi părea rău că nu le sunt pe plac, după cum nu-mi părea rău că îi tratasem cu asprime. Nu simțeam decât bucurie, o bucurie aprigă. Târgoveții își doriseră s-o îngrop pe mama și să-l las de izbeliște pe tata, să moară singur. Își doriseră să ajung o cerșetoare în casa bunicului și să-mi trăiesc acolo restul zilelor, ca un șoarece pitit în bucătărie. Mi-ar fi sfâșiat în bucăți familia și s-ar fi scobit printre dinți cu oasele lor și nu le-ar fi păsat nici cât negru sub unghie. Mai bine aș fi fost preschimbată în sloi de gheață de către Străvechi, care măcar nu se prefăcea că-mi este vecin.

Acum nu mai aveam cum să-l tocmesc pe Oleg, așa că în dimineața următoare am ieșit la marginea drumului către târg. Când s-a apropiat de mine un căruțaș oarecare, mânând o sanie lungă și încărcată cu butoiașe de hering sărat adus de la mare, i-am făcut semn cu mâna și m-am învoit să-i plătesc cinci bănuți ca să mă ducă până la Vysnia. Aș fi putut să îi dau mai mult, dar îmi învățasem lecția. De astă dată, am așteptat să treacă un căruțaș mai în vârstă, cu o sanie mai veche, iar rochia mea de soi, cu guler și manșete de blană era bine ascunsă: îmi pusesem pe deasupra mantaua veche de lână a tatei, pe care plănuiam s-o preschimb în cârpe de șters acum, că îi cumpărasem una nouă, din blană.

Bătrânul căruțaș mi-a povestit, pe când mâna sania, despre nepoatele lui și a vrut să știe ce vârstă am; a fost mulțumit să afle că nepoata lui cu un an mai mică decât mine era deja măritată, pe când eu nu eram și m-a întrebat dacă nu cumva merg la Vysnia ca să-mi aflu vreun soț.

– Om vedea, i-am răspuns și am râs tare, cât se poate de ușurată, deoarece întreaga discuție era de-a dreptul caraghioasă.

Eu, șezând într-o sanie încărcată cu pește, încălțată cu ghete murdare de noroi, arătând ca o sperietoare de ciori, învelită în mantaua peticită a tatei: ce-ar fi putut să vrea de la mine un domn mare de-al Străvechilor? Nu eram vreo prințesă, ba nici măcar o fată de țăran, cu cosițe aurii. Socot că nu i-ar fi păsat prea mult că eram evreică, însă eram scundă, ciolănoasă și pământie la chip, iar nasul mi se ițea drept în mijlocul feței, prea mare pentru chipul meu. De fapt, încă nu eram măritată dinadins: bunicul îmi spusese, pe bună dreptate, să mai aștept vreo doi ani înainte de a merge la petitoare, ca să mă mai îngraș puțin, în timpul acesta rotunjindu-se frumos și zestrea mea, care avea să îmi atragă un soț îndeajuns de înțelept, încât să-și dorească o soție care să aducă în căsnicie mai mult decât simpla frumusețe, dar nu atât de lacom încât să nu-i pese deloc de înfățișarea miresei lui.

Acesta era soiul de bărbat pentru mine, un om cu judecată, cu vederea limpede, în stare să mă dorească din toată inima; nu eram nicicum un trofeu pentru un senior fermecat. Cu siguranță, Străvechiul pomenise despre măritiș în glumă, fiindcă nu-și închipuia că pot duce la îndeplinire sarcina încredințată. N-avea cum să-i umble în gând să mă ia de soție. Când i-aș fi înmânat cel de-al treilea săculeț cu aur, n-ar fi făcut decât să bufnească din picior cu mânie sau mai degrabă, m-am gândit dezmeticindu-mă, m-ar fi preschimbat în sloi de gheață de ciudă că reușisem să-i îndeplinesc porunca. Mi-am frecat brațele cu palmele și am privit cu luare-aminte în pădure: nici urmă de Străvechi prin jur în acea zi, numai arborii întunecați, neaua albă și gheața groasă a râului alunecând cu repeziciune sub tălpicii saniei.

Am ajuns târziu la casa bunicului, chiar înainte de apusul soarelui. Bunica mi-a repetat de trei ori cât de mult se bucură că mă vede din nou așa curând și m-a întrebat, un pic îngrijorată, despre starea de sănătate a mamei și dacă am reușit să vând deja toată marfa. Bunicul, în schimb, nu mi-a pus nicio întrebare. M-a privit serios pe sub sprâncene și a spus doar atât:

– Bine, bine, ajunge cu gălăgia. E aproape ora cinei.

Mi-am desfăcut bagajul și am vorbit în timpul mesei despre șorțurile pe care le vândusem și despre încărcătura de lână care avea să plece cu șlepul bunicului când aveau să se topească ghețurile de pe râu: treizeci de baloți, nu mare lucru, dar îndeajuns pentru a începe o afacere. Eram bucuroasă că suntem înconjurați de zidurile groase de cărămidă ale casei bunicului, la fel de zdravene și obișnuite ca și convorbirea noastră. Dar chiar în acea seară, în timp ce împleteam în tihnă cu bunica în salonaș, în spatele nostru ușa bucătăriei a zăngănit din balamale și, deși s-a auzit un zgomot puternic, bunica nici măcar nu și-a săltat capul. Am lăsat binișor lucrul de mână, m-am ridicat și m-am dus la ușă. Am deschis-o cu o smucitură și m-am tras înapoi: nu se zărea nicio potecă îndărătul Străvechiului, nici zidul de cărămidă al casei vecine și nici urme de zloată înghețată sub tălpile lui. Stătea în picioare într-o poieniță înconjurată de arbori cu ramuri alburii, iar în spatele lui drumul alb de gheață se întindea parcă la nesfârșit, sub un cer plumburiu, vârstat de o lumină rece și limpede, de parcă un singur pas făcut peste prag m-ar fi purtat într-o lume nepământeană.

În pridvor se găsea o cutie în loc de săculeț, un cufăr mic, din lemn albicios, lustruit de parcă era din os, legat de jur împrejur cu șnururi albe din piele, cu balamale și încuietoare de argint. Am îngenuncheat și l-am deschis.

– De data aceasta îți dau șapte zile să-mi preschimbi argintul în aur, a spus Străvechiul cu vocea lui cântată, în timp ce eu priveam la maldărul de arginți dinăuntru. Era îndeajuns argint acolo, încât să făurești o coroană care să țină luna și stelele și nu m-am

îndoit nicio clipă că ţarul avea să o ia de soţie pe Irina, aducând drept zestre această coroană.

Străvechiul mă privea cu ochii lui ageri şi argintii, nerăbdători şi răutăcioşi ca ai unui şoim:

– Crezi tu oare că drumurile şi zidurile voastre de muritori mă pot ţine departe? a întrebat, iar mie, la drept vorbind, nici nu-mi trecuse prin cap aşa ceva. Nu te gândi cum să scapi de mine, fato, căci peste şapte zile voi veni după tine, oriunde te vei fi ascuns!

A spus acestea zâmbindu-mi, cu o cruzime plină de mulţumire, de parcă era sigur că îmi dăduse o însărcinare cu neputinţă de dus la capăt şi care să mă înfurie. M-am ridicat, mi-am înălţat bărbia şi i-am spus cu răceală:

– Voi fi aici, cu aurul tău.

Zâmbetul i-a pierit de pe faţă, ceea ce m-a umplut de satisfacţie, dar am plătit pentru asta; drept răspuns, mi-a zis:

– O să te iau departe cu mine şi o să te fac regina mea.

Ceea ce nu mai suna ca o glumă aici, pe pragul de piatră din pridvorul casei bunicului, incrustat cu gheaţă albă, asemenea unei dantelării izvorâte din crâng, sub strălucirea rece a arginţilor din cufăr.

– Aşteaptă! i-am zis, pe când se întorcea. De ce să mă iei cu tine? Ştii precis că nu am puteri vrăjitoreşti: nu pot preschimba argintul în aur în împărăţia ta, dacă mă iei de aici.

– Desigur că poţi, fată muritoare, mi-a răspuns peste umăr, ca şi cum m-ar fi luat peste picior. O putere arătată, încercată şi de trei ori roditoare este o putere adevărată; reuşita ta este dovada.

Apoi a păşit apăsat fără să mai privească înapoi şi uşa grea mi s-a închis cu zgomot în nas, lăsându-mă singură cu o lădiţă plină de argint şi cu o deznădejde adâncă în piept.

#

Isaac a făurit coroana într-o săptămână de muncă înfrigurată, meşterind la ea pe taraba lui din piaţă. A scos din foc cană după cană de argint topit şi l-a bătut cu ciocanul în foiţe mari şi subţiri, ca să făurească din el o coroană în chip de evantai, îndeajuns de

mare să meşterească să pară de două ori mai înalt capul ce o purta, apoi, cu multă osteneală, a adăugat picături de argint topit întruchipând perle, aşternându-le în graţioase modele spiralate, care se unduiau şi se încolăceau asemenea ramurilor de viţă. A împrumutat matriţe de la toţi giuvaiergiii din piaţă şi a turnat sute de mici verigi turtite, după care le-a împletit în zale strălucitoare, care se întindeau pe ambele laturi ale coroanei, şi a turnat franjuri delicate pe marginea de jos a evantaiului din coroană. Încă dintr-a doua zi, bărbaţi şi femei veneau lângă taraba lui doar ca să-l urmărească lucrând. Eu îi stăteam alături, tăcută şi abătută, şi îi ţineam la depărtare.

Când s-au isprăvit cinci zile, coroana a fost gata; după ce Isaac a îmbinat într-un întreg toate părţile, s-a întors spre mine şi mi-a spus:

– Vino aici!

Mi-a pus coroana pe cap, ca să vadă dacă se cumpăneşte bine pe capul purtătoarei. Coroana era rece la atingere şi uşoară ca o pulbere de nea aşezată pe fruntea mea. În oglinda lui de bronz, chipul meu se reflecta ciudat, parcă scufundat în ape adânci, cu stele de argint din miez de noapte deasupra sprâncenelor, şi toată omenirea din piaţă a amuţit într-un val susurător în jurul meu, la fel de tăcută precum grădina Străvechilor. Îmi venea să izbucnesc în lacrimi sau să fug cât colo; în schimb mi-am luat coroana de pe cap şi i-am pus-o din nou în mâini lui Isaac, apoi, după ce el a înfăşurat-o cu grijă în ţesătură de in şi catifea, mulţimea s-a risipit, într-un zvon de glasuri murmurânde.

Bunicul a trimis doi slujitori la piaţă cu mine în acea zi şi ei ne-au păzit întregul drum până la palatul ducelui. Acolo era zarvă mare, căci pregătirile erau în toi: ţarul avea să sosească peste două zile şi întreaga gospodărie era cuprinsă de un soi de încântare reţinută; cu toţii ştiau câte ceva despre planurile ducelui, iar ochii slujitorilor urmăreau forma coroanei învelite în pânzeturi, în timp ce Isaac o purta cu grijă pe coridoare. Am fost puşi să aşteptăm într-o anticameră mai acătării de data asta, după care însoţitoarea fetei ducelui a venit după mine.

– Ia coroana cu tine! Bărbaţii rămân aici, a spus, aruncându-le o privire bănuitoare.

M-a dus la catul de sus, într-o pereche de odăiţe nu tot atât de impunătoare precum cele de dedesubt; am presupus că o fată ca fiica ducelui nu păruse să merite ceva mai bun până atunci. Irina stătea aşezată ţeapănă ca o coadă de greblă în faţa unei oglinzi de sticlă. Purta o rochie de mătase cenuşiu-argintie cu pulpanele albe ca zăpada şi cu corsajul croit mult mai adânc de data asta ca să facă un locaş în jurul colierului. Părul ei lung şi frumos fusese împletit în mai multe cosiţe groase, gata să fie strânse într-un coc, şi îşi ţinea mâinile împreunate strâns la piept.

Îşi frământa nerăbdătoare degetele subţiri, în timp ce însoţitoarea îi prindea cozile în coc, apoi eu am despachetat coroana şi i-am aşezat-o cu grijă pe creştet. Coroana trona pe capul fetei, strălucind sub lumina unei duzini de lumânări, iar însoţitoarea a amuţit, privind cu ochi mari la cea pe care o avea în grijă. Irina însăşi s-a ridicat încet şi s-a apropiat cu încă un pas, întinzând mâinile spre oglindă, de parcă ar fi vrut s-o atingă pe femeia reflectată în ea.

Orice magie va fi avut argintul ca să-i vrăjească pe cei din jur, fie se irosise cu timpul, fie nu mai reuşea să mă mişte deloc; mi-aş fi dorit s-o poată face şi ochii mei să fie într-atât de uluiţi, încât să nu le pese de nimic altceva. În schimb, am privit faţa Irinei în oglindă, slabă, palidă şi cufundată în gânduri pe când se privea cu coroana pe cap, şi m-am întrebat dacă avea să fie fericită măritându-se cu ţarul, părăsindu-şi odăiţele liniştite pentru un palat îndepărtat şi un tron. Când şi-a lăsat mâinile pe lângă trup şi s-a reîntors în odaie, privirile ni s-au întâlnit: nu ne-am vorbit, dar pentru o clipă am simţit în ea o soră, amândouă având destinul în mâinile altora. Părea să nu aibă mai mult de ales decât mine în această privinţă.

Apoi uşile s-au deschis: ducele însuşi a venit să-şi cerceteze fiica. S-a oprit în prag. Irina a făcut o plecăciune, apoi s-a îndreptat de spate, ridicând uşor bărbia ca să-şi poată cumpăni coroana pe cap; arăta deja ca o regină. Ducele a privit-o cu luare-aminte,

de parcă cu greu își mai putea recunoaște fiica; s-a scuturat ușor, parcă alungând o vedenie, după care s-a întors spre mine.

– Prea bine, panovina, a spus, fără șovăire, deși eu nu rostisem niciun cuvânt. O să-ți primești aurul.

Ducele ne-a răsplătit cu o mie de galbeni: îndeajuns cât să umplem la loc cufărașul Străvechiului, ba încă și câteva sute să ne rămână nouă: o avere, care nu știam la ce avea să-mi folosească acum. Slujitorii bunicului au cărat acasă cufărul și săculeții. Bunicul a coborât din odăile lui, auzind larma plină de mirare făcută de bunica, și a cercetat comoara întreagă; apoi a scos patru galbeni din săculeții meniți să fie puși la păstrare în vistierie și a dat câte doi fiecărui slujitor, înainte de a-i lăsa să plece să petreacă.

– Unul de cheltuială și unul la păstrare! Amintiți-vă de rânduiala înțeleptului! le-a spus, iar aceștia au făcut o plecăciune, i-au mulțumit și au zbughit-o pe ușă bucuroși, dându-și coate și hlizindu-se.

După aceea, bunicul a trimis-o pe bunica din odaie sub un cuvânt oarecare, rugând-o să pregătească o tartă cu brânză dulce ca să sărbătorim norocul meu; când bunica era deja la bucătărie, s-a întors către mine și mi-a spus:

– Acum, Miryem, aștept să-mi spui și restul poveștii.

La auzul vorbelor lui, am izbucnit în lacrimi.

Nu le spusesem nimic nici părinților, nici bunicii, dar lui i-am mărturisit totul: aveam încredere în judecata bunicului și nu mă încrezusem într-a lor de teamă să nu le zdrobesc inima, dac-ar fi încercat să mă scape. Știam ce aveau să facă tata și mama dacă ar fi aflat: aveau să facă din trupurile lor pavăză între mine și Străvechi și i-aș fi văzut prăbușindu-se înghețați bocnă, înainte ca Străvechiul să mă răpească.

Iar acum eram încredințată că seniorul Străvechilor avea să mă ia cu el. Nu reușisem să înțeleg până atunci: la ce i-ar fi fost de trebuință o femeie muritoare unui domn fermecat și de ce un oarecare renume m-ar fi făcut vrednică de măritiș, chiar dacă puteam strânge în pripă o zestre de șase sute de galbeni? Desigur, un rege al Străvechilor și-ar fi dorit o regină care chiar putea să-i

preschimbe argintul în aur, muritoare au ba. Străvechii îşi doriseră dintotdeauna aur.

Bunicul doar a ascultat în linişte povestea mea întretăiată de suspine, după care a spus:

– Străvechiul acesta, cel puţin, nu-i vreun neghiob, dacă-şi doreşte o nevastă pentru aşa ceva. Astfel de regină ar aduce o avere oricărei împărăţii. Mai ştii şi altceva despre el?

L-am privit cu luare-aminte, cu faţa încă udă de lacrimi, iar el a ridicat din umeri:

– Nu că ţi-ai fi dorit vreodată să devii aşa ceva, dar în viaţă sunt lucruri mai rele decât să fii regină.

Glăsuind astfel, bunicul îmi făcea un dar preţios: preschimba întreaga nenorocire într-o chestiune comună, care putea fi discutată şi cântărită, chiar dacă lucrurile nu stăteau tocmai aşa. Am înghiţit nodul ce mi se pusese în gât, mi-am şters lacrimile şi am început să mă simt mai bine. La urma urmei, vorbind pe şleau, povestea avea un *tâlc* anume pentru o fată de oameni săraci. Bunicul a clătinat din cap, timp în care eu m-am mai liniştit.

– Bun, a zis. Gândeşte cu mintea limpede. Domnii şi regii adesea nu cer ceea ce-şi doresc, chiar dacă le dă mâna să se arate prost-crescuţi. Nu mai e nimeni la mijloc în treaba asta, nu-i aşa?

– Nu, am răspuns, cu un tremur uşor.

Nu mai era nimeni băgat în povestea asta, deşi la întoarcerea de la palatul ducal am mers împreună cu Isaac, iar când i-am dat partea lui la despărţire, patru săculeţi plini cu galbeni numai şi numai ai lui, mi-a spus triumfător: „Spune-i bunicului tău că o să vin să vorbesc cu el mâine“, ceea ce însemna că acum avea destul aur ca să nu mai fie nevoit să aştepte căsătoria; iar eu am pizmuit-o atât de tare pe verişoara Basia, încât mi s-au aprins obrajii. Dar nu era, la drept vorbind, vina lui Isaac: era gândul că ea avea să se mărite cu un bărbat cu mâini grijulii şi ochi negri adânci şi să se aşeze la casa ei, unde dragostea avea să încolţească în glia îngrăşată cu aurul sădit de strădaniile mele.

– Ai să te duci după soţul tău cu o zestre frumoasă, a adăugat bunicul, arătând cu mâna spre cufăraşul cu aur, de parcă ar fi ştiut

ce luptă se dădea în sufletul meu. Iar el e îndeajuns de înțelept pentru a cântări cât prețuiește darul tău, chiar dacă nu știe încă ce alte daruri mai ai. Nu e puțin lucru să fii în stare să stai cu fruntea sus.

Mi-a cuprins bărbia în palme și a strâns-o cu putere:

– Fruntea sus, Miryem!

Am clătinat din cap în semn de încuviințare, ținând buzele strânse, hotărâtă să nu mai las vreodată suspinele și plânsul să-mi scape printre ele.

#

Mirnatius a sosit într-o uriașă sanie acoperită, pictată cu negru și auriu, trasă de patru bidivii negri plini de abur, care băteau pământul cu copita în aerul rece, cu un alai de oșteni în ariergardă și cu alți oșteni mărșăluind în rânduri țepene pe flancuri. Trebuie că veniseră și alți oaspeți, cu alte sănii, dar era greu să îți îndrepți atenția în altă parte când țarul a deschis ușa saniei cu un gest larg și a coborât, învăluit într-o boare de aer cețos și rece. Era și el îmbrăcat tot în negru, cu broderii delicate de aur lucind pe piepții de lână ai mantiei lui grele. Părul îl avea negru, lung și cârlionțat și toată lumea s-a întors cu privirea spre el, ca moliile atrase de flacără.

I-a adresat tatei un salut de mântuială, iar când l-au întrebat despre călătoria lui, s-a plâns într-o doară de tăria iernii și de cât de slab și neîndestulător se făcuse vânatul în acel an. Aceste vorbe i-ar fi scăzut mult tatei buna-dispoziție, dacă ar fi plănuit să-l țină pe țar la vânătoare pe întreaga durată a vizitei – ceea ce, desigur, plănuise să facă, iar Mirnatius a ținut să-l înțepe deschis pe tata în chestiunea vânătorii. În schimb, tata s-a înclinat supus și a spus:

– Într-adevăr, Maiestatea Voastră, vânătoarea a ajuns, din păcate, prilej de plictiseală, dar nădăjduiesc că ospitalitatea căminului meu nu vă va dezamăgi.

Auzind acestea, țarul s-a oprit.

Eram aproape în întregime ascunsă după o draperie, dar m-am tras oricum înapoi când țarul și-a ridicat privirea și a măturat cu

ea încăperea de la o fereastră la alta, ca un șoim zburând deasupra unui câmp și încercând să-și scoată prada din ascunziș. Din fericire, privirea lui s-a oprit la catul unde era salonul cel mare al casei și nu a urcat până la ferestruica mea de la catul de deasupra. Tata încă nu mă mutase în odăi noi. Erau mulți oaspeți în suita țarului pe care poftea să-i impresioneze și oricum spera că voi pleca din casa lui în curând.

Apoi Mirnatius i-a zâmbit tatei, cu încântarea celui care se aștepta să se amuze copios pe socoteala altuia, și i-a spus:

– Așa nădăjduiesc și eu. Ce-ți mai face familia, gospodin[1]? Micuța Irina trebuie că s-a făcut o femeie în toată firea. O adevărată frumusețe, după cum am auzit, așa-i?

Vorbea mai degrabă în batjocură: nu auzise, desigur, nimic despre felul în care arătam. Făcusem câteva călătorii împreună cu tata; Curtea și sfetnicii lui știau de bună-seamă că eram o fată destul de obișnuită, nicidecum soiul care să-i poată suci capul unui tânăr țar, dacă era într-adevăr în primejdie să rămână cu capul sucit sau poate dacă nu cumva și-l putea roti de jur împrejur ca huhurezii.

– Sunt cu toții bine, iar Irina este sănătoasă, Măria Ta: e tot ce un tată își poate dori de la Dumnezeu, a răspuns tata. Nu m-aș încumeta să o numesc o frumusețe de față cu alți bărbați. Dar n-o să vă mint: sunt încredințat că sălășluiește în ea ceva mai deosebit decât în alte fete. O s-o vedeți pe durata ședерii voastre în casa mea și o să-mi spuneți dacă am dreptate au ba. Sfatul vostru mi-ar fi cât se poate de bine-venit, mai ales că a ajuns la vârsta măritișului și mi-ar veni la socoteală să-i găsesc un tânăr vrednic de ea, dacă s-ar putea.

Vorbele tatei fuseseră rostite pe șleau, aproape necioplite pentru rangul unei conversații la Curte, unde era un titlu de onoare să vorbești pe ocolite și nu despre miezul chestiunii, dar au slujit bine țelului său: lui Mirnatius i-a dispărut expresia de ușoară răutate de pe chip. Ba chiar l-a urmat pe tata înăuntru cu o privire încruntată și gânditoare. Înțelesese mesajul – anume că tata își dorea de-a

[1] În original *Gospodin* (rus. Господин), cu sensul *Domnule* (n. tr.).

binelea să mă ofere lui drept mireasă, în ciuda relei potriveli politice a unei asemenea însoţiri şi că nu era vreun neghiob care se gândea să-şi strecoare vreo fiică slută în aşternutul ţarului drept o frumuseţe, cu ajutorul luminii slabe şi al băuturilor tari; se întrevedeau aşadar lucruri ciudate în viitorul foarte apropiat.

După aceea întregul alai a intrat la căldură în casă, unde le-a dat bineţe mama mea vitregă şi personalul casnic. Am rămas nemişcată în dosul draperiei în vreme ce restul suitei ţarului a primit loc de odihnă, ostaşii, curtenii şi slugile îndreptându-se care-ncotro spre toate colţişoarele palatului şi către grajduri. Nu mai era nimic de văzut, iar în odăiţele mele îngrămădite, celelalte femei, care se repeziseră ciorchine să vadă alaiul de la cealaltă fereastră, s-au întors la locurile lor, cosând cu înfrigurare, iar fetele de la spălătorie au mers să golească cu găleţile hârdaiele pentru baie rămase lângă foc: unul în care mă îmbăiam eu, iar celălalt doar ca să îmi spăl părul.

– Iertaţi, domniţă, mi-a spus una dintre ele cu sfială, dându-mi de înţeles c-ar vrea să folosească fereastra lângă care stăteam, sub care se afla la îndemână un mic jgheab în care se aduna apa de ploaie, ca să nu se prelingă pe ferestrele de la catul de dedesubt.

M-am dat în lături, făcându-i loc. Părul îmi era încă umed, revărsându-mi-se lung şi bogat pe spate. Mirosea un pic a mirt, deoarece Magreta pusese crenguţe de mirt în apa de baie. „Se spune că apără de deochi şi de vrăji necurate", mă lămurise cu glas de cunoscător, „dar, în fapt, doar miroase frumos".

Făcuseră un foc care duduia straşnic, ca să mă apere de răcoarea odăii, şi celelalte femei asudau cu feţele roşii de atâta căldură, cosând cu spor. Nu mă potriveam deloc cu zarva lor însufleţită. Îmi erau toate pe jumătate necunoscute: le cunoşteam după chip şi nume, dar nu ştiam mai nimic despre ele. Mama mea vitregă se îndeletnicea singură cu tocmirea tuturor fetelor şi femeilor din gospodărie; ea le cunoştea şi vorbea cu ele, încurajându-le astfel să facă treabă cât mai bună pentru ea, dar pe mine nu mă învăţase niciodată cum să supraveghez mersul gospodăriei. La urma

urmei, ar fi putut să aibă o fiică pe de-a-ntregul a ei pe care s-o învețe toate astea.

Dar nu se purtase niciodată urât cu mine; ba chiar și-a trimis cele mai bune slujnice să mă ajute la cusut, deși i-ar fi plăcut să se folosească de vizita țarului drept prilej să-și facă rochii noi doar pentru ea. Desigur, înțelegea însemnătatea pe care o căpătam pentru ea în noua mea postură – dacă lucrurile aveau să înainteze pe un făgaș prielnic. Întorcându-se la locurile lor, după ce l-au urmărit pe furiș pe țar, celelalte femei mi-au aruncat priviri în care se citea îndoiala. Mi-aș fi dorit să pot simți și eu ce simțeau ele. Însă ele nu mă văzuseră purtând colierul și coroana. Numai Magreta mă văzuse și își frângea mâinile atunci când credea că nu o văd, după care îmi trimitea zâmbete largi de încurajare când credea că o văd.

Acum femeile se apucaseră de cusut rufăria. Rochiile mele erau gata și mă așteptau, croite în trei nuanțe de cenușiu, asemenea unui cer de iarnă. Tata poruncise să fie croite aproape fără nicio înfloritură, din mătase fină, doar cu puțină broderie de culoare albă. Una dintre rochii o purtasem la ultima probă din ziua de dinainte, când femeia giuvaiergiului mi-a adus coroana; i-a înmânat-o Margretei, care mi-a așezat-o pe cap, iar în oglindă mi s-a înfățișat privirii regina unui codru adânc cu totul și cu totul de gheață. Am încercat să ating sticla oglinzii și am simțit cum dinții ascuțiți ai gerului îmi mușcă vârfurile degetelor. M-am întrebat dacă aș fi putut face una ca asta: să fug, să mă pierd în lumea albă din oglindă. Frigul resimțit de degetele mele era ca un semn de avertisment; îmi părea că nicio ființă muritoare n-ar fi putut viețui într-un asemenea loc înghețat.

Când m-am îndepărtat de oglindă, cu alean și spaimă în suflet, femeia giuvaiergiului – care era de-o vârstă cu mine sau poate un pic mai mare, însă slabă și cu trăsături aspre – mă pironise cu privirea de parcă știa ce văzusem în oglindă. Mi-aș fi dorit să-i pun o mie de întrebări – cum anume fusese făurită coroana, de unde provenea argintul –, dar de unde să știe ea toate acestea? Nu era decât o slujnică. Apoi a intrat în odaie tata, ca să mă cerceteze, și n-ar mai fi fost oricum chip să vorbesc cu ea. Tata i-a plătit fără

să se tocmească; vezi bine, un tron pentru asemenea preț era chilipir curat: nu cheltuise nici jumătate din cufărul mare pe care mama îl adusese drept zestre. Mama mea vitregă Galina a urcat și ea în odaie un pic mai târziu, după ce alaiul de curteni s-a risipit. Calmul întipărit pe chipul ei, păstrat cu multă grijă, s-a tulburat dinlăuntru, ca unda vălurită lăsată în urmă de un banc de peștișori înotând în direcții felurite.

– Câtă foială! a spus apoi. Lui Piotr i-a luat mai mult de un ceas ca să adoarmă. Ți s-a uscat părul? Cât de lung e! Întotdeauna uit asta când îl porți prins.

I-a venit lămurit în gând să întindă mâna ca să mă mângâie pe creștet, dar, în loc s-o facă, doar mi-a zâmbit. M-aș fi înfuriat dacă ar fi făcut-o, deși pe jumătate îmi părea rău că nu mă mângâiase. Însă cu adevărat îmi părea rău de faptul că nu mă mângâiase cu zece ani în urmă, pe când eram mică și enervantă, copil rămas fără mamă, fiica altei femei, pe care soțul o iubise mai mult decât pe ea, după cum mi-am dat seama – adevărata pricină pentru care nu a făcut-o, deși ar fi fost drăguț din partea ei.

Îmi era totuna dacă m-ar fi iubit ori nu sau dacă m-ar fi făcut s-o iubesc, câtă vreme nu era oricum în stare să facă ceva să-mi vină în ajutor. Și nu pentru că tata nu mi-ar fi dat crezare dacă i-aș fi spus că țarul se îndeletnicește cu vrăjitoria. Toată lumea știa că maică-sa fusese vrăjitoare. Dar tata avea să-mi spună doar să mă grăbesc și să rămân grea înainte ca țarul să se piardă în magia neagră, și astfel aveam să devin mama următorului țar. Care avea să-i fie nepot – încă o unealtă folositoare în mâna lui, mai ales dacă tatăl moștenitorului se stingea mulțumitor de repede încât cel din urmă să fie prea tânăr ca să domnească fără un regent. Dacă avea să-mi fie greu sau silnic să mă mărit cu un asemenea om, asta mi-era ursita; la urma urmei, și pentru el fusese greu și silnic să plece la război. El înălțase familia noastră în rang și era de datoria mea să o înalț și mai mult dacă mi-era cu putință; n-avea să șovăie nicio clipă în a mă istovi pe mine așa cum se istovise pe sine.

Și de ce și-ar fi dorit Galina să mă cruțe de o asemenea ursită? Ea însăși se istovise pe sine. Fusese văduvă, fără copii, și ar fi

putut avea un trai bogat și îndestulat de una singură, în schimb i-a adus tatei un cufăr doldora de aur, ca să poată ajunge ducesă. Iar acum putea deveni soacra țarului: un câștig sigur de pe urma cheltuielii făcute.

– Da, aveți dreptate, doamnă, părul Irinei s-a uscat, a spus Magreta. E timpul să i-l pieptăn.

După care m-a așezat pe un scaun într-un colț al odăii și mi-a luat părul în mâini. M-a pieptănat încet, descâlcind cu gingășie firele înnodate, ceea ce nu făcea de obicei, cântându-mi ușor la ureche cântecul pe care îl iubisem încă de mică, despre copila isteață care scapă din coliba din codru a Babei Yaga.

I-a luat un ceas să îmi pieptene părul după cum îi era voia și încă un ceas să-l împletească în cosițe, după care mi-a înfășurat cozile în jurul creștetului ca pe o coroană. Vechilul tatei a urcat apoi și a ciocănit la ușa odăii fără să intre, ținând în mâini cutia cu bijuterii. Pentru seară aveam să port doar inelul, în seara următoare urma să adaug colierul, iar în a treia noapte aveam să port coroana, în așa fel încât să ajut la luarea unei hotărâri, dacă nu cumva ea fusese luată deja. Mă gândisem să încerc să strecor în ținuta mea niște bijuterii de împrumut; de la mama îmi rămăseseră câteva flecuștețe din argint de care Galinei nu i-a păsat câtuși de puțin, printre care se afla și un inel. Era drăguț și lustruit cum trebuie, dar nimeni dintre cei care mi l-ar fi privit pe deget nu m-ar fi crezut frumoasă datorită lui.

Dar tata avea să-și dea seama de deosebire, iar în ziua următoare urma să port colierul, pentru care nu aveam înlocuitor. În prima seară, țarul trebuia doar să mă privească, să se încrunte și să mă privească din nou, ca să îi rămân ca un ghimpe în minte pentru tot restul zilei următoare, asemenea degetului tatei răsucindu-și iar și iar inelul de pe deget. În noaptea următoare, urma să fiu scoasă de-a binelea pe tarabă, iar în a treia noapte, după cum spera tata, în urma unei manevre comune, el și ginerele sorocit aveau să mă înfățișeze lumii ca pe un trofeu de preț.

Dar adevărul era că îmi doream inelul. Voiam să mi-l pun pe deget, să simt pe propria-mi piele răceala argintului din care era

făurit. M-am ridicat şi m-am îndreptat împreună cu Magreta către dormitor, ca să îmbrac rochia de seară. Mi-a încheiat mânecile şi a îndreptat cutele cămăşuţei diafane de mătase purtate pe dedesubt şi, după ce mi-a aranjat veşmintele, m-am întors în salonaş şi l-am chemat pe vechil. Inelul, pe care tata îl purtase pe încheietura degetului întărită de mânerul spadei, a alunecat cu uşurinţă pe încheietura degetului mare al mâinii mele drepte, unde se potrivea de minune. Mi-am privit mâna de la mică depărtare, prin licărirea rece a argintului, iar sporovăiala slujnicelor din jurul meu s-a oprit sau poate mă părăsise simţul auzului. Pe cer, soarele apunea cu repeziciune, iar lumea căpăta nuanţe de albastru şi cenuşiu.

CAPITOLUL IX

Miercuri seara, mătuşile mele împreună cu familia au venit la cină, strânşi cu toţii într-o mulţime gălăgioasă în jurul mesei. Desigur, Basia era şi ea acolo, iar când am dus tacâmurile la masă, m-a tras deoparte, m-a îmbrăţişat strâns şi mi-a şoptit la ureche:

– S-au înţeles asupra căsătoriei. Îţi mulţumesc din suflet! apoi m-a sărutat pe obraz, înainte să se întoarcă în bucătărie.

Şi, chiar aşa, de ce n-ar fi fost fericită Basia? Dar aş fi preferat să mă pălmuiască şi să-mi râdă în nas, ca să îmi dea prilej s-o urăsc. Nu-mi doream să fiu zâna cea bună din povestea ei, înşirându-i binecuvântări asupra viitorului ei cămin. De unde veneau toate aceste zâne şi cât de pline de bucuria vieţii puteau să fie ca să-şi petreacă zilele zburând ici-colo la fete mai mult sau mai puţin merituoase şi îndeplinindu-le dorinţele? Bătrâna singuratică de vizavi care a murit nebocită de nimeni şi a lăsat casa pustie pradă hoţilor, cu un cârd de găini şi un cufăr de rufărie plin cu rochii de lăsat moştenire – ea era singurul fel de naşă-zână în care credeam. Cum îndrăznea Basia să-mi mulţumească, de vreme ce n-aveam de gând să-i dau nimic?

La masă, mi-am tăiat o felie groasă de tartă cu brânză şi am mâncat-o fără să scot o vorbă, obraznică, flămândă şi mânioasă, încercând să mă conving cât de bucuroasă aş fi fost să-i las pe toţi baltă şi să devin regina Străvechilor. Mi-am dorit să am inima atât de împietrită, încât să-mi doresc aşa ceva. Dar semănam prea mult

cu tata. Îmi doream s-o îmbrățișez pe Basia și să mă bucur împreună cu ea; voiam să alerg acasă la părinții mei și să-i implor să mă scape. Gustul binecunoscut al tartei cu brânză o făcea să-mi alunece, dulce și ușor, în jos pe gâtlej, iar, când am terminat de mâncat, m-am furișat afară din odaie și m-am dus în dormitorul bunicii, unde mi-am udat fața cu apă din lavoar. Mi-am pus un ștergar pe față și am răsuflat o vreme prin țesătură.

Apoi, de jos, s-a auzit larmă de glasuri vesele, iar când am coborât, am dat peste Isaac, venit împreună cu părinții să ciocnească un pahar de vin cu noi; părinții Basiei tocmai anunțaseră logodna, deși toți ai casei știau de ea, desigur. Am băut în sănătatea mirilor și am încercat să mă bucur cu adevărat, chiar și după ce l-am auzit pe Isaac împărtășindu-i bunicului planurile sale, în picioare în fața lui, mână în mână cu Basia: găsise o căsuță scoasă la vânzare două case mai la vale de locuința părinților lui; avea s-o cumpere cu banii jos, cu aurul pe care i-l adusesem, și în numai o săptămână aveau să fie soț și soție, aproape cât ai bate din palme; atât de iute ca și cum o baghetă fermecată le-ar fi fost fluturată pe deasupra capetelor.

Bunicul a clătinat din cap, spunând că, de vreme ce casa dorită era mică – de mărime potrivită pentru o tânără familie – poate mirii și-ar fi dorit să fie cununați în casa lui, ca semn al încuviințării sale; bunicului îi era pe plac și faptul că mirii n-aveau de gând să cheltuiască prea mulți bani pe o casă mai mare. Bunica le adunase deja laolaltă pe cele două viitoare cuscre, vorbind cu glas scăzut despre vestitorii ce aveau să fie trimiși și despre oaspeții invitați la nuntă, pe când Isaac și Basia s-au apropiat împreună de mine, amândoi numai un zâmbet, iar Basia mi-a întins mâna și mi-a spus: „Făgăduiește-ne că o să vii să joci la nunta noastră, Miryem! Este singurul dar pe care ți-l cerem."

Am reușit să le zâmbesc drept răspuns și le-am zis că o să vin. Însă lumânările se istoveau arzând și nu era singura logodnă ce urma să se încheie în acea noapte. Prin larma veselă de glasuri am deslușit cu greu zvon de zurgălăi, sunând prea ascuțit, cu o tonalitate stranie. Sunetul lor a tot crescut, până ce i-am auzit la ușă, însoțiți de tropot

apăsat de copite, apoi de bătaia îndesată a unui pumn în uşa de la intrare. Nimeni în afară de mine nu a deslușit vreun zgomot. Cu toţii i-au dat înainte cu vorba, cu râsetele şi cu cântecul, chiar dacă vocile lor mi se păreau înăbuşite de un ecou asurzitor.

M-am îndepărtat încetişor de ai mei, lăsându-i în salonaş, şi am înaintat în josul holului de la intrare. Cufărul cu aur rămăsese încă lângă intrare, pe jumătate ascuns de hainele şi mantalele îngrămădite pe cuier; nu ştiu cum se făcuse, dar toţi uitaserăm de el. Am deschis uşa, iar afară, în uliţa cu totul albă, aştepta o sanie descoperită, îngustă şi zveltă, făcută din lemn deschis la culoare, la care erau înhămate cu frâie din piele albă patru creaturi ce aduceau a cerbi, cu un vizitiu pe capră şi doi însoţitori în spate, cu toţii de o paloare cadaverică şi înalţi, aş fi zis, ca Străvechiul meu, la care m-am gândit aproape fără să vreau, deşi niciunul dintre ei nu era la fel de impunător ca el. Părul alb şi-l purtau strâns într-o singură coadă împletită, cu câteva mărgele sclipitoare ici-colo, iar veşmintele de pe ei erau toate în culori cenuşii.

Stăpânul lor stătea în prag, iar de data asta venise înveşmântat în straie de ceremonie: pe cap purta o coroană, o fâşie rotundă din aur şi argint care-i încercuia fruntea, cu vârfuri care se desfăşurau asemenea frunzelor ascuţite de ilice, cu mărgăritare străvezii, incrustate în mijlocul fiecăreia dintre ele. Era îmbrăcat în straie din piele albă şi purta o mantie albă tivită cu blană argintie, o mulţime de cristale limpezi atârnând de marginea mantiei asemenea unor franjuri de sticlă. S-a uitat apoi la mine, din înaltul staturii sale, cu un aer de mânie şi nemulţumire pe chip, cu colţurile gurii lăsate, de parcă nu-i era pe plac ce vede înaintea ochilor. Şi ce anume i-ar fi putut fi pe plac? La rândul meu, purtam cele mai bune straie pentru Sabat, cu broderii pe mânecile roşii care-mi cuprindeau încheieturile şi cu fustă de aceeaşi culoare, cu vestă de lână şi un şorţ în carouri portocalii – nimic ieşit din tipare: doar straiele unei fete de negustor, pentru care bumbii de aur ai vestei şi guleraşul negru de blană însemnau un dram de oarece bunăstare. Mică, smeadă la chip, purtând culori precum penele unei pitulice, păream cu desăvârşire cea mai nepotrivită

mireasă pentru cineva ca el; înainte să apuce să rostească vreun cuvânt, i-am trântit-o:

– Nu-i cu putinţă să vrei să mă iei de soţie. Ce-o să creadă lumea?

Gura i s-a strâmbat într-un gest de şi mai mare nemulţumire, iar ochii lui m-au înţepat ca două pumnale.

– Ce am făgăduit am să înfăptuiesc, chiar dacă asta ar însemna să piară lumea, mi-a şuierat el. Mi-ai preschimbat argintul în aur?

De astă dată, nu i-a răsunat pic de răutate în glas, de parcă renunţase la nădejdea de a mă vedea dând greş. M-am aplecat, am apucat strâns capacul sipetului şi l-am deschis dintr-o mişcare, din locul în care se afla, printre haine şi mantale de lână; n-am avut nici măcar atâta vlagă cât să i-l împing la picioare.

– Uite-i! i-am spus. Ia-ţi aurul şi lasă-mă în pace! E o mare nerozie să te căsătoreşti cu mine, câtă vreme nu-ţi doreşti asta şi nici eu nu mi-o doresc. Trebuia să-mi fi promis doar un flecuşteţ. De ce n-ai făcut-o?

– Numai o fiinţă muritoare ar putea vorbi astfel despre un dar făcut în monedă calpă şi despre răsplata măruntă a unui dar de seamă, mi-a răspuns, dispreţul picurându-i din glas, iar eu l-am pironit cu privirea, bucuroasă că eram mânioasă, în loc să-mi fie frică.

– Socotelile *mele* sunt cât se poate de limpezi, am zis, şi nu socot că e vreo răsplată să fiu târâtă departe de casă şi de familie.

– Răsplată? a întrebat Străvechiul. Ce anume însemni tu pentru mine încât să meriţi vreo răsplată? Tu eşti cea care mi-a cerut cu drept foloase în schimbul unui dar dovedit de vrăjitorie aleasă; crezi că m-aş coborî într-atât prefăcându-mă că nu mă pot ridica la înălţimea farmecelor tale? Eu sunt stăpânul muntelui de sticlă, nu vreun fitecine, şi nu-mi las niciodată datoriile neplătite. Tu te-ai dovedit vrednică, de nu mai puţin de trei ori. Cine ştie prin ce soi nefiresc de noroc, a ţinut să adauge cu o asprime de neînţeles în glas. Şi tot vrednic mă voi dovedi şi eu, oricât de mare ar fi preţul.

Mi-a întins apoi mâna şi i-am spus, cu disperare în glas:

– Nici măcar numele nu ţi-l cunosc!

Mi-a aruncat o căutătură plină de revoltă, de parcă i-aş fi cerut să-şi reteze singur capul.

– *Numele* meu? a întrebat. Îți închipui că-mi poți afla *numele*? O să ai parte de mâna mea, o să porți coroană și o să te mulțumești cu atât; cum îndrăznești să-mi ceri mai mult?

M-a apucat strâns de încheietura mâinii – arzându-mă cu răceala lăsată de degetele lui înmănușate –, după care m-a tras dintr-o mișcare peste prag. Frigul s-a stins în mine ca un răsărit de soare trecând peste luciul unui fluviu, deși stăteam în pădurea albă de nea, călcând pe zăpadă cu încălțările de casă și fără să am măcar o broboadă petrecută peste umeri. Am încercat să scap din mâinile lui. Strânsoarea îi era cumplit de puternică, dar când m-am opintit cu toată greutatea împotriva ei, mi-a dat drumul mâinii pe neașteptate. M-am rostogolit în zăpadă și m-am căznit să mă ridic, cu spatele către el, vrând să-mi aflu scăparea.

Dar nu aveam unde să fug. Nu era decât drumul, întinzându-se printre copacii albi din spatele meu și șerpuind dinainte-mi, și nu se zărea nicăieri ușa casei bunicului, nici zidurile orașului. Rămăsese doar sipetul de un alb ca de os, deschis larg sub ochii mei. În lumina înghețată a pădurii, aurul din el strălucea de parcă lumina soarelui fusese prinsă în fiecare galben, iar aceștia s-ar fi scurs ca untul topit dacă ar fi fost ținuți în mână.

Cei doi însoțitori ai saniei s-au apropiat de mine și au închis capacul, cu mișcări aproape smerite. Pe chipurile lor am zărit același foc mistuitor ca în privirile târgoveților din piață, cu ochii robiți de strălucirea argintului fermecat. Au ridicat cufărul cu grija cuvenită, dar cu mare ușurință, deși doi dintre slujitorii zdraveni ai bunicului l-au cărat cu multă osteneală. M-am întors, urmărind sipetul cu privirea până ce l-au urcat în sanie, și am revenit lângă nobilul Străvechi, domnul și stăpânul meu. La vederea mea, a făcut cu mâna un gest poruncitor.

Ce-mi mai rămânea de făcut? M-am îndreptat ușor spre el, împleticindu-mă prin zăpadă, fără pic de grație, și m-am aburcat în sanie lângă el. Singura mângâiere rămasă era că s-a ținut țeapăn și cât mai departe de mine, nemișcându-se nici măcar cu un deget din mijlocul saniei.

– Mână! i-a poruncit răstit vizitiului și, după o smucitură ușoară a frâielor cu zurgălăi, am pornit în zbor pe drumul alb ca neaua.

La picioare, în sanie, am găsit o învelitoare din blănuri albe și mi-am tras-o până deasupra genunchilor ca să îmi încălzesc un pic degetele încleștate. După care n-am mai simțit defel frigul.

#

Se auzea muzică de la catul de jos în timp ce mă aflam în odaia de lucru a tatei, așteptând să fiu chemată; el plănuise ca banchetul de seară să înceapă înainte ca eu să-mi fac intrarea, nu una grandioasă, ci mai degrabă subtilă, urmând să ocup pe tăcute locul de lângă mama mea vitregă. Magreta s-a așezat lângă mine, cosând încă și vorbind veselă despre restul de rufărie încă trebuincioasă pentru lada mea de zestre, doar că glasul îi era înecat de tăcere ori de câte ori îmi mișcam mâna, iar ochii ei zăboveau asupra inelului de argint. Când Galina a intrat ca să mă anunțe să aștept în odaia de lucru, chiar și ea a zăbovit un pic, aruncându-mi o privire ușor nedumerită.

N-am mai încercat să cos. Țineam în poală o carte din biblioteca tatei, o plăcere pe care rar mi-o puteam permite. Mă uitam la ilustrația înfățișându-i pe povestitoare și pe sultan, o creatură ca o umbră lunguiață, prinzând viață din fumul ieșit din vasul de jăratic pe care-l ținea între mâinile încrucișate, și nici măcar nu reușeam să citesc o propoziție până la capăt. Pe fereastră vedeam ninsoarea căzând fără încetare. În după-amiaza aceea târzie, începuse să ningă dintr-odată, parcă pentru a-mi zădărnici orice încercare de a scăpa, oricât de lipsită de noimă ar fi fost.

Un hohot de râs a răzbătut stins prin ușă, aproape acoperind zgomotul clanței, însă l-am auzit în timp ce ușa se deschidea și am închis repede cartea din poală, ascunzând sub ea mâna pe care purtam inelul. Era prea devreme ca tata să fi trimis pe cineva după mine și n-am fost cu totul surprinsă să-l văd pe Mirnatius în picioare în prag, singur pe coridor, ieșit pe furiș de la ospăț. Magreta a amuțit lângă mine, înghețată de spaimă ca un iepure de câmp,

cu mâinile încleştate pe lucrul de mână. Nici măcar vălul nu îl aveam tras peste ochi şi eram singuri faţă în faţă, aşa că Magreta s-ar fi cuvenit să-l dea afară. Dar, desigur, el era ţarul şi, chiar dacă n-ar fi fost, ea ştia ce altceva anume era Mirnatius.

– Ca să vezi! a rostit, intrând în odaie. Mica mea apărătoare a veveriţelor, care-a mai crescut niţel! Din nefericire, nu cred că putem să te numim vreo frumuseţe, a adăugat cu un zâmbet.

– Nu, Sire, am răspuns, fără să reuşesc să-mi plec privirea în pământ.

Mirnatius era cu adevărat chipeş, de-a dreptul frumos privit de aproape: o gură cu buze moi şi senzuale, cu barba tunsă scurt încadrându-i faţa, şi cu nişte ochi nepământeni, asemenea mărgăritarelor. Dar nu din pricina asta rămăsesem cu privirea aţintită asupra lui. Eram pur şi simplu prea bănuitoare faţă de el ca să-mi mai plec privirea, ca un şoricel urmărind pisica la pândă.

– Nu? a adăugat cu glas moale, făcând încă un pas în odaie.

M-am ridicat de pe scaun ca să nu se poată apleca ameninţător asupra mea. Magreta, tremurând ca varga, s-a ridicat şi ea, iar când ţarul a încercat să mă atingă cu mâna, a întrebat aproape răstit, într-o încercare disperată de a mă apăra:

– Măria Ta nu doreşte un pahar cu rachiu? referindu-se la rachiul de pe bufetul din cristal incrustat.

– Ba da, a răspuns pe dată Mirnatius. Dar nu din acela. Vreau rachiu de care se serveşte jos, la ospăţ. Du-te şi adu-mi!

Magreta a rămas nemişcată lângă mine, cătând pieziş cu ochii.

– Nu îi este îngăduit să mă lase singură, am spus.

– Nu-i este îngăduit? Prostii! Îi îngădui eu. O să îţi apăr personal onoarea. Du-te! i s-a adresat apoi Margretei, iar porunca lui m-a atins precum un fier roşu proaspăt scos din foc, în vreme ce Magreta a ieşit valvârtej din odaie.

Mi-am apăsat strâns inelul între degete în timp ce Mirnatius mă măsura din ochi, iar răceala argintului fermecat m-a cuprins, umplându-mă de recunoştinţă. A înaintat încă un pas şi mi-a cuprins faţa în palme, trăgându-mă mai aproape de el.

– Ce i-ai spus aşadar tatălui tău, veverița mea cenuşie şi curajoasă, să-l faci să creadă că mi-ar putea forța mâna să te iau de soție? m-a întrebat.

Credea deci că tata avea de gând să-l şantajeze.

– Cum, Sire? am răspuns, încercând să mă agăț de regulile de lemn ale etichetei, dar strânsoarea degetelor lui s-a înăsprit.

– Tatăl tău cheltuieşte galbeni cu nemiluita pe banchete şi ştiu că până acum nu şi-a deschis niciodată atât de larg baierele pungii, a adăugat. Apoi mi-a mângâiat cu degetul mare linia maxilarului, aplecându-se spre mine; mi s-a părut că pot mirosi farmece vrăjitoreşti în ființa lui, un amestec tare şi înțepător de scorțişoară, piper şi răşină de pin, din care răzbătea şi un iz de fum de lemn de foc. Acest miros era la fel de frumos şi de ispititor ca întreaga lui făptură şi am simțit că m-aş putea sufoca din pricina lui.

– Spune-mi, te rog! a vorbit el cu glas moale, încălzindu-mi fața cu cuvintele lui, ca atunci când răsufli iarna asupra unui ochi de geam şi el se abureşte.

Dar inelul mi-a rămas înghețat pe deget, iar fierbințeala care-mi cuprinsese trupul s-a risipit. Nu eram obligată să-i răspund. Însă lipsa unui răspuns ar fi însemnat, în sine, un răspuns.

– N-am nimic de spus. N-aş face nicicând una ca asta, i-am zis, cât mai sincer cu putință, încercând să mă descotorosesc de el.

– De ce nu? Nu vrei să ajungi țarină şi să porți coroană de aur? a întrebat cu glas batjocoritor.

– Nu, i-am răspuns şi m-am dat puțin înapoi.

Surprins, a slăbit strânsoarea degetelor, care i-au alunecat de pe obrajii mei. M-a țintuit cu privirea, apoi o nerăbdare feroce i s-a întipărit pe chip, schimonosindu-i trăsăturile frumoase, aşa cum o boare de aer tulbură un foc deschis. Mi s-a părut chiar că zăresc o vâlvătaie roşie pe când s-a apropiat un pas de mine, după care s-a deschis uşa şi în odaie a intrat tata, îngrijorat şi mânios totodată: planurile îi erau zădărnicite şi nu se putea împotrivi cu nimic.

– Sire! a salutat tata şi buzele i s-au subţiat când a văzut că ţineam mâinile ascunse sub carte. Am venit doar ca s-o aduc pe Irina la ospăţ. Drăguţ din partea Măriei Tale că aţi avut grijă de ea.

S-a apropiat apoi de mine şi a întins mâna după carte, pe care i-am dat-o cu oarecare şovăială, în timp ce argintul inelului a licărit rece între noi când a luat cartea. M-am uitat la Mirnatius, aşteptând înfrigurată o încruntare de uimire pe faţa lui, care să-mi arate cum îl cuprinde vraja, dar ochii îi străluceau de nesaţ şi plăcere, iar trăsăturile nu i s-au schimbat deloc. Privea drept spre mine, doar spre mine, neînvrednicind inelul nici măcar cu o singură privire.

După ce a mai zăbovit puţin cu privirea asupra mea, Mirnatius a clipit şi pâlpâirea fierbinte i-a pierit. S-a întors către tata.

– Te rog să mă ierţi, Erdivilas, a spus după o clipă de şovăială. Vorbele tale au aprins în mine o dorinţă arzătoare de-a o vedea din nou pe Irina, departe de zarva sălii de ospeţe. Într-adevăr, ai grăit cu dreptate. Fiica ta are cu adevărat un farmec neobişnuit.

Tata s-a oprit, foarte surprins; de parcă un iepure de câmp s-ar fi întors dintr-odată repezindu-se spre ogar. Dar hotărârea nestrămutată l-a ajutat să treacă peste acest moment neaşteptat.

– Faceţi o mare cinste casei mele spunând aceste vorbe, a adăugat.

– Da, a răspuns ţarul. Poate c-ar fi mai bine ca Irina să coboare singură, fără noi. Socot că s-ar cuveni să vorbim pe dată despre căsătoria ei. E hărăzită, cred, unui mire cu totul şi cu totul deosebit şi trebuie să te previn că răbdarea nu se numără printre însuşirile sale.

CAPITOLUL X

În fiecare zi din acea săptămână, tatăl lui Miryem m-a întrebat, un pic nedumerit, dacă nu i-am văzut fiica şi tot în fiecare zi i-am spus că a plecat la Vysnia. De fiecare dată îmi spunea:

– Da, desigur, tot uit prosteşte.

Şi în fiecare zi la cină mama lui Miryem a pus un al patrulea rând de tacâmuri, cu tot cu felurile de mâncare, şi amândoi părinţii erau miraţi să vadă că fata lor lipseşte. N-am spus nimic, pentru că mâncarea rămasă mi-o dădeau mie.

Am strâns banii de la datornici, însemnând cu grijă rândurile de socoteli în catastif. Serghei şi cu mine aveam grijă de capre şi de găini. Ţineam în bună rânduială şi curtea, bătătorind zăpada şi măturând-o astfel încât calea să fie netedă. Miercuri, m-am dus la târg, unde am făcut cumpărături, iar un negustor de peşte de la miazănoapte m-a întrebat dacă Miryem nu mai are de vânzare şorţuri: văzuse mai multe femei purtându-le şi dorea şi el să cumpere pentru cele trei fiice. În casă mai rămăseseră trei şorţuri. Un nod plin de îndrăzneală mi s-a ridicat din gâtlej şi i-am spus pe dată:

– Pot să mă duc să ţi le aduc dacă poftesti. Două copeici bucata.

– Două copeici? m-a întrebat. Nu-ţi pot plăti mai mult de o copeică pe fiecare.

– Nu pot schimba preţul, i-am spus. Stăpâna mea este plecată. Şi nu a vândut nimănui pentru mai puţin, am adăugat.

S-a încruntat, dar mi-a zis:

– Prea bine, atunci o să iau două.

Când am încuviințat din cap și i-am spus că mă duc să i le aduc, a strigat după mine să i le aduc pe toate trei. Am plecat să-i aduc șorțurile și m-am întors cu ele. Le-a cercetat cu luare-aminte, pe față și pe dos, uitându-se după fire trase sau culori șterse. Apoi și-a scos punga și mi-a numărat banii în mână: unu, doi, trei, patru, cinci, șase. Șase copeici, strălucind la mine în palmă. Nu erau banii mei, dar i-am strâns în pumn, am înghițit în sec și i-am spus:

– Vă mulțumesc, panov.

Mi-am luat coșul și am ieșit din piață, iar când nimeni nu s-a mai uitat la mine, am alergat într-un suflet până la casa lui Miryem, unde am intrat cu răsuflarea tăiată. Mama lui Miryem așeza tacâmurile pentru cină. M-a privit foarte surprinsă.

– Am vândut șorțurile, i-am spus.

Am simțit cum mă podidește plânsul. Am înghițit iar în sec și i-am întins banii.

A întins mâna și a luat banii, dar nici măcar nu s-a uitat la monede. Mi-a cuprins fața cu mâna – o mână mică și slabă, dar caldă. Mi-a zâmbit și mi-a spus:

– Oare cum ne-am fi descurcat fără tine, Wanda?

S-a întors apoi cu spatele ca să pună banii într-un borcănaș de pe poliță. Mi-am ascuns fața în mâini, apoi m-am șters la ochi cu șorțul înainte de a mă așeza la masă.

Făcuse iar mai multă mâncare decât trebuia. Tatăl lui Miryem m-a întrebat, împingând spre mine cea de-a patra farfurie:

– Wanda, nu poți tu mânca un pic mai mult? E păcat să irosim atâta mâncare.

Mama lui Miryem se uita pe geam, având pe chip o expresie ciudată, un pic nedumerită.

– De când lipsește Miryem? a întrebat încetișor.

– De o săptămână, i-am răspuns.

– De o săptămână, a repetat mama ei, de parcă încerca să-și întipărească în minte acest răspuns.

– Se va întoarce cât se poate de curând, a adăugat tatăl ei, cu glas încrezător, de parcă încerca să se convingă singur că așa vor sta lucrurile.

– E drum lung până la Vysnia, a spus mama lui Miryem, cu privirea aceea ciudată stăruindu-i pe chip. E plecată tare departe fata mea. Apoi s-a întors spre mine și mi-a zâmbit.

– Așa, Wanda, mă bucur să văd că-ți place mâncarea.

Nu știu de ce, dar un gând mi s-a întipărit în minte: *Miryem n-o să se mai întoarcă.*

– E foarte bună mâncarea, am spus și un nod ciudat mi s-a pus în gât. Vă mulțumesc! am adăugat.

Mi-a dat apoi bănuțul pentru ziua de lucru și am plecat încetișor către casă. Mă gândeam: Miryem avea mereu să fie la un pas de a se întoarce acasă. Părinții ei aveau s-o aștepte la nesfârșit. În fiecare zi aveau să pună un loc la masă. În fiecare zi aveau să fie nedumeriți de ce nu mai vine odată. În fiecare zi aveau să-mi dea porția ei de mâncare. Și poate aveau să-mi dea și o parte din lucrurile ei. Iar eu aveam să duc mai departe munca lui Miryem. Mama lui Miryem avea să-mi zâmbească din nou la fel ca astăzi. Tatăl ei avea să mă învețe și mai multe socoteli. Încercam să nu tânjesc după asemenea lucruri. Simțeam parcă o dorință ca Miryem să nu se mai întoarcă.

M-am dus și am îngropat bănuțul la rădăcina arborelui coliliu, după care m-am îndreptat spre casă și m-am oprit lângă ușă. Zărisem urme de pași pe drum, pe toată bucata de drum străbătută. Nu era ceva neobișnuit. De-a lungul drumului locuiau și alți oameni. Dar acum vedeam cum urmele ieșiseră de pe drum, apucând-o spre casa noastră, până la ușă: doi bărbați, cu ciubote de piele, ceea ce era foarte ciudat. Nu era încă vremea pentru culegătorul de biruri. M-am apropiat încet. Când am ajuns drept la ușă, am auzit râsete și glasuri bărbătești, închinând un toast. Cei dinăuntru beau vârtos. Nu voiam să intru, dar n-am avut încotro. Mă cuprinsese frigul după atâta cale pe jos; trebuia să-mi încălzesc picioarele și mâinile.

Am deschis ușa. Nu-mi puteam închipui peste cine anume aveam să dau înăuntru. Aș fi fost surprinsă oricum. Erau înăuntru Kajus și fiul lui, Lukas. Pe masă aveau un urcior mare de krupnik și trei căni. Tata era roșu la față, semn că cei trei beau deja de ceva

vreme. Stepon stătea tolănit într-un colț lângă vatră, încercând să treacă neobservat. Mi-a aruncat apoi o privire.

– Iat-o! a strigat Kajus, când am intrat cu totul în casă. Închide ușa, Wanda, și vino să sărbătorești cu noi! Hai, Lukas, du-te și ajut-o!

Lukas s-a ridicat, a venit către mine și s-a întins pentru a încerca să mă ajute să-mi scot șalul. N-am înțeles de ce și-a dat atâta osteneală. Mi-am scos singură șalul și l-am atârnat lângă foc, laolaltă cu baticul. M-am întors cu fața spre ei. Kajus mă privea cu un zâmbet luminos.

– Sunt sigur că va fi trist pentru tine s-o pierzi, dar asta este soarta oricărui tată de fete! i-a zis el lui taica. Iar casa ei nu va fi prea departe.

Am rămas înmărmurită. M-am uitat la Stepon.

– Wanda! a continuat Kajus. Am căzut la învoială. O să te căsătorești cu Lukas.

L-am privit pe Lukas. Nu părea foarte încântat, dar nici foarte trist. Doar mă cerceta cu un ochi scrutător. Eram o purcea din târg, pe care se hotărâse s-o cumpere. Spera să iau în greutate și să-i dăruiesc mulți purcelușI, înainte de a veni sorocul să mă preschimbe în șuncă.

– Desigur, tatăl tău mi-a povestit despre necazul lui cu datoria, a spus Kajus. Dar i-am spus că nu va mai fi nevoit s-o plătească. O s-o trecem în schimb pe răbojul meu, iar tu o s-o termini de întors lucrând pentru mine. Și în fiece săptămână, vei veni aici și-i vei aduce tatei un urcior cu cel mai bun krupnik de-al meu, ca să nu uite cum arată fata lui. Să fii sănătoasă și fericită!

A închinat paharul și doar și-a umezit buzele, pe când tata a ridicat și el paharul, dar l-a dat peste cap. Iar Kajus i l-a umplut la loc într-o clipită.

Așadar, taica n-avea să ia pe mine nici măcar o capră, care să-i dea lapte, ori câțiva purcei. N-avea să primească nici patru bănuți pe lună. Mă vânduse pentru băutură. Pentru un urcior de krupnik pe săptămână. Kajus încă zâmbea. Ghicise pesemne că eram plătită în bani peșin. Sau își închipuia că, dacă urma să stau în casa lui, Miryem i-ar fi scăzut lui din datorie. Iar, dacă se ducea și

vorbea cu tatăl lui Miryem, era îndreptățit s-o facă. Datoria s-ar fi șters de tot. Avea să fie un dar de nuntă pentru mine din partea lor. Sau poate Kajus avea să mă lase să lucrez pe mai departe pentru familia lui Miryem, dar avea să le pretindă din ce în ce mai mulți bani. Miryem dispăruse. Nu putea să vină să-i țină piept lui Kajus. Rămăseseră doar părinții ei, iar ei nu i se puteau împotrivi. Nu se puteau împotrivi nimănui.

– Nu! am spus.

M-au privit tustrei. Tata clipea des.

– Cum?! a spus cu glas împleticit.

– Nu! am repetat. N-o să mă mărit cu Lukas!

Lui Kajus i-a pierit zâmbetul de pe chip.

– Ia seama, Wanda! a început să zică, dar tata nu l-a așteptat să mai spună vreo vorbă.

S-a ridicat iute și m-a plesnit atât de tare peste față, încât m-am prăbușit pe podea.

– Tu spui „nu"? a tunat tata. Tu spui „nu"? Cine crezi că e stăpân în casa asta? Tu nu-mi spui mie „nu"! Tacă-ți fleanca! O să te măriți cu el azi, vacă proastă ce ești!

A încercat apoi să-și scoată cureaua, dar n-a reușit să deschidă catarama.

– Gorek, fata a fost doar foarte surprinsă, a spus Kajus, întinzând o mână, fără să se ridice. Sunt sigur că va cumpăni mai bine într-o clipă.

– Am s-o învăț eu să cumpănească mai bine! a spus taica și m-a apucat de păr, zgâlțâindu-mi capul.

L-am zărit cu coada ochiului pe Lukas. Se trăsese înapoi, mai aproape de ușă. Arăta speriat. Tata era un vlăjgan, mai voinic decât el și taică-su laolaltă.

– Tu spui „nu"? tot repeta taica, fără încetare, plesnindu-mă peste obraji, când cu palma, când cu dosul palmei.

Am încercat să-mi acopăr capul, dar mi-a îndepărtat mâinile cu lovituri.

– O să arate rău la nuntă, așa bătută, a adăugat Kajus, de parcă încerca să facă o glumă din asta.

Glasul îi tremura un pic de teamă, după cum se auzea în urechile mele, care țiuiau.

– Cui îi pasă de fața ei? a spus tata. Mirele o să aibă parte de lucrul care prețuiește cel mai mult la o muiere. Nu-ți mai ridica mâinile la mine! mi-a urlat în față. Tu spui „nu"?

Renunțase la gândul de a mă bate cu cureaua. M-a trântit cu putere lângă vatră și a înșfăcat vătraiul de lângă cămin.

– Nu! a rostit atunci Stepon și a apucat de celălalt capăt al vătraiului.

Tata s-a oprit. Pe jumătate orbită de plâns cum eram, mi-am ridicat capul să-i privesc. Stepon era încă scund și slab ca un copăcel cu vârsta de-un an. Tata l-ar fi putut ridica în aer de celălalt capăt al vătraiului. Dar Stepon se ținea zdravăn cu amândouă mâinile de vătrai, și i-a repetat încă o dată tatei:

– Nu!

Tata era atât de uluit, încât pentru o clipă a încremenit în loc. Apoi a încercat să tragă de vătrai, dar Stepon se ținea strâns de el, până când a ajuns față în față cu tata, însă vătraiul era mai lung decât brațul tatei, iar el era prea beat, să-i dea prin minte să-l pună jos, așa că a început să tragă de el înainte și înapoi, scuturându-l zdravăn prin toată casa pe Stepon, care încă se ținea de un capăt al vătraiului. Tata s-a înfuriat din ce în ce mai tare, după care a scos un muget neomenesc și a dat, în sfârșit, drumul vătraiului, după care l-a înșfăcat pe Stepon și l-a pocnit tare peste față cu pumnul lui greu.

Stepon s-a prăbușit cu sângele șiroindu-i din nas, ținând încă strâns vătraiul, și a suspinat iar:

– Nu!

Taica era atât de mânios, încât nu mai putea să strige. Și-a apucat scăunelul și l-a izbit pe Stepon peste spinare cu el, făcându-l fărâme. Stepon s-a prăbușit lat la podea. Tata s-a apropiat cu un picior al scăunelului în mână, pocnindu-l apăsat peste brațe pe Stepon, până ce a scos un strigăt de durere și degetele i s-au descleștat în cele din urmă de pe vătrai, iar tata l-a ridicat de jos.

Faţa tatei s-a făcut stacojie de furie. Ochii îi erau roşii. Buzele îi erau răsfrânte peste dinţi. Dacă avea să-l lovească acum pe Stepon cu vătraiul, nu mai era chip să se oprească. Avea să-l ucidă.

– O să mă mărit cu Lukas! am strigat. Tăicuţule, o să mă mărit cu el!

Dar apoi am privit în jur, cu faţa umflată de bătaie, iar Lukas plecase deja şi Kajus încerca să se furişeze spre uşă.

– Unde pleci? a mugit tata către Kajus.

– Asta e, dacă fetei nu-i este pe plac, s-a sfârşit! a spus Kajus. Lukas nu-şi doreşte o nevastă care nu-l vrea.

Voia, de fapt, să spună că nu-şi doreşte asemenea scandaluri în casa lui. Venise la noi cu urciorul de krupnik şi cu planuri meşteşugite, îl îmbătase pe taica şi încinsese în el o mânie ca o pălălaie, care acum mistuia totul şi din calea căreia voia să fugă.

Şi putea fugi nestingherit. Pleca pe urmele lui Lukas, care fugise deja. Taica nu-i putea sili să-i facă voia, chiar dacă urla la ei. Erau târgoveţi bogaţi, care plăteau biruri grase. Dac-ar fi încercat să-i lovească, l-ar fi făcut pe boier să pună să-l biciuiască pe tata. Ştia şi el toate astea. Drept care a ţipat la mine:

– Numai tu eşti de vină! Care bărbat îşi doreşte o nevastă neînvăţată să i se supună!

Apoi tata s-a apropiat să mă lovească cu vătraiul, în timp ce Kajus a izbit uşa de perete, iar în prag a apărut Serghei. Ne auzise ţipând. A dat fuga înăuntru şi a prins în mână vătraiul drept înainte să-mi lovească ţeasta. Taica a încercat să i-l smulgă, dar n-a fost în stare. Serghei îl apucase strașnic. Era acum tot atât de înalt ca taica şi se îngrăşase un pic, cu cele două mese primite pe zi în casa lui Miryem. Pe când taica era slăbit din pricina iernii şi beat. Taica a încercat iar să-i smulgă vătraiul, apoi a dat să-l lovească cu pumnul, dar Serghei a ferit vătraiul, l-a ridicat şi l-a izbit pe tata cu el.

Cred că cel mai mult l-a surprins pe taica faptul că el era cel lovit de data asta. Niciodată nimeni nu îndrăznise să-l înfrunte, nici măcar în târg. Era ditamai zdrahonul. S-a împleticit pe picioare şi s-a împiedicat de Stepon, chircit încă lângă vatră, şi a căzut pe spate. S-a lovit cu capul de buza oalei cu caşă de pe foc,

iar vergeaua care o ținea deasupra focului s-a desprins. A căzut cu capul în flăcări, iar fiertura fierbinte i s-a scurs pe față.

Kajus a icnit de spaimă și și-a luat tălpășița, pe când taica încă urla și se zvârcolea. Mi-am ars mâinile încercând să iau oala de pe fața lui, apoi l-am tras afară din cenușă, dar părul îi luase foc, la fel și hainele. Fața i se umpluse de bășici, iar ochii i se umflaseră sub pleoape ca două cepe. Am stins focul cu hainele noastre. Dar dintr-odată a încetat să strige și să se miște.

Am înțepenit tustrei, în picioare în jurul lui. Nu știam ce să facem. Tata nu mai arăta ca o ființă omenească. Țeasta întreagă îi era o chestie albă, umflată, cu pete roșii din loc în loc. Nu mai vorbea și nu mai mișca.

– E mort? a întrebat Serghei într-un târziu.

Taica era tot nemișcat, fără să scoată vreun sunet; atunci ne-am dat seama că era mort de-a binelea.

Stepon s-a întors și mi-a aruncat o privire speriată de lângă Serghei. Fața îi era încă acoperită de sânge și nasul stâlcit de bătaie. Voia să știe ce-o să ne facem. Serghei era galben la față. A înghițit nodul pus în gât și a rostit stins:

– Kajus o să le spună tuturor. O să le spună...

Kajus avea să le spună tuturor că Serghei îl omorâse pe taica. Oamenii boierului aveau să vină să-l prindă și să-l spânzure. N-avea să le pese câtuși de puțin că Serghei n-a vrut să facă așa ceva. Nici că tatăl nostru fusese cât pe ce să ne omoare pe noi. Să-ți ucizi tatăl era de neînchipuit. Se prea poate să mă fi luat și pe mine. Kajus avea să le spună tuturor că mă împotrivisem căsătoriei cu fiul lui și că apoi Serghei îl omorâse pe tata, ca să-l împiedice să mă mai bată din pricina asta. Așa că eram amândoi părtași la toate cele întâmplate. Oricum, pe Serghei aveau să-l spânzure sigur. Și, chiar dacă nu m-ar fi luat și pe mine să mă ducă la spânzurătoare, boierul avea să ne ia gospodăria și s-o dea altcuiva. Stepon era prea tânăr ca să se îngrijească singur de ea, iar eu eram femeie.

– Trebuie să fugim, am spus.

Ne-am dus apoi la copacul alb și ne-am dezgropat bănuții. Erau numai douăzeci și doi, toată agoniseala noastră. I-am privit în tăcere. Acum știam cam ce se putea cumpăra cu douăzeci și doi de bănuți. Nu se putea cumpăra prea multă mâncare sau băutură cât să sature trei suflete și aveam de străbătut un drum lung până să ne găsim de lucru în altă parte.

– Stepon, am spus, trebuie să te duci la panova Mandelstam.

Stepon mi-a aruncat o privire piezișă. Era tare speriat.

– Tu ești mai mic. Nimeni n-o să spună că tu ai făcut-o. O să poți să stai la ea.

– De ce o să-l lase să stea la ea? a întrebat Serghei. Nu-i în stare să o ajute.

– Poate avea grijă de caprele lor, am adăugat.

Dar am spus-o doar ca să-i fac pe Stepon și pe Serghei să se simtă un pic mai bine. Eram încredințată că mama lui Miryem avea să-l primească la ei, chiar dacă nu putea să-i ajute cu mare lucru. Stepon se pricepea de minune la capre. Astfel, chiar dacă n-avea cine să mai strângă bani de la datornici, n-aveau să sufere de foame. Iar mezinul urma să le țină de urât în toate zilele cât Miryem avea să lipsească. După o clipă, Stepon s-a frecat la ochi și a dat din cap. Înțelesese. Serghei și cu mine puteam merge pe jos repede și pentru multă vreme. Puteam găsi slujbe plătite. El nu putea încă. Era mai sigur pentru toți. Dar asta însemna să ne luăm la revedere, poate pentru totdeauna. Serghei și cu mine nu puteam să ne reîntoarcem. Și Stepon n-avea să știe nimic de soarta noastră.

– Mamă, îmi pare rău, am rostit către copac.

Până la urmă, banii ne băgaseră în bucluc. Ar fi trebuit s-o ascultăm. S-a auzit un foșnet stârnit de vânt printre frunzele albe, ca un suspin prelung. Apoi din copac s-au aplecat trei ramuri joase înspre noi, fiecare atingându-ne umerii. Am simțit ca și cum cineva mi-ar fi pus mâna pe creștet. Iar de creanga de pe umărul lui Stepon atârna un singur fruct alburiu, o nucă coaptă. Mezinul s-a uitat la ea și apoi la noi.

– Ia-o tu! am spus.

Așa era cinstit. Mama mă scăpase deja o dată, la fel și pe Serghei, și oricum noi doi aduseserăm acest necaz. Stepon nu-și dorise să fie amestecat în toate astea.

Așa că Stepon a cules nuca și a pus-o în buzunar, după care Serghei m-a întrebat:

– Și unde-o să plecăm?

– Mai întâi o să mergem la Vysnia, am spus după o clipă. Acolo îl putem găsi pe bunicul lui Miryem. Poate o să ne dea de lucru.

Știam că bunicul se numește Moshel, dar nu credeam că am putea, într-adevăr, să dăm de orașul Vysnia sau de el. Însă trebuia să ne îndreptăm către ceva. Și mi-am amintit că Miryem spusese de niște lână care urma să fie trimisă la miazăzi, atunci când râul se va dezgheța. Dacă apucam cu adevărat spre miazăzi, în jos pe râu, până treceam de Vysnia, n-avea să ne mai caute nimeni. Nimeni nu ne-ar fi vânat atât de departe.

Serghei a încuviințat tot ce i-am zis. Ne-am dus în șopron și am legat cu o funie cele patru capre slabe care ne mai rămăseseră. Stepon le-a luat și s-a îndepărtat de casă încet apucând pe drumul mare și uitându-se înapoi la noi după câțiva pași, până când nu l-am mai putut zări. Apoi am împărțit frățește bănuții de argint și amândoi ne-am ascuns partea în cel mai trainic buzunar. Nu am mai vrut să intrăm în casă, fiindcă tata încă zăcea acolo, însă în cele din urmă am intrat și am luat haina tatei de unde stătea agățată pe perete și oala goală de pe vatră, ca să avem în ce găti. Apoi ne-am pierdut urma în pădure.

#

Cununia mea cu Mirnatius a avut loc în dimineața celei de-a treia zile a vizitei sale, iar eu am purtat inelul, colierul și coroana de argint fermecat. Tata îmi dăruise bijuteriile drept zestre, pretinzând că fuseseră ale mamei. Mirnatius a spus cu glas plictisit, fără să se sinchisească prea tare:

– Da, sunt de-ajuns.

Cred că m-ar fi luat de soţie şi fără pic de zestre, însă tata a fost oarecum descumpănit şi stânjenit de uşurinţa victoriei sale; îi plăcea să-şi închipuie că izbândise datorită uneltirilor lui subtile. Curtea m-a privit cu un soi de jind când am intrat în biserică, de parcă aş fi purtat în jurul gâtului şi pe creştet toate stelele de pe boltă, însă argintul fermecat ar fi putut la fel de bine să fie tinichea după cât de multă osteneală îşi dădea mirele să-l vadă sau să-i pese de el. Cu toată insistenţa lui în privinţa repeziciunii slujbei, şi-a rostit legămintele tărăgănat, după care mi-a dat drumul la mână iute, de parcă era un sac cu cărbuni. Nu puteam decât să-mi închipui că-i făcea plăcere să aibă ocazia de a se căsători spre ciuda tuturor, cu o fată care nu-l dorea, câtă vreme toate fecioarele din împărăţie suspinau după el şi şi-ar fi retezat degetele de la picioare ca să se mărite cu el.

Am plecat imediat după încheierea slujbei de cununie. Lada mea de zestre pictată în două culori a fost încărcată într-un talmeş-balmeş de lucruri în spatele unei sănii vopsite în argintiu şi alb – vopseaua era încă proaspătă; era darul în pripă primit de la unul dintre boierii tatei, care pur şi simplu dăduse la prefăcut una dintre săniile lui –, iar eu, la rându-mi, am fost urcată în sanie, pe locul cuvenit. Nu urma să mă însoţească nimeni. Mirnatius îi spusese tatei că nu mai avea loc în rândurile personalului casnic pentru încă o femeie în vârstă, aşa că Magreta a rămas acasă, nemângâiată şi plânsă în pridvor, ascunsă în spatele celorlalte femei din gospodăria noastră.

Mirnatius l-a sărutat pe tata pe obraji, aşa cum se cuvine să facă o rudă apropiată, şi s-a urcat lângă mine. Eram chiar recunoscătoare că nu am fost închisă cu el în sania acoperită; nu era suficient de mare pentru doi, dacă unul dintre ei era ţarul ţării Lithvas. Dar în sanie era o căldură aproape înăbuşitoare; blănuri grele fuseseră aruncate peste noi şi aveam încălzitoare pline de pietre fierbinţi la picioare şi sub scaune. Mirnatius s-a tolănit confortabil în sanie şi mi-a întins o pungă.

– Aruncă monede la oameni pe drum, iubita mea, ca să împărtăşească toţi bucuria noastră, a rostit el tărăgănat. Şi arată atât de

fericită pe cât știu că trebuie să fii. *Zâmbește-le!* a adăugat el, o altă poruncă ce m-a răvășit înlăuntru ca valurile de căldură care se ridicau din încălzitoare, dar inelul era pe deget, sub mănușă, și argintul mi-a potolit fierbințeala. M-am întins cu grijă să iau punga și am aruncat pumni întregi de copeici și bănuți strălucitori peste marginea saniei, fără să mă uit; nimeni de pe străzi n-avea să observe că nu am zâmbit când aveau de cules bani și nu am putut în ruptul capului să-mi dezlipesc privirea de la țar. S-a încruntat și a continuat să mă pândească, cu gluga trasă, fără să mai rostească niciun cuvânt.

Sania a pornit parcă în zbor pe drumul din albia râului înghețat, oprindu-se să schimbe caii de patru ori, până când, puțin înainte de lăsarea întunericului, am făcut popas peste noapte la ducele Azuolas. Era un moșier bogat, cu câmpuri nesfârșite, dar reședința lui era un oraș mai mic, înconjurat de ziduri mai mult pentru apărare împotriva Străvechilor năvălitori, decât de frica vreunei cuceriri. Era un loc liniștit, care nu putea să primească în ospeție suita întreagă a țarului, iar Mirnatius a poruncit aproape întregului său convoi să meargă mai departe și să se cazeze la boierii mai mici în rang și la cavalerii întâlniți de-a lungul drumului, pentru a se putea aduna laolaltă a doua zi. Am stat pe treptele casei ducelui, în timp ce restul plecau, toți cei care mă văzuseră mireasă, și un fior rece mi s-a strecurat pe șira spinării. În casă era loc cel puțin pentru unii dintre ei și un mare număr de cavaleri păreau iritați și indignați că fuseseră trimiși mai departe. Slujitorii mi-au descărcat cufărul din sanie și l-au dus în casă. M-am uitat la Mirnatius. Se putea să fi fost doar apusul de soare, dar ochii lui m-au săgetat ca un fulger.

Am coborât la cină, cu fiecare strop de argint din ținuta mea strălucind la lumina lumânărilor: nu mi-am scos nici măcar coroana și, de jur împrejurul mesei, bărbații s-au uitat la mine cu fețe luminoase ca de copii, uluiți și, în același timp, pizmuindu-l pe țar, fără să știe prea bine de ce. Mi-am dat osteneala să vorbesc cu cât mai mulți dintre acei bărbați vrăjiți de argint. Dar abia am mestecat câteva înghițituri din ultimul fel, când Mirnatius și-a

cerut scuze în numele meu și a poruncit să fiu dată pe mâinile înfrigurate de așteptare ale cameristelor, punând și două dintre gărzile sale să mă păzească.

– Vegheați cu luare-aminte ușa țarinei mele! Nu vreau să fugă, le-a spus, și toată lumea a râs de gluma lui.

Când am plecat de la masă, el s-a întors brusc și mi-a prins mâna, a tras-o spre gură și a sărutat-o, arzându-mă cu căldura buzelor.

– Voi veni *curând* la tine, a șoptit el aspru – o promisiune fierbinte și devotată –, înainte să mă lase să plec.

Sărutul mi-a adus un val de culoare în obraji, iar cameristele în slujba mea au chicotit, crezând că ard de nerăbdare în așteptarea frumosului meu mire. Eram recunoscătoare pentru greșeala lor de judecată. De îndată ce ușa dormitorului meu s-a închis, le-am trimis afară, în loc să le las să mă ajute cu dezbrăcatul.

– Domnul meu o să mă ajute, am spus, coborându-mi ochii și prefăcându-mă sfioasă, ca să le împiedic să vadă că în glasul meu se citea teama, nu entuziasmul. Au râs din nou toate și au ieșit fără să întrebe ceva, lăsându-mă încă îmbrăcată în straiele mele grele.

Cu două zile înainte, îi spusesem Galinei:

– E un drum lung prin frig cu sania până la Koron și înapoi, și blănurile mele vechi sunt prea mici.

Știam că va urma un adevărat talmeș-balmeș de curteni veniți odată cu țarul, de boieri și de cavaleri ai tatei, toți încercând să găsească daruri de nuntă într-o grabă nebună, și m-am gândit că pesemne toți aveau să-i ceară sfatul mamei mele vitrege. Așa că acum aveam o ținută minunată de blănuri grele de hermină, îndeajuns de strălucitoare pentru o țarină. Le lăsasem aruncate, albe și moi, într-un colț al odăii, și de îndată ce cameristele au tras ușa în urma lor, mi-am pus haina de blană, apoi mantaua grea și manșonul. Nu puteam purta căciula de blană și coroana împreună, dar n-am vrut s-o las acolo, atrăgând atenția asupra celorlalte lucruri lipsă, așa că am îndesat coroana în manșon.

Apoi m-am apropiat de oglinda înaltă ce atârna pe perete și m-am privit în ea: stând în picioare, înfruntând vârtejurile de zăpadă în codrul întunecat. Am pășit către sticla oglinzii,

simţindu-mi faţa inundată de un frig amarnic. Am închis ochii şi am făcut un pas înainte, înspăimântată de tot ce mi s-ar fi putut întâmpla: să ating cu vârful nasului doar sticla tare a oglinzii, fără vreo cale de scăpare, sau să trec dincolo şi să mă trezesc singură în noapte, într-o altă lume, de unde s-ar fi putut să nu mă mai întorc niciodată.

Dar faţa mea nu a atins sticla oglinzii; am simţit doar suflul iernii, îngheţându-mi obrajii. Am deschis din nou ochii. Eram singură, într-o pădure de pini întunecată şi încărcată de zăpadă, care mă înconjura din toate părţile, părând nesfârşită. Deasupra mea, cerul era de un cenuşiu-închis, într-un crepuscul de seară târzie fără vreun licăr de stele, şi frigul era atât de muşcător încât a trebuit să-mi ţin manşonul la gură pentru ca răsuflarea să nu-mi îngheţe faţa. Fulgi uşori de nea pluteau în jurul meu, înţepându-mi pielea ca nişte ace mititele. Nu era doar o noapte friguroasă de iarnă sau un viscol obişnuit; era un frig nimicitor, nefiresc, care încerca să mi se strecoare drept în inimă şi în plămâni, întrebându-mă ce căutam acolo.

Nu se zărea nici urmă de adăpost nicăieri – nicio casă unde aş fi putut cere găzduire. Dar m-am întors şi am văzut că mă aflam pe malul unui râu îngheţat aproape de tot, cu o strălucire întunecată ca de sticlă, iar când am privit faţa îngheţată a apei, în loc de oglindirea chipului meu, am zărit odaia goală din care fugisem, ca şi cum priveam înăuntru aflându-mă de cealaltă parte a oglinzii.

Uşa s-a deschis pe când priveam înăuntru şi m-am încordat ca un arc, dar o clipă mi-a fost de-ajuns să mă asigur: Mirnatius nu putea să mă vadă. A intrat în odaie cu un zâmbet larg şi hulpav şi chipul i s-a luminat când a văzut odaia goală, după cum i se părea. A închis uşa şi s-a lipit cu spatele de ea, în chip de reazem. A întins o mână, fără măcar să se uite, şi a încuiat dinadins, zgomotul cheii răsucite în broască ajungând la mine uşor deformat, de parcă se auzea de sub apă.

– Irina, Irina, *te ascunzi* de mine? a spus uşor, cu o voioşie aprinsă, în timp ce scotea cheia din broască, băgând-o în buzunar. O să te găsesc...

A început apoi să mă caute – în spatele grătarului de după șemineu, sub pat, în dulapul de haine. Ba chiar s-a apropiat de oglindă și m-am tras înapoi în timp ce venea drept spre mine, dar voia doar să vadă dacă este loc de ascuns după oglindă. Când s-a dat înapoi, zâmbetul i s-a șters de pe chip; s-a dus la fereastră și a tras de perdele, însă deja scotocise cu grijă odaia: mai rămăsese doar o ferestruică, închisă bine.

S-a întors cu fața schimonosită de mânie. Mi-am încrucișat brațele, înconjurată de gerul nemilos, în timp ce el a început să întoarcă odaia cu susul în jos. În cele din urmă, s-a oprit, gâfâind, având în jur cuverturile sfâșiate de pe pat și jumătate dintre mobile răsturnate, cuprins de furie și nedumerire.

– *Unde ești?* a țipat el, cu un șuierat groaznic, neomenesc, în glas. *Ieși afară și lasă-mă să văd! Ești a mea, Irina, îmi aparții!*

A izbit cu piciorul în podea atât de tare, încât patul masiv din lemn sculptat s-a cutremurat.

– *Sau altfel îi voi ucide, îi ucid pe toți! Familia ta, rudele tale, de mâna mea vor pieri!* Dacă nu ieși acum... nu-ți fac niciun rău..., a adăugat, dintr-odată cu glas mieros, ca și cum și-ar fi închipuit cu adevărat că aveam să-l cred.

S-a oprit, așteptând încă un moment, dar, când a văzut că nu apar, a căzut pradă unei furii sălbatice, încetând să mai caute, ci doar zdrobind și sfâșiind lucruri ca o fiară nebună, care se năpustește asupra lumii și asupra ei înseși în același timp.

Furia lui distrugătoare a mai durat câtva timp, până când, dintr-odată, a scos un urlet de mânie și s-a prăbușit, ca lovit de dambla, izbindu-se de podele, cu întregul trup căzut pradă convulsiilor și cu spume la gură. Violența accesului a durat doar câteva clipe, după care s-a întins moale ca o cârpă, cu gura strâmbă și ochii holbați în gol. Păreau să privească drept spre mine, neputând să mă vadă. M-am holbat și eu în acești ochi minute întregi până ce au clipit din nou.

Mirnatius s-a răsucit mai întâi pe burtă și s-a forțat să se ridice în genunchi, după care, străbătut de un fior, s-a ridicat în picioare. Hainele îi atârnau în neorânduială pe trup – de la umeri în jos –,

iar el a privit o clipă în jur la patul stricat și la camera pe care o întorsese cu susul în jos. Lumina nesățioasă i se stinsese pe chip; avea acum doar un aer de zăpăceală îngrijorată.

– Irina? a rostit întrebător și chiar a ridicat învelitoarea ruptă ca să se uite sub ea, de parcă credea că aș fi putut apărea între timp.

A lăsat-o apoi să cadă, și chiar s-a dus până la fereastră, uitându-se la ea, din nou de parcă nu și-ar fi amintit că o cercetase și pe ea cu puțin timp înainte.

Cu aceeași zăpăceală pe chip, Mirnatius a pășit în lungul odăii către șemineu, rostind tare dinaintea lui, de parcă se aștepta să primească vreun răspuns:

– De data asta te-ai întrecut pe tine și m-ai băgat pe mine la mijloc. O fiică de duce! Și nici măcar n-ai lăsat vreun trup. Ce-ai *făcut* cu ea?

Flăcările s-au ridicat aprig din vatră, iar un mănunchi de scântei s-au revărsat în încăpere. Nici nu le-a băgat în seamă, iar unde îl atingeau pe piele, micile urme de arsură se risipeau tot atât de iute precum apăruseră.

– *Găsește-o!* spunea flacăra, cu o voce șuierătoare, ca un pârâit mistuitor. *Adu-o înapoi!*

– Cum? a întrebat Mirnatius. N-a fost aici?

– *Trebuie s-o am!* a spus focul. *O să fie a mea! Găsește-mi-o!* Glasul flăcării a scos aceeași notă șuierătoare care ieșise de pe buzele lui Mirnatius cu câteva clipe mai devreme.

– Grozav, ce să zic! Trebuie că a mituit gărzile ca s-o lase să fugă. Ce vrei să fac *eu* în privința asta? Tu ești cel care a stăruit să mă căsătoresc cu singura fată din lume hotărâtă să fugă de lângă mine! Și așa urma să am o grămadă de lucruri de făcut să-l îmbunez pe taică-su, în eventualitatea unui accident tragic și neașteptat; o să fie ceva mai greu acum, dacă a *dispărut*.

– *Ucide-l!* a șuierat focul. *Ea-mi aparține, mi-au dat-o mie! Ucide-i pe toți dacă au ajutat-o să fugă!*

Mirnatius a făcut un gest de nerăbdare:

– Nu te prosti! Ducele a fost încântat să-mi dea mâna ei încă de la început; doar n-o fi el cel care a pitit-o. A fugit de capul ei.

O fi ajuns deja în regatul vecin până acum. Sau s-o fi ascuns într-o mănăstire; asta ar fi de-a dreptul minunat, nu-i așa?

Focul a scos un zgomot ca de apă turnată pe cărbuni încinși.

– *Bătrâna!* a șuierat el, iar o spaimă grozavă mi-a înghimpat inima. *Bătrâna, n-ai vrut-o ca nu cumva să vadă. Adu-mi-o! Ea știe! Ea o să-mi spună!*

Mirnatius s-a strâmbat, parcă dezgustat, dar a spus doar atât:

– Da, da. O să dureze o zi ca să trimit după ea. Între timp, presupun c-o să lași în seama *mea* sarcina de a convinge pe toată lumea să creadă o poveste despre cum a fugit draga mea soțioară în miez de noapte? Și ce mă fac cu odaia asta ruinată? O să trebuiască să-mi dai tainul de putere pe o lună întreagă și nu-mi pasă cât de însetat ești.

Flăcările s-au ridicat atât de înalte, încât au umplut căminul și au pătruns în coș, o lumină portocalie trecând peste chipul țarului, însă el și-a încrucișat brațele și a privit aspru înspre ele. După o clipă, un lujer înciudat de flăcări s-a rupt din foc și s-a întins până la el. Mirnatius a închis ochii și și-a lăsat capul pe spate, deschizând ușor buzele, și cu o șfichiuire neașteptată lujerul i-a pătruns pe gât, o căldură arzătoare iluminându-i tot trupul dinlăuntru, astfel că pentru o clipită am zărit forme stranii aprinse înlăuntrul lui și o întretăiere de linii strălucindu-i sub piele.

A rămas încordat și tremurător sub șuvoiul de flăcări, până când acesta s-a rupt de focul din cămin și ultima dâră de scântei i s-a topit pe gât, iar lumina a pălit încetișor. A deschis apoi ochii, legănându-se neajutorat ca în extazul unei beții, îmbujorat și chipeș. După care a scos un suspin de eliberare:

– Ahh!

Focul a revenit și el în șemineu, după trâmba înaltă de scântei.

– *Găsește-o, găsește-o!* șuiera întruna, dar tot mai stins, ca jarul care se desface în bucățele. *Mi-e foame, mi-e sete...* a mai spus, după care a ars mocnit și s-a stins în tăcere, flăcările mistuindu-se, lăsând în urmă în vatră doar o mână de cărbuni încinși.

Mirnatius și-a îndreptat din nou atenția asupra odăii, zâmbind încă unui gând, cu pleoapele grele. A ridicat un braț și a făcut

leneș un gest larg și de peste tot de prin odaie așchiile de lemn au sărit la loc în mobilele sfărâmate, iar firele deșirate au început să se țeasă singure la loc în urzeală, ca într-un dans grațios sub mâna lui măiastră. Zâmbea, privind lucrurile cum se repară singure, la fel cum zâmbea în copilărie atunci când tăvălea veveriţele moarte prin țărână.

Odaia a rămas goală și tăcută după ce el a ieșit. Focul încins pierise în vatră; din el rămăseseră doar tăciuni obișnuiți, a căror licărire caldă era însă irezistibilă, cu toată spaima care persista în preajma lor. Nu voiam să mă întorc acolo – cum puteam ști sigur că arătarea demonică din foc nu pândea încă ascunsă sub tăciuni? Dar picioarele îmi amorțiseră în cizme și mai puteam simți ceva doar cu degetul mare, pe care aveam inelul din argint fermecat. Tremuram din toate încheieturile, dar n-aveam să mai tremur mult de frig, iar în alt loc nu mă puteam duce. Trebuia să mă întorc în odaie, măcar pentru a mă încălzi preț de câteva clipe.

Trebuia să mă întorc, dar mâna îmi tremura tare când m-am silit să îngenunchez ca să ating oglinda înghețată a râului. Mâna mi-a trecut de suprafață la fel de ușor ca prin apa unei căzi de baie și am văzut-o pătrunzând în odaie, de cealaltă parte. M-am oprit, doar cu degetele dincolo, așteptând, cu ochii arzând; dar n-am mai putut aștepta mult. Mâna mi s-a încălzit atât de tare, încât mă făcea să resimt frigul de o mie de ori mai puternic în restul trupului și, când nicio dâră de flacără nu s-a mai ridicat înspre mine, am răsuflat o dată și mi-am dat drumul în apă.

Am ieșit împleticindu-mă din oglindă, prăbușindu-mă pe podea, învăluită de o căldură de-a dreptul încântătoare. M-am ridicat iute, ținându-mă de rama oglinzii, pregătită să sar încă o dată prin ea, dar focul n-a trosnit și nici n-a șuierat. Orice va fi fost acea arătare acum dispăruse. M-am strecurat către vatră și, după încă o clipă de îngrijorare, mi-am scos de pe mine blănurile înghețate, cu mâini neîndemânatice și tremurătoare, ca să mă las toropită de căldura vetrei. Dar nu mi-am scos bijuteriile din argint fermecat, nici măcar atunci când m-au scuturat fiorii celui mai crâncen frig. Tremuram de spaimă, nu doar de frig. Știam că nu îmi vrea

binele, dar nu îmi închipuisem aşa ceva; eu, care nu mă înspăimântasem de Baba Yaga, care plănuia să mă bage în cuptor, să mă mănânce şi să-mi adune oasele împrăştiate în cele patru zări. Iar singurul loc în care mă puteam ascunde era împărăţia gerului.

Când în cele din urmă trupul mi s-a liniştit, apoi s-a încălzit un pic cam tare sub straiele alese pe care le purtam, mi-am apăsat palmele încă reci pe obraji şi m-am silit să nu şovăi, să gândesc pe îndelete. M-am ridicat şi mi-am îndreptat atenţia asupra odăii, înspăimântată de curăţenia şi ordinea fără cusur dinăuntru: o altă minciună pe care Mirnatius şi demonul lui o spuneau lumii, acoperind adevărul mobilelor sfărâmate şi al galeriilor rupte şi arse sub această poleială de frumuseţe calpă. El luase cheia, dar am proptit un scaun sub mânerul uşii, ca să am cel puţin un moment de alertă dacă cineva voia să intre înăuntru. Apoi m-am întors la oglindă.

Mi-am scos coroana şi am pus-o cu grijă pe podea. Încă mai puteam vedea locul în care fusesem, malul rece al râului îngheţat, cu o mică adâncitură în zăpadă în locul în care stătusem, aproape acoperită de neaua ce se cernea fără preget. Când am atins sticla oglinzii, am simţit ca şi cum m-aş fi împins prin nişte perdele grele, dar când m-am împins puternic în ea, mâinile mele au trecut dincolo, purtând numai colierul şi inelul. Deci inelul şi colierul erau de-ajuns. Apoi am scos colierul şi am încercat încă o dată. Dar de data aceasta, mâinile mi s-au oprit în sticla oglinzii, deşi am văzut încă zăpada şi am simţit frigul strecurându-se în lume printre degetele mele. Suprafaţa oglinzii avea un soi de moliciune îngăduitoare, în loc să fie netedă şi de nepătruns, dar nu m-a lăsat să trec dincolo. Am încercat cu toate trei bijuteriile şi niciuna dintre ele, singură, nu m-a lăsat să pătrund prin oglindă; aveam nevoie de cel puţin două ca să trec dincolo. Şi puteam să păstrez un inel pe mână în fiece oră a zilei şi să-l port şi în pat şi nimeni nu s-ar fi întrebat, dar coliere şi coroane ar fi fost îndeajuns de ciudate pentru a atrage atenţia. Şi, dacă Mirnatius ghicea cum i-am scăpat, avea să se asigure că n-o să mai am altă şansă.

M-am dus să mai privesc o dată în oglindă, către malul înzăpezit al râului. De-acum, mă încălzisem la loc. Puteam să-mi pun

pe mine toate cămăşuţele, cele trei rochii noi, toţi ciorapii şi încă o pereche groasă de lână peste cizme. Puteam păşi din nou prin oglindă şi să dispar. Dacă porneam de-a lungul râului îngheţat, poate c-aş fi găsit vreun adăpost. Aveam şi o mână de flecuşteţe în cutia cu bijuterii, mai multe daruri primite la nuntă; îmi puteam umple buzunarele cu ele şi să încerc să-mi cumpăr ajutor sau adăpost, dacă locuia cineva în codrul acela adânc. Nu ştiam cum avea să lucreze vraja, dar eram pregătită să mor îngheţată în zăpadă, ca să scap de creatura din vatră.

Însă dimineaţa ţarul avea să trimită după Magreta. Ea avea să vină fără urmă de şovăială. Avea să fie atât de fericită pe drumul până aici; inima ei plină de speranţă avea să creadă că-mi înduplecasem soţul să mă lase s-o chem să-mi ţină tovărăşie şi că, până la urmă, ţarul s-ar putea să nu fie chiar un căpcăun, ba chiar că se îndrăgostise deja de mine şi era gata să fie milos. După care el avea s-o dea pradă demonului, s-o tortureze ca să afle cunoştinţe pe care sărmana nu le avea, ca să afle unde dispărusem.

#

Sania Străvechiului ne-a purtat în zbor pe deasupra drumului de argint, care trecea printre două şiruri de arbori înalţi şi albi, coaja lor de culoarea cenuşii pălind alburie pe crengile mai uşoare, acoperite cu frunze albe ca laptele, cu nervuri transparente. Floricele cu şase petale ca nişte fulgi uriaşi pluteau peste umerii noştri, căzându-ne în poală, în timp ce copitele cerbului tropoteau ca nişte tobe pe suprafaţa drumului, netedă ca un lac îngheţat. Nu puteam zări nimic altceva decât iarnă, de jur împrejur. Am încercat să rup tăcerea de câteva ori, întrebând încotro mergeam şi cât avea să dureze drumul, dar tot atât de bine aş fi putut să întreb cerbul. Străvechiul nici măcar nu s-a uitat la mine.

Dar, în cele din urmă, un munte începu să se zărească în zare: pierdut în ceţuri şi greu de văzut din pricina depărtării, după cum am crezut, dar n-a fost mai uşor de zărit nici când ne-am apropiat de el şi s-a făcut şi mai uriaş. Lumina trecea prin el şi licărea pe

creştet, dar numai pentru o clipă, după care găsea o altă parte a muntelui pe care s-o lumineze, de parcă întregul masiv era tăiat din sticlă şi nu făcut din piatră şi pământ, iar drumul urca o pantă aflată pieziş, la capătul căreia se afla o poartă înaltă din argint.

Drumul a încetinit ciudat odată ce am zărit poarta. Copitele cerbului goneau la fel de iute, iar copacii alunecau pe lângă noi ca şi până atunci, dar muntele nu se apropia defel, rămânând încă departe, întunecând aceeaşi bucată de cer. Nu păream a ne apropia vreun pic. Lângă mine, Străvechiul şedea cât se poate de liniştit, privind mereu drept înainte. Apoi vizitiul şi-a întors capul foarte puţin: nu a privit spre noi propriu-zis, dar a făcut un mic gest în direcţia muntelui, iar buzele Străvechiului s-au strâns cu luare-aminte. Nu a făcut niciun alt semn şi nu a spus nimic, dar muntele a început dintr-odată să se apropie iar de noi, ca şi cum, până atunci, doar voinţa lui îl ţinuse la distanţă.

Am ieşit din pădure, iar acoperământul de arbori albi s-a sfârşit. Drumul Străvechilor s-a contopit cu un râu care curgea în cealaltă direcţie, izvorând din munte şi acoperit de un strat subţire de gheaţă, brăzdat de linii formate în apa întunecată, curgând încetişor în aval. Pe măsură ce ne apropiam, am putut vedea cum o cascadă îngustă alimenta râul cu apă, un văl lung şi subţire căzând în gol din coasta muntelui de sticlă şi oprindu-se într-un lac de ceţuri opace, înainte ca râul să curgă năvalnic la vale. N-am înţeles de unde venea cascada: nu se găsea zăpadă aşternută pe acele creste stranii şi cristaline, care să se topească şi s-o hrănească cu apă, şi nici pământ din care s-ar fi putut scurge. Dar am trecut îndeajuns de aproape de ea ca să simt pe obraz o boare diafană, înainte ca drumul să suie pieptiş şi ca porţile de argint să se deschidă odată cu sosirea noastră.

Sania s-a afundat înlăuntrul muntelui fără să încetinească, gonind ca lumina între două clipiri, prin scânteieri stranii ce păreau incrustate în pereţi, cu vinişoare răsucite de argint şi din loc în loc câte un licăr de cristal strălucitor în culori dintre cele mai vii. Guri întunecate de tuneluri ramificate se iveau împrejurul nostru, dar drumul continua să urce, cotind şi umplându-se de lumină,

până când ne-a scos într-o pajiște întinsă de alb înghețat. Am crezut mai întâi că trecusem prin întregul munte și am ieșit înapoi, dar nu așa stăteau lucrurile: ne găseam înlăuntrul unei uriașe cavități din apropierea piscului, cu muchii de cristal strălucitor drept acoperiș. Cenușiul palid și nesfârșit al cerului era desfăcut aici înăuntru în străluciri ca de giuvaieruri, un păienjeniș de linii diafane, de curcubeie nemaivăzute, care se întretăiau, iar în mijlocul pajiștii de sub acoperișul de diamant, creștea un crâng de arbori albi.

Deși bolnavă de frică, de furie și de propria-mi neajutorare, frumusețea de neînchipuit a acestui loc m-a prins în mrejele sale. Am privit în sus către bolta muntelui, cu ochii înțepați de lumina orbitoare a iernii, și aproape am reușit să mă conving singură că visam. Nu mă puteam închipui ca făcând parte din peisaj. Mult mai ușor era să-mi închipui că sunt întinsă în patul îngust din casa bunicului, poate chiar bolnavă, cu fierbințeală. Însă priveliștea din jur punea stavilă închipuirii mele. Sania a încetinit și s-a oprit într-un sfârșit, când vizitiul a tras de frâiele cerbului, puțin în afara cercului de arbori, și o sumedenie de chipuri de Străvechi s-au întors să mă privească, printre ramuri.

După o clipă, stăpânul meu Străvechi s-a ridicat în picioare și a coborât din sanie, cu gesturi țepene. S-a proțăpit acolo cu spatele la mine, țeapăn și nemișcat, până ce am coborât și eu după el, încet și cu grijă. Pământul a scrâșnit ușor sub talpa mea când l-am atins la coborâre, acoperit cu iarbă argintiu-cenușie, înghețată sub desene albe de ger. Toate mi se păreau mai mult decât adevărate. Încă nu primisem niciun cuvânt de lămurire. I-a spus scurt vizitiului:

– Du ăsta în cămară! arătând cu mâna spre cufărul încărcat cu aur, ce se afla încă în spatele saniei.

Vizitiul a dat din cap, a smucit frâiele cerbilor, care au întors capetele, și a pornit, peste potecă și împrejurul crângului, până când s-a făcut nevăzut. Apoi seniorul Străvechi s-a întors și a pornit deodată spre crângul de arbori, iar eu a trebuit să alerg ca să pot ține pasul cu mersul lui grăbit.

Copacii albi din crâng fuseseră sădiți în cercuri din ce în ce mai largi, iar înlăuntrul acestor cercuri ceilalți Străvechi se așezaseră după rang sau cel puțin după strălucirea gătelii lor. Cei din cercul cel mai îndepărtat, cel mai ticsit de lume, purtau haine cenușii cu podoabe sărace de argint; câteva giuvaieruri în culori vii și-au făcut apariția în cercurile următoare. Pe măsură ce cercurile se făceau tot mai mici, bijuteriile și veșmintele deveneau din ce în ce mai deschise la culoare, iar cei din cercul cel mai îngust îți luau ochii cu bijuterii în trandafiriu și galben-pal, și alb înrourat, îmbrăcați cu toții în alb și cenușiu deschis.

Dar numai atunci când am trecut prin cercul cel mai îngust, am zărit ici-colo firave străluciri de aur și, chiar și atunci, doar câte un fir de poleială pe o încheietoare de mantie sau pe un inel de argint, de parcă aici aurul ar fi fost tot atât de rar ca argintul fermecat în lumea din care veneam. Dintre toți, doar stăpânul meu Străvechi purta veșminte în întregime albe și bijuterii în culori lămurite, și avea o dungă groasă din aur curat în jurul părții de jos a coroanei sale de argint. M-a condus printre supușii lui fără să se oprească, până am ajuns lângă un dâmb înălțat chiar în mijlocul crângului. Dâmbul era acoperit cu un mănunchi de vergele zimțate de gheață și de cristale lucitoare, iar spirala îngustă și subțire a unui pârâu înghețat se răsucea la poalele dâmbului, prelingându-se ca o dungă de argint printre arbori.

Lângă mănunchiul de forme înghețate, ședea un slujitor cu ochii plecați, atât de nemișcat încât ai fi putut crede că fusese și el cioplit în gheață. Ținea în mâini o pernuță albă, pe care se odihnea o coroană înaltă de argint, ciudat de cunoscută ochilor mei: Isaac ar fi putut tot atât de bine s-o folosească drept model. Regele Străvechilor s-a oprit când a ajuns în dreptul ei, privind cu luare-aminte la bijuteria stranie și diafană, iar, când s-a întors către supușii de-un neam cu el, fața i-a încremenit într-o expresie parcă lipsită de viață. Nici nu s-a uitat la mine, și a strigat cu glas înghețat: „Iat-o pe doamna mea și regina voastră!"

Am privit pe deasupra mării strălucitoare de alb și am văzut toate acele chipuri ireale înghețate, uitându-se la mine golite de

expresie, dar cu dezaprobare: nici ei nu-şi închipuiau că aş putea face parte din peisaj, şi nici nu şi-o doreau. În cercurile cele mai apropiate, *se zăreau* unele zâmbete, crude şi cunoscute: erau aceleaşi zâmbete cu care crescusem – zâmbetele pe care le afişau pe chip oamenii când îmi spuneau povestea fiicei de morar, zâmbetele pe care mi le aruncau când le băteam la uşă pentru prima dată. Doar că de data asta nu îmi zâmbeau *mie*: eram prea neînsemnată ca să merit aşa ceva. Îi zâmbeau *lui*, un pic neîncrezători, o ceată de nobili încântaţi să-şi vadă propriul rege înjosit de căsătoria cu o muritoare smeadă şi prăpădită.

Regele a ridicat coroana de pe pernuţă: cu mişcări iuţi, ca să termine mai repede ceremonia şi să pună capăt umilinţei la care se supunea. Nici eu nu-mi doream să fiu acolo mai mult decât el, batjocorită de privirile tuturor, însă ştiam ce mi-ar fi spus bunicul: acele chipuri aveau să rânjească la infinit dacă le dădeam voie. Nu întrevedeam însă vreun fel în care să le fac să înceteze vreodată. Cavalerii înalţi cu pomeţii albi şi bărbi ca de ţurţuri purtau la cingătoare săbii şi pumnale de argint, arcuri albe le atârnau pe umeri, pe care le foloseau să vâneze muritori doar de plăcere; eu însămi îl văzusem pe regele lor luând suflarea de viaţă a unui om doar cu o simplă atingere. Oricare dintre ei m-ar fi putut hăcui într-o clipită.

Însă, când regele s-a întors către mine, cu coroana în mâini şi faţa îngheţată de nemulţumire, am întins cu îndrăzneală mâna şi am apucat de coroană odată cu el, înainte să apuce să mi-o aşeze propriu-zis pe creştet. M-a săgetat cu o privire îngheţată pe deasupra coroanei, silit cel puţin să dea o expresie trăsăturilor proprii, iar eu, la rându-mi, i-am aruncat o privire în care se citea o hotărâre de nestrămutat. Simţeam cum creşte în mine vechea mânie, dar aici nu mă făcea să-mi fie frig; îmi era îndeajuns de cald ca să mi se ridice aburi din obraji, care să-mi strălucească printre palme. Unde degetele mele au atins coroana, aceasta a început să se încălzească şi, peste tot împrejurul meu, zâmbetele ascuţite ca un tăiş de sabie au început să se risipească, în vreme ce dungi subţiri de aur ieşeau de sub degetele mele şi se contopeau

cu argintul coroanei, lărgindu-se, încolăcindu-se peste fiecare nod subțire de filigran, nelăsând niciuna neatinsă.

Regele Străvechilor a rămas nemișcat, cu buzele strânse într-o linie dreaptă, privind cum argintul se preschimbă, până când între mâinile noastre întreaga coroană a strălucit aurie ca răsăritul de soare, stranie și însuflețită, sub cerul acoperit de nori plumburii. Toată adunarea a scos un suspin când strălucirea s-a stins, auzindu-se doar un murmur suav de șoapte. A mai ținut o clipă coroana în aer, după care am așezat-o împreună pe creștetul meu.

Era de departe mai grea decât fusese coroana de argint; i-am simțit greutatea pe gât și pe umeri, încercând să mă încovoaie. Și mi-am amintit, oarecum târziu, că aceasta fusese chiar puterea pe care venise s-o afle la mine, lucrul anume pentru care mă dorise dintotdeauna, iar acum le arătasem tuturor că, într-adevăr, dețin această putere. Cu siguranță nu se afla nicio șansă ca el să mă lase să mai plec vreodată. Dar nu mi-am plecat capul umilită și m-am întors să-i privesc în față pe toți. Pe chipurile lor nu se mai citeau acum zâmbete, iar dezaprobarea se preschimbase în precauție. Le-am privit chipurile reci și mi-am jurat că, de-acum înainte, n-avea să-mi mai pară rău de nimic.

Nu am făcut schimb de legăminte, nu s-a ținut niciun ospăț și, desigur, nu am primit felicitările nimănui. Câteva fețe parcă tăiate în gheață și câțiva ochi piezișii m-au măsurat cu privirea, dar cei mai mulți dintre ei s-au întors pe picioare și s-au îndepărtat, plecând din crâng, lăsându-ne singuri lângă dâmb. Până și slujitorul a făcut o plecăciune și s-a făcut nevăzut, iar când toți supușii au plecat, regele Străvechilor a mai rămas o clipă, după care și *el* mi-a întors spatele și s-a îndepărtat, urmând firul pârâiașului înghețat, ca sticla șlefuită a unei oglinzi.

L-am urmat. Ce altceva puteam face? Pe măsură ce ne apropiam de peretele lucitor de sticlă al incintei boltite, i-am văzut pe ceilalți Străvechi pășind peste praguri de uși și guri de tunel, de parcă ar fi trăit între zidurile de cristal, precum căsuțele zidite de jur împrejurul unei pajiști. Pârâul de gheață s-a lărgit tot mai mult trecând pe lângă el; către capătul crângului boltit, când am ajuns

lângă zidul strălucitor, pojghiţa îngheţată de la suprafaţă s-a subţiat, încât am putut zări apa curgând dedesubt; iar acolo unde pârâul atingea zidul, gheaţa se crăpa la suprafaţă, lăsând să se vadă apa curgând, înainte de a se năpusti într-o gură neagră de tunel, dispărând apoi cu desăvârşire.

Lângă acea gură de tunel, începea drumul anevoios al unei scări, tăiate în coasta muntelui. Regele Străvechilor m-a condus pe scări în sus – un urcuş ameţitor, obositor pentru picioare, care ne-a dus până deasupra vârfurilor copacilor albi. Când am privit în jos din greşeală – m-am străduit din greu să n-o fac, ca să nu mă prăbuşesc drept în gol; scara nu avea niciun fel de balustradă –, am putut vedea mai desluşit cercurile şi restul pajiştii, ca o întindere albă în jurul lor. Mi-am ţinut mâna pe peretele muntelui de lângă mine şi mi-am potrivit paşii cu mare grijă. El ajunsese cu mult înaintea mea când am poposit şi eu în vârf şi mă aştepta, cu pumnii încleştaţi în şold, cu spatele întors.

De o grosime deopotrivă cu peretele muntelui, sălaşul unde urcasem era din cale-afară de întins: se sfârşea cu un perete subţire de sticlă la celălalt capăt, de o desăvârşită transparenţă, prin care puteai privi din coasta muntelui în jos. M-am apropiat încetişor şi am privit departe de tot, spre poalele muntelui. Aflată acum dedesubtul meu, cascada se scurgea drept printr-o crăpătură în peretele stâncos, cu margini fumurii, asemenea unui pahar spart în foc. Se prăbuşea în abis într-un norişor de ceaţă umedă, singurul lucru pe care îl puteam zări de sus, iar râul pe jumătate îngheţat ieşea la iveală, în curgerea lui către codrul întunecat de brazi cu vârfurile pudrate cu alb. N-am putut zări nicăieri drumul străjuit de arbori colilii. Sania gonise preţ de numai câteva ore, dar nici urmă de Vysnia nu se zărea în depărtare, nici urmă de vreo aşezare omenească. Doar iarna cea fără de sfârşit se întindea în cele patru zări.

Nu îmi făcea plăcere să privesc întinderea întunecată şi nesfârşită, drapată cu dantelărie de nea; nu-mi făcea plăcere că Vysnia nu se vedea acolo unde ar fi trebuit să se afle şi nici drumul muritorilor din oraş până în sat la mine. Le fusese dor de

mine alor mei, acasă? Sau ieşisem pe nesimţite din gândurile lor, la fel cum reuşeam eu să uit de Străvechi, ori de câte ori nu mă uitam la el? Avea, oare, mama să uite de ce nu m-am întors acasă sau să *mă uite*, să uite că a avut vreodată o fată, care a câştigat prea mulţi bani şi s-a împăunat cu asta, încât a fost răpită şi dusă departe de un rege?

Pereţii odăii erau împodobiţi cu draperii de mătase străvezie, cu un licăr argintiu, şi înăuntru nici urmă de vatră dătătoare de căldură, însă din când în când, la intervale egale, socluri încărcate cu cristale se ridicau din podea mai înalte decât mine, absorbind lumina şi reflectând-o înlăuntrul lor. Jos în poiană nu se ţinuse niciun ospăţ, dar în odaie se afla o măsuţă de piatră albă pregătită anume pentru noi doi, pe care se odihneau două pocale din argint încrustat, unul cu un cerb, celălalt cu o căprioară. L-am apucat pe cel de-al doilea, dar, înainte să-l duc la gură, regele Străvechilor s-a întors, mi-a smuls pocalul şi l-a izbit de perete cu un clinchet răsunător, atât de puternic încât metalul s-a zgâriat la atingerea pietrei. Vinul s-a scurs într-o băltoacă întinsă pe podea, iar unde s-au scurs firişoarele de lichid a rămas în urmă o drojdie ciudată albă şi înspumată, lăsată de ceva ce fusese pus în pahar.

M-am holbat la ea.

– Aveai de gând să mă *otrăveşti*!

– De bună seamă că aveam de gând să te otrăvesc! a spus cu un glas sălbatic. De parcă n-ar fi fost îndeajuns de rău că a trebuit să mă *căsătoresc* cu tine, acum să trec şi prin asta...

A aruncat o privire încărcată de dispreţ în lungul odăii în care, după cum mi-am dat seama, draperiile străvezii ascundeau un soi de alcov, un pat de nuntă.

– Nu era nevoie să te căsătoreşti cu mine de la bun început! am spus, în clipa aceea mai mult nedumerită decât speriată, însă el a făcut încă un gest scurt şi înfuriat de dispreţ, de parcă râcâiam o rană încă deschisă.

Aşadar, onoarea îi dictase că trebuie să mă ia de soţie, deoarece aşa îmi făgăduise, dar n-avea să-l oprească să mă ucidă la puţin timp după căsătorie? La urma urmei, nu îmi făcuse legăminte de niciun

fel; spusese supușilor că eram regina lui și îmi îndesase pe cap o coroană, fără vreo făgăduială de dragoste sau grijă față de mine.

Apoi mă adusese aici, sus, ca să mă ucidă, dar mă cruțase doar pentru că... Încet, m-am dus să ridic pocalul de unde se rostogolise pe podea. Am retrăit simțământul preschimbării coroanei sub mâinile mele, acea lumină caldă, iar unde mâna mea apăsa piciorul paharului, aurul ieșea la iveală îngemănându-se cu argintul. M-am întors către el cu pocalul preschimbat în întregime în mâini, iar el l-a privit cu ochi goi, de parcă i-aș fi arătat propria pieire, și nu un pocal de aur.

– Nu trebuie să-mi mai reamintești. O să ai parte de mine după lege, a spus cu glas aspru, după care s-a ridicat și și-a zvârlit mantia de blană albă pe spătarul scaunului.

După care și-a desfăcut manșetele, și nasturele de la gât al cămășii; era limpede că avea de gând să se dezbrace de îndată, și apoi...

Aproape i-am zis că nu-i nevoie, dar mi-am dat seama, din ce în ce mai îngrijorată, că refuzul n-avea să-mi fie de niciun folos; deja mă luase de soție și mă încoronase, pentru că așa era *dator*, oricât aș fi încercat să mă împotrivesc, și, chiar dacă avea să-mi dea bucuros otravă, n-avea să mă *înșele*. Căsătoria noastră îmi dădea dreptul să mă bucur de plăcerile patului conjugal, așa că acum urma să am parte de ele, chiar dacă pofteam sau nu. Mă simțeam ca și cum îmi pusesem o dorință, către o zână rea, să-mi dea un datornic care și-ar plăti întotdeauna datoriile drept la țanc.

– Dar de ce râvniți atât de mult la aur? l-am întrebat cu disperare în glas. Aveți argint și nestemate și un munte de diamant. Chiar are vreun preț pentru voi?

Nici nu m-a băgat în seamă, la fel cum făcuse în sanie: eram doar un lucru care trebuia îndurat. Avea cam cincizeci de nasturi de argint de descheiat, dar ultimii îi alunecau iute printre degete. Văzând nasturii desfăcuți unul câte unul, am izbucnit într-o ultimă încercare disperată:

– Ce anume îmi dai în schimbul drepturilor mele conjugale?

S-a întors dintr-odată către mine, cu cămașa atârnându-i aproape desfăcută peste pieptul dezgolit, cu pielea de un alb lăptos, precum dalele de marmură din palatul ducelui:

– O lădiță de giuvaieruri din tezaurul meu.

Ușurarea resimțită aproape că m-a făcut să încuviințez pe dată, dar m-am silit să răsuflu de trei ori ca să chibzuiesc, așa cum făceam atunci când cineva îmi făcea o ofertă în târg, pe care îmi doream mult s-o accept. Străvechiul mă privea cu ochii îngustați, și nu era vreun neghiob; deși nu-și dorea să se culce cu mine, știa că nici eu nu-mi doream să mă culc cu el. Avea să-mi facă o ofertă măruntă, una care să-l coste mai nimic, ca să vadă dacă voi mușca repede momeala.

Desigur, tot îmi doream să accept – acum nu mai aveam *cum* să nu văd patul din spatele draperiilor diafane și eram încredințată că avea să se poarte cu cruzime; din greșeală și din graba de a termina mai repede, chiar dacă nu dinadins. Dar am încercat să mă gândesc ce mi-ar fi spus bunicul: mai bine să nu închei niciun târg, decât să închei unul prost și să se creadă mereu despre tine că ești o țintă ușoară. Mi-am oțelit sufletul, ca să nu mai simt nodurile din stomac, zicând:

– Pot să preschimb argintul în aur. Nu mă poți plăti cu *comori*.

S-a încruntat, dar fără să răbufnească.

– Ce vrei, atunci? Și gândește-te bine, înainte să-mi ceri prea mult! a adăugat, ca un avertisment înghețat.

Am dat drumul răsuflării pe care o oprisem în piept. Desigur, acum mă confruntam cu o nouă greutate: nu voiam să se profite de mine, dar acum nu-mi doream nici să cer prea mult; și cum aș fi putut ști ce însemna prea mult sau prea puțin pentru el? Mai mult, știam că n-avea de gând să-mi dea drumul, iar acum știam că nici să mă ucidă n-avea de gând; și nu prea erau alte lucruri pe care să mi le doresc din partea lui, după cât îmi puteam închipui. În afară de răspunsuri din partea lui, mi-am dat dintr-odată seama. Așa că i-am spus:

– În fiecare noapte, în schimbul drepturilor mele legiuite, o să îţi pun cinci întrebări, iar tu o să-mi răspunzi la ele, oricât de prosteşti ţi s-ar putea părea.

– O *singură* întrebare, a spus, şi nu ai voie să mă întrebi niciodată cum mă cheamă.

– *Trei*, am răspuns, căpătând dintr-odată curaj: cel puţin nu răbufnise plin de mânie.

Şi-a încrucişat braţele, cu ochii îngustaţi, dar nu a spus nu.

– Ei bine? Pe aici se bate palma când încheiaţi un târg?

– Nu, a spus repede. Mai ai două întrebări.

Am strâns din buze cu ţâfnă.

– Atunci, cum se încheie un târg în ţara aceasta? l-am întrebat, deoarece mi-am dat seama că răspunsul la această întrebare avea să aibă o mare însemnătate.

M-a privit cu ochii mijiţi:

– Printr-o ofertă făcută şi acceptată.

Desigur, nu aveam de gând să se işte sfadă din pricina acestui răspuns, dar mi-am dat seama că mă punea din nou la încercare, iar cu doar trei întrebări pe noapte aş fi lungit-o la nesfârşit cu frânturi de răspuns, până să aflu cu adevărat ceva de la el.

– Răspunsul tău nu-mi răspunde la întrebarea propriu-zisă, iar dacă răspunsurile tale nu au nicio noimă, mâine n-o să te întreb nimic, i-am spus deschis.

S-a încruntat mânios, dar şi-a îndreptat răspunsul:

– Mi-ai înfăţişat termenii învoielii şi ne-am târguit, până când nu mi-a mai fost de trebuinţă să-i îmbunătăţeşti. Aşadar, în virtutea acestor termeni, mi-ai pus întrebările tale şi ţi-am răspuns cinstit; când o să-mi pui o a treia întrebare şi voi fi răspuns la ea, învoiala se va încheia şi nu-ţi voi mai datora nimic. De ce altceva mai este nevoie? *Noi* nu avem nevoie de chiţibuşurile mincinoase ale gesturilor şi hârtiilor voastre, iar încă dintru început cei nedemni de încredere n-au loc într-o învoială.

Astfel, el încheiase învoiala răspunzând la prima mea întrebare ca parte a târgului încheiat, iar *mie* mi se părea că astfel trişase oarecum. Dar n-am vrut să se işte sfadă din pricina asta. Aşa că

îmi rămăsese o singură întrebare până a doua zi și o mie de răspunsuri pe care mi le doream de la el. Dar i-am pus-o pe cea mai însemnată mai întâi:

– De ce-ar fi nevoie ca să mă lași să plec?

A hohotit sălbatic.

– Ce nu am dat deja ca să am parte de tine? Mâna și coroana mea, și titlurile mele, iar tu îmi ceri să pun un preț și mai mare pe tine? Nu. Te vei mulțumi cu ce ai primit până acum de la mine, în schimbul darului tău fermecat. Și ține minte, fată muritoare! a adăugat, șuierând rece, cu ochii îngustați asemenea unor umbre albastre, ca niște copci într-un râu înghețat, semn rău prevestitor de înec. Doar darul tău te ține acolo unde te afli. *Să ții minte!*

Spunând acestea, și-a smuls mantia, și-a aruncat-o pe spate și s-a strecurat afară din odaie, trântind ușa în urma lui.

CAPITOLUL XI

Îmi plac caprele, pentru că știu ce au de gând să facă. Dacă las țarcul deschis sau un par din îngrăditură umblă, ies pe acolo și mănâncă semănăturile, iar, dacă nu mă păzesc de picioarele lor, mă lovesc când le mulg, iar când le lovesc cu bățul fug, dar, dacă le lovesc foarte tare fug mereu când mă văd, doar dacă nu cumva sunt foarte flămânde și eu am de mâncare. Pot așadar înțelege caprele.

Am încercat să-l înțeleg pe taica, pentru că am crezut că, dacă-l înțeleg o să mă lovească mai puțin, dar n-am reușit niciodată, și n-am înțeles-o pe Wanda, pentru că îmi spunea mereu să fug, dar îmi făcea de mâncare, cum le făcea și celorlalți, și îmi dădea de îmbrăcat câteodată. Serghei era de treabă cu mine aproape tot timpul, dar câteodată nu era. Și nici asta n-o înțelegeam. Am crezut odată că asta se întâmpla pentru că eu eram poate cel care o omorâse pe mama la naștere, dar l-am întrebat pe Serghei și el mi-a spus că aveam trei ani când a murit mama și că a murit din pricina altui bebeluș.

În ziua aceea, m-am dus la copacul alb și am văzut mormântul ei și al bebelușului, și i-am spus că îmi pare rău că a murit. Mama mi-a spus că și ei îi pare rău și să nu dau de necaz, și să ascult de Wanda și de Serghei; și așa am făcut, după puterile mele.

Însă acum Wanda și Serghei fugiseră, iar taica era mort și n-am mai rămas decât eu și caprele, și drumul lung pe jos de făcut până în târg. Nu mai fusesem în târg decât o dată, în ziua în care

Străvechii l-au prins pe Serghei, şi fusese cât pe ce să nu ajung. Când l-am găsit, mai întâi am crezut că nimeni n-o să mă ajute, dar mai apoi m-am gândit că poate mă înşel, aşa cum mă înşelasem şi în alte privinţe, şi că ar trebui cel puţin să încerc. Apoi m-am întrebat pe cine ar trebui să întreb, pe taica sau pe Wanda. Taica era mult mai aproape, se afla pe câmp, muncind, iar Wanda era departe, tocmai în târg, şi aveau să treacă multe ore până să se întoarcă, timp în care Serghei avea să zacă în pădure. Dar tot nu eram sigur, aşa că am fugit s-o întreb pe mama, iar ea mi-a zis să mă duc după Wanda, ceea ce am şi făcut. Iar atunci a fost singura dată când am ajuns în târg.

Acum nu puteam să merg la fel de repede, cu caprele după mine, dar oricum nici nu doream să merg repede. Ştiam că Wanda o place pe panova Mandelstam şi că ne dădea câteodată ouă, dar era o femeie pe care nu o cunoşteam şi pe care n-aveam cum s-o înţeleg şi nu ştiam ce m-aş face dacă mi-ar fi spus să plec. Nu credeam că m-aş fi putut întoarce ca să-i cer mamei ajutorul; altfel nu mi-ar fi dăruit nuca, fiindcă nuca era un lucru de păstrat. Aşa că îmi era frică să mă duc în târg, ca nu cumva panova Mandelstam să nu mă primească în casa ei şi să rămân în târg singur cu patru capre, neştiind ce să fac şi încotro să apuc.

Dar Wanda avusese dreptate, pentru că, odată ajuns la casa lor, panova Mandelstam a ieşit de îndată şi m-a întrebat:

– Stepon, ce cauţi aici?

A spus-o de parcă m-ar fi cunoscut, deşi nu mai fusesem în casa lor decât o dată şi nu vorbisem niciodată cu ea, doar Wanda vorbise. M-am întrebat dacă nu cumva o fi vreo vrăjitoare.

– S-a îmbolnăvit Serghei? N-a putut veni în seara asta? Dar ce cauţi cu caprele după tine?

Vorbea şi punea atâtea întrebări, încât n-am ştiut la care să-i răspund mai întâi.

– O să-mi daţi voie să rămân? am întrebat-o eu în schimb, pentru că îmi doream cu ardoare să aflu mai întâi răspunsul ei.

Mi-am închipuit că putea să-mi pună restul de întrebări după aceea.

– Şi caprele?

A tăcut, s-a uitat la mine, apoi a spus:

– Da. Pune-le în ţarc şi vino înăuntru să bei un ceai.

Am făcut ce mi-a zis panova Mandelstam, iar când am intrat în casă mi-a dat o ceaşcă de ceai fierbinte, mult mai bun decât orice ceai pe care îl băusem vreodată acasă, şi mi-a dat o felie de pâine cu unt, iar după ce am mâncat-o, mi-a mai dat o felie. Şi după ce am mâncat-o şi pe asta, mi-a mai dat o felie unsă cu *miere*. Aveam burta atât de plină, că o puteam simţi apăsând cu mâna.

Pe când mâncam, a intrat şi panov Mandelstam. La început, m-am îngrijorat puţin, pentru că ajunsesem să cred că lucrurile mergeau bine pentru mine datorită faptului că panova Mandelstam era mamă. Nu înţelegeam eu prea bine ce însemnau mamele, pentru că a mea dormea sub un copac, dar ştiam că sunt nişte fiinţe bune şi că erai foarte supărat şi trist dacă o pierdeai pe a ta; Wanda era tare supărată, la fel şi Serghei, şi oricum, ori de câte ori taica intra în casă voiam mereu să fug, aşa cum fac caprele. Dar intrarea lui panov Mandelstam n-a semănat deloc cu felul în care intra în casă taica: n-a fost însoţită de gălăgie. Doar m-a privit, după care s-a dus spre panova Mandelstam şi a întrebat-o cu glas scăzut de parcă nu voia ca eu să aud:

– A venit şi Wanda cu el?

A clătinat din cap.

– A adus caprele. Ce s-a întâmplat, Josef? Vreun necaz?

El a încuviinţat din cap, apropiindu-şi-l de al ei ca să nu pot auzi ce anume şoptea, dar nici n-aveam nevoie să aud, pentru că, desigur, eu ştiam deja despre ce necaz era vorba: era vorba despre fuga Wandei şi a lui Serghei, pentru că taica zăcea mort în casă. Panova Mandelstam şi-a mototolit şorţul în mâini şi şi-a acoperit gura auzind cele şoptite de soţul ei, după care a spus cu glas aprig:

– Nu pot să cred! Nici măcar pentru o clipă. Nu Wanda! Kajus ăsta nu-i altceva decât un hoţ, mereu a fost. Îi face necazuri sărmanei fete.

Panov Mandelstam a încercat s-o facă să tacă, dar ea s-a întors către mine și mi-a spus:

– Stepon, în târg se spun lucruri îngrozitoare despre frații tăi, Wanda și Serghei. Se spune că l-au omorât pe tatăl vostru.

– Da, l-au omorât, am spus și amândoi s-au holbat la mine.

S-au privit apoi în ochi, iar panov Mandelstam s-a așezat la masă lângă mine și mi-a spus cu glas liniștit, așa cum vorbeam eu cu o capră atunci când era speriată.

– Stepon, vrei să ne povestești ce s-a întâmplat?

M-au cuprins grijile când m-am gândit că trebuia să le spun totul de-a fir a păr, într-o mulțime de cuvinte, iar eu nu eram bun la povestit.

– O să-mi ia mult timp ca să vă istorisesc totul, am spus.

Dar el a încuviințat din cap, așa că mi-am dat toată silința, iar ei n-au scos un cuvânt care să mă întrerupă, chiar dacă mi-a luat mult timp să povestesc. S-a așezat și panova Mandelstam la masă, după puțin timp, cu mâinile încă la gură.

Când am terminat de povestit, amândoi au rămas tăcuți, apoi panov Mandelstam a spus:

– Îți mulțumim că ne-ai mărturisit totul, Stepon. Sunt tare bucuros că Wanda te-a trimis la noi. O să poți să rămâi aici oricât vei vrea.

– Și dacă vreau să rămân pentru totdeauna? am întrebat, ca să mă asigur.

– Atunci, vei avea un acoperiș deasupra capului tot atât cât vom avea și noi, a spus el.

Panova Mandelstam plângea lângă mine, dar și-a șters ochii, după care s-a ridicat și mi-a mai dat niște pâine și ceai.

#

Mi-am făcut un pat din blănuri albe în fața oglinzii și m-am culcat chiar acolo pe ele, ca să le pot lua în brațe și să mă furișez prin oglindă într-o clipită. Am avut un somn agitat, ridicând în răstimpuri capul ca să ascult. Dar nu a venit nimeni peste noapte.

M-am trezit în cele din urmă, pe când cerul lumina difuz, în sunetul clopotelor de dimineaţă, şi după o clipă m-am ridicat şi am luat scaunul de sub clanţa uşii, apoi am bătut la uşă până când gărzile somnoroase de pe coridor au deschis-o – doi oşteni deosebiţi faţă de cei care mă însoţiseră până în odaie cu o noapte înainte. M-am întrebat ce se întâmplase cu acei oşteni. Nimic bun, mi-am închipuit, dacă Mirnatius credea, într-adevăr, că îi mituisem.

– Trebuie să merg la utrenie, le-am spus noilor gărzi, cu atâta încredinţare de câtă eram în stare: *trebuie* să merg. Vreţi să-mi arătaţi calea? Nu cunosc casa aceasta.

Pândită de un demon gata să mă devoreze, simţeam o aplecare mai mare către credinţă şi nu era nimeni care să le spună gărzilor că acasă eram mai puţin credincioasă, aşa că nu le-a păsat prea tare. M-au condus până jos la biserica mică, unde am îngenuncheat cu capul plecat, mişcându-mi buzele în zvon de rugăciuni. Nu era multă lume, doar preotul şi câteva femei mai în vârstă în slujba ducelui, care m-au privit aprobator, ceea ce putea să se dovedească util. Frigul nefiresc era adus de crivăţ, suflând printre pereţii de lemn. Dar nu-mi păsa, era un ecou stins al frigului din regatul iernii de cealaltă parte a oglinzii, refugiul şi scăparea mea. Frigul mă ajuta să rămân rece, să îmi pun ordine în gânduri.

Într-o firidă, chiar lângă mine, se afla o statuie a Sfintei Sofia, legată în lanţuri şi cu ochii aţintiţi la ceruri. Un ţar păgân o legase cu acele lanţuri şi-i tăiase capul pentru că predica evanghelia, dar ea câştigase războiul, chiar şi pierzând bătălia, iar acum lanţurile erau păstrate ca relicve sfinte în catedrala de la Koron şi arătate mulţimii la încoronarea ţarilor şi cu alte prilejuri deosebite. Fuseseră folosite când răposata ţarină, mama lui Mirnatius, a fost prinsă pe când încerca să-l omoare pe fratele lui mai mare cu puterea vrăjilor; şi chiar dacă a avut un demon de încredere de partea ei, au ţinut-o legată îndeajuns de mult încât până la urmă să o ardă pe rug.

Aşa că Mirnatius avea un motiv întemeiat să nu-şi arate puterile în faţa mulţimii. De aceea nu se năpustise asupra mea în sala de ospeţe sau în sanie, de pildă, şi nu-şi dorea neajunsul de a

convinge pe toată lumea că fugisem de el. Am încercat să prind curaj gândindu-mă la asta, dar erau atât de puține lucruri care să-mi dea curaj. Puteam încerca să trasez granițe care să-i țină departe puterile, dar ele erau înspăimântător de mari: el era soțul meu, tot el era țarul, însă era un vrăjitor cu un demon de foc de partea lui, un demon care *râvnea* să mă aibă. Iar singura mea putere era să mă refugiez într-o lume de gheață și să mor într-un fel mai puțin îngrozitor.

Dar n-am putut rămâne la nesfârșit în biserică. Slujba se terminase. A trebuit să mă ridic și să plec cu celelalte femei înapoi către casă, iar când am ajuns în sala de mese pentru micul dejun, Mirnatius era acolo, întrebând-o pe soția ducelui:

– A văzut-o cineva azi-dimineață pe iubita mea soție?

De parcă n-ar fi avut habar de ce mi se putuse întâmpla, iar în ochii ațintiți asupra ducesei a răsărit o privire înadins aspră, ca și cum ar fi dorit să-i bage în cap ceva.

Femeile s-au adunat ca un cârd de gâște în jurul meu, erau și slujitori care puneau micul dejun, ba chiar și Azuolas a venit; m-am simțit mai liniștită în prezența lor și am strigat limpede spre celălalt capăt al încăperii:

– Am fost să-mi fac rugăciunea, Măria Ta.

Mirnatius a tresărit puternic și s-a răsucit ca să mă privească, de parcă eu însămi aș fi fost o vedenie sau un demon.

– Unde-ai plecat azi-noapte? a întrebat răstit, chiar de față cu întreaga asistență.

Dar nu și-a invocat demonul, nici nu s-a năpustit asupra mea să mă târască din încăpere urlând, iar eu am scos un suspin tăcut de ușurare și mi-am plecat ochii sfioasă.

– Am dormit foarte bine după ce ai plecat, stăpâne, am spus. Sper că și Măria Ta a dormit la fel de bine.

M-a măsurat cu privirea de sus în jos, apoi s-a uitat la gărzile care mă flancau și care rânjeau spre el în chip de felicitare, fără să bănuiască nimic; toată lumea împrejurul nostru și-a ascuns zâmbetele cauzate de entuziasmul meu de femeie proaspăt căsătorită. Când ochii i-au zăbovit din nou asupra chipului meu, Mirnatius

devenise neîncrezător. Printre lucrurile distruse de mânia lui nestăvilită se numără şi lada mea de zestre, ca şi toate veşmintele mele, iar vrăjile lui le reparaseră şi pe ele. Mi-am dat seama de uimirea lui când şi-a recunoscut rodul propriei imaginaţii în complicatele modele vegetale de pe dantela manteluţei mele. Se vedea limpede că nu mai pricepea nimic din toată povestea.

Mi-am călit inima şi am traversat încăperea ca să-l iau de braţ.

– Mi-e şi cam foame, am adăugat, ca şi cum nu-l văzusem cum se înţepeneşte pe picioare şi caută să se îndepărteze un pic de mine. Mergem să luăm micul dejun?

Nu minţeam. Mirnatius nu mă lăsase decât să ciugulesc câte ceva la ospăţul de nuntă, iar frigul îmi făcuse o foame de lup. La masă, am mâncat cât pentru doi, în vreme ce soţul meu abia s-a atins de bucate şi m-a privit în răstimpuri cu ochii mijiţi, de parcă voia să se asigure că eram acolo cu adevărat.

– Acum îmi dau seama, draga mea, că, purtat de patimă, m-am grăbit să te duc cât mai departe de casa tatălui tău, mi-a spus într-un târziu. Trebuie că te simţi tare singură fără niciuna dintre slujitoarele de acasă.

Nu mi-am ridicat privirea spre el, dar am spus cu glas desluşit:

– Dragul meu soţ, nu duc lipsă de companie acum că te am lângă mine, dar mărturisesc că mi-este dor de bătrâna mea doică, care a stat lângă mine de când s-a prăpădit mama.

A deschis gura ca să-mi spună că avea să trimită după ea, apoi s-a oprit şi a spus, neîncrezător:

– Ei bine, când ne vom întoarce de tot la Koron, o să trimitem după ea cât mai curând cu putinţă.

Astfel i-am obţinut Margretei măcar atâta siguranţă, făcându-l să creadă că eu mi-o doresc lângă mine. I-am mulţumit cu toată sinceritatea.

Peste noapte, zăpada căzuse din belşug, ţinându-ne în casă încă o zi, şi m-am folosit de fiecare prilej ca să evit compania soţului meu pentru tot restul zilei: bătrânul meu catihet ar fi fost surprins peste poate să vadă cât de mult schimbase căsătoria obiceiurile mele legate de credinţă. Soţia ducelui a părut uşor surprinsă când

i-am cerut să mergem să ne rugăm din nou după micul dejun, dar i-am mărturisit că mama murise dând naştere unui copil, şi doream să cer ajutorul Maicii Domnului, după care ea şi-a arătat aprobarea faţă de înţelegerea amănunţită de care dădeam dovadă în privinţa îndatoririlor mele.

Desigur, nimănui nu-i plăcea că ţarul n-avea încă un moştenitor, mai ales că arăta atât de gingaş. La masa tatei, oaspeţii lui obişnuiau să clatine din cap dezaprobator şi să spună că ţarul ar fi trebuit să se căsătorească de mult. Împărăţia nu-şi putea permite o luptă pentru succesiune. Dacă şi-ar fi putut permite, ar fi avut loc una cu şapte ani în urmă, când bătrânul ţar şi fiul lui mai mare muriseră, lăsând doar un băiat de doisprezece ani drept moştenitor, un băiat nefiresc de frumos şi gingaş ca o floare, înconjurat de arhiduci şi prinţi gata să se încaiere ca leii pentru tron, pe deasupra capului său.

Câţiva dintre ei chiar veniseră la Vysnia de-a lungul anilor, sperând să obţină sprijinul tatei şi încercând să-i intre în graţii, iar eu am stat la masa tatei cu ochii în farfurie, ascultându-i răspunsurile. Oaspeţii nu vorbeau niciodată deschis, dar nici tata nu întreba pe şleau, ci le dădea un platou cu prăjituri umplute cu gem de fructe de pădure mici şi acrişoare, adus din Svetia, şi spunea într-o doară: „Vedem o mulţime de negustori din Svetia în pieţele noastre. Se plâng mereu că dările sunt mari", ceea ce voia să însemne că regele Svetiei avea o flotă însemnată şi privea cu ochi lacomi portul nostru de la miazănoapte. Sau obişnuia să spună: „Aud că al treilea fiu al hanului a prădat luna trecută oraşul Riodna din răsărit", ceea ce voia să însemne că marele han avea şapte fii dornici de pradă, luptători încercaţi cu toţii, având sub arme un număr mare de războinici.

Nu mai departe de anul trecut, i-am făcut o vizită prinţului Ulrich. În fiecare seară, după ce Vassilia şi prietenele ei plecau de la masă şuşotind, aruncându-mi priviri încântate, deoarece nu ameninţam să fiu vreo mare frumuseţe, rămâneam lângă tata. Ulrich, a cărui fiică nu se căsătorise încă cu ţarul, deşi ar fi trebuit să o facă, vorbea despre preţul în creştere al sării, lucru care îl

îmbogăţea, şi de cât de bine deprinseseră călăria tinerii lui cavaleri. În ultima noapte a vizitei, tata şi-a întins mâna peste masă să ia câteva alune dintr-un castron, şi a remarcat cu glas absent: „Străvechii au dat foc iarna asta unei mănăstiri aflate la o zi călare de Vysnia", în timp ce spărgea alunele şi alegea miezul, lăsând cojile goale în farfurie.

Toţi seniorii de la masă înţeleseseră ce vrea să spună tata: chiar şi izbânda, care n-avea să vină tocmai repede, urma să-i facă o pradă uşoară pentru fiarele mai puternice din afara graniţelor împărăţiei sau pentru duşmanii dinăuntru. Până în clipa de faţă, toţi trataseră sfatul tatei cu seriozitate. Poate doar arhiducele Dmitir ar fi putut pune gheara pe tron fără să provoace lupte mai crâncene: era conducătorul mărcilor din Răsărit şi deţinea cinci oraşe, având şi un detaşament de călăreţi tătari sub comandă. Dar până şi el se mulţumise, cât se poate de prudent, să devină regent, până când Mirnatius avea să fie suficient de mare s-o ia de soţie pe fiica lui.

Firește, de îndată ce ar fi apărut un moştenitor, gingaşul ţar s-ar fi îmbolnăvit de vreo boală regretabilă, iar Dmitir ar fi continuat să fie regent, având nepotul pe tron. În schimb, cu trei zile înaintea nunţii, a murit chiar el pe neaşteptate de apoplexie – o doză zdravănă de magie neagră, după cum presupuneam acum, iar moartea bătrânului ţar şi a fiului său mai mare au părut şi ele peste măsură de avantajoase –, iar după funeralii, Mirnatius a anunţat că era prea copleşit de durere din pricina morţii prea-iubitului său regent, ca să-i mai stea gândul la însurătoare. Prinţesei i s-a pierdut urma într-o mănăstire şi nu s-a mai auzit nimic despre ea, iar cele cinci oraşe au fost împărţite între verişori.

De atunci, Mirnatius domnise în nume propriu şi nimeni nu îşi asumase riscul de a-l da jos de pe tron. Dar marii seniori încă veneau la masa tatei sau îi trimiteau invitaţii, din ce în ce mai dese în ultima vreme. Trecuseră patru ani de la căsătoria eşuată, iar Mirnatius nu se căsătorise cu Vassilia sau cu altcineva, şi se zvonea că patul ţarului era rece. L-am auzit odată pe un baron indiscret venit în vizită de la Koron plângându-se, la ceas târziu şi beat fiind, că nici bastarzi n-aveau să se nască, după cum

mergeau lucrurile. Desigur, seniorii nu aveau de unde să știe că țarul avea un demon, a cărui părere în chestiune o asculta cu luare-aminte. Însă știau prea bine că, dacă lui Mirnatius n-avea să i se nască un moștenitor, lupta pentru succesiune avea să înceapă mai devreme sau mai târziu. Și mulți dintre ei ar fi preferat să înceapă mai devreme.

Tata avea și el mai multe pricini pentru care și-ar fi dorit să-l vadă pe țar căsătorit: altfel, curând ar fi trebuit să ia o hotărâre în privința taberei de urmat, cu toate riscurile pe care le presupunea o asemenea hotărâre. Și nici nu era singurul senior care vedea un război la orizont, cu foarte mici șanse de câștig. Chiar și ducele Azuolas era în aceeași situație: nu îndeajuns de puternic să țintească la tron și prea puternic ca să i se îngăduie să privească lupta de pe margine. Așa că nimeni la Curtea lui nu avea nimic împotrivă ca eu să mă rog fără încetare și toate femeile au fost bucuroase să mă ajute când le-am întrebat mai târziu ce mâncăruri anume încurajează fertilitatea. La sfârșitul zilei m-am trezit cu un ditamai coșul, plin de merinde pe care toată lumea mă încurajase să le iau de la bucătărie.

– Trebuie să te îngrași un pic, dușenka, mi-a spus mama ducelui, bătându-mă pe obraz.

Bucatele alese de ea au umplut mai bine de jumătate din coș.

Coșul a rămas lângă oglindă în timp ce mi-am pus bijuteriile de argint pentru cină. Eram însoțită de un alai de doamne și n-am apucat bine să-mi pun coroana că mi-am și scos-o, plângându-mă către ele că am o durere grozavă de cap și că, poate în loc să cobor la cină, ar fi mai bine să stau liniștită în odaie, să mă odihnesc în așteptarea soțului meu. Ele au dat aprobator din cap și s-au retras, iar eu mi-am pus repede cele trei rochii de lână și blănurile și mi-am îndesat la loc pe cap coroana. Apoi am luat coșul și am pășit prin oglindă.

Drept la țanc: Mirnatius s-a repezit în sus pe scări de îndată ce i s-a spus că n-aveam de gând să cobor. Avusese de gând să nu mă piardă din ochi la cină, până când, îmi închipuiam, m-ar fi târât cu propriile mâini în odaia de culcare. Dar m-am strecurat prin

oglindă cu coşul în braţe chiar când cheia lui s-a răsucit în broască; stăteam acum în siguranţă pe malul apei îngheţate, cu cina mea de stridii, pâine neagră ţărănească şi cireşe, pe când el se repezise pe uşă ca să constate iar că nu eram de găsit.

S-a uitat de jur împrejur în odaia goală şi şi-a ridicat braţele, plin de frustrare. De astă dată nu a mai căzut pradă unui acces de mânie nebună, deşi s-a învârtit prin odaie trăgând cuverturile şi draperiile şi uitându-se sub pat pentru câteva minute; după aceea a rămas în picioare în mijlocul odăii, uitându-se pe fereastră la soarele care apunea, cu maxilarul ţeapăn şi pumnii încleştaţi. Ultima rază portocalie a apusului i-a alunecat pe faţă şi dintr-odată trăsăturile i s-au schimonosit într-o grimasă diformă de furie, de mânie sălbatică, de am crezut că o să facă ţăndări odaia din nou.

Însă a gâfâit cu vocea sugrumată:

– O să îmi dai puterea să repar din nou stricăciunile?

A închis ochii strâns şi a început să tremure din tot trupul, după care focul s-a ridicat dintr-odată în vatră, trosnind cu furie zgomotoasă, iar Mirnatius a căzut în genunchi, sprijinindu-se în mâini pe podea. Stătea acolo cuprins de fiori, gâfâind cu capul plecat, după care, cu o strâmbătură, a sărit din nou în picioare şi i-a spus focului:

– De *asta* ai vrut-o? E cumva vrăjitoare?

Focul a şuierat:

– *Nu! Ea e precum cele zămislite de iarnă, rece şi dulce; ca o fântână, adâncă de tot. O să am de băut mult până să ajung la capătul ei... O vreau! Găseşte-o!*

– Ce-ai vrea să fac? a întrebat poruncitor Mirnatius. Cum anume dispare dacă nu este vrăjitoare? Oştenii puşi de pază la uşă nu *au fost* mituiţi, nici noaptea trecută, nici acum. Nu este altă ieşire din odaie şi nici altă intrare, vezi bine.

Focul a trosnit murmurând către sine:

– *Nu ştiu, nu pot să văd*, a şuierat. *Bătrâna... mi-ai adus-o?*

– Nu, a răspuns ţarul după o clipă, prevăzător. Irina a vrut să trimit după ea. Dacă ea o fi cea care-a învăţat-o toate şiretlicurile astea măiestre?

– *Fă-o!* a spus focul. *Adu-mi-o! Iar, dacă Irina tot nu se-arată, am s-o sorb pe bătrână în locul ei... dar vai, n-o vreau pe ea! E bătrână, e plăpândă, n-o să țină mai deloc! Pe Irina o vreau!*

Mirnatius s-a încruntat furios.

– După care o să-mi lași mie sarcina să explic cum de soția mea și bătrâna ei doică au murit în mod misterios la o zi una de alta? Unde-i judecata în toate astea? Nu pot să-i fac pe oameni să le uite pur și simplu!

Apoi s-a tras înapoi, înspăimântat, în timp ce focul s-a năpustit vuind din cămin. A căpătat trăsături îngrozitoare, o gură căscată și orbite goale, s-a lățit în odaie, după care s-a repezit către țar.

– *O vreau!* i-a șuierat ascuțit în față și s-a preschimbat pe dată într-un stâlp de foc care îl lovea cu putere dintr-o parte în alta, ca o pisică monstruos de mare lovind cu labele un șoarece, după care a reintrat în vatră și s-a pierdut printre bușteni aprinși, lăsându-l pe țar prăbușit la podea cu hainele fumegânde și arse acolo unde fuseseră atinse de foc.

Focul s-a stins încetișor, șuierând și bolborosind. Mirnatius stătea întins pe jos fără să se miște, cu un braț sub cap, înfășurat protector în jurul trupului. Când în cele din urmă focul s-a preschimbat în tăciuni tăcuți și lipsiți de strălucire, Mirnatius s-a mișcat, încet, tremurător, ca unul care încasase o bătaie soră cu moartea. Dar era tot atât de chipeș ca întotdeauna: resturile rămase din straiele sale i-au căzut de pe piele prefăcându-se în cenușă și zdrențe, dar nu era un singur loc pe trupul lui unde focul să-i fi lăsat vreo arsură. Se pare că demonului îi plăcea să păstreze aparențele. Se împleticea slăbit pe picioare totuși și, după o clipă în care a privit spre ușă, s-a strecurat în schimb în pat – în patul meu – și a căzut pe nesimțite într-un somn greu.

Pe malul râului înghețat, mi-am încrucișat brațele strâns în jurul trupului. Nu îmi mai era la fel de frig ca în noaptea dinainte, mulțumită rândurilor de straie și coșului cu mâncare. Îmi făcusem griji că aveam să înghеț aproape pe dată, în schimb, cu fiecare îmbucătură din coș îmi revenea câte o amintire, ca o atingere delicată în minte, odată cu chipul femeii care mi-o dăruise,

însoțită de sfaturi șoptite și încurajări, iar gustul mâncării mă încălzea până în suflet. Dar nu mi-au putut topi nodul înghețat de frică pe care îl simțeam în stomac. A doua zi, Mirnatius *avea să trimită* după Magreta, oricât de multe chestii spirituale aș fi spus la micul dejun, și încă nu găsisem o cale s-o salvez, nici pe ea și nici pe mine.

#

Mult timp după ce regele Străvechilor a ieșit, am măsurat noua mea odaie de culcare cu pasul, plină de mânie și frică. Pocalul ciobit de aur stătea pe masă, zeflemisindu-mă cu avertismentul brutal pe care mi-l dăduse de prisos. Așa urma să fie viața mea de acum încolo: prizonieră printre acești oameni cu inima de gheață, umplând cu aur cuferele din vistieria regelui. Iar dacă îl refuzam vreodată, aveam să primesc curând o altă cupă otrăvită, negreșit.

Am avut un somn agitat la adăpostul draperiilor de mătase străvezie, care scoteau șoapte stranii atingându-se unele de altele, iar dimineața mi-am dat seama că am uitat să-i pun cea mai importantă întrebare dintre toate: nu știam cum anume să ies din odaia mea. Pereții nu aveau nici urmă de ușă. Eram sigură că intrasem în partea opusă zidului de sticlă, iar el ieșise tot pe acolo, dar am cercetat cu mâinile fiecare părticică a pereților și n-am reușit să dau peste vreo urmă de deschizătură. Nu aveam cum să fac rost de mâncare sau băutură și nu venise nimeni la mine.

Mărunta mângâiere pe care o aveam era faptul că tânjea după aur îndeajuns de mult ca să mă ia de soție pentru asta, așa că nu m-ar fi lăsat aici să mor de foame; și ne înțeleseserăm să-mi răspundă la întrebări în fiecare noapte, dar tot mi-ar fi putut face viața incomodă o bună bucată de timp. Și când avea să vină noaptea? Am bătut odaia cu pasul în lung și-n lat, în reprize scurte, până ce am obosit, după care m-am așezat lângă zidul de sticlă și am privit codrul nesfârșit așteptând, dar orele treceau sau cel puțin așa mi se părea, iar lumina de afară rămânea neschimbată.

Doar o zăpadă rară se mai cernea din văzduh; învelișul așternut peste pini o îngroșase peste noapte.

Mi s-a făcut și mai mult foame și sete, încât am ajuns să beau vinul rămas în pocalul uitat pe masă, ceea ce m-a făcut să mă simt amețită, apoi distantă și mânioasă când în cele din urmă a apărut, printr-o ușă care nu fusese acolo mai înainte – și eram sigură că nu era în același loc pe unde intrasem în odaie cu o zi înainte. A venit urmat de doi slujitori cărând un ditamai cufărul, care a scos un clinchet sonor când mi l-au depus la picioare. Dar am pus piciorul pe capac când au vrut să-l deschidă și mi-am încrucișat brațele.

– Dacă ești atât de norocos încât să prinzi gâsca cu ouă de aur, am izbucnit, privindu-l aspru pe rege, și vrei să le primești în mod regulat, ai face bine să te îngrijești de bunăstarea ei, *dacă* ai vreo fărâmă de minte: tu *ai*?

Amândoi slujitorii au tresărit speriați, iar regele s-a înțepenit pe picioare, intimidant de înalt, aruncând priviri scăpărătoare de furie: din umeri i-au ieșit țurțuri ca niște pumnale scânteietoare, iar pometii i s-au făcut colțuroși, parcă tăiați în piatră. Dar și eu mi-am îndreptat spinarea, mânioasă, și am rămas cu bărbia sus, până ce dintr-odată a pășit pe lângă mine până la zidul de sticlă. A rămas acolo privind gânditor pădurea, cu mâinile încleștate pe lângă trup, de parcă încerca să-și păstreze cumpătul, după care a spus cu glas înghețat:

– Da, dacă cererile ei ar fi *rezonabile*.

– În clipa de față nu cer altceva decât cina, am izbucnit. Alături de tine, servită cum ești și tu servit, ca o regină neprețuită cu care ai fost mai mult decât fericit să te căsătorești. Dacă nu cumva este un lucru prea anevoios pentru imaginația ta.

Scăpăra încă de furie, dar a făcut un gest scurt și poruncitor către slujitori; ei s-au înclinat și au ieșit iute și curând odaia s-a umplut de o mulțime de alți slujitori; în doar câteva clipe au așezat masa pentru un ospăț atât de bogat, încât a trebuit să-mi dau silința să nu se observe cât de surprinsă eram: platouri de argint și pahare de cristal limpede, o față de masă albă ca zăpada,

zeci de feluri servite, toate reci, multe dintre ele cu neputinţă de recunoscut, dar, spre uşurarea mea, am putut gusta din toate. Peşte condimentat cu carnea trandafirie, felii dintr-un fruct alb-deschis cu coaja verde-gălbuie, o piftie plină cu pătrăţele de ceva tare şi sărat, un castron plin cu ceva care arăta ca zăpada, dar avea miros de trandafiri şi gust bun. Mi s-a părut că recunosc un fel făcut din mazăre verde, dar boabele erau micuţe şi aproape îngheţate. Mai era şi vânat, crud, dar tăiat în felii atât de subţiri încât îl puteai mânca oricum, servit pe bulgări de sare.

Când am terminat, slujitorii au strâns vasele, apoi regele a ales două dintre femei şi le-a spus că urmează să fie slujnicele mele. Amândouă au părut să nu se bucure defel de noua însărcinare, şi nici eu nu eram cu mult mai fericită. Nu mi-a spus nici numele *lor*, şi le puteam cu greu deosebi de celelalte; una avea părul un pic mai lung, purtându-l într-o singură coadă subţire împletită, împodobită cu mici mărgele de cristal pe partea stângă, iar cealaltă avea o mică aluniţă albă sub ochiul drept; astea erau singurele deosebiri pe care le puteam desluşi. Aveau părul alb cu cenuşiu şi purtau aceleaşi haine cenuşii ca toţi servitorii aflaţi în slujba regelui.

Purtau însă nasturi de argint pe livrea, aşa că m-am aşezat în faţa lor şi le-am atins cu degetele nasturii, unul câte unul, până ce s-au prefăcut în aur lucitor. Toţi slujitorii au început să schimbe priviri între ei, în timp ce făceam asta. Când am terminat, am zis, cu mult calm:

– Astfel, toată lumea o să ştie că sunteţi slujnicele *mele*.

Ele păreau aproape împăcate cu soarta lor, iar regele Străvechilor arăta nemulţumit, ceea ce *m-a* umplut de mulţumire. Se prea poate să fi fost un gest răutăcios, dar nu-mi păsa.

– Cum să vă chem când am nevoie de ceva? le-am întrebat.

Nu mi-au răspuns, ci au aruncat priviri către stăpânul lor şi mi-am dat seama pe dată că le poruncise să nu-mi răspundă la întrebări, ca să mă silească să-mi irosesc întrebările cu *el*. Mi-am muşcat buzele şi l-am întrebat cu răceală:

– Ei bine, cu ce?

Regele mi-a aruncat un zâmbet subţire, plin de mulţumire.

– Cu ăsta.

A înclinat capul către femeia cu aluniță, care mi-a dat un clopoțel din care să sun. După care le-a trimis pe amândouă afară din odaie; când am rămas numai noi doi, mi-a zis cu răceală:

– Mai ai o întrebare.

Aveam pe limbă o mie de întrebări practice, mai ales că nimeni n-avea de gând să-mi spună nimic – unde urma să mă îmbăiez, de unde aveam să-mi iau haine curate –, însă cea mai arzătoare și absolut deloc practică mi-a răbufnit din gât, întrebarea al cărei răspuns știam că nu mi-l doresc:

– Cum ajung înapoi la Vysnia? Sau acasă?

– *Tu?* Să te întorci din regatul meu în lumea încălzită de soare?

Disprețul din vocea lui îmi arăta cât se poate de limpede că, după mintea lui, aveam tot atâtea șanse să mă întorc în lumea mea câte aveam să ajung pe lună.

– Nu ajungi nicăieri, dacă nu te duc eu acolo.

Apoi s-a ridicat și s-a furișat din odaie, iar eu m-am întors în patul somptuos și am tras draperiile ca să nu mai văd crepusculul nesfârșit și mi-am îngropat fața în mâini, cu dinții încleștați și cu un șuvoi de lacrimi fierbinți arzându-mi sub pleoape.

Însă a doua zi dimineață, m-am trezit și am scuturat cu hotărâre clopoțelul. Slujnicele mele au venit de îndată și, în loc să le pun întrebări, am încercat să le poruncesc felurite lucruri. Lucrurile au mers binișor între noi: m-au ajutat să mă îmbăiez, umplând o cadă de argint uriașă și curbată grațios, mai mare în lungime decât eram eu în înălțime. Pe margine avea o brumă de gheață, iar pe buza căzii era promoroacă, dar, când mi-am vârât grijulie mâna în apă, nu știu cum se face că apa era potrivit de caldă, așa că m-am băgat cu totul tremurând ușor, așteptându-mă să scot un strigăt ascuțit dintr-o clipă în alta, dar, în mod limpede, orice anume făcuse regele Străvechilor ca să mă aibă în regatul lui mă adusese în stare să îndur și frigul din el.

Mi-au mai adus mâncare și haine curate, albe și argintii, și am preschimbat dinadins fiecare fir din ele în aur: aveam de gând să continui așa cum începusem și să apar cât mai mult în fața

tuturor. Dar, deşi mă slujeau toată dimineaţa, niciuna dintre femei nu mi-a spus cum o cheamă şi n-aveam de gând să irosesc o întrebare de pus domnului meu cu asta. În schimb, când m-am aşezat să mănânc micul dejun, i-am spus celei cu aluniţa:

– O să-ţi spun Flek, şi ei Tsop, după coada împletită. Dacă nu cumva poftiţi să vă strig altfel.

Flek a tresărit atât de tare, încât aproape a vărsat băutura pe care mi-o turna în pahar, aruncându-mi o privire plină de uimire şi schimbând alta cu Tsop, care se holba la mine tot atât de nedumerită. Pentru o clipă mi-a fost teamă că le jignisem, dar amândouă au roşit, înflorindu-le în obraji o nuanţă diafană de albastru-cenuşiu. Flek a spus plecându-şi ochii:

– Suntem onorate!

Şi a părut că vorbeşte serios. Nici nu mi-aş fi putut închipui că este ceva drăguţ în numele pe care li-l dădusem – nici măcar nu mă străduisem, de vreme ce eu eram singura care încerca să le afle numele adevărat.

Totuşi, m-am simţit îndeajuns de mulţumită, până când am terminat de mâncat şi ziua mi s-a aşternut dinainte, plictisitoare şi goală, în afară de cufărul cu arginţi aşteptându-mă în mijlocul odăii. I-am aruncat o căutătură încruntată, dar n-aveam altceva mai bun de făcut; n-aveam nimic de făcut, de fapt. Iar regele, cel puţin, *îmi îndeplinise* dorinţele. Nu îmi făcea plăcere să-i dau tot ce-şi doreşte, cu atât mai puţin aurul pe care îl râvnea atât de nesăţios, dar înţelegeam limpede că aceasta era învoiala cu care îmi cumpărasem viaţa şi, dacă nu voiam să mă supun ei, aş fi putut tot atât de bine să sparg peretele de sticlă şi să mă arunc în hăul stâncos al cascadei de dedesubt.

– Deşertaţi toţi arginţii pe podea! le-am spus în silă lui Tsop şi Flek.

Au făcut ce le-am spus, fără prea mare osteneală, şi au aşezat cufărul gol în picioare, din el părând că izvorăşte un şuvoi de argint. Apoi au făcut o plecăciune la ieşire şi m-au lăsat să-mi fac treaba.

Am luat între degete o monedă de argint din grămadă. În lumea mea, arginţii ar fi părut nemarcaţi, dar sub lumina

strălucitoare şi stranie care pătrundea prin pereţii mei de cristal, o imagine licărea printre liniile pale ale filigranului: una înfăţişând copacii zvelţi şi albi ca neaua pe o faţă, iar pe cealaltă faţă, muntele de sticlă cu porţile de argint la poale, numai că în imagine nu apărea nicio cascadă. Dar în mâna mea, cu doar un mic efort de voinţă, aurul luneca pe faţa monedei, într-un galben de culoarea untului, licărind printre degetele mele.

M-a înfuriat iar sau am încercat să mă las înfuriată de contrastul între căldura luminoasă ca de soare captivă în mâna mea şi nesfârşita lumină rece şi cenuşie de afară. Am aruncat cu zgomot moneda în cutie, şi apoi încă una, şi încă una. Mi-au trecut prin mână zeci de arginţi şi m-am distrat lăsându-i să se rostogolească în cufăr, fiecare preschimbat în aur căzând cu clinchet. Nu era greu, dar nu mă grăbeam deloc: Regele n-avea să-mi dea alt cufăr de preschimbat până ce nu terminam cu ăsta.

După ce am umplut poate cam un sfert de cufăr, m-am ridicat şi m-am dus lângă zidul de sticlă, unde am stat să-mi privesc noua împărăţie. Începuse să cadă şi mai multă zăpadă. Râul, ca un şarpe subţire şi negru-argintiu, curgând agale sub poduri de gheaţă, era singurul lucru care brăzda imensitatea pădurii şi în curând neaua l-a acoperit. Nici urmă de gospodării ţărăneşti sau de drumuri sau de orice altceva aş fi putut înţelege, iar cerul acoperit avea acea culoare cenuşie care nu lăsa să se vadă norii unul câte unul. Muntele licărind era o insulă singuratică de strălucire, ca şi cum ar fi captat toată lumina reflectată de întinderea de zăpadă şi gheaţă, adunând-o pizmaş doar pentru sine, ca să îşi lustruiască crestele greu de întrezărit. În pereţi, o mie de nuanţe schimbătoare de lumină sclipeau suav şi păleau, iar când îmi apăsam degetele cu putere de faţa lor rece, pentru o clipă se desfăceau în culori sub atingerea mea.

– De unde... Arată-mi de unde vine mâncarea! i-am poruncit lui Flek, după ce mi-a adus masa de prânz: un platou simplu cu felii subţiri de peşte şi fructe delicate aşezate unele peste altele în cerc.

Ea a şovăit, nedumerirea citindu-i-se pe chip, dar, când m-am apropiat de peretele de sticlă arătând cu mâna spre câmpurile din

zare, a aruncat o privire neliniştită spre pădure şi nu a venit lângă mine; a clătinat din cap şi doar a arătat cu degetul drept în jos.

M-am încruntat şi am aruncat o privire către platoul cu mâncare.

– Du-mă atunci acolo de unde vine peştele!

Aveam în minte frânturi dintr-un plan de evadare, un plan în care aş fi înotat în josul muntelui spre libertate, şi oricum îmi doream să scap din odaie. Eram regină, chipurile; se cuvenea să fiu lăsată să-mi vizitez domeniile.

Flek arăta foarte neîncrezătoare, dar s-a apropiat de perete şi mi-a deschis o uşă în el. N-am văzut cum a făcut-o, nu a apăsat pe nicio clanţă, n-a făcut niciun gest deosebit şi nici n-a rostit vreun cuvânt fermecat; doar s-a îndreptat spre zid şi s-a întors către mine şi dintr-odată mă aştepta lângă o uşă boltită, care parcă se afla dintotdeauna acolo. Am urmat-o printr-un coridor care tot atât de bine putea fi un tunel: pereţii erau netezi ca sticla şi nu am văzut nicio despicătură acolo unde se îmbinau. Tunelul cobora abrupt, iar slujnica m-a condus prin el cu multă şovăială, aruncând priviri fugare în urmă; am trecut printr-o sumedenie de camere în drumul nostru şi mi-am dat seama că sunt bucătării, deşi nu se zărea nicăieri vreo flacără deschisă: şiruri de mese lungi, lângă care stăteau Străvechi-slujitori îmbrăcaţi în haine cenuşii, pregătind feluri de mâncare, manevrând grijuliu cuţitele, printre cutii pline cu fructe în culori pale, peşte colorat în argintiu şi hălci de carne de un roşu-închis.

Eram pe jumătate bucuroasă să-i văd, pentru că dădeau mai mult înţeles, mai multă concreteţe locului: se găseau aici, cel puţin, oameni care făceau ceva ce puteam înţelege. Însă de câte ori vreunul ridica privirea şi dădea cu ochii de mine, se holba plin de uimire şi se uita apoi spre Flek, care îşi ferea privirea. Îmi închipui că unei regine nu-i era îngăduit să umble de colo până colo prin odăile servitorilor, iar eu ofeream o privelişte jenantă. Dar am mers mai departe, înaintând cu bărbia sus pe urmele slujnicei, iar după un alt cot al tunelului am trecut de uşa ultimei bucătării şi ne-am trezit înconjurate de un miros insuportabil. Flek s-a oprit şi s-a uitat la mine, ca şi cum spera că bucătăriile fuseseră de ajuns

ca să mă mulțumească; însă tunelul continua, iar eu eram curioasă, așa că i-am spus:

– Mergi mai departe!

Ea s-a întors, continuând coborârea abruptă.

Lumina din pereți s-a făcut din ce în ce mai mică pe măsură ce coboram, până ce a ajuns doar un mănunchi de văpăi alergându-se una pe alta, un licăr vag care strălucea slab apoi părea să se stingă, de parcă mergeam prin măruntaiele pământului, și doar răsfrângeri ale luminii de deasupra puteau ajunge până la noi. Am mers multă vreme; de câteva ori am apucat-o pe scări înguste în spirală, până când, dintr-odată, Flek a ieșit din tunel și a trecut pe sub o arcadă, intrând într-o încăpere ca o peșteră, cu pereții din cristale colțuroase, cu o galerie circulară înconjurând un lac adânc cu ape întunecate.

Fața lacului era tot atât de netedă și de uniformă ca o foaie de sticlă, dar plase de pescuit prinse în cozi de lemn fuseseră rezemate cu grijă de perete. După ce am privit câteva minute luciul apei, am observat într-o străfulgerare silueta argintie a unui pește uriaș și orb, înotând în apa întunecată, înainte de a dispărea din nou în străfunduri. Am îngenuncheat și am atins luciul apei. Deși acum îmi puteam vârî mâna în apă înghețată, putând crede că e apă pentru îmbăiat, apa s-a dovedit dureros de rece pentru degetele mele. Am urmărit undele născute de atingerea mea îndepărtându-se în cercuri din ce în ce mai largi: undele erau singura mișcare zărită pe lac, până ce atingeau marginile apei și se reîntorceau la mine, spărgându-se pe rând, până când luciul apei redevenea cu desăvârșire liniștit.

M-am întrebat oare câte alte lacuri ca acesta se mai găseau în străfundurile muntelui și câte alte livezi cu fructe mai creșteau între zidurile de cristal; cât de departe se întindea această lume de neînchipuit, ascunsă sub munte, o adevărată fortăreață de lumină nestemată. Flek s-a oprit tăcută lângă mine, așteptând. Făcuse cum îi poruncisem, dar nu mi se părea că aflasem mare lucru. Nu era cale de scăpare pentru mine, în afară de un alt fel de a muri,

anume prin înec, iar slujnica nu voia să-mi răspundă la nicio întrebare. M-am ridicat, gata de plecare.

– Prea bine, am spus. Du-mă înapoi în odaia mea! Pe alt drum, am adăugat, căci voiam să văd mai mult, dacă era cu putință.

Flek a șovăit, arătând îngrijorată din nou, dar a luat-o pe alt drum după ce am plecat de lângă lac și m-a dus și mai în adânc, de parcă ar fi trebuit să meargă și mai departe ca să poată dibui o altă cale. Lumina s-a făcut și mai difuză și am trecut pe sub arcade cu vedere către mai multe dintre acele lacuri întunecate. La și mai mare adâncime sub munte, unde abia se mai zărea un licăr de lumină, am trecut pe lângă o altă încăpere în care se afla un lac; dar când am privit înăuntru, nu se zărea nici urmă de lumină pe luciul apei. Am trecut prin arcadă ca să privesc mai bine spre apă: nu se zărea decât o coloană de cristal zgrunțuros, coborând în adâncime, având la bază o despicătură de parcă pe acolo s-ar fi scurs cândva apele unui lac. Când am privit spre ea, Flek stătea lângă ușa boltită, cu privirea ațintită asupra albiei secătuite, cu mâinile înțepenite pe lângă trup și cu chipul golit de trăsături.

Am trecut pe lângă mai multe încăperi uscate până ce am ajuns la o răscruce unde se întretăiau câteva coridoare. Flek a cotit cu o nerăbdare subită către un tunel care urca pieptiș, de parcă era cuprinsă de bucurie că ne întoarcem la suprafață. Mi-a părut deodată rău că am făcut-o să mă însoțească atât de departe sub munte: aproape pierdusem noțiunea timpului, însă picioarele mele au resimțit urcușul și am obosit cu mult înainte ca lumina să înceapă iar să se întețească prin pereți. Și încă mai aveam mult de urcat. Flek m-a condus pe o potecă ce traversa o încăpere atât de întinsă, încât nu i-am putut zări marginile în penumbră, brăzdată de la un capăt la celălalt cu un câmp de ciupercuțe stranii de culoare liliachie, legănându-și capetele în vârful unor tulpini înalte, asemenea unor flori de câmp neobișnuite. Am trecut pe lângă doi Străvechi-slujitori cu coșuri în mâini, purtând veșminte într-o singură nuanță de cenușiu mai închisă decât celelalte pe care le văzusem. Nu s-au uitat la mine cu surprindere; i-au aruncat doar lui Flek o privire scurtă înainte de a-și continua culesul. Și ea i-a

privit, la fel de scurt, apoi a revenit cu privirea drept înainte în lungul potecii, până ce am ieşit din încăpere.

Mai departe am urcat pe o scară înaltă în spirală, şerpuind îngustă în jurul unei osii groase de cristal. Lumina s-a făcut din ce în ce mai strălucitoare, aşa că am putut simţi urcuşul, dar nimic altceva nu s-a schimbat şi părea că vom urca la nesfârşit.

– Încearcă să faci ceva ca să ieşim de aici, dacă poţi, i-am spus, când n-am mai putut suferi urcuşul pe scară. Flek doar s-a uitat în spate către mine, şi-a plecat capul şi a continuat să urce, dar chiar la următoarea cotitură am ajuns pe un soi de platformă.

Nu ştiam dacă platforma fusese dinainte acolo aşteptându-ne sau nu, şi nici nu mi-a păsat; eram doar recunoscătoare să părăsesc scara aceea îngustă. Dar mai departe am trecut printr-o vie, care la început mi s-a părut o altă ciudăţenie, după care am înţeles că era uscată: spaliere înguste din lemn alburiu de frasin se zăreau printre tulpinile uscate de viţă întunecată, ofilite până la rădăcină, ridicându-se din pământul crăpat şi secătuit, purtând mici ciorchini întunecaţi şi tari ca piatra, care se uscaseră pe curmeie, risipiţi ici-colo printre frunzele cenuşii şi pergamentoase, care atârnau încă pe viţa uscată. Flek s-a grăbit să ieşim din via uscată şi m-am bucurat să iuţesc şi eu pasul; mă simţeam de parcă mergeam printr-un cimitir.

Mai aveam de urcat trei scări, niciuna dintre ele la fel de îngustă ca prima, şi în cele din urmă am ieşit într-un coridor mai luminos, al cărui urcuş era mai lin, până ce am trecut pe neaşteptate printr-o uşă boltită şi ne-am trezit înapoi în odaia mea. Nici nu mi-am dat seama că suntem atât de aproape.

Eram bucuroasă că ne opriserăm din mers. Mă simţeam la fel de obosită ca şi cum mersesem pe jos până în cele mai îndepărtate sate dimprejurul casei noastre şi înapoi, cale de multe verste, doar că aici urcasem şi coborâsem, în adâncimea trainicei fortăreţe de sub muntele de sticlă. Dar nu-mi venea să mă bucur că m-am întors în odaia mea. Nu era altceva decât o celulă de închisoare, iar muntele de jur împrejur era temniţa. Flek mi-a adus un pahar cu apă, aşa cum cerusem, după care a făcut o plecăciune şi a ieşit,

vizibil grăbită – şi bucuroasă, de bună seamă – să scape înainte să-i pot porunci să mă ducă în alte locuri periculoase şi incomode, de vreme ce eu nu ştiam încotro mergem, nu puteam s-o întreb nimic şi nici n-aveam cum să fiu *prevenită* atunci când îi ceream să trecem prin locuri de care Străvechii înşişi se fereau.

De îndată ce a plecat, uşa pe care ieşise din încăpere a dispărut. Dar oricum n-aveam unde să mă duc. M-am aşezat plină de nemulţumire lângă cufărul cu arginţi, lăsând să-mi treacă printre degete nenumărate monede, care cădeau la loc schimbate în galbeni. Nu mă grăbeam cu lucrul dinadins, simţind doar zorul mişcărilor repetitive şi plictisitoare, şi m-am pomenit culegând ultima mână de arginţi preschimbaţi în galbeni chiar când Tsop a intrat în odaie, purtând pe o tipsie cina mea. M-am gândit să insist ca regele Străvechilor să vină să cineze din nou cu mine, doar ca să-l pedepsesc, dar nici *eu* nu meritam o asemenea pedeapsă, aşa că m-am aşezat şi am cinat singură, iar el şi-a făcut apariţia pe când terminam de mâncat.

A înconjurat masa, ducându-se glonţ la cufăr, şi a deschis capacul cu o mişcare grăbită. Nu a scos niciun cuvânt o bună bucată de timp, ci doar a rămas lângă cufăr privind în el, cu lumina ca de soare oglindindu-i-se în ochii licărind nesăţioşi şi conturându-i silueta ca un şirag de ţurţuri cu lumină aurie. Am terminat de mâncat şi am împins tipsia de pe masă, după care am făcut câţiva paşi către el.

– Slujnicele şi-au făcut cu prisosinţă datoria şi au făcut tot ce le-am poruncit, i-am spus cu glas suav.

Voiam să ştie că mă descurcasem de minune singură şi mă simţisem cât se poate de confortabil, prea puţin datorită lui.

Dar nici măcar nu şi-a ridicat privirea din cufăr, ci a spus doar:

– Aşa se şi cuvine. Acum pune-mi întrebările!

Părea cu desăvârşire nepăsător şi mi-am dat seama dintr-odată că-i *devenisem* şi mai folositoare. Acum nici măcar nu mai trebuia să se gândească la mine o dată pe zi; aveam să mă istovesc în odaia asta, preschimbând argintul în aur şi răsucindu-mi degetele necontenit, servită de slujnice departe de ochii lui; iar acum învoiala

cu cele trei întrebări zilnice nu mai era deloc un lucru împovărător pentru el.

Mi-am lipit buzele strâns.

– Care sunt îndatoririle unei regine a Străvechilor? am întrebat cu răceală, după ce m-am gândit câteva clipe.

Desigur, n-aveam de gând să-i mai fiu de *vreun* folos, dar fiecare trebuia să muncească pe lumea asta. Dacă s-ar fi întâmplat ca prin minune să ajung soția vreunui arhiduce, înconjurată de servitori, aș fi putut ghici cam ce aveam de făcut: de ținut o casă, de avut grijă de copii, după ce s-ar fi născut; pe lângă cusutul de broderii fine, țeserea de stofe și întreținerea unei curți. Aici, n-aveam habar ce îmi era menit să fac și, chiar dacă nu mi-ar fi plăcut îndatoririle mele, tot îmi doream să le neglijez dinadins, și nu doar pentru că eram o fată prostuță, care nu-și cunoștea îndatoririle.

– Depinde de darurile cu care a fost hărăzită, iar tu ai doar unul, a spus. Îndeletnicește-te cu el.

– S-ar putea să mă plictisesc atât de tare nefăcând altceva, încât să încetez cu îndeletnicirea asta, am spus. Tot atât de bine ai putea să-mi spui ce alte îndeletniciri mai sunt și să mă lași să hotărăsc pe care vreau s-o încerc.

– Poți să aduci o sută de ani de iarnă într-o zi de vară sau să trezești arbori noi de nea de sub glie? m-a întrebat în derâdere. Poți înălța o mână cu care să dregi fața rănită a muntelui? După ce vei fi făcut acestea, atunci vei fi cu adevărat o regină a Străvechilor. Până atunci, încetează cu nebunia asta de a-ți închipui că ești altcineva!

Vocea lui a răsunat aproape ca un cântec în timp ce vorbea, ca o incantație, și am avut un simțământ neplăcut că își bătea joc de mine spunându-mi mai degrabă adevăruri decât prostii. De parcă o regină a Străvechilor *ar fi putut* să-și pună în cap să preschimbe în iarnă miezul de vară și să netezească fața stâncoasă a muntelui cu o fluturare din mână. În schimb, în locul vreunei grozave vrăjitoare sau al unei farmazoane de gheață, mă aflam eu, o muritoare ștearsă fără vreo altă îndeletnicire în afară de a zămisli un șuvoi de aur cu care să-și desfete el privirile.

Eram sigură că voia să mă facă să mă simt mică de tot cu batjocura lui şi nu aveam de gând să-l las să reuşească. Aşa că, atunci când a terminat cu zeflemeaua, i-am spus cu răceală în glas:

– Atâta timp cât n-am învăţat să fac zăpada să cadă doar cât îmi este pe plac, mă voi mulţumi să rămân ce sunt. Şi următoarea întrebare este cum anume ştiu când apune soarele în lumea muritorilor?

S-a încruntat la mine.

– Nu ai de unde şti. Şi ce însemnătate are, de vreme ce nu te afli acolo?

– Trebuie să sărbătoresc sabatul oricum, am spus. Începe diseară la apus...

A ridicat nerăbdător din umeri, întrerupându-mă:

– Asta nu mă priveşte pe mine.

– Ei bine, dacă nu vrei să mă ajuţi să aflu când are loc *cu adevărat* sabatul, va trebui să iau fiecare zi de acum înainte drept sabat, pentru că sunt sigură că voi pierde socoteala zilelor după răsărit şi apus care să le deosebească, am zis. Nu este îngăduit să muncesc de sabat şi sunt încredinţată că preschimbarea argintului în aur se pune drept muncă.

– Poate îţi vei da tu seama cumva, a spus, cu glas mătăsos, şi nu mi-a luat mult să desluşesc ameninţarea din vorbele lui.

Firește, dacă nu-mi mai puneam darul fermecat la lucru, încetam să-i mai fiu de folos şi n-avea să mă mai ţină mult prin preajmă.

L-am privit drept în ochi:

– Este o poruncă dată poporului meu, iar eu nu am nesocotit-o gătind când mi-a fost foame sau aprinzând focul când mi-a fost frig, sau primind bani când am fost nevoiaşă, aşa că nu poţi să te aştepţi să o nesocotesc pentru *tine*.

Desigur, vorbeam prostii, şi *aş fi făcut* cum spunea el, dacă mi-ar fi pus cuţitul la gât. Poporul nostru n-a făcut nicicând o mare virtute din a muri pentru credinţa lui – ni se părea de prisos – şi se cuvenea să încalci sabatul ca să salvezi o viaţă, socotind-o şi pe a ta. Dar el nu avea nevoie să ştie toate astea. M-a privit încruntat, apoi a ieşit din odaie şi s-a întors după câteva minute cu o oglindă atârnând de un lănţişor, o oglindă mică,

rotundă, cu o ramă de argint. Ţinând-o în palmele făcute căuş, s-a uitat în ea cu subînţeles şi o văpaie de lumină caldă ca în amurg s-a revărsat din ea, asemănătoare cu movila de aur ce strălucea din cufăr. A învârtit oglinda în aer şi mi-a fluturat-o prin faţă, şi parcă priveam prin gaura cheii o felie de orizont, o lumină portocalie zugrăvind cerul în culori reci de un albastru-închis, odată cu apropierea nopţii. Dar, când am întins mâna s-o iau, a tras-o înapoi şi mi-a spus cu glas îngheţat:

– Atunci cere-mi-o, dacă ţi-o doreşti atât de tare.

– Îmi poţi da oglinda? am întrebat printre dinţi.

După care a ţinut-o deasupra mâinilor mele şi i-a dat drumul, ca să nu aibă loc nicio atingere între noi, şi s-a întors pe călcâie, ieşind pe dată din încăpere.

#

Serghei şi cu mine nu am apucat calea spre Vysnia. Am început să mergem într-acolo, dar după numai un ceas de mers ne-au răsunat în urechi glasuri venind din pădure şi lătrat de câini. Nu mai rămăseseră mulţi câini în sat. Cei mai mulţi săteni îi mâncaseră, pentru că iarna ţinea deja de atâta vreme. Nu fuseseră păstraţi decât copoii cei mai destoinici. Iar acum ne vânau pe noi. Ne-am oprit. Serghei mi-a spus, după câteva clipe:

– Aş putea să mă predau.

Dacă l-ar fi prins, pesemne că s-ar fi oprit. N-aveau să mă vâneze în continuare, cei mai mulţi dintre ei oricum. Atunci, măcar eu aş fi scăpat. Dacă mergeam mai departe împreună, dacă ar fi fost nevoie să fugim, eu aş fi fost prinsă prima. Serghei era mai înalt şi mai puternic decât mine, iar fustele mele nu erau potrivite pentru alergat prin pădure. Dar m-am gândit cum ar fi să-l spânzure pe Serghei, să-i pună o frânghie în jurul gâtului şi să-l ridice de la pământ, bălăbănindu-şi picioarele în aer până murea. Văzusem odată cum au spânzurat un hoţ, pe care l-au prins în piaţă.

– Nu! am spus.

Aşa că ne-am întors în pădure împreună.

Pentru puțin timp, s-a făcut iar liniște, apoi aceleași glasuri și același lătrat de câini ne-au răsunat din nou în urechi. Mai întâi un hămăit îndepărtat, apoi altul. Se apropiau de noi. Am iuțit pasul și s-a făcut din nou liniște, dar eram deja obosiți și am încetinit, după care am auzit iar un lătrat într-o latură și încă unul în cealaltă latură. Ne încercuiau așa cum aduni caprele într-un țarc. Încă era zăpadă netopită pe cărare și lăsam urme de pași. N-aveam ce face.

Apoi, dintr-odată, s-a lăsat întunericul. Încă nu era ceasul asfințitului. Am simțit ca și cum mersesem multă vreme, dar ni se părea astfel pentru că eram tare osteniți. Apoi a coborât un nor uriaș de un cenușiu-închis, întunecând cerul. O rafală de vânt ne-a izbit în față, mirosind a zăpadă. Nici n-am vrut să concep că va ninge din nou. Era prea târziu ca să viscolească. Era aproape iunie. Însă fulgii au început să cadă, mai întâi doar câțiva, apoi din ce în ce mai mulți, și dintr-odată ne-am pomenit singuri într-o poieniță din pădure, înconjurați de o perdea groasă de nea.

Nu am mai auzit lătrat de câini sau zvon de glasuri. Zăpada cădea deasă, cu repeziciune, și aerul era greu, prevestind parcă o ninsoare îndelungată. Toți urmăritorii plecaseră de-acum spre sat, cât de iute cu putință. Am mers înainte cât de repede puteam, deși nu aveam încotro merge, ci doar fugeam. Zăpada proaspăt căzută o acoperea pe cea netopită, așa că n-aveam cum să ne ferim de locurile înghețate, de gropile cu noroi sau de neaua care putea să ne acopere în cădere. M-am lovit la genunchi căzând peste un pietroi ascuns în zăpadă, iar Serghei s-a împiedicat și a căzut pe burtă în zloata rece și umedă, iar zăpada i se lipea de creștet ca niște mici bulgări, care se făceau din ce în ce mai mari pe măsură ce înaintam.

Eram obișnuită să merg mult, dar ajunsesem deja mai departe decât ținea calea de acasă până la casa lui Miryem, tot numai pe drum de țară. Însă trebuia să mergem tot înainte. Nu încercam să ne îndreptăm spre drum. Nici nu mai știam unde se află acesta. Se putea foarte bine să ne învârtim în cerc. Frigul mi s-a strecurat din degete înspre brațe și dinspre degetele de la picioare până sus pe gambe. Ciubotele îmi erau ude și câteva cureluțe stăteau să se

rupă. Simţeam că încălţările mă lasă fără să mă uit, chiar dacă degetele îmi amorţiseră. Din când în când, Serghei a trebuit să stea pe loc ca să mă aştepte. În cele din urmă, cizma mi s-a rupt şi m-am împiedicat din nou, scăpând cât colo oala din braţe.

Ne-a luat mult timp până s-o găsim. Ar fi trebuit să mergem mai departe, dar nu ne-a dat prin minte decât după ce am săpat prin zăpada troienită, iar mâinile ne-au amorţit de frig. Am tot căutat-o până când, în cele din urmă, am dat de o deschizătură sub un troian înalt şi am săpat acolo. Deodată, am dat de ceva tare. Am privit amândoi şi am zărit doar o oală în care n-aveam ce găti. Iar atunci am ştiut amândoi că ar fi trebuit să mergem mai departe, dar niciunul din noi n-a spus nimic. Serghei a luat oala şi ne-am ridicat să pornim mai departe.

Apoi m-am uitat mai cu luare-aminte la troianul sub care săpasem. O parte din zăpadă căzuse din vârf, iar sub zăpadă se zărea un zid, înalt cam până în talie; era un zid clădit din piatră. Nu era foarte lung. La capătul celălalt, se vedea limpede, în afară de un troian uriaş, zidul era de două ori cât înălţimea lui Serghei. Puteau să fie doar câţiva arbori şi arbuşti îngropaţi în zăpadă, dar, când am trecut de creasta zidului şi ne-am apropiat, am văzut că era vorba despre o colibă zidită din piatră şi acoperită cu pari. O draperie veche de iederă uscată o acoperea: peste ziduri, peste ferestre şi peste deschizătura unde stătuse cândva uşa. Gheaţa se prinsese într-o pojghiţă străvezie de frunzele uscate, iar zăpada se cernuse în mici movile peste gheaţă. Vrejurile de iederă s-au rupt şi au căzut de îndată ce am tras de ele.

Am intrat pe dată înăuntru, aşteptând ca ochii să se obişnuiască cu întunericul înainte de a putea zări ceva. Nu conta ce se află înăuntru; era mai bine decât afară. După câteva clipe, am putut distinge o masă, un scaun şi un pat, toate din lemn, şi chiar un cuptor. Şipcile scaunului şi stinghia patului putreziseră, la fel şi salteaua, însă cuptorul era în stare bună şi trainic. Lângă el, se găsea o stivă de lemne de foc, tăiate de mult.

Am cules nişte şipci rupte de sub pat şi câteva paie din saltea ca să aprind focul, după care m-am aşezat lângă cuptor şi am

început să aţâţ flacăra doar cu câteva beţigaşe. Mă pricepeam bine să aţâţ focul, pentru că uneori rămâneam fără lemne, iar focul aprins se stingea şi trebuia s-o luăm de la capăt. Serghei a pus pe podea oala noastră ciobită şi s-a încălzit niţel, bătând din picioare. După aceea a ieşit iar. Când s-a întors, aprinsesem un pui de foc. Adusese cu el două braţe de lemne ude şi o minune: cartofi.

– E o grădină mai încolo, a spus.

Cartofii erau mici, dar săpase zece tuberculi şi nu mai era nimeni la masă în afară de noi.

Am pus pe foc lemnele ude, până ce flacăra a prins putere. Am împrăştiat lemnele ude aduse de Serghei pe cuptor şi în faţa lui, ca să se usuce. Am pus cartofii în vatră şi oala plină cu zăpadă pe cuptor, ca să se topească şi să înceapă să fiarbă. Ne-am aşezat lângă cuptor, încălzindu-ne până ce a fiert apa, apoi am sorbit din pumni apă fierbinte ca să ne încălzim pe dinăuntru. După care am mai pus nişte apă la fiert, iar eu am tăiat cartofii şi i-am pus în oală ca să fiarbă şi să se înmoaie. Astfel urma să avem cartofi la cină şi puteam să bem şi apa în care fierbeau. Ni s-a părut că trece o veşnicie până să se fiarbă legumele, dar când au fiert le-am mâncat, fierbinţi, aburinde, frigându-ne la limbă, dar atât de bune la gust.

Nu ne-am mai gândit la nimic în timpul ăsta, cu atât mai puţin pe durata mesei. Eram atât de înfrigurați şi de flămânzi. Eram învăţată cu frigul şi foamea, dar de data asta fusese prea de tot. Fusese mai rău decât în iarna când se terminase mâncarea. Aşa că nu m-am gândit la nimic altceva în afară de cum să mă încălzesc şi să mănânc ceva. Dar, după ce am terminat de mâncat şi ne-am încălzit, şi am turnat din oală să bem apă în care au fiert cartofii, m-am gândit cum s-a prăvălit oala peste taica, plină cu caşă fierbinte, şi am tremurat din toate încheieturile, dar nu de frig.

După aceea am căzut pe gânduri din nou. Dar nu m-am mai gândit la tăticu, ci m-am gândit la noi doi. Scăpaserăm neprinşi şi nu ne spânzuraseră nici pe Serghei, nici pe mine. Nu muriserăm îngheţaţi în pădure. Eram, în schimb, aici, în această colibă singuratică din miez de codru, şi ne încălzeam la foc, după ce găsiserăm cartofi, şi ştiam că e ceva necurat la mijloc.

Serghei simţea la fel.

– N-a mai locuit nimeni aici de multă vreme, mi-a spus.

A rostit-o cu glas tare, de parcă ar fi vrut să se asigure că e auzit de oricine ar fi tras cu urechea.

Aş fi vrut să-l cred. De bună seamă, niciun om obişnuit n-avea cum să locuiască acolo. Pădurea era a Străvechilor. Nicio potecă nu ducea spre colibă. Nu se afla în jur nicio gospodărie sau câmp cu semănături. Doar o colibă mititică în pădure, în care să trăiască o singură fiinţă, în deplină singurătate. Trebuie că era coliba unei vrăjitoare şi n-aveai cum să afli dacă o vrăjitoare e vie sau a murit, nici când avea să se întoarcă.

Totuşi, am spus doar atât:

– Da. Oricine ar trăi în colibă e plecat acum. Uită-te cum arată patul şi scaunul. Putrezesc aici de ceva vreme. Oricum, plecăm şi noi în curând.

Serghei a încuviinţat la fel de nerăbdător ca mine.

Încă ne era frică să ne culcăm în coliba vrăjitoarei, dar n-aveam încotro să pornim, aşa că n-avea niciun rost să ne mai facem gânduri negre. Am domolit focul şi ne-am urcat după cuptor, unde era cald. M-am gândit să-i spun lui Serghei că unul dintre noi ar trebui să stea de pază, dar am adormit înainte să-mi vină pe limbă cuvintele.

CAPITOLUL XII

Singură în odaia mea de sticlă şi gheaţă, văzând soarele apunând în oglindă, am frânt pâinea pe care mi-o adusese Flek şi am băut o înghiţitură de vin. Nu am avut cum să aprind o lumânare; ea şi cu Tsop m-au privit foarte mirate când le-am cerut să-mi aducă una. Am cântat rugăciunile de sabat, care au răsunat slab în urechile mele, fără acompaniamentul tatei şi al mamei sau al bunicilor. M-am gândit la acea ultimă noapte petrecută la Vysnia, cu casa plină de oaspeţi, cu toţii fericiţi alături de Basia şi Isaac. Mâine avea să sărbătorească din nou cu bunica şi cu mama ei, cu verişoarele şi cu prietenii: ultimul sabat înainte de nuntă. Mi s-a uscat gâtul de lacrimi când m-am aşezat.

Nu aveam nimic de citit şi niciun tovarăş de discuţie. Am ţinut sabatul a doua zi recitând cu voce tare din Tora, atât cât îmi puteam aminti. Mărturisesc că n-am fost niciodată atât de legată de Tora. Tatăl meu o iubea din tot sufletul; cred că, în inima lui, îşi dorise să devină rabin, însă părinţii lui erau săraci, iar el nu citea prea bine; a trebuit să se lupte cu cuvintele şi literele, deşi cifrele le-a deprins repede. Aşa că l-au dat ucenic la un cămătar, iar cămătarul îl cunoştea pe panov Moshel şi ucenicul lui a întâlnit-o pe fiica cea mai tânără a lui panov Moshel. Şi de aici a început povestea părinţilor mei.

Oricum, tata îşi petrecuse aproape fiecare sabat citindu-ne, iar cuvintele i s-au întipărit în minte prin repetiţie. Dar eu îmi petreceam cea mai mare parte a timpului gândindu-mă ce profesie

nu-mi era îngăduit să urmez ori încercând să-mi închipui cum este să suferi un pic de foame sau în vremuri mai bune născocind cele mai grele întrebări cu putinţă în chip de joc, ca să-l fac pe tata să se căznească să-mi răspundă la ele. Însă amintirile mi s-au întipărit mai adânc decât crezusem, iar când închideam ochii şi încercam să-i aud glasul şi să murmur odată cu el, am descoperit că puteam oarecum să-i simt prezenţa. M-am pomenit împreună cu Iosif în celula din temniţa faraonului odată cu asfinţitul soarelui şi sfârşitul sabatului, iar soţul meu a revenit la mine în odaie.

Nu am deschis ochii dintr-odată, bucuroasă să-l fac să aştepte, dar m-a surprins nespunând niciun cuvânt, aşa că am privit în sus mai devreme decât îmi dorisem şi am zărit *mulţumire* pe chipul lui. Trecerea de la resemnare amară la mulţumire era uluitoare. Aproape că mi-au înţepenit fălcile. M-am aşezat lângă masă şi l-am întrebat:

– De ce se citeşte mulţumirea pe chipul tău?

– Râul a încremenit iarăşi, a spus, dar asta n-avea nicio noimă pentru mine la început.

Atunci m-am ridicat şi m-am îndreptat spre peretele de sticlă. Spărtura în coasta muntelui fusese acoperită temeinic cu bolţi proeminente de gheaţă, iar cascada îngheţase în albie. Până şi râul de dedesubt se făcuse o cărare strălucitoare de gheaţă întărită, nemaicurgând de pe creasta muntelui. Căzuse o ninsoare deasă, atât de bogată încât peste arborii din pădurea întunecată s-a aşternut o pătură albă.

Nu ştiam de ce anume era atât de mulţumit să îşi vadă lumea îngheţată bocnă, însă puteam desluşi ceva îngrozitor şi de rău augur în albul acela sclipitor şi lipsit de trăsături. Era ceva voit în dispariţia verdelui şi a pământului reavăn din această lume, care mă făcea să mă gândesc la toate iernile noastre lungi şi grele, la secara îngheţată pe câmpuri şi la pomii ofiliţi, iar când regele s-a apropiat de mine, i-am zărit bucuria negrăită de pe chip şi i-am spus cu glas tărăgănat:

– Când ninge în regatul tău, ninge şi în al *meu*?

– Regatul tău? a întrebat, privindu-mă de sus, uşor dispreţuitor faţă de presupusa mea trufie. Voi, muritorii, v-aţi dori să fie aşa,

voi care aprindeţi focuri şi clădiţi ziduri ca să mă lăsaţi pe dinafară şi uitaţi de iarnă de îndată ce trece. Şi totuşi lumea voastră este tot regatul *meu*.

– Ei bine, atunci, este şi *al meu* acum, am spus şi am trăit mulţumirea să-l văd încruntându-se, supărat de faptul că i se reamintea că *se căsătorise cu mine*. Dar o să repet întrebarea cu alte cuvinte, dacă vrei: este zăpadă în lumea încălzită de soare astăzi, chiar dacă s-ar cuveni să fie primăvară?

– Da, a răspuns. Zăpada proaspătă cade aici doar când ninge în lumea muritorilor; de aceea m-am străduit îndelung să aduc ninsoarea.

L-am privit îndelung, aproape în gol la început, până ce am simţit grozăvia din spusele lui. Ştiam că Străvechii veneau iarna, că furtunile îi făceau puternici şi că ieşeau din regatul lor îngheţat odată cu suflul viscolului; ştiusem dintotdeauna că iarna le dădea putere. Dar nu-mi trecuse prin cap – nici mie şi nimănui dintre cunoscuţii mei – că puteau *da naştere* iernii.

– Dar toţi locuitorii din Lithvas vor suferi de foame, dacă nu vor îngheţa mai întâi! am spus. O să nimiceşti toate semănăturile...

Nici măcar nu s-a uitat la mine: atât de puţin îi păsa; privea din nou afară cu ochii lui limpezi şi strălucitori, cătând cu mulţumire spre albul nesfârşit care îi acoperea împărăţia, în care eu nu puteam vedea altceva decât foamete şi moarte. Iar pe chipul lui nu se putea citi decât biruinţă, de parcă asta îşi dorise de la bun început. Am încleştat pumnii.

– Presupun că eşti *mândru* de tine, i-am spus printre dinţi.

– Da, a răspuns pe dată, întorcându-se spre mine, şi mi-am dat prea târziu seama că spusele mele ar fi putut fi luate drept întrebare. Muntele nu va mai sângera atât timp cât ţine iarna, şi am toată îndreptăţirea să fiu mândru; mi-am ţinut cuvântul dat, deşi cu mari costuri, iar toate speranţele mele s-au împlinit.

După ce mi-a răspuns la întrebări, s-a întors din nou, gata să iasă în grabă din odaie, dar s-a oprit şi m-a privit.

– Dar undeva tot am greşit, a spus tăios. Deşi nu ai vreo putere aici sau în lumea ta, eşti totuşi purtătoarea unui dar vrăjit de mare

preț, pe care trebuie să-l cinstesc cum se cuvine. De acum înainte, vei avea parte de orice înlesniri dorești și o să îți trimit servitoare mai potrivite, doamne de rang înalt care să te slujească.

Aceste vorbe mi-au sunat în auz cum nu se poate mai neplăcut: să fiu înconjurată de un cârd de doamne nobile, toate numai un zâmbet, care cu siguranță fie mă urau, fie mă disprețuiau tot atât de mult ca regele lor?

– Nu le vreau! am spus. Îmi ajung slujnicele pe care le am acum. Le-ai putea spune că au voie să-mi răspundă la întrebări, dacă vrei să fii bun cu mine.

– *Nu vreau*, a spus cu o ușoară strâmbătură de dezgust, de parcă i-aș fi sugerat că poate să lovească un animal neajutorat.

Pesemne ar fi făcut *așa ceva* cu plăcere.

– Vorbești de parcă le-aș fi interzis să-ți răspundă. Tu și *numai* tu ai ales să-ți dorești răspunsuri de la mine, când ai fi putut cere aproape orice alt dar în loc. Ce răspunsuri pot să-ți dea ele acum degeaba, când ai pus pe ele un preț atât de mare? Și cum poate o slugă atât de umilă să-ți pretindă un preț?

Mi-aș fi putut frânge mâinile de supărare după ce a plecat. Însă dimpotrivă, eram cât se poate de bucuroasă că a ieșit din cameră. Îmi displăceau mulțumirea și încântarea lui mai mult decât îmi displăceau supărarea și furia lui rece. Am rămas în picioare, privind prin fereastră la pătura grea de zăpadă pe care o așternuse peste lume, chiar și atunci când oglinjoara s-a întunecat odată cu venirea nopții. Nu-mi păsa prea tare de soarta ducelui și nici de a târgoveților. Însă știam ce avea să se întâmple cu poporul *meu*, când semănăturile aveau să se usuce, iar datornicii aveau să fie cuprinși de disperare.

Mă gândeam doar la mama și la tata, cu zăpada înaltă până la streașina casei și înconjurați din toate părțile de o ură încă și mai rece. Aveau, oare, să se ducă la Vysnia, la bunicul? Aveau să fie în siguranță acolo? La urma urmei, lăsasem în urmă o avere cu care putea să își cumpere drum liber spre miazăzi, dar nu reușeam să mă conving, chiar acum când îmi doream mai mult, că aveau să mă uite fiind atât de departe. N-aveau să plece fără mine. Chiar

dacă bunicul le-ar fi spus unde fusesem dusă, ei n-aveau să plece niciodată fără mine; le puteam trimite o scrisoare plină de minciuni: *Sunt acum regină și sunt fericită, nu vă mai gândiți la mine*, dar n-aveau să mă creadă. Sau, dacă ar fi făcut-o, le-aș fi frânt inimile mai rău decât dacă aș fi murit – mamei, mai ales, care plânsese văzându-mă că îi iau mantia de blană unei femei care scuipase în țărână la picioarele ei. Avea să creadă că îmi înghețase sloi sufletul, de vreme ce alesesem să-i părăsesc și să devin regina unui Străvechi ucigaș, un rege în stare să înghețe lumea doar ca să își întărească fortăreața de sub munte.

În dimineața următoare, pe când Flek și Tsop strângeau vasele de la micul dejun, le-am înștiințat:

– Poftesc să ies cu sania.

Încercam marea cu degetul, cerând un lucru care îi era îngăduit unei doamne de rang înalt din rândul Străvechilor, fiind totodată și o nădejde slabă de scăpare. De data asta am avut noroc; de data asta, Flek a dat din cap fără șovăială și m-a lăsat să ies din odaie, conducându-mă din nou pe scara care îți dădea amețeli și care cobora până în uriașa încăpere boltită din miezul muntelui.

Era mult mai primejdios să cobori decât să urci pe asemenea scară: eram mult mai conștientă de șubrezenia scărilor, care arătau de parcă erau făcute din sticlă, și de cât de departe era pământul. Am văzut mai limpede decât îmi doream arborii albi și zvelți, dispuși în cercuri perfecte, cuibărite unul într-altul, cei mai înalți și cu frunziș mai des în mijloc, iar cei din cercul cel mai îndepărtat, puieți tineri, unii dintre ei fără ramuri.

În cele din urmă, am ajuns jos, iar Flek m-a plimbat prin pădurice, printr-un labirint amețitor de poteci, fiecare dintre ele la fel de netedă ca un lac înghețat, cu margini din mozaic făcut din pietre șlefuite. N-aș fi putut deosebi o cotitură de alta chiar să fi avut la dispoziție o zi întreagă. Prin labirint am întâlnit și alți Străvechi de rang mai înalt, îmbrăcați în straie de un cenușiu mai deschis decât cele purtate de Flek, unii chiar în nuanțe de fildeș și alb, însoțiți de un alai de servitori, și toți m-au privit deschis; câțiva dintre ei cu zâmbete ușor curioase la adresa părului meu

negru, a feței oacheșe și a aurului strălucitor: îmi pusesem din nou coroana, pentru că merita osteneala să le reamintesc tuturor celor care dădeau ochii cu mine că eram regina lor.

Ajunși la marginea crângului, am urmat calea altui tunel săpat în peretele muntelui, un tunel larg, îndeajuns de înalt cât să se poată trece cu sania prin el, care dădea într-o altă pajiște de sub munte, unde o turmă de cerbi cu gheare pășteau flori străvezii, iar sania a rămas, nici mai mult, nici mai puțin, în câmp deschis – pesemne că nu aveau nevoie de șoproane sau grajduri. Același vizitiu care ne adusese pe munte stătea lângă sanie, ținând în mâini câteva hamuri – pesemne le dregea, deși nu l-am văzut cu nicio unealtă în mână. Când Flek i-a spus că pofteam să ies la plimbare cu sania, s-a ridicat tăcut și a adus de căpăstru o pereche de cerbi, pe care i-a înhămat repede la sanie. După care, ca prin farmec, mi-a deschis ușița saniei.

Ceea ce însemna fără greș că nu aveam nicio șansă să scap în timpul unei plimbări cu sania, totul fiind o pierdere de vreme. Dar m-am urcat în sanie oricum. Și-a îndemnat renii și a tras de hățuri, iar ei au pornit ușor, după care, cu o hurducătură, am intrat valvârtej în alt tunel și am pornit într-o goană nebună pe potecile acoperite cu zăpadă. M-am prins strâns cu mâna de marginea saniei, ca să mă țin. Mi se părea că alunecam mult mai iute decât la sosire, dar se întâmpla așa poate pentru că o apucaserăm la vale, prin tunelul întunecat care ducea la porțile de argint, copitele cerbilor tropotind înfundat precum tălpile unor dansatori pe un luciu de gheață, până când o dungă orbitoare de lumină a sfâșiat întunericul dinaintea noastră, iar porțile s-au deschis dintr-odată și am ieșit cu iuțeala vântului printre ele, în josul coastei lucitoare a muntelui, urmând drumul care ducea în codrul acoperit cu zăpadă.

Mă țineam încă de balustrada de lemn a saniei, dar, de îndată ce aerul rece m-a lovit în față, am răsuflat cu nesaț și am descoperit că încă eram în stare să mă bucur de *mișcare*, de *ieșirea* la aer curat, chiar dacă n-avea să mă ducă într-un loc priincios. Merita să mai fac o încercare.

– Surugiu! Shofer! am strigat. Vizitiul a tresărit la fel cum făcuseră Flek şi Tsop, privind de jur împrejurul meu ca şi cum ar fi vrut să se asigure că pe el îl strigasem. Vreau să merg la Vysnia.

M-a privit cu ochi goi, aşa că am adăugat:

– Locul unde ai venit după mine, înainte de nuntă.

S-a cutremurat de parcă îi cerusem să mă ducă la porţile iadului:

– În lumea încălzită de soare? Nu se poate străbate nicio bucată de drum în afară de calea regelui, şi numai cu învoirea lui.

Când a spus acestea, mi-am dat seama că nu se zărea nici urmă de arbori albi şi de drum alb-argintiu, pe care călătorisem ca să ajungem până sub munte. M-am întors şi am privit înapoi. Era aceeaşi privelişte: muntele de sticlă se înălţa sclipitor şi două urme de tălpici de sanie alergau înapoia ei prin zăpada groasă, drept până la porţile de argint. Am putut zări cascada, îngheţată acum, şi dâra strălucitoare a râului şerpuind pe lângă copaci. Însă drumul Străvechilor lipsea, ca şi cum nu fusese nicicând acolo, şi toţi copacii pe care îi puteam zări erau pini negri, albiţi de neaua căzută pe crengile lor.

M-am aşezat la loc în sanie, adâncită în gânduri, şi n-am mai spus nimic ca să-l fac să se întoarcă, iar el a mânat mai departe. Nu se mai zărea acum niciun drum: sania aluneca pe luciul îngheţat al râului, singura cale pe care o întrevedeam printre copaci. Cerbii nu păreau să întâmpine vreo greutate în a alerga fie şi pe gheaţă; se prea poate ca ghearele de pe copite să le fi fost de ajutor.

Regatul Străvechilor nu părea a fi altceva decât o pădure nesfârşită. N-am zărit nimic în jurul nostru, nici măcar o colibă, iar când am uitat şi l-am întrebat pe vizitiu dacă trăia vreun Străvechi în afara muntelui de gheaţă, nu mi-a răspuns, ci doar s-a uitat înapoi, spunând într-o doară, *Întreabă-l pe rege*. Am mai gonit multă vreme şi nimic nu s-a schimbat. Ziua ar fi trebuit să se îndrepte de-acum spre amiază, însă se făcea din ce în ce mai întuneric pe măsură ce ne îndepărtam de munte, cenuşiul lipsit de contur al cerului topindu-se într-un crepuscul înnegurat, iar copacii şi zăpada deveneau din ce în ce mai greu de deslușit.

În depărtare, o dungă de un negru și mai întunecat a apărut la orizont, prin deschizătura îngustă dintre copaci, acolo unde râul se întâlnea cu cerul. Cerbii au încetinit, iar Shofer s-a uitat la mine. Nu avea de gând să mâne mai departe, tot așa cum Flek refuzase să înainteze mai mult în măruntaiele muntelui, iar durerea mea de picioare rămăsese ca o amintire a pedepsei primite pentru că stăruisem. Însă, dacă îi lăsam pe ei să hotărască încotro aveam voie să merg, aproape cu siguranță n-aș mai fi putut scăpa.

– Ar trebui să ne întoarcem? l-am întrebat, cu un glas puțin răutăcios, ca să văd dacă putea fi pus la încercare.

A șovăit, apoi s-a întors către cerbi fără să-mi răspundă și a rostit către ei un scurt îndemn. Ne îndreptam către orizontul întunecat și, la scurtă vreme, s-a înnoptat de tot pe sub crengi; abia mai puteam zări trunchiurile copacilor înșirați de-a lungul râului. Nu se vedeau luna, nici stele care să lumineze cât de cât cerul nopții, iar frunzele aveau o nuanță și mai întunecată asemuite cu cenușiul bolții. Cerbii își legănau capetele, gata de odihnă; nici lor nu le plăcea locul, după cum îmi dădeam seama, și nu cred că le păsa câtuși de puțin pe cine poartă în sania trasă de ei. Râul înghețat se pierdea în bezna adâncă din fața noastră.

– Bine, acum întoarce, am spus în cele din urmă, renunțând, iar Shofer și-a întors iute capul, cuprins de o mare ușurare. Dar am privit încă o dată în urmă, în timp ce întorcea sania, și atunci i-am văzut: două siluete apărute pe malul râului, ivindu-se din întuneric – doi oameni înfășurați în blănuri grele, iar unul dintre ei era o regină.

#

Mirnatius nici măcar nu s-a clintit când frigul m-a împins să trec înapoi prin oglindă. M-am strecurat lângă vatră cât mai încet cu putință și m-am încălzit la foc, urmărindu-l cu grijă să nu cumva să se trezească. Vrăjile lui preschimbaseră patul într-un sălaș pentru propria-i frumusețe și, chiar cuibărit în brațele somnului, întreaga lui făptură era o operă de artă. A suspinat și s-a

întors prin somn, murmurând şoapte de neînţeles, cu un braţ gol ieşindu-i dintre aşternuturi, cu capul întors arătându-i linia gâtului şi cu buzele întredeschise.

Locul meu era în acel pat lângă el: o mireasă înspăimântată de lucruri obişnuite, de neîndemânare şi de egoism. Toate aceste temeri ar fi fost de-ajuns; niciodată nu mi-aş fi închipuit mai mult decât să le fac faţă şi să găsesc în afara dormitorului căi îndeajuns de folositoare pentru mine ca să câştig acea avere nepreţuită, anume respectul celorlalţi. Însă, neîndoios, cu un soţ atât de chipeş, ar fi trebuit să am şi dreptul de a trage unele nădejdi firave, în privinţa lucrurilor din pricina cărora femeile intrau de obicei în bucluc, după cum auzisem şoptindu-se pe la colţuri.

În schimb, scoica de mărgăritar adăpostea un monstru care voia să mă soarbă ca pe un pocal cu vin bun, până la fund, şi să-l pună gol pe masă; un monstru pe care trebuia să-l păcălesc zilnic doar ca să rămân în viaţă. Nu mai ştiam sigur cine era stăpânul şi cine sluga, însă acel demon îl aşezase pe Mirnatius pe tron cu şapte ani în urmă şi îl nutrise cu puteri fermecate încă de atunci, iar el era întru totul pregătit şi dornic să mă dea drept răsplată demonului, având doar câteva mărunţişuri de care să se plângă, cum ar fi neplăcerea de a face curat după ce monstrul avea să mă devoreze, aşa cum se întâmplase cu zdrenţele hainelor lui de pe podea, pe jumătate mistuite de foc.

Am aruncat resturile de îmbrăcăminte în foc şi am dormit iepureşte lângă vatră preţ de un ceas sau două. Îndată ce s-a făcut dimineaţă, m-am ridicat şi m-am grăbit să-mi pun cămaşa de noapte ca şi cum aş fi purtat-o toată noaptea, apoi am sunat clopoţelul şi slujnicele au venit pe dată. Mirnatius s-a trezit brusc, aruncând priviri sălbatice în jur, surprins de zgomotul neaşteptat, dar ele intraseră deja în odaie. Le-am cerut să pregătească baia şi să ne aducă micul dejun, apoi am chemat încă o slujnică să mă ajute la îmbrăcat, aşa că s-a făcut o asemenea forfotă în dormitor că nu am rămas nicio clipă singuri, apoi mi-am întrebat soţul cu glas mieros:

– Ai dormit bine, Înălţimea Ta?

M-a privit cu o indignare plină de nedumerire, dar erau patru suflete în odaie.

– Foarte bine, a spus după o clipă, fără să-şi ia ochii de la mine şi, după cum am văzut, fără să se gândească ce anume spune şi ce ar însemna pentru rangul meu la Curte dacă slujnicele ar povesti tuturor că ţarul, de altfel îngrijorător de neinteresat de plăcerile trupeşti, dormise negreşit în dormitorul soţiei şi nu într-al lui, ba pe deasupra dormise bine.

Nu cred că îi păsa prea tare să fie bine văzut de curtenii lui, de vreme ce îi putea hipnotiza cu uşurinţă atunci când dădeau semne că nu sunt de aceeaşi părere cu el. Prefera să le dozeze nemulţumirea, decât să irosească prea mult din farmecele dăruite de demon. Însă aveam nevoie de orice armă la îndemână, de orice mi-ar fi fost de folos, aşa că m-am urcat în pat lângă el – s-a tras puţin înapoi, măsurându-mă cu privirea –, iar, când au adus tava, i-am turnat în ceaşcă ceaiul, pe care băgasem de seamă că îl bea foarte dulce, şi am adăugat câteva linguriţe de cireşe înainte de a-i înmâna ceaşca. A părut îngrijorat după ce l-a gustat, de parcă credea că şi eu făcusem vreo vrajă.

Nu putea să-mi spună nimic cu servitoarele de faţă, iar ele n-aveau de gând să plece nicăieri când puteau să adune atâtea bârfe, de vreme ce eu le dădusem prilejul să rămână. Cu atât mai puţin cameristele. Mirnatius nu avea haine pe el, după ce demonul le preschimbase în zdrenţe cu o noapte înainte, iar aşternuturile îi alunecau de pe umerii goi şi de pe pieptul slab. Toate fetele îi aruncau ocheade drăgăstoase când îşi închipuiau că nu mă uit la ele şi îşi căutau prilej să se afle în preajma lui. S-ar fi putut la fel de bine lăsa păgubaşe: ţarul nu-şi dezlipea ochii de pe mine, ci doar lua înghiţituri mici, grijulii, din mâna mea, şi îmi răspundea după cuviinţă la orice flecuşteţ spus de mine, iar când vana s-a umplut, m-am ridicat şi i-am spus:

– Merg să-mi fac rugăciunile cât te îmbăiezi, Înălţimea Ta.

Şi mi-am luat tălpăşiţa.

Însă de data asta, când am ieşit din biserică, sania mă aştepta în curtea castelului, iar bagajele erau încărcate.

– Pornim spre Koron îndată, porumbița mea, mi-a spus Mirnatius în sala mare, cu ochii îngustați, și nu mi-a lăsat nicio alegere: trebuia să mă urc în sanie singură cu el și să călătorim prin codrul întunecos, până la palatul lui, plin de oșteni și curteni.

Am intrat și mi-am pus colierul de argint, cele trei rochii de lână și blănurile și am coborât cu cutia de bijuterii în mână: nu era nimic neobișnuit în ce făceam; mama mea vitregă avea mereu grijă de cutia ei, oricând călătorea, și nimeni nu trebuia să știe că într-a mea nu se găsea nimic altceva decât coroana sau că restul zorzoanelor mele fuseseră ascunse printre haine, ca să facă mai ușoară cutia. Am așezat-o între mine și marginea saniei. La nevoie, aveam să sar din sanie cu cutia, să fug în pădure și să încerc să găsesc oglindirea unei ape înghețate prin care să fug.

Însă foamea demonică nu a mai strălucit în ochii lui Mirnatius când sania a pornit și mi-am amintit că nu o văzusem niciodată în timpul zilei, ci doar după căderea nopții. În schimb, a așteptat până ce ne-am îndepărtat binișor de reședința ducelui – toate femeile casei fluturau batistele către mine în semn de bun-rămas –, după care mi-a șuierat chiar cu glasul lui:

– Nu știu unde fugi în fiecare noapte, dar nu cred c-o să te las s-o faci la nesfârșit.

– Va trebui să mă ierți, dragul meu soț, am răspuns, după câteva clipe de gândire.

Ce voiam să-l fac să creadă sau să afle că știu?

– Ți-am făcut jurăminte de cununie ție, dar altcineva vine în iatacul meu în locul tău. Veveriţele fug din instinct atunci când vânătorul se apropie prea mult.

A înțepenit într-un colț al saniei, la oarecare depărtare de mine, și a rămas într-o așteptare tăcută și neliniștită, privindu-mă stăruitor. Eu m-am așezat dinadins cât mai simplu, rezemată comod de câteva pernuțe și cu privirea ațintită drept înainte. Alunecam cu repeziciune prin liniștea încremenită a codrului adânc, ale cărui crengi se aplecau sub povara zăpezii proaspete, și m-am lăsat mângâiată de monotonia calmă a peisajului de iarnă; se prea poate să fi fost frig, dar nu se putea compara cu frigul din

împărăția iernatică în care îmi petreceam serile, iar inelul din deget îmi aducea și el o boare de mângâiere.

Am mers cale lungă, apoi dintr-odată Mirnatius m-a întrebat:

– Și *unde* anume fug veveriţele când vor să se ascundă?

L-am privit puţin nedumerită. Tocmai îi mărturisisem că știu de demonul ce-l ţine în stăpânire și de planurile lui pentru mine, așa că nu se putea aștepta ca eu să-i spun ceva sau să cooperez în vreun fel cu el. Dar când nu i-am răspuns, s-a încruntat către mine la fel de îmbufnat ca un copil răzgâiat, s-a aplecat în față și mi-a șuierat:

– *Spune-mi unde fugi!*

Întreaga căldură a puterii lui vrăjite a trecut peste mine și s-a scurs în inelul meu avid, neatingându-mă defel. Mai că mi-a venit să-l întreb de ce își istovește puterea cu mine: știa deja că n-avea să-i meargă. Dar bănuiesc că ajunsese să se bizuie atât de mult pe vrăjile lui, încât nu mai învățase să gândească singur. Cât despre mine, gândirea a fost singurul lucru care mi-a fost de folos în casa tatălui meu: nimănui nu-i păsase vreodată ce-mi doresc sau dacă eram fericită. Trebuise să-mi fac singură rost de orice lucru dorit. Nu mai fusesem niciodată recunoscătoare pentru acest dar până acum, când lucrul dorit era viața însăși.

Dar mi-am dat seama că, dacă stăruiam în tăcerea mea, se putea ca Mirnatius să-și piardă curând cumpătul. Nori de furtună i se îngrămădeau deja pe frunte și, chiar dacă demonul lui n-avea să apară decât după căderea întunericului, putea tot atât de bine să pună câţiva oșteni oarecare să mă arunce într-o celulă de temniță, în care să-l aștept. Curtenii aveau să fie foarte tulburați, desigur, dacă ţarul își arunca tânăra soție în temniță, apoi ea dispărea fără urmă, iar tata s-ar fi folosit, fără îndoială, de asemenea prilej, însă Mirnatius îmi dădea prea puține motive să cred că gândea îndeajuns de departe încât să prevadă asemenea urmări.

Asta dacă nu îl provocam eu s-o facă.

– De ce nu te-ai căsătorit cu Vassilia acum patru ani? l-am întrebat abrupt, chiar când se pregătea să strige din nou la mine.

Spusele mele au avut efectul folositor de a-i întrerupe creșterea stării de iritare.

– Poftim?! a spus, cu glas pierdut, de parcă întrebarea însăşi n-ar fi avut niciun înţeles pentru el.

– Fiica prinţului Ulrich, am continuat eu. Prinţul are zece mii de oşteni şi mina de sare, iar regele Niemsk-ului l-ar primi bucuros să-i jure credinţă dacă tu ai fi ucis. Trebuia să te asiguri în privinţa lui, înainte să pui să-l omoare pe arhiducele Dmitir. De ce nu te-ai căsătorit cu ea?

Pe chipul lui se luptau acum pentru întâietate încruntarea şi nedumerirea.

– Vorbeşti ca una dintre găinile bătrâne care cloncăne către mine în sfatul ţării, a spus.

– Găini pe care nu le asculţi niciodată şi le ameţeşti cu vrăji atunci când te pisează prea mult? am întrebat, iar încruntarea a pus stăpânire pe chipul lui.

Nu era însă acelaşi soi de mânie ca mai înainte: dăscăleala în chestiuni de politică trebuie că-i era o neplăcere obişnuită.

– Însă ele au dreptate. Lithvasul are nevoie de un moştenitor şi, dacă tu n-o să-i dai unul, s-ar putea să fii răsturnat de la putere cât de curând. Iar acum, că te-ai căsătorit *cu mine*, şi nu cu Vassilia, Ulrich s-ar putea hotărî s-o facă înainte ca tu să te poţi dezmetici.

– Nimeni n-o să mă răstoarne de la putere! a izbucnit, de parcă l-aş fi jignit cu spusele mele.

– Şi cum o să-i opreşti? am întrebat. Dacă Ulrich o căsătoreşte pe Vassilia cu prinţul Casimir, n-o să te viziteze la Koron, unde poţi să te foloseşti de vrăji ca să le porunceşti să nu mărşăluiască cu oaste către cetatea ta. Te poţi juca cu minţile lor de la mai bine de patru sute de verste? Poţi opri unul dintr-o mie de arcaşi să te săgeteze pe câmpul de bătălie sau să faci zece asasini să lepede săbiile toţi odată, dacă năvălesc în odaia ta hotărâţi să te înjunghie?

S-a holbat la mine de parcă nu încercase să răspundă niciodată la asemenea întrebări, nici măcar către sine. Pesemne că îşi credea sfetnicii nişte idioţi care văd totul în negru şi care habar n-aveau de vrăjile lui, care l-ar fi salvat de orice ameninţare cu putinţă. Însă demonul lui nu părea atotputernic, iar vrăjile mamei lui nu o putuseră scăpa de flăcările rugului. Părea să se simtă mai puţin

de neînfrânt în faţa unei întrebări bine ţintite şi, ca atare, nu s-a repezit să-mi spună că mă înşel în privinţa limitelor puterii lui.

– Ce-ţi pasă ţie de asta? mi-a răspuns în schimb, ca şi cum credea că mă prefac peste măsură de îngrijorată de soarta lui. Ai fi cu siguranţă încântată.

– Plăcerea mea ar ţine doar până ce aş fi înjunghiată odată cu tine, am spus. Ulrich şi Casimir ar prefera ca tatăl meu să le fie mai degrabă prieten decât duşman, dar nu au absolută *nevoie* de o alianţă cu el şi nu vor risca zămislirea inoportună a unui moştenitor de către mine, după ce te vor fi descăpăţânat. Desigur, am adăugat, asta doar dacă nu mă ucizi tu înainte, într-un chip care să dea de bănuit, şi le dai tuturor o scuză strălucită să mărşăluiască împotriva ta.

Iar aceste ultime cuvinte îi dădeau de înţeles ce voisem să-i spun *cu adevărat*.

Mirnatius a căzut pe gânduri în colţul lui de sanie, iar eu am luat ca pe o mică victorie faptul că încetase să mă mai ţintuiască cu privirea, uitându-se acum afară şi deşirând în minte ideile pe care i le băgasem în cap, idei pe care le evitase cu atâta succes până atunci.

Am călătorit prin frig pe durata unei zile întregi; de câteva ori vizitiul a oprit ca să odihnească bidiviii, iar de două ori i-a schimbat la grajdurile unor boieri întâlniţi pe drum, care ne-au primit cu ploconeli până-n pământ. N-am ratat prilejul de a coborî din sanie la amândouă opririle, unde am intrat în curţile boiereşti şi le-am vorbit îndatoritor şi blajin gazdelor noastre, rostind şi câteva cuvinte de laudă la adresa copiilor care nu mai conteneau cu plecăciunile. Voiam să pătrund în amintirea a cât mai mulţi oameni cu putinţă, dacă ţarul avea de gând să facă pe toată lumea să uite de mine. Mirnatius s-a ţinut la distanţă şi şi-a petrecut întreaga zi uitându-se la mine cu ochii ascunşi de glugă, ceea ce i-a făcut pe toţi să creadă că sunt, într-adevăr, o mireasă dorită de soţul ei.

Noaptea a venit cu greu: lucru ciudat într-aşa o zi rece de iarnă, în care neaua acoperise într-un strat gros pământul. Eram recunoscătoare pentru asta, dar, chiar şi aşa, asfinţitul făcea să se aprindă acea lumină roşie în ochii lui Mirnatius, care s-a zărit

când ne-am făcut intrarea în curtea palatului lui de la Koron. Zidurile erau înțesate de oșteni, iar Magreta mă aștepta pe trepte, cu mâinile împreunate la piept, mici și bătrâne sub mantie, flancată de două gărzi, de unde am priceput că țarul trimisese după ea la Vysnia încă de noaptea trecută, iar ei o aduseseră zor-nevoie, ca să ajungă aici înainte de lăsarea întunericului.

Când am urcat treptele, m-a cuprins cu brațele și a plâns ușor, zicând doar atât, „Dușenka, dușenka!" Mi-a mulțumit călduros că îmi amintisem de o femeie în vârstă ca ea și că trimisesem s-o aducă, dar nu mă purtasem corect față de ea: glasul îi tremura, iar mâinile ei mă strângeau cam tare. Înțelesese că eram amândouă în primejdie de moarte.

Mi-am dat toată silința să par cât mai recunoscătoare și i-am mulțumit soțului meu pentru bunătatea arătată și pentru minunata surpriză de a o găsi pe Magreta la Koron și m-am îmbărbătat, după care l-am sărutat în fața gărzilor lui, surprinzându-l; pesemne că se gândise la sărut ca la o armă pe care doar el o putea întrebuința. Așa că nu s-a mișcat când mi-am apăsat buzele de buzele lui fierbinți, după care m-am tras iute înapoi, de parcă mă rușinasem de propria-mi îndrăzneală. M-am întors către gărzi și am întrebat-o pe Magreta dacă s-au purtat grijuliu cu ea. Le-am mulțumit când ea a încuviințat din cap spunându-mi că s-a simțit cum nu se poate mai în siguranță, chiar pe lungul drum de la Vysnia.

– Spuneți-mi numele voastre ca să le țin minte, am zis, și mi-am scos mâna din manșon ca să le-o întind, cu inelul licărind pe deget, iar ei mi-au strâns-o cu stângăcie și s-au bâlbâit, negăsindu-și cuvintele, deși fără doar și poate primiseră porunca să meargă să aducă o femeie în vârstă, fără să le pese de ce le-ar fi spus cineva sau de jeluirea ei, crezându-se mai degrabă temniceri decât însoțitori. Bâlbâiala era în parte datorată farmecelor inelului, însă restul, după cum am bănuit, se datora farmecului mai subtil al contrastului; nu-mi închipuiam că Mirnatius se purta foarte prevenitor cu servitorii.

– Gabrielius și Vladas, am repetat eu. Vă mulțumesc că ați avut grijă de bătrâna mea nanușka[1]; să intrăm acum. După un drum așa de lung, se cuvine să vă încălziți la bucătărie cu o cană de krupnik fierbinte.

Mirnatius n-avea cum să nu încuviințeze un asemenea gest mărunt de bunătate, fără să pară ciudat și oarecum meschin, însă cu siguranță nu-i plăcea ca oamenii lui să primească vreun ordin de la mine.

– Tu și cu doica ta veți urca în odăile mele și mă veți aștepta acolo, a spus cu răceală de îndată ce m-a urmat în saloane și a făcut un semn hotărât cu mâna celor două gărzi. Duceți-le sus și așteptați cu ele în odaie până sosesc eu! le-a poruncit, vârându-ne chiar în capcana de care mă temeam, după care s-a strecurat în sala mare.

Am prins-o strâns de mână pe Magreta în timp ce urcam scările. Ea s-a ținut cum nu se poate mai tare și a evitat să mă întrebe dacă soțul meu se purta frumos cu mine sau dacă eram fericită.

– Spune-mi, te rog, am greșit cu ceva spunându-le gărzilor să meargă la bucătărie să bea o cană de krupnik? l-am întrebat pe unul dintre oșteni, pe când urcam scara. Înălțimea Sa are ceva împotriva băuturii?

– Nu, domniță, mi-a răspuns oșteanul, săgetându-mă cu privirea.

– Ah! am răspuns, prefăcându-mă un pic abătută și dezamăgită din pricina dispoziției nestatornice a soțului meu. Socot că îl îngrijorează niscaiva afaceri de stat. Ei bine, o să încerc să-l fac să uite de ele în noaptea asta. Poate vom cina chiar aici în odaie. Magreta, vrei să-mi perii părul și să-l împletești apoi la loc?

Dormitorul era la fel de mare cât sala de bal a tatei și de-a dreptul ridicol, în toată splendoarea lui poleită și nepractică. N-a trebuit să-mi întrebuințez prea tare vederea ca să pot privi împrejur, la uriașa pictură murală de aproape zece arșini, înfățișând-o pe Eva ispitită de șarpe, ceea ce mi s-a părut cu desăvârșire nedrept în circumstanțele date, și la patul care putea el însuși să servească drept

---

[1] În original *nanushka* (rus. нанушка), cu sensul de *mătușică* (n. tr.).

iatac, fiind construit într-o nișă largă din perete, încadrat cu înfloriturii aurite, cu pilaștri și draperii grele de damasc, brodat fin cu fir subțire. Ferestrele erau prinse în rame de uși care puteau fi deschise înspre un balconaș delicat din fier forjat. Arborii din grădină atârnau peste marginea balconului, acoperiți acum cu zăpadă.

Se aflau patru șemineuri deosebite în uriașa odaie, care erau toate înnegrite de fum și în care duduia focul chiar în miez de zi, în luna mai: un slujitor punea lemne pe foc chiar când am intrat. Era o cameră pentru un duce din Salvia sau Longines, dintr-o țară unde iarna își făcea doar o apariție fugară, în trecere. Nimeni cu simț practic nu ar fi construit asemenea odaie aici în Lithvas și, într-adevăr, am putut vedea că nimeni *nu o făcuse*: în pereți se vedeau crăpături subțiri acolo unde Mirnatius însuși poruncise de bună seamă să se scoată podelele odăilor de deasupra și să se dărâme odăile învecinate, pentru a da naștere acestei încăperi ridicol de spațioase.

Însă, cu toate excesele ei, odaia era totuși frumoasă – extravagantă, nepractică și incomodă, da, dar luată ca întreg se încadra cumva în limitele bunului-gust, pentru a fi somptuoasă și nu pur și simplu ridicolă. Era parcă desprinsă dintr-o carte cu povești desenată de o mână ingenioasă, iar toate desenele se armonizau. Doar un pic, dar acest lucru o făcea cumva și mai impresionantă, ca și cum ai privi un jongler ținând în aer șapte cuțite ascuțite în același timp, știind că o mică scăpare ar face ca toate să se prăbușească. Cred că oricui i-ar fi fost greu să stea în acea cameră și să fie cucerit de ea, oricât de năzuros ar fi fost. Până și gărzile au privit cu uluire în jur când au intrat cu noi, uitând să adopte o mină severă și de neînduplecat.

N-au spus nimic când mi-am luat cutia cu bijuterii și am condus-o pe Magreta după paravanul de baie. Și acolo ardea focul într-un cămin, încălzind aerul dintr-o baie cu adevărat magnifică: cada era poleită și ea cu aur și atât de încăpătoare, că puteam să mă întind întreagă în ea. Dar, și mai important, lângă cadă se afla o oglindă și mai minunată, de parcă lui Mirnatius îi plăcea să se admire ca pe o operă de artă atunci când ieșea din baie.

Am strigat gărzile de după paravan, cerându-le să trimită jos după ceai, în timp ce Magreta, răspunzând la semnele mele, îmi punea în grabă colierul la gât și coroana pe cap. Chiar dacă mă asculta întocmai, părea din cale-afară de uimită, iar uimirea ei a sporit când mi-am înfășurat mantia în jurul ei și am îngenuncheat să trag haina grea de blană de lângă șemineu, ca să i-o pun pe umeri. Magreta și-a strâns haina pe trup când i-am dat marginile mantalei de blană și nu a rostit un cuvințel cu voce tare, însă gura i s-a deschis, mișcându-se în tăcere, închipuind întrebări pe care voia să le rostească. Mi-am dus degetul la buze ca s-o fac să tacă și i-am făcut semn să se apropie de oglindă.

Codrul întunecat se afla de cealaltă parte a oglinzii, acoperit cu o pătură groasă de nea albă. Nu știam dacă o să meargă și de astă dată, dacă aș fi putut-o lua cu mine dincolo, dar altă speranță nu mai aveam. Chiar când am prins-o pe Magreta de mână, am auzit un zgomot de pași apropiindu-se pe coridor și, când ușa s-a trântit cu putere de perete, l-am auzit pe demon șuierând cu glasul lui Mirnatius:

– *Unde este Irina, unde este dulcea mea iubită?*

Dar Magreta a scos un oftat: o prinsesem de mână și ea se uita în oglindă, cu fața palidă, dându-se instinctiv înapoi. Am tras-o și mai aproape.

– Să nu-mi dai drumul! i-am șoptit, iar după o singură privire înspăimântată peste umăr, a clătinat hotărât din cap în semn de încuviințare.

M-am întors către oglindă și am pășit dincolo, trăgând-o după mine pe malul înghețat al râului.

CAPITOLUL XIII

Dimineaţa, panov Mandelstam a venit, şi-a scuturat zăpada de pe cizme şi i-a spus panovei Mandelstam încetişor:
– Nu i-au prins. A venit zăpada.

Aşa că m-am bucurat că a venit zăpada. Chiar dacă atunci nu ştiam dacă ar trebui să mă bucur pentru zăpadă, întrucât se putea ca Wanda şi Serghei să fi murit îngheţaţi pe undeva, însă am hotărât să mă bucur pentru zăpadă, deoarece îmi fusese de câteva ori frig lucrând în zăpadă, cuprins de somn, şi taica mă lovea peste cap ca să mă trezească şi mă întreba dacă vreau să mor îngheţat, şi nu voiam, doar mă fura somnul, iar asta nu durea şi nici nu te speria. M-am întrebat dacă taica a fost speriat când a murit. Din sunetele scoase de el atunci, se pare că da.

La masa de dimineaţă, panova Mandelstam mi-a dat două castroane de terci cu lapte pe deasupra şi câteva afine uscate şi a adăugat puţin zahăr brun în fiertură şi am mâncat şi a fost foarte bun şi dulce. Apoi am ieşit să am grijă de capre, pentru că asta îmi spusese Wanda să fac.

– Ar trebui să mănânce o masă caldă şi caprele într-o zi atât de friguroasă, a spus panova Mandelstam şi m-a ajutat să fierb un cazan mare cu păsat.

Am avut grijă să le pun porţii mari caprelor mele. Arătau tare slabe pe lângă caprele familiei Mandelstam, iar celelalte capre le împunseseră şi le muşcaseră cu o zi înainte. Dar acum celelalte capre erau bucuroase de tovărăşie, pentru că blana le fusese tunsă,

iar caprele mele încă mai aveau blană, deşi era plină de scaieţi şi murdărie. S-au strâns toate laolaltă în şopron după ce au mâncat păsatul fierbinte.

Zăpada era mare în curte. Am curăţat-o cu lopata, dând la o parte bucăţi mari, ca să poată caprele şi găinile să ajungă la iarbă. Pământul era îngheţat, dar am scos din buzunar nuca din copacul coliliu, m-am uitat la ea şi m-am întrebat cum ar fi să o sădesc aici. Însă nu eram sigur şi n-am vrut să fac vreo greşeală, aşa că am pus-o la loc şi am intrat înapoi în casă. La prânz, panova Mandelstam mi-a dat trei felii groase de pâine cu unt şi cu gem, şi două ouă, şi o mâncare de morcovi cu prune uscate. Au fost foarte bune şi ele.

După aceea s-a făcut după-amiază şi n-am ştiut ce să mai fac. Panova Mandelstam s-a aşezat lângă roata de tors, dar eu nu ştiam să torc, iar panov Mandelstam citea o carte, iar eu nici să citesc nu ştiam.

– Ce să fac eu acum? am întrebat.

– De ce nu ieşi să te joci, Stepon? mi-a spus panova Mandelstam.

Dar nici să mă joc nu ştiam, iar panov Mandelstam i-a spus cu voce joasă:

– Ceilalţi băieţi...

La care ea şi-a strâns buzele şi a dat din cap către el, vrând să spună că băieţii din târg aveau să se poarte urât cu mine, poate pentru că ajutasem la uciderea tatei sau poate doar pentru că eram nou în târg.

– Ce făcea Wanda când venea aici? am întrebat, dar mi-am amintit de îndată ce am pus întrebarea. Strângea banii şi plocoanele de la datornici.

– Dar tu eşti prea tânăr pentru asemenea treabă, a spus panova Mandelstam. De ce nu dai o raită prin pădure să vezi dacă găseşti nişte ciuperci bune de mâncat? Ştii să le deosebeşti de cele otrăvitoare, nu?

– Da, am spus, şi ea mi-a dat coşul. Însă azi pădurea era acoperită de o nea groasă, aşa că nu prea avea rost să mă duc să culeg ciuperci. Însă am ieşit, m-am uitat cu luare-aminte prin zăpadă,

dar n-am zărit nici urmă de ciupercă. Apoi m-am gândit cum ar fi să mă duc să strâng de la datornici, chiar dacă eram prea tânăr, pentru că, dacă Mandelstamii nu strângeau datoriile, şi nici Wanda n-o făcea, nu vedeam cine altcineva ar fi putut s-o facă. Trăise şi altcineva în casa lor, mi-o aminteam pe Wanda vorbind, dar nu-mi puteam aminti numele. Mă făcea să mă simt ciudat că încerc să-mi amintesc când numele se încăpăţâna să nu-mi vină în minte, pentru că numele îmi veneau întotdeauna în minte când voiam. Dar oricum eram sigur că acum nu se mai afla altcineva în casă sau în hambar, întrucât cercetasem amănunţit peste tot locul. Dacă aş fi dat peste cineva, l-aş fi putut întreba doar cum se numeşte şi nu m-aş mai fi simţit ciudat. M-am uitat chiar şi în coteţul de păsări, ca nu cumva cineva să se fi strecurat acolo, dar nu erau decât găinile. Aşadar, nu mai era nimeni în afară de mine.

Era după ziua de târg, în cea de-a doua săptămână a lunii, ceea ce însemna că Wanda mergea să adune datoriile din cele două sate în care se ajungea pe drumul de ţară dintre răsărit şi miazăzi, iar numele celor de la care aveam de adunat erau Rybernik, Hurol, Gnadys, Provna, Tsumil şi Dvuri. Mi-am repetat în gând numele pe drum, pentru că-mi sunau în cap ca un cântec drăguţ. Când am ajuns, am bătut la toate uşile întâlnite şi i-am întrebat de nume, iar dacă îşi recunoşteau numele printre cele întrebate, doar întindeam coşul. M-au privit cu toţii, apoi mi-au pus felurite lucruri în coş. Panova Tsumil mi-a spus cu glas domol:

– Sărmanul copil! şi m-a mângâiat pe cap. Aşa mic şi evreii deja te pun la muncă!

– Nu, am răspuns, dar femeia doar a clătinat din cap şi a aşezat nişte gheme de fir tors în coş, apoi mi-a dat ceva să mănânc, un lucru numit prăjiturică. Wanda adusese odată acasă prăjiturele primite de la panova Mandelstam şi fuseseră tare bune. Aşa că nu m-am contrazis cu panova Tsumil, ci doar am mâncat prăjiturica; era de asemenea foarte bună, i-am mulţumit şi am plecat mai departe.

Când am terminat, i-am adus coşul panovei Mandelstam şi i-am spus:

– La urma urmei, nu sunt chiar atât de tânăr pentru asta.

Ea s-a uitat în coș și s-a supărat foarte tare. N-am știut de ce, apoi panov Mandelstam mi-a pus cu blândețe mâna pe umăr și a spus:

– Stepon, ar fi trebuit să lămurim treaba asta. Este foarte important să nu faci greșeli când strângi de la datornici și să ții cu grijă socoteala. Crezi că, dacă încerci stăruitor poți să ne spui precis pe la cine ai trecut și cine anume ți-a dat fiecare lucru?

– Da, am răspuns. În ziua asta a lunii, Wanda trece pe la Rybernik, Hurol, Gnadys, Provna, Tsumil și Dvuri, după care am arătat către fiecare lucru, spunându-i cine anume mi l-a dat.

Mi-am închipuit că Panova Mandelstam o să rămână supărată pe mai departe, însă mi-a dat niște găluște într-un sos gros cu morcovi, cartofi și carne de pui adevărată și o ceașcă de ceai cu două linguri mari de miere, așa că pesemne mă înșelasem în privința supărării ei.

#

Mie și lui Serghei nu ne-a plăcut să rămânem în căsuța din pădure, dar n-am putut pleca pe dată de acolo. În prima zi, când ne-am trezit, zăpada troienise pragul și trecuse de pervazul ferestrelor, grămădindu-se sub ele în strat gros. Când am ieșit, întreaga pădure era în întregime albă, zărindu-se doar crâmpeie de trunchiuri întunecate și copaci aplecați sub greutatea zăpezii. Începuseră să înfrunzească înainte să ningă, așa că acum erau cu totul încovoiați.

Am cercetat în jurul casei și am găsit o mulțime de lucruri. Am găsit cartofi și morcovi în grădină, și un șopron în care stătuseră capre, o claie de fân vechi și un morman de lână tunsă cât mine de înalt. Nu fusese spălată, iar stratul de jos era pătat și mucegăit, dar în partea de sus încă se găsea lână bună. Pe o poliță se afla un coș, iar într-un ungher o lopată, cu care avea să ne fie mai ușor să săpăm cartofi. Iar în casă am găsit o cergă împăturită pe un raft.

Soarele a strălucit toată ziua şi era cald chiar dacă eram împresuraţi de zăpadă. Dar a început a se topi cu repeziciune. Serghei s-a dus să adune lemne de foc, iar eu am pus cartofii şi morcovii la fiert, după care m-am apucat să împletesc încălţări noi, din paie, pentru noi. Eu pierdusem deja o ciubotă, iar restul erau aproape destrămate. Am folosit şi puţină lână, ca încălţările să nu fie prea tari, pentru că nu aveam toval pentru cizmărie. Lâna era plină de scaieţi, urzici şi spini. Am înfierbântat o oală de apă şi am spălat lâna în ea, dar nu aveam pieptăn. Ţepii mi-au împuns mâinile şi mi-au pricinuit dureri pe când lucram, dar trebuia cu orice preţ să avem încălţări.

I-am făcut lui Serghei o pereche de încălţări până ce s-a întors cu lemnele de foc. Le-a încercat şi nu-i veneau rău deloc. Am pus mai multă lână înăuntru şi asta a ajutat mult. Am mâncat fiertura de cartofi şi morcovi. După care am împletit încălţările mele şi, când am terminat, am făcut storuri pentru ferestre. Serghei a găsit un cuib de păsări într-un copac, cu ouă cafenii împestriţate, pe care le puteam lua fără grijă. Le-am mâncat, apoi s-a lăsat întunericul şi ne-am culcat din nou.

Dimineaţa următoare, pentru că zăpada se topise pe laturile ei, am găsit o ladă pentru grâne pe jumătate plină cu ovăz. Era de-ajuns ca să ne ţină de foame pentru un timp mai îndelungat. Serghei şi cu mine ne-am uitat unul la celălalt. Vrăjitoarea încă nu se întorsese, iar asta mă făcea să cred că poate n-avea să se mai întoarcă deloc. Dar nu-mi plăcea felul în care găseam atâtea lucruri cu cea mai mare uşurinţă.

– Poate c-ar trebui să plecăm, i-am spus lui Serghei cu părere de rău.

Voiam să plecăm, şi parcă nu voiam. Cine putea şti dacă aveam să găsim drumul? Atunci Serghei a privit în sus, şi am privit şi eu, văzând cum soarele se îndepărtează. Începuse deja să ningă din nou. Nu puteam pleca nicăieri.

Preţ de o clipă, Serghei nu a spus nimic. Nici el nu era prea fericit. Apoi a zis:

– Am putea drege scaunul şi patul. Asta dacă se mai întoarce cineva la colibă.

Mi s-a părut o idee tare bună. Dacă doar luam cartofi, morcovi, lână şi ovăz şi locuiam în colibă fără să dăm nimic în schimb, ne-am fi chemat hoţi. Oricine s-ar fi întors ar fi fost mânios, şi pe bună dreptate. Trebuia să răsplătim cu ceva şederea noastră acolo.

Aşa că am adus ovăzul în casă şi, cât a fiert, ne-am apucat să meşterim o tăblie nouă pentru scaun: Serghei a ieşit în zăpadă, de unde a rupt nişte crengi subţiri din câţiva arbori tineri şi a făcut un cadru, iar eu am ţesut o împletitură de paie şi lână pe el – aşa cum făcusem cu încălţările noastre –, până a fost îndeajuns de trainic ca să-l legăm de picioarele scaunului şi să ne aşezăm pe el. Aşa am dres scaunul.

Tot ce ne mai doream să facem era să punem nişte rogojini împletite pe pat şi, când Serghei a ieşit să aducă lemne de foc după masă, s-a întors pe dată. Găsise o sarcină nu prea mare de lemne îngropată sub zăpada din spatele colibei, alături de un trunchi pentru despicat buşteni, în care cineva înfipsese un topor. Era ruginit şi avea coada un pic atinsă de putregai şi plină de aşchii, dar Serghei a răzuit rugina cu o piatră, după care a putut să taie lemne cu el, chiar dacă îl dureau mâinile din pricina cozii. Aşa că acum puteam meşteri un cadru întreg pentru pat, nu doar o nouă saltea din rogojini.

Ne era frică să rămânem, însă acum ne era frică şi să plecăm şi să lăsăm treaba neterminată. Părea că suntem hărăziţi să terminăm ce făgăduiserăm să facem. Oricum, ninsoarea cădea la fel de deasă. Aşa că Serghei a început să lucreze un cadru pentru pat, în timp ce eu împleteam rogojini pentru saltea.

A mai nins câtva timp dimineaţă, apoi s-a oprit, după care a început iar să ningă cu fulgi deşi, şi nu s-a mai oprit până ce ne-am dus la culcare. Până în dimineaţa următoare, zăpadă s-a aşternut din nou, aproape un stânjen în înălţime. Dar cel puţin acum aveam mâncare şi în colibă era cald. Serghei a dres patul, iar eu am împletit şase rogojini mari, aidoma tăbliei pentru scaun, pe care să ne putem întinde pe pat. Am pus pe deasupra paie şi lână

curată. Odată treaba terminată, m-am gândit că de-acum puteam pleca dacă asta voiam. Fusese din nou timp însorit toată ziua şi tot mai multă zăpadă începuse să se topească. Serghei şi cu mine am căzut la învoială că vom pleca a doua zi.

În dimineaţa următoare, am ieşit din casă ca să mai căutăm câte ceva de-ale gurii în grădină, să luăm la drum, şi am găsit un strat întreg cu căpşune. Tufele erau degerate de frig şi ofilite, iar fructele erau îngheţate bocnă, dar aveau să fie bune de mâncat oricum. Am intrat şi am căutat un vas în care să le pun. Pe o poliţă într-un colţ întunecat de lângă cuptor, am găsit câteva urcioare vechi pe care nu le observasem până atunci, deşi eram aproape sigură că mai căutasem acolo. Unul dintre ele era gol şi încăpător, numai bun de pus căpşunile în el. Un altul era plin cu sare, iar într-un al treilea se găsea puţină miere, întărită, dar încă bună la gust.

Lucrurile nu arătau grozav pentru noi acum, mai ales că pe poliţă, lângă cel mai mare urcior, am dat peste un fus vechi de lemn şi peste o pereche de andrele. Ceea ce însemna că nu ne terminaserăm treaba, pentru că acum puteam toarce lâna şi puteam împleti firul tors, adică puteam face o saltea adevărată ca aceea pe care o găsiserăm putrezită pe pat la sosire. I-am arătat fusul lui Serghei.

– Cât o să dureze? m-a întrebat, uşor neliniştit.

Am clătinat din cap. Nici eu nu ştiam.

Mi-am petrecut restul zilei torcând lâna, în timp ce Serghei a mai spălat nişte lână ca să am de-ajuns. Am tors şase gheme mari de fir, cât am putut mai iute, dar mi-am închipuit că aveam nevoie de mai multă lână ca să împletesc o învelitoare pentru saltea. Apoi Serghei s-a dus să mai aducă lemne pentru foc. A adus o sarcină mare, iar eu am fiert o oală mare de terci de ovăz, pentru ca ziua următoare să nu fim nevoiţi să mai ieşim. Puteam să mâncăm liniştiţi terciul din oală întreaga zi. La lăsarea serii, ne-am culcat iarăşi pe cuptor.

– Wanda, m-a strigat Serghei în dimineaţa următoare. Privirea îi era aţintită spre masă. M-am uitat şi eu. Toate păreau la locul

lor. Masa fusese strânsă. Scaunul era aşezat cu grijă într-un capăt al mesei, ca să nu ne stea în cale. Dar apoi m-am gândit că îl rezemasem de perete cu o seară înainte. Poate l-am mutat înapoi lângă masă când ne-am dus la culcare. Dar nu-mi aminteam să o fi făcut.

– Hai să mâncăm! am spus în cele din urmă.

Oala cu terci era caldă încă, în cuptor. Am ridicat capacul şi am încremenit, privind înăuntru. Fiersesem o oală plină ochi cu ovăz. Nu era o oală tocmai mare, iar noi doi am fi putut mânca din ea o zi întreagă. Dar cineva înfulecase deja o porţie zdravănă din terciul nostru. Nici n-am putut să-mi închipui că poate nimeni nu mâncase din oală sau poate că Serghei luase el niţel, pentru că o lingură mare de lemn stătea înfiptă în terci, iar noaptea trecută mă gândisem ce bine mi-ar fi prins o lingură mare, şi n-am găsit nicăieri în colibă o lingură ca aceasta.

#

Când i-am poruncit să se oprească, Shofer a tras de frâiele cerbilor şi sania s-a oprit, însă s-a uitat neliniştit peste umăr către cele două siluete de pe malul râului şi a spus, iute şi cu glas scăzut:

– Doar sufletele pierdute ar veni într-un loc ca ăsta.

Însă o cunoşteam pe tânăra care stătea pe malul râului, învelită în blănurile ei albe, cu coroana binecunoscută de argint pe cap, coroană care îmi adusese şi mie una: era Irina, fiica ducelui. Iar, dacă ea găsise un drum până aici, înseamnă că era şi un drum înapoi.

– Du-mă la ele ori răspunde-mi, de ce nu se poate? i-am spus cu asprime.

După câteva clipe Shofer a întors în silă sania şi a mânat în lungul drumului până când am ajuns în dreptul lor. Irina purta coroana şi colierul, amândouă strălucitoare, şi inelul fermecat în deget, iar răsuflarea ei nu scotea aburi în aerul îngheţat. O cuprinsese cu braţele pe cealaltă femeie, o bătrână care tremura ca varga, deşi era înfofolită într-o blană grea, iar răsuflarea îi plutea ca o ceaţă groasă în jurul capului.

– Cum aţi ajuns aici? am vrut să aflu.

Irina m-a privit fără să arate că m-ar fi recunoscut.

– Nu vrem să vă încălcăm graniţele, a spus. Te rog, vrei să ne adăposteşti undeva? Doica mea nu poate răbda să stea mult în frig.

– Urcaţi în sanie, am spus, deşi Shofer a tresărit, şi le-am întins mâna.

Irina a şovăit doar o clipă, privind înspre râul îngheţat, apoi a îndemnat-o pe femeia în vârstă să urce în sanie, urcând şi ea după aceasta. Mi-am scos mantia de blană şi am învelit-o pe bătrână ca într-o pătură. Tremura tot mai tare şi avea buzele vineţii.

– Du-ne spre cel mai apropiat adăpost! i-am poruncit vizitiului.

El a tresărit din nou, dar într-o clipă a întors cerbii înhămaţi la sanie, a trecut malul şi sania s-a pierdut în codrul întunecat. În stânga noastră era o noapte ca de smoală, iar în dreapta crepusculul palid se lumina în depărtare, ca şi cum ne aflam drept la hotarul întunericului. Irina şi-a întors capul ca să privească în urmă la râul de care ne îndepărtam, după care s-a uitat la mine. Părul ei lung şi negru contrasta cu albul blănurilor şi cu coroana de argint, iar fulgi de zăpadă i se agăţau în păr, plutind din copaci şi strălucind ca nişte mici şiraguri de nestemate. Asfinţitul lăsat în urmă îi aprindea sclipiri roşietice sub pielea palidă a obrazului, făcând-o să strălucească odată cu el, iar atunci mi-am dat pe dată seama că pesemne îi curgea sânge de Străvechi prin vine, moştenit de la vreun strămoş; strălucitoare ca argintul, ar fi putut face schimb de locuri cu mine şi s-ar fi potrivit în această împărăţie ca şi cum ar fi fost a ei.

– Cum aţi ajuns aici? am întrebat-o din nou.

Dar ea m-a privit înapoi, uşor încruntată, şi mi-a spus încetişor.

– Te cunosc. Eşti nevasta giuvaiergiului.

Desigur, n-avea de unde să ştie cine eram: nimeni nu i-ar fi spus numele meu sau pe al lui Isaac. Ea era o prinţesă de vază, noi eram nişte nimeni. Îmi doream cu înverşunare ca aşa să fi stat şi acum lucrurile, ca ea să fi avut dreptate; ca eu să fi fost acasă, la Basia sau la mine.

– Nu, i-am răspuns. Eu doar i-am dat argintul. Mă cheamă Miryem.

Shofer a tresărit iar pe locul din față și mi-a aruncat o privire fugară, plină de uluire. Irina doar a clătinat ușor din cap, încruntându-se adâncită în gânduri, și a ridicat mâna, atingându-și colierul de la gât.

– Argint de *aici*, a murmurat.

– Așa se întâmplă lucrurile, am spus, înțelegând în sfârșit. Argintul e cel care te-a adus aici.

– Prin oglindă, a răspuns Irina. M-a salvat, ne-a scăpat pe amândouă, a adăugat. După care s-a aplecat asupra bătrânei: Magra, Magra, nu adormi!

– Irinuşka! a murmurat bătrâna.

Ținea ochii pe jumătate închiși și se oprise din tremurat.

Sania s-a oprit deodată: Shofer a tras tare de hățuri, iar cerbii și-au ridicat capetele, gata de odihnă. Vizitiul privea în fața noastră, cu spatele foarte drept și cu umerii țepeni. Ajunseserăm lângă zidul scund al unei grădini, aproape îngropat în zăpadă, iar dincolo de el am zărit o lumină cunoscută, slabă și roșiatică: licăritul focului în cuptorul unei case, cald și îmbietor. Judecând după fața lui, tot atât de mult l-ar fi mișcat apropierea unei gloate furioase.

– Cine locuiește acolo? am întrebat fără să stau pe gânduri.

Vizitiul mi-a aruncat doar o privire chinuită și oricum nu-mi puteam da seama ce altceva am fi putut face; bătrâna era din ce în ce mai slăbită.

– Ajută-ne s-o coborâm din sanie, i-am zis.

Cu o neînchipuită șovăială, a atârnat hățurile de speteaza scaunului și s-a dat jos din sanie. A ridicat-o pe Magra cu atâta ușurință, de parcă ar fi fost un copilaș, chiar dacă doica a scâncit simțindu-i atingerea, chiar și prin rândurile de haine și blănuri de pe ea.

A păşit înainte uşurel cu bătrâna în braţe prin pătura groasă de nea, pe când Irina şi cu mine am răzbit cu greu prin troienele acoperite de o pojghiță tare de gheață. Ne-am luptat să ne ținem după el, până când dintr-odată zăpada s-a subțiat odată ce am ajuns lângă zidul grădinii. Era doar o căsuță sărmană, o colibă țărănească, în care cuptorul ocupa cel mai mult loc, dar din ea răzbătea un miros cald de fiertură de ovăz proaspăt gătită, iar

licăritul cuptorului se zărea prin crăpăturile subțiri din storuri și din ușă. Shofer s-a oprit la oarece depărtare de colibă, iar frica lui m-a îngrijorat și pe mine, însă Irina s-a dus glonț spre ușă și a deschis-o fără șovăire: era numai un paravan subțire din șipci și paie împletite deasupra lor, pentru a ține vântul la distanță, și a căzut cu zgomot pe podea.

– Nu-i nimeni aici, a spus Irina după o clipă, privind spre noi.

Am intrat după ea: se vedea cu ochiul liber că nu era nimeni acasă. Căscioara avea doar o odaie, cu un singur loc de dormit, mic și acoperit cu o grămăjoară de paie. Irina l-a acoperit cu mantia în care o înfășurasem pe Magra, iar vizitiul a intrat cu mare fereală și a așezat-o pe bătrână în noul culcuș, ținând ochii mereu ațintiți spre ușița cuptorului, încadrată de licăritul subțire al focului, și nici n-a apucat bine s-o așeze pe Magra, că s-a și năpustit iute spre pragul colibei. Am dat peste o ladă plină cu lemne de foc lângă cuptor, iar când am deschis ușa cuptorului, am găsit o oală mare înăuntru, plină cu terci de ovăz proaspăt fiert.

– Lasă-mă să-i dau câteva înghițituri, a spus Irina.

Pe o poliță am găsit o strachină și o lingură de lemn. A umplut strachina cu o porție sănătoasă din fiertură, din care se ridicau aburi fierbinți, și a îngenuncheat lângă culcușul bătrânei. I-a dat să mănânce Magrei, care s-a înviorat pe dată simțind mirosul, îndeajuns cât să mănânce terciul cu înghițituri mici. Shofer se cutremura cu fiecare gură de mâncare, ca și cum ar fi privit pe cineva cum mănâncă dinadins otravă. M-a privit și buzele i s-au mișcat, de parcă ar fi voit să-mi spună ceva și doar o spaimă și mai grozavă îi oprea glasul în gâtlej. Am tot așteptat să se întâmple ceva îngrozitor: am privit în fiecare ungher al colibei ca să mă asigur că nu se ascundea nimeni acolo, după care am ieșit, dând un ocol și curții. Cineva *trebuie* să se fi aflat prin apropiere, cu focul aprins și cu mâncarea aburindă, dar n-am zărit nicio urmă pe zăpada din jurul casei, în afară de dâra de pași ducând spre sanie, de unde eu și Irina ne croiserăm cu greu cărare prin nămeți. Un Străvechi, de bună seamă, n-ar fi lăsat nicio urmă. Dar...

– Asta nu este o casă de Străvechi, i-am spus vizitiului, mai degrabă o afirmație decât o întrebare.

N-a clătinat deloc din cap, dar nici nu m-a privit uimit sau surprins, la fel cum făceau și Flek și Tsop atunci când mai greșeam cu câte ceva. Am privit din nou până în fundul grădinii. Casa stătea drept pe granița dintre lumi, captivă între amândouă: jumătate din grădină fiind cuprinsă de crepuscul, iar cealaltă de o noapte adâncă. L-am privit și i-am spus:

– Acum o să închid ușa.

– Eu am să stau afară, a spus el repede, ceea ce mi-a dat o speranță. Am reintrat în colibă, am ridicat ușa și am proptit-o la locul ei, după care am așteptat câteva clipe și cu o mișcare bruscă am dat-o deoparte din nou...

Dar tot ce se vedea era o curte goală și Shofer stând în mijlocul ei, așteptând plin de neliniște. Se depărtase și mai tare de colibă, apropiindu-se de cealaltă parte a zidului împrejmuitor. Am reintrat în casă, dezamăgită. Magra a redeschis ochii, iar acum îi ținea mâinile Irinei în mâinile ei.

– Ești în siguranță, Irinușka, a șoptit ea. M-am rugat să fii în siguranță.

Irina m-a privit și m-a întrebat:

– Putem sta aici?

– Nu știu dacă e sigur, am spus.

– Nu e mai puțin sigur decât locul de unde am venit.

– A refuzat cumva țarul să te ia de soție? am întrebat.

Mi-am închipuit că ducele s-ar fi putut supăra pe ea dacă nunta n-ar mai fi avut loc; nu părea omul care să fie prea fericit de nereușita planurilor sale.

– Nu, mi-a răspuns. Acum sunt țarină. Pentru tot restul zilelor mele.

A spus acestea pe un ton sec, de parcă nu se aștepta să dureze atât de mult.

– Țarul este un vrăjitor care practică magia neagră. E posedat de un demon de foc care dorește să mă mistuie.

Mi-a venit să râd și nu m-am putut stăpâni. Nu era veselie în râsul meu, ci amărăciune.

– Așadar, ție argintul fermecat ți-a adus drept soț un monstru de foc, iar mie unul de gheață. Ar trebui să-i aducem împreună într-o cameră și să-i lăsăm să ne facă văduve pe amândouă.

Am spus-o cu un glas sălbatic – o glumă izvorâtă din mânie –, însă Irina mi-a răspuns încet:

– Demonul a spus că îi voi potoli setea multă vreme. Mă dorește, pentru că... sunt *rece*.

– Pentru că ai sânge de Străvechi și argint de Străvechi, am răspuns, la fel de încet.

A încuviințat din cap. M-am aplecat spre ușă și am privit afară printr-o crăpătură: Shofer era tot departe de colibă, neavând cum să tragă cu urechea, fără să dea vreun semn că ar dori să vină mai aproape. Am tras cu putere aer în piept și m-am întors spre ea.

– Crezi că demonul ar vrea să cadă la învoială? Să aibă prilejul să mistuie în locul tău un rege Străvechi?

#

Irina mi-a arătat apoi cum argintul fermecat al Străvechilor îi dădea voie să treacă dintr-o lume în alta: ne-am dus împreună în spatele colibei, unde am găsit o vană mare. Am umplut-o cu apă fierbinte până când zăpada a trecut peste marginile ei, ca să obținem un luciu de apă în care să ne putem oglindi. Irina a privit în vană și a spus:

– Văd același loc din care am venit: un dormitor din palat. Îl poți vedea și tu?

Dar eu n-am putut zări decât chipurile noastre plutind palide pe luciul încrețit al apei, iar când mi-a luat mâna și a încercat s-o tragă după a ei, m-am udat până deasupra încheieturii, în timp ce Irina și-a scos mâna uscată, fără vreun strop de apă pe piele. A clătinat din cap:

– Nu pot să te trec dincolo împreună cu mine.

Era ca şi cum încetasem cu desăvârşire să fiinţez în lumea aievea, ca şi cum regele Străvechi mă smulsese din rădăcină.

– Voi fi nevoită *să-l conving* să mă aducă înapoi, am spus încrâncenată: adică aşa cum mi-o spusese chiar el. Nu-mi păsa că mă aflam de această parte a apei atâta timp cât soţul meu avea să-şi dea mult prea devreme obştescul sfârşit. Nu-mi închipuiam că poporul Străvechilor avea să mă accepte ca regină în locul lui, cel puţin nu înainte de a învăţa cum să fac chiar eu iarna veşnică şi să scot din pământ arbori de zăpadă sau orice altceva îmi pretinsese.

Am terminat de plănuit repede: la urma urmei, nici nu erau multe de plănuit, doar un moment şi un loc, în rest doar un disperat salt în gol, agăţându-ne de singura speranţă împărtăşită de amândouă.

– Demonul nu poate să se arate pe timp de zi, a spus Irina. Apare doar noaptea. Nu ştiu de ce, dar, dac-ar fi putut, cu siguranţă ar fi încercat să-mi vină de hac până acum; astăzi a fost singur cu mine sau foarte aproape. S-a oprit şi a adăugat, cu un aer gânditor: Când mama ţarului a fost condamnată pentru vrăjitorie, au luat-o şi au ars-o pe rug ziua, înainte de asfinţit.

– Aşadar, noaptea, am spus. Şi am tăcut, gândindu-mă ce scuză aş fi putut invoca pentru ca regele Străvechilor să mă creadă, pentru ce anume i-aş fi putut cere să mă aducă înapoi.

– L-ai putea convinge pe ţar să se întoarcă la Vysnia? am întrebat încet. Peste trei zile?

– Asta dacă-l pot convinge mai întâi să mă lase în viaţă, a răspuns sec.

Când am terminat, Irina a reintrat în casă să vadă de doica ei, iar eu m-am întors la sanie. Shofer nu m-a întrebat nimic; era mult prea nerăbdător să plece mai iute. Am stat în sanie, nepăsătoare la lumea din jur, cât a durat drumul înapoi: mintea îmi alerga în cercuri, iar stomacul mi se strângea dureros, ars de un val de fiere.

Bineînţeles că eram înspăimântată. De întreaga încercare, de eşec, de reuşită. Mă simţeam pe cale să comit o crimă, dar nu, n-aveam să mă mint singură; ar fi fost o crimă, dacă planul reuşea. La urma urmei, regele de gheaţă părea să se creadă cât se poate de

îndreptățit să *mă* ucidă, iar eu nu-i făcusem și alte jurăminte; nici măcar nu eram sigură dacă fusesem căsătorită în acest răstimp. Îmi dăduse o coroană, dar nu se iscălise niciun contract de căsătorie și nu ne cunoscuserăm dinainte. Aș fi întrebat un rabin, dacă urma să mai am vreodată prilejul să-i vorbesc vreunuia. Însă căsătorită sau nu, eram într-o mare măsură sigură că rabinii mi-ar fi spus că Iudita mi-ar fi putut servi foarte bine drept model și i-aș fi putut reteza capul regelui Străvechi dacă mi-ar fi dat prilejul.[1] Era dușmanul poporului meu, nu doar al meu personal. Dar sfatul rabinilor nu-mi aducea decât uriașa dificultate de-a și face-o.

Vizitiul a oprit sania lângă prima treaptă a urcușului abrupt către odăile mele: Tsop stătea acolo așezată pe un bolovan, de parcă așteptase întreaga zi întoarcerea mea – cu neliniște, judecând după ușurarea ce i se citea pe chip atunci când a dat cu ochii de mine. Am coborât cu gesturi țepene: călătoria durase tare mult și mă durea tot corpul. Tsop m-a însoțit înapoi în odaia mea, mergând îndeajuns de iute încât să-mi pierd răsuflarea, și bâțâindu-se încoace și încolo cu vizibilă nerăbdare ori de câte ori trebuia să ne oprim. Ținea privirea plecată în jos și, urmând linia privirii ei, puteam zări crângul de arbori: florile albe se închideau toate cu gingășie, ca și cum acesta era semnalul de sosire a nopții. Socoteam că regele ar fi fost mânios dacă n-aș fi ajuns acasă la timp pentru ca să-mi poată da răspunsul la cele trei întrebări. După care mi-a trecut prin cap că s-ar fi putut simți obligat să își ofere serviciile conjugale, dacă își pierdea șansa întrebărilor de fiecare noapte, așa că am zorit pasul cât de mult am putut.

Mă aștepta în odaia mea, cu brațele încrucișate și cu chipul arzând de mânie, lumina prelingându-i-se pe marginile pometilor și lucindu-i în ochi.

– Întreabă-mă! a răbufnit, chiar în clipa când am intrat.

Soarele coborâse cam la jumătatea oglinzii pe care mi-o dăduse.

---

[1] Aluzie biblică la Iudita, eroina evreică din Vechiul Testament, văduva frumoasă și curajoasă care i-a salvat pe locuitorii Bethuliei, ucigându-l în cortul său pe generalul asirian Holofernes.

– Cine locuiește în coliba de la marginea nopții? am întrebat.

Nu am avut prea mult de ales în privința întrebării, dar am sperat că nu o lăsasem acolo pe Magreta să fie sfâșiată de cineva care avea să se întoarcă mai târziu.

– Nimeni, a spus pe dată. Întreabă!

– Nu-i adevărat, am răspuns, iar Tsop, care făcea plecăciuni la ieșirea din cameră, a tresărit cu putere, ca un cal tocmai plesnit de un bici venit de nicăieri.

Ochii regelui Străvechilor s-au făcut mari de o nespusă uimire, iar pumnii i s-au încleștat; a făcut un pas spre mine de parcă ar fi vrut să mă *lovească*.

– Era terci de ovăz în cuptor! am izbucnit, cu o teamă instinctivă.

S-a liniștit pentru o clipă. Și-a strâns buzele cu putere, după care a adăugat:

– *Nimeni cunoscut mie*, terminându-și propoziția. Întreabă!

I-am pus aproape aceeași întrebare, încă o dată. *Sclipea* de mânie, pe sub piele trecându-i încoace și încolo o irizație abia zărită, și n-am putut să nu mă gândesc la felul în care Shofer a ridicat-o pe Magreta de parcă era un sac cu lână, nu un om, și la Tsop și Flek răsturnând cu ușurință cufărul plin cu argint; dacă orice Străvechi de rând putea face așa ceva, atunci ce mi-ar fi putut face *el* mie? Am vrut să mai domolesc din tensiunea momentului. Tentația îmi era cunoscută: de a nu-l contrazice, de a mă face mică-mică pentru a ocoli un pericol iminent. Pentru o clipă m-am întors în trecut, în zăpadă, cu Oleg năpustindu-se spre mine, cu fața schimonosită și pumnii uriași încleștați. Am vrut s-o iau la sănătoasa, să cerșesc îndurare, iar fiori reci de spaimă îmi alergau pe șira spinării.

Însă de fiecare dată mă confruntam cu aceeași alegere. Alegerea între moartea adevărată și moartea lentă, pricinuită de spaimă. Regele se holba fioros la mine, nepământesc și înspăimântător. Dar ce rost avea să-mi fie frică de el? Cu toate vrăjile și cu toată puterea lui, nu putea să mă omoare mai tare decât ar fi făcut-o Oleg, strivindu-mi răsuflarea în gâtlej prin zăpadă. Iar dacă îl înfuriam îndeajuns de mult încât s-o facă, nu l-ar fi înduplecat

nici toate rugăminţile din lume, la fel cum nici Oleg nu s-ar fi oprit la rugăminţile mele de îndurare, atunci în pădure. Nu puteam să mă tocmesc pentru viaţa mea, cu o pereche de mâini încleştată în jurul grumazului. Nu-mi puteam cumpăra zilele decât cedând mai curând, decât lăsând de la mine puţin câte puţin; să fac precum Şeherezada, cerându-i cu umilinţă soţului meu setos de sânge să mă cruţe la nesfârşit în fiecare noapte. Şi îmi era cum nu se poate mai limpede că nici această purtare nu era o chezăşie a salvării mele.

Însă n-aveam de gând să mă târguiesc cu el. Aveam de gând să încerc să-l ucid, chiar dacă încercarea era aproape sigur sortită eşecului, şi nici n-aveam de gând să mă mai tem de el de-acum înainte. Mi-am îndreptat umerii şi l-am privit în ochii scânteietori.

– Aş zice că mi se cuvine o părere cinstită din partea ta, dacă poţi avea vreuna. Dacă ai şti cine a clădit-o, de pildă.

– Ţi se cuvine? mi-a şuierat.

Cu coada ochiului, am putut vedea cum Tsop încerca foarte încet şi grijuliu să-şi croiască drum, pas cu pas, spre ieşire, iar odată ajunsă lângă uşă, a zbughit-o din odaie.

– Ţi se cuvine? a repetat.

Dintr-un salt fulgerător a ajuns chiar în faţa mea, de parcă se mişcase cu atâta repeziciune încât ochii mei să nu-l poată surprinde; mi-a pus mâna în gât, cu degetul mare înfipt în micul gol de sub bărbie, împingând în sus în aşa fel încât să-l pot privi în faţă, cu gâtul aplecat pe spate.

– Şi dacă ţi-aş spune că ţi se cuvin încă două răspunsuri din partea mea şi nimic mai mult? a spus înmuind glasul, privindu-mă cu ochi strălucitori.

– Poţi să spui orice-ţi vine la socoteală, am zis fără să dau înapoi, cu vocea sugrumată de strânsoarea lui, ieşind cu greutate din gâtlej.

– Te mai întreb o singură dată: eşti sigură? a şuierat către mine.

În glasul lui se citea un avertisment prevestitor de rău, ca şi cum l-aş fi împins peste marginile răbdării. Însă alegerea mea era deja făcută. O făcusem cu două ierni în urmă, stând la căpătâiul

mamei, auzind-o cum își dă sufletul tușind. O făcusem stând pe pragul pe jumătate înghețat a peste o sută de case, cerând ce mi se datora. Am înghițit cu greu, ca să-mi treacă gustul de fiere ridicat în gâtlej.

– Da, am spus, la fel de rece ca un crai înghețat al iernii.

A scos un mârâit de furie și s-a îndepărtat valvârtej de mine. S-a proțăpit într-o margine a odăii, unde a rămas cu spatele la mine, cu pumnii strânși.

– Cum *îndrăznești*? a spus cu fața spre perete, neîntorcându-se să mă privească. *Îndrăznești* să mi te pui împotrivă, să pretinzi că ai fi egală cu mine...

– *Tu* ai făcut asta atunci când mi-ai pus coroana pe cap! i-am spus.

Simțeam un tremur în mâini, de bucuria izbânzii sau de mânie, sau de amândouă laolaltă. A trebuit să le țin lipite de trup.

– Nu mă număr printre supușii tăi sau printre slugile tale, iar dacă vrei să ai drept soție un șoricel umil, caută-ți pe altcineva care să-ți preschimbe argintul în aur.

A scos un șuierat de frustrare și de neplăcere și a mai rămas lângă perete câteva clipe, răsuflând greu și cu furie, umerii ridicându-i-se și coborând ritmic. După care a spus:

– O vrăjitoare puternică s-a scârbit de muritorii care veneau să-i ceară favoruri și și-a clădit o colibă la granița lumii încălzite de soare, pentru ca nimeni să n-o găsească acasă atunci când nu poftea tovărășie. Dar a plecat de multă vreme și nu s-a mai întors, căci altfel aș fi știut de întoarcerea cuiva atât de puternic în ținuturile mele.

Răsuflam tot atât de greu, încă înecată de furie, și la început nu mi s-a părut că dobândisem o victorie, un răspuns adevărat la întrebarea pusă; mi s-a părut ca și cum venise de nicăieri.

– Ce înseamnă la tine *de multă vreme*? am întrebat oarecum grăbită.

– Crezi că îmi pasă de clipele vremelnice cu care vă măsurați trecerea vieților în lumea încălzită de soare, în afară de prilejurile când sunt nevoit? a spus. Copiii de muritori născuți atunci au

murit de mult, iar copiii copiilor lor sunt acum bătrâni, iar asta e tot ce pot spune. Mai ai *doar o întrebare*.

Îmi dăduse, în sfârșit un răspuns bun: cel puțin puteam spera că nicio vrăjitoare îngrozitor de puternică n-avea să apară și să se hotărască s-o mănânce pe Magreta la cină în loc de fiertura mâncată de ea. Aș fi dorit să știu mai multe despre mâncarea găsită în cuptor și despre cine făcuse focul, dar nu-mi puteam permite să-i cer mai mult; aveam o întrebare mult mai apăsătoare.

– I-am făgăduit verișoarei mele că voi juca la nunta ei, am spus. Iar cununia va avea loc peste trei zile.

Am crezut că trebuia să încep de la povestea cu nunta, dar el deja se întorsese cu privirea ațintită spre mine, cu un licăr jucându-i în ochi: mi-am închipuit că, judecând după prețul pus pe cuvântul dat în împărăția lui, și-a dat seama pe dată că mă avea la degetul mic. Așa și era, chiar dacă nu chiar în felul închipuit de el.

– Atunci, se pare că trebuie să-mi ceri ajutorul, a spus cu glas moale, cu o veselie vizibilă. Și să speri că nu te voi refuza.

– La drept vorbind, n-o faci ca să mă ajuți pe mine, am spus, iar el a pufăit satisfăcut. Și mi-ai dat de înțeles limpede că în ochii tăi sunt bună doar de un singur lucru. Așa că de cât argint preschimbat în aur este nevoie ca să mă întovărășești la nunta Basiei?

S-a încruntat cu o urmă de regret, de parcă așteptase îndelung ca să-i cad în genunchi și să-i cerșesc ajutorul, însă era o fire îndeajuns de practică pentru a se împiedica în asemenea amănunte.

– Am trei încăperi pline cu argint în vistierie, fiecare mai mare decât cea dinaintea ei, și va trebui să preschimbi arginții din ele în aur până la ultimul, înainte ca să te duc acolo; și trebuie să lucrezi cu repeziciune, pentru că, dacă nu termini la timp, n-o să te mai duc nicăieri și vei fi și acuzată de jurământ strâmb pe deasupra.

A încheiat triumfător, de parcă m-ar fi amenințat cu o secure deasupra capului, ceea ce poate și făcea; aveam o bănuială urâtă că, dacă juram strâmb și el știa asta, avea s-o socoată ca pe un păcat de moarte.

– Prea bine, i-am spus.

A tresărit puternic și m-a privit cu o deznădejde subită.

– *Poftim?!*

– Prea bine, am repetat. Tocmai mi-ai cerut...

– Şi tocmai *acum*, pentru prima dată, nu-ţi dai deloc osteneala să te târguieşti... S-a ridicat cu o mişcare bruscă, cu faţa străbătută iar de un licăr roşiatic, iar eu m-am simţit cuprinsă de o stare de slăbiciune, chiar când a adăugat cu glas amar:

– Atunci, rămânem înţeleşi. Şi îţi doresc să-ţi îndeplineşti sarcina cât poţi de repede şi de bine.

– Anume cât de mari sunt aceste încăperi cu argint? l-am întrebat, dar tocmai ieşea din odaie, fără să se mai oprească să-mi dea răspuns.

Nici eu n-am stat cu mâinile în sân. Am sunat de îndată din clopoţel şi Tsop s-a întors sfioasă în cameră, măsurându-mă cu privirea ca să vadă dacă nu cumva fusesem sugrumată, bătută sau pedepsită într-un alt fel pentru negrăita-mi îndrăzneală.

– Se găsesc trei încăperi cu argint în acest palat, i-am spus. Trebuie să mă duci să le văd.

– Acum? a întrebat cu glas neîncrezător.

– Acum!

CAPITOLUL XIV

Am urmărit-o pe Miryem plecând, apoi am reintrat în colibă. Magra stătea cuibărită după cuptor, înfofolită în hainele ei, în mantii şi blănuri. I-am cerut să se întindă, dar a clătinat din cap: în culcuş nu se găsea decât un morman de paie şi mi-a spus că e un pat prea tare pentru oasele ei bătrâne.

– Dormi, duşenka! mi-a spus.

Îşi găsise deja ceva lucru de mână, un fus şi un caier de lână; nu-i plăcuse niciodată să trândăvească.

– Întinde-te şi te odihneşte, iar eu o să-ţi cânt ceva.

Culcuşul era îngust, tare şi incomod, dar nu mai dormisem bine din noaptea nunţii, iar oasele mele nu erau bătrâne. Ascultând vocea familiară, stridentă a Margretei, am căzut într-un somn adânc. Era încă întuneric afară când m-am trezit, dar eram atât de înviorată încât mă trezisem la miezul nopţii. Magra moţăia, pe jumătate adormită, pe scaun. Mi-am pus haina de blană şi am ieşit.

Linia despărţitoare de umbră dintre noapte şi crepuscul nu se clintise de acolo de unde întretăia grădina. Pădurea se întindea deasă şi tăcută de cealaltă parte a zidului, fără niciun semn care să trădeze vreo vietate; îmi era dor de sunetul păsărilor şi al animalelor în liniştea apăsătoare. M-am dus din nou în spatele colibei ca să privesc faţa apei din vană. Miryem mă ajutase s-o împing astfel încât să stea lipită de spatele cuptorului, pe dinafara casei, iar apa din ea nu îngheţase încă de tot. Am spart pojghiţa de

gheaţă cu un băţ, iar acolo în apa întunecată am zărit lumina soarelui în dormitorul ţarului, lucind pe toate suprafeţele poleite. Mirnatius era treaz şi îmbrăcat, păşind încordat prin odaie, şchiopătând uşor, de parcă era suferind. Slujitorii cu capetele plecate şi umerii cocârjaţi dădeau zor să-i aştearnă dinainte micul dejun. Nu îmi dădeam seama ce îşi închipuiau că se întâmplase cu mine.

Am intrat la loc în colibă şi am sărutat-o pe Magra pe obraz: încă torcea, aşezată lângă foc.

– Irinuşka, n-ar trebui să te întorci, a spus cu glas tremurător, agăţându-se de mâinile mele. Planul ăsta al tău e mult prea primejdios. Arătarea asta diavolească vrea să-ţi mistuie sufletul.

– Nu putem sta aici la nesfârşit, am spus.

– Atunci, aşteaptă până când nu e cu băgare de seamă, m-a îndemnat Magra. Aşteaptă, şi-o să ne întoarcem şi-o să fugim.

– Să fugim de ţar? Să ne strecurăm pe furiş din palat fără ca nimeni să nu ne vadă? Şi după aceea ce-o să facem?

– O să ne întoarcem la tatăl tău... a spus Magra, dar vocea i s-a pierdut printre vorbe. Tata îmi putea răzbuna moartea, dar nu mă putea păzi de furia soţului meu. N-avea să încerce aşa ceva.

Nu mi-am retras mâinile; eram dusă pe gânduri.

– Dacă dispar acum, indiferent de pricină, o să fie război. Tata se va duce la Ulrich şi la Casimir şi le va pune pe tavă pretextul. Iar Mirnatius şi demonul lui nu se vor lăsa cu una cu două. Vor pârjoli jumătate din Lithvas fără vreo remuşcare, oricare dintre ei. Indiferent de învingător, ţara va fi în ruine. Iar atunci Străvechii ne vor îngropa pe toţi sub gheaţă.

Magra a spus cu nelinişte în glas:

– Duşenka, astea nu sunt lucruri cu care să-ţi baţi tu capul.

– Cine altcineva să se gândească atunci la ele? Eu sunt ţarină.

Ceea ce, practic, însemna că urma să dau naştere unui ţarevici[1], iar în rest să rămân tăcută şi neobservabilă, ceea ce puţine ţarine făcuseră, şi oricum nu era o alegere pe care s-o pot urma.

– Trebuie să mă întorc, am adăugat.

---

[1] Moştenitorul tronului în Rusia ţaristă (n. tr.).

– Şi dacă demonul nu are trebuinţă de regele Străvechilor? m-a întrebat. Nici n-ar trebui să te încumeţi să faci învoieli cu o asemenea arătare.

Nu am contrazis-o, dar mi-am eliberat cu blândeţe mâinile din strânsoarea ei şi am spus cu glas domol:

– Împleteşte-mi iar părul în coc, Magreta.

Mi-am scos coroana, m-am întors cu spatele către ea şi m-am aşezat pe podea, ca să-i fie mai uşor la împletitul cozilor. Mi-a pus mâinile pe umeri preţ de câteva clipe. Apoi a scos pieptănul de argint şi peria din taşcă şi s-a pus pe treabă, atingerea fină a mâinilor ei fiindu-mi la fel de familiară ca mirosul pâinii calde. Când a terminat, m-a ajutat să-mi pun la loc coroana pe cap, după care am ieşit iar să privesc în luciul apei din vană.

Slujitorii îl lăsaseră singur pe Mirnatius. Chiar în clipa aceea, şedea acolo singur şi clocotind de furie, cu spatele către apă, doar bând în răstimpuri înghiţituri mânioase din pocal; platoul cu de-ale gurii era neatins. Am intrat în vana cu apă pe cât de încet şi de grijuliu mi-a fost cu putinţă şi am trecut printr-una dintre oglinzile uriaşe cu ramă poleită de pe peretele dinapoia lui. M-am îndepărtat câţiva paşi de oglindă şi m-am repezit să întind mâinile în spate, ca să deschid una dintre uşile masive ale balconului, ca şi cum tocmai intrasem.

– Bună dimineaţa, bărbate! am spus tot atunci, iar el s-a năpustit de pe scaun, scăpând pocalul cu vin roşu pe podea – o dâră stacojie, aburindă – şi s-a întors să mă privească.

Mă găseam la o depărtare sigură de el: îi puteam mulţumi pentru aceasta odăii lui ridicol de mari, care m-a scăpat să nu mor cu gâtul sucit într-o clipită de furia lui; până ce-a ajuns lângă mine, am pus mâna înapoi pe uşa balconului şi i-am spus tăios:

– Să plec acum pentru totdeauna, iar tu să vezi cum o să-i placă *asta* demonului tău sau ai bunăvoinţa să discutăm despre cum stau lucrurile?

S-a întins ca să se uite dincolo de uşile balconului – zăpada se adunase deja la picioarele mele, de parcă aş fi fost purtată de

viscolul iernii, venită parcă de nicăieri și de parcă m-aș fi putut întoarce de unde venisem la fel de ușor.

– Despre ce anume avem de *discutat*? a răbufnit sălbatic. Și de ce te tot întorci?

– Pentru registrele de taxe ale tatei, am spus.

Am încercat un pic să-mi închipui ce anume l-ar fi mișcat – pe el, nu pe demonul dintr-însul; aveam nevoie de el ca de un mijlocitor și eram întru câtva sigură că Mirnatius dorea doar să-și păstreze demonul mânios bine hrănit, ca să nu răbufnească și să mătură podelele cu el.

– Știi în ce stare sunt acestea? Dar registrele tale știi în ce stare sunt? am adăugat, ca măsură de prevedere.

– Bineînțeles că știu în ce stare sunt registrele mele! a izbucnit, ceea ce însemna că habar n-avea de registrele tatei, deși s-ar fi cuvenit să știe. Îmi dai așadar de înțeles că ți-ai dori să îi mai scad din taxe tatălui tău...

– Ce se întâmplă cu registrele tale? l-am întrerupt sec. Încasările continuă să scadă?

– Da, desigur, încasările s-au diminuat de la an la an. Aveam de gând să măresc birurile, însă consiliul a făcut un tărăboi îngrozitor în privința asta. Dar de ce vorbim despre *biruri*? a izbucnit. Încerci să mă iei de prost?

– Nu, am spus. De ce se diminuează încasările tale? De ce nu ți-a dat voie consiliul să mărești birurile?

A început să țipe la mine:

– Pentru că...

S-a oprit, apoi a terminat propoziția aproape șoptit:

– Pentru că iernile sunt tot mai aspre.

Cel puțin, nu era prost. Chiar în timp ce vorbea, s-a uitat peste umărul meu pe balconul acoperit și el de un strat gros de zăpadă, deși era întâi iunie, iar câțiva fulgi răzlețiți mă atingeau din spate, pierzându-se în albul blănurilor mele; cel puțin acum, Mirnatius nu mai vedea iarna asta lungă ca pe un capriciu bizar al vremii. Și, de îndată ce înceta să mai vadă în asta o singură întâmplare nefericită, începea să priceapă și restul: mai mult viscol și recolte

irosite; țărani înfometați, domni și moșieri instigând la răscoală; oștile bine hrănite ale vecinilor mărșăluind împotriva sa, iar palatul lui strălucitor făcut una cu pământul sub propriii ochii, în timp ce el, țarul, se prăbușea în focul hămesit ce-l aștepta. Am văzut toate aceste năluci strecurându-i-se una câte una pe chip și a început să se teamă, ceea ce îmi și doream.

– Străvechii sunt de vină, am spus. Ei fac ca iarna să dureze atât.

Nu era încă în largul lui, dar după aceea m-a ascultat. S-a tolănit pe unul dintre divanele drapate cu poleială și catifea, iar eu m-am așezat pe altul față în față cu el. Între noi se afla o masă cu tăblia dintr-o oglindă argintată, în strălucirea căreia se zărea noaptea adâncă și zăpada căzând, un heleșteu de lumini în care m-aș fi putut cufunda. Când m-am dat înapoi, ca să nu mi se oglindească făptura în ea, imaginea s-a risipit pe tavanul înalt, lucirea șarpelui încolăcit în jurul mărului ispitei stăruind între noi, iar Mirnatius s-a întins pe spate, cu o mână dusă la buze, și a ascultat propunerea mea într-o tăcere ursuză.

Pe de altă parte, căzusem la învoială cu Miryem: era nevoie să-l aducem pe regele de gheață aici în lumea noastră, și nu altminterea. De această parte a oglinzii, aveam ca pavăză numele și puterea tatei și coroana de țarină pe cap. Dacă aveam noroc și cei doi monștri ce ne chinuiau se nimiceau unul pe celălalt, pesemne că și oștenii lui Mirnatius aveau să mă asculte la început, în lipsa altui comandant, iar tata avea sub arme două mii de oșteni care să mă susțină.

La fel ca întotdeauna, tatei tot nu-i păsa ce-mi doream, dar urma să-și dorească același lucru într-o atare împrejurare: să mă vadă scăpată cu viață.

Nu i-am împărtășit lui Mirnatius aceste dedesubturi ale planului meu. I-am mai spus doar câteva lucruri, anume cum Străvechii făceau iarna mai lungă ca să-și întărească împărăția.

– Demonul tău tânjește după mine din pricina sângelui meu de Străvechi, am adăugat în încheiere. Oare cu cât i-ar fi mai mult pe plac un Străvechi pursânge și, pe deasupra, regele lor? Dacă se

învoiește, am să ți-l aduc pe regele de gheață, și astfel o să poți să-ți salvezi și împărăția, și să-ți hrănești și demonul.

– Și de ce anume ar trebui să te cred?

– De ce crezi că mă tot întorc aici? Ar fi trebuit să-ți fie limpede până acum că nu sunt nevoită și că nici n-ai cum să mă oprești. Crezi că dacă îngrămădești și mai multe gărzi la ușa mea o să ai mai mult noroc? Dacă gărzile ți-ar fi de ajutor, de ce mi-aș mai asuma riscul?

A fluturat din degete lung și disprețuitor în aer:

– Chiar n-am habar de ce-ai face toate acestea oricum! De ce ți-ar păsa *ție* dacă Străvechii ar preschimba regatul în gheață? Și-așa, aproape că ești una de-a lor.

Era o întrebare bună, Magreta și-o pusese și ea. Și n-am avut ce să-i răspund.

– Veveriţele vor muri și ele de foame odată cu moartea copacilor, am zis.

– Veveriţele!

M-a privit drept în ochi și, deși îmi propusesem s-o spun în șagă, cuvintele au sunat cum nu se poate mai adevărat rostite de gura mea.

– Da, veveriţele! am spus, crezând fiecare cuvânt. Și țăranii, și copiii, și bătrânele, și toți oamenii pe care nici măcar nu-i vezi pentru că nu-ți sunt de niciun folos, toți cei care vor muri înaintea ta și a oștenilor tăi.

Nu mi-am dat seama ce simțământ a făcut să-mi vină aceste cuvinte. Mânia, cred. Nu-mi aminteam să fi fost vreodată mânioasă înainte. Mânia mi se păruse întotdeauna fără rost, ca un câine alergând după propria-i coadă. La ce-mi folosea dacă eram mânioasă pe tata sau pe mama mea vitregă sau pe slujitorii care erau necuviincioși cu mine? Câteodată, oamenii se mâniau și pe vreme ori când își loveau un deget de la picior de o piatră sau se tăiau la mână cu cuțitul, de parcă toate acestea se întâmplau dinadins. Toate pricinile de mânie mi se păruseră deopotrivă de inutile. Mânia era ca focul dintr-un cămin, iar eu nu avusesem nicicând lemne de ars. Până acum, se părea.

Mirnatius se încrunta la mine la fel de bosumflat cum o făcuse în grădină cu şapte ani în urmă, când i-am spus să lase în pace trupurile veveriţelor moarte. Cum îndrăznisem să cred că ele aveau vreun preţ faţă de plăcerea lui? Amintirea m-a înfuriat şi mai tare, iar vocea mi s-a ascuţit.

– Chiar îţi pasă care sunt motivele mele? N-o să-ţi fie cu nimic mai rău decât îţi este acum dacă mint.

– S-ar *putea* să-mi fie, dacă nu-mi spui adevărul pe de-a-ntregul, iar tu îmi ascunzi lucruri, mi-a replicat tăios. Încă nu mi-ai spus unde te faci nevăzută ori unde te duci – ori unde ţi-ai ascuns băbătia aceea de doică. Şi cu siguranţă nu eşti deschisă în privinţa amănuntelor legate de felul în care o să mi-l dai în mâini pe acest rege al Străvechilor.

– Bineînţeles că nu, am răspuns. De ce-aş avea încredere în tine? De când am făcut schimb de legăminte n-ai făcut altceva decât să încerci să mă îndeşi pe gâtlejul demonului tău.

– De parcă aş avea vreun cuvânt de spus în privinţa lui. Chiar crezi c-am vrut să mă căsătoresc cu *tine*? *El* te-a vrut, aşa că m-am trezit drept dinaintea altarului.

– Iar tata a vrut să mă vadă pe tron, aşa că tot dinaintea altarului m-am trezit şi eu. Nu te poţi scuza în faţa mea susţinând că ai fost silit să te căsătoreşti.

– Doar n-o să-mi spui că ai făcut totul dinadins ca să salvezi veveriţele şi ţărănoii murdari de noroi? M-a întrebat el rânjind, dar fără să mă privească în ochi, iar după o clipă a spus: Prea bine. Diseară o să-l întreb dacă se învoieşte să primească un rege al Străvechilor, şi, în schimb, să te lase în viaţă.

– Bine! Între timp, o să le scrii ducilor tăi şi-o să le poruncesti tuturor să vină la palat ca să sărbătorim împreună căsătoria noastră – peste trei zile. Iar când îi vei scrie prinţului Ulrich, ai grijă să-i spui că ţin tare mult să o văd pe buna mea prietenă Vassilia. Când va sosi, am s-o pun vornicească, să aibă în grijă domnişoarele de onoare.

S-a încruntat la mine:

– Nu văd ce are asta de-a face cu...

– N-o putem lăsa să se mărite cu Casimir, i-am reamintit, puţin nerăbdătoare; chiar *vorbiserăm* deja despre asta.

– Dacă Ulrich şi Casimir vor să-mi fure tronul, crezi c-o să le pese că fiica primului este vornicească la nunta ta? a întrebat Mirnatius.

– O să le pese că nu-i uneşte nicio legătură de sânge, am spus. Şi e cu atât mai bine dacă va fi una care să-l lege pe Ulrich de *tine* şi nu de Casimir. O să-i găsim alesul de îndată ce soseşte. Ai vreo rudă potrivită la Curte – un flăcău tânăr şi chipeş, dacă se poate? Lasă, nu contează! am adăugat, observându-i expresia absentă.

Mirnatius avea două mătuşi şi ştiam că dăduseră naştere unei duzini de copii. Nu-i întâlnisem pe toţi ca să-mi amintesc câţi erau băieţi, dar speram ca cel puţin unul dintre ei să fie necăsătorit sau văduv cu stare.

– Eu o să caut pe cineva. Trebuie să mă prezinţi oricum la curte astăzi.

– Şi de ce anume? Te încredinţez că n-o să fie o experienţă plăcută pentru tine. Curtea mea are aspiraţii înalte în privinţa frumuseţii.

Era limpede că nu se aşteptase să rezist atâta timp cât să fiu prezentată la Curte. Poate că nici acum nu se aştepta.

– Sunt ţarina ta, aşa că vor fi nevoiţi să se obişnuiască cu lipsurile mele, i-am întors-o sec. Trebuie să înăbuşim în faşă orice bârfă. Slujitorii pesemne deja au împânzit castelul cu zvonul că am dispărut în fiecare noapte şi nu ne *permitem* ca şoaptele să se răspândească. Recoltele vor fi proaste anul acesta, chiar dacă reuşim să oprim prelungirea iernii. Şi deja ai stârnit mânia multor nobili.

Voia să protesteze în continuare, după cum am văzut, dar privea cu nelinişte spre zăpada aşternută gros pe balcon, fără să scoată vreun cuvânt. La urma urmei, nu era prost; doar că, după cât îmi dădeam seama, nu-şi bătuse niciodată capul cu politica, nici măcar pentru o clipă. Îmi închipui că tot ce-şi dorise vreodată erau podoabele puterii depline, bogăţia, luxul şi frumuseţea, nicidecum munca cerută de toate acestea: cu alte cuvinte, nu era deloc ambiţios.

Desigur, dacă *s-ar fi gândit* vreodată la politică, şi-ar fi pus întrebarea mult mai importantă – anume cu cine aveam să-l facem să se căsătorească pe *Casimir*. Iar răspunsul la această întrebare eram *eu*: de îndată ce Mirnatius şi demonul ce-l stăpânea aveau să fie ori îngheţaţi sloi, ori arşi pe rug sau cel puţin demascaţi în faţa întregii Curţi şi siliţi să plece în surghiun, iar eu aş fi primit o anulare a căsătoriei mele cu totul neconsumate.

Nu-mi plăcea prinţul Casimir în mod deosebit. Venise odată în ospeţie în casa tatei, iar pe vremea aceea nu eram vrednică de atenţia lui, iar el nu s-a purtat tocmai cuviincios. A silit-o pe o slujnică să i se aşeze în poală şi să-i zâmbească de parcă i-ar fi făcut plăcere când o ciupea de sâni sau o bătea cu palma peste fund; însă, când a plecat peste trei zile, fata s-a ales cu un colier de aur pe care nu şi l-ar fi putut cumpăra din simbria ei, aşa că prinţul cel puţin o răsplătise cumva pentru favorurile primite. Era aproape de o vârstă cu tata, un om care dusese aproape întotdeauna o viaţă superficială. Dar nu era nici nesăbuit, nici crud. Şi, lucru mai însemnat pentru mine, n-avea să încerce să-mi mistuie sufletul. Aşteptările mele din partea unui soţ scăzuseră în ultima vreme.

Aş fi ţesut o plasă de rudenii care să ţină sub stăpânire tot Lithvasul. Casimir, odată căsătorit cu mine şi pe tronul ţării, avea să fie mulţumit. Vassilia măritată cu un nepot al răposatului ţar avea cel puţin să-l stânjenească pe Ulrich, iar eu aveam să-i şoptesc acestuia în ureche că draga mea prietenă ar face bine să înceapă să-şi zămislească pruncii în acelaşi timp cu mine, după care să-i promit că un nepot de-al lui va ajunge cândva pe tron. Lucru care i-ar fi mulţumit şi pe el, şi pe rudele lui Mirnatius. Mai aveam nevoie să pregătesc un loc chiar sub sălaşul lui de acum, şi cu puţin noroc, în modul cel mai convenabil pentru mine, Mirnatius să se aşeze drept deasupra unui chepeng care ducea în măruntaiele iadului, dacă reuşeam să-l deszăvorăsc cumva.

Dar mai întâi era nevoie ca demonul lui să mi-l ucidă pe regele Străvechilor, altfel n-avea să mai existe vreun Lithvas pe

care să-l salvez. M-am ridicat de pe divan și am zăbovit o clipă, încruntându-mă ușor, ca și cum îmi venise o idee nouă-nouță.

– Stai un pic! am spus dintr-odată. Ar trebui să ne întoarcem în casa tatei pentru sărbătorirea căsătoriei noastre. Când o să le scrii prinților și arhiducilor, spune-le să vină la Vysnia, nu la Koron.

– Dar de ce-ar trebui să... ei bine, lasă, a mormăit Mirnatius, ridicând mâinile în aer, la fel de grațios ca o pasăre care-și ia zborul, manșetele lui de dantelă închipuind penajul cozii.

Strădaniile mele fuseseră răsplătite; aveam deja pregătite câteva scuze, însă erau un pic cam subțiri și ar fi fost cel mai bine să nu fiu nevoită să le folosesc. Nu aveam de gând să-i spun dinainte că, cu voia sorții, regele Străvechilor urma să vină el însuși la Vysnia peste trei zile, să fie oaspetele unei altfel de sărbători.

#

Luni după-amiază, pe când mă întorceam acasă la panova Mandelstam după strângerea datoriilor, am întâlnit doi băieți din cătun jucându-se în pădure. Nu au încercat să sară la bătaie, fiindcă eram mai mare decât ei, dar unul din ei a strigat după mine:

– Cum te simți să fii ucigașul tatălui tău?

Au fugit printre copaci și n-au așteptat să le răspund, dar tot restul drumului m-am gândit numai la asta. Nu eram sigur dacă îmi omorâsem, într-adevăr, tatăl, pentru că tot ce-mi dorisem era să n-o lovească pe Wanda cu vătraiul; n-am vrut să cadă peste mine. Dar *a căzut* oricum și asta făcea parte din întâmplarea care a dus la moartea lui, așa că, pesemne, n-avea nicio însemnătate faptul că eu n-am vrut să cadă. Nu știam ce să mai cred.

Știam însă că-mi era tare bine să trăiesc împreună cu panov și panova Mandelstam. Am încetat de tot să mă mai simt flămând. Dar de fiecare dată când mă gândeam la Serghei și la Wanda, chiar când stăteam la masă, simțeam că înghit pietre în loc de mâncare. M-aș fi simțit și mai bine dacă Serghei, Wanda și cu mine am fi trăit toți împreună cu familia Mandelstam. Casa lor era mică, dar

eu și cu Serghei puteam dormi în șopron. Dar acum nu mai era chip, pentru că Serghei îl împinsese pe tata, care acum era mort.

Apoi m-am gândit dacă era mai bine ca doar eu să trăiesc în casa familiei Mandelstam sau ca noi toți să locuim cu tata. M-am hotărât că tot cu tata ar fi fost cel mai bine să trăim, dacă Serghei și Wanda ar fi fost aici, bine sănătoși. Doar că asta n-ar fi fost cu putință, chiar dacă tata rămânea în viață, pentru că avea de gând să o mărite pe Wanda cu băiatul lui Kajus. Apoi n-am putut să nu mă gândesc dacă mi-ar fi fost mai bine la familia Mandelstam sau în altă parte, ducând un trai nu la fel de îndestulat, dar împreună cu Serghei și Wanda. Îmi era greu să-mi închipui așa ceva, pentru că nu știam cum ar putea fi în altă parte; însă, după ce m-am gândit îndelung la asta, am hotărât în cele din urmă că tot cu Serghei și Wanda îmi doream să fiu. Nu puteam fi fericit cu pietre în stomac.

Nuca din arborele coliliu o purtam în buzunar. Mă tot gândisem s-o sădesc în grădina familiei Mandelstam, dar n-o făcusem încă. Am scos-o din buzunar, m-am uitat la ea, apoi am zis cu voce tare:

– Mamă, nu pot sădi aici nuca, pentru că Serghei și Wanda nu se mai pot întoarce aici niciodată. N-am s-o sădesc nicăieri până când eu, Serghei și Wanda n-o să găsim un loc în care să trăim împreună, în siguranță.

Apoi am pus-o la loc în buzunar. Îmi părea rău că nu pot sădi nuca, pentru că îmi era dor s-o știu pe mama aproape, dar simțeam că luasem hotărârea cea bună. Serghei și Wanda îmi dăduseră nuca s-o sădesc, dar mama își dorea ca ei să poată veni să vadă lăstarul crescut din ea.

M-am întors acasă cu coșul de la datornici. În timp ce panov Mandelstam scria totul cu grijă în catastif, l-am întrebat:

– Știe cineva unde sunt Serghei și Wanda?

S-a oprit din scris și și-a ridicat privirea către mine.

– Sătenii au pornit iar în căutarea lor azi. Dar n-au găsit nimic.

M-am bucurat de cele auzite, apoi m-am gândit mai mult și mi-am dat seama că veștile aveau și o parte rea în ele.

– Eu însă trebuie să-i găsesc, am spus.

Dar dacă nimeni nu putea să-i găsească, nici măcar o mulţime de oameni mari, cum aveam eu să dau de ei?

Panov Mandelstam mi-a pus mâna pe creştet.

– Poate că-ţi vor trimite vorbă când vor ajunge într-un loc sigur, a spus.

Dar a spus-o cu prea multă blândeţe, la fel cum îi spui lucruri drăguţe unei capre atunci când vrei s-o faci să vină la tine ca s-o legi. Ceea ce nu însemna că voia să mă facă să sufăr. Voia doar să mă ţină într-un loc sigur şi cald ca să nu ajung să mor pe undeva îngropat sub zăpadă. Dar dacă rămâneam în acest sălaş sigur şi cald n-aveam cum să-i mai văd vreodată pe Serghei şi Wanda.

– N-au cum să trimită vorbă, am spus. Dacă ar face-o, toţi din sat ar şti unde se află şi s-ar duce să-i prindă.

Panov Mandelstam nu mi-a răspuns, ci doar a privit-o pe soţia lui, care s-a oprit din tors şi i-a întors privirea. Atunci am ştiut că aveam dreptate, deoarece, dacă n-aş fi avut, mi-ar fi spus.

– Serghei şi Wanda aveau de gând să meargă la Vysnia. Voiau să-i ceară cuiva de lucru.

A trebuit să-mi scormonesc prin minte ca să-mi amintesc că era bunicul cuiva, şi nu ştiam al cui, ceea ce era ciudat. Însă ştiam cum îl chema pe acel bunic.

– Panov Moshel.

– E tatăl meu, a spus panova Mandelstam, după care i-a spus lui panov Mandelstam: Nunta Basiei este miercuri. Am putea să mergem. Şi...

Şi-a întrerupt şirul vorbirii, încruntându-se nedumerită.

– Şi..., a reluat, de parcă se aştepta să-i iasă vreo vorbă din gură, doar că vorbele nu-i veneau.

Şi el se încrunta la dânsa, la fel de nedumerit. S-a ridicat de la roata de tors şi a măsurat odaia cu pasul, cu mâinile împreunate, privind în gol, până ce s-a oprit în dreptul poliţei de deasupra cuptorului. S-a uitat apoi cu luare-aminte la nişte păpuşi cioplite în lemn înşirate acolo.

– *Miryem* e acolo, a spus deodată. *Miryem* îi face o vizită tatei.

A zis-o de parcă împingea un zid ca să poată rosti acel nume. Panov Mandelstam s-a ridicat atât de iute, că a scăpat tocul din mână, făcându-se galben la faţă. Mi-a venit să-i întreb despre cine era vorba, dar până să deschid gura să întreb, nu mi-am mai putut aminti numele rostit de femeie. Panova Mandelstam a întins o mână.

– Josef! a strigat şi glasul îi răsuna când tare, când încet. Josef... cât timp a trecut?

Apoi a tăcut şi nu mi-a plăcut deloc să-i privesc chipul. M-a făcut să mă gândesc la tata întins pe podea, mai întâi scoţând zgomote, apoi mort.

– O să mă duc să tocmesc o sanie, a spus panov Mandelstam.

Deja se făcea târziu, dar el tot şi-a pus haina, de parcă avea de gând să se ducă de îndată. Panova Mandelstam s-a dus în grabă la borcănelul tăinuit din cămin şi a numărat şase arginţi într-o punguţă, ca să-i dea pentru sanie. El a înşfăcat punguţa şi a ieşit în grabă.

Panova Mandelstam a apucat un sac de călătorie, s-a dus în odaia de culcare şi s-a pus să facă bagajele de îndată ce soţul ei a ieşit pe uşă. M-am bucurat că o să mergem să-i căutăm pe Serghei şi pe Wanda, dar nu-mi plăcea graba lor. Simţeam de parcă femeii îi era frică să nu se întâmple ceva rău dacă s-ar fi oprit din mişcare. A îngenuncheat şi s-a apucat să scoată haine dintr-un cufăr. Am ajutat-o ţinând baierele sacului deschise pentru fiecare haină pusă înăuntru, dar dintr-odată a încetat să mai împacheteze lucruri. Stătea aşezată pe călcâie, uitându-se în cufăr. Erau înăuntru nişte rochii care-i erau prea mici şi o pereche de cizme mici, negre. Erau purtate şi aveau câteva petice, dar erau încă bune de folosit. Le-a mângâiat încet şi mâna îi tremura.

– Au fost ale dumitale? am întrebat-o.

N-a spus nimic, doar a clătinat din cap. A mai pus câteva lucruşoare în sac, apoi a închis cufărul. Am crezut că am terminat, dar ea a rămas îngenuncheată lângă cufăr, atingând cu mâinile capacul, după care m-a privit şi a deschis din nou cufărul. A scos din el perechea de cizme şi mi-a întins-o. Le-am încălţat de probă. Îmi erau puţin mari în picioare, dar erau atât de moi la atingere. Nu mai avusesem niciodată încălţări din piele.

– Pune-ţi încă o pereche de ciorapi, mi-a zis şi mi-a dat o pereche din cufăr, împletite gros, şi tot mici.

După ce mi-am pus ciorapii, cizmele mi s-au potrivit de minune. Îmi ţineau tare cald la picioare chiar şi când ieşeam să am grijă de capre. Puteam să calc fără grijă prin zăpadă, fără să-i simt răceala.

– Cine o să hrănească găinile şi caprele cât suntem plecaţi? am întrebat-o, când m-am întors în casă.

– O să merg să vorbesc cu panova Gavelyte, a spus, după care şi-a pus haina şi broboada, a luat câţiva bănuţi din borcănel şi a ieşit. Am urmărit-o din prag cum a trecut peste drum şi a bătut în uşa vecinei. Panova Gavelyte n-a poftit-o în casă. Şi-a încrucişat braţele ca şi cum ar fi fost un zid, şi a ţinut-o în prag cât au stat de vorbă. Zidul braţelor nu a căzut decât când panova Mandelstam i-a întins bănuţii, pe care vecina i-a înşfăcat iute şi a intrat în casă, trântind uşa în urma ei.

Panova Mandelstam arăta istovită când s-a întors în casă, de parcă fusese într-o lungă călătorie sau lucrase toată ziua la câmp, dar n-a zis nimic. A luat un coş pe care l-a umplut cu merinde pentru drum. Apoi a întors cu vătraiul tăciunii din vatra cuptorului şi i-a acoperit cu cenuşă, până când focul s-a întunecat la culoare şi s-a stins. Când a terminat, o sanie deja trăsese dinaintea uşii. Panov Mandelstam şedea pe capră. A coborât, a luat coşul şi sacul şi şi-a ajutat soţia să se urce în spatele saniei. Eu m-am aşezat lângă ea, iar el ne-a învelit cu două mantii de blană şi câteva pături groase, după care a încuiat uşa casei şi poarta şi a urcat în sanie alături de mine.

Vizitiul era un fecior uscăţiv cam de-o vârstă cu Serghei. Purta o haină cam mare pentru el şi cred că încă două pe dedesubt, aşa că părea mai voinic cocoţat sus pe capră. A scos un cloncănit către bidiviii înhămaţi la sanie, care s-au urnit din loc, purtându-ne pe drumul nostru. Am pornit prin oraşel. Era înţesat de oameni. Pesemne că toată lumea îşi terminase treburile pentru ziua aceea. N-avea cum să fie mult de trudit la câmp oricum, fiindcă zăpada încă nu se topise. Oamenii ne priveau trecând, cu

chipuri împietrite de furie. La ieşirea din târg, câţiva bărbaţi au ieşit dintr-o casă care avea un coş de fum cât toate zilele şi o firmă zugrăvită cu un urcior mare de krupnik aburind. Au oprit sania în mijlocul drumului şi i-au spus lui panov Mandelstam:

– Evreule, să nu crezi că n-o să prindem de veste dacă-i ajuţi pe ucigaşi să scape de braţul legii.

– Mergem la Vysnia la o nuntă, a spus cu glas domol panov Mandelstam.

Bărbatul care vorbise a fornăit dispreţuitor. L-a privit apoi în ochi pe vizitiu.

– Eşti feciorul lui Oleg, nu-i aşa? Algis? a zis.

Vizitiul a încuviinţat din cap.

– Să nu-i slăbeşti pe evrei din ochi, auzi?

Algis a dat din nou din cap.

M-am uitat iarăşi către casa cu firma zugrăvită. Kajus stătea în prag, cu braţele încrucişate pe piept şi bărbia ridicată, de parcă era mândru de ceva. M-am întrebat de ce anume. L-am ţintuit cu privirea. El mi-a întors privirea şi s-a încruntat, dar mândria i s-a şters de pe chip. S-a întors pe călcâie şi a intrat repejor. Algis a scuturat hăţurile şi caii au pornit iarăşi la drum. Cu toţii stăteam tăcuţi în sanie, în spatele lui. Şi mai-nainte tot tăcuţi stătuserăm, dar acum eram tăcuţi într-un fel neplăcut. Deşi ne găseam într-o sanie deschisă, mă simţeam de parcă eram închis undeva cu el. Copacii de pe marginea drumului ne-au învăluit de îndată ce am ieşit din târg. Când am întors capul să-i văd trecând în goană pe lângă noi, s-au unit parcă într-un zid de trunchiuri ridicat împrejurul drumului, ţinându-ne în afară.

#

Deja îmi închipuiam pe jumătate cam ce aveam să văd când i-am cerut lui Tsop să mă ducă la magaziile cu argint ale vistieriei, însă a fost o privelişte înfricoşătoare să văd deschizându-se uşile primei magazii, cea mai mică, de trei ori în fapt mai mare decât vistieria bunicului, plină cu cufere şi saci de argint clădiţi până în

tavan de-a lungul fiecărui perete. Am păşit cu înverşunare pe poteca liberă dintre saci către cea de-a doua magazie, care era şi ea de trei ori mai mare decât prima, deşi cel puţin înăuntru se găseau cărări libere printre stive şi rafturi pe care să încapă atâta bănet.

Însă la celălalt capăt al galeriei se afla intrarea în cea de-a treia cameră cu comori: două uşi din lemn alb, cu ferecături de argint, iar când le-am deschis, dincolo de ele am dat peste o încăpere care cu siguranţă fusese cioplită cu dalta în stânca muntelui vreme de mai bine de o mie de ani, uriaşă prin îngrămădirea de movile povârnite de saci cu argint, asemenea unor coline, şi de grămezi sclipitoare de monede, mai înalte decât mine. Râul însuşi şerpuia prin mijlocul încăperii, ca un drum sclipitor de gheaţă pătrunzând printr-o boltă întunecată şi ieşind printr-alta, ca şi cum meandrele sale străbătuseră adâncimile muntelui până aici, pornind din crângul cu arbori albi şi călătorind spre cascada din coasta stâncoasă. Îmi luase o zi să prefac un singur cufăr în aur. Nu-mi puteam închipui de câtă magie aveam nevoie ca să preschimb în aur toată această comoară şi nici de cât timp. Cu siguranţă, mai mult decât aveam la îndemână.

Tsop stătea lângă mine, privindu-mă pieziş.

– Mergi şi adu-mi ceva de mâncare şi de băut! am spus cu glas aspru, după care m-am întors în prima încăpere.

Avusesem deja parte de o zi lungă şi nu-mi doream decât să merg la culcare. În loc de somn, am golit saci cu arginţi şi mi-am umplut mâinile cu ei, turnându-i la loc preschimbaţi în aur. Am încercat să-mi înfig mâinile într-o taşcă cu monede şi să le preschimb pe toate deodată, dar treaba nu ieşea cum se cuvine: banii nu se schimbau uniform în aur, iar când am deşertat taşca, am găsit cam o duzină rămaşi încă de argint. Nu aveam de gând să preschimb fiecare bănuţ de acolo, iar după aceea regele să-mi ia gâtul din pricina unuia rostogolit în vreun ungher. Eram încredinţată că, dacă din greşeală lăsam chiar şi unul singur nepreschimbat, el avea să-l *găsească*. Mergea mai iute să-i preschimb cu grijă decât să cercetez cu grijă după terminarea muncii. Ceea ce nu însemna

deloc că treaba mergea repede. Preschimbasem doar câțiva saci când Tsop a revenit purtând o tipsie cu mâncare și băutură.

După ce am înghițit lacom câteva guri de mâncare, m-am uitat la șervetul de pe tipsie și l-am întins pe jos. Am luat următorul săculeț și am vărsat cam jumătate din el pe șervet, argintul împrăștiindu-se într-un singur strat de monede, ca să pot vedea lămurit care monede se preschimbaseră. După câteva încercări, am descoperit un fel de a-i preschimba doar plimbându-mi mâna pe deasupra lor – nu prea repede, altfel preschimbarea n-ar fi fost desăvârșită; însă, dacă lucram într-un ritm așezat, încordându-mi voința la treabă, aveam să-i dau gata pe toți.

– Adu-mi o față de masă mare, cea mai mare pe care o poți găsi – de culoare închisă, i-am poruncit lui Tsop.

Când mi-a adus-o, am început să răstorn sacii și cuferele cu argint pe ea. Puteam să fac să încapă câte două sau trei deodată pe fața de masă, iar când terminam de preschimbat un strat, trăgeam fața de masă de dedesubt, împrăștiind noii galbeni, și așterneam din nou pânza deasupra lor.

Pare caraghios că spun așa ceva, dar am început să mă plictisesc după un timp. Răsturnam peste maldărele de argint magie cu găleata, preschimbându-le în galbeni lucitori cu mâinile mele, însă curând toată vrăjitoria și-a pierdut farmecul. Mi-ar fi plăcut să preschimb niște arginți în păsări sau să-i arunc drept în foc. Argintul încetase să fie o comoară pentru mine, tot astfel cum poți rosti un cuvânt de prea multe ori la rând, iar el se preschimbă într-o aiureală. Eram obosită și amorțită, mă dureau degetele și picioarele, dar am continuat să lucrez. Ședeam pe aur și tot aur îmi luneca sub tălpi pe măsură ce luam tot mai mult argint de pe rafturi și goleam sacii, lăsându-i ca pe niște stafii de pânză, alături de cufere răsturnate, îngrămădite stivă într-un colț al încăperii. Timpul a trecut pe nesimțite, până când am răsturnat ultimul cufăr din prima magazie și am preschimbat și ultimul bănuț dinăuntru. M-am dus împleticindu-mă pe la toate rafturile din încăpere, căutând să văd dacă a mai rămas ceva de preschimbat și, negăsind nimic după trei rânduri de cercetări, am rămas acolo

prosteşte preţ de câteva clipe, după care m-am întins pe muntele meu de aur, ca un dragon dintr-o poveste scornită şi, fără să vreau, am adormit buştean.

M-am trezit dintr-odată şi privind în sus l-am zărit pe regele meu de gheaţă stând în picioare lângă mine, cercetând comoara fermecată pe care i-o făurisem; în palmele făcute căuş adunase o mână de galbeni şi privea licăritul cald al aurului cu o foame lacomă pe chip. M-am căznit să mă ridic în picioare, speriată, împiedicându-mă în aurul mişcător. *El* se ţinea drept şi semeţ pe picioare fără pic de osteneală. Ba chiar mi-a întins mâna să mă prindă de braţ şi să mă ajute să mă cumpănesc, deşi gestul lui nu trăda neapărat curtoazie, ci mai degrabă dorinţa de a nu mă mai vedea împleticindu-mă pe lângă el.

– Cât este ceasul? am strigat.

În loc să-mi răspundă la întrebare, nici nu m-a băgat în seamă, ceea ce însemna că încă nu se făcuse seară; aşadar, nu pierdusem o zi întreagă. Nici nu mi se părea că dormisem mult: îmi simţeam ochii obosiţi şi mă usturau. Am răsuflat adânc. Regele plecase de lângă mine, să cerceteze încăperea de jur împrejur, uitându-se în cufere şi saci goi, ţinând încă în pumn galbenii culeşi la venire.

– Ce zici? l-am înfruntat. Dacă mi-a scăpat vreunul, spune-mi acum.

– Nu, mi-a răspuns, lăsând galbenii să-i curgă printre degete, cu un clinchet zglobiu, în grămada de aur de pe podea. Ai preschimbat toţi arginţii din această primă magazie. Totuşi, mai rămân două.

Vorbele lui au sunat aproape curtenitor şi chiar şi-a înclinat capul înspre mine, ceea ce m-a surprins într-atât încât m-am uitat după el când deja ieşise din prima încăpere.

Apoi, cu mişcări chinuite, am coborât, mai mult alunecând, de pe movila de aur şi, odată ajunsă la uşă, am alergat într-un suflet spre odăile mele.

Dar acolo, pe pat, am găsit oglinda pe care o primisem de la el, în ea cu soarele urcând pe boltă, oglindindu-se în tonuri de trandafiriu şi aur. M-am trântit pe pat deznădăjduită şi am privit

adânc în oglinda din mână. Petrecusem o noapte întreagă sau cea mai mare parte din ea ca să termin abia prima magazie, cea mai mică. Puteam spera s-o termin și pe a doua, dacă nu mai mergeam deloc la culcare, dar abia aș fi apucat să preschimb un bănuț dintr-a treia înainte ca timpul îngăduit să mi se isprăvească.

M-am gândit să scap cu fuga. Aș fi putut ajunge poate până la coliba din pădure, dar la ce mi-ar fi folosit? Nu aveam cum să ies din împărăția lui. Însă nici n-am mai ieșit din odăile mele. Am sunat în schimb clopoțelul și le-am poruncit lui Tsop și Flek să îmi aducă micul dejun, pe care l-am mâncat în tihnă. Am stat cătrănită în odaie, mâncând platouri cu pește și cu fructe reci, ca și cum nu m-ar fi tulburat nicio grijă, cu atât mai puțin un paloș uriaș de argint atârnându-mi deasupra capului. Politețea soțului meu făcea să-mi devină din ce în ce mai limpede că nereușita avea să-mi aducă pieirea, iar Tsop și Flek chiar schimbau priviri când credeau că nu le văd, de parcă se întrebau ce mai puteam face. Dar la ce bun să mai încerc, când tot ce puteam era să las în urmă un morman și mai mare de aur pentru el înainte să mă descăpățâneze? Legea lor părea să nu îngăduie greșeala, iar, dacă nu puteai să duci la bun sfârșit un lucru făgăduit, ei aveau să înlăture greșeala din lume, ștergându-te pe tine de pe fața pământului.

Eram cât pe ce să îmi mai torn un pahar de vin – la urma urmei, de ce să nu fiu beată până la sfârșit, știind ce mă așteaptă –, însă m-am înfrânat și am pus jos paharul. M-am ridicat și le-am spus lui Tsop și Flek:

– Hai cu mine jos la magazii! Și trimiteți-i vorbă vizitiului Shofer să ne aștepte acolo. Spuneți-i să ia cea mai mare sanie din grajduri și să vină cu ea acolo.

Tsop s-a holbat la mine:

– *În* magaziile cu arginți?

– Da, am spus. La urma urmei, râul e înghețat acum. Așa că spune-i doar să mâne sania din crângul alb până ce ajunge acolo.

Cerbii arătau oarecum șovăielnici ieșind din tunel și croindu-și drum cu grație printre colinele înalte de arginți: vizitiul a trebuit să coboare din sanie și să-i ducă de căpăstru. Flek, Tsop și Shofer

arătau și mai șovăitori atunci când le-am spus ce voiam de la ei. Cu mare grijă, nu le-am cerut lor s-o facă, ci doar le-am spus.

– Bine, dar... unde vrei s-o ducem? a întrebat Tsop după câteva clipe.

Am arătat spre gura întunecoasă a tunelului prin care curgea râul, în celălalt capăt al încăperii.

– Mână sania într-acolo și descotorosește-te de ea. Asigură-te că lași destul loc liber pentru tot.

– Adică... doar s-o *lăsăm* acolo? a întrebat Flek. În tunel?

– O să fure cineva ceva de-acolo? am întrebat cu răceală.

Toți trei au tresărit, apoi mi-au ocolit grăbiți până și privirea, ca nu cumva să citesc vreun răspuns pe chipurile lor. La urma urmei, nu-mi păsa dacă arginții erau în siguranță în tunel. Îmi păsa în schimb de faptul că-i promisesem soțului meu că voi preschimba fiecare bănuț de argint *dinăuntrul acelor trei magazii*. Așa că aveam nevoie ca în această încăpere să rămână mult mai puțini arginți, și asta cât de repede. Iar dacă regelui meu nu-i plăcea noua vistierie în care stătea bănetul lui, putea să-l mute la loc după ce isprăveam eu treaba.

După o clipă, Shofer a apucat câte trei săculeți în fiecare mână și i-a aruncat în sanie. Urechile cerbilor zvâcneau la zgomotul înfundat făcut de încărcătură. După alte câteva clipe, Flek și Tsop au început să-l ajute.

Odată ce i-am văzut puși pe treabă, m-am întors pe călcâie și m-am îndreptat spre a doua încăpere, unde m-am apucat iar de lucru pe valul de pânză neagră. Era și mai plictisitor decât cu o zi înainte: îmi înțepeniseră și mă dureau toate mădularele, însă nu mai eram atât de ostenită, așa că treaba era și mai anostă, dar și mai dureroasă decât înainte. Dar am continuat să golesc săculeții de argint unul după altul, preschimbându-i din argint în aur, parcă la nesfârșit, deșertând galbenii pe rafturile goale pe măsură ce înaintam cu treaba. De data asta nu am mai zăbovit ca să mănânc și să beau; îmi atârnasem la gât oglinjoara de un colan, iar soarele se făcea din ce în ce mai strălucitor, cu o repeziciune îngrijorătoare. Se găseau în această magazie trei rafturi uriașe,

încărcate cu nenumărate sipete cu arginți, și nici măcar nu terminasem de preschimbat unul pe jumătate când sclipirea de aur a amiezii a început să pălească din nou. Abia mă apucasem de al doilea raft când primul licăr al asfințitului a început să arunce raze portocalii peste marginile de sticlă ale oglinzii. Prima zi din cele trei îngăduite trecuse.

Soțul meu a apărut câteva clipe mai târziu, punctual ca însăși moartea. A cules o mână de galbeni din movila răvășită de lângă ușă și i-a lăsat să-i treacă printre degete în timp ce cerceta să vadă cum înaintam cu treaba; și-a strâns buzele și a dat din cap, de parcă era iritat să vadă cât de mult mai era.

– La ce oră are loc nunta? a vrut să știe.

Mă concentram din răsputeri – descoperisem că puteam preschimba și straturi de câte două monede grosime, dacă îmi dădeam silința –, dar întrebarea lui m-a întrerupt. M-am dat înapoi, pufnind supărată:

– Făgăduiala mea a fost să joc la nunta lor, iar muzicanții vor cânta până la miezul nopții, am spus cu răceală. Timpul îngăduit ține până atunci.

Cu toată bravada mea, nu simțeam că am foarte mult timp la îndemână: îmi rămâneau două nopți și două zile, ca și cum mi-aș săpa drum printr-un munte cu lingura.

– Încă nu ai terminat aici și mai este a treia încăpere în întregime de preschimbat, a spus cu asprime, deși fusese vina lui încă de la început să-mi ceară imposibilul.

Eram bucuroasă că ușile mari erau închise și nu putea să vadă ce se întâmpla în ultima încăpere a vistieriei lui.

– Asta este, o să mai schimbi cât mai poți, înainte să dai greș.

I-am aruncat o privire cruntă. Dacă n-aș fi întrezărit măcar o șansă slabă de reușită, aș fi încetat cu siguranță până și să încerc, chiar în acea clipă.

Mi-a ignorat căutătura crâncenă și doar a adăugat cu răceală:

– Întreabă-mă ce ai de întrebat.

Voiam mai degrabă timp decât răspunsuri. Era întru totul cu putință din partea mea să-l întreb ce avea să-mi facă dacă dădeam

greș, dar nu voiam să știu, ca să nu am încă un lucru de care să mă tem dinainte.

– Știi vreun fel în care aș putea face ca treaba să meargă mai repede? am întrebat.

Nu-mi făceam prea mari speranțe în privința răspunsului, dar el știa fără doar și poate mult mai multe despre magie decât mine.

– Nu poți face treaba decât atât de repede pe cât ești în stare, a spus, privindu-mă aproape bănuitor, de parcă întrebarea era atât de caraghioasă încât mai că nu-i venea să creadă că i-o adresasem. De ce-aș ști eu, dacă nu știi tu?

Am clătinat din cap în semn de nemulțumire și mi-am frecat dosul palmei de frunte.

– Ce se găsește dincolo de capătul împărăției tale? Acolo unde se termină lumina.

– Întunericul, mi-a răspuns.

– Asta am putut vedea și singură, am zis înciudată.

– Atunci, de ce mai întrebi, a răspuns, la fel de iritat.

– Pentru că vreau să știu ce se află *în* întuneric! am spus.

A făcut un gest de nerăbdare.

– Regatul meu! Poporul meu și puterea noastră adâncă, aceea face muntele puternic. Eoni întregi socotiți din viețile voastre muritoare ne-am înălțat ziduri strălucitoare și împreună ne-am câștigat această trăinicie din întuneric, ca să putem de-a pururi viețui întru iarnă. Crezi că e lucru ușor de făcut să poți rătăci orbește dincolo de granițele împărăției mele și să-ți afli drum într-alta? Apoi a privit de jur împrejurul încăperii la movilele de arginți, cu o acreală posacă.

– Se prea poate ca acum să regreți făgăduiala făcută cu grabă de muritor și să te întrebi unde-ai putea fugi de un legământ încălcat aici în regatul meu, nu? Să nu-ți închipui că vei afla drumul către tărâmurile tăinuite[1] sau că îți vei putea găsi acolo scăparea de pedeapsa meritată.

---

[1] În original *dwarrowrealms*, termen inventat de autoare (n. tr.).

Mi-a aruncat ultimele vorbe cu un surâs disprețuitor, de parcă ar fi trebuit să-mi fie rușine să vreau să fug de el. Cât despre mine, aș fi încercat să scap cu fuga fără urmă de șovăială, dar nu știam cum să dau de aceste tărâmuri tăinuite mai mult decât știam cum se ajunge pe lună și eram sigură că avea întru totul dreptate cu privire la felul în care aș fi fost întâmpinată de locuitorii acelor tărâmuri. Astfel, am rămas fără nicio întrebare de pus. Nu-mi mai păsa de obiceiurile sau de regatul lui: într-un fel sau altul aveam să-l părăsesc curând și singurul lucru pe care-l doream era să-mi continui treaba.

– Îmi poți fi în vreun fel de folos în ceea ce fac aici?

A făcut din nou un gest de nerăbdare.

– În niciun fel și, chiar de-ar fi vreunul, nu mai ai cu ce să faci schimb ca să primești ajutorul meu la nevoie, a spus. Ai pus prostește un zălog prea mare pe darul tău fermecat și nu cred că sunt speranțe prea mari ca să-l recapeți.

Mi-a întors spatele și m-a lăsat singură, iar eu am privit la munții înveninați de argint din jurul meu și m-am gândit că, după cât se părea, regele de gheață avea dreptate.

CAPITOLUL XV

S-a făcut tare frig în colibă după ce a plecat Irina, iar afară copacii albi păreau să se fi apropiat pe furiș de ferestre, de parcă ar fi vrut să pătrundă cu crengile înăuntru. Mi-am ținut pledul greu de blană strâns în jurul umerilor și am tras scaunul lângă cuptor și am stat acolo tremurând ca varga în timp ce am mai mâncat o porție de fiertură de ovăz, cu o durere în oase de le puteam simți frecându-se unul de celălalt la toate încheieturile, fiecare mișcare lăsându-se cu o mică durere. Dar cel mai rău dintre toate era faptul de a mă afla acolo singură, doar cu iarna crâncenă de afară. Am pus încă un vreasc pe foc și am răscolit jarul cu el ca să fac să se ridice o flăcăruie mai strălucitoare, ca un semn mic de tovărășie și pentru a alunga întunericul rece de afară, care n-avea să se schimbe prea curând. Nu era deloc un loc potrivit pentru o femeie în vârstă, o femeie bătrână și obosită. „Ține-te departe de pădure sau Străvechii o să te înhațe și-o să te ducă în împărăția lor", obișnuia să-mi spună mama când eram doar o copiliță. Și iată-mă acum, ascunzându-mă în împărăția lor ca un șoricel; ce-aveam să mă fac când se stingea focul, și ce-aveam să mă fac când se termina fiertura din oală? Cel puțin, în lada de lângă cuptor se găseau o mulțime de lemne.

În casa aceea trăia un gospodar neobișnuit. Cât a vorbit Irina cu acea ciudată fată evreică, am găsit căpșune și miere, sare și ovăz și șase gheme uriașe de fir aspru de mărimi felurite, ca o fiertură cu cocoloașe, lângă un fus de altădată. Firul mi s-a prins de degete,

dar lâna de dedesubt era bună; fusese doar toarsă nedărăcită sau fără grijă, de cineva prea în pripă ca să facă treaba cum se cuvine. Stăpâna mea ducesa m-ar fi altoit cu bățul peste încheieturile degetelor dacă aș fi făcut așa un lucru de mântuială sub ochii ei. Nu ducesa de acum, desigur – Galina era vrednică într-ale gospodăriei, dar torcea fără să-i stea prea mult mintea la asta; nici mama Irinei înaintea ei, care când obișnuia să toarcă făcea firul să lucească pe fus precum alabastrul, în timp ce privea pe fereastră și îngâna gingaș un cântec ca pentru sine, neuitându-se niciodată la lucrul ieșit din mâinile altor femei. Era vorba despre ducesa care trăise în castel înaintea lor.

S-a retras la mănăstire de mult de tot, desigur; trecuseră deja, de la moartea ei, zece ani, după câte am auzit, s-o țină Domnul de-a dreapta Lui! Ultima oară o văzusem în acea zi îngrozitoare când tatăl Irinei a spart zidurile orașului, în bătălia care l-a făcut duce și l-a ajutat pe tatăl țarului de-acum să urce pe tron. Am privit împreună fumul de pe câmpul de bătălie din palat, toate femeile strânse laolaltă cu ea, până ce fumul a început să se mute, purtat de vânt, în oraș. Atunci s-a îndepărtat de fereastră și ne-a spus, „Veniți!" mie și celorlalte fete, cele șase dintre noi nemăritate, și a coborât cu noi în pivniță ducându-ne într-o odăiță tocmai în capăt, cu o ușă boltită drept în piatra zidului, în care ne-a încuiat. Atunci am văzut-o ultima oară.

Era atât de frig, de întuneric și de îngust. Odăița din pivniță mi-a revenit în amintire acum, în coliba friguroasă și întunecată, aflată la mila iernii necruțătoare. Cum noi, cele șase fete, stăteam strâns îmbrățișate și plângeam și tremuram. Și cum ne-au găsit oricum acolo oștenii. Au găsit fiece lucrușor din casă: giuvaieruri, mobile, mica harpă aurie și gingașă la care cântase Doamna Ania, înainte să moară de friguri; am văzut-o spartă în bucăți în sala mare. Erau atât de mulți oșteni, ca niște furnici care adună toate firimiturile lăsate nemăturate de cineva.

Dar până când au spart ușa odăiței în care stăteam pitite s-a făcut noapte târzie; erau deja istoviți după bătălie și nu coborâseră decât vreo câțiva; cei mai mulți adormiseră buștean. Ne-au găsit

doar pentru că eram atât de înspăimântate – am crezut că au trecut zile –, deşi abia trecuseră câteva ceasuri, iar una dintre fete a devenit agitată şi a început să strige că n-o să ne găsească nimeni şi-o să murim acolo zidite de vii. Ne-am molipsit toate de spaima ei, aşa că, atunci când am auzit glasuri după uşă, prima speriată dintre noi, apoi toate celelalte, am început să strigăm după ajutor. Aşa că, după ce ne-au scos din pivniţă, ne-am repezit plângând în braţele lor şi s-au purtat omeneşte cu noi şi ne-au dat puţină apă când ne-au auzit rugăminţile fierbinţi, iar unul dintre ei era sergent şi ne-a dus la comandantul lui şi i-a raportat că fuseserăm încuiate în pivniţă.

Erdivilas, baronul Erdivilas pe atunci, se afla în odaia de lucru a ducelui, simţindu-se deja ca acasă acolo, cu hârtiile împrăştiate pe masă, într-un du-te-vino neîntrerupt de oameni de-ai lui. Priveliştea nu mi s-a părut nici ea mult deosebită de cum fusese mai dinainte. Mai intrasem acolo doar o dată sau de două ori. Nu eram atât de drăguţă încât ducele să trimită după mine şi nici atât de urâtă încât ducesa să mă prefere pe mine când voia să-i trimită vreun răvaş soţului. Noul duce avea un chip mai aspru decât cel vechi. Însă, după ce ne-a cercetat cu luare-aminte, a spus:

– Mi-e totuna. Duceţi-le în odăile femeilor şi porunciţi-le bărbaţilor să nu se atingă de ele; nu-i nevoie să ne purtăm mereu ca nişte brute. Faceţi şi voi ce puteţi pentru ceilalţi! ne-a spus apoi nouă.

Mi-am dat toată silinţa să-l ascult şi, când n-am mai putut face nimic altceva, m-am retras şi am tors lâna rămasă în odăile stăpânei mele şi am făcut nenumărate sculuri de fir subţire, în timp ce în oraş se stingeau focurile aprinse când cu asediul, aşa că, atunci când lucrurile s-au mai liniştit nitel, noul duce m-a păstrat în gospodăria castelului, ceea ce nu s-a întâmplat cu cei care n-au ştiut să se facă îndeajuns de folositori.

Am fost recunoscătoare pentru aceasta, după cum tot recunoscătoare am fost să fiu eliberată din odăiţa din pivniţă chiar de oştenii duşmanului. Nu aveam soţ, nici zestre şi nici prieteni. Mama fusese soţia unui cavaler scăpătat care îşi pierduse mica moşie la jocurile de noroc şi împrumutându-se la cămătarii evrei.

I-a găsit mamei un loc în suita ducesei, după care a plecat să moară în Cruciadă, iar ducesa m-a ţinut împreună cu femeile ei din milostenie când s-a prăpădit şi mama – tot de friguri, în acel an iernatic, iar ea era întristată de pierderea Aniei; eu eram doar cu câţiva ani mai tânără decât ea. Însă nu mai eram la fel de tânără când oraşul a căzut, iar ea a intrat în cinul măicuţelor încă înainte ca eu să fiu scoasă din pivniţă.

Nu mai aveam pe nimeni. Nu îmi mai rămăsese nimeni, pe care să-l cunosc de când murise mama. Am rămas în odăile slujnicelor şi am tors, şi totuşi anii treceau unul după altul, iar mâinile începeau să mă doară dacă torceam prea mult şi vederea a început să-mi slăbească tot mai mult pentru cusăturile fine. Aşa că, atunci când Silvija, mama Irinei, s-a prăpădit dând naştere unui prunc mort, n-am rămas laolaltă cu celelalte slujnice cernite, care ţineau doliul cuvenit. M-am strecurat în odaia copiilor lângă leagănul unde dormea mititica. Nimeni n-o plăcea, după cum nimeni nu o plăcuse pe mama ei, pentru că nu păreau să fie soiul de oameni care să-şi dorească să fie plăcuţi. Era tot timpul prea tăcută şi, chiar dacă nu moştenise ochii ciudaţi ai mamei ei, părea totuşi să gândească adânc îndărătul ochilor ei. Irina stătea în fundueţ în leagăn când am intrat, ca şi cum fusese trezită de jelania pricinuită de moartea mamei ei. Nu plângea. Doar mă privea cu ochii ei negri aţintiţi în sus şi am simţit o nelinişte, dar m-am aşezat lângă ea şi i-am cântat şi i-am spus că totul o să fie bine, aşa că, atunci când Erdivilas a intrat în odaie, m-a găsit deja îngrijind de copilă şi mi-a poruncit să fac asta pe mai departe.

M-am bucurat de întâmplare, că aveam din nou un loc sigur, dar, după ce ducele a ieşit din odaie, Irina m-a privit mai departe la fel de gânditoare, ca şi cum înţelesese de ce am venit să am grijă de ea. De bună seamă, am ajuns să o iubesc foarte curând oricum. Nu aveam pe cine altcineva să iubesc şi, chiar dacă nu era a mea, îmi fusese îngăduit să o iau cu împrumut. Însă n-am fost niciodată prea sigură ce anume simţea ea pentru mine. Alţi copilaşi alergau către doicile şi mamele lor cu braţele deschise şi dornici de sărutări. Dar nu Irina. Niciodată. Mi-am spus în toţi anii aceştia că

așa era firea ei, atât și nimic mai mult, rece și tăcută ca zăpada proaspăt căzută, totuși în adâncul inimii mele nu am fost niciodată pe deplin încredințată înainte ca țarul să-și trimită gărzile să mă aducă lângă ea ca să-i împărtășesc durerea și am înțeles că asemenea întâmplare se poate să fi fost calea spre inima ei. Vai, ce fel ciudat de a te simți fericită!

Irina dormise puțin în culcușul din colibă și i-am cântat să adoarmă fetei mele dragi, stând lângă foc ca în toți acești ani, iar acum știam că era a mea, și nu doar luată cu împrumut pentru o vreme. Firul de tort pe care îl găsisem era așa de gros că puteam rupe cu ușurință lâna, chiar și acum cu degetele mele noduroase, însă aveam la mine pieptănul și peria de argint, singurele lucruri rămase Irinei de la mama ei. Am pieptănat lâna netezind-o și am tors caierul de la început, după care l-am făcut sculuri și, după fiecare scul terminat, mai puneam un butuc pe foc, așa că mi-am petrecut timpul torcând, până ce Irina s-a deșteptat.

Dar acum plecase din nou la el, la acea vietate monstruoasă, stând ascunsă la pândă în palat, răutatea cea mai neagră sub obrăzarul frumuseții. Dacă avea să-i facă rău, dacă n-avea s-o asculte... Dar ce folos să-mi fac griji? Nu puteam să fac nimic – o bătrână purtată de-atâta timp încoace și încolo de valurile vieții și aruncată acum pe acest țărm ciudat –, ce puteam să fac? O iubeam și avusesem grijă de ea după slabele mele puteri, dar nu o puteam apăra de bărbați sau de duhuri rele. I-am împletit iar părul în cozi groase și i-am pus coroana pe cap și am lăsat-o să plece. Iar, după ce a plecat, am făcut ce-am putut, adică să stau, să aștept și să torc, până când mi s-au îngreunat mâinile și mi le-am odihnit în poală și am închis ochii pentru câtva timp.

M-am trezit cu un tresărit odată cu trosnetul ultimului butuc de pe foc. Afară s-a auzit pasul cuiva și m-am simțit pierdută și înspăimântată, încercând să-mi amintesc unde mă aflam și de ce era atât de frig, în timp ce pașii s-au apropiat și Irina a deschis ușa. Preț de câteva clipe înspăimântătoare n-am recunoscut-o – stătea în prag atât de ciudată și albă ca argintul, cu coroana pe frunte și cu iarna de afară învârtejindu-se în jurul ei, încât părea să facă

parte din decor. Dar chipul îi era acelaşi, iar clipa de spaimă a trecut. A intrat, a închis uşa şi apoi s-a oprit s-o privească.

– Tu ai făcut asta, Magra? m-a întrebat.

– Ce să fac? am spus, buimacă.

– Uşa, a răspuns Irina. Acum e ferecată de perete cum trebuie.

Nu înţelegeam ce se petrece: nu fusese ferecată şi mai înainte?

– Eu n-am făcut altceva decât să torc, am spus şi am vrut să îi arăt firul de tors, dar nu mi-am putut aminti unde pusesem sculurile; nu se aflau pe masă.

Dar n-avea importanţă. M-am ridicat, mi-am îmbrăţişat fata şi i-am luat mâinile în mâinile mele; erau atât de reci; îmi adusese într-un coş o mulţime de lucruri.

– Eşti bine-sănătoasă, duşenka? Nu ţi-a făcut nimic rău?

Irina era în siguranţă preţ de o clipă, încă o clipă, şi la urma urmei viaţa toată era alcătuită doar din clipe.

#

Serghei şi cu mine ne-am uitat împreună în oala cu terci de ovăz şi n-am spus niciunul nimic. Apoi ne-am îndreptat privirea către restul colibei. Mi-am adus deodată aminte că pusesem bine firul de lână pe poliţă, împreună cu fusul şi cu andrelele, dar acum erau toate grămadă pe masă. Am crezut la început că era caierul tors de mine, dar nu era. Tot firul fusese răsucit în sculuri şi, când am luat unul ca să mă uit, era altfel, neted şi moale şi mult mai subţire. Lângă ele se găsea un pieptăn de argint, frumos de parcă ar fi fost al unei ţarine, având pe el incrustaţi doi cerbi cu coarne rămuroase trăgând la o sanie printr-o pădure acoperită de nea.

M-am uitat pe rafturi după firul tors de mine, dar dispăruse. Firul subţire şi moale avea aceeaşi culoare. Când m-am uitat cu mai multă luare-aminte, era din aceeaşi lână. Fusese doar toarsă altfel, de cineva care parcă voia să-mi arate cum se face.

Serghei s-a uitat în lada cu lemne. Era pe jumătate goală. Ne-am uitat unul la celălalt. Se făcuse iar foarte frig peste noapte, aşa că pesemne unul dintre noi se ridicase din culcuş ca să mai

pună lemne pe foc. Însă știam că nu eu o făcusem și am văzut după chipul lui Serghei că nici el. După care Serghei a spus:

– Mă duc să văd dacă pot vâna vreo veveriță sau un iepure. Și cu prilejul ăsta o să mai aduc și niște lemne.

Mai aveam o mulțime de lână pe care mi-o spălase Serghei. Nu mai torsesem niciodată fir așa de subțire ca firul găsit, dar acum aveam să încerc să-mi iasă mai bine. Am pieptănat îndelung lâna cu pieptănul de argint, cu grijă ca să nu-i rup dinții, iar când în cele din urmă am început să torc, mi-am amintit pe dată cum îmi spunea mama să torc firul mai strâns. *Încearcă să învârți fusul un pic mai repede de-atât, Wanda.* Aproape că uitasem. A încetat să-mi mai pese de felul cum torc după ce mama s-a prăpădit. Nu mai era nimeni în casă care să știe mai bine decât mine cum trebuie să arate firul tors. Mi-am privit fusta, împletită grosolan din firul meu cu noduri. Înainte de a muri, mama obișnuia să facă gheme mari de fir din lâna caprelor noastre, pe care le ducea la vecina de la trei case depărtare, care avea război de țesut, și venea de acolo cu pânză. Însă țesătoarea nu voia niciodată să ia firul tors de mine, așa că a trebuit dintotdeauna să fac pentru noi haine împletite.

Mi-a luat multă vreme, ore întregi, ca să torc doar un singur ghem de fir așa cum trebuie. Serghei s-a întors taman când am terminat. Prinsese un iepure, de culoare cafeniu-cenușie. Am pus la fiert încă o oală de terci cât a jupuit el iepurele. Am pus carnea și oasele în oală ca să fac o tocană, împreună cu terciul de ovăz și niște morcovi. Am pus din toate cât încăpea în oală, mai mult decât puteam mânca noi doi. Serghei m-a văzut gătind și n-a spus nimic și nici eu n-am spus nimic, dar ne gândeam amândoi la același lucru: nu voiam ca cel ce ne mânca fiertura și torcea firul să flămânzească, oricine-ar fi fost el sau ea. Dacă n-avea să mănânce terciul de ovăz, cine știe ce și-ar fi putut dori să mănânce în loc.

Cât fierbea tocana, m-am gândit să mă apuc de împletit. Voiam să văd cam cât din pat puteam să acopăr cu câtă lână toarsă aveam, așa că nu mi-am irosit timpul torcând mai mult fir decât trebuia. Am împletit o fâșie de trei ori cât lățimea patului, măsurând până a fost îndeajuns de lungă, și de acolo am mers mai departe. Treaba

nu mergea deloc repede. Am încercat să fiu grijulie şi să păstrez împletitura egală şi netedă. Însă nici nu eram învăţată să împletesc cu atâta grijă. Îmi era greu să ţin minte să nu împletesc cu ochiuri atât de mari. Apoi într-un loc anume am împletit fâşia prea strâns şi nu am băgat de seamă decât după ce împletisem încă trei rânduri, şi a trebuit să împung tare ca să intre andrelele. Am încercat apoi să împletesc mai bine de acolo mai departe, dar am împletit atât de strâns ultimul rând, încât n-am mai putut înainta decât foarte încet, ca atunci când încerci să mergi prin noroi gros, până când, în cele din urmă, am renunţat şi am deşirat cele trei rânduri lungi şi am refăcut de la început partea împletită greşit.

După ce am terminat primul scul de fire, m-am oprit să văd cât de mult împletisem. Bucata avea o lungime cât mâna mea. Firul era atât de bine tors şi răsucit, încât era mai mult fir acolo decât credeam că o să-mi fie de trebuinţă. Am măsurat cu mâna lungimea patului şi am numărat până la zece. Îmi rămâneau cinci sculuri şi ghemul de fir tors în ziua aceea. Aşadar, dacă mai torceam trei gheme de fir, avea să fie de ajuns. Am împăturit cu grijă lucrul de mână, l-am pus pe raft şi m-am apucat din nou de tors.

Am tors toată după-amiaza. Se făcea din ce în ce mai frig din nou. Împrejurul uşii şi ferestrelor apăreau norişori de ceaţă acolo pe unde aerul îngheţat de afară pătrundea printre crăpături, iar gerul a început să se strecoare şi el înăuntru. Serghei nu avea cu ce să mă ajute, aşa că s-a apucat să meşterească balamale de lemn cu care să prindă uşa de perete. Găsise câteva cuie vechi şi un mic fierăstrău ruginit într-un colţ al şopronului cu care să termine treaba. Înăuntrul colibei, a mai bătut în cuie câteva ramuri pe marginile ce ţineau loc de toc al uşii, micşorând deschizătura acesteia pentru a opri vântul să intre. La fel a făcut şi cu fiecare dintre ferestre. Apoi a tencuit totul cu paie şi noroi. După aceasta aerul îngheţat n-a mai putut pătrunde în colibă şi ne-a fost şi nouă, în sfârşit, bine şi cald înăuntru. Cuptorul şi terciul cald de ovăz umpleau căscioara cu un miros îmbietor. Mă simţeam ciudat să mă aflu în acel loc cald şi liniştit, şi să am şi de mâncare. Mă

simţeam ciudat pentru că deja mă obişnuisem cu acest trai. Era aşa de uşor să te obişnuieşti cu binele.

Ne-am oprit ca să mâncăm după ce am isprăvit de tors.

– Cred că pot să termin de împletit totul cam în trei zile, i-am spus lui Serghei, după ce am mâncat fiertura gustoasă de ovăz cu carne.

Am mai lăsat apoi o grămadă în oală.

– De cât timp suntem aici? m-a întrebat Serghei.

A trebuit să mă opresc şi să număr în minte. Am început cu ziua de târg. Ziua când vândusem şorţurile în piaţă. Asta se întâmplase dimineaţa, apoi m-am dus acasă, iar acolo mă aştepta Kajus. Chiar şi în minte, am trecut repede peste partea de acasă, dar ea durase cu totul o zi. Apoi am fugit în pădure, unde am mers prin noapte o bună bucată de timp. Până când am dat peste colibă. În ziua aceea am găsit coliba. Nu simţeam ca şi cum ar fi putut fi chiar aceeaşi zi, dar aşa stăteau lucrurile.

– E luni, am spus într-un târziu. Azi e luni. Suntem aici de cinci zile.

După ce am spus asta cu glas tare, am rămas amândoi tăcuţi, cu ochii în strachină. Nu ne simţeam de parcă stătuserăm în coliba aceea timp de cinci zile. Dar nu pentru că ne simţeam ca şi cum abia sosiserăm, ci pentru că ne simţeam ca şi cum locuiam acolo dintotdeauna.

– Poate au trimis vorbă despre noi la Vysnia.

M-am oprit din mâncat şi mi-am ridicat ochii spre el. Voia să spună că poate era mai bine să nu mai punem acolo piciorul niciodată. Voia să spună că ar trebui să rămânem în colibă.

– Le-ar fi fost greu să trimită vorbă pe ninsoarea asta, am spus cu glas scăzut.

Nici eu nu voiam să plec. Dar îmi era şi frică de locul ăsta în care lucrurile veneau de nicăieri şi cineva torcea în locul meu, ne mânca terciul şi ne ardea lemnele. Şi n-am găsit nicio îndreptăţire ca noi să rămânem acolo. Fuseserăm îndreptăţiţi să rămânem atâta timp cât eram ameninţaţi să murim de frig. A trebuit să ne adăpostim înăuntru. Şi am plătit cu vârf şi îndesat pentru mâncare. Am dres scaunul şi aveam să dregem şi patul. Făcuserăm ca

vântul să nu mai pătrundă pe lângă ferestre și prin golul ușii. Dar toate acestea nu preschimbau coliba în casa *noastră*, în care să putem locui mereu. Cineva clădise această colibă, și nu noi eram aceia. Nu știam cine anume. Și nu-i puteam cere voie să rămânem, chiar dacă ne-ar fi îngăduit să rămânem.

– Oricum nu putem pleca mai devreme de trei zile, și-a dat cu părerea Serghei. Poate până atunci se topește zăpada.

– Să vedem, am spus după o clipă. Poate împletitul n-o să-mi ia atâta timp.

Însă, după ce am strâns masa, m-am întors la policioara unde îmi lăsasem lucrul de mână și nu l-am găsit acolo. În schimb, pe raft se găsea o jumătate de pâine încă proaspătă, sub care era un ștergar subțire și tare frumos, pe care mai erau o bucățică de șuncă, o roată mică de caș și un boț de unt, din care cineva doar ciugulise un pic. Mai erau pe policioară o cutie mare de ceai și chiar un borcănel de cireșe confiate, la fel ca acelea cumpărate de Miryem din piață. Am mai găsit chiar un coș îndeajuns de mare încât să încapă toate bunătățile în el.

Am rămas cu ochii ațintiți la lucrurile găsite, încât Serghei s-a îngrijorat și a venit să arunce și el o privire. Nu știam ce să facem. Nu era vorba despre ceva care să ne îngăduie să ne prefacem că s-ar fi întâmplat într-un fel aievea. N-aveam cum să ne prefacem că nu văzuserăm toată mâncarea aceea. Și n-aveam cum să ne prefacem că cineva intrase în colibă și lăsase acolo toată mâncarea aceea, după care plecase într-ale lui. Fuseserăm amândoi treji.

Bineînțeles că ne doream să gustăm din toate acele bunătăți îmbietoare. Gura mea își amintea gustul cireșelor confiate, în acel sirop gros și dulce ca mirosul verii. Însă ne era frică, mai mult decât ne fusese frică în privința ovăzului sau a mierii. Era un soi de mâncare care nu se potrivea sub niciun chip cu locul în care ne aflam. Iar noi tocmai mâncaserăm, așa că nu ne era cu adevărat foame.

– Ar trebui să o păstrăm pe mai târziu, am spus după o clipă.

– Nu ne trebuie musai acum.

Serghei a încuviințat din cap. Apoi a luat toporul.

– Mă duc să sparg niște butuci, a spus și a ieșit în curte, chiar dacă era întuneric.

Aveam nevoie de mai multe lemne. Nu puseserăm niciun lemn pe foc toată ziua, dar lada era aproape goală.

Mi-am găsit lucrul de mână în culcușul de lângă cuptor. Se simțea altfel la pipăit și, când l-am desfășurat, bucata împletită era cam de aceeași mărime cu cea lucrată de mine, dar fusese refăcută de la început. Acum avea un model ce închipuia o viță unduitoare cu flori crescând pe ea, pe care le puteam simți cu degetele. Nu mai văzusem niciodată așa ceva, în afară de lucruri de vânzare în piață, pe bani buni, și nici acelea nu erau împletite atât de gingaș.

Am deșirat o bucățică de împletitură ca să văd cum era lucrat desenul, dar fiecare rând era atât de felurit, ochiurile se schimbau atât de des între ele și nu găseam niciun fel de a-mi aminti care dintre ele urmează. Atunci, desigur, mi-a dat în gând că era vorba despre vrăjitorie. Așa că am scos un băț din foc, cu tăciune la un capăt, și am folosit și eu vraja scrisului învățată de la Miryem. Am început cu firul de viță de pe primul rând și am numărat câte ochiuri de împletitură intrau într-un rând și am scris deoparte numărul, iar dacă era un ochi pe față, scriam un semn deasupra lui, după cum pentru ochiurile pe dos scriam un semn dedesubt. A trebuit să mai născocesc și alte semne, când ochiurile se întâlneau sau se adăugeau. A trebuit să scriu numerele mici cu tăciunele, de parcă scriam în catastiful lui Miryem. Mi-au ieșit treizeci de rânduri, toate felurite, înainte să revin la primul.

Dar când am isprăvit, întregul desen mi s-a înfățișat pe podea, preschimbat în numere. Și arăta cu totul altfel. Mai că nu-mi venea să cred că era vorba despre același desen. Dar mi-am amintit cum acele mici semne în catastiful lui Miryem se preschimbau în argint și aur, așa că am luat lucrul și am început să împletesc alt rând. Nu m-am uitat la model în timp ce lucram. Mi-am închipuit că trebuie să am încredere în numerele notate. Așa am și făcut, am urmat numerele, preț de treizeci de rânduri, după care m-am oprit să văd ce făcusem și împletitura îmi arăta fire de viță

şi frunze, tot la fel de frumoase şi ieşite din mâna mea. Vraja lui Miryem îmi folosise de minune.

Serghei s-a întors şi el, scuturându-şi încălţările de zăpadă. Pe umeri avea o pulbere albă. A pus un ditamai braţul de lemne în ladă, dar nu a umplut-o decât pe jumătate.

– Trebuie să mă duc să aduc mai mult. Ninge din nou.

#

Am stat cuibărit între panov şi panova Mandelstam toată după-amiaza, sub pături şi blănuri, dar mi se făcea din ce în ce mai frig. Am crezut că-mi era frig pentru că Algis trăgea cu ochiul la noi, dar nu asta era pricina. Se făcuse din ce în ce mai frig toată după-amiaza, iar deasupra capetelor noastre se îngrămădeau nori negri-cenuşii din ce în ce mai groşi. Nici măcar n-am ajuns la jumătatea drumului spre Vysnia, când a început, în sfârşit, să ningă. S-a pornit cu fulgi mici şi rari, dar mai apoi s-a îndesit atât de mult, încât nu se mai vedea nimic înaintea cailor. După scurt timp, panova Mandelstam a spus cu glas încet:

– Poate c-ar trebui să ne oprim în satul următor şi să rămânem peste noapte. N-are cum să fie departe.

Însă nu am dat de case, chiar dacă sania a străbătut o bucată bună de drum.

– Algis, i-a spus panov Mandelstam vizitiului într-un târziu, eşti sigur că nu ne-am abătut de la drum?

Algis şi-a vârât un pic capul între umeri sub haina lui prea largă şi ne-a aruncat o privire. N-a spus nimic, dar chipul lui trăda spaima. Aşadar, ştia că rătăcise drumul. Nu cu mult timp înainte, când drumul făcuse un cot, caii au trecut printre doi copaci care nu se aflau de o parte şi de alta a drumului, ci doar la o depărtare măricică unul de celălalt. Zăpada deasă acoperea drumul şi tufele de pe margine, aşa că Algis n-a băgat de seamă. Doar a mers mai departe. Iar acum eram rătăciţi în pădure. Pădurea era mare de tot şi nu se găseau case în ea, dincolo de drum şi de râu. Străvechii

îi ucideau pe toţi cei care se încumetau să-şi clădească o casă dincolo de râu.

Caii nu mai înaintau la fel de repede. Erau şi ei obosiţi şi mergeau cu greu. Copitele lor mari râcâiau prin zăpada groasă proaspăt căzută şi trebuiau să şi le tragă afară la fiecare pas. În curând aveau să se oprească.

– Ce ne facem? am întrebat.

Algis s-a întors din nou cu spatele la noi şi stătea cocârjat cu frâiele în mână. Panov Mandelstam s-a uitat la spinarea vizitiului, după care a spus:

– Stai liniştit, Stepon! O să oprim undeva unde nu suflă vântul prea tare, o să punem pături pe cai şi-o să le dăm tainul şi orice fir de iarbă reuşim să găsim. O să ne cuibărim şi noi între ei, sub pături, şi-o să ne încălzim până se luminează. Odată cu răsăritul o să ştim unde ne aflăm. Sunt sigur c-o să poţi găsi un loc numai bun, Algis.

Algis nu a spus nimic, dar peste puţin timp a întors caii de căpăstru şi a oprit sania lângă un arbore uriaş. Dacă nu ştiusem unde ne aflam în pădure până atunci, ştiam acum, pentru că nu se aflau nicăieri copaci atât de înalţi lângă drum. Cineva l-ar fi tăiat ca să se folosească de lemnul lui dacă ar fi fost îndeajuns de aproape de drum ca să-l tragă din pădure. Era aproape la fel de gros în trunchi cât unul dintre caii de sanie, iar într-o latură avea o scorbură putregăită, care alcătuia un mic adăpost ferit de urgie.

Panova Mandelstam şi cu mine am ţinut caii de hăţuri cât timp panov Mandelstam şi cu Algis au bătătorit zăpada în jurul copacului şi au înălţat un meterez rotund de nea într-un loc deschis. Caii sunt mult mai mari decât caprele. Îmi era un pic frică de ei şi a trebuit să ajut să fie ţinuţi în loc, însă ei au stat liniştiţi, fără să sară în toate părţile precum caprele, şi se vedea că erau tare osteniţi. În sfârşit, am dus caii în îngrăditura de zăpadă, după care am luat toate păturile din sanie şi i-am acoperit cu ele. Panov Mandelstam a dat jos desagii din sanie şi i-a vârât în scorbură, apoi a ajutat-o pe panova Mandelstam să coboare din sanie în zăpadă şi să se aşeze pe ei.

Apoi s-a îndreptat de spate şi s-a uitat la Algis. Acesta stătea în picioare în spatele saniei. Ţinea capul plecat. A spus, cu glas scăzut:

– N-am umplut găleata.

Voia să spună găleata cu tainul de ovăz. Ceea ce însemna că nu aveam mâncare pentru cai.

Panov Mandelstam a rămas tăcut cam un minut. S-a lăsat o tăcere grea. În cele din urmă a spus:

– Avem noroc că e o ninsoare târzie. Trebuie să se găsească ceva iarbă verde sub nea. Trebuie să scormonim în zăpadă după iarbă sau orice altceva le putem găsi de mâncare.

Era încă blajin, dar mi-a trecut prin minte că numai blajin nu se *simţise*, şi de aceea a rămas tăcut. Mi-am închipuit că trebuie să fi fost tare îngrijorat. Aşa că am devenit şi eu tare îngrijorat. Mi-am dat toată silinţa să ajut să scormonim în zăpadă. Pentru că acum aveam cizmele primite de la panova Mandelstam, puteam înlătura zăpada ca să ajung la pământul de dedesubt. Dar sub copacul cel mare am găsit mai mult ace uscate de pin.

Am pornit tustrei în direcţii diferite.

– Nu te îndepărta încât să nu mai poţi zări copacul cel mare! mi-a spus panov Mandelstam. Zăpada o să-ţi acopere urmele paşilor şi n-o să mai ştii cum să te întorci. După fiecare zece paşi, întoarce capul şi uită-te.

Copacul cel mare era atât de mare, încât îl puteam zări de departe. Am numărat şi am privit înapoi după fiecare zece paşi până când am ajuns într-un soi de luminiş. Sub zăpadă se afla un copac prăbuşit, zărindu-se ca o umflătură sub pătura albă. A stat o vreme în picioare, după care s-a frânt chiar aici. Acum lipsa lui lăsase în urmă un loc deschis. Am săpat în zăpadă cu cizmele şi cu o creangă ruptă şi am dat peste nişte iarbă. Se ofilise din pricina zăpezii, dar încă nu de tot, şi am mai găsit şi niscai iarbă uscată sub ea. Am smuls cât de multă iarbă am putut de sub copac. Nu părea mare lucru, dar chiar şi un pic de mâncare este bine-venită când eşti foarte flămând. M-am gândit că poate la cai e tot aşa ca la oameni. Când am smuls cam un braţ de iarbă, m-am întors. Panova Mandelstam rămăsese cu caii. Îi mângâia pe cap şi le cânta

încetişor. Ţineau capetele plecate. Cel puţin le dăduse să bea apă. Nu ştiam de unde găsise apă, şi nu zăpadă, apoi am văzut-o cum tremură şi am înţeles. Pusese zăpadă în găleată şi o ţinuse strâns în braţe până ce zăpada s-a preschimbat în apă de băut pentru cai.

Am dat cailor iarba găsită, câte jumătate fiecăruia. Nu s-au apucat de mâncat de îndată şi panova Mandelstam a luat braţul de iarbă şi le-a dat să mănânce din mână. Aşa au mâncat-o pe toată, şi încă foarte repede. Panov Mandelstam şi Algis s-au întors şi ei. Ei n-au găsit iarbă, dar Algis a adus nişte lemne cu care să încerce să facă un foc. Doar că erau ude şi nu mi-a venit a crede c-ar putea aprinde vreun foc cu ele.

– Era mai multă iarbă unde am găsit-o pe asta, am spus.

– Mă duc eu cu el, i-a spus Algis lui panov Mandelstam.

Ţinea privirea tot în pământ. Cred că îi era ruşine că se rătăcise şi că nu umpluse găleata cu ovăz, iar acum încerca să ne dea de înţeles că-i pare rău. N-aveam chef să-l aud văicărindu-se, dar n-am putut spune că nu voiam să vină cu mine, aşa că ne-am dus împreună în luminiş. Algis şi-a întins pe zăpadă haina de deasupra şi am mai smuls nişte iarbă, până ce am adunat o clăiţă pe haina lui, iar Algis a dus-o cailor, în timp ce eu am încercat să mai găsesc iarbă, până ce s-a întors să mă ajute iar.

Îmi era mai uşor cu Algis decât singur, deoarece era mai înalt şi mai puternic decât mine. Dar îmi doream ca să fie cu noi şi Serghei cu Wanda. Amândoi erau mai înalţi şi mai puternici decât Algis şi ar fi adunat mai multă iarbă, iar ei n-ar fi uitat din capul locului să umple găleata cu ovăz. Poate că n-ar fi umplut găleata, dar numai pentru că n-ar fi avut ovăz de pus în ea, nu pentru c-ar fi uitat s-o facă. Şi ei nu ne-ar fi urmărit fiecare mişcare.

Nu simţeam niciun chef să fiu blajin. M-am gândit că poate aveam să murim de frig. După care m-am gândit că poate, dacă n-aveam să murim de frig, dar caii aveau să moară de prea multă osteneală fără să fi primit de mâncare, şi-am fi rămas în pădure fără putinţa de a călători mai departe, ar fi fost ca şi cum încercam să ne clădim acolo o casă. Atunci poate că Străvechii aveau să vină după noi. Nu-mi făcea plăcere să mă gândesc la cum îl chinuiseră

Străvechii pe Serghei, dar câteodată noaptea nu-mi puteam stăpâni gândurile de felul ăsta. Oricum la asta mă gândeam în acele clipe.

În sfârșit, Algis și cu mine am smuls toată iarba pe care am găsit-o. Acum când dădeam la o parte zăpada, nu găseam decât locuri de unde smulseserăm toată iarba. Ne-am întors. Caii au mâncat toată iarba, dar tot cu capetele plecate stăteau, fiindu-le încă foame. Le era și frig, pentru că nu aveam foc. Panov Mandelstam a încercat, dar lemnele și surcelele erau prea ude ca să se aprindă. Am avut și câte ceva de-ale gurii, pentru că panova Mandelstam se îngrijise de coșul cu merinde. Nici ea nu era soiul de om care să uite să umple găleata cu ovăz. Dar și-a împărțit totuși hrana cu Algis și i-a dat o porție la fel de mare ca porția lui panov Mandelstam.

După ce am terminat de mâncat, unul dintre cai a scos un suspin prelung și s-a așezat încetișor pe pământ. Era foarte rece pământul, dar era prea ostenit ca să se mai poată ridica, deși panov Mandelstam și Algis au încercat să-l facă să se ridice. Panova Mandelstam îl ținea pe celălalt, încercând să-l înduplece să stea în picioare, dar după puțin timp s-a lăsat și el jos pe zăpadă. Amândoi țineau capetele din ce în ce mai plecate. M-am gândit că poate aveau să moară. Astfel, chiar dacă rămâneam în viață, a doua zi dimineață urma să ne trezim singuri-singurei în miez de codru. Cum pățiseră Serghei și Wanda, însă noi nu eram la fel de puternici ca Serghei și Wanda. Pe mine mă lăsaseră în urmă, pentru că ei puteau merge mult timp prin pădure, iar eu nu puteam. Sau poate că nu au mers mai departe. Poate că s-au oprit în pădure și au murit acoperiți de zăpadă, așa cum aveam să pățim și noi.

Nu aveam ce să mai fac. Nu eram nici măcar îndeajuns de înalt să trag de hamurile cailor ca să încerc să-i fac să se ridice. Când ceilalți au renunțat să încerce, panova Mandelstam m-a pus să mă așez lângă ea, rezemat de coastele unuia dintre cai. Ne-am acoperit amândoi cu o pătură și cu o pelerină îmblănită. Trupul calului oprea vântul să pătrundă până la noi. Încă ne era frig, dar era tot ce puteam face. Panov Mandelstam și cu Algis s-au așezat la fel rezemați de celălalt cal. Mi-am vârât mâinile în buzunare și m-am

cuibărit lângă panova Mandelstam. Încă aveam nuca în buzunar. Am prins-o între degete și am ținut-o strâns.

#

După ce regele Străvechilor m-a lăsat singură, m-am ridicat și m-am întors în încăperea cea mare a vistieriei ca să văd cum merge treaba. Nu-mi făceam foarte mari speranțe – era atât de mult argint acolo! Simțeam în mine doar o speranță firavă și mă bucuram și de avantajul de a fi o pacoste în ochii soțului meu, chiar și dacă se descotorosea de mine.

Însă Tsop, Flek și Shofer se întrecuseră pe ei înșiși. Fără îndoială, mergea mai repede să arunci bani decât să-i preschimbi, iar forța trupească a celor trei Străvechi făcuse treaba mai ușoară: deja deschiseseră un cerc larg în mijlocul încăperii, iar sania era din nou pe jumătate plină. Scoseseră aproape toți săculeții și nu se mai găseau decât grămezi de arginți pe podea. Însă aceștia nu erau deloc puțini, firește. Tustrei s-au îndreptat de spate când am intrat; cu toată puterea lor vrăjită, chiar și ei arătau obosiți. Nu îmi părea rău că arunc în albie argintul soțului meu, dar îi pusesem să hămălească pentru asta și, ca să am o șansă cât de mică, trebuia să-i țin la treabă până la sfârșit. Toată noaptea care urma și ziua următoare, după care încă o noapte și-o zi, fiecare ceas pe care îl puteam smulge până la începerea dansului la nunta Basiei. Din fericire, nunta avea să înceapă mai târziu, pentru că verișoara mea era fată de oraș. Nici ei și nici eu n-aveam să dormim sau să ne odihnim, în afară de faptul că eu intrasem singură în bucluc, iar lor putea să nu le pese nici cât negru sub unghie.

– Am nevoie de ceva de mâncare și de băut, am spus. Aduceți câte ceva și pentru voi. Iar, dacă scap cu viață când s-o isprăvi, am adăugat, o să-mi aduceți tot argintul pe care-l aveți sau pe care îl puteți împrumuta, și-o să vi-l preschimb în aur, în semn de mulțumire pentru treaba pe care o faceți aici.

Tustrei au rămas cu desăvârşire nemişcaţi şi tăcuţi. După o clipă, s-au uitat unul la altul – ca să se încredinţeze că într-adevăr am spus ce-am spus? – după care Tsop a izbucnit:

– Noi suntem *servitori*!

– Aş prefera să aveţi un motiv mai bun decât ăsta pentru ajutorul vostru, am spus prevăzătoare.

Dar nu m-a ajutat prea mult. Arătau la fel de neliniştiţi, de parcă i-aş fi poftit să păşească într-o încăpere înţesată de şerpi. Flek îşi frângea mâinile, privind ţintă numai la ele.

Atunci Shofer mi-a spus aproape răstit:

– Mâini-deschise[1] – vorbele astea aproape sunau ca un nume –, chiar dacă nu ştii ce faci, îţi primesc făgăduiala şi mă voi întoarce ca să primesc răsplata din mâna ta, dacă şi tu primeşti.

Şi-a încleştat pumnul apăsându-l de umăr şi a făcut o plecăciune. Tsop şi-a înghiţit nodul din gât şi a spus, înclinându-se de asemenea:

– La fel şi eu.

A privit apoi spre Flek, al cărei chip arăta răvăşit de tristeţe. După o clipă, Flek a şoptit stins, cuvintele abia auzindu-i-se:

– Şi eu la fel.

Aducându-şi mâinile la piept, a făcut şi ea o plecăciune.

Aşa era, Shofer nu se înşela, *nu ştiam* ce făcusem, dar de bună seamă făcusem *ceva*, şi încă ceva ce merita făcut.

– Da, am spus deodată, şi Flek a ieşit în fugă să ne aducă de-ale gurii, în timp ce Tsop şi Shofer s-au apucat să grămădească ultimii săculeţi în sanie, cu aşa un zor de-ai fi zis că viaţa lor depindea acum de asta, nu doar a mea.

Ce ştiu eu, poate că aşa şi era. Nu mi se părea că aurul avea să fie o răsplată îndestulătoare pentru munca lor, dar, dacă ei aşa credeau, n-aveam de gând să mă plâng.

---

[1] În original *Open-handed*, adjectiv compus tradus prin expresia *cu mâinile deschise*, pe care am ales să-l transformăm în nume propriu, într-un mod ce aminteşte de onomastica amerindenilor (n. tr.).

– Trebuie să schimb cerbii la sanie, mi-a spus Shofer, când s-a întors Flek şi m-am alăturat lor în magazia cea mare ca să mâncăm.

Am încuviinţat din cap. Am înfulecat cu toţii câteva îmbucături şi am băut câteva guri de apă rece, după care m-am întors singură la treabă în a doua încăpere.

Cred că am aţipit o dată sau de două ori în timpul nopţii, dar nu pentru mult timp; am moţăit doar aşezată, cu bărbia în piept, şi m-am deşteptat cu un tresărit puţin mai târziu, când am auzit tropăit de copite în încăperea vecină, semn că încă o încărcătură de argint urma să fie aruncată în tunel. Ochii îmi erau roşii şi ardeau, spatele şi umerii mă dureau, dar am terminat de vânturat cu mâna arginţii de pe pânză, deşertându-i laolaltă cu aurul.

Orele treceau deopotrivă prea încet şi prea repede. Era un chin care-mi doream să se sfârşească, doar că atunci când geana de lumină a răsăritului a apărut în oglindă, inima a început să-mi bată cu putere. Treaba începuse să meargă mai repede odată ce am deprins meşteşugul de a-i aşeza în straturi de două monede grosime: intrasem binişor cu preschimbatul în cel de-al treilea raft. Însă mă mai aşteptau încă trei: ar fi trebuit să trebăluiesc la fel de repede până la sfârşit ca să reuşesc. M-am oprit iar să mănânc: Tsop mi-a adus ceva de mâncare pe o tipsie şi o cană cu apă, iar mâinile îmi tremurau atât de tare, încât apa aproape că s-a vărsat peste buza cănii. Am înghiţit tot ce-mi adusese fără să-i simt gustul şi m-am reîntors la îngrozitoarea şi nesfârşita mea corvoadă.

Soţul meu a apărut iarăşi chiar când apusul dispărea din luciul oglinjoarei. M-am ridicat pe călcâie şi mi-am şters braţul de frunte. Nu asudam, dar am simţit ca şi cum ar fi *trebuit* s-o fac. A cercetat încăperea cu privirea, cu o nemulţumire rece în ochi, socotind cât îmi mai rămăsese de preschimbat. Când a intrat, aproape terminasem al patrulea raft, dar mai aveam doar o noapte şi-o zi şi, după ştiinţa lui, îmi rămăsese de preschimbat cea de-a treia încăpere, monstruoasă prin mărimea ei.

– Ce înseamnă printre Străvechi să-i faci cuiva un dar? am întrebat.

Îmi doream mult să aflu ce anume *făcusem*, făgăduindu-le așa ceva servitorilor mei.

S-a încruntat la mine.

– Un *dar*? Ceva dat fără să primești nimic în schimb?

Vorbele sunau în gura lui de parcă era vorba despre moarte de om.

Am încercat să mă gândesc cum aș putea descrie ceea ce făcusem.

– Ceva oferit anume ca semn de mulțumire pentru o rugăminte îndeplinită.

Expresia disprețuitoare nu i s-a șters de pe chip.

– Doar cei cu totul nevrednici și-ar închipui așa ceva. Întotdeauna trebuie să primești ceva în schimb.

Cât despre el, fusese cu desăvârșire mulțumit să mă facă să-i preschimb argintul în aur fără să-mi dea nimic în schimb, asta până l-am provocat, dar n-am amintit lucrul acesta.

– Tu mi-ai dat lucruri fără să ceri ceva în schimb, i-am spus.

Ochii argintii i s-au mărit.

– Ți-am dat doar cele cuvenite după drept și pe care mi le-ai cerut, nimic mai mult, a spus grăbit, ca și cum se gândea că aveam să mă simt din cale-afară de ofensată, după care a adăugat: Tu ești deja soția mea; doar nu-ți închipui că am avut de gând să te fac chezașa mea.

Așadar, un dar care nu putea fi întors trebuia să fie plătit cu... cu asta?

– Ce înseamnă chezașă?

S-a oprit iar, peste măsură de uimit de neștiința mea detestabilă în privința unor lucruri cât se poate de limpezi.

– Cineva a cărui soartă este legată de altcineva, a spus foarte rar, ca și cum îi vorbea unui copil.

– Ce-mi spui nu-i de-ajuns de lămurit ca să-nțeleg, i-am răspuns cu glas aspru.

Și-a ridicat mâinile în semn de nerăbdare:

– Cineva a cărui soartă este legată de altcineva! Când un stăpân se ridică puternic, se ridică și chezașii lui; când un stăpân se prăbușește, se prăbușesc și chezașii lui; când numele unui stăpân este

pătat, tot astfel se întâmplă chezaşilor lui şi, la fel ca dânsul, trebuie să-şi cureţe necinstirea numelui cu propriul sânge.

L-am pironit cu privirea, cu un amestec de neliniște şi dezgust. Nu crezusem *de-a binelea* că Flek, Tsop şi Shofer îşi primejduiau vieţile şi, chiar dacă se adeverea bănuiala că nereuşita ar fi însemnat moarte sigură pentru mine, era ceva mult mai rău să aud toate acestea rostite limpede de gura lui. *Pătat*, ca un veşmânt stricat, care nu poate fi dres decât vopsindu-l iar, în roşul sângelui.

– Vorbeşti despre o soartă îngrozitoare, am spus cu un nod în gât, încercând să scot mai multe de la el; poate că nu înţelesesem cum trebuie lămuririle lui. Nu-mi pot închipui cum cineva şi-ar putea dori să devină chezaş.

Şi-a încrucişat braţele.

– Dacă închipuirea ta dă greş, aceasta nu-i un semn că n-am reuşit să-ţi răspund la întrebare.

Am strâns din buze – intrasem prea pe şleau în subiectul întrebării celei de-a doua. Aşa că am dat glas ultimei întrebări cu mai multă grijă.

– Bine. Atunci, care ar fi câteva pricini lămuritoare pentru care cineva ar accepta sau ar refuza o asemenea ocazie?

– Ca să mai urce o treaptă, desigur, a spus pe dată. Chezaşul se află mereu cu o treaptă mai jos în rang decât stăpânul său. Copiii lor moştenesc atât chezăşia, cât şi rangul, însă copiii copiilor moştenesc numai rangul. Şi orice statut are un chezaş la data naşterii lui, el ţine numai şi numai de dreptul lui. Cât despre cei care ar respinge chezăşia, cei al căror rang este deja îndeajuns de înalt sau care bănuiesc că stăpânului care le cere chezăşia îi este sortit să se prăbuşească, ei bine, doar un smintit şi-ar pune soarta la mezat pentru un câştig atât de neînsemnat.

Se vedea cu ochiul liber că-i făcuse plăcere să îşi impună punctul de vedere prin răspunsul dat, dar s-a oprit, devenind dintr-odată grijuliu.

– Dar de ce te frământă atât de tare chezăşia? a vrut să ştie.

– Îţi sunt *datoare* cu vreun răspuns? am întrebat cu cel mai mieros glas cu putinţă, având grijă să se observe că era totuşi *încă*

o întrebare. A deschis gura, apoi a închis-o la loc şi m-a privit încordat şi cu iritare, înainte de a se face nevăzut, fără a-mi mai adresa vreun cuvânt: la urma urmei, nu putea să-mi ofere răspunsuri degeaba.

Însă, după plecarea lui, am rămas singură şi tăcută, în loc să-i dau zor cu treaba. Nu ştiusem ce-am făcut cu Shofer, Tsop şi Flek, iar acum că ştiam, încercam să mă conving că tot la fel aş fi procedat oricum. La urma urmei, doar le făcusem o ofertă, iar ei au ales să primească, cunoscând mai bine decât mine riscul la care se supuneau.

Dar n-am putut să nu mă gândesc la cercurile îngemănate de curteni de la nuntă şi la toţi slujitorii înveşmântaţi în cenuşiu care stăteau în cercurile cele mai îndepărtate, tăcuţi şi cu capetele plecate. Nu le promisesem doar avere. Le deschisesem dintr-odată o cărare aurită care ducea din cercul cel mai din afară drept pe cea mai înaltă treaptă a nobilimii, asemenea unei zâne care ţine un fruct otrăvit într-o mână şi un vis îndeplinit în cealaltă. Cine ar fi dat cu piciorul unui asemenea prilej, chiar şi riscându-şi viaţa? Atunci mi-a trecut un fior rece pe şira spinării: Flek aproape că mă *refuzase*. Shofer şi Tsop s-au temut, dar au făcut-o; dar ea şovăise într-adevăr.

Nu voiam să ştiu de ce. Nu voiam să mă gândesc la asta. Nu o puteam întreba; am încercat să-mi fac din asta o scuză, însă mâinile au început să-mi tremure când am atins arginţii, iar aceştia n-au mai vrut să se preschimbe. În cele din urmă, m-am ridicat şi am deschis uşile încăperii uriaşe unde Shofer, Tsop şi Flek grămădeau argintul în sanie cu cel mai mare zor cu putinţă, deşi feţele lor trase trădau cu uşurinţă osteneala, iar albastrul de gheaţă al ochilor lor era înceţoşat ca un ochi de geam peste care trec aburii unei răsuflări. Goliseră aproape jumătate din încăpere. Mai era încă o şansă, o şansă pentru mine: o şansă pe care o smulsesem sorţii prin forţa şi curajul lor. S-au oprit ca să mă privească. N-am vrut să spun cuvintele. N-am vrut să îmi pese.

Însă am spus, cu un nod dureros în gât:

– Dacă aveţi copii, spuneţi-mi câţi anume.

Tsop și Shofer au tăcut, uitându-se la Flek. Nu m-a privit în ochi. A șoptit doar:

– Eu am o fată, una singură.

Apoi s-a întors orbește și a început să încarce arginți cu lopata în sanie, monede prelingându-se peste marginile fierului și răsunând pe podea ca o înspăimântătoare ploaie metalică.

CAPITOLUL XVI

N-am vrut să mă trezesc, dar am crezut că o aud pe mama strigându-mă cu un glas ca un clinchet de clopoțel, așa că am deschis ochii. Spinările cailor erau acoperite cu nea și ninsoarea intrase prin cutele mantiei de blană cu care panova Mandelstam ne acoperise. Toți ceilalți adormiseră. M-am gândit că poate ar fi trebuit să-i trezesc, dar încă ningea și era tare frig, și m-am gândit că pesemne n-avea să ne prindă dimineața vii oricum. Nu mi s-a părut că merită să-i trezesc, doar ca să se sperie. Și eu eram speriat, dar deodată am auzit un sunet. Era sunetul ca de clopoțel care mă trezise mai înainte. Și nu era departe.

După câteva clipe, m-am smuls de sub hainele de blană. Era foarte frig și am început să tremur de cum m-am ridicat, dar am mers drept către sunetul ca de clopoțel. Nu mi-a luat mult să-mi dau seama că sunetul era scos de un topor. Cineva tăia lemne. M-am oprit. Nu puteam să-mi închipui cine-ar fi putut tăia lemne în pădure noaptea, pe ninsoare. Era tare ciudat. Însă, dacă tăiau lemne cu toporul, înseamnă că aveau nevoie de lemn pentru foc. Iar, dacă aveau să ne lase și pe noi lângă foc, am fi scăpat cu viață.

Așa că am mers mai departe. Sunetul ascuțit s-a făcut tot mai puternic, până când l-am văzut pe tăietorul de lemne și mi s-a părut că era Serghei, dar m-am gândit că n-avea cum să fie Serghei, doar arăta ca Serghei. Atunci, am strigat ușurel:

– Serghei?

S-a întors. Şi chiar *era* Serghei şi am alergat către el. Mi-am închipuit pentru o clipă că poate eram cu toţii morţi şi ajunseserăm în rai, locul despre care vorbise preotul când taica ne-a luat la biserică, lucru pe care obişnuia să-l facă din când în când dacă preotul îl zărea prin târg. Dar nu puteam crede că în rai e cu putinţă să-ţi fie frig sau foame. Am sperat apoi că nu eram în iad pentru că-l omorâsem pe tăticu.

– Nu, suntem vii amândoi! a spus Serghei. De unde-ai apărut?

L-am luat de mână şi l-am dus la rădăcina arborelui uriaş şi i-am arătat cum dormeau toţi ceilalţi.

– Dar ăsta e iscoadă, am spus, arătând spre Algis. Oamenii din sat i-au spus să le dea de ştire dacă te vede cumva.

Serghei a ridicat din umeri după câteva clipe. Asta voia să însemne că nu-l puteam lăsa pe Algis să îngheţe, chiar dacă era iscoadă şi chiar dacă uitase să umple găleata cu ovăz şi rătăcise drumul. Cred că Serghei avea dreptate. De asemenea, dacă nu ar fi rătăcit drumul, nu l-aş fi găsit pe Serghei. Poate că din pricina asta nu mai puteam fi supărat pe Algis.

I-am trezit pe soţii Mandelstam şi pe Algis. Au fost cu toţii foarte surprinşi să dea cu ochii de Serghei, dar au fost şi bucuroşi, de bună seamă, deşi Algis s-a cam speriat. Serghei s-a dus să vadă de cai. Unul dintre ei murise. Celălalt nu voia să se ridice, însă Serghei şi-a pus braţele sub picioarele dinainte şi l-a împins în sus, în timp ce Algis trăgea de frâu, iar soţii Mandelstam şi cu mine îl împingeam cu spor pe după mijloc, până când, într-un târziu, calul s-a ridicat.

Serghei ne-a condus prin pădure până în locul unde tăia lemne. De acolo a mers mai departe. După vreo câţiva paşi, am zărit luminiţa strălucitoare a unui foc drept înainte. Am iuţit cu toţii pasul când am zărit-o, chiar şi calul. Am ajuns la o căscioară cu coş de fum şi cu şopron încăpător. În el am găsit o claie de fân. Serghei a dus calul în şopron şi acesta a început să mănânce fânul de îndată.

– Avem ovăz înăuntru, a spus Serghei. Intraţi!

Înăuntru era Wanda. A deschis uşa, pentru că ne-a auzit. Panova Mandelstam a scos un mic strigăt de bucurie când a

văzut-o şi a alergat spre ea, îmbrăţişând-o şi sărutând-o pe obraji. Wanda nu ştia ce să facă, dar arăta fericită.

Ne-a spus doar:

– Intraţi!

Am intrat în casă, unde era cald şi bine şi mirosea îmbietor a terci de ovăz. Nu se putea şedea decât pe un singur scaun şi pe o buturugă, dar mai erau încă un culcuş şi o saltea de paie după cuptor. I-am dat panovei Mandelstam scaunul şi am aşezat-o lângă foc, iar Wanda a acoperit-o cu o pătură mare. Panov Mandelstam s-a aşezat pe buturugă lângă ea. Algis s-a aşezat pe podea lângă foc şi s-a făcut covrig. Wanda mi-a spus să mă urc în culcuş, după cuptor.

M-am urcat şi mi s-a făcut tare cald.

– O să pun de ceai, a spus Wanda.

M-am întrebat cum oare avea să facă ceai şi de unde apăruse casa, dar cel mai mult m-am gândit cât de bine avea să-mi fie bând ceai fierbinte, dar am adormit înainte să fie gata ceaiul. Nu m-am trezit decât a doua zi dis-de-dimineaţă şi am auzit zgomot de lemn scârţâind, după care am simţit un val de aer rece pe frunte. Mi-am ridicat capul din culcuş. Eram încă după cuptor, în culcuş, iar panova Mandelstam şi panov Mandelstam dormeau de-a stânga şi de-a dreapta mea. Wanda şi Serghei dormeau pe podele în faţa cuptorului.

Zgomotul auzit de mine era uşa prost închisă. Algis ieşise prin zăpadă. M-am întins la loc, după care am ridicat iar capul şi l-am strigat pe Serghei, dar era prea târziu. Când am ieşit, Algis deja dispăruse. Şi luase şi calul. Serghei îi dăduse ovăz, îi frecase picioarele să se încălzească şi-i dăduse să bea apă caldă, aşa că s-a întremat până în zori. Era un cal mare şi puternic, făcut să tragă la sanie. Avându-l doar pe Algis în spinare, m-am gândit, avea să alerge iute de tot. Pesemne dacă ar fi lăsat calul să-l conducă, avea să ajungă drept acasă în grajd. Şi le-ar fi spus tuturor din sat unde ne aflam.

– Trebuie să încercăm să ajungem la Vysnia înainte să se topească zăpada, a spus panova Mandelstam, când ne-am aşezat toţi în jurul mesei.

Wanda făcuse ceai şi acum gătea terci de ovăz, ca să mâncăm înainte de plecare. Serghei şi panov Mandelstam au mai adus câteva buturugi ca să avem toţi pe ce şedea.

– Avem mâncare şi haine groase. O să dăm de drum şi o să găsim pe cineva care să ne ducă în oraş. Nimeni din cartierul evreiesc nu o să ne pârască şi avem şi ceva bani puşi deoparte la bancă. O să mituim pe cineva ca să vă scoată basma curată, dacă e cu putinţă. Tatăl meu va şti la cine să meargă.

– Trebuie să termin salteaua înainte să plecăm, a spus Wanda.

S-a ridicat şi a luat pătura mare la care împletea, şi am văzut că nu era deloc o pătură, ci o învelitoare de saltea. Era tare frumoasă. Avea un desen reuşit, cu frunze.

– Ce împletitură frumoasă, Wanda! a spus panova Mandelstam, atingând învelitoarea. Ar trebui s-o iei cu tine.

Dar Wanda a clătinat din cap:

– Trebuie să dregem patul.

Nu ştiam ce şi cum, dar, dacă aşa spunea sora mea, însemna că trebuia cu adevărat. M-am uitat la pat şi la învelitoare:

– E aproape gata, nu-i aşa? am întrebat. E cam de aceeaşi mărime cu patul.

Wanda a ridicat pătura în mâini. Era mai lungă decât înălţimea ei. Când a ridicat-o deasupra capului, pătura aproape că atingea podeaua. A pus-o la loc jos. Arăta puţin speriată.

– Da, a spus. Pot s-o termin repede chiar acum.

– Wanda! a spus panov Mandelstam încet, ca şi cum ar fi vrut să pună o întrebare, dar Wanda a clătinat cu putere din cap, pentru că nici nu voia să audă, şi chiar dacă panov Mandelstam iubea atât de mult cuvintele, a văzut că sora mea n-avea de gând să vorbească, aşa că a renunţat.

– Nu-i nimic, Wanda, a spus panova Mandelstam după o clipă. Termină ce ai de făcut. Eu o să mai pun la fiert nişte ovăz.

Wanda a cusut iute două laturi deschise ale saltelei, apoi a umplut-o cu un maldăr de lână şi apoi a cusut ultimul tiv al saltelei, punând-o pe pat. Patul arăta tare frumos cu salteaua pe el. Între timp, panov Mandelstam şi cu mine l-am ajutat pe Serghei

să facă curat în curte și în șopron. Am umplut la loc lada de lemne. Se golise peste noapte. Nu știam de ce cuptorul acela înghițea atâta lemn, însă acum știam de ce tăia Serghei lemne noaptea în pădure și am înțeles că o făcea chiar din pricina asta. Panova Mandelstam m-a rugat să îi aduc un băț lung, la capătul căruia a legat un mănunchi de paie, și a măturat casa.

Terciul de ovăz era fiert, așa că l-am mâncat. Am ieșit cu strachinile, care erau făcute din bucăți de lemn cioplite de Serghei dintr-un trunchi, și le-am frecat cu zăpadă până au ieșit curate. Le-am pus apoi pe polița din casă. Wanda a mai pregătit o oală de terci și a pus-o la fiert în jar, chiar dacă noi eram pe picior de plecare. A închis și ușița cuptorului, după care ne-am uitat în jur. Căsuța arăta curată și în bună rânduială. Era aproape la fel de mare precum casa noastră veche, dar îmi plăcea mai mult. Scândurile podelei erau mai bine îmbinate și cuptorul era tare trainic, iar acoperișul era bine învelit. Îmi părea rău că plec și mi-am închipuit că la fel simțeau Serghei și Wanda.

– Îți mulțumim pentru adăpost, a șoptit Wanda către căsuță, de parcă vorbea unui om.

Apoi a luat coșul și a ieșit. Am urmat-o cu toții.

#

Am trebăluit de zor în magaziile vistieriei întreaga noapte, oprindu-ne doar cât să sorbim o gură de apă, simțind cu toții pe spinare biciul grozavului soroc ce se apropia. Eram îndeajuns de aproape de ușă acum încât să pot auzi lopețile zornăind stins în încăperea de alături, dar nu mi-am îngăduit să mă duc să arunc o privire ca să văd cât de departe ajunseseră cu treaba. Minutele mi se scurgeau printre degete odată cu arginții. Când discul oglinjoarei a început să strălucească odată cu razele dimineții, a fost nevoie să mă străduiesc din greu să-i preschimb după metoda care dăduse roade: m-a luat cu amețeală de la cap și cu greață când am privit în sus și am văzut cât mai aveam. Mai era în a doua încăpere un raft întreg de preschimbat, iar primul meu instinct, ca un

animal tresăltând înfricoşat, a fost să răstorn până la ultimul sipetele rămase şi să încerc să preschimb arginţii din ele, pe toţi deodată. Mi-am împreunat mâinile şi am închis ochii preţ de câteva clipe înainte de a merge mai departe.

Nu m-am oprit ca să mănânc micul dejun. Îi purtam o recunoştinţă rece soţului meu că nu venise iarăşi să-mi cerceteze înaintarea în muncă în acea dimineaţă, dacă i-aş fi putut fi vreodată recunoscătoare pentru ceva. Mă dureau toate mădularele de parcă fusesem bătută. Însă groaza de ce putea să urmeze mă făcea să continui. Mă tot gândeam cum avea s-o facă şi ce avea să facă. Avea să pună un cuţit în mâna unui copilaş, aşteptându-se ca el să şi-l ducă la beregată sau avea să omoare copilul chiar el? Avea să pună copila să-şi privească mama murind mai întâi sau altmintrelea? Avea s-o pună pe *Flek* să-şi omoare copila? Ştiam că, orice s-ar fi întâmplat, mila şi blândeţea n-aveau să fie îngăduite. Mort fiind, n-ai avea cum să răsplăteşti cu gest de bunăvoinţă.

În încăperea de la mijloc am vărsat cuferele unul după altul şi am preschimbat argintul dinăuntru, până când, în sfârşit, l-am răsturnat pe ultimul şi toţi arginţii din el s-au făcut aur curat. Am vărsat ultima movilă pe faţa de masă şi m-am împleticit, ridicându-mă. Albastrul cerului zărit în oglindă începea să devină străveziu odată cu apropierea asfinţitului. Mai aveam poate cam o oră până la săvârşirea sorocului. Trăgând faţa de masă după mine, am deschis uşile mari.

Încăperea cea mare era aproape goală. Sania se găsea la capătul ei îndepărtat, aproape plină din nou, iar în gura tunelului am putut zări licăritul argintului grămădit pe gheaţa groasă, urcând ca un munte până spre bolta tunelului. Flek şi Tsop trebăluiau în ultimul colţ, pe latura mai apropiată a râului, iar Shofer se afla de cealaltă parte. Am alergat la ele.

– Mergeţi să-l ajutaţi! le-am spus celor două.

Nici măcar n-au încuviinţat; doar au trecut pe malul celălalt unde lucra Shofer şi i s-au alăturat. Am pus pe podea pânza şi am răsturnat arginţi pe ea cu mâinile goale şi i-am preschimbat. Mai rămăsese acum doar o moviliţă jalnică în acel loc uriaş, doar o

pojghiță subțire de miere pe care s-o râcâi de pe buza unui borcan gol, atunci când nu mai avea nimic înăuntru. Dar borcanul nostru fusese unul mare, și chiar și aceste neînsemnate resturi trebuiau să fie de aur, nu de argint.

Mâinile îmi tremurau ca frunza când am preschimbat ultimele monede. Shofer plecase să golească încă o încărcătură în tunel și, cât a lipsit, Flek și Tsop au adunat cu lopețile argintul rămas în ultimul colț într-o movilă pe malul râului, ca atunci când Shofer avea să întoarcă sania, încărcătura să poată fi lesne urcată în ea. I-am lăsat să-și isprăvească treaba și am cercetat cu luare-aminte încăperea, în căutarea oricărui licăr de argint, o cât de mică monedă rămasă în urmă. Oglinda mea se întunecase aproape cu totul.

Însă cei trei goliseră ultima încăpere. Doar pe o policioară prinsă în perete am găsit un singur bănuț de argint, stingher. Copitele cerbilor au răsunat ca un uruit pe gheață în spatele meu cât Shofer a întors sania, încărcată cu o moviliță de arginți în spate. Burdușiseră atât de tare tunelul cu argint, încât a trebuit să bătătorească mormanul uriaș de argint ca să descarce ultima încărcătură pe gheață. Flek și Tsop s-au apropiat încet de mine. Am ridicat ultima monedă rămasă și am ținut-o în mână și între degetul meu mare și arătător luciri de aur au trecut peste fața ei de argint, chiar când ușile grele ale vistieriei s-au deschis cu zgomot și soțul meu a intrat.

Avea o căutătură cruntă și încărcată de mânie, care i-a părăsit pe dată chipul. S-a oprit cu gura căscată, holbându-se la vistieria lui goală. Tremuram de grijă și de tulburare, dar m-am înfrânat și i-am spus cu glas aspru, sfidător:

– Uite! Ți-am preschimbat fiecare bănuț din vistierie în aur.

A întors brusc capul ca să mă poată privi în ochi. Mă așteptam să fie furios; în schimb, arăta aproape... uluit, de parcă n-avea habar ce să mai înțeleagă din asta, și din mine. Apoi a privit încet în jur la argintul stivuit în tunel, la Shofer stând acolo, adus de spate, ținând de căpăstru cerbii de la sanie, la Flek și la Tsop tremurând ca doi lăstari de salcie sub vântul puternic și din nou la mine. A străbătut cu pas rar încăperea întreagă și a luat ultimul

ban dintre degetele mele, apoi l-a privit și l-a frânt în două cu mâinile goale.

– E cu totul și cu totul de aur, i-am zis răstit.

– Da, mi-a răspuns sec. Așa este.

A rămas în loc un răstimp înainte să-și ridice, în sfârșit, capul, trezit din starea de stupoare. A pus cele două jumătăți ale monedei pe policioară și s-a înclinat înaintea mea, protocolar și curtenitor.

– Însărcinarea pe care ți-am dat-o a fost dusă la bun sfârșit. O să te duc în lumea încălzită de soare, după cum ți-am făgăduit, ca să poți dănțui la nunta verișoarei tale. Acum pune-mi cele trei întrebări, doamnă.

Curtoazia lui m-a descumpănit; îmi încordasem toate puterile rămase ca să mă războiesc cu el. În schimb, i-am aruncat o privire goală, fără expresie. Nu-mi venea în minte nicio întrebare. După o clipă, am spus:

– Am timp să mă îmbăiez?

Eram murdară din cap până-n picioare, după aproape trei zile și trei nopți petrecute preumblându-mă printre mormane de arginți și preschimbându-i în aur.

– Pregătește-te după cum crezi de cuviință. Vei avea parte de cât timp ai nevoie, a spus. Nu părea tocmai un răspuns, dar, dacă el o spunea cu atâta siguranță, n-aveam să-l contrazic. Mai ai două întrebări.

Am privit înspre Flek, Tsop și Shofer și i-am zis:

– Le-am făgăduit să le preschimb tot argintul în aur, în schimbul ajutorului lor. Au acceptat și s-au achitat de partea lor de învoială. Sunt chezașii mei acum?

– Da, a spus regele și a înclinat capul spre ei, de parcă nu-i dădea nici cea mai mică bătaie de cap să creadă că trei slujitori pot deveni nobili peste noapte. În schimb, celor trei le era un pic mai greu să se stăpânească; au început să facă temenele adânci și au trebuit să rămână prosternați câteva clipe, iar când Flek s-a ridicat în picioare, a părut să-și dea dintr-odată seama că totul se terminase și s-a smucit ca o păpușă de cârpă, s-a întors cu spatele și și-a

acoperit faţa cu mâinile, înăbuşind un hohot de plâns – jumătate de groază, jumătate de uşurare.

Mi-aş fi dorit şi eu să mă pot aşeza şi să plâng.

– Am timp acum să le preschimb argintul în aur? am întrebat.

Nu aveam în plan să mă reîntorc dacă ţinea de alegerea mea.

– Ai întrebat asta şi ţi s-a răspuns, a zis. Altă întrebare.

Era cu adevărat supărător, mai ales că era prima oară când încercam să-mi folosesc toate întrebările.

– Ce vrea să însemne asta? am cerut să aflu. De ce este totuna dacă vreau să merg să mă îmbăiez sau să le preschimb şi lor argintul?

S-a încruntat la mine.

– După cum tu ai fost cinstită, aşa voi fi şi eu, şi cu nimic mai prejos, a spus uşor ţâfnos. O să ating cu mâna curgerea timpului, dacă va fi nevoie, ca să ai la îndemână cât îţi este de trebuinţă. Mergi aşadar şi fă după plac toate pregătirile cuvenite, iar când eşti gata de plecare, vom porni la drum.

S-a oprit ca să mai privească o dată vistieria, în timp ce eu încercam alene să-mi închipui ce avea să mai comenteze de data asta. Într-un târziu am izbucnit, zicându-i:

– Înseamnă că ai fi putut să mă duci acolo la timp, orice s-ar fi întâmplat!

Dar vorbeam doar către o uşă deschisă, căreia îi păsa de ce spuneam eu pesemne cam cât de mult îi păsa şi regelui de gheaţă.

Priveam ţintă locul în care stătuse, când Tsop mi-a spus cu uşoară sfială:

– Să ştii că n-ar fi putut.

– Poftim? am întrebat.

Tsop a arătat cu mâna de jur împrejurul încăperii.

– Tu ai făcut o treabă cu adevărat grozavă. Aşa că acum el poate să îţi ofere alta în schimb. Însă vrăjile puternice au întotdeauna un preţ.

– Ce treabă aşa grozavă este că i-am grămădit mai mult de jumătate din comoară în tunel? am spus, înfuriată la culme.

– Provocarea pe care ai primit-o trecea de graniţele a ceea ce poate face un om şi ai găsit o cale de a ieşi la liman, a spus Tsop.

– Aha! am zis, după care mi-am dat seama. Mi-ai răspuns la întrebări! De două ori!

– Acum sunt chezaşa ta, Mâini-deschise, mi-a spus, uşor copleşită. Nu e nevoie să mai închei învoieli cu mine.

– Aşadar, de-acum înainte îmi vei răspunde la întrebări? am zis, încercând să înţeleg.

Străvechii au încuviinţat tustrei. Cu toţii, taman atunci când prin cap nu-mi trecea nicio întrebare. Sau, mai degrabă, erau o sumă de întrebări pe care voiam să le pun, însă nu părea înţelept să le rostesc în gura mare, în pofida prilejului avut: cum poate fi ucis un rege al Străvechilor, de ce puteri vrăjite dispune, poate învinge un demon în luptă? În loc de asemenea întrebări, am spus:

– Ei bine, dacă tot dispun acum de tot timpul din lume, *vreau* să fac o baie. După aceea, înainte de a pleca, o să vă preschimb argintul.

#

Am scris cu mâna mea scrisorile către prinţii Ulrich şi Casimir, dar de iscălit le-a iscălit Mirnatius, ba chiar m-a luat cu el, cam în silă, la cină în sala de ospeţe.

– Asta ai purtat-o acum două zile, mi-a spus tăios, când am ieşit din alcovul cu veşminte, şi pentru o clipă mi-a stat inima.

Am crezut că, în sfârşit, observase bijuteriile din argintul Străvechilor, apoi mi-am dat seama că se plângea de rochia mea de seară cenuşiu-deschis, cea mai strălucită lucrare a croitoreselor mamei mele vitrege, pe care da, avusesem de gând să o port din nou, fără măcar să mă gândesc. Nici măcar arhiducesele nu erau atât de avute încât să poarte în fiecare zi altă rochie.

Însă el ţinea cu tot dinadinsul să port câte o ţinută nouă în fiecare zi, o extravaganţă atât de mare încât cu siguranţă cheltuia o avere cu sfetnicii lui, doar ca să-i împiedice să nu protesteze în gura mare ori de câte ori îi cercetau registrele de socoteli. Şi se pare că acum avea de gând ca eu să-i calc pe urme.

– *Ar trebui* să știi mai multe despre registrele de taxe, i-am spus sec, în timp ce răscolea încruntat prin lada de zestre, pentru a-și dovedi sieși cât se poate de limpede că eu aveam *doar* trei rochii de seară cum se cuvine, și toate trei prea purtate pentru a fi demne de țarina *lui*.

S-a îndreptat de spate și m-a privit aspru, apoi și-a pus dintr-odată mâinile pe umerii mei, dedesubtul cărora rochia s-a preschimbat într-o revărsare de catifea verde și brocart albastru-deschis, ca un fluture în culori țipătoare croindu-și drum să iasă dintr-un cocon cenușiu, cu mâneci înfoiate aproape atingând podeaua cu ciucurii lor de argint. El însuși purta o haină albastru-deschis și o mantie tivită cu verde-aprins, așa că formam o pereche foarte potrivită în timp ce coboram să-i întâlnim pe curteni. Mirnatius era încă departe de a fi mulțumit de înfățișarea mea.

– Măcar părul îl ai frumos, a mormăit, cu o umbră de nemulțumire în glas, privindu-mi părul împletit cu migală într-o mulțime de cozi; se aștepta, cu siguranță, să se râdă pe socoteala lui pentru alegerea făcută.

Nu mai fusesem la Koron de patru ani, dar auzisem destule murmure de nemulțumire la masa tatălui meu ca să știu la ce să mă aștept. Mirnatius își preschimbase Curtea în propria-i oglindă, cât mai mult cu putință: desigur, mulți dintre cei mai puternici nobili din Lithvas aveau case în capitală, iar ei contau cel mai mult, însă ceilalți, curtenii și paraziții care se găseau acolo doar prin bunăvoința lui, erau până la ultimul cei frumoși și cei sclipitori. Jumătate dintre femei aveau umerii goi și nu purtau guler, chiar dacă zăpada era de trei șchioape pe pervazul ferestrelor, iar toți bărbații purtau mătăsuri și catifele, la fel de neîndemânatice pentru călărie ca și veșmintele lui, dar fără avantajul vrăjilor care să le păstreze curate ca lacrima sau să le schimbe după plac. Se priveau cu înverșunare ca niște lupi flămânzi, căutând ceva nelalocul lui, și mi-ar fi părut rău pentru orice fată pe care Mirnatius *ar fi ales-o* să fie aruncată dinaintea lor, oricât de frumoasă ar fi fost.

Dar strălucirea argintului Străvechilor le-a domolit dorința de a cârcoti. Când ne-am făcut intrarea, m-au măsurat din cap până

în picioare cu ochii îngustați, din toate colțurile sălii, și la început au zâmbit compătimitor, după care m-au privit din nou și arătau uimiți, apoi m-au pironit cu privirea, pierduți și pe jumătate uluiți, uitând că au de purtat o conversație politicoasă. Unii bărbați mă priveau ca niște balauri, râvnindu-mă, și continuau să se uite la mine chiar când vorbeau cu Mirnatius însuși. După ce al patrulea admirator s-a împiedicat de podiumul regal pentru că nu și-a putut reține privirile, Mirnatius s-a întors spre mine cu o expresie de uluire pe chip.

– Ce le faci? Îi vrăjești cumva? a întrebat, în timpul unui scurt răgaz între politețuri.

Între timp, doi nobili imberbi de rang perfect egal se certau aprig cu crainicul care dintre ei să-mi fie prezentat mai întâi.

Nu-mi doream neapărat ca lui să-i stea mintea la ce anume foloseam ca să mă fac mai frumoasă. M-am aplecat conspirativ spre el.

– Mama a avut îndeajuns de multă magie încât să-mi dăruiască trei binecuvântări înainte de a se stinge, am spus, iar el s-a aplecat instinctiv spre mine, ca să audă mai bine. Prima a fost istețimea; a doua frumusețea și a treia – ca neghiobii să nu poată recunoaște niciuna.

A roșit.

– Curtea mea e plină de neghiobi, mi-a aruncat. Așa că se pare că mama ta a procedat pe dos.

Am ridicat din umeri.

– Ei bine, chiar dac-aș fi vrăjită, cu siguranță nu-i mai mult decât ceea ce faci tu. Vrăjitoarele întotdeauna își pierd frumusețea la sfârșit, nu-i așa, atunci când puterile încep să le pălească? Întotdeauna am crezut că sunt hâde de la-nceput, doar că își acoperă urâțenia cu descântece.

A făcut ochii mari.

– Eu nu *acopăr* nimic!

Dar, când a crezut că mă uit în altă parte, și-a atins pe furiș chipul cu vârful degetelor, de parcă îi era teamă ca nu cumva un spiriduș slut să se fi pitit în dosul măștii propriei frumuseți. Oricum, vorbele mele l-au distras.

– Care dintre aceşti curteni sunt înrudiţi cu tine? am vrut să aflu, ca să-l menţin distras, iar el mi-a arătat indispus cam jumătate de duzină de verişori.

Erau în mare parte croiţi după calapodul răposatului ţar: masivi, cu bărbi stufoase şi cizme murdare, cu aerul că fuseseră târâţi cu forţa ca să capete eleganţa cerută la Curte. Desigur, cu toţii erau mai în vârstă decât Mirnatius, care era fiul celei de-a doua soţii a ţarului. Însă am zărit un tânăr îmbufnat şi mai degrabă chipeş, stând în picioare lângă una dintre mătuşile lui Mirnatius, o femeie mai în vârstă într-o rochie grea de brocart, moţăind lângă foc. Se vedea cu ochiul liber că tânărul era odrasla răsfăţată a bătrânei şi, dacă nu era la fel de frumos ca Mirnatius, cel puţin îşi luase drept model ţarul şi verişorul în privinţa veşmintelor, fiind, de asemenea, înalt şi lat în umeri.

– E însurat? am întrebat.

– Cine? Ilias? N-am nici cea mai mică idee, a spus Mirnatius şi, întru câtva spre meritul lui, s-a ridicat şi m-a luat de mână spre a mă prezenta mătuşii sale, cu care am făcut degrabă cunoştinţă.

– Cine este tatăl tău? m-a întrebat ea cu glas tare.

– Erdivilas... Erdivilas... Cum? O, ducele de Vysnia?

M-a măsurat uşor neîncrezătoare cu privirea, auzindu-mă – cum, nici măcar arhiduce? –, dar, după ce s-a gândit preţ de câteva clipe, a clătinat din cap şi i-a spus lui Mirnatius:

– Bun aşa, destul de bine. Era şi timpul să te însori. Curând poate şi *dumnealui* o să-i facă bătrânei lui mame bucuria unei nunţi, a adăugat, împungându-l cu inelul de pe încheietura degetului pe Ilias, iritat şi mofluz.

Ilias s-a aplecat să-mi sărute mâna cu deosebită răceală, în pofida bijuteriilor mele din argint, ceea ce se putea lesne explica judecând după privirea pe care i-a aruncat-o apoi lui Mirnatius. Mirnatius era mai degrabă interesat de o cercetare critică a piepţilor hainei lui Ilias, pe care erau brodaţi doi păuni cu ochi mici din nestemate strălucitoare.

– Frumoasă croială! i-a spus vărului său, care s-a îmbujorat de recunoştinţă şi mi-a aruncat încă o privire rea, plină de o adâncă pizmă.

– Cel puţin te poţi bizui pe loialitatea lui, nu? am spus, când ne-am întors la locurile noastre.

Desigur, chestiunea loialităţii nu era o recomandare pentru mine, însă pentru mama lui Ilias era: fiecare nobil cu greutate se oprea s-o salute respectuos, iar jumătate dintre verişorii pe care mi-i arătase Mirnatius erau fiii ei. Ilias ar fi putut fi mâhnit de căderea lui Mirnatius, dar bătrâna ar fi fost încântată să-şi vâre feciorul în aşternutul Vasilisei[1] – oricât de puţin i-ar fi plăcut lui – şi m-am gândit că ar putea foarte bine primi propăşirea fiului ei drept răsplată pentru prăbuşirea nepotului ei.

– Cum poţi să crezi aşa ceva? a spus Mirnatius acru. Nimeni aici nu este loial mai mult de cinci minute după ce-şi vede interesul.

– Ilias *este* interesat, am răspuns sec.

Am crezut că poate l-am ofensat, dar Mirnatius n-a făcut decât să-şi arunce ochii spre tavan, plin de nerăbdare.

– Cu *toţii* sunt interesaţi de *asta*, a spus cu un rânjet.

Vorbele lui mi-au sunat ciudat şi după o clipă mi-am dat seama că auzisem acelaşi lucru de multe ori înainte, dar întotdeauna din gura unei femei, de cele mai multe ori a unei slujnice: două cameriste tinere pălăvrăgind în timp ce lustruiau argintăria din bufetul de lângă scara din dos, pe care mă urcam cel mai uşor în pod, sau o însoţitoare vorbind cu Magreta la un bal, mamă a unei fete mai drăguţe cu un tată mai puţin puternic. În vorbele lui Mirnatius răsuna o ranchiună care nu se potrivea cu coroana de pe capul lui: ca şi cum simţise împunsătura ochilor lacomi ai duşmanilor şi nevoia îndreptăţită de a fi cu băgare de seamă.

Însă mama lui fusese arsă pe rug pentru vrăjitorie când el era încă mic, iar fratele lui trăia pe atunci, un tânăr promiţător după părerea celor de la Curte; mi-l aminteam ca prin ceaţă, asemănându-se mult cu tinerii mari şi voinici răspândiţi prin salon.

---

[1] În original *Vassilisa* (gr. Βασιλίσσα), cu sensul de *împărătească* (n. tr.).

Mirnatius ar fi urmat să fie îndepărtat de la Curte după execuție – fiul mult prea frumușel al unei vrăjitoare condamnate –, dar s-a întâmplat ca prin minune ca tatăl și fratele lui să fie răpuși de niște friguri ucigașe, unul după altul, și el să ajungă noul țar. Poate că a avut și alte pricini în afară de lăcomie ca să facă acest târg și să se dea pe sine demonului în schimbul coroanei.

Dacă așa stăteau lucrurile, puteam, în sfârșit, simți o umbră de compătimire pentru el, însă numai o umbră. Propriul său tată, fratele lui de asemenea, precum și arhiducele Dmitir: demonul nu s-a înfruptat din sufletele *lor* ca dintr-o gustare oarecare. Mirnatius și-a cumpărat într-adins morțile lor, coroana și confortul tihnit. Și le-a cumpărat cu toți acei oameni nenumiți cu care și-a hrănit demonul în toți acești ani de când l-a lăsat să i se strecoare pe gât și să-și facă sălaș în vintre. Judecând la rece, eram sigură că nu eram prima ofrandă pe care i-o oferise arătării demonice din vatră, tânguindu-se veșnic însetată și înfometată.

M-am ridicat de pe scaun cât dansul era încă în desfășurare. Cerul fiind acoperit, nu puteam să-mi dau seama dacă asfințitul era aproape. Nu voiam să ajung încă un dejun pentru demonul lui Mirnatius și încă nu aveam încuviințarea *creaturii*, chiar dacă Mirnatius fusese de acord cu planul. N-aveam prea mare încredere în niciunul dintre ei.

– Vreau să mă retrag și să mă întâlnesc cu femeile mele de casă înainte de culcare, dacă nu cumva ai de gând să încerci să mă încui iar în odaie la noapte, i-am spus, de parcă ce avea de gând să facă ar fi fost o prostie copilărească.

– Da, foarte bine, mi-a spus scurt, preocupat mai degrabă de pocalul cu vin. Se uita parcă prin mine la ferestrele inutil de înalte ale salonului: fulgii unei ninsori proaspete pluteau în dreptul lor, așternându-se pe pământul alb, înghețat.

La bucătărie, le-am poruncit slujnicelor ușor uimite, dar ascultătoare să-mi pregătească un coș cu merinde. L-am luat cu mine, îndreptându-mă spre sălile de la catul de jos, și am găsit una liberă, cu o harpă stingheră între divane de catifea, așteptând s-o înstruneze cineva. În oglinda cu ramă poleită de pe perete am

zărit zidul scund al grădinii și copacii întunecați din spate, același loc pe care îl lăsasem, și am trecut prin oglindă, pășind spre coliba din pădure, cu coșul încărcat pe braț.

Nu ningea, cel puțin nu atunci, dar se așternuse nea proaspătă de când plecasem, la fel ca în Lithvas: începea să cuprindă căsuța din cele patru laturi. Picioarele îmi scârțâiau pe un strat gros de gheață depusă peste troiene. M-am oprit în grădinița singuratică de la marginea asfințitului, care tăia căsuța în două cu raza lui, și mi-a venit să rup o bucățică de pâine din coș și s-o fărâmițez pe zăpadă. Poate că și aici trăiau vietăți și nu părea c-ar putea găsi în jur mai multă mâncare decât veveriţele de acasă din Lithvas. Magreta dormea când am intrat, cute adânci brăzdându-i fața și dungi argintii jucându-i în păr. Măcar acum mâinile i se odihneau agale în poală, ca și cum cineva îi luase lucrul de mână dintre degete. Focul ardea cu flacără foarte mică, însă cel puțin lada cu lemne de foc era plină. În timp ce mai puneam un butuc, ațâțând focul, a mormăit:

– E încă întuneric. Culcă-te la loc, Irinuşka!

La fel cum făcea când eram mică și mă trezeam prea devreme dimineața și voiam să mă dau jos din pat. Apoi s-a deșteptat și m-a mustrat, alungându-mă de la foc, și a ținut să pună numaidecât ea apa la fiert pentru ceai, după care a tăiat brânza și șunca felii. Nu-i plăcea să mă vadă prea aproape de foc sau îi era teamă să nu mă tai cumva cu vreun cuțit.

Am moțăit din nou în culcuș pe durata orelor de noapte adâncă, privind în răstimpuri andrelele Margretei mișcându-se în lumina focului, la fel cum făceam în copilărie în odăița în care am crescut, la ultimul cat al casei: iarna frig și vara zăpușeală. Frigul împărăției Străvechilor se strecura în colibă, la fel cum aluneca asemenea unui cuțit în jurul pervazurilor și pe sub streșinile casei tatei. Chiar și așa, încă o preferam palatului țarului.

CAPITOLUL XVII

Iubita mea ţarină a dispărut din nou după cină, undeva între bucătării şi dormitorul meu. Nu m-a mai surprins gestul de data asta. Şi nici nu am mai obiectat. După câţiva ani neîntrerupţi în care m-au dăscălit în privinţa importanţei alegerii unei mirese şi a celorlalte chestiuni plictisitoare de avut în vedere, toţi boşorogii din consiliu s-au călcat în picioare să mă felicite pentru că mi-am pus pirostriile cu o fată fără zestrea sau valoarea politică la care ţineau atât de mult, ceea ce în sine a fost destul de supărător, însă toţi *tinerii* cu suflet de boşorog de la Curte s-au călcat şi ei în picioare să mă felicite pentru frumuseţea răpitoare a miresei mele, slabă ca o greblă, cu chip de şoarece palid.

Până şi cel mai de încredere cinic din consiliu, seniorul Reynauld, cu care am pus încrezător rămăşag pe o mie de galbeni că va găsi o vorbă de negrăită ocară la adresa tinerei mele soţii pe care i-am prezentat-o – desigur, în felul lui grozav de curtenitor –, a venit până în sala tronului seara târziu ca să-mi spună în faţă că făcusem o alegere deşteaptă şi oarecum neaşteptată, apoi s-a uitat de jur împrejur în încăpere şi m-a întrebat unde a ieşit ţarina, cu un glas atât de meşteşugit dezinteresat, încât mi-am dat seama cu mare indignare că era peste măsură de *dornic* s-o mai privească puţin.

A fost de-ajuns ca să mă întreb dacă-mi spusese adevărul despre descântecele făcute de răposata ei mamă. Făcându-i orbi pe neghiobi în faţa frumuseţii sale părea mai degrabă un blestem decât o binecuvântare, dat fiind numărul mare de neghiobi în rândurile

nobilimii, dar, după cum bine știam din experiență, nu trebuia neapărat să te bizui pe mame să ofere asemenea daruri, indiferent câte cântece și povești s-ar născoci despre asta. Sau poate am avut dreptate, și binecuvântarea mamei Irinei era într-adevăr anapoda.

Poate cu excepția mătușii mea Felitzja, care numai de neghiobie nu putea fi bănuită – mi-a fost cu neputință s-o pun vreodată în încurcătură fără să cheltuiesc resurse însemnate de putere – și care i-a cerut lui Ilias s-o ajute să se târâie până la mine înainte de plecare ca să-mi spună cu glas resemnat:

– Asta este, te-ai căsătorit cum o fac cei mai mulți dintre bărbați, de dragul unui chip frumos, așa că acum învrednicește-te și ai grijă să se lase cu un botez înainte să treacă anul.

Mi-a spus toate astea, în timp ce Ilias, care încerca să se strecoare în patul meu încă înainte să-și dea seama ce și-ar fi dorit odată ajuns acolo – mulțimea de stihuri proaste cu care m-a chinuit între timp nu suferă descriere –, stătea în picioare lângă ea, părând gata să izbucnească în plâns dintr-o clipă într-alta.

Mi-a venit să mă ridic și să strig în gura mare către toți că soția mea nu doar că nu era dumnezeiesc de frumoasă: nu era nici măcar interesant de urâtă; conversația ei nu era alcătuită decât din insulte, avertismente grozave și dăscăleală plictisitoare pe care nici măcar nu puteam s-o ignor; iar *ei* cu toții erau cu desăvârșire idioți închipuindu-și că aș fi putut vreodată să am atâta prost-gust încât să mă îndrăgostesc de o pațachină plicticoasă, banală și cu față de cal. Singura pricină pentru care îmi înfrânam tentația era că aș fi avut jenanta obligație de a-i lămuri de ce anume mă *căsătorisem* cu ea. „Pentru că așa mi-a spus demonul meu", nu prea suna ca un motiv acceptat îndeobște de toată lumea, chiar și când ai pe cap o coroană. Și *aș fi găsit* și mai multe pricini împotrivă, dacă aș fi știut în ce anume mă băgam.

În condiții obișnuite, când prietenul meu poftește să se înfrupte, de obicei nu durează mult. Doar mă țin de nas și îmi las mintea să hoinărească până ce încetează strigătele, apoi acopăr urmele tărășeniei și câteodată trimit în semn de plată o pungă cu bani către destinația potrivită. M-am ciondănit cu el din pricină

că înhaţă oameni nepotriviţi, cum ar fi unii nobili sau părinţi de prunci, dar fără să apară resentimente între noi: face aşa doar pentru că nu e deloc mofturos. În afară de cazurile în care nu fac cumva vreo prostie cum ar fi să-i zâmbesc încurajator unei servitoare sau unui valet bine făcut, chiar în plină zi, şi atunci cu siguranţă mă trezesc cu leşurile lor holbate în patul meu, câteva nopţi mai târziu. „De ce nu te-ai căsătorit cu fiica prinţului Ulrich?" Într-adevăr. Demonul e încântat să facă asemenea grozăvii – la care se adaugă plăcerea de a-l lua prin surprindere pe sărmanul nesăbuit care crede că se va alege cu desfătarea de-o noapte şi cu o răsplată frumuşică dimineaţa. Mi-e frică de noaptea în care Ilias va trece cu adevărat la fapte şi-şi va croi drum până în iatacul meu, mituind în dreapta şi-n stânga. Mătuşa mea n-are să fie deloc fericită atunci. Cât despre fata lui Ulrich, dacă i-aş fi *lăsat* pe sfetnicii mei să mă bage în pat cu ea, ar fi avut o mulţime de obiecţii de făcut după aceea, dacă nu avusese niciuna înainte.

Dar nu şi dulcea, nevinovata Irina, căreia cu siguranţă nu i se zbate o pleoapă în faţa celor mai mari grozăvii. Gândind în urmă, n-ar fi trebuit să cred nici măcar o clipă c-ar fi putut fi pusă în încurcătură la Curte; o femeie care se poate târgui cu sânge-rece cu un demon care vrea să-i soarbă sufletul cu greu ar putea fi intimidată de seniorul Reynauld D'Estaigne. Sau, şi mai la obiect, de propriul ei *soţ*.

Deja puteam întrezări viitorul apropiat prinzând contur dinaintea ochilor. Urma să rămân cu ea *pe cap*. Demonul meu blestemat avea să-i îmbrăţişeze oferta cu labele deschise, ca să zic aşa, mătuşa Felitzja avea să fie încântată de ocazia de a-l căsători pe Ilias cu o prinţesă înstărită – Curtea mea o credea deja răpitor de frumoasă, iar sfetnicii mei aveau să *adore* faptul că aveam o soţie care să-i asculte pălăvrăgind despre registrele fiscale, care să vină apoi să-mi predice ore întregi în locul lor, de vreme ce pe ea n-o puteam expedia. Şi toată lumea avea s-o iubească cu foc, aşa cum *pe mine* nu mă iubise nimeni niciodată.

Vai, şi peste cinci minute avea fără îndoială să-mi dea de ştire că se aştepta ca mariajul nostru să fie *consumat*, ca să poată să-mi

toarne unul sau doi moştenitori, în uralele şi mai zgomotoase ale tuturor. După aceea nu m-ar mai fi mirat deloc să mă trezesc într-o bună dimineaţă cu un cuţit înfipt între omoplaţi. Era ceva ineluctabil şi fioros în viitorul ce mi se deschidea înainte. Viaţa îmi era un şir neîntrerupt de monştri, unul după altul azvârlindu-mă încolo şi-ncoace, ca să le fac poftele; în timp, am învăţat să simt cu mare precizie dacă sosise ora mesei.

Iar *acum* era fără îndoială rost de o gustare. Băusem deja o jumătate de sticlă de rachiu cât soarele a început să coboare pe boltă, intrând pieziş prin ferestrele sălii de bal, şi am luat cealaltă jumătate cu mine sus, în odăile mele. N-aveam habar ce credeau servitorii că se întâmplase cu Irina, dar nici nu-mi păsa. N-avea decât să-şi facă griji singură de bârfele pe care le stârnea, dacă-i păsa aşa de mult.

Doar că, am remarcat posac, toate bârfele iscate ar fi sfârşit prin a face referire la *mine*. Urma să devin bau-baul care-şi încuia nevasta într-un dulap undeva, iar, dacă refuzam să mă întind pe spate şi să mă las încălecat când hotăra ea că a sosit timpul să mă ia în stăpânire, aveam să fiu jalnicul neputincios care nu era în stare să facă un copil cu cea pe care toţi păreau s-o creadă cea mai frumoasă femeie de pe faţa pământului.

Mă aflam într-o dispoziţie foarte bună când am ajuns în intimitatea odăilor mele şi, ca s-o fac să fie şi mai bună, abia am avut timp să mai trag o ultimă duşcă de rachiu, înainte ca focul să-mi ţâşnească din nodul aflat la baza ţestei şi să mă trântească în genunchi, ca pe o păpuşă de cârpă.

– Unde a plecat? a şuierat demonul, vorbind cu limba şi din gâtlejul meu, scormonind cu ghearele prin mintea şi prin amintirile mele îndeajuns cât să afle că Irina fugise din nou, după care a urlat de furie şi m-a răsucit prin aer, trâmbe de foc învăluindu-mi trupul.

– De ce-ai lăsat-o să plece? a mârâit şi nici nu m-a lăsat să răspund.

Mi-a vârât pe gât o torţă, pârjolindu-mi strigătele înainte ca să poată ieşi în văzduh, şi m-a trântit pe podea şi m-a biciuit sălbatic cu trâmbe de foc, fiecare lovitură pricinuindu-mi o durere aprinsă

sub piele. Nu aveam nimic de făcut în afară de a răbda. Din fericire, mă trântise pe spate: am descoperit că mă ajuta întru câtva în timpul bătăilor să urmăresc cu privirea desenul migălos de linii nesfârșite ale poleielii de pe marginea tavanului, de jur împrejurul încăperii. Demonul era în formă bună în seara asta: mă răsucise de pe o parte pe alta de cinci ori până când corecția a luat sfârșit, aruncându-mă cu o hotărâre posacă pe podea lângă gura șemineului. După care s-a strecurat în flăcările care trosneau în cămin și mi-a șuierat:

– Despre ce învoială e vorba?

Așadar, prinsese deja de veste citindu-mi gândurile, nu că asta l-ar fi putut întrerupe din a duce la bun sfârșit o ciomăgeală ca la carte.

Nici măcar un mușchi nu-mi zvâcnea fără să resimt o durere grozavă, iar în gât simțeam o asprime de parcă aș fi înghițit sticlă pisată, dar bineînțeles nimic din toate astea nu însemna că era ceva în neregulă cu mine. Demonul părea să simtă nevoia de a se ține de termenii de la început ai învoielii pentru frumusețe, coroană și putere, indiferent cât de mult se schimbau împrejurările, și pesemne trupul meu împodobit cu cicatrici nu era o priveliște potrivită. Dar în decursul anilor a devenit mare meșter în a da naștere unor senzații durabile de vătămare, fără ca în fapt să lase vreun semn în urmă.

– Regele Străvechilor în schimbul ei, asta-i învoiala, am spus și glasul meu a sunat absolut normal.

A trebuit să fac eforturi însemnate ca să nu-mi tremure glasul, căci îi plac lacrimile și nefericirea, așa că fac tot posibilul să nu i le ofer; ultimul lucru pe care mi-l doresc este să-l încurajez să-și mărească numărul de distracții. În ultimele zile am devenit pentru el mai degrabă un instrument plictisitor decât o jucărie captivantă. Am găsit un fel de a mă purta, între slugărnicie, pe care o apreciază atât de mult, și instigare, care îi provoacă accese de furie dezlănțuită. Trecuse cam un an de când a catadicsit să mă bată. Asta până când a intrat în scenă draga de Irina. Dacă un *alt* lucru îl umple de mânie, iar eu sunt ținta cea mai la îndemână – după

cum se întâmplă să fiu, inevitabil, cam mereu –, atunci nu prea am ce face în privința asta.

Nu eram tocmai doritor să risc să-l ațâț mai tare, însă oferta Irinei a avut un efect neașteptat: demonul a ieșit plutind din foc și s-a încolăcit în jurul meu, ca o pisică torcând. Tot mai simțeam flăcările lui atingându-mi pielea, dar numai cu totul întâmplător; nu mai încerca să-mi facă rău acum. Dar nu aveam cu ce mă apăra de lujerii incandescenți, care îmi arseseră iremediabil *veșmintele*. Irina a pufnit critic când i-am dat de înțeles că țin musai să nu poarte același veșmânt de două ori. Îmi închipui că i-ar fi mai degrabă pe plac să le dea de pomană săracilor sau să le dăruiască unor călugări adormiți din vreo mănăstire; asta s-ar potrivi de minune cu aiurelile virtuoase pe care a încercat să mi le vâre pe gât. Însă eu mi-am dat toată osteneala ca să mă asigur că toată lumea știe că *nu apar* niciodată îmbrăcat în aceeași ținută de două ori. Ultimul lucru de care aveam nevoie era ca lumea să înceapă să se întrebe ce s-a întâmplat cu pantalonii mei favoriți sau cu cizmele acelea scumpe de călărie pe care le-am purtat cu trei zile înainte. Mai degrabă să mă creadă un cheltuitor nesăbuit decât un vrăjitor – și avea să pară ciudat dacă nu țineam ca țarina mea să se potrivească cu mine la straie.

– Cum? a întrebat demonul, răsuflându-mi în ureche, gheare de foc încolăcindu-mi-se în jurul umărului, într-o strânsoare care îmi dădea fiori de groază pe șira spinării.

Am strâns din dinți ca să nu scot un urlet; avea să-mi dea drumul într-o clipă dacă nu-i trezeam cumva interesul.

– Cum o să mi-l dea în mână...

– A fost zgârcită cu amănuntele, am reușit să îngaim. A spus că regele de gheață face ca iernile să fie mai lungi.

Demonul a scos din gâtlej un soi de răget și s-a furișat din nou mai departe de mine, lăsând dâre de fum pe covoare în drumul spre focul din cămin. Am închis ochii și am răsuflat de câteva ori înainte de a-mi găsi curajul să reiau.

– Cu siguranţă că Irina minte în privinţa mai multor lucruri, însă neîndoios se ascunde undeva, am spus. Şi două viscole în iunie nu mai pot fi luate drept o simplă întâmplare.

– *Da, da*, a cârâit ca pentru sine, rozând leneş un butuc din foc. *Regele le-a ascuns sub zăpezi, iar unde fuge ea, eu nu pot ajunge... dar poate ea să mi-l aducă?*

Oricât de puţin credeam în lămuririle nemaipomenit de isteţe ale Irinei – căci nu-mi închipuiam nici măcar o clipă că nu putea închide ochii noaptea de grija *mea* –, ea îmi oferise nişte argumente de luat în seamă.

– Chiar dacă nu reuşeşte, n-avem nimic de pierdut s-o lăsăm să încerce, am spus. Eşti sigur c-o să poţi să-l înfrângi, dacă *reuşeşte*?

A izbucnit în hohotul lui bolborosit de râs.

– *Ah, o să-mi astâmpăr setea, o să sorb atât de adânc...* a murmurat el. *Numai că trebuie ţinut nemişcat. Un lanţ de argint să-i ferece vrerea, un cerc de foc să-i stingă puterea... adu-mi-l, da, adu-mi-l!* mi-a şuierat. *Adu-l la mine şi fii pregătit!*

– Desigur, Irina îţi cere făgăduiala, am adăugat.

Părea oarecum dornică să se încreadă în cuvântul unei creaturi necurate, în ciuda isteţimii şi evlaviei sale prefăcute, însă, de altfel, ea considera fără echivoc că încheiasem un târg cu demonul eu însumi ca să ajung pe tron, şi fără putinţă de tăgadă mă aflam acum pe tron, bucurându-mă de toate desfătările pe care mi le procura. Îmi închipuiam că situaţia mea ar fi o foarte nimerită lecţie deschisă despre cum trebuie să ai grijă ce îţi doreşti.

– *Da, da!* a spus demonul. *O să fie ţarină şi o să poarte coroană de aur şi o să aibă orice poftеşte, doar las-o să-l aducă la mine!*

Aşadar, avusesem dreptate: urma să rămân cu draga, cu minunata Irina legată de gât pentru restul zilelor mele şi nu aveam aproape niciun cuvânt de spus în această chestiune.

#

Am împletit noaptea întreagă, dar a trecut prea repede, căci dimineaţa Irina s-a întors la demon. După ce a plecat, am netezit

lâna cu mâinile, iar degetele îmi tremurau, ceea ce nu mi se întâmplase în timpul lucrului. Am lucrat flori și vrejuri de viță pentru acoperământul unui pat de nuntă și mi s-a părut că de fiecare dată când închideam ochii desenele din model creșteau parcă singure, mai iute decât le-ar fi putut împleti mâinile mele. Am moțăit un pic lângă foc, ostenită sub greutatea cuverturii din poală, până când ușa s-a închis iar cu zgomot și Irina mi-a pus din nou mâna pe umăr. Fața îi era cu totul nemișcată, încât m-am tras înapoi de frică pentru o clipă, și doar după aceea am recunoscut-o.

– Irinuşka, m-ai băgat în sperieți. S-a făcut deja noapte din nou? am întrebat.

– Nu, mi-a răspuns. Am încheiat târgul, Magreta. Demonul o să-mi dea pace și o să-l ia pe regele Străvechilor în locul meu. Vino! Plecăm la Vysnia de îndată. Trebuie să fim acolo peste două zile.

Mi-am lăsat lucrul de mână pe pat când am plecat cu Irina. Poate avea să vină altcineva în căsuță și să-i trebuiască într-o bună zi. N-am contrazis-o. Era leită taică-său în asemenea împrejurări, deși n-o știa, și știam că n-are niciun rost să mai zic ceva. Arătase astfel în odaia de lucru a fostului duce, și tot așa hotărât arătase și când a dus-o pe Irina la altar când s-a căsătorit cu țarul: cu picioarele pe pământ mergând înainte pe o cale, iar dacă apăreau cotituri, n-avea să se abată de la drumul drept. Așa arăta acum și fiica lui.

Am sperat doar să nu mai fie atât de frig când m-a adus în palat, într-o încăpere plină de oglinzi strălucitoare și de tăcere, unde se afla o harpă la care nu cânta nimeni. Însă zăpada de pe pervazul ferestrelor era înaltă, iar în încăperea întunecată nu era niciun foc la care să-mi încălzesc mâinile. Și nu erau șanse să găsesc vreun foc aprins. Toți servitorii au fost cuprinși de o agitație teribilă când am ieșit din încăpere și au început să alerge pe coridoare, însă, când au dat cu ochii de Irina, s-au oprit și au făcut câte o plecăciune. Ea a întrebat numele fiecăruia, iar după ce slujitorii au plecat, și-a repetat pentru sine numele de trei ori – un șiretlic folosit și de tatăl ei, de fiecare dată când primea oameni noi sub arme. Dar de ce ajutor îi puteau fi fetele de la spălătorie și valeții, când avea de-a stânga și de-a dreapta un demon și un diavol?

Am urmat-o în curtea interioară a castelului, unde o sanie împărătească era pregătită pentru drum, un rădvan mare încărcat de poleială, vopsit proaspăt cu alb, poate chiar în acea dimineaţă, şi lângă ea stătea ţarul însuşi, înveşmântat în blănuri negre cu ciucuri de aur, cu mănuşi de lână roşie cu blană neagră; Vai, ce puşti înfumurat, cu ochii ţintă la fata mea, pe care n-o mai puteam ascunde de el!

– Magra, ţarul e vrăjitor, mi-a spus pe când avea nouă ani, cu pletele curgându-i pe umeri pe sub peria de argint asemenea unui râu întunecat, în timp ce stăteam lângă foc într-o odăiţă din palatul fostului ţar.

„Ţarul e vrăjitor", chiar aşa mi-a zis, liniştită şi cu voce tare, de parcă era un lucru pe care l-ar fi putut spune oricine oricând, fără să se întâmple nimic rău, ca şi cum o fată l-ar fi putut spune la cină în faţa întregii Curţi la fel de uşor cum i-l spunea, abia ieşită din baie, bătrânei ei doici; o fată care era doar fiica unui duce a cărui nouă soţie era deja însărcinată.

Dar lucrurile au luat o întorsătură şi mai urâtă după aceea: după ce am atins-o peste obraz cu peria şi i-am zis să nu mai spună asemenea lucruri, şi-a dus mâna la obrazul de pe care culoarea pălea deja, m-a privit stăruitor:

– Dar e adevărat, a spus ca şi cum ar fi avut vreo însemnătate, şi a adăugat: Îmi lasă veveriţe moarte ca să le găsesc.

Nu i-am mai dat voie să iasă în grădină cât am stat la Koron, chiar dacă pielea i s-a făcut şi mai palidă, iar ea a devenit apatică şi ostenită să stea toată ziua lângă foc, ajutându-mă la tors. Cu sculurile de fir toarse am mituit-o pe fata care ne spăla podelele să-mi spună în fiecare zi ora la care ţarul se ridica de la masă: ştia de la sora ei, mai mare cu doi ani, a cărei sarcină de încredere era să ducă platourile cu mâncare la masă, iar pentru firul tors atât de subţire avea să ducă la spălătorie farfuriile ţarului, apoi să alerge în sus pe scări cam până la jumătatea lor şi să o cheme pe sora ei, care urca restul de scări până sus la noi, în odăile de sub pod, şi numai atunci o scoteam pe Irina să meargă la masă, în

ultimele clipe când se mai găsea doar hrană rece, înainte ca tacâmurile toate să fie strânse.

Așa am ținut-o șapte săptămâni, șapte săptămâni de chin, fiindcă țarul venea mereu foarte târziu la masă și zăbovea mult; însă în fiecare dimineață, pe când așteptam în odaie flămânde și înfrigurate, îi pieptănam părul Irinei până când slujnica venea să ne spună că țarul a plecat, și în fiecare seară îi găseam de lucru, punând-o să dărăcească lână, pe care mi-o dădea apoi ca pe niște norișori pufoși, până când mă puteam strecura în siguranță la bucătărie ca să culeg ceva resturi pentru masa de seară.

În cele din urmă, într-o dimineață, slabă și palidă cum era, s-a ridicat de pe scaun și a zbughit-o la fereastră: sufla un vânt rece, primul îngheț din an, și a strigat:

– Iarna va sosi curând și vreau să ies pe-afară, după care a izbucnit în plâns.

Mi s-a rupt inima, dar nu mai eram o fetișcană speriată să nu rămână prizonieră îndărătul unei uși pentru totdeauna. Știam că ușa închisă era chezășia siguranței noastre, după cum știam și că ușa nu era închisă mereu, drept care nu-i dădeam voie să iasă. În seara aceea, a venit servitorul ducelui, nerăbdător după urcușul pe scări, deoarece nu ne găsise așteptându-l în sala de mese; ne-a spus tăios că drumurile înghețaseră bocnă, așa că urma să plecăm acasă a doua zi dimineață. Am mulțumit tuturor sfinților după ce a plecat.

De atunci câștigasem pentru Irina șapte ani de siguranță, în care intrau și cele șapte săptămâni de răbdare neabătută, ceea ce nu era puțin lucru. Dar acești ani mi se păreau o nimica toată când îl vedeam pe Mirnatius cum o privește cu ochi împietriți. Trecuseră șapte ani, în goană parcă, și acum nu mai puteam să-i închid ușa în nas. Cineva mai puternic decât mine o dăduse de perete. Țarul i-a întins mâna înmănușată, iar ea s-a desprins de brațul meu, șoptindu-mi:

– Urcă în spate în sanie alături de gărzi, Magra. O să aibă grijă de tine.

Ostaşii erau nişte băieţi tineri, dar Irina avea dreptate; eram femeie în vârstă, cu părul cărunt, iar stăpâna mea era acum ţarina lor. Băieţii ăştia cam din topor m-au ajutat să urc în sanie, m-au învelit cu pături, mi-au pus un încălzitor la picioare şi mi s-au adresat cuviincios, numindu-mă „bunicuţă" şi „nanuşka", fără să-mi acorde niciun fel de atenţie în rest; sporovăiau între ei despre cârciumile bune din Vysnia, bombănind despre zgârcenia din bucătăriile ducelui, iar când au crezut c-am aţipit, au început să vorbească despre fete.

Îl tachinau şi-l înghionteau pe unul dintre dânşii, un tinerel voinic cu mustăcioară, îndeajuns de chipeş ca să facă fetele să suspine după el şi care nu vorbea despre nimeni, până când alt ostaş a râs şi a zis:

– Ah, lăsaţi-l pe Timur în pace, fiindcă ştiu bine unde-i stă inima: în cutia de bijuterii a ţarinei.

Au râs cu toţii, dar nu prea mult, şi au încetat a-l mai tachina. Când m-am ridicat în capul oaselor şi am căscat ca să le dau a crede că dormeam de-adevăratelea, i-am putut zări privirea rănită, de parcă fusese nimerit de o săgeată. Privea înainte, peste umărul vizitiului, la sania gonind în faţă; privind într-acolo, am putut şi eu zări pletele negre ale Irinei ieşind de sub căciula albă de blană.

#

Mirnatius nu mi-a vorbit pe durata călătoriei mai mult decât trebuia, având întipărită pe chip cea mai acră expresie cu putinţă.

– După cum pofteşti, a spus scurt, când i-am zis că ar trebui să plecăm de îndată spre Vysnia. Şi când anume o să-şi facă apariţia acest rege al Străvechilor? Răbdarea mea nu este nesfârşită, după cum cred că-ţi dai seama.

– Mâine-noapte, la Vysnia, i-am răspuns.

Chipul i s-a schimonosit, dar nu m-a contrazis. În sanie, m-a aşezat pe locul de lângă el şi a privit tot drumul în altă direcţie, în afară de popasul făcut în timpul drumului la curtea unui senior. Tot personalul curţii princiare ne-a ieşit înainte şi prinţul

Gabrielius însuși se afla printre ei, țanțoș și cărunt. Luptase alături de fostul țar și avea o nepoată de măritat care jinduise și ea să ajungă țarină, așa că avea toate motivele să-mi arunce o privire rece și înciudată când i-am fost prezentată, dar ciuda i s-a șters din priviri și a rămas înmărmurit, ținându-mi prea mult mâna în mâna lui, aproape holbându-se, după care mi-a zis cu voce joasă:

– Doamnă!

Apoi a făcut o plecăciune mai adâncă decât trebuia.

Pe toată durata cinei, Mirnatius m-a privit cu o disperare furioasă, de parcă îl aducea în pragul nebuniei să se tot întrebe ce vedeau ceilalți la mine.

– Nu, nu rămânem peste noapte, a răspuns apoi, cu o îngrozitoare lipsă de curtoazie, ofertei prințului de a ne găzdui peste noapte, aproape târându-mă până la sanie, animat de ceea ce părea a fi o izbucnire de gelozie.

S-a trântit cu putere în colțul lui, cu fălcile încleștate, și s-a răstit la vizitiu să mâne caii mai iute, iar după ce am pornit, mi-a aruncat priviri fugare, pe jumătate în ciuda voinței lui, ca și cum ar fi crezut că era cu putință să-mi surprindă frumusețea tainică și s-o ia pe nepregătite înainte de a dispărea imaginea.

N-a trecut mai mult de o oră când a poruncit dintr-odată să ne oprim în mijlocul pădurii și i-a cerut unui valet să-i aducă cutia de schițe: o piesă frumos lucrată, din lemn incrustat cu aur, care se desfăcea ca un soi de șevalet mai mic, având înăuntru un caiet gros cu coli fine. A făcut semn ca sania să pornească și a deschis caietul de schițe. Am prins cu coada ochiului frânturi de desene în timp ce întorcea paginile – schițe, modele și chipuri ce mă priveau și ele dintre pagini – unele dintre ele frumoase și cunoscute, surprinzând opulența Curții lui –, însă pe o pagină anume a pâlpâit ca o umbră un alt fel de față, ciudată și înfiorătoare. Nu era nici măcar o față, mi-am dat seama după ce a dispărut; era doar un contur schițat din câteva umbre răzlețe, ca niște dâre de fum, dar era de ajuns ca să sugereze ceva îngrozitor.

S-a oprit din frunzărit asupra unei coli albe, aproape de sfârșitul caietului.

– Stai dreaptă şi uită-te la mine! mi-a spus tăios, iar eu m-am supus fără să mă împotrivesc, fiind şi un pic curioasă.

Mă întrebam dacă magia avea să lucreze şi când bărbaţii îmi priveau chipul desenat. Mirnatius desena repede, cu o mână sigură, uitându-se mai mult la mine decât în caietul de schiţe. Pe măsură ce sania gonea înainte, chipul meu prindea contur cu repeziciune pe coala albă, iar când a terminat, ochii i-au încremenit asupra desenului, după care l-a rupt din caiet cu o smucitură furioasă, şi mi l-a întins:

– Spune-mi, ce *văd* toţi ceilalţi?

Am luat coala şi, pentru prima dată, m-am privit cu coroana pe cap. Era mai mult din mine, mi s-a părut, în cele câteva linii schiţate de el, decât în ce văzusem vreodată într-o oglindă. Nu fusese lipsit de delicateţe, chiar dacă nu mă măgulise deloc pe hârtie, şi îmi alcătuise cumva chipul din bucăţi: o gură subţire şi un chip slab, sprâncenele groase şi nasul acvilin al tatei, dar nu rupt în două locuri ca al lui, şi ochii – unul puţin mai sus decât celălalt. Colierul era redat printr-o mâzgălitură în jurul gâtului şi se putea zări şi coroana, şi cozile groase împletite de două ori atârnându-mi pe umeri, liniile desenului dând sugestia unui păr bogat şi plin de luciu. Faţa desenată era una obişnuită, nu neapărat frumoasă, dar era fără îndoială chipul meu şi nu al altcuiva, deşi nu erau schiţate decât câteva linii pe foaie.

– Eu sunt, i-am spus, şi i-am întins desenul, dar n-a vrut să-l ia.

Se uita la mine, iar soarele asfinţind se oglindea roşiatic în ochii lui, iar când a coborât şi mai mult pe boltă, s-a aplecat spre mine şi mi-a spus cu glas ca de fum, mângâietor şi înfricoşător în acelaşi timp:

– *Da, Irina, pe tine te văd cu toţii, dulce şi rece ca gheaţa. Ai să-ţi ţii făgăduiala? Adu-mi-l pe regele iernii, şi-o să te fac regina verii.*

Am strâns mâinile, mototolind hârtia, şi mi-am dres glasul înainte să deschid gura:

– O să te duc la regele Străvechilor şi-o să ţi-l dau pe mână, am spus. Iar tu ai să juri c-o să mă laşi în pace după aceea, pe mine şi pe toţi cei pe care-i iubesc.

– *Da, da, da!* a rostit demonul, cu glas aproape nerăbdător. *O să ai parte de frumusețe și putere și bogăție, de toate trei negreșit; o coroană de aur și un castel înalt, tot ce poftești o să îți dau, doar să mi-l aduci mai repede...*

– N-am trebuință de promisiunile sau darurile tale, iar coroană și castel am deja, i-am spus. Am să ți-l aduc ca să scap Lithvasul de urgia iernii, iar de dorințele mele o să mă îngrijesc singură după ce ne lași în pace, pe mine și pe ai mei.

Nu i-au plăcut vorbele mele. Frântura de desen din caiet, acea umbră de groază, mă privea încruntată sub trăsăturile lui Mirnatius și a trebuit să mă îmbărbătez ca să nu mă trag înapoi.

– *Dar ce-ai vrea să primești, cu ce anume să te răsplătesc?* a spus cu glas nemulțumit. *Vrei oare tinerețe veșnică sau să ții în mâini o flacără vrăjită? Puterea de a încețoșa mințile oamenilor și de a-i face să ți se supună orbește?*

– Nu, nu și iarăși nu! i-am răspuns. Nu vreau nimic din toate astea. Refuzi ce-ți cer?

A scos un sâsâit înciudat și s-a încovoiat într-un fel nefiresc pe bancheta saniei, ridicându-i picioarele lui Mirnatius în aer și încolăcindu-i brațele pe după ele, lăsându-i capul să se bălăbănească înainte și înapoi, ca flacăra care cuprinde un buștean în foc. După care a mormăit:

– *Dar o să mi-l aducă... ea o să mi-l aducă...* și s-a holbat iarăși la mine, cu ochii roșii, șuierând: *Prea bine! S-a făcut! Dar, dacă n-o să mi-l aduci, tot mă voi ospăta, cu tine și cu cei dragi ție.*

– Mai amenință-mă o singură dată și o să plec și-o să-i iau cu mine, să trăim în ținutul Străvechilor, i-am spus, într-un gest de absolută bravadă. Și n-ai decât să flămânzești singur în iarna fără sfârșit, până când o să-ți dispară toată mâncarea și focul o să ți se stingă, rămânând din el doar jar și cenușă. Mâine-noapte o să ai parte de regele Străvechilor. Până atunci, piei din ochii mei! Tovărășia ta mi-e și mai urâtă decât a *lui*, ca să mă exprim cât se poate de cuviincios.

A șuierat către mine, dar atinsesem în el coarda unei amenințări de care nu-i păsase până atunci sau pesemne nici lui nu-i

plăcea tovărășia *mea*; s-a strecurat înapoi în trupul lui Mirnatius, ca o scânteie ce se stinge pierzându-și licărul roșiatic, iar el s-a prăbușit pe spate între perne, gâfâind cu ochii închiși, până ce i-a revenit răsuflarea. Când și-a venit în fire, a întors capul ca să mă privească.

– L-ai *refuzat*, mi-a zis, aproape furios.

– Nu sunt așa nesăbuită încât să primesc daruri de la monștri, am spus. De unde crezi că vine puterea lui? Nicio asemenea putere nu vine fără să plătești un preț.

A râs, zgomotos și ascuțit.

– Da, șiretlicul e să pui pe altcineva să plătească în locul tău, mi-a zis și a strigat către vizitiu: Koshik! Găsește-ne o casă unde să rămânem peste noapte!

S-a lăsat apoi pe spate între perne, acoperindu-și fața cu mâinile.

Nu judecase prea bine starea în care ne aflam când a poruncit să pornim iar la drum și nici eu n-o făcusem, prea ocupată să-i țin discursuri pompoase demonului. Singurul adăpost pe care l-am putut găsi a fost conacul unui boier de rând, mult mai modest decât palatul prințului Gabrielius, unde-am fi putut să rămânem. Firește, boierul și-a cedat cu dragă inimă dormitorul țarului și țarinei, iar în el se afla un pat cu draperii groase, însă restul suitei s-a îngrămădit peste noapte ca vai de lume. Se făcuse iar un frig mușcător, atât de rece încât caii și vitele au trebuit puse la adăpost; nu era chip ca vreun suflet să poată dormi afară, și nici în grajduri nu se prea găsea loc. Ceea ce însemna că vreo câțiva slujitori aveau să doarmă pe podele în odaia noastră, așa că nu mai puteam fugi nicăieri și, chiar dacă demonul dispăruse, *soțul* meu era încă acolo.

Noaptea nunții fusese pentru mine, de atâta timp, un lucru hidos și nefiresc de care eram de-a dreptul îngrozită, încât am uitat de teama obișnuită de a trebui să mă întind în pat lângă un străin. Mi-am spus cu oarecare ușurare că, cel puțin, Mirnatius nu mă *dorea*, oricât de neplăcut avea să-mi fie să stau în pat lângă el. Când servitorii au început să-l dezbrace, iar el a băgat de seamă că mă aflam încă acolo, s-a uitat și el spre pat, cu o privire absentă, plină de resemnare. Mai apoi, după ce lumânările au fost stinse și

ne-am aflat amândoi în pat, ţepeni unul lângă celălalt şi cu draperiile trase, înconjuraţi de frigul ce se strecura până la noi în pofida pereţilor groşi din bârne şi a focului din cămin, a răsuflat adânc şi cu furie, întorcându-se spre mine, cu gura strânsă ca a unui condamnat mergând spre butucul călăului.

L-am oprit, punându-i mâna în piept, privindu-l prin penumbra maronie, cu inima bătându-mi să-mi spargă pieptul.

– Iată-ne şi aici, draga mea soţie! a spus tare, cu amărăciune în glas, dar cu o mascaradă de tandreţe, pentru urechile celorlalţi din odaie, şi mi-am dat seama că intenţiona să mă aibă oricum.

Mintea mi-a stat în loc, goală ca o coală albă. Dincolo de baldachinul patului se aflau patru servitori cu urechile ciulite: dacă spuneam *nu*, dacă spuneam nu încă, dacă mă auzeau – apoi mâinile lui mi-au mototolit cămaşa de noapte, trăgându-mi în sus broderia fină de olandă peste coapse, în timp ce degetele i se plimbau nestingherite pe pielea mea.

Mi-a venit să sar ca un arc, cuprinsă fără voie de un fior, iar obrajii mi s-au înroşit, fierbinţi şi dureroşi. După care am spus şi eu, tot tare:

– O, *iubitule!*

Dar mi-am proptit mâinile în pieptul lui şi l-am împins înapoi, cât de tare am putut.

Nu se aştepta la aşa ceva şi, cum se sprijinea pe pat numai în braţe, a căzut după brânca primită. S-a ridicat, cu o oarecare indignare, ca un bărbat condamnat să facă asta, iar eu m-am aplecat spre el şi i-am şoptit cu glas aprig:

– Zgâlţâie patul!

S-a holbat la mine, ca şi cum nu mă auzise bine. Eu, între timp, mă mişcam viguros încoace şi încolo, îndeajuns cât să fac lemnul bătrân să scârţâie în auzul celorlalţi, ca să le dau dovada, şi cu o privire pe jumătate uluită Mirnatius mi s-a alăturat, până când am scos un mic geamăt pentru plăcerea publicului nostru, iar el a smuls pe neaşteptate o pernă şi şi-a îngropat faţa în ea, scuturat de un hohot de râs atât de puternic, încât pentru o clipă am crezut că era din nou victima demonului.

Apoi, dintr-odată râsul a fost înlocuit de plâns, atât de înăbuşit că n-am reuşit să-l aud nici chiar de lângă el, îndărătul draperiilor groase; l-am auzit doar când a trebuit să-şi tragă răsuflarea între hohote. Dacă plânsul i s-ar fi auzit în odaie, n-am fi avut cum să-i păcălim cu teatrul nostru ieftin; în schimb, scotea doar oftaturi scurte, neîntrerupte de vreun alt sunet.

Am rămas lângă el nemişcată ca o momâie; nu ştiam ce să mă fac. Nu voiam să simt nimic şi la început mi-a displăcut ce se întâmplase – că avusese prostul gust să plângă de faţă cu mine de parcă avea dreptul să se aştepte să-mi pese de plânsul lui –, însă nu mai auzisem pe nimeni plângând astfel. Îmi fusese şi mie frică, mă simţisem rănită şi, mai cu seamă, întristată, dar nu sălăşluiau în mine hohote ca acesta. *Mirnatius* m-ar fi făcut să plâng cu aşa hohote neomeneşti dacă m-ar fi dat pradă demonului. Aşa cum se pare că era el devorat chiar în clipa aceea.

Şi totul numai din vina lui, aş fi zis, şi chiar mi-am repetat asta cu glas aspru, iar şi iar, în timp ce stăteam acolo observându-l, iar trupul i se înmuia lângă mine ca zăpada care se topeşte, cuprins de liniştea moale a oboselii. Dar tot îmi părea rău pentru el, chiar dacă nu voiam, de parcă încerca să-mi deştepte compasiunea. Am stat pe pat cu genunchii la gură, sub cămaşa de noapte, şi cu braţele înfăşurate strâns în jurul lor, încercând să ţin în mine ce simţeam, până când mi-am închipuit că poate a adormit. Am îndrăznit să arunc o privire peste umărul lui: avea ochii deschişi şi goi, dar roşul sângeriu începea să-i părăsească, după care i-a închis şi şi-a îngropat faţa în pernă.

CAPITOLUL XVIII

M-am temut că lui Stepon şi mamei lui Miryem avea să le fie greu să meargă prin zăpada mare, după ce am părăsit coliba. Însă zăpada era îngheţată zdravăn şi păşeam fără să ne afundăm. Doar Serghei a căzut, de două ori, şi i-am scuturat neaua de pe haine, ca nu cumva să se topească şi să-i ţină frig. Şi nu a durat prea mult până să ieşim la liman. Mergeam poate cam de o oră şi, chiar dacă aluneca pe zăpadă, Serghei a spus dintr-odată:

– Cred că zăresc drumul.

Şi avea dreptate. Am ieşit dintre copaci şi am văzut râul, îngheţat bocnă, şi alături de el, drumul, cu urme de sănii întipărite pe zăpadă.

Am întâlnit case şi sate pe drumul spre Vysnia tot restul. Erau aşa de dese fiindcă ne apropiam de oraş, ne-a lămurit mama lui Miryem. N-am reuşit să înţeleg cum a fost cu putinţă să ne aflăm aşa aproape de atât de multe case. Eram atât de departe de drum, afundaţi adânc în pădure, când am găsit coliba. Era ciudat că nu auziserăm zgomote scoase de oameni şi că Serghei nu s-a întâlnit cu nimeni de câte ori a ieşit după lemne. Însă satele şi casele erau acolo. Îmi era un pic frică să dau cu ochii de oameni, dar nu ne-a băgat nimeni în seamă. Când a început să se întunece, tatăl lui Miryem ne-a spus să aşteptăm în drum şi a pornit pe jos către cea mai apropiată casă aflată înaintea noastră, o gospodărie ţărănească. S-a întors cu un coş plin cu merinde şi ne-a spus că-l plătise pe stăpânul casei ca să ne lase să dormim în hambar deasupra

animalelor în noaptea aceea. Dimineaţa am străbătut restul de drum până la Vysnia şi nu ne-a luat decât câteva ore de mers.

Vysnia nu semăna deloc cu târguşorul nostru. Am crezut că avea să semene cu târgul nostru, doar că ceva mai mare, când de fapt semăna cu o clădire uriaşă. Tot ce se putea zări din el era un zid care se întindea cât puteai cuprinde cu ochii. Era alcătuit din cărămizi roşii, clădite una peste alta şi atât de înalt, încât nu puteai vedea dincolo de el, ba chiar şi mai înalt de-atât. Nu erau ferestre în zid, în afară de unele foarte înguste aflate foarte sus, aproape de metereze, care păreau atât de mici încât a fi trebuit să-ţi lipeşti faţa de ele ca să priveşti cu un singur ochi. Singura poartă de intrare se găsea la capătul drumului, atât de mare că încăpea prin ea o ditamai sania trasă de patru cai, burduşită cu lână.

Altă cale să te apropii de ziduri nu era. De jur împrejurul zidului, fusese săpat un şanţ adânc chiar lângă margine. Era plin cu zăpadă, dar ne dădeam seama că era vorba de un şanţ pentru că zăpada era mai joasă înăuntru şi din ea ieşeau ţepuşe ascuţite de lemn: copaci zdraveni curăţaţi de crengi şi ascuţiţi bine la vârf. Arătau de parcă locuitorii nu şi-ar fi dorit să intre nimeni niciodată în oraşul lor.

Dar la porţile oraşului o mulţime mare de oameni aşteptau să intre. Nu mai văzusem niciodată atâţia oameni. Coada se întindea în josul drumului, ca un cârd de păsări în mers. Când am ajuns destul de aproape ca să putem vedea zidul şi oamenii înşiraţi, m-am apropiat de Serghei, iar Stepon şi-a strecurat o mână în mâna mea, apucând-o strâns. N-a zis nimic până ce nu mi-am aplecat capul în aşa fel încât să-mi poată şopti la ureche:

– N-am putea să ne întoarcem în căsuţa din pădure?

Însă părinţii lui Miryem nu păreau să se îngrijoreze.

– O să fie ceva de aşteptat astăzi, a spus mama lui Miryem. Un oaspete de vază vine, pesemne, să-i facă o vizită ducelui. Vedeţi, ţin intrarea liberă până la sosirea alaiului.

– Am auzit că vine ţarul, ne-a spus o femeie aflată în faţă la coadă, întorcându-se spre noi. Purta o rochie bună din lână cafenie brodată pe poale, cu o broboadă roşie pe cap şi un coş pe braţ;

fiul ei era un tânăr tăcut cu zulufi la tâmple, așa cum purta și panov Mandelstam, ceea ce înseamnă că erau și ei evrei.

– Țarul! a exclamat mama lui Miryem.

Cealaltă femeie a încuviințat din cap.

– S-a căsătorit cu fiica ducelui săptămâna trecută. Și deja a revenit în vizită! Sper să nu fie un semn rău.

– Sărmanei fete îi este dor de casă, a spus mama lui Miryem. Ce vârstă are?

– O, e destul de mare pentru măritiș, a răspuns femeia. Soră-mea mi-a arătat-o prin oraș anul trecut, în trecere, însoțită de servitori. Nu-i vreo mare frumusețe, dacă mă-ntrebi pe mine, dar se spune că țarul s-a îndrăgostit de ea la prima vedere.

– Ei bine, doar inima știe ce îi e pe plac, a spus panova Mandelstam.

Nu o mai auzisem niciodată vorbind cu cineva astfel. Am crezut că, pesemne, se cunoșteau, dar după un timp, mama lui Miryem a întrebat:

– Ai rude aici în oraș?

Femeia i-a răspuns:

– Sora mea și soțul ei locuiesc în oraș. Noi avem gospodăria și acareturile la Hamsk. Dumneata de unde ești?

– De la Pavys, a spus mama lui Miryem. O zi de drum până aici. Am venit pentru nunta nepoatei mele, Basia.

Femeia a scos un strigăt de bucurie și a prins-o pe după umeri pe panova Mandelstam.

– Isaac, mirele, e nepotul meu! a exclamat.

S-au sărutat pe obraji și s-au îmbrățișat, după care au rostit numele unor oameni pe care nu-i cunoșteam: dintr-odată, au devenit prietene. N-am putut înțelege cum s-au găsit stând amândouă la o coadă atât de lungă. Părea că e o vrajă la mijloc.

Am așteptat o bună bucată de timp. Aș fi crezut că era mai ușor să stai pe loc de cât să mergi, dar mă înșelam. Femeia avea merinde în coș și a stăruit să primim ceva de mâncare, iar eu mai aveam la rându-mi câte ceva în coșul meu, așa că am împărțit toată

hrana. Am măturat zăpada de pe niște cioturi de copaci și pietre ca să ne putem așeza măcar pentru scurtă vreme.

Pe când mâncam, parcă din pământul de sub noi a început un răpăit ca de tobe, apoi un zăngănit nu foarte îndepărtat. Bărbați înarmați au ieșit pe porțile orașului și i-au împins pe cei aflați la coadă și mai mult înspre marginea drumului și, când au ajuns în dreptul nostru, ne-au spus cu glas poruncitor să ne ridicăm și să fim gata să facem plecăciuni. Aveau săbii la cingătoare, săbii adevărate, nu de jucărie. Am mai așteptat o vreme, iar zăngănitul s-a auzit din ce în ce mai tare, până când a ajuns dintr-odată chiar lângă noi. Am văzut cai negri cu valtrapuri roșii cu auriu și o sanie lungă și joasă, cioplită în modele meșteșugite și poleită cu aur strălucitor, iar în ea ședea o fată cu o coroană de argint pe cap. Goneau atât de iute, încât i-am zărit doar preț de câteva clipe, după care au dispărut. Sania cea mare a intrat ca vântul pe porți, în zidirea urieșească a orașului, și a dispărut fără măcar să încetinească. „Țarina, țarina!" i-am auzit pe unii oameni strigând, dar am uitat de plecăciuni, cât a fost sania în dreptul nostru, apoi ne-am plecat genunchii, dar prea târziu, însă am făcut bine, pentru că au mai trecut și alții în fața cărora să ne înclinăm: sănii burdușite cu genți, cufere și ticsite cu oameni, atât de mulți oameni încât își puteau face un sat al lor, cu toții din suita țarului, de parcă nu era un singur om, ci un întreg, alcătuit din această mulțime omenească.

După ce au trecut țarul și alaiul lui și au intrat în oraș, gărzile au început să ne lase să intrăm. Am așteptat tot acest timp doar ca țarul să poată intra în oraș fără să trebuiască să aștepte. Coada era acum mai lungă îndărătul nostru decât înaintea noastră. Dar, de îndată ce ne-au lăsat să trecem, ne-a luat cam o jumătate de oră până ce am ajuns la porți, chiar dacă ne ținuseră ore întregi până să ajungem aici. Eram atât de obosită de așteptare, încât nu-mi doream decât să trec dincolo de poartă, însă Stepon înainta cu mare greutate, așa că oamenii din spatele nostru au început să ne sufle în ceafă, nerăbdători. Stepon se uita speriat la porți.

– Dacă n-o să mai putem ieși din oraș? m-a întrebat.

N-am ştiut ce să-i răspund. Apoi ne-am apropiat şi mai mult de porţi şi am văzut că oamenii nu intrau în oraş nestingheriţi. Bărbaţi înarmaţi cu săbii le puneau întrebări şi luau notiţe. M-a cuprins frica. Ce ne făceam dacă ne întrebau cine suntem, de unde venim şi ce căutam în oraş? Nu ştiam deloc ce-aş fi putut spune.

Dar Panova Mandelstam a venit la noi şi m-a apucat de mâna de care nu mă ţinea Stepon, m-a strâns uşor şi mi-a spus cu glas blând:

– Să tăceţi şi să nu spuneţi nimic.

Când am ajuns la porţi, panov Mandelstam a vorbit cu un om cu sabie, apoi l-am văzut strecurându-i un ban de argint, iar acesta a spus: „Bine, bine", făcându-ne semn să trecem.

Am fost aşa de bucuroasă şi am simţit atâta uşurare, încât am mers tot înainte, fără să mă gândesc la asta, până ce m-am trezit în oraş. Zidul era atât de gros încât mi-a luat douăzeci de paşi de la poarta de intrare până la cea care dădea drept în cetate. Tot drumul spre inima oraşului am auzit un zgomot din ce în ce mai puternic. Odată trecuţi de zidurile groase, cerul s-a deschis albastru deasupra capetelor noastre şi ne-am trezit înconjuraţi de clădiri înalte, ca şi cum oraşul, ca un balaur, le înghiţise şi pe ele odată cu noi şi cu ceilalţi oameni.

Stepon s-a oprit, şi-a dus mâinile la urechi şi n-a vrut să mai înainteze. Când l-am atins, tremura ca varga. Panova Mandelstam a spus:

– Haide, o să se facă mai linişte când o să ieşim de pe străzile aglomerate!

Însă Stepon nu s-a putut urni, până când Serghei l-a liniştit:

– Vino, Stepon, o să te duc în cârcă!

Nu mai făcuse asta de când Stepon era mititel, iar acum se făcuse destul de mare ca cizmele pe care panova Mandelstam i le dăduse să atârne pe umerii lui Serghei, lovindu-l în mers. Însă s-a cuibărit cu faţa lipită de ceafa lui Serghei şi nu a mai ridicat capul tot drumul.

Nu era uşor de mers prin oraş. Străzile fuseseră pline de zăpadă de ceva vreme, iar oamenii, ca să poată merge, o împinseseră din mijlocul drumului, vălurind-o pe ambele laturi ale străzii,

zărindu-se doar şănţuleţe în dreptul uşii fiecărei case. Însă străzile nu erau foarte largi şi ninsese chiar în ajun, iar acum valurile de zăpadă de pe margini ne treceau de cap şi în drum se mai găsea zăpadă care nu putea fi îndepărtată, neagră, murdară şi alunecoasă sub picioarele noastre. Eram împresuraţi din toate părţile de case înalte, care parcă se ciocneau una de alta nelăsând pic de loc în jur, nici pe stânga, nici pe dreapta, urcând spre cer cu acoperişurile aplecate în faţă, privindu-ne înaintând cu greutate pe caldarâm. Erau oameni încotro priveai. Nu era colţişor nelocuit în tot oraşul.

Am urmat-o pe panova Mandelstam. Ştia încotro mergea. Şi nu-mi puteam da seama cum. Fiecare cotitură pe lângă care trecea arăta aidoma celorlalte. Dar ea păşea hotărâtă şi sigură de parcă nu trebuia să se gândească încotro s-o apuce, şi avea dreptate, pentru că în cele din urmă am ajuns dinaintea altui zid, nu la fel de înalt ca primul, cu o poartă în el, şi încă doi oameni înarmaţi cu săbii. Panov Mandelstam le-a dat şi lor câte un bănuţ şi ne-au lăsat să trecem. Am crezut că urmează să ieşim din oraş, dar oraşul se întindea şi dincolo de aceste ziduri. Doar că în partea asta de oraş, toţi cei din jurul nostru erau evrei.

În afară de familia lui Miryem nu mai văzusem niciodată evrei, în afară de femeia întâlnită la coadă şi de fiul ei. Acum nu vedeam în jurul meu decât evrei. Trăiam un simţământ ciudat. M-am gândit că la fel trebuie să se fi simţit şi Miryem când a fost nevoită să plece în împărăţia Străvechilor. Dintr-odată, toţi cei din jurul tău seamănă unul cu altul, dar sunt feluriţi de tine. După care m-am gândit din nou că pentru Miryem lucrurile stăteau deja astfel. Aşa era pentru ea tot timpul în oraş. Aşa că poate nu i s-a părut atât de ciudat printre Străvechi.

Astfel, gândindu-mă la Miryem şi întrebându-mă oare ce-o fi făcând, mi-am dat dintr-odată seama că panova Mandelstam venise în oraş după Miryem. M-am oprit în mijlocul străzii. Nu-i întrebasem ce caută în oraş. Am fost atât de bucuroasă să-i văd în pădure, pe ei şi pe Stepon, încât am avut loc în minte doar pentru bucurie, nu şi pentru întrebări. Bineînţeles că de

asta veniseră. Panova Mandelstam o căuta pe Miryem. Dar Miryem n-avea să fie în oraș.

A trebuit să merg mai departe, deoarece panova Mandelstam a înaintat netulburată și, dacă ne pierdeam de ea, Serghei, Stepon și cu mine n-am fi știut ce să ne facem. N-aveam habar cum să mai ies din acest oraș. Era ca și cum mă aflam într-o casă cu o mie de odăi și toate ușile arătau la fel. Am trecut printr-un iarmaroc mare și gălăgios și am ieșit într-o piață, ticsită de lume care făcea negoț, după care am cotit pe o stradă care mi s-a părut liniștită după zgomotul pieței, dar era încă foarte gălăgioasă față de liniștea din pădure. Strada s-a făcut din ce în ce mai liniștită pe măsură ce casele erau din ce în ce mai mari, cu ferestre largi din sticlă, iar aici zăpada era adunată în grămezi mai îngrijite, iar scări de piatră duceau din strada plină de nea până la ușile caselor. În sfârșit, am ajuns dinaintea unei case mari de tot, cu poartă arcuită și cu curte, în care se aflau cai și oameni cărând lucruri într-o forfotă de nedescris.

Mama lui Miryem s-a oprit pe treptele de la intrare. Îl ținea de braț pe panov Mandelstam, iar el a privit spre ușă și am crezut că nu voia să intre în casă, apoi au urcat scările împreună și ea s-a întors să ne facă semn să venim după ei, așa că am urcat și noi scările și am intrat înăuntru.

– Rakhel! a strigat o femeie, cu părul cărunt, în nuanțe de cenușiu, argintiu și alb.

Trăsăturile chipului ei îmi aminteau de panova Mandelstam și cele două femei s-au sărutat pe obraji și mi-am închipuit că trebuie să fie bunica lui Miryem. Mama lui Miryem avea la rândul ei o mamă, care era în viață.

– Și Josef! Ce multă vreme a trecut! Haide, poftiți, scoateți-vă hainele groase! a adăugat bătrâna, sărutându-l pe obraji pe panov Mandelstam.

Mi-a fost teamă ca panova Mandelstam să n-o întrebe pe mama ei de Miryem încă de la sosire, dar n-a făcut-o. Mai multe femei au ieșit de la bucătărie și s-a auzit zvon de glasuri, salutându-se și vorbind de felurite lucruri. Am crezut că din cauză că vorbeau atât de repede nu puteam eu înțelege nimic, apoi mi-am dat seama

că spuneau cuvinte de care n-aveam habar, amestecate cu vorbe care-mi erau cunoscute. Asta m-a făcut să-mi doresc să plec de îndată de acolo, să mă întorc la căsuţa din pădure. Stând la masă în casa panovei Mandelstam, mâncând din farfuria lui Miryem, am ajuns să-mi închipui în taină, în adâncul sufletului, fără să vreau cu adevărat, că aş putea să-i iau locul lui Miryem, dar acum simţeam că nu ştiusem niciodată ce anume însemna acest loc. Văzusem o parte din el, dar nu întregul. Acesta de aici era tot locul lui Miryem, iar eu nu mă regăseam în el. Nu eram deloc dorită aici.

Aş fi plecat dacă aş fi ştiut încotro s-o apuc. Serghei era lângă mine, iar Stepon se dăduse jos din spinarea lui şi se împingea în mine, cu capul în coasta mea, trăgându-şi şorţul meu peste faţă. Ar fi venit şi ei cu mine bucuroşi. Însă nu ştiam unde să ne ducem. Apoi mi-am auzit numele: panova Mandelstam o trăsese deoparte pe mama ei din zvonul de glasuri şi îi spunea cu glas domol ceva despre mine, despre noi trei, mamei sale, care asculta îngrijorată, măsurându-ne cu privirea. Voiam să ştiu ce îşi spuneau, de era atât de îngrijorată bătrâna, şi mă întrebam ce-aveam să ne facem dacă i-ar fi spus fiicei ei că nici măcar de dormit nu putea să ne primească în casa ei. Îi puteam pricinui necazuri şi nici măcar nu ştia cine suntem.

Dar bătrâna nu a spus nimic din toate astea. I-a zis ceva mamei lui Miryem, care a venit apoi la noi cu un zâmbet care parcă spunea că totul avea să fie bine, dar nu era întru totul sigură de asta, după care ne-a condus înăuntrul acelei case mari. Era o scară care urca la primul cat şi am urmat-o pe mama lui Miryem într-un coridor larg cu o carpetă pe mijloc, iar la capătul coridorului era o altă scară şi am urcat-o şi pe aceea, după care *încă una*, cu trepte de lemn, şi în sfârşit ne-am trezit într-un holişor fără covoare pe jos, doar cu podele goale din scânduri, şi se găseau doar două uşi de fiecare parte a holişorului şi încă una în tavan, de care atârna un capăt de frânghie. Panova Mandelstam a deschis uşa din stânga şi ne-a vârât într-o odaie de mărimea căsuţei din pădure; într-atât de mare era casa în care intrasem, încât puteai urca mult şi bine pe scări, iar la ultimul cât dădeai de o altă casă – oraşul însuşi era

atât de mare, încât se aflau în el multe case de felul acesteia, pe care nu le puteai deosebi una de alta.

Însă în încăpere se afla o fereastră, pe peretele aflat de cealaltă parte a uşii, iar Stepon s-a smuls din mâna mea şi a alergat acolo, apăsându-şi faţa întreagă de geam, cu un strigăt. Am crezut că era supărat, dar a spus doar atât:

– Suntem păsări! Wanda, Serghei, priviţi! Suntem păsări!

M-am dus un pic speriată lângă el, după care ne-am uitat prin geam şi Stepon avea dreptate: eram într-adevăr păsări. Urcasem atât de sus în casa cea mare, încât acum vedeam de deasupra acoperişurile altor case, privind jos în stradă. De sus puteam zări piaţa prin care trecusem, doar că era atât de mică încât o puteam acoperi cu mâna dacă mi-o lipeam de geam, şi se putea vedea şi zidul împrejmuitor al oraşului, doar o linie subţire, ca un şarpe portocaliu dând ocol oraşului, cu spinarea acoperită de zăpadă, iar dincolo de el se afla pădurea, iar toţi copacii din ea întruchipau un întreg mare şi întunecat, acoperit de o pătură groasă de nea, atât de albă că mă dureau ochii privind-o. Zăpadă albă se găsea şi pe acoperişurile caselor, însă jos în stradă neaua era murdară şi neagră, dar de la aşa o înălţime nici măcar zloata din stradă nu arăta urât.

– Veniţi, aşezaţi-vă şi odihniţi-vă! ne-a spus mama lui Miryem.

Din pricina priveliştii de pe fereastră, nici măcar nu cercetasem odaia. Erau trei paturi în ea, paturi adevărate, făcute din lemn, fiecare dintre ele cu saltea, cu pături şi perne. Era şi o mică vatră, fără foc aprins în ea, dar în odaie era oricum foarte cald, iar lângă fereastră se afla o măsuţă cu un scaun sub ea şi în faţa căminului alte două scaune. Scaunele aveau şezutul acoperit cu pernuţe, roase doar un pic.

– Trebuie că sunteţi flămânzi, ştiu. O să trimit să vă aducă ceva de mâncare. Îmi pare rău că v-am aşezat aşa de sus, în odăile servitorilor: toate odăile de culcare de la caturile de dedesubt sunt deja ticsite de oaspeţi. Dar unii dintre ei vor pleca mâine după nuntă, şi atunci n-o să mai fie aşa înghesuială.

N-am ştiut ce să spunem, aşa că n-am spus nimic, după care mama lui Miryem ne-a lăsat singuri şi ne-am aşezat pe câte un pat

şi ne-am uitat îndelung unul la celălalt. Ştiam că bunicul lui Miryem era bogat, dar nu ştiusem până atunci ce anume înseamnă să fii bogat. Bogat însemna că această odaie cu trei paturi, cu masă şi scaune şi o fereastră acoperită cu sticlă era ceva ce-ţi puteai lesne permite. Era chiar mai mare decât am crezut la început, pentru că, atunci când ne-am aşezat, am zărit o bucată mare de podea liberă între paturi, unde nu se aflau unelte de gătit, nici o grămadă mare de lemn de foc, nici oale, nici topor sau mătură atârnate pe perete. Pe peretele de deasupra patului meu se găsea un tablouaş care închipuia oraşul văzut de la fereastră, doar că anotimpul era primăvara, cu copaci înverziţi şi păsări în văzduh.

După o vreme panova Mandelstam s-a întors, însoţită de o fată, o fată înaltă şi voinică, cu părul strâns sub o basma, purtând o tavă mare şi grea încărcată cu mâncare, pe care a pus-o pe masă, după care a înclinat din cap spre panova Mandelstam şi a ieşit. M-am uitat în urma ei şi m-am gândit: fata asta eram eu; nu aveam loc în casa asta nici măcar să duc şi să aduc lucruri. Aveau deja pe cineva pentru treaba asta.

Stepon şi Serghei s-au pus pe mâncat de îndată, dar mie nu-mi venea să mănânc. Îmi era foame, dar simţeam o durere surdă în stomac când mă uitam la mâncare şi i-am spus panovei Mandelstam:

– Nu vă suntem de niciun folos aici.

Şi aproape că i-am zis *ar trebui să plecăm*, dar n-am fost în stare, pentru că nu aveam unde să ne ducem, dacă nu cumva ne preschimbam în păsări şi zburam de-acolo.

Panova Mandelstam m-a privit surprinsă.

– Wanda! Cum se poate, după cât ajutor ne-ai dat? Pot eu acum să spun, ei, la ce-mi mai poate fi de folos fata asta?

S-a întins spre mine şi mi-a cuprins chipul în palme, scuturându-mi uşurel capul înainte şi înapoi.

– Eşti o fată de ispravă şi ai o inimă bună. Ai muncit atâta fără să te plângi vreodată. De când ai venit la noi în casă, eu n-a mai trebuit să ridic un deget. Înainte să mă gândesc că un lucru trebuie făcut, el era deja gata. Am fost bolnavă, dar, pentru că tu mi-ai

fost de ajutor, m-am însănătoşit. Şi nu-mi ceri niciodată nimic. Nu iei decât ce-ţi îndesăm noi în mână. Aşa că acum trebuie să mă laşi să fac cum ştiu eu.

– Ce-mi îndesaţi în mână e mai mult decât tot ce am! am zis, pentru că mă durea s-o aud spunând lucruri neadevărate, ca şi cum aş fi venit s-o ajut din bunătate şi nu pentru că îmi doream să capăt argint şi să mă simt în siguranţă.

– Atunci înseamnă că n-ai de-ajuns, iar eu am mai mult decât îmi trebuie, a adăugat. Şşş, draga mea! Nu mai ai mamă, dar dă-mi voie să vorbesc cu glasul ei preţ de câteva clipe. Ascultă-mă! Stepon ne-a povestit ce s-a întâmplat la voi în casă. Sunt pe lume oameni cu suflet de lupi, care vor să-i mănânce pe alţii ca să-şi umple burţile. Aşa a fost la voi în casă dintotdeauna. Dar aici eşti alături de fraţii tăi şi nu te mănâncă nimeni, iar în sufletul tău nu-i nici urmă de lup. V-aţi hrănit unul pe altul şi aţi alungat lupul. Iar, dacă aţi găsit ceva de mâncare în casa mea, atunci mă bucur, mă bucur din toată inima. Sper că veţi găsi mereu.

Mi-a şters cu degetele mari lacrimile de pe faţă, deşi curgeau mai iute decât putea ea să şteargă.

– Şşş, nu plânge! mi-a zis. Ştiu că ţi-e teamă şi eşti îngrijorată. Dar astăzi o să aibă loc o nuntă aici. E vremea să ne veselim. Măcar astăzi să nu lăsăm tristeţea să intre în această casă. Bine? Acum aşază-te şi mănâncă ceva! Odihneşte-te puţin! Dacă vrei, când îţi trece oboseala, vino jos şi ajută-mă. Mai avem încă de lucru şi toată lumea care pune mâna e veselă. O să ridicăm baldachinul pentru mire şi mireasă, o să rânduim mâncarea pe mese, o să mâncăm împreună şi o să dănţuim, iar lupul hain n-o să poată intra. De mâine, o să ne gândim la altele.

Am dat din cap fără să spun nimic. Nu puteam rosti nicio vorbă. Mi-a zâmbit şi mi-a mai şters câteva lacrimi de pe obraz, după care a renunţat să mai încerce şi mi-a întins o batistă din buzunarul fustei, m-a mai mângâiat o dată pe obraz şi a ieşit. Serghei şi Stepon stăteau la masă privind cu jind la mâncare. Pe masă erau supă, pâine şi ouă, iar când m-am aşezat lângă ei, Stepon mi-a zis:

– N-am ştiut că e vrăjitorie când ai adus aşa ceva acasă, am crezut că era doar mâncare.

Le-am întins mâinile, dintr-odată: una lui Serghei de o parte, şi cealaltă lui Stepon de cealaltă parte, iar ei mi-au întins fiecare câte o mână şi ne-am ţinut strâns, strâns de tot; am alcătuit un cerc împreună, fraţii mei şi cu mine, în jurul mâncării care ne fusese oferită, iar în odaie n-a ajuns nici picior de lup.

#

Dimineaţa devreme, Mirnatius a tras draperiile patului şi i-a pus pe jar pe servitori încă înainte ca eu să mă trezesc; ne-au adus la pat ceai fierbinte pe o tavă şi pâine caldă cu unt şi gem, încă o tavă cu felii groase de şuncă şi brânză: mâncare consistentă, fără îndoială cea mai bună pe care o puteau oferi gazdele, deşi doar un pic mai răsărită faţă de hrana ţărănească. Mirnatius s-a strâmbat la vederea ei şi doar a ciugulit un pic. Eu m-am silit să mănânc, cu ochii plecaţi ca să nu-l privesc, îmbrăcat într-un halat de casă cu broderii luxoase, să nu-i văd mâinile şi gura. Focul din odaie îmi încălzea un obraz, însă celălalt obraz era şi el fierbinte. Îmi tot aminteam mâna lui pe coapsă şi inelul de argint vrăjit se încăpăţâna să nu absoarbă căldura din trupul meu.

A cerut să facă o baie şi a trebuit să rabd asta: i-au pus vana cu apă dinaintea focului şi două slujnice l-au spălat, în timp ce eu m-am străduit să nu le privesc mâinile plimbându-se pe trupul lui, am încercat să nu am vreun simţământ care să semene cu gelozia. Nu eram nici pe departe geloasă pe el, ci mai degrabă pe ce anume mă făcuse să simt, acel fior resimţit care ar fi trebuit să-i aparţină unui bărbat căruia i-aş fi dat *voie* să mă atingă; unui bărbat care şi-ar fi *dorit* să mă atingă, care putea fi cu adevărat soţul meu. Voiam ca acel tremur dulce al coapsei să fi fost un dar cu totul şi cu totul neaşteptat: voiam să fiu în stare să-l pot privi îmbăindu-se, să roşesc şi să mă *bucur* pentru asta. În schimb, trebuia să privesc dinadins în altă parte, pentru că, dacă toate aveau să-mi iasă după gândul meu, chiar în acea seară aveam să-l

arunc într-un puț părăsit împreună cu un rege al iernii și să-i îngrop pe amândoi sub dărâmături, ca să mă mărit apoi cu un bădăran de-o vârstă cu tata.

Magreta s-a strecurat în odaie, sfioasă și îndrăzneață în același timp, înarmată cu pieptăn și perie, ca să-mi aranjeze părul; mâinile ei pe umerii mei îmi puneau o întrebare tremurătoare la care nu-i mai puteam răspunde. Îmi spusese odată demult, cu vorbe repezite și cât se poate de banale, ce anume se întâmplă în pat între un bărbat și o femeie, pe când eram încă îndeajuns de tânără încât cele auzite să mi se pară niște aiureli, și m-a pus să-i promit fără șovăire că n-aveam niciodată să las vreun bărbat să-mi facă așa ceva înainte de a fi căsătoriți. „Nu c-o să se ivească prilejul să *rămâi* singură cu un bărbat, dacă asta depinde de mine, dușenka", a adăugat, cu un pic de întârziere, mângâindu-mi părul: nu făcea decât să transmită mai departe un discurs pe care i-l ținuse cineva demult tare; un discurs pe care-l ascultase cu luare-aminte și i se supusese de-a lungul întregii vieți.

După câțiva ani de la discuția aceea, când am crescut îndeajuns încât să înțeleg ce însemna *căsătoria* pentru fiica unui duce și de ce n-aveam să fiu niciodată lăsată singură cu un bărbat suficient de mult încât să apuc să aleg ceva înainte de a rămâne fără alegeri, mi-a vorbit din nou de fapta dintre așternuturi, de data asta cu glas mângâietor, ca despre ceva ce trebuie îndurat: nu era foarte rău, dura doar câteva minute, n-avea să doară prea tare, și oricum durea doar prima dată. Totuși, de astă dată, eram prea mare ca să mai pot fi mângâiată astfel. Înțelesesem că mă minte, fără să știu precis cum mă minte; poate că avea să doară de fiecare dată și poate c-avea să doară tare și poate c-așa urma să fie ani de zile – o sumedenie de posibilități neplăcute. Ba chiar o întrebasem de unde știa, la care s-a făcut trandafirie la față, s-a rușinat și a zis: „Toată lumea știe, Irinușka, toată lumea știe", ceea ce însemna că, de fapt Magra, habar n-avea de treaba asta.

Dar nu mi-a vorbit niciodată de alte posibilități, nu mi-a spus de ce m-a făcut să-i făgăduiesc de prima dată. Acum mă întrebam dacă Magra tânjise vreodată în felul ăsta și cum anume își

înăbuşise această poftă; ce coajă de pâine îşi îndesase în gură ca să nu-şi îngăduie să înghită seminţele unei nenorociri. Am rămas aşezată, cu mâinile Magrei împletindu-mi părul în cozi şi cu degetele împreunate în poală, iar inelul de argint fermecat strălucea ca aurul oglindind flăcările focului, în aceeaşi culoare ca pielea soţului meu, lucind cu o lumină chihlimbarie, pe când ieşea ud leoarcă din vană.

A rămas gol ca o statuie dinaintea căminului larg din faţa mea, în timp ce slujnicele îi ştergeau picurii de apă de pe trup cu prosoape moi: un pic cam prea drăgăstos, după cum m-am străduit să nu bag de seamă. Amândouă erau foarte drăguţe, desigur, alese pe sprânceană după gustul ţarului. Însă el doar a scuturat din umeri ca un cal apărându-se de muşte şi a rostit cu o vie nerăbdare:

– Hainele mele!

Fetele au plecat grăbite, alungate de valeţii personali ai ţarului, care i-au adus veşmintele, mătase şi catifea împăturite strat peste strat la fel de grijuliu precum armurile tatei, iar Mirnatius a bombănit pe toată durata toaletei, nemulţumit de câte o cută sau umflătură a straielor.

Eu eram deja îmbrăcată. Servitorii au făcut o plecăciune când Mirnatius i-a expediat, după care s-au întors spre mine chiar când Magreta îmi aşeza coroana pe cozile proaspăt împletite. Au rămas tăcuţi o clipă dinaintea mea, privindu-mă, după care au făcut o plecăciune şi mai adâncă; cele două slujnice s-au înclinat şi ele, tot adânc, şi s-au furişat afară din încăpere mână în mână, cu coşurile de prosoape şi săpunuri pe celălalt braţ, şuşotind pline de alean. Mirnatius le-a privit cu şi mai multă indignare uimită, apoi şi-a smuls brusc caietul cu schiţe din săculeţul atârnat pe perete. Fără măcar să se aşeze, mi-a schiţat din nou chipul din linii trase repede şi cu furie, şi s-a întors prinzând de braţ un servitor care încă intra şi ieşea golind cu găleata vana.

– Aruncă o privire pe asta! E ăsta un chip frumos? a întrebat cu glas poruncitor.

Desigur, sărmanul om s-a speriat foarte rău și s-a uitat la desen încercând doar să ghicească răspunsul dorit de țar; s-a holbat la schiță și a întrebat pe dată:

– Este Măria Sa țarina? după care s-a uitat la mine, apoi din nou la desen, și în cele din urmă l-a privit neajutorat pe Mirnatius.

– Ei bine? s-a răstit el. E un chip frumos sau nu?

– Da, a răspuns omul cu glas stins, de-a dreptul disperat.

Mirnatius a scrâșnit din dinți.

– *De ce?* Ce vezi frumos la el? *Uită-te* cu atenție și spune-mi, nu behăi un răspuns oarecare crezând că asta vreau să aud!

Omul a înghițit în sec, înspăimântat de-a dreptul, și a spus:

– Se aseamănă cu modelul?

– Așa să fie? a zis Mirnatius.

– Da? Da, și încă foarte bine, a spus omul, mai limpede și mai repede, pe măsură ce Mirnatius se apropia de el. Dar cine-s eu să judec, Măria Ta? Iertare! a rostit el și și-a plecat capul.

– Lasă-l să plece! am spus, cuprinsă de milă. Întreabă-l în schimb pe boier.

Mirnatius m-a privit încruntat, dar i-a făcut semn servitorului să iasă, apoi i-a dus desenul boierului și i l-a pus în mână chiar în prag, pe când întreaga suită se înghesuia din nou în sănii. Boierul și soția lui s-au uitat la el, iar ea l-a mângâiat cu degetele și a murmurat:

– Ce frumos este, Măria Ta!

– Cum?! a răbufnit Mirnatius, luându-se dintr-odată de gazdă. Ce trăsături îți plac, care anume?

Femeia l-a privit surprinsă, apoi s-a uitat din nou la desen și a spus:

– Cum să zic... nici una luată aparte, cred, Măria Ta. Dar uitându-mă din nou la el pot vedea chipul țarinei noastre. Și apoi i-a zâmbit dintr-odată: Poate că văd în el ce văd și ochii Măriei Tale, a adăugat, cu glas blajin și plină de bune intenții, dar țarul s-a îndepărtat ca o vijelie, spumegând de furie, și s-a trântit pe locul lui din sanie, lăsându-i gazdei foaia ruptă din caietul cu schițe.

Mi-a mai schițat cam o duzină de portrete în ziua aceea, desen după desen, din fiecare unghi pe care l-a putut obține; m-a prins de bărbie și mi-a împins capul când într-o direcție, când într-alta

cuprins de o frustrare nebună. L-am lăsat să facă ce dorește fără să mă plâng. Mă gândeam, fără să vreau, la plânsul lui tăcut. La caietul lui plin cu schițe, la cum îi obligase pe servitori să se uite la ele și la boierul în a cărui casă petrecuserăm noaptea dinainte. Am ajuns la Vysnia puțin după prânz și sania a tras la scară dinaintea casei tatei. Sania nu se oprise de tot, iar Mirnatius a sărit din mers; fără să rostească măcar un singur cuvânt de salut, i-a împins tatei caietul cu schițe și a întrebat, aproape sălbatic:

– Ei bine, ce părere ai?

Tata s-a uitat la schițe fără grabă, întorcând paginile cu vârful bătătorit al arătătorului; o expresie stranie i s-a întipărit pe față. Am coborât din sanie cu ajutorul unui valet, iar mama mea vitregă, Galina, și-a deschis brațele în semn de bun-venit; ne-am sărutat pe obraji, apoi m-am îndreptat de spate, în timp ce tata zăbovea asupra ultimului desen, o schiță a chipului meu privind arborii încărcați de zăpadă, o singură linie curbată întruchipând marginea saniei și fața mea văzută doar din semiprofil, doar genele și un colț al gurii și conturul părului. Tata a zis:

– Aduce cu mama ei în desenele astea, și i-a înapoiat brusc caietul lui Mirnatius, cu buzele strânse, după care s-a aplecat să mă sărute pe obraji.

Nu mai dormisem niciodată în încăperea cea mai mare din casa tatei. Trăsesem de câteva ori cu ochiul să văd cum arată, într-un soi de joc copilăresc al îndrăznelii, când nu aveam oaspeți de seamă și Magreta îmi dădea voie. Mi se păruse dintotdeauna o cameră uriașă, impunătoare. Pervazurile erau cioplite în piatră și balconul se avânta impetuos în afară, oferind o vedere splendidă spre râu și pădure. „Aici a fost apartamentul fostei ducese", îmi spusese odată Magreta. Pe pereți erau atârnate tapiserii. Magreta ajutase la refacerea țesăturii câtorva dintre ele, însă meșteșugul meu de cusătoreasă nu fusese destul de bun ca să o ajut; am lucrat doar broderia a două perne de catifea care făceau parte din așternutul de pat, pe care apărea perechea caraghioasă de labe cu gheare lungi care îmi plăcuseră dintotdeauna; blazonul fostului duce

înfăţişa un urs, iar în castel rămăseseră cam jumătate de duzină de mobile cu labele de urs sculptate în lemn.

Însă acum, dintr-odată, încăperea mi se părea mică, înghesuită şi înăbuşitoare, după ce văzusem cu ochii mei frumuseţea graţioasă a palatului ţarului. Am ieşit pe balcon cât servitorii ne-au adus bagajele înăuntru, forfotind în jurul meu, şi vântul rece mi-a înviorat plăcut chipul. După-amiaza curgea liniştită, iar soarele cobora pe boltă. Magreta a intrat, mustrându-i pe slujitorii care îmi aduceau cufărul cu rochii, dar a venit lângă mine pe balcon, strângându-mi mâna între mâinile ei şi mângâind-o încet.

Când au ieşit ceilalţi şi am rămas singure pentru câteva clipe, i-am spus discret:

– Vrei să trimiţi un alt slujitor să caute unde se află casa lui panov Moshel? Este undeva în cartierul evreiesc. O nuntă o să aibă loc acolo diseară şi vizitiul va trebui să ştie drumul. Şi fă-mi rost de un cadou de nuntă.

– Vai, duşenka! a spus cu glas moale, un pic temătoare.

Mi-a dus mâna lângă obrazul ei şi mi-a sărutat-o, după care a ieşit să facă ce o rugasem.

Una dintre gărzile lui Mirnatius a intrat în odaie, un ostaş care ne însoţise încă de la palat. Nu era unul dintre valeţi, dar, spre deosebire de ceilalţi slujitori care fojgăiau prin odaie, pentru el nu eram fiica ducelui; eram ţarina şi, când m-am uitat la el, a făcut o plecăciune adâncă şi s-a oprit în loc, aşteptând porunca. I-am spus:

– Vrei să-i dai de ştire tatălui meu că aş dori să-l văd?

– De îndată, Măria Ta! a spus, cu un glas care semăna cu sunetul jos al unei strune de lăută, după care a ieşit.

Nu după mult timp a intrat în încăpere tata. S-a oprit în prag şi s-a uitat la mine. I-am simţit ochii măsurându-mă din cap până în picioare, aspri şi cercetători, preţăluindu-mă aşa cum o făcuseră dintotdeauna. De pe balcon, m-am întors cu faţa spre el, ţinând spatele drept şi privindu-l, şi după o clipă a venit lângă mine, pe piatra rece. Afară, albul aproape neîntrerupt al pădurii şi râul îngheţat păreau să înghită câmpurile semănate.

– N-o să fie o recoltă bună anul ăsta, am spus.

– Nu, mi-a răspuns tata. Secara s-a mănat pe câmp.

– Îmi pare rău că te pun la cheltuială, dar o să aibă loc o nuntă cât suntem noi aici, i-am spus. O s-o măritǎm pe Vassilia cu vărul lui Mirnatius, Ilias.

S-a oprit şi m-a privit prelung pe sub sprâncene. Mi-a spus apoi cu glas molcom:

– O să ne descurcăm. La cât timp de la sosirea ei e nunta?

– Chiar atunci, la sosire, i-am spus, şi ne-am privit în ochi şi am ştiut că m-a înţeles cum nu se poate mai bine.

S-a şters la gură cu mâna, gânditor.

– O să am grijă ca părintele Idoros să fie pregătit şi să aştepte în capelă încă de când caii prinţului Ulrich intră pe porţile oraşului. Casa va fi ticsită de lume, dar mama ta şi cu mine o să le cedăm odaia noastră de culcare. Vassilia o să doarmă cu femeile din suita ei la etaj, iar eu o să stau în odaia de alături, cu vărul tău Darius. Câţiva oameni în serviciul soţului tău pot împărţi odaia cu noi, ca să facem mai mult loc.

Am dat din cap, ştiind că n-aveam de ce să mă îngrijorez în privinţa lui Ulrich – cu siguranţă avea să găsească o cale de a-şi îmbărbăta preţiosul odor, să nu-şi lase proaspătul mire cu buza umflată.

– Vom primi şi vizita prinţului Casimir? a întrebat apoi tata, cercetându-mă cu privirea.

– S-ar putea să nu ajungă decât peste o zi, mă tem, am răspuns. Solul trimis către el a pornit târziu; a avut ceva neplăceri cu calul.

Tata s-a uitat iar prin odaie. Slujitorii încă trebăluiau, dar nu era niciunul în apropierea balconului.

– Cum stă cu sănătatea soţul tău?

– Bine, în mare parte. Dar are... nervii un pic slăbiţi, am spus sec. O slăbiciune moştenită de la mama lui, cred.

Tata s-a oprit şi s-a încruntat adânc.

– Beteşugul ăsta îi face... greutăţi?

– Până acum se vede treaba că da, am spus.

A rămas tăcut, după care a spus:

– O să schimb o vorbă de taină cu Casimir când soseşte. Nu e deloc vreun neghiob. E un om de suflet şi un ostaş destoinic.

– Mă bucur că ai o părere bună despre el, am spus.

Tata a ridicat mâna și mi-a mângâiat obrazul preț de o clipă, gest atât de neașteptat din partea lui încât m-a făcut să tresar. Mi-a spus aprig, cu glas scăzut:

– Sunt mândru de tine, Irina, apoi și-a îndepărtat mâna. O să coborâți la cină diseară, tu și cu soțul tău?

– Nu în seara asta, am spus după o clipă de gândire.

Am făcut o sforțare ca să-i răspund, la început. Nu-mi închipuisem vreodată că îmi doream ca tata să fie mândru de mine. Nu-mi păruse niciodată cu putință așa ceva, dar n-am știut că-mi păsa de asta. A trebuit să mă străduiesc iar să-mi găsesc cuvintele.

– Ar mai fi vorba de încă un lucru. De ceva... diferit.

M-a privit scrutător și a dat din cap.

– Spune-mi! m-a îndemnat.

Am așteptat în tăcere până ce încăperea s-a golit încă o dată de slujitori.

– Iarna asta lungă e lucrarea Străvechilor. Au de gând să ne înghețe pe toți.

Tata s-a înțepenit pe picioare și și-a întins instinctiv degetele spre lănțișoarele care atârnau de coroana mea de argint, privind-o stăruitor.

– Regele lor vrea ca ninsoarea să țină toată vara.

Ochii lui m-au măsurat aspru și cu încordare:

– De ce?

Am clătinat din cap.

– Nu știu de ce. Dar există o cale să-l oprim.

Rămași singuri câteva clipe, i-am vorbit despre planul nostru, pe șleau și în mare grabă. Când am discutat chestiuni politice cu el, i-am putut spune o mie de lucruri fără să rostesc un singur cuvânt care să mă dea de gol și să fie înțeles de altcineva și fără să mă tem că nu înțelegea ce voiam să-i spun, dar n-avea cum să fie la fel vorbindu-i de regi ai iernii și demoni de foc. Aceștia se mișcau nestingheriți printre cuvintele noastre la fel cum se mișcau prin lumea noastră, pricinuind nenorociri fără margini la tot pasul. Am vorbit zorit nu doar de teamă că ne-ar putea auzi cineva,

ci pentru că-mi doream să ajung cât mai iute la capăt: povestea n-avea nicio noimă în afară de realitatea crudă, cu ziduri de piatră, omoruri și soare strălucitor pe meterezul încărcat de zăpadă.

Tata m-a ascultat cu multă luare-aminte. După ce am terminat, a spus:

– A fost odată în oraș un turn, la capătul dinspre miazăzi al zidului împrejmuitor, în apropierea cartierului evreiesc. L-am dărâmat în timpul asediului în urma căruia am intrat în oraș. Apoi l-am reconstruit cât se putea de repede și am lăsat descoperite pivnița și temeliile turnului, astupânndu-le numai cu țărână, iar doi dintre cei mai buni oameni ai mei împreună cu mine am săpat un tunel care leagă turnul de pivnițele castelului, pe când orașul încă fumega după asediu.

Dădeam din cap, cu mișcări repezi, înțelegând unde bătea: își pregătise o ieșire din oraș, o cale de a se salva în caz de asediu, un tunel de care fostul duce nu avusese parte.

– O dată pe an, pe timp de noapte, cobor în tunel și îl cercetez de la un capăt la celălalt. O să dezvelesc intrarea săpând chiar eu și o să te aștept acolo, lângă ziduri. Lanțul îl ai?

– Da, am spus. În cutia cu bijuterii. Mai am și douăsprezece lumânări mari, ca să alcătuiesc un cerc de foc.

A încuviințat cu o mișcare a capului. Mai mulți slujitori au intrat, iar noi am tăcut deodată. N-a mai rostit niciun cuvânt cât aceștia au descărcat încă două cufere încărcate cu veșminte somptuoase de catifea, mătase și brocart. Avea ochii ațintiți asupra servitorilor cărăuși, dar nu-i vedea, adâncit în gânduri; îmi închipuiam cum mintea lui descâlcește cu nesfârșită răbdare un fir înnodat, netezindu-l de la un capăt la altul.

– La ce te gândești? l-am întrebat când servitorii au plecat.

După o clipă, mi-a zis:

– Oamenii au trăit de multă vreme pe meleagurile astea, Irina. Stră-străbunicul meu a avut o gospodărie țărănească în apropierea orașului. Străvechii stăpânesc asupra pădurii și tânjesc după aur, năvălind odată cu furtunile de iarnă ca să și-l însușească, dar n-au împiedicat niciodată venirea primăverii.

Tata m-a privit cu ochii lui limpezi și reci și am simțit avertismentul din glasul lui:

– Bine-ar fi să știm: *de ce?*

#

Am adormit în baie de îndată ce m-au așezat în vană și cred că aș fi putut dormi după pofta inimii, acum că primisem făgăduiala regelui Străvechilor, dar, în timp ce pluteam leneș deasupra apei, am visat aievea că stăteam în pragul sălii de bal din casa bunicului, în încăperea goală și cu luminile slabe, iar regele iernii mă lua în derâdere, zicându-mi: „Ai încurcat data."

Am sărit ca arsă, trezită brusc și înspăimântată, cu inima bătându-mi nebunește. Am privit nedumerită pentru o clipă la peretele dinaintea mea, care nu se mai zărea limpede, ci doar ca o masă compactă de alb, după care am ieșit stângace din vană, înfășurându-mă într-un cearșaf în care mă împiedicam la mers. Nu doar peretele se schimbase: lumea întreagă se făcuse cu totul albă; pădurea era îngropată atât de adânc în zăpadă, încât pinii cei mai apropiați erau acoperiți până la vârfurile firave și ascuțite, îmbrăcați în neaua groasă de nu li se mai zăreau acele de culoare verde-închis. Râul dispăruse cu desăvârșire sub plapuma de nea, iar cerul de deasupra căpătase culoarea mărgăritarului.

Am rămas în picioare, privind stăruitor ninsoarea, cu pumnii încleștați în cearșaf, gândindu-mă la neaua căzând peste casa mea, peste Vysnia, până când una dintre slujnice, aflată în spatele meu, a întrebat cu sfială:

– Poftiți să vă îmbrăcați, domniță?

Flek, Tsop și Shofer dispăruseră, munca obișnuită de servitor fiind acum sub demnitatea lor, dar îmi pregătiseră toate cele de trebuință înainte de a pleca. Shofer s-a dus să îi poruncească altui vizitiu să pregătească sania pentru călătoria mea și au fost chemați o sumedenie de alți slujitori, care mi se supuneau cu un alt fel de tăcere și repeziciune, de parcă anumite vorbe și șoapte trecuseră deja din gură în gură prin împărăție, schimbând felul în care eram privită.

Mi-au adus o rochie grea de mătase albă şi o haină de brocart alb brodată cu argint, ba încă şi un guler strâmt şi înalt din dantelă argintie şi un colan de nestemate limpezi, de petrecut pe după umeri. Mi-au pus pe cap coroana grea de aur, deasupra restului de podoabe – mi-au pus-o strâmb de prima dată, dar mi-a fost de ajuns să arunc o privire fugară în oglindă ca să observ, iar strălucirea aurului a pus dintr-odată în umbră licărul fiecărei dungi de argint de pe hainele mele, până jos la tivul brodat. În jur, femeile şi-au luat mâinile de pe rochia de mătase şi şi-au ascuns ochii de chipul meu.

Aveam să fiu o prezenţă încă şi mai nepotrivită la nunta Basiei cât timp arătam ca o păpuşă plăsmuită de imaginaţia cuiva căruia nu-i păsase de costuri sau de simţul măsurii. Însă nu le-am spus să-mi aducă o altă rochie. Le aduceam un rege al iernii drept oaspete la nuntă şi speram să-l ucid în toiul petrecerii; veşmintele de pe mine erau chiar ultima mea grijă. Iar dacă aveam norocul să scap cu viaţă şi cu rochia întreagă după noaptea care mă aştepta, aveam de gând s-o vând unei fete de nobili, s-o aibă de zestre pentru o căsătorie adevărată. Nu-mi închipuiam că argintul avea să se mai preschimbe în aur sub mâna mea în lumea încălzită de soare, dar oricum aş fi fost o femeie bogată pentru tot restul zilelor doar din vânzarea unei asemenea ţinute.

Astfel, am ţinut capul drept sub povara coroanei şi am lăsat greutatea ei să mă poarte spre intrarea în încăpere. Tsop şi Shofer reveniseră şi mă aşteptau, fiecare ţinând în mână o cutiuţă plină cu argint: în mare parte mici bijuterii, unele desperecheate, câte un pocal, câteva furculiţe, cuţite şi tipsii, iar printre ele, bănuţi de argint. Îşi schimbaseră şi veşmintele, purtând acum haine în culoarea deschisă a fildeşului. Tsop îşi scosese nasturii de aur de pe haina veche şi îi cususe pe cea nouă. Ceilalţi servitori au făcut o plecăciune dinaintea lor, privindu-i, în acelaşi timp, pieziş.

Apoi a intrat şi Flek, îmbrăcată tot în culoarea fildeşului, purtând în mâini cutia ei cu argint şi însoţită de o fetiţă, copila ei. Era primul copil de Străvechi pe care-l vedeam acolo şi-mi părea şi mai ciudat decât Străvechii adulţi: era slabă şi subţire ca un

țurțure de gheață și aproape la fel de străvezie, iar sub piele i se zăreau umbre și vinișoare albastru-închis, ca printr-o pojghiță limpede de gheață. Străvechii în toată firea arătau ca niște coline înzăpezite pe lângă ea – o moviliță înghețată pe care încă trebuia să se așeze zăpada. A privit în sus spre mine tăcută, cuprinsă de o curiozitate nestăpânită.

– Mâini-deschise, aceasta este fiica mea, care acum îți este și ea chezașă, a spus Flek domol, atingându-și fetița pe umăr, iar aceasta a făcut, cu mare grijă, o plecăciune adâncă.

Purta în mâini un lănțișor fin de argint, o podoabă simplă pe care nu dorise s-o pună în cutie laolaltă cu celelalte, iar eu m-am aplecat spre ea și am atins mai întâi lănțișorul.

O îmbujorare caldă și aurie a cuprins mica bijuterie de la un capăt la celălalt cu un minim efort de voință din partea mea, iar copilul a scos un suspin cristalin de încântare, ceea ce a făcut ca gestul de acum să pară mai fermecat decât toată truda pe care o depusesem în vistieria de sub munte. Încetișor, m-am întors spre cutia lui Flek și am atins vârful grămăjoarei de argint dinăuntru. Totul s-a umplut pe dată de strălucirea aurului, cu aceeași ușurință și repeziciune, de parcă cumva anume darul meu prindea puteri sporite – ca și cum acum aș fi *putut* să mă întorc în vistierie și să preschimb în aur trei încăperi ticsite cu argint, fără să mai recurg la vreun șiretlic. Am schimbat apoi în aur argintul adus de Tsop și de Shofer; niciunul nu a părut surprins de cât de repede mergea treaba. După ce am terminat, i-am întrebat:

– Este îngăduit să spui mulțumesc aici la voi sau se socoate a fi un lucru necuviincios?

– Doamnă, n-am îndrăzni să refuzăm ceva dăruit de Măria Ta, a spus Tsop un pic încurcată, după ce au schimbat tustrei o privire. Însă am auzit că în lumea încălzită de soare, oamenii își dau *mulțumiri* unii altora ca să umple golul rămas când nu pot întoarce un dar primit, iar Măria Ta ne-ai dăruit deja atât de mult că nu te putem răsplăti cu nimic altceva în afară de a te sluji pe viață: ne-ai dat nume rostite de glasul Măriei Tale și ne-ai înălțat

în rang şi ne-ai încărcat braţele cu aur. Ce-ar putea însemna mulţumirile Măriei Tale pe lângă toate acestea?

Când Tsop mi-a vorbit lămurit astfel – deşi nu mă gândisem niciodată la numele date ca la un *dar* făcut lor –, a trebuit să mă gândesc ce-ar fi însemnat dacă le-aş fi spus *mulţumesc*, în loc de a le arăta o politeţe mecanică. A trebuit să bâjbâi niţel printre gânduri; îmi sărise somnul după baie, însă mă simţeam tot istovită, de parcă aveam capul umplut cu câlţi.

– Vreau să spun... ceea ce vreau să spun prin asta este că... este că seamănă cu banii daţi pe datorie, am rostit împleticit, gândindu-mă deodată la bunicul. Darurile şi mulţumirile... le vom accepta de la cineva care ni le poate da în acel moment şi vom da înapoi ce se cuvine, dacă se poate, atunci când este nevoie. Mai sunt unii care ne păcălesc şi unele datorii rămân neplătite, dar altele sunt plătite cu dobândă pentru a acoperi paguba şi tuturor ne merge mai bine fără să trebuiască să plătim pe dată pentru ceea ce ne dorim. De aceea vă mulţumesc, am adăugat dintr-odată. Pentru că aţi pus în primejdie tot ce aveaţi mai drag ca să mă ajutaţi şi, chiar dacă voi socotiţi că răsplata mea e dreaptă, eu tot o să-mi amintesc riscul asumat de voi şi voi fi bucuroasă să fac şi mai mult pentru voi dacă-mi stă în putinţă.

M-au privit stăruitor tustrei şi după o clipă Flek a întins mâna, a pus-o blând pe capul copilei şi a spus:

– Doamnă, o să te rog atunci, dacă nu crezi că e mai mult decât ce-mi datorezi: nu vrei să-i dai fetiţei mele numele ei adevărat?

Pesemne că în acea clipă am arătat la fel de uluită precum mă simţeam; Flek şi-a plecat privirea.

– Cel care a zămislit-o n-a vrut să primească povara când s-a născut şi a lăsat-o fără nume, a spus încet. Iar dacă i-o cer din nou acum, o să încuviinţeze, dar are dreptul să-mi ceară în schimb mâna, iar eu nu mai doresc să i-o dau.

Nu ştiam care sunt legile Străvechilor în ceea ce priveşte căsătoria, însă ştiam precis ce părere am despre un bărbat care zămisleşte un copil, apoi refuză să-l recunoască: nici eu nu l-aş mai fi dorit înapoi.

– Sigur. Cum se face asta? am întrebat, iar, după ce mi-a spus cum, i-am întins mâna fetiței și ea a venit cu mine până la marginea balconului, iar eu m-am aplecat și i-am șoptit la ureche: Numele tău este Rebeka bat Flek[1], fiind încredințată că orice Străvechi care avea să încerce să-i ghicească înțelesul s-ar fi lovit de mari dificultăți.

Fetița s-a luminat cu toată ființa, de parcă cineva aprinsese o flacără înlăuntrul ei. A alergat înapoi la mama sa și i-a zis:

– Mamă, mamă, am nume! Am nume! Pot să ți-l spun?

Flek a îngenuncheat, a strâns-o în brațe și a sărutat-o, după care i-a zis:

– Dormi singură cu el în inimă, micul meu fulg de nea, și-o să mi-l spui mâine-dimineață.

M-am bucurat privindu-le fericirea: am simțit în clipa aceea că îi *răsplătisem* cum se cuvine, după ziua și noaptea de spaimă pe care o trăiseră alături de mine și, dacă n-aveam să-i mai văd niciodată, speram măcar că aveau s-o ducă mai bine. Am simțit o zvâcnire de vină, pentru că nu știam lămurit ce avea să se întâmple dacă planul meu reușea și lăsam tronul regelui lor liber, la cheremul vreunui pretendent. Însemna aceasta că îmi pierdeam rangul, iar ei și-l pierdeau odată cu mine? Speram însă că o asemenea întâmplare avea doar să-i coboare cu câteva trepte în rândurile nobilimii, în cel mai rău caz. Oricum, trebuia să îmi asum acest risc, de dragul tuturor alor mei, îngropați de vii sub ninsoarea nesfârșită de dincolo de fereastra mea.

Am răsuflat cu putere.

– Sunt gata de plecare, am spus.

Și aproape în aceeași clipă zidul de sticlă s-a urnit din loc și soțul meu și-a făcut apariția în încăpere: soțul meu, pe care plănuiam să-l ucid. Dintr-o pricină cât se poate de dreaptă, și poate chiar mai mult de atât, însă aveam încă oarece mustrări de conștiință și nu l-am privit în ochi. Evitasem să-i întâlnesc privirea

---

[1] În original, după onomastica tradițională evreiască, cu sensul de *Rebecca, fiica lui Flek* (n. tr.).

până atunci, pentru că îmi păruse atât de groaznic și de ciudat, o sclipire rece de țurțuri adusă la viață; acum i-o evitam pentru că brusc arăta prea mult a om, un om în carne și oase. O ținusem de mână pe fetița ca o statuie de gheață, iar acum era fina mea sau ceva asemănător, iar când îi priveam pe Flek, Tsop și Shofer, chipurile lor erau încălzite de oglindirea aurului din cutiile pe care le țineau la picioare și erau chipurile prietenilor mei, care mă ajutaseră și aveau s-o facă din nou dacă le era cu putință. Ce importanță avea că în țara aceasta nu se *vorbea* de bunătate? Cu mâinile lor, îmi *oferiseră* o dovadă supremă de bunătate. Iar acum știam ce aveam să aleg în materie de bunătate.

Însă bunătatea lor făcea să-mi fie mai greu să văd doar iarnă pe chipul *lui*. Regele Străvechilor nu era prietenul meu; era o alcătuire monstruoasă de muchii de gheață, dornic să mă spintece și să verse aur din măruntaiele mele, în timp ce iarna adusă de el înghițea cu totul lumea mea. Însă în clipa de față era un monstru pe deplin mulțumit: mă *spintecasem* singură și îi umplusem două încăperi din vistierie cu aur, iar acum trebuia să se *ridice* la înălțimea isprăvii mele ca să-și împlinească demnitatea crăiască, așa că s-a înfățișat dinaintea mea înveșmântat la fel de bogat ca și mine, de parcă voia să cinstească așa cum se cuvine prilejul, și s-a înclinat în fața mea la fel de curtenitor ca și cum aș fi *fost* cu adevărat regina lui.

– Vino, dar, Doamnă, și să pornim către nuntă! a spus, dintr-odată curtenitor față de mine, acum când îmi doream cel mai mult să fie rece, ursuz și plin de resentimente.

N-ar fi trebuit poate să fiu surprinsă: nu-mi dăduse niciodată nimic din ce-mi doream fără să-l leg prin jurământ dinainte.

Mi-am privit prietenii pentru ultima oară și am înclinat din cap spre ei, în semn de rămas-bun, și am ieșit alături de regele meu. Am pășit împreună în curtea castelului. Sania ne aștepta, încărcată de blănuri albe, fără niciun însemn. Rochia și coroana îmi erau atât de grele, încât a trebuit să mă țin de marginea saniei ca să mă aburc în ea, dar, înainte s-o fac, m-a apucat de mijloc și

m-a săltat cu uşurinţă în sanie, după care s-a aşezat alături de mine, pe locul lui.

Cerbii s-au avântat la drum când vizitiul a smucit de hăţuri, iar muntele s-a pierdut într-o clipită în urma noastră. Vântul îmi sufla răcoros şi dulce în faţă, nu foarte rece, în timp ce goneam pe calea către porţile de argint, către lumea adevărată, în sunetul şoptit al tălpicilor saniei şi al răpăitului ca de tobă al copitelor cerbilor. N-a durat decât câteva clipe până ce ne-am afundat în pădure. Cerbii şi sania zburau pe deasupra zăpezii proaspăt căzute, lăsând doar urme abia zărite, iar copacii pe jumătate îngropaţi în zăpadă arătau nefiresc de mici în goana noastră printre ei.

Eram atentă să văd ce avea să facă regele iernii, ce vrajă sau descântec avea să folosească pentru a-şi croi drum în lumea încălzită de soare, dar n-a făcut nimic altceva decât să se întoarcă spre mine şi să mă privească în acelaşi fel cercetător-bănuitor, de parcă se întreba dacă nu cumva aş fi *putut* să produc vreo vrajă cu totul neaşteptată. Apoi mi-a spus:

– N-o să-ţi răspund la nicio întrebare în seara asta.

– Poftim?! am zis, cu vocea aproape gâtuită de nelinişte.

Pentru o clipă am crezut că *ghicise*, că ştia ce anume plănuisem şi că nu mergeam la nicio nuntă, ci la propria-mi execuţie. Apoi am înţeles ce voia să spună *cu adevărat*.

– Avem o înţelegere! am protestat.

– Da, în schimbul drepturilor tale nupţiale. Tu nu mi-ai oferit nimic în schimbul alor *mele*. Nu am pus niciun preţ, iar acum văd că m-am târguit prost.

S-a oprit abrupt, întorcându-şi faţa spre drum, şi a rostit tărăgănat:

– De aceea mi-ai cerut răspunsuri la întrebări prosteşti drept plată cuvenită? Ca să-ţi arăţi dispreţul pentru ocara mea?

A rămas tăcut un moment, iar, înainte să apuc să-l contrazic, a izbucnit în râs, ca un ison de clopote auzindu-se peste întinderea albă, un zgomot descumpănitor; nu mi-l putusem închipui niciodată râzând. M-am oprit, cu gura pe jumătate deschisă, pe jumătate surprinsă şi pe jumătate indignată, după care el s-a întors, mi-a luat mâna

și mi-a sărutat-o; în clipa aceea atingerea buzelor lui am resimțit-o pe piele ca o răsuflare printr-un ochi de sticlă înghețată.

M-a surprins atât de mult, încât n-am putut scoate o vorbă și nici nu mi-am putut trage mâna, după care mi-a spus cu glas aprig:

– O să-mi repar toate greșelile față de tine în seara asta, Doamnă, și-o să-ți arăt că am învățat să te prețuiesc mai mult; n-o să mai am nevoie de altă lecție în afară de asta.

A fluturat din mână în sanie, arătând parcă spre peisajul înecat cu desăvârșire în zăpadă.

Mai întâi, l-am privit nedumerită, întrebându-mă ce voia să spună, însă împrejurul nostru nu se găsea nimic, nimic de văzut cu ochii, în afară de iarna lui fără de sfârșit. O sută de ani de iarnă care ne năpădiseră cumva într-o singură zi de vară, când Străvechii ar fi trebuit să stea închiși între zidurile de cleștar ale muntelui lor, așteptând reîntoarcerea iernii. Deși aceiași Străvechi nu reușiseră niciodată să întârzie atât de mult primăvara.

Am rostit dintr-odată cu gâtlejul sugrumat de un gând:

– Nu *tu* ești cel care-a făcut iarna atât de lungă.

– Nu, Doamna mea, a spus, încă uitându-se la mine cu negrăita mulțumire de sine a omului care a găsit o comoară într-o troacă murdară.

O comoară din aur curat, așa cum au râvnit Străvechii dintotdeauna; de când au început să ne calce mai des, de când au început să vină mai des în căutare de aur, tot de atunci iernile s-au înrăutățit treptat. Și acum – chiar acum – avea două magazii ale vistieriei încărcate cu aur strălucitor ca soarele; se bucura de căldura soarelui de vară prinsă în metalul rece al galbenilor grămădiți de regele iernii între zidurile sale, în vreme ce același rege îmi îngropa plaiul natal sub o lespede înghețată de gheață.

Mi-a zâmbit apoi, încă ținându-mi mâna; mi-a zâmbit, după care s-a întors spre vizitiu și i-a poruncit să pornească și, cu un zvâcnet, sania a intrat pe drumul alb; drumul regelui, cum îl numise Shofer; drumul Străvechilor, cum îl știam după nume, și pe care îl pândisem cu privirea în codrul întunecat dintotdeauna. Dintr-odată șerpuia înaintea noastră și se întindea dinapoi, cât

vedeam cu ochii, ca un drum boltit, fără sfârşit. Copacii ciudaţi, nepământesc de albi, îl străjuiau pe amândouă laturile, cu crengile aplecate, încărcate de chiciură şi de frunze albe, iar faţa îi era brumată şi netedă, de o culoare alb-albăstrie. Sania zbura pe deasupra lui şi deodată m-a izbit în nări un miros puternic de ace de pin şi de răşină, ca un ecou al luptei ce se dădea pentru viaţă în lumea mea. Prin coroana de ramuri albe de deasupra, cerul începea să-şi schimbe culoarea: pe de o parte, cenuşiul s-a întrepătruns încet cu albastrul, iar pe de cealaltă, de auriu şi portocaliu, un cer al unei seri de vară deasupra unui codru iernatic, şi atunci am ştiut că ieşisem din împărăţia lui, întorcându-mă în lumea mea.

Încă îmi ţinea mâna în mâna lui. L-am lăsat aşa dinadins, gândindu-mă la Iudita cântând cu glas dulce ca să-i închidă pleoapele lui Holofernes în cortul lui şi la toate cele îndurate de ea acolo prima dată. De îndurat puteam şi eu. M-am mâniat foarte de purtarea mea rece din timpul drumului. Trebuia să-l *las* să creadă că sunt a lui şi că putea să-mi subjuge inima doar ridicând un deget. Să-l *las* să creadă că aveam să-mi trădez semenii şi patria doar ca să şed regină de-a dreapta lui. N-avea decât să mă ţină de mână tot restul drumului dacă avea chef, ca răsplată dreaptă pentru darul pe care mi-l oferise, singurul lucru pe care mi-l dorisem de la el: întoarcerea acasă. Acum îmi dispăruse până şi ultima mustrare de cuget că aveam de gând să-l ucid.

CAPITOLUL XIX

Erau în casă câţiva servitori care mergeau din când în când în cartierul evreiesc: slujnica Galinei, Palmira, când îşi dorea vreo bijuterie, obişnuia să şi-o caute pe la tarabele giuvaiergiilor din cartier. Fusese prea cu nasul pe sus ca să vorbească cu mine altfel decât cu nerăbdare, când stăpâna mea era fiica nu foarte dorită a soţiei dinainte a ducelui; toate danţurile care aveau loc în sălile de bal şi prin iatacuri, noi, servitoarele, le dansam între noi în odăile noastre înguste. Însă acum eram slujnica ţarinei, care mă preţuia îndeajuns încât să trimită după mine, aşa că atunci când am ciocănit la uşa de la odaia-garderobă a ducesei, Palmira s-a ridicat de unde stătea şi lustruia giuvaierurile, a venit spre mine şi m-a sărutat pe obraji, întrebându-mă dacă nu eram obosită după călătorie, după care m-a pus să mă aşez pe scaunul ei, lângă peretele din partea opusă căminului din dormitor; a trimis apoi o slujnicuţă să-mi aducă o ceaşcă de ceai. M-am aşezat bucuroasă lângă peretele încălzit şi mi-am băut tihnită ceaiul: vai, numai eu ştiam cât eram de obosită!

– Bancherul? m-a întrebat pe dată, când i-am pomenit numele Moshel. Nu ştiu unde locuieşte, dar sigur ştie intendentul. Ula! i s-a adresat apoi fetei. Mergi şi adu-ne nişte kruschiki[1] şi nişte cireşe, apoi dă-i de ştire lui panov Nolius că draga noastră Magreta s-a

[1] Produs de patiserie tradiţional în Polonia şi în ţările baltice, asemănător cu saleurile (n. tr.).

întors şi întreabă-l dacă n-ar vrea să ni se alăture la o ceaşcă de ceai: n-ar trebui s-o facem să alerge prin toată casa după o călătorie aşa istovitoare.

Încă un mic pas de dans din partea ei, întrucât îi plăcea să-l facă pe intendent să vină la *ea*, ceea ce în alte împrejurări nu s-ar fi întâmplat, însă acum eram şi eu acolo. Eram într-adevăr acolo, iar peretele îmi ţinea de cald la spate şi eram prea în vârstă ca să-mi mai vină să dănţuiesc. Am stat şi mi-am băut în tihnă ceaiul şi am mai mâncat o ceşcuţă plină de cireşe şi am mâncat un kruschik dulce şi crocant, care mi se topea în gură, şi i-am mulţumit lui panov Nolius când a catadicsit să coboare şi să vina la ceai cu noi.

– Panov Moshel locuieşte la a patra casă de pe strada Varenka, a spus el rece şi băţos, când l-am întrebat de adresă. Înălţimea Sa are nevoie de un împrumut? Aş fi bucuros să-i pot fi de ajutor.

– Un împrumut? Cine, ţarina? am zis, încurcată.

Irina pomenise despre un om din cartierul evreiesc, iar eu m-am gândit la unul dintre acei cămătari cu tarabe micuţe care se uitau pe sub ochelarii lor mici şi rotunzi la inelul de argint pe care-l aveai moştenire de la mama, apoi îţi dădeau bani pe el. Îţi dădeau mai nimic faţă de cât preţuia inelul pentru tine, dar acei bani puţini îţi erau de trebuinţă chiar atunci, pentru că una dintre fetele care stătuseră încuiate cu tine în pivniţa întunecată ore întregi se furişase afară ca să se întâlnească cu unul dintre ostaşii care ne eliberaseră, iar acum avea nevoie de doctor, care nu voia să vină decât pe mulţi arginţi, şi numai în miez de noapte. Asta însemna pentru mine cineva care dădea bani cu împrumut în cartierul evreiesc. Nu era o persoană cu care să aibă de-a face un duce sau o ţarină.

Lui Nolius îi făcea plăcere că ştiam atât de puţin; eram eu slujnica ţarinei, dar tot o bătrânică prostuţă rămăsesem, care credea că lumea e alcătuită din lucruri mici, în vreme ce el era intendentul de încredere al ducelui. Aşa că şi-a mai lepădat din scorţoşenie, a luat un kruschik şi mi-a spus, mulţumit de sine şi atotcunoscător:

– Nu, nu, panov Moshel deţine o bancă: e un om cu o avere respectabilă şi cu o bună reputaţie. El a ajutat la acordarea

împrumuturilor pentru reconstruirea zidului de incintă al oraşului după război, cu o discreţie desăvârşită. Înălţimea Sa ducele l-a primit aici în casă de opt ori în interes de afaceri, şi de fiecare dată a poruncit să fie tratat cu cel mai mare respect. Şi Moshel n-a încercat niciodată să folosească acest respect în favoarea lui. Vine mereu pe jos, nu cu trăsura; femeile din familia lui se îmbracă sobru şi el ţine o casă nu prea mare. Niciodată nu ne-a cerut vreun favor în schimbul serviciilor sale.

Am crezut întotdeauna că zidul oraşului fusese ceva construit de ostaşi, nu cu bani, însă desigur, lucrarea trebuise plătită cumva; fusese nevoie de bani pentru piatră şi mortar, pentru mâncarea lucrătorilor şi pentru hainele îmbrăcate de ei, cât timp înălţaseră zidul, dar de câte ori mă gândisem la banii ceruţi de o asemenea zidire, îmi închipuisem că banii veneau dintr-o vistierie bine ferecată, dintr-un cufăr plin cu aur, aşa cum numai un duce sau un ţar puteau să aibă. Nici în ruptul capului nu mi-aş fi închipuit că banii veneau de la bătrânei liniştiţi, înveşmântaţi în haine simple şi care nu mergeau cu trăsura.

Nolius s-a aplecat către mine ca să se asigure că înţelegeam că ceea ce avea să-mi spună era un lucru tainic, pe care numai cineva de importanţa lui putea să-l ştie, şi a adăugat cu îngâmfare:

– I s-a dat de înţeles că, dacă se creştinează, i s-ar putea deschide anumite uşi.

Apoi a revenit pe locul lui şi a ridicat din umeri, cu palma deschisă.

– Dar a ales să n-o facă, iar Înălţimea Sa a fost mulţumit. L-am auzit spunând: „Mai degrabă mi-aş încredinţa treburile unui om care e mulţumit decât unuia care e flămând. Prefer să-mi asum riscuri pe câmpul de bătălie, nu în alte privinţe." Însă l-aş recomanda cu căldură pe Moshel, dacă Înălţimea Sa ţarina şi-ar dori niscai aranjamente financiare.

– O, nu! am spus. Nu, este vorba despre altceva, de o treabă de femei. Nepoata bancherului i-a făcut un dar pe care ţarina îl preţuieşte mult şi vrea să întoarcă favorul cu ocazia nunţii acesteia. Aşa că m-a rugat să fac rost de un dar.

Nolius părea nedumerit şi a schimbat o privire cu Palmira: desigur, amândoi credeau că încurcasem povestea, şi aveau dreptate: ştiam prea bine că zisesem ceva greşit. Dar nu-mi păsa. Povestea avea să rămână asta. Deja era una destul de ciudată.

– E vorba de un dar făcut înainte de nunta ţarinei, am adăugat totuşi ca să le pară povestea mai puţin stranie.

Palmira n-a scos decât un „Ah!" foarte delicat şi amândoi s-au hotărât pe dată să nu încerce să afle mai multe de la mine. N-avea nicio noimă să readucă la viaţă zilele de demult când poate fuseseră amândoi grosolani faţă de mine când treceam cu Irina pe coridoarele castelului; zilele în care Irina şi cu mine locuiam în două odăiţe reci de la mansardă, cam prea sus în casă pentru o fiică de duce, şi când poate s-ar fi bucurat de orice mic dar pe care i l-ar fi putut trimite nepoata unui evreu: nepoata unui evreu clarvăzător, care fusese mai înţelept decât ei şi sădise o sămânţă a recunoştinţei care acum avea să înflorească.

– Da, desigur, trebuie să fie un dar de ţinut minte, a spus hotărât Nolius.

Oricine o *recunoscuse* pe stăpâna mea avea să fie răsplătit, am băgat de seamă, pentru că, altfel, cei care o neglijaseră ar fi trebuit pedepsiţi.

– Desigur, nu bijuterii şi nici bani. Poate ceva de folos în gospodărie...

– Ar trebui să-i cerem sfatul Editei, a spus Palmira, vorbind despre iconoama casei, iar Nolius a fost şi el bucuros s-o facă să vină, de vreme ce *el* se coborâse într-atât, aşa că Edita s-a înfiinţat şi ea câteva minute mai târziu şi a băut şi ea ceai cu cireşe şi mi-a pus întrebări despre palatul ţarului.

– E prea friguros pentru o femeie în vârstă, am spus. Şi peste tot, ferestre uriaşe! De două ori mai înalte decât peretele acesta, le-am spus arătând cu mâna, şi pereţi la fel de lungi cât sala noastră de bal, şi asta numai în odaia noastră de culcare. Şase şemineuri duduind deodată, ca să nu îngheţi de viu, şi totul poleit cu aur, totul: ferestrele, picioarele meselor şi baia, totul. E nevoie de şase slujnice să facă curăţenie într-o asemenea odaie.

Au scos tustrei câte un suspin de plăcere, iar Edita i-a zis lui Nolius:

– Nu-l pizmuiesc pe cel care poartă de grijă unei asemenea case. Atâtea lucruri de care să se îngrijească!

Iar el a încuviinţat din cap cu toată seriozitatea, amândoi crăpând, desigur, de invidie; dar, de vreme ce nu puteau avea ei înşişi pe cap toate grijile unei asemenea case, se consolau cel puţin, reamintindu-şi încântaţi că şi ei purtau de grijă unei case mari şi puteau înţelege mai bine decât oricine cât de greu era.

Toată discuţia asta părea un pic copilărească, însă nu era chiar un lucru prostesc; ne dădea tuturor o scuză să zăbovim un pic mai mult şi să ne odihnim laolaltă, în odaia încălzită de focul din spatele meu, unde tuspatru şedeam împreună, sorbind ceaiul fierbinte, oferindu-ne scuza de care aveam nevoie ca să nu fim luaţi drept slujitori leneşi, căci ducesa nu ţinea slujitori leneşi. Edita a mai sorbit o înghiţitură mică de ceai şi mi-a spus pe un ton gânditor:

– Ce părere ai de faţa aceea de masă, dragă Magreta? Îţi aminteşti, darul pentru nunta fetei de boier, de care nu s-a ales nimic? Era o piesă atât de frumoasă!

Îmi aminteam, cum puteam să nu-mi amintesc? Boierul era un nobil care luptase pentru duce, aşa că ducele voia un dar de nuntă cât mai generos. Celelalte femei aveau de lucru după puterile lor, adică ducesa şi doamnele din suita ei, şi odată cu anii am încetinit şi eu ritmul de lucru, cruţându-mi grijulie mâinile pe măsură ce Irina creştea; am spus: „Vai, am de cusut toate lucruşoarele fetei!" şi m-am scuzat şi am cusut părţile pe care mi le-a trimis un pic mai încet decât i-ar fi plăcut, aşa că mi-a dat mai puţin de lucru. Însă Irina împlinea paisprezece ani în acel an, aşa că ne-au adus la uşa odăiţei noastre coşurile cu gogoşi de mătase, iar Edita ne-a spus zâmbind că sosise timpul ca Irina să înveţe să lucreze şi cu materiale fine; iar eu o puteam învăţa. Şi totul trebuia să fie gata într-o lună, *dragă Magreta*.

Astfel mi-a adus înapoi pe cap tot lucrul de care încercasem să-mi cruţ mâinile. Am tors fir de mătase singură până au început să mă doară ochii şi degetele, în orele lungi de noapte când fata mea dormea, pentru că de-acum se vedea limpede că n-o să fie frumoasă, cu faţa ei slabă şi palidă şi nasul ascuţit, şi mă temeam

să nu se urâţească trebuind să-şi chinuie ochii şi să stea aplecată deasupra lucrului lângă foc, ba încă să sufere şi de lipsa de somn. N-avea să aibă parte de un măritiş grozav, credeam atunci, dar undeva tot putea să-şi afle cel puţin un cămin; poate alături de un bărbat mai în vârstă care să nu-i dea prea multă bătaie de cap, unde să aibă un dormitor care să nu se afle la capătul scărilor, într-o casă în care să fie stăpână. Şi acolo s-ar fi găsit un colţişor şi pentru mine, unde aş fi putut să moţăi lângă leagăn dacă ar fi venit pe lume un copilaş şi să împletesc doar lucruşoare mititele.

Am tors mătasea, apoi am împletit din ea cu croşetele cele mai subţiri lăstarii de viţă şi florile de pe blazonul ducelui, aşa încât în fiecare zi de sărbătoare când aşterneau pânza pe masă aveau să se uite la ea şi să se gândească la patronul şi apărătorul lor, care le făcuse asemenea cinste. Apoi, da, nu s-a ales nimic din munca mea; în loc să vină o cununie, a venit o molimă. Fiica boierului a murit de friguri înainte de nuntă, băiatul s-a căsătorit cu o fată mai puţin influentă, iar rodul orelor de muncă şi al durerii resimţite de mine a fost împachetat în hârtie şi pus bine în dulapul ducesei pentru un alt prilej când avea să-i fie de trebuinţă asemenea dar.

– Îţi mulţumesc, Edita, dacă vrei să primeşti mulţumirile mele, am spus.

Vorbele mele au *sunat* politicos, având şi ceva dintr-o scuză în ele, pentru că Edita nu fusese îndeajuns de chibzuită încât să mă ajute chiar ea puţin, să facă din faţa de masă de mătase lucrul *nostru*. Astfel, data următoare când ducesa ar fi avut nevoie de un dar de seamă, n-ar fi avut de unde să scoată o faţă de masă împachetată în hârtie; de data asta, Edita singură avea să aibă grijă ca darul să fie gata, fără să mai aibă la îndemână o pereche de mâini libere în mansardă, pe care să le poată pune cu uşurinţă la lucru. Iar acum Irina avea un dar de oferit, un dar care îi era de trebuinţă pentru că îi păstrasem înfăţişarea cât de cât frumoasă, în aşa fel ca tatăl ei să n-o lase uitată în odăile de sus, ca să ajungă o pereche de mâini libere, numai bune de pus la lucru de nevestele fraţilor ei; tatăl ei îi pusese o coroană pe părul negru-strălucitor, pe care eu i-l pieptănasem, şi o dăduse de soţie unui demon.

– Bine, desigur, după câtă osteneală ţi-ai dat cu lucrul, a spus Edita, mai uşurată acum că îi acceptasem scuzele; mi-au zâmbit cu toţii uşuraţi, pentru că eram prea în vârstă şi obosită ca să dănţuiesc cu ei dansul prefăcătoriei şi să-i tratez de sus aşa cum s-ar fi cuvenit acum că stăpâna mea era ţarină şi pentru că n-aveam să le cer prea mult în contul datoriilor vechi pe care aveau să mi le plătească; era prea greu să întoarcă acele datorii. Şi vai, chiar îmi doream să mă strecor din nou în odăiţa de la capătul scărilor şi să-mi trag scaunul tare lângă puiul de foc din vatră şi să închid din nou uşa în urma mea. Dar era prea târziu.

Am terminat de băut ceaiul şi Edita mi-a adus faţa de masă, iar Nolius mi-a făcut o mică schiţă a străzilor, ca să ştiu unde se afla casa şi am mers sus cu ele. Ducele ieşise pe balcon cu Irina. Feţele lor privindu-se erau aidoma unor umbre întunecate, profilate pe cerul plumburiu din spatele lor, ca un model împletit în oglindă; ea era înaltă cum era şi el şi avea nasul ca al lui. Am plecat capul şi am zorit spre un ungher, aşteptând câteva minute până ce ducele a ieşit, lăsând-o singură.

– Îţi mulţumesc, Magra, mi-a spus, cu mintea în altă parte, când s-a întors de pe balcon, uitându-se la faţa de masă aruncată pe pat, dezvelită pe jumătate din hârtie.

A ridicat apoi cutia din lemn pentru bijuterii şi a deschis-o – pe fundul ei se aflau un lanţ greu de argint şi douăsprezece lumânări turtite, din cea mai curată ceară albă –, după care a aşezat faţa de masă deasupra celorlalte în cutie. A atins-o cu degetele, dar nu i-a dat atenţie; nu-i stătea mintea la feţe de masă, nici la firul de mătase şi la timpul de care era nevoie să uneşti toate firele într-o faţă de masă. N-a trebuit niciodată să se gândească la asta. Am lăsat-o să doarmă nopţile, aşa că acum se putea gândi în voie la coroane şi demoni, fiindcă avea de ales între a se gândi la ele şi a muri.

A închis cutia chiar când intra ţarul însoţit de o liotă de servitori: venise să-şi schimbe straiele. A privit-o pe Irina cu răceală.

– Mai ai şi altceva de purtat? a întrebat, trântindu-se într-un jilţ şi întinzându-şi picioarele unul după celălalt.

Slujitorii i-au tras cizmele din picioare, apoi s-a ridicat și s-a postat în mijlocul odăii, neschițând nici măcar un gest în timp ce ei se agitau să-i scoată haina, cingătoarea, cămașa și pantalonii, totul.

– Mai este rochia albastră, i-am șoptit Irinei, vorbind despre rochia pe care o cususem de curând pentru ea.

Fusese dată deoparte în pripa nunții: nu a putut fi terminată la timp ca să ajungă în lada de zestre a miresei și nu era cu adevărat îndeajuns de strălucitoare pentru o țarină; lucrasem la ea vrând s-o aibă de purtat la masa tatălui ei, să-i pun în valoare coada groasă împletită și să-i pun nițică culoare în obraji. Însă ea a plecat cu tot cu ladă, într-o sanie cu țarul, iar eu am rămas în urmă, singură în odăițele reci. Și am știut că în curând aveau cel puțin să aducă una–două slujnice să împartă odaia cu mine, dar speram măcar să mă lase să rămân acolo, așa că am scos rochia albastră și am continuat să lucrez la ea, deși mă dureau mâinile, plănuind s-o croiesc pentru ducesă – cu așa ceva în mână aș fi putut să cobor, ca să i-o dau Palmirei s-o pună undeva unde ducesa s-o vadă și să-i placă atât de mult, speram eu, încât să-mi îngăduie să cos la ea mai departe. Așa că acum rochia era terminată.

Irina a încuviințat din cap. Nu m-am dus eu după rochie. Am ieșit și am găsit o slujnicuță căreia i-am spus să aducă rochia de sus, din odăițele friguroase, iar ea s-a supus de îndată, pentru că acum eram îndeajuns de importantă încât să petrec o oră la ceai cu Palmira, cu Nolius și cu Edita. Am intrat la loc în odaie și Irina era ieșită din nou pe balcon, privind cu luare-aminte pădurea, în timp ce țarul stătea gol în fața căminului, refuzând ba o haină, ba o cămașă , ba o tunică, din sacii și cuferele cu haine, clădite unele peste altele ca o mică cetățuie ridicată în mijlocul încăperii. Desigur, nu-i păsa de niciunul dintre noi, dar nu pentru că eram servitori: nici chiar Galina sau ducele n-ar fi stat la nesfârșit dezbrăcați în fața unei oglinzi scotocind prin garderoba lor până la ultima cămașă, ca și cum nu trebuiau, în adâncul sufletului, să se rușineze de goliciunea lor și să se acopere. Dar țarul stătea proțăpit acolo ca și cum ar fi putut ieși așa din odaie, apărând la fel de ușor gol în fața ochilor cuiva ca și cum ar fi purtat straie pe el;

de parcă își dădea atâta osteneală cu veșmintele doar pentru plăcerea dată de frumusețea lor, iar dacă nimic nu-l mulțumea, n-avea să-i pese nici cât negru sub unghie, făcându-i pe toți să se jeneze și să nu se uite la el sau să pretindă că nu stă gol dinaintea lor.

Însă pentru Irina am pregătit un paravan, făcând pentru ea un locșor ferit în colțul încăperii, iar slujnica a venit cu rochia albastră și împreună am ajutat-o pe Irina să o îmbrace, acolo în întunericul de după paravan. După ce am terminat cu îmbrăcatul, am pliat și am scos paravanul, iar țarul era în sfârșit aproape îmbrăcat: purta o haină de catifea roșie și o tunică roșie brodată cu fir de argint, iar slujitorii îl încălțau acum cu pantofi fini, cu dungi roșii de pietre prețioase incrustate printre cusături. S-a ridicat și s-a întors, privind-o pe Irina cu o neplăcere vie și rece. Ne-a poruncit tuturor servitorilor să ieșim, și am fost nevoită să ies. Am privit-o preț de o clipă din ușă, dar nu arăta speriată; stătea în picioare înfruntându-l cu privirea, fata mea calmă și liniștită, și nimic din ce simțea și gândea nu i se citea pe față.

Au ieșit amândoi din odaie, puțin mai târziu, și rochia nu mai arăta ca la început; era mai largă și mai bogată, iar albastrul din ea căpătase nuanțe, de la albastru-aprins în talie până la cenușiu pe linia tivului, cu o cascadă de mici jupe revărsate de sub el și cu broderie de argint reliefând fiecare margine împodobită cu pietre prețioase roșii, care parcă îmi făceau cu ochiul, pietre pe care cu niciun chip nu le cususem eu pe rochie. Irina ducea în mâini cutia de bijuterii, iar mânecile lungi ale rochiei se preschimbaseră în voal subțire de vară, încărcat și el de pietre roșii, într-un model de linii răsucite, de parcă țarul ar fi împrăștiat stropi de sânge peste ea, scurși din haina lui roșie. Mi-am încrucișat brațele și am coborât ochii când au trecut pe lângă mine, ca să n-o văd. Eu croisem rochia la fel cum țesusem și fața de masă, cu durere și multă trudă, și știam prea bine cât de mult din fiecare pusesem în lucrarea mea. Așa că aveam idee cât ar fi costat rochia în care o îmbrăcase acum țarul și nu voiam să știu cum anume fusese plătit un asemenea preț.

#

Wanda și Serghei au coborât să ajute la pregătirile de nuntă. M-au întrebat dacă nu vreau să cobor și eu, dar nu voiam. Era atâta gălăgie și atât de multă lume. Nu știam că sunt atât de mulți oameni pe lume. Așa că am zis doar „Nu, nu, nu!" și n-au mai insistat. Dar soarele cobora spre asfințit și am început să mă simt oarecum prost singur în odaie. Eram singur-singurel, n-aveam nici măcar caprele cu mine, iar Wanda și Serghei ieșiseră. Dar dacă plecaseră iarăși de tot? Dacă cineva venise să-i caute, iar ei au trebuit să fugă din nou? Iar aici în casă, la catul de sus, nu era nimeni. Am deschis fereastra, am scos capul pe geam și am privit jos, în stradă. Am auzit zgomote puternice venind de acolo. Erau o mulțime de oameni buluciți în jurul casei și de asemenea câțiva cai. Dar jos în stradă era deja întuneric, deși în fereastra mea încă bătea soarele, și n-am putut zări fața nimănui. Nu i-am putut zări pe Wanda și pe Serghei. Am zărit o femeie cu părul bălai, dar nu eram sigur că era sora mea.

Am vârât capul înapoi în odaie, dar casa devenise atât de gălăgioasă și de plină de lume, încât am auzit același soi de zgomot și după ce am închis fereastra. Intra în odaie prin cămin și pe sub ușă. Zgomotul a crescut tot mai tare, apoi a început să cânte muzica. Era o muzică gălăgioasă și oamenii dănțuiau în ritmul ei. Simțeam asta în picioare, nu cu urechile. M-am așezat pe pat și mi-am acoperit urechile, dar tot simțeam gălăgia urcând ca un zvon în întreaga casă.

Și zgomotul a continuat. De-acum era întuneric de tot afară și îmi era frică – de ce-ar fi rămas Wanda și Serghei într-așa o gălăgie dacă nimic rău nu-i forța să stea? Am rămas chircit, cu genunchii la gură și cu mâinile la urechi. Apoi am auzit o bătaie în ușă. Nu am spus „Intră", pentru că ar fi trebuit să-mi iau mâinile din jurul capului. Însă panova Mandelstam a intrat oricum.

– Ești bine, Stepon? a zis ea.

A întrebat cu toată bunătatea de care era în stare, dar nu eram convins că așa e. Mintea îi stătea la altceva. Văzând însă că nu

răspund și nici nu ridic capul, a început să se îngrijoreze, după care s-a dus și a luat lumânarea arzând pe care o lăsase pe masă pentru noi și a smuls câteva bucățele de ceară din ea și a suflat peste ele până ce și-au pierdut fierbințeala, după care a spus:

– Uite, Stepon, pune-ți bucățelele astea de ceară în urechi.

M-am gândit să încerc. Am întins mâna doar un pic, cât să ajung să iau bucățica de ceară. Era încă moale și caldă. Mi-am pus-o în ureche și a intrat cu un mic sfârâit, după care n-a mai fost așa de caldă și zgomotul nu s-a mai auzit așa de tare pe partea cu urechea astupată. Încă mai simțeam gălăgie în trup, dar nu se mai auzea atât de tare. Asta m-a bucurat, așa că am luat și cealaltă bucățică de ceară, ceea ce m-a ajutat să nu mai aud zgomotul.

Panova Mandelstam mi-a pus mâna pe cap și m-a mângâiat. Mi-a plăcut atingerea mâinii ei. Dar deja se gândea iar la altcineva. S-a uitat de jur împrejur prin odaie de parcă ar fi căutat pe cineva, îngrijorată de lipsa ei.

– Wanda și Serghei sunt bine? am întrebat, pentru că mă făcea să-mi reamintesc de propria-mi îngrijorare.

Fusesem atât de bucuros că nu se mai aude gălăgia încât uitasem de griji pentru o clipă.

– Da, sunt jos, a spus panova Mandelstam.

Glasul i se auzea caraghios și îndepărtat din pricina boțurilor de ceară din urechi, dar încă puteam înțelege ce spune.

Așa că m-am bucurat din nou, uitând de griji, însă ea era încă îngrijorată, așa că am întrebat-o:

– Ce anume căutați?

A rămas în picioare, privind de jur împrejur prin odaie, apoi s-a uitat la mine.

– Știi, am uitat. Ce prostie, nu-i așa?

A zâmbit, dar era un zâmbet căznit. Nu venea din inimă.

– Nu vrei să cobori ca să mănânci niște picromigdale?

Nu știam ce e aceea o picromigdală, dar m-am gândit că, dacă cineva poate coborî în mijlocul gălăgiei ca să mănânce așa ceva, atunci n-aveau cum să fie rele, și mi-a părut rău că n-aveam cum să o ajut să caute ce anume uitase.

– Bine, am spus. O să încerc.

Mi-a întins mâna, i-am luat-o și am coborât împreună. Gălăgia se auzea tot mai tare, dar nu atât de tare cât mă temusem eu. Cu cât ne apropiam de ea, cu atât înceta să fie doar o bătaie continuă pe care o simțeam îndărătul dinților. Acum puteam auzi muzica și oamenii cântând cu cuvinte, chiar dacă ceara mă împiedica să le înțeleg. Se auzea de parcă toată lumea era fericită. Panova Mandelstam m-a dus într-o încăpere mare: mare și ticsită de bărbați. M-am speriat din nou, pentru că unii dintre ei erau roșii la față, gălăgioși și miroseau a băutură, dar nu erau mânioși. Zâmbeau și hohoteau de râs și dănțuiau laolaltă, ținându-se de mâini și alcătuind un cerc, deși nu era tocmai un cerc, fiindcă odaia nu era îndeajuns de mare, așa că se înghesuiau și se călcau pe picioare, dar asta nu părea să-i deranjeze. Mi-am amintit cum a fost când ne-am ținut strâns de mâini în odaie, eu, Wanda și cu Serghei – și m-am simțit la fel ca bărbații dănțuind. Serghei era printre ei, iar în mijloc dănțuia un bărbat tânăr și toți ceilalți făceau cu rândul ca să intre în cerc și să se prindă în dans cu el.

Am trecut în încăperea următoare, plină de femei dănțuind, cu o fată în mijloc, îmbrăcată într-o rochie roșie cu desene din argint strălucitor, purtând un voal lung până-n pământ, râzând, și tare drăguță. Panova Mandelstam m-a dus lângă o masă de la perete unde erau scaune libere și pe ea era o tavă plină de prăjituri coapte de cineva, moi, dulci și pufoase ca niște norișori, și mi-a pus tava în față și mi-a dat și altceva de mâncare, atât de multă mâncare: felii groase de carne fragedă cum nu mai mâncasem niciodată, care se numea pastramă de vită, după cum am aflat de la ea, pui fript și pește, cartofi și morcovi, găluște și legume mici, verzi, lângă o bucată zdravănă de pâine proaspăt rumenită. M-am așezat acolo și am mâncat pe săturate și toată lumea era fericită, și tot fericit mă simțeam și eu, în afară de faptul că lângă mine stătea panova Mandelstam, care nu era fericită. Se tot uita de jur împrejur prin încăpere în căutarea a ceva numai de ea știut, iar acel ceva sau cineva lipsea. Oamenii tot veneau și-i vorbeau, iar când stătea de vorbă cu ei își lua o clipă gândurile de la ce o

măcina şi uita ce anume caută, dar când rămânea iar singură, îşi reamintea şi începea să caute din nou cu privirea.

– Unde e Wanda? am întrebat-o.

– Wanda e la bucătărie, drăguţă, ajută la pusul mâncării pe mese, a spus panova Mandelstam şi am văzut-o când mi-a arătat-o, de unde am înţeles că nu pe Wanda o căuta.

A privit-o apoi pe mireasă cum dansa iarăşi în mijlocul cercului şi s-a sforţat să zâmbească, dar nu putea cu niciun chip.

Toţi nuntaşii au prins să bată din palme împreună, iar bărbaţii au intrat în încăpere cu mirele în frunte. Au început cu toţii să se ridice de pe scaune şi să le împingă, împreună cu mesele, către marginile sălii, iar femeile au făcut loc în cercul lor, în aşa chip încât să încapă şi bărbaţii acolo. Unul dintre bărbaţi a luat un scaun pe care nu şedea nimeni şi l-a pus în mijlocul cercului, iar mirele s-a aşezat pe el. Una dintre femei a pus alături un scaun liber pentru mireasă. Am aşteptat să văd ce aveau să facă, dar n-au făcut nimic. S-au oprit dintr-odată, pentru că s-a auzit o bătaie puternică în uşă.

În încăpere era un zgomot asurzitor. Toată lumea cânta, râdea şi vorbea atât de tare, că nu te puteai înţelege cu altcineva decât strigând, pentru că altfel nu te puteai face auzit, pe deasupra mai cânta şi muzica. Dar bătaia în uşă a răsunat mai tare decât toate zgomotele. S-a auzit atât de tare şi de aspru, încât a trecut prin boţurile de ceară pe care le aveam în urechi şi le-a făcut să cadă pe podea. Dar zgomotul din încăpere nu m-a mai tulburat fără dopurile de ceară, pentru că după ciocănitură nu s-a mai auzit nici musca în jur. Nimeni n-a mai scos un cuvânt. Şi muzica s-a oprit.

Într-o latură a încăperii se aflau două uşi mari, care dădeau în curte: de acolo se auzise bătaia asurzitoare. După o clipă, s-a auzit încă o ciocănitură. Am simţit-o la fel cum simţisem muzica, urcând prin casă spre odaia de sus. Cu un zgomot surd întru totul asemănător. Bătaia în uşă mi-a răsunat până în oase şi m-a făcut să mă tem.

Atunci panova Mandelstam a sărit în picioare şi a alergat de-a lungul încăperii, dându-i pe oameni la o parte, iar panov

Mandelstam şi-a croit şi el drum printre bărbaţi şi, ajungând amândoi lângă uşi, au tras cu putere de ele. Nu i-a oprit nimeni. Am vrut să strig *nu*, *nu*, dar n-am putut scoate niciun sunet. Am vrut să stau cu capul plecat, dar m-am temut că mi-aş fi închipuit ceva mai rău decât orice urma să se întâmple.

Dar n-a fost să fie aşa. La uşă erau Străvechii.

Serghei şi Wanda erau lângă mine. Au venit lângă mine când au auzit bătaia în uşă, iar acum stăteau în preajma mea. Serghei ţinea o mână pe spătarul scaunului meu. Era aşa de înalt că putea vedea peste capetele celorlalţi. L-am auzit răsuflând din rărunchi şi mi-am închipuit că-i era frică. Şi mie îmi era frică. Tuturor le era frică.

Erau Străvechii. Doi dintre ei, mai precis, cu coroane pe cap, un rege şi o regină. Şi ei se ţineau de mână. Regele era la fel de înalt ca Serghei. Regina nu era la fel, dar coroana îi era atât de mare, încât o făcea să câştige în înălţime. Era cu totul şi cu totul din aur, iar rochia pe care o purta era albă cu auriu. S-au oprit în prag şi toată lumea a încremenit.

Atunci un bărbat a ieşit din mulţime. Era bătrân şi avea barba şi pletele albe. S-a oprit dinaintea Străvechilor şi le-a spus:

– Eu sunt Aron Moshel. Aceasta este casa mea. Cu ce vă pot fi de folos?

Străvechii s-au tras înapoi la auzul numelui şi l-au privit cu luare-aminte. M-am speriat că regele avea să-i facă rău. Am crezut că avea să-l atingă cu mâna şi că bătrânul ar fi căzut lat pe podea, aşa cum a zăcut Serghei în pădure, de parcă nu mai avea suflare de viaţă într-însul. Însă regele Străvechi i-a răspuns:

– Am venit aici poftiţi şi ca urmare a unei făgăduieli ţinute, ca să dănţuim la nunta verişoarei reginei mele.

Vocea lui a sunat precum o ramură de copac ce se rupe sub greutatea gheţii. Apoi şi-a întors capul către regina lui şi panova Mandelstam a scos un strigăt, iar regina s-a întors şi a privit-o. Abia atunci mi-am dat seama că regina nu era deloc unul dintre Străvechi. Era doar o fată cu o coroană pe cap, care plângea, şi panova Mandelstam a început şi ea să plângă, după care m-am

gândit că fata trebuie să fie fiica ei, iar în cele din urmă mi-am amintit de-a binelea: panova Mandelstam avea o fiică. Avea o fiică cu numele Miryem.

Toată lumea era încă tăcută, dar bătrânul, panov Moshel, le-a zis:

– Atunci intrați, fiți bine-veniți și bucurați-vă împreună cu noi!

Și iar am strigat în gând *nu*, *nu*, dar nu era casa mea; era casa lui, iar regele Străvechi a intrat cu Miryem. Se găseau două scaune libere cu fața către dansatori și s-au așezat pe ele. Chiar după ce neobișnuiții oaspeți au luat loc, tăcerea a stăruit și nimeni nu s-a mișcat cu un pas. Însă panov Moshel s-a întors către muzicanți și le-a strigat aspru și apăsat:

– Suntem la nuntă aici. Cântați! Cântați o horă!

Atunci muzicanții au început să cânte cu sfială, iar el a prins să bată din palme după muzică, întorcându-se cu fața către oaspeții din sală ca să-l vadă bătând din palme; apoi încet-încet toată lumea a bătut din palme și din picior, de parcă încercau să facă un zgomot pe potriva bătăii în ușă de mai înainte.

N-am crezut că așa ceva era cu putință. La urma urmei, eram doar oameni. Dar muzicanții au pornit să cânte din ce în ce mai tare și toată lumea le-a ținut isonul, iar cântecul a răsunat tot mai tare și cei din jurul nostru s-au ridicat ca să se alăture celor care cântau în picioare. Apoi cu toții s-au prins de mâini și au început să dănțuiască din nou: copii mai mici decât mine s-au ridicat și au intrat în dans, și la fel au făcut și oaspeții foarte bătrâni: au rămas pe margine bătând din palme, dar dansatorii s-au prins în horă, făcând cercuri largi, cu mare repeziciune: un cerc de bărbați și unul de femei. Mirele și mireasa dansau și ei înăuntrul cercurilor, ca și cum restul dansatorilor îi apărau de o primejdie din afară.

Oamenii care alcătuiau cercurile au pășit toți către mijlocul sălii, ridicându-și mâinile în același timp, după care au refăcut cercurile. Toată lumea dănțuia, în afară de mine, de Wanda și de Serghei: stăteam deoparte, privind un pic temători, iar de cealaltă parte a cercului, regele Străvechi și Miryem stăteau și ei pe scaune, privindu-i pe dansatori. Regele încă o ținea de mână. Cercul dansatorilor s-a apropiat de noi, plin de oameni ciudați pe care nu-i

cunoşteam, apoi am zărit-o pe panova Mandelstam venind spre noi, dând drumul mâinii femeii lângă care dănţuia ca să ajungă lângă noi, şi Wanda a apucat-o de mână.

Panov Mandelstam venea şi el spre noi, în celălalt cerc. Dar eu nu voiam să intru în cerc. Voiam să mă ascund sub masă şi să stau deoparte. Dar panova Mandelstam ne făcea semn să intrăm în horă; voia să ne ridicăm şi să întregim cercul dansatorilor, dar mie îmi era frică şi nu voiam să mă ridic, dar Wanda s-a ridicat şi a intrat în cerc şi nu o puteam lăsa singură, aşa că, atunci când panov Mandelstam mi-a întins mâna, i-am prins-o şi i-am întins mâna mea lui Serghei. Şi am intrat şi noi în dans.

Astfel toată lumea din sală s-a prins în horă, în afară de regele Străvechi şi de Miryem. Dar cercul se rotea fără contenire, iar panova Mandelstam a ajuns lângă Miryem şi i-a întins mâna. Nu voiam să facă asta, nu voiam să dănţuiesc alături de rege şi de regina lui, chiar dacă era fiica panovei Mandelstam. Dar ea i-a întins mâna şi Miryem i-a luat-o, după care s-a ridicat şi a fost trasă în cerc, iar regele nu i-a dat drumul din mână. Aşa că s-a ridicat şi el şi a intrat lângă ea în cercul dansatorilor.

S-a întâmplat ceva ciudat când regele a început să danseze. Ne mişcam cu toţii în două cercuri, dar cumva, după ce el a intrat în dans, cercurile s-au preschimbat într-unul singur, cu toţi dansatorii prinşi în joc în el, iar eu o ţineam de mână pe Wanda, deşi nu-i dădusem drumul de mână panovei Mandelstam. Şi pe măsură ce ne învârteam în cerc, toţi bătrânii din afara lui au început să intre şi ei în horă şi să danseze, în ciuda vârstei înaintate, iar copiii dănţuiau şi ei chiar dacă nu erau îndeajuns de înalţi încât să ajungă să ne prindă de mâini.

Şi era loc destul pentru toată lumea, chiar dacă până atunci ne cam îngrămădiserăm. Nu ne mai aflam înăuntru, în încăpere. Nu se mai găsea niciun tavan deasupra noastră. Eram afară, într-o poieniţă înzăpezită, înconjuraţi de arbori albi, precum copacul coliliu al mamei, şi un cer cenuşiu închipuind un cerc deasupra capetelor noastre, de nu mai ştiam dacă e zi sau noapte. Eram prea prins în joc ca să-mi mai fie frică sau frig. Nu ştiam paşii de

dans şi nici cuvintele cântecului, dar nu conta, pentru că mă ajutau ceilalţi din cerc şi mă trăgeau după ei; ce conta era faptul că noi toţi ne hotărâserăm să fim împreună acolo.

Mirele şi mireasa se aflau tot în mijlocul cercului, aşezaţi pe scaune. Se ţineau strâns de mâini. Ne-am apropiat de ei în paşi de dans, apoi ne-am îndepărtat iar şi câţiva bărbaţi au ieşit din cerc, dar nu ca să părăsească hora. Au mers hotărâţi în mijloc, s-au aplecat şi au apucat bine de scaunele mirilor, apoi le-au ridicat în aer cu tot cu mire şi cu mireasă şi au început să se învârtă cu ele, mişcându-le în sus şi-n jos, cântând cu foc acelaşi cântec. Cântecul s-a auzit apoi atât de tare, încât a răsunat mai puternic decât bătaia în uşă a regelui. Atât de tare se auzea că l-am simţit trecându-mi prin trup, dar nu m-a înspăimântat cum o făcuse bubuitura în uşă. Şi nu mă deranja să simt cântecul înăuntru. Simţeam cum inima îmi bate într-un glas cu el şi nu puteam să răsuflu, dar eram fericit. Toată lumea dănţuia. Chiar şi copacii dănţuiau, legănându-şi crengile, iar frunzele lor scoteau un zvon ca un cântec.

Am dănţuit mai departe, din ce în ce mai iute, dar n-am obosit deloc. Bărbaţii care purtau scaunele au obosit în schimb, dar le-au sărit în ajutor alţi bărbaţi, continuând să poarte în cerc scaunele cu mirele şi mireasa. Chiar şi Serghei a dat o mână de ajutor, l-am văzut ducându-se să ridice un scaun, după care s-a întors la locul lui. Dănţuiam fără contenire şi nimeni nu voia să se oprească. Dănţuiam fără preget sub cerul cenuşiu şi mi-am închipuit că poate aveam să dănţuim pentru totdeauna, însă cerul a început să se întunece.

Dar nu era acel soi de întuneric adus de asfinţit. S-a făcut întuneric ca atunci când se risipesc norii într-o noapte de iarnă, mai întâi câţiva fiind îndepărtaţi de vânt, lăsând în urmă un crâmpei de senin, apoi tot mai mulţi şi mai mulţi, până ce deasupra capetelor ne-a apărut un cer de noapte cu desăvârşire senin, cu stele strălucind puternic, dar nu erau stelele unui cer de primăvară; erau stelele iernii, nespus de lucitoare, sclipind pe cerul întunecat, şi toată zăpada dimprejur şi florile albe ale copacilor colilii le-au sclipit parcă în semn de răspuns. Am oprit dansul şi am privit

stelele împreună, dar nu ne mai aflam afară, eram din nou în sala mare, şi toată lumea râdea şi bătea din palme, pentru că făcuserăm împreună un cântec. În pofida regelui Străvechi, în ciuda iernii, făcuserăm un cântec.

Apoi s-a auzit un zgomot asurzitor, ca un clopot de biserică, doar că foarte aproape, trecând prin uşă, şi toată lumea s-a oprit din râs. Era un clopot care începuse să bată de miezul nopţii. Ziua se terminase, la fel şi cântecul nostru. Muzica s-a oprit. Nunta se isprăvise, dar regele Străvechi era încă acolo. Făcuserăm împreună un cântec în pofida lui, dar asta nu l-a putut alunga. Stătea în picioare în mijlocul încăperii şi încă o ţinea pe Miryem de mână.

S-a întors spre ea şi i-a zis:

– Să mergem, Doamnă, dansul s-a sfârşit.

Când a glăsuit, toată lumea din încăpere s-a îndepărtat de el, aproape lipindu-se de pereţi. Eu şi Serghei am vrut să ne îndepărtăm de asemenea, dar Wanda ne-a tras de mână şi am rămas pe loc.

Panova Mandelstam încă o ţinea pe Miryem de cealaltă mână, şi o ţinea strâns, şi n-avea de gând să se dea la o parte. Stătea acolo lângă fiica ei şi nu se mişca în ruptul capului, iar panov Mandelstam o ţinea şi el de o mână, iar Miryem nu voia să le dea drumul la mână cu niciun chip. Regele i-a privit pe toţi trei şi s-a încruntat cu toată faţa, iar sprâncenele sale erau ca nişte ţurţuri ascuţiţi şi strălucitori. A spus:

– Daţi-i drumul, muritorilor, daţi-i drumul! Un dans de o noapte a scos de la mine, atât. Nu vă mai agăţaţi de ea. Acum e doamna mea şi nu mai aparţine lumii încălzite de soare.

Dar panov Mandelstam şi panova Mandelstam s-au ţinut dârji de fiica lor. Panova Mandelstam îl privea stăruitor pe regele Străvechilor, iar faţa ei era palidă şi suferindă şi nu scotea niciun cuvânt; doar clătina uşurel din cap. Regele a ridicat mâna, dar Miryem a strigat „Nu!“ şi a încercat să-şi smulgă mâna din mâna panovei Mandelstam, dar panova Mandelstam nu voia s-o lase, apoi uşile din latura încăperii s-au deschis iarăşi, atât de tare încât oaspeţii aflaţi în vecinătatea lor au trebuit să se ferească iute din

calea lor. Uşile deschise s-au izbit de perete, scoţând un zgomot asurzitor.

În prag a apărut încă un rege, împreună cu regina lui. Numai regina purta coroană pe cap, dar am ştiut că şi el e cap încoronat, pentru că erau ţarul şi ţarina, pe care îi văzuserăm gonind în sanie chiar în aceeaşi zi, trecând înaintea noastră pe porţile oraşului, după ce aşteptaserăm la rând o grămadă de timp. Iar ţarul s-a uitat prin sală şi, dând cu ochii de Străvechi, a izbucnit într-un hohot de râs, un râs cum numai focul poate scoate, iar regele Străvechi a rămas nemişcat.

– Irina, Irina, a spus ţarul, ţi-ai ţinut făgăduiala, regele iernii este aici! Dă-mi lanţul!

Ţarina a deschis cutia, din care a scos un lanţ de argint şi i l-a întins, iar el a înaintat spre mijlocul încăperii, dezvelindu-şi dinţii. Nimeni nu a stat în calea lui. Ne-am lipit cu toţii de pereţi, cât mai departe din calea lui.

Însă regele Străvechilor a spus dintr-odată cu glas fioros:

– Crezi că mă poţi prinde atât de uşor, ucigaşule? Nu ţi-am mai văzut chipul până acum, dar te ştiu după nume, *Cernobog*[1].

A făcut un salt înainte şi a apucat lanţul cu amândouă mâinile drept la mijloc. Un şirag îngheţat a ieşit la iveală pe toată lungimea lanţului, ţurţuri lungi şi ascuţiţi crescând parcă pe el ca sub bătaia unui viscol ivit din senin, iar gheaţa a cuprins mâinile ţarului, urcându-i spre umeri. A scos un urlet şi a scăpat lanţul. Regele l-a izbit de podea cu zgomot, apoi l-a lovit pe ţar cu dosul palmei.

Taica mai obişnuia să mă lovească aşa, la fel şi pe Wanda şi chiar pe Serghei, iar taica fusese mare şi puternic şi, de câte ori mă lovea pe mine, doar cădeam lat pe podea. Însă, când regele Străvechi l-a lovit pe ţar, a fost ca şi cum ar fi lovit o păpuşă de paie. Picioarele ţarului au zburat prin aer şi, chiar după ce a atins podeaua cu o bufnitură, trupul i s-a rostogolit pe jos până ce s-a

---

[1] În original Cernobog (rus. Чернобог), zeitate din mitologia slavă, al cărei nume se traduce prin zeul negru (n. tr.).

izbit de estrada muzicanților, răsturnând câteva instrumente într-un talmeș-balmeș de sunete desperecheate.

Am crezut că țarul a murit, vezi bine, după o asemenea lovitură. Când taica a ridicat vătraiul s-o lovească pe Wanda, am crezut că avea s-o omoare dacă ar fi izbit-o cu el, dar nici măcar cu vătraiul n-ar fi putut-o lovi îndeajuns de tare încât să i se rostogolească trupul prin încăpere. Dar țarul nu era mort. Nici măcar nu rămăsese la podea, bucuros că a scăpat cu viață și încercând să se ascundă ca să nu mai primească altă lovitură. Ba chiar s-a ridicat la loc în picioare. Nu doar stătea în picioare, ci se mișca înainte într-un fel ciudat, legănându-se, iar din gură îi curgea sânge, înroșindu-i dinții, și a început să șuiere spre rege, iar pe când șuiera, sângele a început să-i fumege și flăcări i-au țâșnit pe gură, iar ochii îi erau de un roșu-aprins.

– Ieșiți afară! a strigat deodată țarina. Ieșiți cu toții, fugiți, părăsiți casa!

Atunci nuntașii s-au ridicat să iasă cu toții, de parcă primiseră dezlegare. Toată lumea a început să părăsească sala. Unii au trecut în fugă pe lângă ea, ieșind pe ușile larg deschise în curte, alții au ieșit pe ușa care dădea în încăperea unde începuse dansul bărbaților, iar o parte au fugit prin bucătărie. Tot prin bucătărie au fugit și mirii, mână în mână. Copiii au fost luați pe sus, iar bătrânii au fost ajutați să iasă și dânșii. Cu toții părăseau casa în cea mai mare grabă.

Am crezut că poate-ar trebui să ne adăpostim și noi, dar Wanda nici n-a vrut să audă. Miryem încerca s-o înduplece pe panova Mandelstam să iasă cu ceilalți, dar femeia n-avea de gând să plece. Se ținea strâns cu amândouă mâinile de mâna fiicei ei și nu era chip să-i fie descleștate.

– Tată, te rog! Mamă, o să te omoare! a spus Miryem.

– Mai bine să murim decât așa! a strigat panova Mandelstam către Miryem.

– *Plecați, fugiți!* striga și panov Mandelstam, încercând să-și cuprindă fiica pe după umeri.

Iar Miryem a clătinat din cap, s-a întors și a strigat tare;

– Wanda! Te rog, Wanda, ajută-mă!

Aşa că eu şi cu Serghei n-am avut cum pleca, fiindcă Wanda a alergat spre dânsa. Miryem şi-a împins mama în braţele Wandei şi i-a spus:

– Te rog, ia-o de-aici!

– Nu! a spus răspicat panova Mandelstam, ţinându-se la fel de strâns.

Mi-am dat seama că Wanda era pusă în încurcătură. Voia să facă, pe de o parte, ce-i cerea Miryem, şi pe de cealaltă, ce voia panova Mandelstam. Îşi dorea la fel de mult să le mulţumească pe amândouă şi din pricina asta nu putea părăsi încăperea. Şi nici eu n-o puteam părăsi, pentru că n-aveam cum să-i las pe Wanda şi pe Serghei singuri acolo.

Cât timp Miryem şi mama ei s-au ciondănit în privinţa plecării, ţarul şi regele Străvechilor s-au luptat mai departe. Însă ţarul nu se lupta ca un ţar. Îmi închipuisem că un ţar luptă cu sabia. Serghei îmi spusese mai demult poveşti despre cavaleri care ucideau balauri, poveşti auzite de el de la mama. Odată, un cavaler a trecut călare pe drum pe lângă casa noastră. Eu eram cu caprele la păscut şi l-am zărit venind de la depărtare. Nu l-am văzut cu sabia trasă din teacă, dar am alergat în lungul drumului ca să-l pot vedea cât mai mult. Şi l-am văzut destul de bine, pentru că nu mergea foarte repede. Avea sabie, avea armură şi doi băieţi care îl însoţeau, ducând de căpăstru un cal de schimb şi un catâr încărcat cu bagaje. După ce l-am văzut şi am aflat ce anume este un cavaler, am început să mă lupt în joacă cu sabia pe câmp, când păşteam caprele, doar că sabia mea era un băţ, iar eu mă prefăceam că e o sabie adevărată.

Credeam că un ţar era aidoma unui cavaler, doar că avea o armură mai strălucitoare şi o sabie mai mare, dar ţarul din încăpere nici măcar nu purta armură. Era înveşmântat într-o haină de catifea roşie, care fusese minunată, dar acum era sfâşiată, udă şi arsă. Şi nu avea sabie. Se lupta cu mâinile goale, încercând să-l prindă strâns pe regele Străvechilor, dar nu reuşea. Nu-mi dădeam seama de ce nu putea, pentru că regele era chiar lângă el şi ţarul

îl înşfăca strâns, iar regele dispărea dintr-odată, lăsându-l cu mâinile goale. Iar dacă apuca un scaun sau o masă, aflată în calea lui, sau atingea duşumeaua, se simţea un miros pătrunzător de fum, iar când ridica mâna de unde se sprijinise, rămânea o urmă de arsură aidoma mâinii. Avea o expresie schimonosită, la care nu mă puteam uita îndelung, căci simţeam desluşit în minte că e gata să mă apuce cu mâna-i arzând.

Mi-am închipuit că n-avea cum să fie cu adevărat ţarul. Creatura de foc era Cernobog, numele pe care îl rostise regele Străvechilor, iar acesta era tot un nume de monstru, la fel ca şi numele *Străvechi*. Şi nu voiam să izbândească Străvechiul, după cum nu voiam să izbândească nici Cernobog. Speram că poate aveau să se lupte la nesfârşit, sau cel puţin îndeajuns de mult încât să apucăm să fugim cu toţii. Însă puteam vedea că regele era cât pe ce să câştige lupta. Şi Cernobog era un monstru, însă vieţuia înlăuntrul unui om. De fiecare dată când nu reuşea să-l înşface, regele Străvechi îl lovea zdravăn drept răspuns, de parcă luptau cu rândul, iar ţarul începuse să fie plin de sânge pe tot trupul. Faţa îi arăta ciudat şi se umflase şi m-a dus cu gândul la clipa când caşa fierbinte i-a curs peste faţă lui taica. Nu voiam să-i privesc chipul, dar nu mă puteam abţine. Mă temeam că, dacă îmi feresc ochii, regele avea să câştige când eu nu mă uitam la ei. După care avea să se întoarcă să-i omoare pe panova Mandelstam şi pe panov Mandelstam. Nu-mi închipuiam c-aş fi putut să-l opresc s-o facă doar uitându-mă la el şi nici nu doream să văd aşa ceva întâmplându-se, dar nici nu doream să-mi feresc privirea, după care să văd că regele i-a ucis pe amândoi.

Ţarina i-a ocolit în fugă pe cei doi luptători, ducându-se lângă Miryem.

– Lanţul de argint! a strigat. Avem nevoie de un lanţ de argint ca să-l legăm!

Apoi panov Mandelstam s-a răsucit în loc şi a ridicat lanţul de argint de pe podea. Se rupsese în două bucăţi şi amândouă erau prea scurte ca să-l poată cuprinde pe rege. Însă ţarina şi-a dus mâinile la gât, de unde şi-a desfăcut colierul. Era făcut din argint şi

strălucea. Arăta ca un şirag de fulgi de zăpadă în zbor prin dreptul unei ferestre. A alipit un capăt al colierului la prima jumătate a lanţului rupt, şi celălalt capăt la a doua jumătate, apoi a închis cheiţa colierului, şi s-a ales cu un lanţ lung iarăşi, de la un capăt la celălalt. Atunci, panov Mandelstam i-a luat lanţul din mână.

Ţarul s-a năpustit din nou către regele Străvechi, şuierând, chiar dacă faţa îi era roşie de sânge, şi nu numai faţa. Câteva degete îi erau răsucite ciudat şi se împleticea pe picioare ca o crenguţă frântă de la jumătate, dar, chiar şi aşa, tot şi-a aruncat braţele înainte. Străvechiul s-a ferit cu repeziciune din calea lui, ca atunci când încerci să prinzi o muscă şi crezi c-o ai în pumn, dar când îl deschizi, ia musca de unde nu-i!, după care începe să-ţi bâzâie iar pe la ureche. Dar regele gheţii nu era muscă. Stătea, înalt şi ameninţător, rezemându-se de cămin. Când începuse lupta, se găseau amândoi drept în mijlocul încăperii, dar acum lupta îi purtase prin fiecare ungher al ei. Pe toată durata înfruntării, regele a încercat să-l facă pe ţar să-l urmărească din ce în ce mai aproape de cămin. Făcuse toate aceste mişcări dinadins, iar acum se aflau lângă vatră, iar când ţarul şi-a ratat încă o dată ţinta, a venit rândul Străvechiului *să-l apuce* strâns.

Un nor uriaş de abur a ieşit şuierând dintre mâinile încordate ale regelui şi se părea că îl doare strânsoarea, dar tot nu i-a dat drumul ţarului, apoi, într-o clipită, l-a aruncat drept în vatră, şi a grăit cu glas tunător:

– Stai acolo unde ţi-e locul, Cernobog! Îţi poruncesc, întru numele tău!

Un sunet îngrozitor, vuind ca un trosnet, a ieşit din gâtlejul ţarului, iar în gura-i deschisă şi în ochii aprinşi i se citea suflarea de foc, pe când restul trupului îi era moale ca o cârpă. Sunetul ca un trosnet s-a făcut glas, spunând ca pentru sine:

– Ridică-te! Ridică-te!

Dar porunca rostită n-a fost ascultată. Ţarul nu s-a ridicat. A rămas acolo în vatră, nemişcat.

Regele Străvechilor stătea deasupra lui, cu braţele încrucişate, urmărindu-l să vadă dacă se mai ridică din cămin. Atunci,

dintr-odată, panov Mandelstam s-a repezit în fugă spre el, încercând să-i arunce lanțul de argint în jurul trupului.

N-am văzut ce s-a întâmplat, pentru că mi-am ferit privirea de cum l-am văzut alergând. Am crezut că regele avea să-l ucidă și chiar nu voiam să văd așa ceva. Așa că am pus capul în pământ, cu brațele strâns lipite de el, și am auzit-o pe panova Mandelstam strigând: „Josef!" și pe Miryem spunând: „Nu!" și nu m-am putut abține să privesc. Panov Mandelstam zăcea pe podea, fără să facă nicio mișcare. Am crezut că murise, după care s-a mișcat, semn că nu era mort, dar nici lanțul de argint nu era petrecut pe după umerii Străvechiului. Era aruncat undeva pe podea la mare depărtare de el. Panova Mandelstam a alergat către soțul ei și a îngenunchеat lângă el. Iar Miryem a alergat și ea dinaintea regelui, și-a scos deodată coroana grea de pe cap și a izbit-o de pământ cu un zgomot asurzitor de metal scrâșnind, strigând din rărunchi:

– Nu mă mai întorc niciodată cu tine dacă le faci vreun rău! Mai degrabă mor! Ți-o jur, să știi!

Regele ținea mâna ridicată, de parcă avea de gând să-i facă ceva lui panov Mandelstam, dar s-a oprit când a auzit-o pe Miryem. Nu voia să se oprească; era peste măsură de mânios.

– Mă necăjești ca ploaia de vară! i-a strigat lui Miryem. A venit spre mine cu un lanț ca să mă lege. Voiai să nu-i dau ripostă?

– Tu ai venit primul! i-a strigat ea înapoi. Tu ai venit primul și m-ai luat!

Străvechiul era încă mânios, însă după câteva clipe a bombănit nemulțumit și și-a lăsat mâna în jos.

– O, foarte bine!

A spus acestea ca și cum nu-i plăcea prea tare ce auzea, dar parcă totuși n-avea să se obosească să-l ucidă pe panov Mandelstam, după care i-a întins mâna lui Miryem.

– Acum vino! Ora e târzie și timpul s-a isprăvit. Și niciodată n-o să te mai aduc aici, ca să fiu insultat de mâini nevolnice care îndrăznesc să creadă că te pot îndepărta de mine!

Cu mâna cealaltă a făcut un gest spre uși. Ele s-au deschis din nou, însă afară nu se zărea curtea. Se zărea pădurea în care

dănţuisem mai devreme, doar că acum nu se mai vedeau stelele. Nu se vedea decât cerul cenuşiu şi sania cu lighioanele ciudate înhămate la ea, aşteptându-i.

Dar Miryem nu voia să plece cu el. Nici eu nu mi-aş fi dorit să plec cu el, aşa că îmi părea rău pentru dânsa, dar tot îmi doream s-o văd plecând. Voiam să-l ia de mână pe rege, pentru că el avea s-o ia numai pe dânsa, fără să se mai întoarcă vreodată. Atunci Cernobog avea să rămână captiv în cămin şi Străvechiul avea să plece de tot şi am fi fost cu toţii în siguranţă. Panov şi panova Mandelstam aveau să scape cu viaţă. Îmi doream cu înfrigurare ca Miryem să plece cu el.

Şi-a privit părinţii şi i-am putut vedea chipul şi am simţit o mare uşurare, pentru că am văzut că era hotărâtă să plece cu el. Îmi părea rău s-o văd plângând şi stomacul mi se făcuse ghem când mă gândeam cum ar fi fost să fiu eu în locul ei, şi panova Mandelstam să-mi fi fost mamă, şi să trebuiască să plec de lângă ea împreună cu regele Străvechilor, dar şi aşa, tot bucuros mă simţeam. Îmi era teamă că s-ar fi putut răzgândi, dar n-a făcut-o. A privit în jur, ca să-i mai poată vedea pentru ultima oară, după care s-a întors spre rege, chiar dacă plângea, şi a făcut un pas către el.

– Nu! a strigat panova Mandelstam, dar acum n-o mai ţinea de mână pe Miryem, ci îngenunchease pe podea, ţinându-l pe panov Mandelstam cu capul în poală, prea departe de fiica ei. A întins mâna şi a strigat deznădăjduită:

– Miryem, Miryem!

Regele a scos un murmur de mânie.

– Încă îndrăzneşti? i-a şuierat panovei Mandelstam. Te gândeşti s-o legi de voi aici? Izbânda mi-a fost mie dată astă-seară, iar ucigaşul a fost nimicit! De-acum înainte, preţ de o viaţă lungă de muritor voi închide drumul alb şi voi purta de grija cuvenită împărăţiei mele, până când toţi cei care cunoaşteţi numele Doamnei mele veţi fi murit, şi n-am să vă las nici măcar frânturi de amintire cu care să încercaţi s-o aduceţi înapoi!

Apoi s-a întins să apuce mâna lui Miryem, după care a tras-o spre uşă şi am fost atât de bucuros să-l văd plecând, încât,

nemaiavând timp să mă sperii sau să-mi feresc privirea, nici n-am băgat de seamă ce făcea Wanda; astfel, am văzut-o când a aruncat lanţul de argint pe după umerii Străvechiului.

Văzusem cum încercase să scape de strânsoarea lanţului data trecută – tot astfel a încercat şi de astă dată. S-a răsucit ca să scape de atingerea lanţului, dar când a făcut asta, Miryem s-a aruncat la podea şi, pentru că o ţinea de mână, greutatea ei l-a ridicat foarte puţin de la pământ, şi atunci Wanda şi-a aplecat iute braţele şi i-a tras lanţul în jurul mijlocului. Aşa că la revenirea cu picioarele pe podea, lanţul îi era petrecut împrejurul trupului. Pe chipul lui se citea atâta mânie, încât o lumină albă i s-a aprins în obraji. Nu i-a dat drumul din mână lui Miryem, ci a întins mâna cealaltă, cu care a apucat capetele lanţului, trăgându-le spre el.

Aproape că a smuls-o pe Wanda din loc, dar Serghei a alergat spre ea din celălalt capăt al încăperii şi a apucat şi el de lanţ. El trăgea acum lanţul de un capăt, iar Wanda a apucat de celălalt capăt şi amândoi ţineau strâns de lanţ, opintindu-se cu putere ca şi cum încercau să smulgă un ciot de copac din pământ, doar că aveau de-a face cu un ciot care trăgea şi el tare de lanţ şi era cât pe ce să-i pună la pământ, în loc să se lase tras de ei. Şi m-a cuprins teama, o teamă puternică, dar m-am gândit că treaba asta se aseamănă cu dănţuitul, şi am ieşit de sub masă, am alergat de-a lungul sălii şi m-am agăţat de nodul şorţului Wandei şi de spatele cingătorii de frânghie a lui Serghei, închipuind un cerc împreună cu dânşii.

După ce am făcut asta, regele a scos un chiot înfricoşător, ca sunetul pe care îl fac zăpoarele de pe râu când se desprind la sfârşitul iernii. Era un zgomot groaznic şi mă dureau urechile din pricina lui, dar m-am ţinut strâns de fraţii mei şi zgomotul s-a oprit. A rămas în loc bătând din picior şi i-a spus furios Wandei:

– Prea bine, m-aţi legat! Ce poftiţi de la mine ca să mă sloboziţi?

Am rămas şi noi pe loc, iar Wanda i-a răspuns:

– Las-o pe Miryem şi pleacă!

Miryem era încă pe podea, încercând să se elibereze din strânsoarea lui, dar el o strângea de mână.

Regele i-a aruncat Wandei o privire ca un licăr îngheţat.

– Nu! Voi m-aţi prins cu lanţ de argint, dar braţele voastre nu au puterea să mă ţină legat. Nu voi renunţa la regina mea!

Însă acum nu mai ţineam doar noi de lanţ: panov Mandelstam s-a ridicat de la podea şi a venit să o ajute pe Wanda, în timp ce panova Mandelstam se opintea împreună cu Serghei, ţinându-se de mână cu panov Mandelstam pe după spatele meu ca să mă ajute să nu mă clintesc, să fiu puternic. Trăgeam cu toţii grozav şi de câteva ori aproape că l-am scăpat, dar tot înlănţuit era, după care nu s-a mai opintit, dar s-a mâniat iar şi i-a strigat Wandei:

– Ce pofteşti ca să slăbeşti strânsoarea? Cere-mi altceva sau teme-te de ce-am să fac atunci când vei obosi!

Dar Wanda a clătinat din cap şi i-a zis:

– Dă-i drumul lui Miryem!

Iar el a scos din nou un chiot asemenea zăpoarelor desprinse pe râu şi a şuierat aprig:

– Niciodată! N-o să o las în mâinile voastre pe regina mea, pe Doamna mea de aur; m-aţi prostit o dată, a doua oară nu mai ţine!

Şi a început să se zbată din nou, atât de puternic încât ne-a împrăştiat pe podea, cu toţii alunecând pe picioare şi la un pas de a ne prăbuşi. M-am gândit cu groază că n-o să-l mai putem ţine aşa multă vreme. Am văzut cum mâinile Wandei şi ale lui Serghei încep să alunece pe lanţ. Îşi vârâseră degetele printre verigile lui, dar aveau palmele asudate şi lanţul le aluneca printre mâini verigă cu verigă şi nu puteau risca să-i dea drumul ca să-l apuce mai bine, căci atunci regele s-ar fi eliberat pe dată din strânsoare.

Dar am reuşit să-l ţinem în loc încă o dată, ultima, după care a încetat să se mai zbată. A răsuflat cu greutate, de trei ori. Norişori de crivăţ îi ieşeau de pe buze atunci când gâfâia. Apoi s-a ridicat cât era de înalt şi pe trup a început să-i crească gheaţă. Stratul subţire a înaintat de la marginile mădularelor spre piept şi se putea zări prin el, apoi deasupra s-a mai depus un strat de gheaţă, niţel mai subţire, şi, strat după strat, gheaţa l-a îmbrăcat într-o platoşă ascuţită şi tăioasă şi îi puteam simţi răceala groaznică în obraji. Serghei şi Wanda încercau să se ferească din calea frigului, care cobora în josul lanţului, începând să-i muşte de degete.

Regele nu a mai țipat spre Wanda. Când a grăit de astă dată, a făcut-o cu glas moale, ca atunci când ninsoarea conteneşte şi ieşi afară şi totul e cât se poate de liniştit.

– Dă-mi drumul, copilă muritoare, dă-mi drumul şi cere-mi alt hatâr! i-a spus. O să-ți dau o comoară de pietre nestemate sau o licoare de viață lungă; ba chiar am să-ți dau înapoi primăvara ca răsplată cuvenită pentru curajul tău neabătut. Dar mergi prea departe şi îndrăzneşti prea mult când îmi ceri să-ți o dau pe regină. O singură dată mai încearcă s-o ceri, şi află c-o să fac ca iarna să înghețe carnea pe voi şi-o să vă spintec inimile ca sângele să vă înghețe roşu pe zăpadă: niciunul dintre voi nu are puteri nemăsurate, nici vreun dar cu-adevărat vrăjit, şi iubirea singură nu vă poate da tărie să-mi țineți piept.

Când a spus acestea, am ştiut că nu mințea. Cu toții o ştiam. Iar Miryem s-a ridicat din nou în picioare. A încetat să se mai zbată să scape de mâna care îi strângea încheietura.

– Wanda! a rostit ea cu un glas care însemna că trebuie să-l lase liber pe rege.

Însă Wanda a privit pieziş spre Miryem şi a spus:

– Nu!

Acelaşi „nu" pe care i-l spusese tatei la noi acasă, când a vrut s-o usuce în bătaie.

Eu n-am vrut să-i zic „nu" tatei în acea zi. Nu-i spusesem niciodată „nu", fiindcă ştiam că, dacă îi spunem, o să ne lovească, şi de lovit ne lovea oricum, aşa că ştiam că o să ne lovească şi mai rău dacă îi spuneam „nu". Nici măcar nu mi-ar fi trecut prin cap să-i spun „nu" indiferent ce-ar fi făcut, pentru că mereu era loc de mai rău din partea lui. Iar atunci Wanda i-a spus „nu" şi i-am spus şi eu. Deşi nu eram chiar hotărât să spun „nu", am făcut-o pur şi simplu. Însă mă gândeam acum că o spusesem, pentru că nu putea să-mi facă nimic mai rău decât să o lovească pe Wanda cu vătraiul de mai multe ori şi s-o lase fără suflare, în timp ce eu aş fi privit neputincios. Dacă ar fi avut de gând să facă aşa ceva, însemna c-aş fi putut muri şi eu, ceea ce n-ar fi fost cu mult mai rău decât să stau acolo cu mâinile încrucişate.

Dar acum Wanda spunea „nu" pentru că Străvechiul n-avea ce să-i facă mai rău decât să o omoare. Şi nu eram sigur că la fel credeam şi eu, apoi m-am gândit: nu puteam slăbi strânsoarea înainte ca panov şi panova Mandelstam să dea drumul lucrurilor de care trăgeau, căci braţele lor îmi erau petrecute pe după spate. Şi să mor de mâna Străvechiului ar fi fost mai puţin rău decât să trebuiască s-o privesc în ochi pe panova Mandelstam după aceea.

Dar nici regele nu mințea. Nu era ca atunci când cu taica, atunci când a venit Serghei, mai puternic decât dânsul, şi l-a împins peste vatră. Serghei îşi dădea deja toată silinţa şi niciunul dintre noi nu era aşa de mare şi de voinic precum Străvechiul. Aşa că ne aştepta o moarte sigură. Nu aveam nimic de făcut în afară de a-i da drumul din lanţ. Dar n-aveam de gând să facem asta nici morţi.

Însă apoi un glas urât, umed şi răguşit a rostit:

– *Un lanţ de argint să-i ferece vrerea, un cerc de foc să-i stingă puterea*, iar împrejurul nostru s-au aprins, cu flacără mare, douăsprezece lumânări.

Am privit în jur şi l-am văzut pe ţar din nou în picioare: ţarina aşezase lumânările aprinse în jurul nostru, cât am încercat noi să-l ţinem legat pe regele Străvechilor, după care se dusese la ţar şi îl ajutase să se ridice din vatră. Ţarina îl sprijinea, iar el a rostit cu gura-i stâlcită acele cuvinte care îi ieşeau de pe buze odată cu bule roşii de sânge. Ţinea o mână întinsă drept înainte: tremurătoare şi cu degetele răsucite, parcă rupte, dar cu arătătorul întreg, şi toate lumânările au început să ardă cu flacără înaltă şi fierbinte, la fel de înaltă cât lungimea lumânărilor.

Înăuntrul cercului, regele Străvechi a scos un icnet de parcă se sufoca, iar platoşa de gheaţă de pe el s-a spart în bucăţi groase şi a căzut pe podea, scoţând un sunet ca de clopoţei. Chipul i s-a făcut alb ca varul. Apoi ţarul a hohotit zgomotos, doar că nu era ţarul cel ce râdea: era Cernobog, era monstrul îngrozitor. Scotea un zgomot cumplit, ca trosnetul lemnului în foc, după care a înaintat cu paşi târşâiţi spre noi, iar câteva dintre degetele rupte i s-au îndreptat ca prin farmec. După încă un pas, umărul dislocat

i s-a aşezat la loc cu o smucitură, iar nasul rupt i s-a îndreptat şi el şi, pe măsură ce înainta, toate mădularele i se dregeau, până când pe chip nu i s-a mai zărit niciun semn de vătămare, iar tunica roşie zdrenţuită de pe el a redevenit curată, netedă şi uscată. Deşi întreg la trup, nu era întreg la minte şi nu se găsea fărâmă de simţire omenească în el; şi venea cu paşi rari drept spre noi.

S-a îndreptat şi şi-a răsucit mâna în aer, iar lanţul a zburat din mâinile Wandei şi ale lui Serghei, înfăşurându-se strâns în jurul regelui, lipindu-i braţele pe lângă trup. Miryem şi-a smuls atunci mâna din strânsoarea lui şi s-a tras înapoi şi cu toţii ne-am ferit în mare grabă din calea lui Cernobog. Dar el nici nu ne-a băgat în seamă. S-a dus şi s-a aşezat în faţa Străvechiului, zâmbindu-i răutăcios. Ultima verigă din partea stângă a lanţului s-a desfăcut ca o falcă de fiară şi s-a ferecat unindu-se cu o verigă tocmai de la celălalt capăt, iar ultima verigă din partea dreaptă a lanţului s-a înnodat cu altă verigă din dreapta, desăvârşind strânsoarea rece de metal în jurul regelui iernii.

– Al meu eşti, numai al meu! a susurat Cernobog.

A întins mâna şi a atins cu degetul faţa prizonierului său, plimbând apoi degetul în josul obrazului, până pe gât, şi aerul s-a umplut de aburi, iar Străvechiul ţinea gura încleştată, căci degetul monstrului îl rănea. Cernobog a închis pe jumătate ochii şi a scos un sunet aidoma unui cârâit, în semn de fericire, doar că fericirea lui însemna un lucru groaznic. Am vrut să-mi pun la loc dopurile de ceară în urechi, dar nu le-am mai găsit. Mă ţineam strâns de mâna Wandei şi Serghei stătea chiar în faţa noastră, iar Miryem împreună cu părinţii ei se strângeau în braţe.

– Spune-mi, i-a şoptit Cernobog Străvechiului, spune-mi numele tău. Şi s-a întors din nou spre duşmanul lui, atingându-l.

Regele Străvechi s-a cutremurat din tot trupul, dar a şoptit:

– Niciodată!

Cernobog a scos un şuierat mânios, ca trosnetul focului în vatră, şi şi-a lipit palma de pieptul regelui. Un nor groaznic de aburi albi s-a ridicat de sub mâna lui şi s-a răspândit în chip de rotocoale în aer, iar regele a scos un strigăt ascuţit.

– Numele tău, numele tău! i-a sâsâit Cernobog la ureche. Eşti legat fedeleş, cu totul sub puterea mea; şi vei fi cu totul şi cu totul al meu! Vreau să-mi spui numele tău! În numele legătorii de argint, îţi poruncesc!

Străvechiul a închis ochii aprigi şi a început să scuture lanţul de argint. Era tras la faţă, iar liniile chipului îi erau ascuţite de parcă ceva îi ţinea pielea întinsă. Răsufla de parcă viaţa îi depindea de asta şi nu se putea gândi la nimic altceva. Dar când şi-a venit un pic în simţiri, putând să facă şi altceva în afară să răsufle, a deschis din nou ochii şi a spus cu glas slab, subţiat:

– Nu *tu* m-ai legat fedeleş, Cernobog; tu îmi ţii doar lanţurile, dar nu-ţi sunt dator să mă dau prins. Nu sunt legat nici de mâna ta, nici prin viclenia ta. Nu ai plătit pentru izbânda asta, e o izbândă calpă, o înşelătorie, şi n-o să *scoţi* nimic de la mine.

Cernobog a scos un mârâit prelung şi dispreţuitor şi s-a răsucit spre noi – spre ţarină, mai precis.

– Irina, Irina, cu ce să te răsplătesc? Spune-mi ce dar poftieşti, şi-al tău va fi, ba încă două–trei mai poţi să ceri! Primeşte doar răsplata din mâna mea şi *încredinţează-mi-l cu adevărat*.

Dar ţarina a clătinat din cap.

– Nu, a zis drept răspuns. Ţi l-am adus, după cum am făgăduit, şi doar atât am făgăduit. N-am să primesc nimic din partea ta. Am făcut ce am făcut pentru ţara Lithvasului, şi nu din lăcomie. Nu-i legat fedeleş acum? Nu poţi să faci ca iarna adusă de el să se risipească?

Cernobog s-a înfuriat foarte tare. A început să dea târcoale, ca un animal de pradă, prizonierului, mormăind, cârâind şi şuierând de unul singur. Însă nu a spus nu.

– O să mă ospătez din tine în fiecare zi, i-a şuierat la ureche Străvechiului, rotindu-se în jurul lui, şi a întins mâna trecându-şi degetele peste faţa lui, lăsând dâre aburinde şi mai adânci. Dulce şi rece va fi fiece sorbitură. Şi fiecare te va arde până-n străfunduri. Cât timp ai să-mi mai spui nu?

– Pentru totdeauna, a şoptit regele gheţii. Chiar de-ar fi să te ospătezi din mine până la sfârşitul zilelor, n-o să-ţi deschid

nicicând porțile împărăției mele și n-o să vezi nimic de la mine decât prin furt.

– Atunci o să-ți fur totul! a zis Cernobog. Ești al meu, înlănțuit, și nu mai ai scăpare. O să-ți fur toată roada pomilor tăi albi și-o să-i nimicesc cu rădăcini cu tot; o să-ți sorb sufletele slujitorilor și coroana împărăției și-o să-ți dărâm muntele alb din temelii!

– Chiar și atunci, a spus Străvechiul. Chiar și atunci o să mă-mpotrivesc ție. Poporul meu va păși în foc păstrându-și numele zăvorâte în inimă; un nume n-ai să scoți de la ei și nici de la mine.

Cernobog a spumegat de furie și l-a apucat de cap pe cel legat, lipindu-și palmele strâns de fața lui, de-o parte și de cealaltă. Străvechiul a strigat iarăși de durere, doar că mai înfricoșător. Semăna cu urletul scos de taica atunci când casa fierbinte i-a curs pe față și mi-am ascuns capul în fusta Wandei și mi-am acoperit urechile, dar sunetul tot pătrundea, deși și-a pus și ea mâinile peste urechile mele, apăsând odată cu mine. Când zgomotul groaznic a încetat, tremuram ca varga. Străvechiul căzuse în genunchi pe podea, cu lanțul încă înfășurat în jurul trupului. Cernobog stătea în picioare lângă el și de pe mâini i se prelingeau picături de apă. Și-a dus o mână la gură și a lins-o, iar pe unde trecea limba demonului, mâna rămânea uscată în urmă.

– Ah, ce dulce e gustul, cum stăruie răcoarea! a exclamat. Rege al iernii, rege de gheață, am să te sorb până o să te faci atât de mic încât o să te ronțăi în măsele, și ce preț o să mai aibă atunci numele tău? Nu vrei mai bine să mi-l spui acum și să te stingi în foc cât încă ești în glorie?

Străvechiul s-a cutremurat din cap până-n picioare, după care a spus cu glas stins:

– Nu!

Și era un „nu" așa cum fusese și al nostru, era un „nu" care însemna că, indiferent cât rău i-ar fi făcut Cernobog, n-avea cum să fie mai rău decât dacă regele i-ar fi dezvăluit numele lui.

Cernobog a scos un oftat plin de dezamăgire, ca un trosnet.

– Atunci, o să te ţin legat cu lanţ de argint şi cu flacără, până când te vei răzgândi şi-mi vei spune numele tău! Chemaţi-i! a strigat, cu glas ascuţit. Chemaţi gărzile să-l ia şi să-l ducă în temniţă!

După ce a dat această poruncă, s-a împleticit în mers şi aproape s-a prăbuşit, clătinându-se şi lovindu-se de scaune, ţinându-se de ele, până când a dat de unul pe care să se sprijine şi să-l susţină, chiar dacă tremura şi avea capul plecat. Ţarina a alergat spre el din celălalt capăt al încăperii şi el a privit-o. Şi era o privire de om în firea lui: nimic din demonul Cernobog nu mai sălăşluia acolo. După câteva clipe, a rostit aproape în şoaptă:

– Gărzile! iar glasul i-a sunat frumos, aproape ca un cântec, chiar dacă vorbea aşa de încet.

Ţarul s-a întors şi a arătat cu mâna spre uşi, aşa cum arătase mai devreme spre lumânările în cerc, doar că acum mâna îi era dreaptă şi nevătămată, şi uşile s-au deschis. Sania nu mai aştepta afară. Se zărea doar curtea pustie.

– Gărzi! a strigat puternic ţarul, iar oameni înarmaţi au umplut curtea. Erau bărbaţi cu săbii, purtând armuri, dar, când au dat cu ochii de regele Străvechilor, s-au oprit înspăimântaţi şi l-au privit ţintă. Şi au început să-şi facă semne între ei.

Ţarul şi-a îndreptat mâna spre ei, aşa cum făcuse mai devreme cu uşile şi cu lumânările, dar dintr-odată ţarina s-a ridicat şi şi-a pus mâna peste mâna lui, trăgându-i-o în jos. Şi le-a spus bărbaţilor înarmaţi:

– Nu vă temeţi!

Cu toţii au privit spre ea.

– Acesta este stăpânul ţării Străvechilor care a adus blestemul hâd al iernii asupra ţării noastre şi, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, a fost făcut prizonier. Trebuie să-l întemniţăm ca să aducem înapoi primăvara în Lithvas. Sunteţi oameni cu frica lui Dumnezeu? Închinaţi-vă şi luaţi fiecare câte o lumânare în mâini şi ţineţi-le arzând de jur împrejurul lui! Şi trebuie să găsim o funie pe care s-o legăm de lanţul de argint ce-l ţine prizonier, ca să-l târâm în temniţă.

Ostașii din gardă arătau cu toții foarte speriați, dar unul dintre ei, foarte înalt, la fel de înalt ca Serghei, și cu o mustață stufoasă, i-a spus țarinei:

– Majestate, o să îndrăznesc eu, de dragul Măriei Tale, după care s-a dus și a adus o frânghie din curte și s-a îndreptat cu curaj către regele prins, legând iute de tot frânghia de lanț, după care s-a tras înapoi tresărind, și am văzut că avea răni în vârful degetelor, înălbite dintr-odată, ca lovite de degerătură. Dar ținea strâns de frânghie și câțiva camarazi i s-au alăturat, trăgând cu putere de ea. Regele Străvechi s-a ridicat în picioare, ca să nu se lase târât pe podele. Ceilalți oșteni ai gărzii au venit și au luat în mâini lumânările, înconjurându-l.

Dar când au încercat să-l tragă, nu s-a urnit din loc. În schimb, s-a întors și a privit-o pe Miryem. Alături de părinții ei, Miryem se uita și ea la el. Soții Mandelstam o țineau strâns în brațe, iar chipul ei arăta chinuit și îngrijorat, de parcă încă îi era frică, chiar dacă regele era legat fedeleș. Dar acesta nu a încercat să se apropie de ea. Ci doar i-a spus, cu un glas ce parcă trăda o mare surprindere:

– Doamna mea, nu am crezut că o să îmi poți răspunde la asta, când te-am luat de acasă fără încuviințare și am pus preț doar pe darul tău fermecat. Dar acum mi-ai răspuns cu adevărat. De trei ori mi-ai întors cu temei ocara și ai arătat cât anume prețuiești: mai presus decât viața mea, decât împărăția mea și toți locuitorii dintr-însa și, chiar dacă îmi trimiți poporul în flăcările focului, nu pot să pretind că ai să-mi mai întorci vreo datorie. Toate au fost plătite cu temei și cu dreptate.

După care s-a plecat dinaintea ei, până la pământ, apoi s-a întors și a plecat cu gărzile, lăsându-se tras de ei, în timp ce Miryem și-a apăsat fruntea cu palmele și a scos un suspin de parcă îi venea să plângă și a spus:

– Ce pot să fac acum? Ce să mă fac?

CAPITOLUL XX

N-am fost tocmai surprins să descopăr că tatăl iubitei mele ţarine avea o galerie subterană ascunsă în afara zidurilor oraşului, îngropată sub un strat de iarbă şi paie. Acest ascunziş era semnul aceluiaşi soi de pregătiri grijulii, gândite dinainte, cu care am început să mă obişnuiesc din partea dragei mele regine; nu se poate spune că taică-său nu o învăţase de bine.

În zidul dimprejurul cartierului evreiesc se găsea o uşă îngustă, la capătul unei ulicioare care se înfunda între două case, nu departe de locul unde avusese loc nunta. Irina ne-a condus pe toţi într-acolo, printre noi aflându-se şi regele Străvechilor, o statuie mută parcă cioplită în sare, înconjurat de gărzile cu lumânări în mâini, în timp ce eu închideam convoiul. Pesemne că pe durata drumului am închipuit pentru ochii privitorilor un spectacol de vrăjitorie drăcească. În măruntaiele mele sălăşluia demonul – Cernobog; cât de încântător era să am, în sfârşit, un nume pentru chiriaşul din mine; în sfârşit începeam să ne împrietenim după toţi aceşti ani – şi demonul, încă încolăcit într-un ungher, torcea de bucurie, ca o pisică. Spre norocul nostru, ora era târzie şi pe străzi nu mai umblau decât beţivii şi cerşetorii.

Ajunsă în dreptul zidului, Irina a îndepărtat o perdea de iederă şi a deschis uşa cu o cheie scoasă dintr-un săculeţ şi, la îndemnul ei, jumătate dintre gărzi au păşit cu grijă înainte într-un şir, păstrând cercul de lumânări aprinse în jurul prizonierului tăcut, înainte ca ostaşul înalt, chipeş şi peste măsură de curajos a smucit

de funie şi l-a tras după el pe cel legat. Regele Străvechilor l-a urmat fără să se împotrivească, chiar dacă în împrejurări obişnuite n-ar fi putut fi târât cu forţa. Încă simţeam ecouri, ca nişte năluci, pe tot trupul în locurile unde mâinile regelui iernii mă loviseră cu sete, fiecare lovitură ca izbitura unui ciocan pe nicovală, de parcă fusesem o bucată de metal încins numai bună de îndreptat de către fierar.

Însă demonul mă tot îmboldea să mă reped spre regele gheţii, aruncându-mi cu furie mâinile zdrobite în văzduh, chiar dacă coastele rupte îmi străpungeau plămânii, iar şoldurile dislocate mă făceau să-mi bălăbănesc picioarele şi falca îmi atârna moale, cu dinţii gata să cadă ca nişte pietricele. Puteam prea bine să fi fost făcut chiseliţă, dar cred că şi atunci Cernobog m-ar fi făcut să mă preling pe duşumele într-o băltoacă vie, ca să încerc să-i lustruiesc cizmele. Când Străvechiul m-a împins în cele din urmă în cămin şi mi-a spus să rămân acolo, aş fi plâns de recunoştinţă şi de uşurare dacă mi-ar fi tras o ultimă lovitură grozavă, cu care să-mi zdrobească ţeasta şi să-mi curme chinul.

Dar m-a lăsat să zac acolo. După care dulcea mea Irina a venit şi m-a cuprins cu braţele, într-un soi grotesc de mascaradă a mângâierii. Dacă ar fi vrut să mă mângâie, ar fi făcut mai bine să-mi taie gâtul. Însă mai putea trage foloase de pe urma mea, până şi ea mai avea de tras un folos de pe urma mea – nu ştiu cum se face că sunt *infinit* de util; aşa că a îngenuncheat şi mi-a spus hotărâtă:

– Cercul de foc. Poţi aprinde lumânările?

Cred că la început doar am scâncit nitel spre ea sau poate am râs, în măsura în care puteam scoate vreun sunet. Amintirea a ce mi se întâmplase era mai degrabă ca o ceaţă în mintea mea. Dar Irina m-a apucat de umeri şi mi-a spus cu glas aprig:

– O să rămâi aici captiv pe vecie dacă nu-l oprim! şi m-a trezit certitudinea plină de groază că spusele ei erau adevărate.

Vai, credeam că-mi este hărăzită o soartă mai rea chiar decât moartea; cât de naiv, cât de ridicol, cât de absurd putusem să fiu! Nu eram încă îndeajuns de zdrobit ca să mor, ci doar cât să zac acolo între tăciuni, sub cenuşă. Mi-am închipuit că toţi ai casei

fugiseră, că până și locuitorii caselor învecinate fugiseră, înspăimântați peste poate să mă vadă, să mă știe, chircit și zdrobit în vatră. Pesemne bătuseră în cuie ferestrele și ușile și poate puseseră foc întregii clădiri, ca să mă îngroape sub un munte de tăciuni înnegriți, și aveam să rămân pentru vecie cu demonul urlându-mi în urechi, înfruptându-se din mine pentru că n-avea cum să mai prindă pe altcineva.

Așa că m-am ridicat până la urmă și, printr-un descântec slab și răgușit, dimpreună cu un șiretlic vrăjitoresc, demonul meu m-a învrednicit să preschimb o halcă de carne zdrobită într-un câine ascultător și să-l capturez pe regele Străvechilor pentru iubita mea țarină și pentru preaiubitul meu stăpân. Ba încă am și fost răsplătit pentru ispravă: eram iarăși întreg la trup! Puteam răsufla fără să-mi gâlgâie din gât o fântână de sânge! Puteam sta drept, puteam merge și puteam vedea cu amândoi ochii, și vai!, cât de recunoscător eram pentru toate acestea, doar că înțelegeam prea bine că nu scăpasem deloc de chin. Doar îl amânasem pentru o vreme. Soarta mă aștepta la cotitură, mai devreme sau mai târziu. Cernobog n-avea să mă lase niciodată liber, nici chiar în moarte. De ce ar fi făcut-o? N-avea trebuință de așa ceva. Îi fusesem dat în mână cât se poate de limpede: fără clauze scrise cu litere mici sau opreliști în ceea ce privește timpul de folosință. Tot ce-aș fi putut să fac în privința asta era același lucru pe care îl putusem face dintotdeauna în prezența lui, adică *nimic*. Nimic, în afară de a mă agăța de cele câteva crâmpeie de viață pe care le primeam din când în când, de a le înfuleca lacom, lingându-mi degetele de grăsimea rămasă și încercând să-mi fac viața suportabilă pe cât îmi era cu putință.

Așa că mi-am îngăduit să răsuflu cu nesaț aerul iernii și mi-am privit mâinile revenite la înfățișarea lor frumoasă, după care mi-am urmat regina și gărzile pe străzile cartierului, până ce am ajuns la ușa secretă, pentru că, atâta timp cât Cernobog avea la îndemână un Străvechi din care să se înfrupte, n-aveam motive să mă tem. Îl simțeam greu și sătul în burtă la mine, un monstru bine hrănit, aproape moțăind de atâta mulțumire de sine.

După ce am trecut de ziduri, Irina ne-a dus pe un deluşor, într-un loc aflat lângă un copăcel uscat, şi le-a poruncit gărzilor să aşeze pe pământ lumânările, într-un cerc împrejurul Străvechiului, după care a spus:

– Aţi slujit Lithvasul şi pe Dumnezeu în seara asta. O să fiţi răsplătiţi pentru ceea ce aţi făcut. Acum mergeţi înapoi în oraş şi, înainte de a vă reîntoarce la palat, duceţi-vă drept la sfânta biserică şi înălţaţi o rugăciune de mulţumire şi nu vorbiţi nimănui despre ce aţi văzut în seara asta.

Ostaşii s-au împrăştiat cu repeziciune, ca nişte servitori destoinici ce erau, în afară de bravul nostru erou, care a aşezat grijuliu capătul de frânghie înăuntrul cercului de lumânări aprinse şi a întrebat-o pe Irina:

– Măria Ta, pot să mai rămân să te slujesc?

Irina s-a uitat la el şi l-a întrebat:

– Cum te numeşti?

– Timur Karimov, Măria Ta, a răspuns ostaşul.

Da, se vedea cu ochiul liber că era într-adevăr *din cale-afară* de dornic s-o slujească, deşi, îmi închipui, avea să-şi dorească şi plata pentru asta mai devreme sau mai târziu. Oricum, de îndată ce acest gând mi-a încolţit în minte, mi-am dat seama – avea ceva de tătar în înfăţişare: smead, chipeş şi lat în umeri şi, judecând după mustaţa pe care o purta, avea şi părul negru, pe potriva ochilor de culoare deschisă. Şi cum Irina nu stăruia ca eu s-o fac pe armăsarul în căsnicia noastră, *cineva* trebuia să facă şi treaba asta.

– Timur Karimov, ţi-ai arătat vrednicia, am spus, făcându-l să-şi dea seama, cu un tresărit, că da, se găsea acolo şi *soţul* Irinei, adică ţarul din Lithvas, care ar fi putut porunci să i se scoată ochii drăgălaşi, să-i fie retezată limba, iar capul şi mâinile să-i fie tăiate şi ţintuite de poarta castelului, pentru îndrăzneala de a fi scos chiar şi o singură vorbă.

Mi-ar fi adus nitică satisfacţie să-l văd arătând un pic neliniştit, în schimb doar m-a privit, iar trăsăturile i s-au *schimonosit*, trădând o pizmă tristă, de parcă nu se aşteptase să se bucure de niciun favor, ci doar visase, tânjind îndrăgostit şi de departe la idealul

lui, uitând doar pentru o bucată de timp că femeia iubită nu era de nasul lui. Ei bine, poate că putea fi vindecat de starea asta.

– Te numesc chiar acum și aici căpitan al gărzii personale a țarinei și fie ca întotdeauna să dai dovadă de același curaj în apărarea comorii mele celei mai de preț, așa cum ai făcut în această noapte!

Desigur, am exagerat; ostașul a sărit dintr-odată să-mi cadă la picioare, sprijinit într-un singur genunchi, după care mi-a prins mâna și mi-a sărutat-o.

– Măria Ta, jur pe viața mea! a spus, cu vocea gâtuită de emoție, de parcă ar fi crezut că joacă într-o piesă de teatru, însă glasul îi suna ca și cum era cât pe ce să izbucnească în lacrimi.

– Da, foarte bine, am spus, retrăgându-mi mâna.

Irina mă privea ușor încruntată, ca și cum nu-mi înțelegea motivele; am aruncat o privire cu subînțeles în jos, înspre capul plecat al tânărului fante, și obrajii ei s-au închis la culoare, într-un roșu feciorelnic și cu totul neașteptat, pentru că, iată, în sfârșit, își dăduse și ea seama! De parcă ar fi avut temei dintru început să nu-mi înțeleagă planul, după toată dăscăleala la care mă supusese în privința succesiunii la tron.

– Ei, ce zici? am adăugat.

Mă simțeam în largul meu să-l țin pe Timur aproape; nu i-ar fi umblat prin minte să împrăștie secretele noastre la Curte și nici să-și trădeze frumoasa și adorata lui crăiasă.

Irina trebuie să-și fi dat și ea seama de asta singură, pentru că după câteva momente i-a arătat un loc anume la picioarele prizonierului și i-a spus:

– Sapă acolo!

N-a fost nevoie de multă muncă pentru a da la o parte pietrele și a ajunge la ușa secretă; de îndată ce am eliberat intrarea, Irina a bătut în ușă și, o clipă mai târziu, ușa s-a deschis spre înăuntru și am zărit chipul zâmbitor al socrului meu, ivindu-se din întunericul de dedesubt. I-a făcut un semn din cap Irinei și ne-a făcut loc să-l putem coborî pe regele Străvechilor în tunel. Între timp și el se îndeletnicise cu oarece treabă: săpase cu târnăcopul un șanț rotund în pământul bătătorit al galeriei, printre pietre, și îl umpluse cu

cărbuni. Mai aşezase în cerc încă un rând de lumânări aprinse, ca un al doilea şir de fortificaţii, având într-o roabă rezemată de zid o stivă de lumânări de rezervă, pentru a păstra aprins cercul de foc. Da, nimic de zis – totul fusese rânduit foarte gospodăreşte.

Timur l-a tras de funie pe cel legat, făcându-l să coboare în şanţul rotund încărcat cu cărbuni, după care a ieşit din cerc şi i-a aruncat frânghia încolăcită la picioare. Străvechiul nici n-a băgat-o în seamă; stătea în cercul de flăcări aruncând spre noi o privire absentă, cu chipul lui asemenea unui ţurţure rece şi lucitor, ţinându-şi capul drept şi mândru, în pofida lanţului de argint, încă petrecut în jurul trupului, ciudat şi de nepătruns: acolo jos, în pivniţă, printre noi, puseserăm în lanţuri însăşi *întruchiparea iernii.* Privindu-l, n-ai fi zis că este pe de-a-ntregul o fiinţă vie. Era ceva straniu pe chipul lui care nu rămânea la fel dacă-l priveai de două ori la rând; ca şi cum muchiile colţuroase ale feţei i se topeau, refăcându-se iarăşi. Din prima, chipul nu-i era frumos, ci înfricoşător; privit încă odată, era frumos, apoi era şi frumos, şi înfricoşător şi nu te puteai hotărî de la o clipă la alta cum arăta cu adevărat. Mi-ar fi plăcut să-l desenez, să-i surprind trăsăturile în peniţă şi cerneală, nu doar să-l ţin captiv cu foc şi cu argint. Am privit-o pe Irina, acolo în galeria întunecată: o parte din lumina lui rece şi albăstrie se răsfrângea pe chipul ei, pe coroana de argint şi pe rubinele roşii de pe veşmântul ei, şi mi-am dat seama că *aceasta* era imaginea pe care o vedeau ceilalţi când se uitau la ea: o vedeau ca pe un Străvechi, dar îndeajuns de apropiată de o fiinţă muritoare ca să poată fi atinsă.

Înlăuntrul meu, Cernobog s-a mişcat uşor, scoţând un zgomot ca o mică râgâială, ceva ce nu mai simţisem până atunci şi, pe deasupra, groaznic de neplăcut, după care m-a plesnit uşor; am scrâşnit din dinţi şi mi-am trecut repede degetele pe deasupra cercului cu cărbuni, făcându-l să strălucească cu flacără roşie. Timur s-a tras iute înapoi. Regele înlănţuit nu s-a mişcat *aproape* deloc, dar mi-a lăsat impresia că şi-ar fi dorit s-o facă, dacă n-ar fi fost un gest cu mult sub demnitatea lui. Mi-am înăbuşit impulsul de a-i spune să se ferească oricât de mult poftea. După cât

văzusem, lui Cernobog nu-i păsa foarte tare de demnitatea cuiva sau de lipsa acesteia. Își făcea poftele indiferent de împrejurări.

– Ce-ar fi să ne retragem? i-am spus Irinei. Îmi pare nespus de rău să mă despart de farmecul vădit al acestui loc, dar mai avem de mers la o nuntă și mâine, cred. Nu? E cam aglomerat sezonul nunților anul ăsta.

Irina s-a îndepărtat de cercul în care stătea regele Străvechilor.

– Ba da, a spus, cu glas înnegurat.

Nu părea peste măsură de fericită de deznodământul planurilor ei minunat ticluite, deși, după cât puteam să-mi dau seama, totul mersese fără greș. Doar dacă nu cumva aceste planuri ar fi trebuit să aibă alt sfârșit, pe care Irina nu mi-l împărtășise – de pildă, unul în care eu aș fi rămas pentru totdeauna ascuns sub cenușa din cămin, poate înlănțuit cu aur într-un cerc de gheață; ceea ce ar fi fost reversul poetic al întâmplării. Da, cu cât mă gândeam mai mult, cu atât eram mai sigur că un asemenea plan existase cu adevărat. Ha-ha, ce copilărie din partea mea – auzi, *existase*! Cuțitul ce se pregătea să-mi fie înfipt în spate era tot acolo.

– E om de încredere? a întrebat-o ducele pe Irina, arătând spre Timur.

Ea a încuviințat din cap.

– Bine. O să vină cu mine și o să mă ajute să acopăr ușa la loc și să stea de pază. Mergi drept înainte prin tunel spre ieșire. Nu te abate nici la stânga, nici la dreapta. Tunelul întretaie mai multe canale vechi în drumul lui subteran.

Avertismentul ducelui era cât se poate de grăitor despre pitorescul traseu al plimbării noastre. I-am zâmbit Irinei cu ultimele picături ale afecțiunii sincere care îmi înflorise în inimă pentru ea și i-am întins, protocolar, brațul. M-a privit iarăși absentă și lipsită de expresie, ca un ochi de geam, și mi-a strecurat mâna pe după braț. L-am lăsat pe regele gheții în picioare, singur și tăcut, încătușat cu foc și cu argint, și am pornit braț la braț prin bezna deasă a tunelului urât mirositor, plin de chițăit de șobolani și rădăcini de arbori asemenea unor viermi târâtori. Mi-am făcut palmele căuș

deasupra flăcării unei lumânări cu care luminam drumul, un mic licăr roşu dănţuind pe deasupra pereţilor de pământ.

– Ce ascunzătoare folositoare e aceasta! am spus. Să-mi amintesc de ea dacă tatăl tău se răzvrăteşte vreodată împotriva Coroanei? Socot că aşa ceva n-are cum să se mai întâmple, nu-i aşa?

Irina doar s-a uitat la mine, fără să zică nimic.

– Presupun că mă crezi idiot! am răbufnit.

Tăcerea ei era mai supărătoare decât dăscăleala. Nu îi cerusem nimic din toate acestea: nu dorisem să mă căsătoresc cu ea, nu-mi dorisem s-o ajut să supravieţuiască, nu-mi dorisem să fiu făcut arşice de dragul ei. Pe Cernobog îl simţeam în vintre ca şi cum înghiţisem cărbuni aprinşi, ca pe o prezenţă densă, sătulă şi *mulţumită* de sine – şi mulţumit şi de Irina, fără îndoială. Nici măcar nu puteam să-i dau brânci într-unul dintre aceste tuneluri întunecate şi să fug, lăsând-o în urmă.

– Te simţi bine? m-a întrebat brusc Irina.

Am râs; întrebarea suna atât de absurd.

– La ce bun să mai vorbim despre un pic de suferinţă crâncenă şi despre câteva răni de moarte pe ici-colo? i-am aruncat zeflemitor. Chiar nu mă deranjează. Sunt încântat să fiu de ajutor oricând. Hm, *încântat* – asta vreau să spun, oare, sau mai e un cuvânt pentru asta? Va trebui să mă gândesc nitel. Ce anume aştepţi din partea mea? S-ar cuveni să-ţi fiu *recunoscător*?

Irina s-a oprit o clipă. După care a spus:

– Iarna va fi înfrântă. Ţara Lithvasului va...

– Slăbeşte-mă cu *Lithvasul*! i-am aruncat răstit. Jucăm acum teatru pentru viermii subpământeni sau faci asta ca să te păstrezi în formă pentru apariţiile publice? De parcă Lithvasul înseamnă altceva decât nişte dungi pe hartă între care ultimii rămaşi au terminat să se ucidă unii pe alţii. Ce-mi pasă mie de Lithvas? Nobilii mi-ar tăia bucuroşi beregata, ţăranii nu ştiu cine le este stăpân, pământului nu-i pasă, iar eu nu le datorez nimic nici lor, *nici* ţie. Nu te pot împiedica să mă plimbi de colo până colo pe tabla de şah, dar nici n-am de gând să-ţi mulţumesc smerit că-mi îngădui să îţi fiu de folos, Doamna mea, ca maimuţoiul acela care

se ploconeşte să intre în graţiile tale. Încetează să te mai prefaci că nu ţi-ar fi făcut plăcere să mă laşi acolo, zdrobit şi sângerând pe podele! Nu-l ai deja pregătit pe următorul ţar, aşteptând în culise? La o adică, pare chiar genul tău de plan.

Din fericire, a rămas tăcută o bucată de drum, dar nu îndeajuns de mult încât să-mi fie pe plac. Am ajuns la capătul tunelului şi am trecut pe sub o boltă tăiată în zidul de piatră, care dădea într-o odăiţă înghesuită ca un garderob, care avea un perete fals, construit cu meşteşug ca o uşă batantă ce se deschidea în pivniţa de vinuri. Când am ieşit şi am împins uşa, s-a închis în aşa fel încât cu greu ţi-ai fi putut da seama că acolo era o odaie. Mi-am trecut degetele peste cărămizile zidului şi abia i-am putut găsi muchiile, asta pentru că fuseseră clădite fără mortar. Între timp, Cernobog îngâna somnoros un cântecel: a doua zi avea să coboare iar în tunel ca să se înfrupte...

M-am întors şi am zărit-o pe Irina, cum mă privea din întuneric; acoperisem flacăra lumânării cu palma şi scările erau acum luminate slab doar de o făclie, oglindindu-se în adâncul ochilor ei negri şi scoţându-i chipul la iveală.

– Nu-ţi pasă de nimic ce ţine de ţara asta, mi-a zis. Şi totuşi te-ai tocmit să ajungi ţar în locul fratelui tău...

Vorbele ei au semănat cu lovitura unui monstru, care îţi zdrobeşte coastele străpungându-ţi inima. Vai, cât de mult o uram!

– Mă tem că nu ţi-ar fi plăcut foarte tare de Karolis, fată dragă, i-am spus, printre dinţi. Cine crezi că m-a învăţat să ucid veveriţe? Nimeni nu-şi făcea timp pentru odrasla vrăjitoarei, până când...

Am amuţit dintr-odată. Încă nu puteam vorbi cu detaşare despre această pagină din viaţa mea. Chiar nu puteam. Cernobog chiar s-a urnit un pic şi parcă şi-a trecut limba peste creierii mei, savurând leneş gustul plăcut al durerii mele. Cât eram de bucuros că încă îi mai puteam oferi satisfacţie, chiar şi când era atât de sătul.

Irina mă privea fix.

– L-ai iubit. Şi totuşi te-ai tocmit să devii ţar?

– O, nu! am spus, de-a dreptul înfuriat. N-am avut niciodată prilejul să mă tocmesc pentru nimic. Vezi tu, maică-mea nu a fost

așa de norocoasă ca tine, scumpa mea Irina. Ea n-a avut o coroană, după cum n-a avut nici frumusețe vrăjită și nici un rege al Străvechilor în schimbul căruia să și le cumpere. Așa că a plătit pentru ele cu o făgăduială scrisă, iar cerneala de pe foaia acesteia s-a uscat încă înainte să-i ies eu din pântec.

#

Când s-a întors Irina, eu coseam într-un colț al dormitorului ei, cât de iute puteam. Mă dusesem să-i spun Palmirei că țarul n-avea de gând s-o lase pe Irina să poarte aceeași rochie de două ori și că, dacă avea o rochie pe care aș fi putut s-o prefac s-o poarte Irina a doua zi, i-aș fi dat ei rochia albastră cu rubine s-o prefacă pentru Galina. Galina n-avea să știe de unde erau rubinele, și nici Palmira n-avea să știe. Era mai bine așa. În ochii lor, era mai bine să rămână niște nestemate frumoase și de preț, pe care cineva le cumpărase cu aur, nu cu sânge. Se îndepărtaseră îndeajuns de mult de cruzimea care le zămislise și nu puteau fi privite altfel decât ca frumoase. Iar eu urma să am de lucru în timpul nopții nespus de lungi, stând la lumina lămpii și întrebându-mă dacă Irina avea să se întoarcă vreodată.

– Dar trebuie să fie neasemuit de frumoasă, am spus. Altfel n-o să meargă: ai văzut doar cum se îmbracă *el*! N-o să accepte în ruptul capului ca ea să fie îmbrăcată mai modest decât el. Astfel, Palmira mi-a adus o rochie din brocart, de un verde-aprins ca smaraldul, și din mătase de culoarea frunzei veștede, cu broderie de argint atât de groasă încât am avut nevoie de ajutorul unei slujnicuțe ca s-o car înapoi în odaie, plină de pietricele de smarald cusute pe ea: nu atât de prețioase ca rubinele, dar atât de multe că rochia sclipea orbitor la lumina zilei. Galina o purtase când era fată, înainte de prima căsătorie. Acum îi rămăsese mică, dar fusese pusă la păstrare, pentru o fiică sau pentru soția unui fiu. Nu pentru o fiică vitregă, până în clipa de față, dar avea să i se potrivească Irinei fără prea multă muncă din partea mea. Ea doar avea bustul mai mic. Tocmai terminasem de ajustat corsajul, când

Irina s-a întors în odaie, iar faţa îi era albă şi lipsită de expresie, contrastând cu roşul sângeriu al rubinelor de pe rochie.

Ţarul s-a apropiat de şemineu şi şi-a bruftuluit servitorii, trezindu-i din moţăială şi trimiţându-i să-i aducă vin fiert, după care şi-a întins braţele ca să-i fie scoasă haina roşie de catifea, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat mare lucru. M-am ridicat şi am încercat să prind mâinile subţiri ale Irinei în mâinile mele, dar nu m-a lăsat să mă uit la ele sau să-i desfac mantia. Însă am cuprins-o cu braţul şi am tras-o lângă scaunul meu, obligând-o să se aşeze. Nu îi era frig şi nici nu tremura. Dar era apatică, asemenea unei întinderi nesfârşite de zăpadă, iar din păr îi ieşea un miros greu de fum, iar când s-a aşezat, am văzut că avea pete de sânge pe rochia albastră: sângele cuiva, închegat şi negru, îi pătase palmele şi-i intrase sub unghii, de parcă tranşase carne îmbrăcată în rochia cu rubine. Am mângâiat-o pe cap.

– O să-ţi pregătesc baia, i-am şoptit. Şi-o să îţi spăl părul.

Nu mi-a răspuns, aşa că m-am adresat valeţilor şi i-am trimis să aducă vana şi apă rece ca să-i spăl rochia.

Ţarul se simţea deja în largul lui şi îşi bea vinul în timp ce servitorii îi încălzeau încă o dată patul. Când vana a fost adusă şi umplută cu apă caldă, Mirnatius a intrat să se îmbăieze, iar draperiile au fost trase în jurul lui. I-am trimis afară pe servitorii rămaşi şi i-am scos Irinei coroana de pe cap – a tresărit brusc şi a întins o mână s-o apuce şi nu m-a lăsat să i-o iau decât după ce a privit spre pat să se asigure că ţarul dormea. Colierul de la gât îi lipsea, dar n-am întrebat ce se întâmplase cu el.

Mai întâi i-am spălat mâinile şi braţele cu apă din lighean. Era întuneric în odaie, aşa că apa arăta doar murdară şi tulbure, nu roşie de sânge. Am luat ligheanul şi, tremurând uşor, m-am dus cu el pe balcon ca să arunc apa pe pietrele de caldarâm din curte. În acel mic careu făceau instrucţie oştenii ducelui, care n-aveau să bage de seamă cele câteva mici pete de sânge proaspăt apărute. Am dezbrăcat-o de rochia albastră şi am pus-o la înmuiat în lighean, în apă rece. Petele de sânge nu erau vechi, aşa că aveau să se cureţe.

Apoi am ajutat-o pe Irina să intre în baie și i-am spălat părul cu mirt uscat, pe care l-am adus din dulapul din vechea noastră odaie: un miros dulce de ramuri și frunze s-a răspândit în jur, iar după ce i-am spălat pletele de trei ori, mi-am apropiat nasul de cosițele ei și n-am mai simțit miros de fum, ci doar aroma delicată a mirtului. Am ajutat-o apoi să iasă din vană și am uscat-o cu o bucată de pânză, așezând-o lângă foc în timp ce i-am pieptănat părul. Focul începea să se stingă, dar n-am mai pus un butuc, pentru că încă nu se răcise odaia. Stătea pe scaun, adâncită în visare cu ochii închiși. I-am cântat în timp ce-i pieptănam părul și, când am terminat de netezit ultimele șuvițe, din creștetul capului până spre vârfuri, și-a rezemat capul de brațul scaunului și a adormit acolo.

Petele de sânge au ieșit de pe rochia albastră. Am scos-o, cu apa șiroind de pe ea, și m-am dus iarăși pe balcon să golesc ligheanul. Dar de data asta nu mi-a mai fost frig. O boare de aer cald mi-a suflat în față, aducând miros de arbori înmuguriți și de pământ reavăn, un miros de primăvară pe care aproape îl uitasem din pricina iernii care ținuse atât de mult. Am rămas în picioare cu ligheanul plin de apă roșiatică în mâini și am răsuflat cu nesaț fără să mă gândesc la altceva, până când brațele au început să-mi tremure; ligheanul era prea greu ca să-l pot ține așa mult. Am reușit să-l ridic deasupra balustradei de piatră și să-l golesc afară, apoi am reintrat în odaie. Nu am închis ușile balconului, lăsând primăvara să intre în odaie. Fata mea, fata mea cea curajoasă – ei îi datoram toate astea. A plecat, apoi s-a întors plină de sânge, dar ne-a adus înapoi primăvara. Și s-a întors, da, s-a întors, ceea ce pentru mine prețuia tot atât cât primăvara, ba chiar mai mult.

Am frecat cu peria rochia albastră până ce au ieșit și ultimele urme de sânge; am fost cu băgare de seamă, desigur, însă rubinele erau cusute atât de strâns încât nu s-a desprins niciunul. Am luat rochia și am întins-o pe spătarul unui scaun, după care am scos-o la uscat pe balcon; i-o puteam astfel da mai târziu Palmirei, iar ea nici n-avea să știe vreodată că fusese pătată. Când am dat să reintru în odaie, Irina stătea în picioare lângă scaun, înfășurată în pânza cu care o ștersesem și privind afară pe fereastră; părul lung

îi cădea pe umeri ca o cascadă, uscat aproape de tot. Începea să se lumineze, căci răsărea soarele, iar ea ieșise pe balcon în picioarele goale. Aproape că i-am spus *O să răcești, dușenka*, dar mi-am înăbușit cuvintele în gâtlej și am mutat în schimb scaunul, ca să poată veni să se așeze lângă balustradă. Am rămas lângă ea în picioare și am cuprins-o cu brațele, ca să-i țin de cald. Din depărtare se auzeau zvon de păsări ciripind și sunete scoase de animale mici, din ce în ce mai aproape de noi, tot mai aproape, până când, dintr-odată, toate aceste sunete ne-au învăluit cu totul; am văzut pentru o clipă veveriţele săltând ca niște năluci prin arborii din grădina de dedesubt, până când lumina soarelui a pătruns în frunzișul copacilor, mângâind frunzele proaspete, iar Irina dimpreună cu mine și cu păsărelele gureșe am privit soarele urcând pe boltă, deasupra câmpurilor verzi, și nu a întinderilor înzăpezite.

Am mângâiat-o pe cap și i-am spus cu glas lin:

– Totul e bine, Irinușka, totul e cum nu se poate mai bine.

– Magreta, mi-a zis, fără să mă privească, Mirnatius a fost dintotdeauna așa de frumos? Încă de copil?

– Da, dintotdeauna, i-am răspuns.

Și n-a trebuit să mă gândesc înainte de răspuns, căci îmi aminteam.

– Dintotdeauna. Încă din leagăn, un copilaș atât de frumos. Ne-am dus la botezul lui. Avea ochii ca niște nestemate. Tatăl tău spera să-i poată deveni părinte adoptiv – mama ta încă nu avea copii, și el s-a gândit pesemne că țarul ar fi putut fi convins să socoată casa lui mai potrivită pentru copilaș decât casa unui bărbat cu atâția fii. Dar mama ta n-a vrut în ruptul capului să primească pruncul. Doar a rămas lângă leagăn ca o stană de piatră, cu mâinile lipite de trup. Doica n-a putut nici măcar să i-l pună în brațe. Vai, cât de furios a fost atunci tatăl tău!

Am clătinat din cap, amintindu-mi limpede de toate; de cum strigase ducele, poruncindu-i ca a doua zi de dimineață să meargă să ia pruncul, apoi i-a vorbit de frumusețea lui, reamintindu-i cât de întristată era fiindcă nu avea ea însăși copii; iar în tot acest timp, Silvija a rămas tăcută, cu ochii plecați dinaintea lui, fără să scoată un cuvânt...

Atunci amintirea mi-a răsărit în minte dintr-odată, ca o picătură de ulei plutind pe luciul apei: ducele strigase cât strigase, iar după ce a isprăvit, Silvija a ridicat ochii spre el și i-a spus cu glas moale:

– Nu. În casa noastră urmează să vină un alt prunc care va purta o coroană de iarnă, iar el a încetat cu strigătele, luându-i mâinile și sărutându-i-le, după care nu a mai pomenit nimic despre adopția micului prinț. Însă au mai trecut încă patru ani până ce s-a născut Irina. Aproape că uitasem povestea atunci când a venit ea pe lume.

Irina stătea și privea primăvara venită pe neașteptate – țarina mea cu coroana ei de iarnă și ochii de șoim ai tatălui ei, și încă atât de palidă la chip. Am strâns-o ușurel de braț, încercând s-o mângâi nițel, s-o fac să uite de chinul îndurat, oricare va fi fost acela.

– Vino înăuntru, dușenka! i-am șoptit încetișor. Părul ți s-a uscat. O să ți-l împletesc și-o să te culci un pic. Vino să te întinzi pe divan! N-o să las pe nimeni să intre. Nu trebuie să te întinzi în pat lângă el.

– Nu, a spus. Știu. Nu trebuie să mă întind lângă el.

A intrat în odaie și, după ce i-am împletit părul, s-a întins pe divan și am învelit-o. Apoi am ieșit pe coridor și le-am spus valeților de afară că țarul și țarina erau foarte obosiți după atâtea desfătări și nu trebuiau cu niciun chip deranjați, după care m-am întors în odaie și am luat rochia verde cu mine lângă fereastră, ca să termin de cusut la ea în aerul proaspăt de primăvară.

#

La început n-am recunoscut nimic în jur când m-am trezit în dimineața următoare în casa bunicului, înăbușindu-mă și împleticindu-mă, pe jumătate adormită, spre fereastră, ca să aerisesc un pic încăperea. Mama și tata erau încă în pat și, mergând spre fereastră, am călcat desculță peste rochia cu broderii grele de aur, zăcând boțită pe dușumea. Noaptea trecută mi-o trăsesem grăbită de pe trup, ca un șarpe care năpârlește, și m-am strecurat la căpătâiul patului pe când amândoi încă îmi vorbeau, însă cuvintele

lor nu mai aveau nicio noimă pentru mine. Apoi s-au oprit din vorbit şi doar şi-au pus mâinile pe capul meu. M-am cufundat într-un somn adânc, în timp ce amândoi mi-au cântat duios, simţind mirosul binecunoscut de lemn arzând şi de lână, şi o căldură dulce învăluindu-mă, o binecuvântată căldură, în sfârşit.

Însă am deschis fereastra şi am privit înspre oraş, din odaia îndeajuns de sus în casa bunicului ca să pot privi dincolo de zidurile oraşului şi să văd câmpurile şi pădurea, iar câmpurile erau verzi, verzi de tot, acoperite cu secară atât de înaltă de parcă avusese deja parte de patru luni de primăvară ca să crească, cu frunze verzi, închizându-se la culoare odată cu sosirea verii şi presărate cu flori de câmp, înflorite toate deodată. Pomii din livada bunicii erau şi ei încărcaţi de flori, prunii, cireşii şi merii înfloriţi împreună, şi chiar şi în glastra din fereastră florile se deschiseseră şi se auzea un bâzâit difuz în văzduh de parcă toate albinele din lume se adunaseră să culeagă nectarul din flori împreună. Pe pământ nu se mai zărea nici urmă de zăpadă.

Am împăturit cu grijă rochia brodată cu aur şi cu argint şi am împachetat-o în hârtie. Pe străzi era puhoi de lume când am ieşit cu pachetul sub braţ. Când am trecut pe lângă uşile sinagogii, am auzit cântări dinăuntru şi era multă lume adunată, chiar dacă prima jumătate a dimineţii trecuse şi ne aflam la mijlocul săptămânii. În piaţă nimeni nu vindea şi nu cumpăra nimic. Oamenii îşi istoriseau unii altora ce se întâmplase: cum Dumnezeu însuşi îşi întinsese mâna şi i-l dăduse prins ţarului pe regele Străvechilor, curmând blestemul iernii vrăjite.

– Trebuie să-l văd, i-am spus Irinei.

Rochia mă ajutase să trec de porţile reşedinţei ducale, după ce îi arătasem un colţ unei slujnice, dar tot a trebuit să aştept afară, lângă intrarea servitorilor, preţ de o oră, înainte ca cineva să-i ducă mesajul meu şi să fiu poftită sus – pentru că ea era ţarina, ţarina care izbăvise împărăţia, în vreme ce eu eram doar o măruntă cămătăreasă din cartierul evreiesc, îmbrăcată într-o rochie cafenie. Dar când mesajul meu a ajuns la ea, a trimis de îndată pe cineva după mine, pe bătrâna ei însoţitoare Magreta, care m-a

privit neliniștită și ușor pieziș, de parcă își închipuia că rochia mea și părul împletit simplu erau o deghizare, dar m-a condus sus pe scări oricum.

Irina se afla în odaia de culcare. Patru femei ședeau în jurul focului, cosând cu înfrigurare ca să prefacă o rochie groasă la fel de strălucitoare ca monstruozitatea pe care i-o adusesem; avea de mers la altă nuntă chiar în acea zi, după cum se părea. Dar ea ieșise pe balcon, împrăștiind firimituri de pâine să sature păsărelele și veveriţele: și ele ieșiseră din ascunzișuri, la fel ca târgoveții de pe stradă, subțiratice și flămânde după iarna cea lungă și dornice de tovărășia nesigură a oamenilor, îndrăznind să se apropie în schimbul hranei. Cum arunca un pumn de firimituri, se repezeau toate la picioarele ei, să apuce câte o îmbucătură, după care fugeau la fel de repede s-o mănânce, întorcându-se zorite pentru o nouă porție.

– De ce? m-a întrebat ea încet.

– Pentru că noi am făcut mai mult decât să-l oprim, am răspuns. Dacă îl păstrezi pentru acea creatură – am privit peste umăr la agitația din odaie, fără să spun vreun nume – ca să se hrănească puțin câte puțin din el, nu doar că se va opri iarna, dar și împărăția lui va fi distrusă. Vor muri toți Străvechii, nu numai el.

Irina a terminat de împrăștiat ultimele firimituri de pâine și a întins palma goală spre mine: fără nicio podoabă, în afară de inelul de argint fermecat strălucindu-i pe un deget, o fâșie de lumină rece chiar și sub soarele strălucitor.

– Dar ce altceva ți-ai dori să facem?

M-am uitat stăruitor la ea.

– Miryem, Străvechii au prădat această împărăție încă de când oamenii s-au statornicit aici. Ne tratează ca pe niște animale dăunătoare pitite printre copacii lor, doar că dau dovadă de mai multă cruzime.

– Doar câțiva dintre ei, o mână de nobili. Cei mai mulți dintre ei nu pot veni aici, cum nici noi nu putem păși după plac în împărăția lor. Doar cei puternici din rândurile lor își pot croi cale.

Dar m-am oprit, dându-mi seama că vorbele mele nu îmbunătăţeau situaţia, ba poate chiar dimpotrivă.

– Iar aceştia au şi puterea de a hotărî în numele celorlalţi, a spus Irina. Nu-mi face plăcere să mă gândesc la moartea poporului Străvechilor, dar regele lor este cel care a pornit acest război. El a furat primăvara; tot el ar fi lăsat poporul *nostru*, întregul Lithvas, să moară de foame. Vrei să-mi spui că nu ştia ce face?

– Nu, am spus cu glas aspru. Ştia ce face.

Irina a clătinat uşor din cap.

– Nici eu nu mă simt cu mâinile întru totul curate după seara trecută. Dar nu vreau să mi le spăl cu sângele poporului meu. Şi nu văd ce altceva aş putea face.

– Dacă ne-ar oferi un tratat de pace în schimbul vieţii lui, l-ar respecta cu sfinţenie. Străvechii nu-şi încalcă niciodată cuvântul dat.

– Şi cine ar semna tratatul din partea lor? a întrebat Irina. Şi chiar dac-am avea un tratat...

A privit în jur în dormitor, în dormitorul ei: o odaie pe care o împărţea cu ţarul şi cu o creatură neagră alcătuită din foc şi foame veşnică, ce trăia în trupul ţarului. Faţa Irinei îşi pierduse iar trăsăturile.

– Nu mă pot preface bucuroasă pentru târgul pe care l-am încheiat. Dar astăzi e primăvară în Lithvas, iar pe masa oricărui ţăran din ţară va fi pâine la iarnă.

Şi-a întors din nou privirea spre mine.

– Dar o să le cumpăr bunăstarea, a spus cu glas liniştit. Chiar dacă mă costă mai mult decât aş fi dispusă să plătesc.

Aşa că am plecat din palatul ducal cu mâinile goale şi cu un gol dureros în stomac. Bătrâna Magreta m-a oprit în odaie pe când mă pregăteam să plec şi m-a întrebat ce doresc în schimbul rochiei, dar am clătinat din cap şi am plecat fără să scot un cuvânt. Dar faptul că am lăsat rochia acolo nu m-a ajutat. Mă puteam descotorosi de rochia unei regine a Străvechilor, dar fusesem prea mult regină ca să uit aşa uşor. Şi totuşi nu-i puteam spune Irinei că greşeşte, nici măcar nu-i puteam reproşa că este egoistă. Ea *avea de gând* să plătească preţul pe care eu nu voisem să-l plătesc: avea să împartă

patul cu demonul de lângă ea și, chiar dacă n-avea să-l lase să-și vâre ghearele în sufletul ei, avea să le simtă târându-i-se pe piele.

Și plătind acest preț avea să cumpere pentru noi mai mult decât primăvara. Avea să cumpere și primăvara, și vara, ba chiar și iarna; o iarnă în care niciun drum al Străvechilor n-avea să mai licărească printre copaci, iar prădătorii înfășurați în mantii albe n-aveau să mai vină să ne fure aurul. În schimb, pădurarii, vânătorii și țăranii noștri aveau să intre în pădure cu topoare și cu capcane pentru animalele cu blana albă. Irina avea să cumpere pentru noi pădurea și râul înghețat și toată truda avea să se preschimbe în grâne și în cherestea. Și în zece ani Lithvasul avea să ajungă o împărăție bogată, în loc să rămână sărac și înapoiat, timp în care, într-o odaie întunecoasă, departe de ochii lumii, Cernobog avea să-i rontăie între măsele pe copiii Străvechilor mușcătură cu mușcătură, ca să ne țină de cald nouă, oamenilor.

M-am întors în casa bunicului. Mama mă aștepta neliniștită pe trepte, ca și cum nu putea suferi nici măcar gândul de a mă pierde din ochi. M-am așezat lângă ea și m-a îmbrățișat, m-a sărutat pe frunte și mi-a pus capul pe umărul ei, trecându-și mâna prin părul meu. Oameni intrau și ieșeau din casă pe lângă noi: nuntași plecând spre casă, cu chipuri obișnuite și zâmbitoare. Deja începuseră să uite noaptea în care dănțuiseră pe sub arborii albi, înconjurați de iarna grozavă și având în mijlocul lor o umbră de foc.

Doar bunicul își mai amintea câte ceva. În dimineața aceea, m-am strecurat din dormitor, lăsându-mi părinții încă dormind, ca să beau o ceașcă de ceai și să rontăi o coajă de pâine la bucătărie, încă uluită și încercând să acopăr golul rece resimțit în suflet. Era încă devreme și doar o mână de servitori se foiau deja prin casă, punând pe mese bucate pentru oaspeții care aveau să se trezească peste puțin timp. Dar după câteva clipe unul dintre ei a venit să-mi spună că bunicul voia să mă vadă. Așa că m-am îndreptat către odaia lui de lucru. L-am găsit în picioare lângă fereastră, privind încruntat primăvara de afară, iar el m-a privit în ochi și a spus dintr-odată:

– Ei bine, Miryem?

La fel cum o făcuse când venisem să-i arăt catastiful cu socoteli. Mă întrebase atunci dacă socotelile erau limpezi şi balanţa bine cumpănită şi am descoperit, cu surprindere, că nu ştiam ce să-i răspund.

Aşa că m-am dus la palatul ducelui, întorcându-mă fără să fi primit un răspuns mai bun decât la venire. Lucrurile ar fi trebuit să meargă uşor. Regele Străvechi îmi dăduse încuviinţarea sa: se plecase dinainte-mi fără ură sau reproş, de parcă aveam şi eu dreptul să procedez aşa cum făcuse el, punând foc împărăţiei sale drept plată pentru încercarea lui de a îngropa tărâmul meu sub gheaţă. Şi poate că aveam acest drept, dar nu eram unul dintre Străvechi. Le spusesem *mulţumesc* lui Flek, lui Tsop şi lui Shofer şi îi dădusem nume acelei fetiţe la care nu voiam să mă mai gândesc. Cu siguranţă, dacă datoram ceva cuiva din împărăţia Străvechilor, fetiţei aceleia îi datoram.

– O să mergem acasă mâine, mi-a şoptit uşor mama în păr. O să mergem acasă. Asta îmi dorisem mereu, era singura speranţă care mă îmbărbăta, dar acum nici nu mă mai puteam gândi la ea. Mi se părea la fel de ireală ca un munte de sticlă sau ca un drum de argint. Chiar aveam să mă întorc în târguşorul meu prăfuit, să hrănesc găinile şi caprele, simţind în spate zilnic împunsătura privirilor celor pe care îi salvasem de iarna veşnică? N-aveau niciun drept să mă urască, dar aveau s-o facă oricum. Pentru ei, Străvechii erau ca un basm de spus într-o noapte de iarnă. Pentru ei, eu eram monstrul, pe care-l puteau vedea şi înţelege şi se puteau închipui în stare să-l pună la pământ. N-ar fi crezut că făcusem ceva ca să-i ajut nici chiar dacă ar fi auzit asta într-o poveste.

Şi aveau dreptate, pentru că nu o făcusem deloc pentru ei. Irina îi mântuise şi aveau să o iubească pentru fapta ei. Eu făcusem ce făcusem pentru mine, pentru părinţii mei şi pentru oamenii care mă înconjurau: pentru bunicul, pentru Basia, pentru verişoara mea de-a doua Ilena care cobora acum scările, sărutându-ne pe obraji înainte de a se urca în căruţa ce aştepta s-o ducă acasă în alt sătuc prăpădit, într-una dintre cele şapte case în care trăiau ai ei, ai noştri, înconjuraţi de alte sate ai căror locuitori îi urau. O făcusem pentru toţi oamenii adunaţi în stradă în faţa casei

bunicului. *Lithvas* nu însemna *acasă* pentru mine; însemna doar râul lângă care trăiam, laolaltă cu poporul meu îngrămădit pe maluri, iar câteodată un val uriaş se rostogolea la vale şi îi târa pe unii dintre noi în adâncuri, unde deveneau hrana peştilor.

Nu aveam o ţară pentru care să înfăptuiesc lucruri măreţe. Aveam doar nişte oameni; ce mă făceam aşadar cu *acei* oameni – cu Flek, cu Tsop şi cu Shofer – ale căror vieţi le legasem de a mea, şi cu fetiţa căreia îi dăruisem un nume evreiesc, înainte de a o părăsi şi de a-i distruge căminul?

Dar făcusem deja acest lucru şi nu părea a fi în puterea mea să-mi repar greşeala. În această ţară eram o fiinţă fără prea mare importanţă, doar o tânără cămătăreasă dintr-un târguşor, cu vreo câţiva galbeni la bancă, şi ceea ce odată mi se păruse o avere arăta acum ca o mână de mărunţiş, nici măcar cât să umple un cufăr din vistieria regelui meu Străvechi. Luasem de pe masă o furculiţă de argint în acea dimineaţă şi o ţinusem în mână, nu foarte sigură de ce voiam să se întâmple. Dar ce voiam n-a contat deloc. Nu s-a întâmplat nimic. Furculiţa a rămas de argint şi toată vrăjitoria de care fusesem în stare rămăsese în împărăţia de gheaţă, unde n-aveam să mă mai întorc vreodată. O împărăţie care avea să decadă curând, măturată de acelaşi val uriaş. Şi nu mai aveam niciun cuvânt de spus în această privinţă.

Aşa că am intrat cu mama în apartamentul bunicului. În dormitor, am făcut un bagaj din cele câteva lucruri pe care părinţii mei le aduseseră de acasă, după care am coborât la bucătărie, să dăm o mână de ajutor: mai erau încă o mulţime de oameni în casă, oameni pe care nu-i întâlnisem niciodată, dar care făceau totuşi parte din familia mea şi se numărau printre prietenii mei; mai trebuiau gătite feluri de mâncare şi vase de spălat, mese de aşezat şi de strâns la loc, copii de hrănit şi bebeluşi plângăcioşi de luat în braţe. În jurul meu roiau o mulţime de femei, prinse cu mulţimea nemăsurată a treburilor femeieşti, care nu conteneau o clipă şi nu se schimbau niciodată şi consumau orice fărâmă de timp de care dispuneai, cerând mereu mai mult, asemenea unei ape curgătoare de nezăgăzuit. M-am cufundat în treabă ca într-o baie rituală şi am

lăsat-o bucuroasă să mă înghită cu totul. Voiam ca munca să-mi stăvilească simţurile, punându-mi la treabă urechile, ochii şi gura. Voiam să mă îngrijorez din alte pricini, de pildă, dacă pâinea creştea cum trebuie în cuptor, dacă friptura de vită era bine rumenită, dacă erau de ajuns de multe scaune la masă; din pricini în privinţa cărora stătea în puterea mea să fac ceva.

Nimeni n-a fost surprins să mă vadă. Nimeni nu m-a întrebat unde fusesem. Cu toţii m-au sărutat pe obraz când m-au văzut pentru prima dată şi mi-au spus că m-am înălţat, iar unii m-au întrebat când aveau să dănţuiască la nunta *mea*. Cu toţii se bucurau să mă vadă acolo şi erau fericiţi că dădeam o mână de ajutor, dar în acelaşi timp nu contam foarte mult. Puteam fi oricare dintre verişoarele mele. N-aveam niciun dar deosebit care să mă facă specială. Şi asta m-a bucurat. Mă bucuram să fiu din nou o fată obişnuită.

În cele din urmă, m-am aşezat la masă să-mi umplu farfuria cu mâncare, obosită în sfârşit de cărat şi de gătit, îndeajuns de obosită să nu mă mai gândesc. Oaspeţii plecau pe măsură ce prânzul se apropia de sfârşit, luându-şi cu toţii bun-rămas şi strecurându-se unul câte unul pe uşă. Eu eram încă pe fundul apei, ca un peşte într-un banc, cu neputinţă de deosebit. Dar dintr-odată curgerea oaspeţilor spre ieşire a contenit şi a intrat un valet îmbrăcat în livreaua ţarului, în roşu, auriu şi negru, şi a privit în jur, de sus şi cu uşorul dispreţ al superiorităţii împrumutate de la stăpânii săi.

Iar când a intrat, m-am ridicat. Nu eram în locul potrivit – casa bunicului nu era un loc potrivit pentru o fată nemăritată –, dar, după ce m-am ridicat, i-am strigat dârz din celălalt capăt al mesei:

– Pentru ce anume ai venit aici?

S-a oprit o clipă, m-a privit şi s-a încruntat, după care a spus, cu răceală:

– Am o scrisoare pentru Wanda Vitkus: nu cumva tu eşti?

Toată după-amiaza, Wanda înotase alături de mine în noianul de treburi femeieşti; cărase teancuri grele de farfurii şi adusese găleţi pline ochi cu apă şi aproape că n-am putut schimba o vorbă

una cu alta, dar ne-am privit și am luat parte împreună la treburi, prinse deopotrivă cu munca de jos, atât de simplă, dar sigură.

Wanda stătea undeva în fundul încăperii, în ușa bucătăriei, și după câteva clipe a venit în față, ștergându-și mâinile ude și roșii de șorț, iar valetul s-a întors spre ea și i-a înmânat scrisoarea: o coală groasă și grea, împăturită, de pergament purtând o pecete mare de ceară roșie înnegrită pe margini de fum, din care se prelinseseră câteva picături pe foaie, ca niște picături de sânge închegat.

Wanda a luat scrisoarea în mâini, a deschis-o și a privit-o cu luare-aminte o bună bucată de timp, după care și-a acoperit gura cu șorțul, ținând buzele strâns lipite, și a clătinat de două ori din cap într-un gest scurt, după care a împăturit la loc scrisoarea și a strâns-o la piept, s-a întors și a fugit către intrarea din dos, spre scările care dădeau în stradă. Valetul ne-a aruncat tuturor o privire indiferentă – noi nu contam, eram niște ființe cu totul neînsemnate –, după care ne-a întors spatele și a părăsit casa la fel de repede precum intrase.

Încă stăteam în picioare sprijinindu-mă de masă. În jurul meu, flecăreala s-a reluat, șuvoiul de oameni și vorbe a început să curgă iar: când revii în oraș, ce vârstă are acum primul tău născut, cum merg afacerile soțului – un val neabătut de întrebări și răspunsuri; însă de data asta nu m-am cufundat la loc în unda șuvoiului. Mi-am tras scaunul de la masă și am plecat la etaj, spre biroul bunicului. L-am găsit înăuntru, înconjurat de mai mulți domni în vârstă, vorbind cu toții cu glasurile lor joase; fumau pipă și țigări de foi și vorbeau despre felurite treburi. M-au privit încruntați: locul meu nu era acolo, doar dacă nu venisem să le mai aduc rachiu, ceai și gustări.

Însă bunicul nu s-a încruntat. Doar m-a privit și a dat deoparte paharul și țigara de foi, spunându-mi:

– Vino!

M-a dus în odăița învecinată, unde își ținea hârtiile importante încuiate îndărătul unor uși de sticlă, după care a închis ușa în urma noastră și m-a privit cu luare-aminte.

– Am de plătit o datorie, i-am spus. Și trebuie să găsesc un fel de-a o plăti.

CAPITOLUL XXI

Dimineaţa m-am trezit cu mâinile pline de băşici care mă usturau. Aveam în palmă urme roşii, acolo unde ţinusem de lanţul de argint împreună cu Serghei şi cu Stepon. În noaptea dinainte, la plecare ţarina mi-a spus:

– Cum aş putea să te răsplătesc?

N-am ştiut ce să-i răspund, pentru că eu eram cea care răsplătea o faptă bună. Miryem mă scosese din casa tatălui meu pe o plată de şase copeici, când preţuiam doar cât trei purcei în ochii tatei, care storcea bani de la părinţii ei prin vicleşug. Mama lui Miryem îmi pusese pâine în farfurie şi dragoste în inimă. Tatăl ei cântase o rugăciune de binecuvântare deasupra pâinii înainte să mi-o dea s-o mănânc. Puţin îmi păsa că nu înţelegeam cuvintele cântecului. Îmi dăduseră pâinea chiar când nu ştiam de ce mi-o dau şi credeam că sunt nişte duhuri necurate. Miryem mă plătise cu arginţi pentru munca depusă. Tot ea mi-a întins mâna şi a prins-o pe a mea, ca şi cum eram cineva care se putea tocmi în nume propriu, nu cineva care fura din banii cuveniţi tatei. În casa ei se găsise mereu ceva de mâncare pentru mine.

Iar regele Străvechilor a dorit s-o aibă degeaba. A silit-o să-i facă din argint aur doar ca s-o lase în viaţă, ca şi cum ea îi aparţinea pentru că el era îndeajuns de puternic încât s-o omoare. Şi tata fusese îndeajuns de puternic încât să mă omoare, dar asta n-a însemnat că îi aparţineam. M-a vândut pe şase copeici, pentru trei purcei, şi chiar pentru un urcior de krupnik. A încercat să mă

vândă iar şi iar, de parcă tot a lui rămâneam ori de câte ori mă vindea. Şi tot aşa gândise şi regele Străvechilor. A vrut s-o păstreze şi să se aleagă cu cât mai mult aur de pe urma ei, fără să conteze ce-şi doreşte şi ea, numai pentru că el era puternic.

Însă şi eu eram puternică. Fusesem îndeajuns de puternică s-o ajut pe panova Mandelstam să se însănătoşească şi îndeajuns de puternică să învăţ vrăjitoria lui Miryem, pe care am folosit-o ca să preschimb trei şorţuri în şase copeici. Am fost îndeajuns de puternică, împreună cu Serghei şi cu Stepon, ca să-l împiedic pe tata să mă vândă sau să mă ucidă. Iar noaptea trecută n-am ştiut dacă fusesem îndeajuns de puternică pentru a-l opri pe Străvechi, chiar şi ferecându-l cu un lanţ de argint, ajutată de Serghei şi Stepon, ba chiar şi de părinţii lui Miryem. Însă n-am ştiut că eram îndeajuns de puternică pentru a înfăptui toate acestea până ce am purces şi le-am înfăptuit. Mai întâi a trebuit să mă înham la treabă, fără să ştiu. După aceea Stepon şi-a vârât faţa în şorţul meu şi a plâns pentru că îi era încă frică şi m-a întrebat dacă ţarina o să facă vreo vrajă ca să-l împiedice pe Străvechi să ne omoare, iar eu i-am spus că nu ştiu. Ştiam doar că totul trebuia să înceapă cu treabă.

Aşa că atunci când ţarina m-a întrebat cum mă poate răsplăti, n-am ştiut ce să-i răspund. Ce făcusem nu era pentru dânsa. Nici n-o cunoşteam. O fi fost ea ţarină, dar eu nici măcar nu-i cunoşteam numele. Într-o zi, pe când aveam zece ani, un vecin a venit la noi acasă şi ne-a spus că ţarul a murit, iar când l-am întrebat ce înseamnă asta mi-a zis că urma să ajungă pe tron un nou ţar. Aşa că n-am înţeles ce mare scofală era să fii ţar. Iar acum, că văzusem un ţar de aproape, nu voiam nicidecum să am de-a face cu vreunul. Ţarul era groaznic şi răspândea flăcări în jur. I-aş fi spus să mă răsplătească alungându-l pe ţar de acolo, dar ea a plecat din casă împreună cu gărzile care îl duceau la temniţă pe regele Străvechilor.

Dar tatăl lui Miryem a auzit-o când m-a întrebat şi a văzut că nu ştiam ce să-i răspund. Avea o vânătaie mare pe un obraz, iar mâinile îi erau pline de răni şi tremurânde, după ce trăsese de lanţul de argint împreună cu mine. Acum stătea lângă panova Mandelstam şi amândoi o cuprinseseră cu braţele pe Miryem şi o sărutau pe

creştet şi o mângâiau pe chip, de parcă preţuia pentru ei mai mult decât toate copeicile de argint de pe lume, mai mult decât aurul, mai mult decât toată agoniseala lor. Însă, când a văzut că întrebarea ţarinei m-a pus în încurcătură, a sărutat-o pe Miryem pe frunte, s-a ridicat şi s-a apropiat şchiopătând uşor de ţarină, spunându-i:

– Fata aceasta curajoasă şi fraţii ei au venit la oraş pentru că au necazuri în satul lor.

Apoi mi-a pus mâna pe umăr şi mi-a spus cu glas blând:

– Mergi şi te odihneşte, Wanda. O să îi spun eu Măriei Sale toată povestea.

Aşa că am plecat de lângă el şi m-am aşezat lângă Serghei şi lângă Stepon şi i-am cuprins cu braţele, iar ei m-au îmbrăţişat la rândul lor. Eram prea departe ca să putem auzi ce spune panov Mandelstam, deoarece glăsuia aproape în şoaptă. Însă a vorbit preţ de câteva minute cu ţarina, apoi a venit, tot şchiopătând, către noi şi ne-a spus că totul o să fie bine. Şi l-am crezut. Ţarina era pe picior de plecare. A ieşit pe uşile mari ce dădeau în curte, însoţită de mai multe gărzi care o aşteptau. Doi ostaşi au apucat de mânerele uşilor şi le-au închis. Şi aşa am rămas singuri în încăpere.

Odaia se găsea într-o mare neorânduială. Spre marginile încăperii, rămăsese nişte mâncare pe mese, care începuse să se strice şi muştele bâzâiau deja în jurul ei. Peste tot erau scaune răsturnate, iar din cămin ieşeau pe duşumea urme mari de arsură, aidoma urmelor lăsate de cineva care umblă cu ciubote grele prin zăpadă. Coroana mare de aur pe care o purtase Miryem era căzută pe podea lângă vatră, strâmbată de abia o puteai recunoaşte şi aproape topită. Nimeni n-ar mai fi putut-o purta astfel. Dar nu-i păsa nimănui de asta. Am privit spre părinţii lui Miryem şi ei s-au uitat la noi, după care ne-am ridicat cu toţii, iar panov Mandelstam l-a luat pe după umeri pe Serghei şi eu am luat-o de braţ pe panova Mandelstam şi am alcătuit toţi şase un cerc: eram o familie şi reuşiserăm să ţinem lupul departe de noi: preţ de încă o zi reuşiserăm să ţinem lupul departe.

Apoi am urcat pe scări şi ne-am dus la culcare. Nu am făcut curat după nuntaşi. Am dormit un somn lung şi odihnitor în odaia

mare, frumoasă și liniștită de la capătul scărilor, iar când m-am trezit era primăvară afară, peste tot, și am simțit cum primăvara de afară îmi pătrunde în suflet. Chiar dacă mâinile îmi erau pline de bășici, mă simțeam atât de puternică încât nu m-am îngrijorat nicio clipă de ce avea să se întâmple cu noi. I-am sărutat pe Serghei și pe Stepon și am coborât iar să le ajut pe celelalte femei la treabă și nu mi-a mai păsat că nu înțelegeam ce vorbeau. Când vreuna îmi spunea ceva ce nu înțelegeam, doar îi zâmbeam, iar ea îmi zâmbea înapoi, după care spunea, „Vai, am uitat!" și îmi repeta același lucru, de data asta cu vorbe pe care le pricepeam.

Am dus vase și tacâmuri la masă: se întinseseră iar mese cu mâncare pentru oaspeți, nu atât de numeroși ca în ajun, dar oricum îndeajuns de mulți cât să se umple odăile de mese și scaune, înghesuite în fiecare încăpere. Se puseseră mese și în cealaltă sală de dans. Altcineva făcuse curat după nuntași și nu am mai putut vedea urmele de arsură pe podea, pentru că cineva întinsese deasupra un covor mare și pusese mese înăuntru; nu mai ardea focul în vatră, căci afară se făcuse atât de cald încât au deschis ferestrele să intre aer curat. Iar mirosul de fum dispăruse și el.

Și toate mesele erau pline cu mâncare, atât de pline încât cu greu găseai un locșor în care să mai pui câte ceva. Când mi s-a făcut și mie foame, m-am așezat la masă și am mâncat pe săturate, după care m-am ridicat să ajut la adus mâncare pentru alți oaspeți. Am făcut asta tot restul zilei. Un pic mai târziu, au venit Miryem și mama ei și am ajutat toate trei la servitul mesei.

Dar n-am apucat bine să pun jos două găleți de apă pe care le adusesem de la fântâna din oraș, că am auzit zgomote în odaia cu mese, după care am auzit-o pe Miryem întrebând tare și răspicat, „Pentru ce anume ai venit aici?" ca și cum cineva venise din nou să ne facă rău. Am ieșit din bucătărie și m-am apropiat de pragul ușii, unde se afla un ostaș cu sabie, înveșmântat în haine scumpe, care mi-a rostit numele. A spus că are o scrisoare pentru mine. M-am temut pentru o clipă, dar mă aflam în acea casă, înconjurată de toți acei oameni, și m-am gândit că sunt îndeajuns de puternică

și pentru veștile aduse de nou-venit; așa că am făcut un pas în față, am întins mâna și am apucat scrisoarea din mâna lui.

Pe scrisoare era o pecete din ceară roșie ca sângele, pe care se găsea întipărită imaginea unei coroane împărătești. Am deschis scrisoarea rupând pecetea și m-am uitat la cuvintele scrise în ea. Miryem mă învățase să citesc, așa că limba mea a rostit pe tăcute cuvânt cu cuvânt, iar vorbele cuprinse în scrisoare glăsuiau astfel: *A se aduce la cunoștința oricui intră în tărâmul nostru al Lithvasului că prin poruncă împărătească femeia numită Wanda Vitkus și frații ei Serghei Vitkus și Stepon Vitkus sunt pe deplin iertați de toate nelegiuirile de care sunt învinovățiți. Fie ca nicio mână să se ridice împotriva lor și fiecare dintre supușii noștri să le dea cinstea cuvenită pentru curajul și vrednicia pe care le-au arătat tustrei în slujba noastră și a Lithvasului. Mai departe, prin vrerea noastră, le este îngăduit sus-numiților să intre în pădurea cea mare și să se împroprietărească slobozi oriunde aleg pe o sfoară de moșie liberă, pe care să o ceară mărinimiei noastre pentru a semăna grâne sau pentru a o împrejmui pentru vite, în decurs de trei ani de-aici înainte, și pe care să o stăpânească sănătoși lăsând-o legiuită moștenire urmașilor lor.*

Iar dedesubtul acestor cuvinte se afla o mâzgălitură lăbărțată de cerneală care nu era un cuvânt oarecare, ci un nume – *Mirnatius* –, după care urmau înșirate următoarele, *Țar peste Lithvas și Roson, Mare Duce de Koron, de Irkun, de Tomonyets, de Serveno, Prinț al Maraliei, Rovernei și Samatoniei, Stăpânitor al Markanului și al Ținuturilor Mlăștinoase din Răsărit*, iar la sfârșitul acestei lungi liste de titluri stătea scris *Domn și Stăpân al Marii Păduri de la Miazănoapte*.

M-am uitat la scrisoare și atunci am înțeles de ce avea însemnătate un țar. Era vorba despre vrăjitorie, la fel ca vrăjitoria lui Miryem. Țarul, țarul cel groaznic, putuse să-mi dea acea scrisoare, iar acum eram în siguranță. Nu mai trebuia să-mi fie frică de nimic. Nimeni din sat la noi n-ar mai fi încercat să ne spânzure pe Serghei sau pe mine, după ce vedeau scrisoarea. Aveau să privească numele țarului pe hrisov și să se teamă de el, chiar dacă se afla la mare depărtare.

Dar nici măcar nu cred că mai trebuia să ne întoarcem în târguşorul natal. Nu mai trebuia să ne întoarcem în casa părintească, unde pesemne taica încă ar fi zăcut mort pe podea, după cum nu trebuia să ne întoarcem la gospodăria în care nu creştea cine ştie ce recoltă, iar culegătorul de biruri venea an de an. Scrisoarea spunea limpede că ne puteam duce în pădure şi puteam lua în stăpânire orice bucată de pământ doream. Puteam găsi în pădure un pământ dintre cele mai bune. Puteau creşte pe el arbori înalţi pe care i-am fi putut tăia şi vinde pe bani buni. Ştiam că un copac mare preţuia o mulţime de bani, deoarece chiar în anul de dinaintea morţii mamei un copac de pe pământul unui vecin s-a prăbuşit, iar el a lucrat din greu ca să-l taie repede în bucăţi înainte să vină oamenii boierului să-i ia lemnul, după care a ascuns două lodbe groase în pădure. Taica l-a văzut şi a spus cu pizmă în glas: „E deştept vecinul, o să se aleagă cu zece copeici dacă vinde lemnul ascuns."

Dar mama a clătinat din cap şi a zis: „Nu e lemnul lui, şi o să dea de bucluc", iar el a plesnit-o peste faţă şi i-a spus, „Ce ştii tu?", dar chiar a doua zi au venit oamenii boierului cu o căruţă mare şi au încărcat bucăţile de lemn, iar printre ei se găsea un om care s-a uitat la lemnul tăiat şi, nu ştiu cum, şi-a dat seama că lipseau părţi din copacul retezat şi l-au bătut crunt pe vecin până ce le-a spus unde ascunsese lodbele, iar ei le-au pus şi pe acestea în căruţă, lăsându-l în urmă căzut şi plin de sânge. A bolit multă vreme de pe urma bătăii primite, iar nevasta lui a trebuit să semene grânele singură, pentru că el nu putea să umble. Într-o zi din iarna aceea, vecina a venit la uşa noastră să cerşească ceva de mâncare, iar mama i-a dat. Taica a bătut-o din pricina asta chiar în acea noapte, chiar dacă burta mamei începuse să crească.

Dar pe noi n-avea să ne bată nimeni dacă tăiam copaci, pentru că în scrisoare ţarul spunea că ne este îngăduit. Spunea că arborii de pe pământul ales de noi aveau să fie ai noştri. Mai spunea în scrisoare că şi pământul, atât de mult cât puteam chivernisi, avea să fie, de asemenea, al nostru. Puteam creşte capre şi găini şi puteam semăna secară. Şi nici măcar nu trebuia să ne clădim o casă.

Ne puteam întoarce la căsuța din pădure, care ne adăpostise de furtuna de zăpadă și unde se găseau deja o grădină și un șopron, și am fi putut să ridicăm o gospodărie în jurul lor. Hrisovul țarului spunea că ne este îngăduit, pentru că nu locuia nimeni acolo. M-am gândit cum ar fi fost să mergem acolo, să reintrăm în căsuță și să făgăduim că vom avea grijă de ea și că aveam să făgăduim oricui locuise acolo că, dacă ar fi vrut să se întoarcă vreodată, noi i-am fi dat cel mai bun pat și de mâncat pe săturate, poftindu-i să locuiască cu noi oricât de mult și-ar fi dorit.

Apoi m-am gândit că, dacă ar fi bătut vreodată cineva la ușa căsuței – cineva flămând și urmărit de necazuri –, l-am fi primit și l-am fi lăsat să stea cu noi. Aveau să găsească ceva de mâncare în casa noastră, iar noi am fi fost bucuroși de oaspeți. La fel cum fusese panova Mandelstam. Așa înțelegeam eu că glăsuia scrisoarea țarului. Că ne era îngăduit să ne întemeiem un cămin precum casa panovei Mandelstam, în care puteam să le dăm de mâncare tuturor celor care ne-ar fi călcat pragul.

Am luat scrisoarea cu mine sus în odaie și le-am arătat-o lui Serghei și lui Stepon. Serghei dăduse o mână de ajutor cu caii, iar Stepon l-a sprijinit și el după puteri, chiar dacă încă era multă gălăgie, dar după aceea i s-a făcut iar frică și a trebuit să urce, așa că Serghei a urcat cu el. Am urcat și eu scara, am intrat în odaie și le-am arătat scrisoarea, însă ei n-au știut cum se citesc slovele scrise în ea, dar au văzut pecetea mare și roșie, apoi au atins hârtia groasă și netedă și le-am spus cu voce tare și cu multă grijă ce scria în ea, după care i-am întrebat dacă vor și ei să facă ce anume voiam eu: i-am întrebat dacă voiau și ei să se întoarcă la căsuța din pădure și să întemeiem acolo o gospodărie și să primim în casa noastră pe oricine se afla la ananghie. Nu le-am spus: „Așa o să facem", chiar dacă eu mi-o doream atât de mult. I-am întrebat și pe ei ce-și doresc.

Serghei a întins cu grijă mâna și a apucat hrisovul țarului. L-am lăsat să țină în mână hârtia pentru o clipă. A atins cu degetul conturul unei litere, cu mare băgare de seamă, să vadă dacă nu cumva scrisul se șterge. Dar nici măcar un colțișor de literă nu s-a șters.

– Da, a şoptit Serghei. Da!

– Putem să-i rugăm să vină să locuiască cu noi? a întrebat Stepon cu gândul la părinţii lui Miryem. Putem să-i rugăm să vină? Şi-o să pot sădi nuca albă şi-o să fie şi mama cu noi. Astfel o să fim împreună cu toţii şi-o să fie cel mai frumos lucru de pe lume.

Când frăţiorul meu a spus acestea, am început să plâng, pentru că avea dreptate, ar fi fost cel mai frumos lucru din lume – atât de frumos, încât aproape că nici nu-l puteam vedea cu ochii minţii. Serghei m-a cuprins cu braţul pe după umeri şi i-a spus lui Stepon;

– Da, o să-i rugăm să vină cu noi.

Eu mi-am şters lacrimile de pe faţă, cu multă grijă, să nu ud slovele scrisorii.

#

După ce am ieşit din biroul bunicului, m-am dus în odaia părinţilor mei. Stăteau împreună lângă foc, iar Wanda şi fraţii ei erau de asemenea în încăpere; Wanda adusese scrisoarea ţarului şi i-o dăduse tatei, care se uita la ea surprins.

– Putem merge acasă să luăm caprele, le-a spus Wanda. Şi putem lua şi găinile. S-a încălzit vremea de-acum. până vine din nou iarna, mai facem nişte îmbunătăţiri la casă. Putem tăia câţiva copaci pentru asta. O să fie loc pentru toţi.

Când m-am apropiat şi am aruncat o privire pe scrisoare, acolo unde ţarul se iscălise *Domn şi Stăpân al Marii Păduri de la Miazănoapte*, am înţeles: Irina deja îşi întindea mâna asupra lor. Îi dădea în stăpânire Wandei o gospodărie pentru braţele ei puternice şi pentru braţele fraţilor ei, ca să rărească arborii, să cureţe pădurea şi să semene grâne, ca să clădească o casă şi un şopron, primele din multele care aveau să urmeze.

– Să plecăm din casa noastră? a spus mama încetişor. Dar am trăit atâta vreme acolo!

Şi atunci am înţeles şi că Wanda îi rugase pe ai mei să vină să locuiască împreună cu ei, acolo în gospodăria dăruită de ţar; voia să-i înduplece să plece din târguşorul nostru, din casa

noastră, de pe ostrovul îngust de la cotul râului, întotdeauna în primejdie de a fi inundat.

– Și pentru ce să stați acolo? am zis. Nu e proprietatea noastră. E a boierului. Tot ce-am făcut până acum pentru a o îmbunătăți, pentru el am făcut, și încă degeaba; nici măcar nu ne este îngăduit s-o cumpărăm dacă vrem. Dar cu ajutor în casă, Serghei și Wanda pot desțeleni mai mult pământ pentru recolte, îmbogățind astfel gospodăria. Bineînțeles c-ar trebui să mergeți cu ei.

Mama a amuțit; cu toții m-au privit și au auzit și ce încă nu spusesem, după care mama a dat să-mi ia mâna:

– Miryem!

Am înghițit nodul dureros din gât. Cuvintele pe care voiam să le spun erau „Duceți-vă mâine, mai rămâneți o zi", dar m-am gândit la Rebeka, subțiratică precum o așchie de gheață albăstrie. Cât mai avea să dureze până să se topească de tot?

– Ar trebui să plecați acum, am spus. Chiar azi, înainte de asfințitul soarelui.

– Nu, a spus sec tata, ridicându-se: tatăl meu cel bun și blajin, în sfârșit furios. Miryem, nu! Acest rege al Străvechilor a avut dreptate! Merită tot ce i s-a întâmplat! Este răsplata pe care o primesc cei răi.

– E o copilă printre ei, am zis cu glasul sugrumat de același nod dureros și mama m-a strâns protector de mână. I-am dat un nume. O să las acum un demon să se înfrupte din ea doar pentru că *el* a fost hain?

– În fiecare iarnă năvălesc din împărăția lor de gheață, să fure și să ucidă oameni nevinovați, a spus tata după o clipă, la fel cum spusese și Irina, după care m-a întrebat, ca un soi de rugăminte în numele lor: Se află măcar zece drepți[1] în rândurile lor?

Am tras adânc aer în piept, încă temătoare, dar și ușurată; întrebarea tatei făcea ca răspunsul să fie atât de limpede.

– Cunosc cel puțin trei drepți printre ei, am zis.

---

1 Conform tradiției iudaice, orice slujbă religioasă necesită întrunirea unui *minyan* (evr. *număr*) – un cvorum alcătuit din zece bărbați (n. tr.).

Am cuprins-o pe mama cu brațul celălalt, și i-am întors strânsoarea.

– Trebuie s-o fac. Știți că trebuie.

Am dus coroana strâmbă de aur la taraba de giuvaiergiu a lui Isaac, unde îi ținea deocamdată locul fratele lui mai tânăr, iar el a topit cu grijă podoaba grea, preschimbând-o în lingouri de aur neted; după aceea am ieșit cu ele ascunse într-un săculeț și m-am dus în piața mare din centrul orașului. Serghei și Wanda m-au însoțit. Le-am schimbat, unul după altul, pe felurite lucruri, fără să-mi pese dacă fac un târg bun, atâta timp cât nu mă tocmeam îndelung. Am schimbat aurul pentru o căruță cu doi cai buni de povară, pentru o ladă mare plină cu găini, un topor, un fierăstrău, ciocane și cuie. Am cumpărat apoi un plug cu brăzdar, două coase ascuțite și saci cu sămânță de secară și fasole. Serghei și Wanda au încărcat tot ce am târguit în căruță, umplând-o cu vârf. La urmă am cumpărat două mantii lungi cu glugă, amândouă de aceeași lungime și culoare – un cenușiu mohorât; au fost un adevărat *chilipir*, cumpărate la un preț mult mai mic decât cel din ziua de dinainte, de la o tarabă plină cu mantii de același fel.

Ne-a luat multă vreme să mânăm căruța până în curtea bunicului: străzile erau înțesate de lume, nemișcându-se aproape deloc din pricina înghesuielii. În timp ce noi ne croiam drum prin mulțime, Wanda a spus:

– E o nuntă!

Privind în josul unei străzi lăturalnice cu vedere spre marea catedrală a orașului, am zărit de departe o prințesă coborând treptele, îmbrăcată în rochia mea aurie cu alb, primită de la regele Străvechilor, purtând pe cap o coroniță; zâmbea cu un aer triumfal, și la fel făcea și proaspătul ei soț, în mijlocul unei mulțimi strălucitoare de nobili. Rochia se potrivea mai bine acolo, pe treptele catedralei, decât se potrivise în casa bunicului. Am căutat-o cu privirea și pe Irina: coborâse deja toate treptele împreună cu țarul și se pregătea să se urce într-o caleașcă deschisă. Lumina soarelui se răsfrângea în coroana ei de argint, iar el se sprijinea într-un

cot, având pe chip o expresie iritată de plictiseală, nici urmă de demon sub trăsăturile sale. Mi-am întors iute privirea de la ei.

Începea să se facă târziu când am ajuns la casa bunicului, dar soarele nu asfinţise încă: la urma urmei, era aproape vară. N-am mai aşteptat ca să mâncăm cina. Ne venise şi nouă rândul să plecăm, să ne luăm bun-rămas de la o mulţime din ce în ce mai subţiată de rude şi prieteni. Lângă masă, i-am sărutat pe bunicul şi pe bunica, iar bunicul m-a tras mai aproape şi m-a sărutat pe frunte.

– Ţii minte, da? mi-a spus încet.

– Da, i-am răspuns. Pe strada din spatele casei lui Amtal, lângă sinagogă.

Iar el a încuviinţat din cap.

Ne-am urcat cu toţii în căruţă şi am pornit la drum de faţă cu toţi cei rămaşi, care ne făceau cu mâna. Serghei şi cu tata stăteau în faţă pe capră: caii mă costaseră scump, dar erau bidivii de soi, învăţaţi; nu era deloc greu să-i mâni. Eu purtam una dintre mantii, şi-mi trăsesem gluga pe cap, aşezându-mă pe unul dintre locurile din spate. Chiar şi la acea oră târzie străzile gemeau de lume: hanurile şi cafenelele scoteau mese şi scaune în stradă, pentru ca oamenii să poată şedea laolaltă în aerul plăcut, iar în cele din urmă a trebuit să apucăm pe o uliţă mai îngustă, străjuită numai de case de o parte şi de cealaltă, unde chiar şi copiii fuseseră chemaţi înăuntru, la cină. Cam pe la mijlocul străzii, preţ de câteva clipe nu s-a aflat nici ţipenie pe stradă, aşa că mama a aruncat cea de-a doua mantie peste câţiva saci cu grâne din spate, ca şi cum acolo m-aş fi aflat eu, dormind învelită. Stepon şi-a descălţat cizmele – cizmele mele vechi din piele – şi le-a pus la un capăt al mantiei, închipuind picioarele celui adormit. Apoi eu am sărit cu grijă din căruţă.

Am rămas pitită în umbra dintre două case în timp ce căruţa a apucat-o în josul uliţei, cotind spre poarta cartierului evreiesc. Acolo, la fel ca la porţile oraşului, aveau să-l întrebe pe tata numele tuturor călătorilor din căruţă, iar el avea să-l rostească şi pe al meu şi să plătească vama pentru fiecare, adăugând câţiva bănuţi ca să iuţească treaba. Dacă Irina avea să devină bănuitoare şi să trimită gărzile să mă caute a doua zi, ca să întrebe dacă ştiam

încotro plecase Străvechiul, toţi aveau să răspundă cinstit că părăsisem oraşul înainte de miezul nopţii împreună cu familia; aveau să găsească numele meu în registrul de ieşiri al gărzilor, şi nimeni n-avea să recunoască graba cu care se procedase, de vreme ce fuseseră „unşi" de bănuţii tatei.

După ce am pierdut căruţa din priviri, am rămas cu gluga trasă pe ochi şi mi-am încovoiat umerii ca să par o băbuţă oarecare, apoi am apucat-o pe străduţe înguste spre sinagogă, iar acolo am întrebat un tânăr care se pregătea să intre pentru rugăciune unde se găsea casa lui Amtal, iar el mi-a arătat drumul. Pietrele de caldarâm de pe uliţa dindărătul ei erau vechi şi tocite, cu făgaşe săpate de roţile căruţelor, iar unele jucau când călcai pe ele, alături de mici goluri pline doar cu mortar. În spatele casei, drept la mijloc, se găsea un cotlon prin care încăpea să intre doar un singur om, iar el era ascuns vederii de mai mulţi saci de moloz stivuiţi acolo. Dar după ce i-am dat la o parte, am eliberat grătarul canalului de scurgere. L-am ridicat cu uşurinţă şi am zărit o scară pe care să cobor în subteran. Scară ce aştepta mulţi oameni să coboare pe ea, aici, în apropiere de sinagogă, dacă s-ar fi întâmplat ca oameni furioşi să treacă într-o zi de zidurile cartierului cu făclii şi topoare, aşa cum făcuseră în oraşul de la apus pe când bunica bunicii mele era doar o copilă.

Am păşit cu luare-aminte pe scară şi am tras la loc grătarul în urma mea, coborând apoi treptele numeroase care duceau în tunelul umed şi presărat cu băltoace al canalizării oraşului. Deasupra-mi nu se zărea decât discul din ce în ce mai firav luminat al soarelui pe măsură ce coboram mai adânc în tunel. Nu aveam nici opaiţ, nici torţă, dar nici nu-mi erau de trebuinţă. O lumină ar fi dat de ştire cuiva că mă aflu în tunel încă de la mare depărtare. Era un drum pe care trebuia să-l străbat pe întuneric.

M-am întors să mă asigur că stau cu spatele către scară şi mi-am întins mâinile ca să ating zidurile în timpul înaintării, până când am dat peste mica adâncitură cioplită în chip de stea cu şase colţuri, pe care le-am putut distinge cu degetele. Am atins steaua de piatră cu palma întreagă şi am luat-o drept înainte prin întuneric,

ţinând degetele răşchirate pe zid chiar la aceeaşi înălţime. După ce am numărat în gând zece paşi mari de-ai mei, am dat de altă stea.

M-am lăsat călăuzită de ele pe durata a ceea ce mi s-a părut un drum lung, deşi n-avea cum să fie aşa: depărtarea dintre sinagogă şi zidurile oraşului nu era atât de mare. Dar ultima dâră de lumină intrată prin grătarul scurgerii s-a risipit iute în urma mea şi m-am simţit în curând oarbă şi sufocată de lipsa de aer, suferind cu greu până şi zgomotul propriei răsuflări. Dar am continuat să număr din zece în zece, iar dacă nu dădeam de o stea, pipăiam peretele din jur până ce o găseam sau mă dădeam un pas înapoi şi pipăiam şi partea aceea de zid. Într-un rând a trebuit să fac doi paşi înapoi, neîntâlnind sub buricele degetelor decât zidul neted, după care, înfricoşată, am înaintat patru paşi până ce am dat de steaua aşteptată. După care, stelele cioplite s-au terminat odată cu zidul, iar eu m-am împiedicat de un mal de ţărână de pe podeaua tunelului şi am căzut cu mâinile întinse drept în mocirla cleioasă. M-am ridicat repede, ştergându-mi palmele de mantie, şi am bâjbâit iarăşi prin întuneric până ce am dat cu degetele de cotitura care străjuia intrarea tunelului de pământ.

– Aici, înainte de asediu, s-a aflat un turn care făcea parte din zidul oraşului, îmi spusese încet bunicul, când am vorbit cu el în odăiţa de lângă biroul lui. Ostaşii ducelui l-au dărâmat când au pătruns în oraş. Iar mai târziu, când ducele a reclădit zidurile, n-a mai vrut să reconstruiască şi turnul. Temelia era trainică. Bani se găseau din belşug pentru aşa ceva. Dar asta a fost alegerea lui. De ce oare, mă întreb?

Bunicul îşi îndepărtase uşor braţele, ridicând din umeri şi arcuindu-şi în sus colţurile gurii.

– Un turn care să apere partea dinapoi a oraşului, de ce nu? În fine, după ce zidurile au fost reclădite şi toţi zidarii au plecat, fratele meu Joshua şi cu mine am coborât în canalizare legaţi cu frânghie, ca să cercetăm fără să ne rătăcim. Şi am dat peste tunelul de pământ săpat de duce. Nu mai ştie nimeni de el, în afară de fratele meu şi de mine, de bunica ta, de Amtal şi de rabin. Amtal are grijă ca intrarea cu grătar să fie mereu curată. Îl plătesc pentru

asta: îi plătesc chiria. Când o să îmbătrânească, o să-i spună feciorului lui. Nu folosim niciodată intrarea în tunel – nici ca să aducem marfă de contrabandă, nici ca să ocolim plata vămii. Nimeni nu știe că noi știm de ea. Acolo trebuie că l-au întemnițat pe soțul tău, în turnul de la capătul tunelului de pământ.

Bunicul mă privise stăruitor.

– Acum, Miryem, trebuie să-mi spui. Acum înțelegi ce este tunelul acesta? Tunelul acesta înseamnă viață. Dacă prințul lor evadează, chiar dacă și tu scapi, Măriile Lor – ducele și țarul – n-o să ridice din umeri și să zică: *Asta e, l-am pierdut*. Nu. Vor vrea să știe ce și cum. Vor căuta urme de pași prin tunel. Poate vor înfunda trecerile între gurile de scurgere. Sau poate o vor apuca pe urma lor și vor ajunge la grătarul din cartier. Poate chiar vor ieși la lumină prin el și vor da peste casa lui Amtal acolo și vor pune cuțitul la gâtul copiilor lui, iar Amtal le va spune cine îl plătește ca să păstreze intrarea curată. Îți spun toate acestea așteptându-mă să mă înțelegi: nu există certitudini în jocul acesta. Chiar dacă ajung până la noi și chiar dacă Amtal rostește numele meu, încă sunt lucruri pe care pot să le fac. Sunt un om foarte avut și îi sunt folositor ducelui. Nu se va lăsa orbit de furie într-atât încât să mă distrugă; nu e el asemenea soi de om. Și mai există și șansa ca nimic din toate ce ți-am spus până acum să nu se întâmple. S-ar putea să spună, *Străvechiul acesta e o creatură fermecată, și-a luat pur și simplu zborul! Nu a fugit prin canalele de scurgere ca un evadat oarecare.* Și s-ar putea să lase lucrurile așa.

După câteva clipe, bunicul rostise:

– Așa că nu spun că-mi pun în balanță viața mea sau a bunicii tale pentru planul tău. Îți spun doar care anume sunt primejdiile. Unele se pot întâmpla mai degrabă decât altele. Cântărește-le pe toate, pune-le laolaltă, și vei ști costurile. Apoi tot *tu* va trebui să te întrebi: ești oare datoare cu asta? Îi datorezi atât de mult acestui Străvechi, care a venit și te-a luat fără consimțământul tău sau al nostru, în disprețul legii? Asupra lui și nu asupra ta trebuie să se abată pedeapsa primită pentru cele ce a făptuit. Un tâlhar care

fură un cuţit şi se taie cu el n-o poate învinovăţi pe gospodina care l-a păstrat bine ascuţit.

Bunicul nu a mai aşteptat răspunsul meu, atunci în odăiţă. M-a mângâiat doar pe obraz, după care s-a întors printre oaspeţii săi. Iar acum, ajunsă în dreptul cotiturii, mă oprisem o clipă, având sub unghii noroiul din tunelul ducelui, o cale spre siguranţă pe care i-o puteam închide pe veci pentru poporul meu doar ca să-i scap pe Străvechi de la pieire. Sau puteam foarte bine să fiu chiar eu prinsă, dacă la capătul tunelului s-ar fi aflat gărzi, şi să nu mai fac niciun bine nimănui. Deja răspunsesem la întrebarea bunicului, dar trebuia să-mi răspund mie însămi cu fiecare pas cu care înaintam prin tunel şi n-aveam să mă opresc din întrebat până ce treaba nu era isprăvită.

#

După ce Miryem s-a dat jos din căruţă, mi-am scos cizmele şi le-am pus în aşa fel încât să pară că ies de sub mantie. Nu m-am supărat că a trebuit să mă descalţ, pentru că era cald afară, şi oricum mergeam în căruţă. Eram aşa de bucuros că plec din oraşul acela groaznic. Acum era şi mai rău decât înainte. Străzile erau înţesate de lume, pentru că acum zăpada se topise şi toată lumea voia să iasă, să vorbească toţi în acelaşi timp şi să facă o gălăgie nesuferită. M-am aşezat în coşul căruţei, lângă sacii care o închipuiau pe Miryem, şi am încercat să-mi închipui că sunt şi eu un sac, dar n-am reuşit. A trebuit doar să stau aşezat, să-mi acopăr urechile cu palmele şi să aştept până ieşim din oraş. A trecut o bună bucată de timp până ce am ajuns la poarta mare a oraşului, iar panov Mandelstam s-a dat jos să-l plătească pe omul de lângă poartă, şi asta pentru că oraşul era un loc atât de groaznic încât trebuia să le dăm bani ca să ne lase să plecăm.

După ce am trecut de porţi, Serghei a smucit hăţurile şi a cloncănit către cai ca un surugiu adevărat, iar caii au pornit în trap întins şi-am scăpat cu toţii de acolo. Pentru câtva timp am fost cu toţii în siguranţă. Serghei a mânat caii iute, astfel că am ajuns aşa

de departe că nu mai puteai zări poarta oraşului dacă stăteai în spate în coşul căruţei şi priveai înapoi. Am încercat s-o zăresc când a oprit caii şi n-am reuşit s-o văd, deşi încă puteam distinge fumul ieşind pe horn din toate casele locuitorilor. Apoi Serghei i-a dat lui panov Mandelstam hăţurile şi a sărit din căruţă, privindu-mă pe mine, pe Wanda şi pe ceilalţi, şi a clătinat din cap în semn de bun-rămas. Avea să se întoarcă, să dea înconjur zidurilor oraşului şi să aştepte ascuns până ce Miryem avea să iasă de sub pământ, dacă avea să iasă...

Nu-mi plăcea să-l lăsăm pe Serghei în urmă. Ce ne făceam dacă Miryem nu mai ieşea şi Străvechiul apărea singur? Îl putea ucide pe Serghei. Îl putea lăsa iar pe Serghei întins pe pământ, parcă fără suflare de viaţă în el. Sau dacă cumva ieşea chiar ţarul? Avea să fie tot atât de rău, dacă nu cumva şi mai rău.

Însă panov Mandelstam voise să meargă el în locul lui Miryem, apoi voise să meargă împreună cu Miryem, iar Miryem n-a vrut să audă nici în ruptul capului. Mai întâi a zis „nu", pentru că Străvechiul n-avea să-i facă niciun rău ei, apoi a spus „nu", pentru că un singur om face mai puţin zgomot dacă se întâmplă să fie gărzi şi a spus „nu" şi a treia oară, pentru că nu puteam păcăli gărzile şi să facem pierduţi *doi* oameni, dar toate acestea nu erau pricini adevărate. Adevărata pricină era că panov Mandelstam era rănit. Era plin de vânătăi pe trup.

Ştiam, pentru că avea nişte semne vineţii care i se vedeau până pe gât, prin cămaşă, chiar dacă Străvechiul nu-l lovise acolo. Ştiam cât de tare trebuie să te lovească cineva încât să-ţi facă vânătăi în alte părţi ale trupului. Aşa îl lovise şi Străvechiul şi ştiam sigur că-i lăsase semne vineţii peste tot pe sub haine şi, chiar dacă n-aş fi ştiut asta, tot mi-aş fi dat seama că era rănit, pentru că şchiopăta şi din când în când îşi ducea mâna în dreptul coastelor şi răsufla uşurel şi cu grijă, de parcă-l durea, ba chiar aţipise deja de două ori în timpul zilei.

Totuşi, Miryem n-a adus vorba de asta, ci a pomenit celelalte pricini, iar în cele din urmă panov Mandelstam i-a spus: „Atunci te voi aştepta în afara oraşului", iar Miryem a spus „nu" şi de data

asta, dar panov Mandelstam tot dădea din cap hotărât, fiindcă o tot lăsase să-i spună „nu" până atunci, dar acum n-avea de gând să mai audă nici un *nu*, şi i-a mai spus fetei lui că nici măcar nu ştia unde se află casa noastră din pădure.

Atunci Serghei i-a spus lui panov Mandelstam:

– Am s-o aştept eu pe Miryem. Dumneata nu poţi merge repede. O pot aduce eu la casă.

Iar panov Mandelstam era încă îngrijorat, însă Serghei era deja mai mare şi mai puternic decât el şi nu era rănit, iar Miryem a zis:

– Are dreptate, ne va lua mai puţină vreme astfel.

Aşa că a rămas hotărât ca Serghei să meargă s-o aştepte pe Miryem, iar în tot acest timp noi, ceilalţi, aveam să mergem mai departe, astfel încât, dacă cineva ar fi venit să ne caute la casa din pădure înainte de întoarcerea lor, ne-ar fi găsiţi prinşi cu treburi şi le-am fi spus că Miryem şi Serghei au plecat deja în sat după capre.

–Dar o să ne întoarcem cu mult înainte să se întâmple una ca asta, l-a liniştit Miryem, de parcă totul era sigur dinainte, de parcă ea şi Serghei n-ar fi avut nimic altceva de făcut decât să vină agale din oraş către casă, dar nu asta voise să spună cu adevărat.

La început am crezut că nu o duce mintea, pentru că n-avea de unde să ştie dacă urma să iasă din tunel. Dar nu era proastă deloc: pur şi simplu nu asta voise să spună. Mi-am dat seama pentru că, atunci când am urcat în odaie să ne împachetăm lucrurile, Miryem a venit la noi şi i-a spus lui Serghei:

– Îţi mulţumesc. Dar nu te apropia de zidurile oraşului. Când cobori din căruţă, doar ascunde-te printre copacii de pe marginea drumului şi aşteaptă acolo. Dacă o să-mi fie cu putinţă, o să te găsesc.

Atunci am ştiut că nu asta voise să spună. Nici măcar ea nu ştia sigur dacă avea să iasă teafără la lumină şi era bucuroasă că Serghei zisese că o va aştepta, fiindcă nu voia ca tatăl ei să păţească ceva, şi ştia că panov Mandelstam n-ar fi încuviinţat să rămână să aştepte între copaci. Însă Miryem i-a spus lui Serghei să aştepte între copaci, iar asta m-a bucurat, apoi Serghei s-a uitat la ea şi i-a zis:

– O să te aştept lângă ziduri. Poate vei avea nevoie de ajutor.

Atunci Miryem a ridicat braţele în aer şi a spus:

– Dacă o să am nevoie de ajutor, tot ajutorul de pe lume n-o să-mi fie de ajuns. Dacă n-o să am, n-o să cer.

Dar Serghei a ridicat din umeri și a continuat:

– Am spus c-o să te aștept!

Și nu mai încăpea vorbă altfel: urma s-o aștepte lângă zidul de unde avea să iasă la lumină un Străvechi sau poate un demon, sau poate doar oameni înarmați cu săbii. Bărbații înarmați care îl făcuseră prizonier pe Străvechi în casa cu nunta erau cu toții înalți și voinici la fel ca Serghei și aveau săbii și platoșe care nu arătau ca și cum fierul ar putea trece ușor prin ele, așa că, chiar dacă nu erau tot atât de primejdioși ca un țar sau ca un rege al Străvechilor, erau destul de primejdioși și ei. Nu voiam ca Serghei să fie ucis de vreunul dintre ei. Și nu voiam nici ca Miryem să fie ucisă de vreunul dintre ei, totuși pe ea n-o cunoșteam atât de bine și pesemne îmi doream mai degrabă să nu se întristeze panova Mandelstam, ceea ce era un motiv însemnat pentru mine, dar nu la fel de însemnat ca faptul că-mi doream în primul rând pentru *mine* ca Serghei să scape nevătămat.

Și mai ales obosisem să-mi fie frică tot timpul. Simțeam de parcă îmi fusese frică fără încetare dintotdeauna. Nici măcar nu știam cât de frică îmi fusese, în afară de dimineața aceea când, pentru puțin timp, nu mi-a mai fost frică de nimic, când Wanda a urcat în odaie cu scrisoarea fermecată din partea țarului, și am crezut că totul s-a terminat și că n-aveam să fiu nevoit să mă mai tem *vreodată*, că puteam înceta să mă mai tem de așa multe lucruri. Și m-am simțit atât de bine și am fost atât de fericit, doar că acum începuse să-mi fie frică din nou.

Numai că acum lucrurile nu depindeau de mine. Depindeau de Serghei, iar el n-avea de gând să rămână așteptând printre copaci. Așa că m-am ridicat în coșul trăsurii când panov Mandelstam a mânat iar caii și l-am văzut pe Serghei ieșind de pe drum și ascunzându-se între copaci, dar printre copaci era o cărare pe care avea să meargă tot drumul până la zidul din spatele orașului aceluia groaznic, și l-am urmărit cu privirea până ce nu l-am mai putut zări. Apoi m-am întins la loc în căruță lângă saci.

Acum nu mai trebuia să ne prefacem că sacii înveliți sunt Miryem, așa că panova Mandelstam a luat mantia de pe ei și a pus-o pe mine și mi-a dat voie să-mi pun capul pe unul dintre saci, ca pe o pernă, și am strâns în pumn nuca albă din buzunar pe care mi-o dăduse mama și mi-am spus că totul avea să fie bine. Urma să ajungem cu bine la casa din pădure și Serghei avea să se întoarcă, iar eu aveam să sădesc nuca în pământ și din ea avea să crească mama, să rămână cu noi și să fim mereu împreună.

Căruța înaintase atât de greu prin înghesuiala de oameni din oraș, dar, odată ieșiți din el, pe drumul mare aproape că zbura. Era ciudat să mergem pe un drum neacoperit de zăpadă. Nu se mai zărea pe nicăieri zăpadă. Am văzut o mulțime de animale: veverițe, păsări, căprioare și iepuri, alergând și zburând pline de fericire că sosise primăvara. Se hrăneau cu iarbă, cu frunze și cu ghinde și erau atât de bucuroase că nici nu le păsa de noi, oamenii. Până și iepurii de câmp ne priveau nepăsători de pe marginea drumului și rontăiau mai departe; le era atât de foame că nu se mai osteneau să se teamă de noi. Văzându-i, m-am simțit fericit și eu. Și noi ajutaserăm un pic, m-am gândit. Era așa cum spusese Wanda că vom face din casa noastră un loc în care să-i hrănim pe alții. Acum hrăniserăm chiar animalele pădurii.

Ne-am dat seama că ne apropiaserăm de casa noastră, pentru că am zărit pe drum o altă casă pe care ne-o aminteam, cu o roată mare de căruță cu coviltir înfiptă în fața hambarului și cu flori zugrăvite pe o latură. Prima dată văzusem doar vârful petalelor de flori, din pricina zăpezii înalte, dar acum zăpada dispăruse și puteam vedea florile întregi. Erau zvelte și frumoase, roșii și albastre. Gospodarul casei stătea sprijinit de peretele hambarului și privea secara înverzită pe câmp. Ne-am întâlnit privirile, iar eu i-am făcut cu mâna, și ne-a făcut și el cu mâna zâmbind.

– N-o să putem mâna căruța chiar până în dreptul casei, a spus panov Mandelstam, pentru că nu era drum până acolo, iar copacii erau foarte deși chiar și pentru mersul pe jos, dar s-a dovedit că se înșelase sau nu ne aminteam noi bine.

Am zărit locul pe unde ieşiserăm din luminiş şi se găsea între doi copaci mari, printre care era destul loc să treci cu căruţa cu cai. Am trecut mai departe printre ei, şi tot mai rămânea loc de o parte şi de alta, chiar dacă nu foarte mult. Căruţa nu era chiar atât de lată şi am reuşit să ne strecurăm cu bine, cu toată încărcătura. Începea să se întunece, şi panova Mandelstam a spus:

– Poate c-ar trebui să ne oprim şi să ne petrecem noaptea aici. Nu vrem să rătăcim drumul.

Dar tot atunci Wanda a strigat:

– Se vede casa!

Şi am zărit-o şi eu. Am sărit din spatele căruţei, chiar dacă panov Mandelstam încă mâna caii la pas spre casă, şi am alergat înaintea cailor şi de jur împrejurul casei, până în curte şi înapoi la căruţă. Şi căsuţa noastră era acolo, aşteptându-ne.

Dac-ar fi fost şi Serghei cu noi, ar fi fost cel mai frumos lucru din lume, dar era bine şi aşa. L-am ajutat pe panov Mandelstam să deshame caii, apoi i-am ţesălat şi le-am dat să mănânce. Aproape că ajungeam cu mâna până la crupa cailor, dar au stat cuminţi chiar când m-am întins pe vârfuri ca să ajung cu ţesala. Am smuls doi morcovi din grădină pe care i-am dat cailor să-i mănânce. Şi le-a plăcut. Şi am ajutat la descărcatul lucrurilor din căruţă, pe care le-am aşezat după rânduială, iar Wanda a dat drumul găinilor din lada de lemn, să scurme şi să scociorască. A doua zi urma să le facem şi un coteţ. Între timp, panova Mandelstam a intrat în casă să facă ceva de mâncare şi în curând ne-a ajuns la nas un miros îmbietor, iar lumina aprinsă înăuntru ieşea prin ferestre şi prin uşa lăsată deschisă.

– Mergi şi te spală pe mâini înainte de cină, Stepon, mi-a spus panova Mandelstam.

M-am dus în spatele casei, unde se găsea un hârdău mare de lemn, plin cu apă. Am înmuiat o strachină în el cu gândul să mă spăl pe mâini, apoi m-am gândit că, dacă mă spălam pe mâini, nu mai voiam după aceea să mă murdăresc iar de ţărână, după care urma să stăm la masă şi apoi să mergem la culcare. Era deja târziu. Şi nu mai voiam să aştept.

Aşa că am luat strachina cu apă şi m-am dus întins în faţa casei şi, în apropiere de uşă, am săpat o groapă mică în pământ, am scos nuca albă din buzunar şi i-am dat drumul în groapă. Am afundat-o bine în ţărână şi am spus:

– Suntem în siguranţă, mamă. Acum poţi creşte să fii cu noi aici mereu.

Şi era cât pe ce să acopăr totul mai bine cu ţărână şi să torn strachina cu apă deasupra, dar am ştiut că ceva nu era cum trebuie. M-am uitat în jos la nuca cea albă. Stătea acolo în ţărâna caldă şi cafenie şi nu arăta deloc cum trebuie. Arăta de parcă încercam să sădesc un bănuţ din care să crească un copac cu bani pe ramuri în loc de fructe. Dar niciun copac n-avea vreodată cum să crească dintr-un bănuţ.

Am luat nuca din groapă, am curăţat-o de ţărână şi am ţinut-o în palme.

– Mamă? am rostit întrebător către ea şi după o clipă am simţit cum cineva mă atinge uşor pe creştet, o mână nevăzută care n-avea cum să ajungă aievea la mine.

Dar n-am primit niciun răspuns.

CAPITOLUL XXII

Vassilia a sosit la cununia ei mânioasă la culme, desigur; aproape la fel de mânioasă ca tatăl ei. Se aşteptase să ajungă ţarină, simţindu-se pe deplin îndreptăţită de raţiunea excelentei potriviri dinastice. În schimb, a dat peste mine, triumfătoare pe tronul râvnit de ea, iar următorul candidat la rând pentru mâna ei era un arhiduce urâcios de treizeci şi şapte de ani, care îngropase deja două neveste, în loc să fie un ţar tânăr şi chipeş care să-i pună pe cap o coroană.

De parcă asta nu era îndeajuns de rău, o mai silisem să bată, prin zăpadă şi gheaţă, tot drumul până la Vysnia, un orăşel prăfuit în comparaţie cu reşedinţa din apus a tatălui ei, un castel cu ziduri groase din cărămidă roşie, şi ştia precis de ce se întâmplase aşa, pentru că la fel de precis ştia cum m-ar fi tratat ea, dacă s-ar fi aflat în locul meu. S-ar fi fâţâit mândră dinaintea tuturor prinţeselor şi fiicelor de duci din împărăţie, ţinându-şi sus capul încoronat; când am fi sosit pentru marele ospăţ, ar fi înclinat uşor capul şi abia ar fi catadicsit cu o politeţe rece şi mută să schimbe două vorbe cu cele dintre noi care am fi fost îndeajuns de meştere la linguşeli şi la cerşit favoruri din partea ei. Oricum, eu nu m-aş fi numărat printre ele. Aşa că ştia prea bine că o târâsem la Vysnia ca să trebuiască să se încline în faţa mea şi să îmi spună Măria Ta, pentru ca eu să-mi pot plăti cu vârf şi-ndesat faţă de toţi datoria de chicoteli şi rânjete dispreţuitoare de care avusesem parte.

Îşi închipuise atât de limpede toate astea încât, atunci când s-a uitat de jos în sus la coroana mea de argint şi a urcat scările să ne salutăm, şi-a încleştat pumnii aşteptând să fie umilită, neştiind ce să facă cu mâinile când am coborât de la locul meu ca s-o întâmpin, mai repede decât era obiceiul, şi am prins-o pe după umeri, sărutând-o pe amândoi obrajii.

– Draga mea Vassilia! i-am spus. A trecut atâta vreme de când nu ne-am văzut, mă bucur atât de mult că ai venit. Dragă unchiule Ulrich! am adăugat, întorcându-mă spre el, stând surprins pe o treaptă mai sus, unde era cu faţa drept spre Mirnatius şi spre tata.

M-a privit în ochi când i-am întins mâna şi a uitat pentru o clipă că era mânios.

– Iertaţi-mă: e tare greu pentru o fată să trăiască atât de departe de prietenii ei. Vă rog, hai să lăsăm protocolul deoparte! Să intrăm şi să ciocnim un pahar de bun venit şi dă-mi voie, unchiule, să-ţi răpesc fiica pentru câteva ceasuri.

Am luat-o pe Vassilia în odăile de sus, în dormitorul cel mare cu balconul deschis, şi i-am expediat pe toţi servitorii, apoi i-am spus cu glas domol că Lithvasul avea nevoie de un moştenitor cât de repede posibil, iar faptul că Mirnatius era căsătorit se putea să nu fie de ajuns; şi am lăsat-o să tragă singură concluziile.

După aceea ţarul şi tata au intrat împreună în încăpere, în urma lor venind, ursuz, Ilias, iar eu am ţinut mâna Vassiliei în timp ce Mirnatius a spus, cu răceala tăciunilor stinşi din vatră:

– Bucuriile căsătoriei legiuite sunt nenumărate, aşa că am hotărât să îngăduim să aibă parte de ele şi alţi iubiţi supuşi de-ai noştri. Ilias, dragă vere, dă-mi voie să ţi-o prezint pe viitoarea ta mireasă.

În biserică, ţarul a stat lângă mine, cu gura strâmbată tot timpul într-un rictus de veselie cinică. Vassilia era fericită, şi avea şi de ce: îi dăruisem rochia aurie a lui Miryem, atât de strălucitoare încât o făcea să arate mai mult a ţarină decât arătam eu, şi urma să se mărite cu un tânăr chipeş care avea s-o ducă în patul nupţial chiar în acea seară, fiind cât de cât grijuliu cu ea odată ajunşi între aşternuturi. Tata băgase şi el de seamă ce privire mohorâtă avea Ilias, iar cât timp slujnicele mele au ajutat-o pe Vassilia să se

îmbrace, a ieşit cu el pe balcon şi i-a spus că, dacă avea de gând să se comporte ca un neghiob în privinţa căsătoriei, urma să găsim oricând alt mire. În schimb, dacă avea să se poarte ca un bărbat cumsecade şi să se facă cât se poate de plăcut acestei moştenitoare însemnate cu care era pe cale de a se căsători, ar fi putut în sfârşit să scape din lesa maică-sii, să ajungă prinţ şi să stăpânească peste oameni în nume propriu, atunci când Ulrich avea să se stingă. Când au reintrat în încăpere, Ilias i-a sărutat mâna Vassiliei, făcând eforturi lăudabile de a o complimenta. Se dovedea astfel că şi marile pasiuni puteau fi satisfăcute prin alte mijloace.

Ulrich şi-a stăpânit bine mânia şi era palid cât pentru ei amândoi, vezi bine, dar n-avea ce să facă în privinţa căsătoriei: i-am dus din dormitorul de la etaj drept la biserică, fără oprire, iar Mirnatius şi-a rezervat pentru sine privilegiul de a conduce mireasa la altar. Între timp, eu l-am prins de braţ pe Ulrich şi l-am ţinut de vorbă. Chiar dacă ar fi vrut să încerce s-o zbughească de mână cu fiică-sa, să se ascundă între rândurile de soldaţi credincioşi lui, argintul strălucea orbitor deasupra sprâncenelor mele; atâta timp cât se uita la mine, uita de mânia ce-l stăpânea, iar prin oraş deja zburau întretăindu-se zvonuri, care vor fi ajuns şi la urechile oştenilor lui: şoapte care grăiau că iarna fusese învinsă prin vrăjitorie.

Banchetul de nuntă a fost destul de reuşit. Chiar dacă alte feluri de mâncare n-au fost, legumele şi verdeţurile aduse din belşug la masă n-aveau cum să nu satisfacă gusturile tuturor: nici măcar arhiducii nu mai gustaseră salată verde în ultimele câteva luni. Clădite în chip de turn se găseau frăguţe, culese în grabă de prin pădure de toţi slujitorii pe care se putuse bizui tata şi care le-au luat repede ochii nuntaşilor. Deşi încă mici, erau roşii, zemoase şi dulci la gust. Mirnatius a poruncit unui slujitor să-i aducă un castronaş plin şi le-a mâncat una câte una cu multă delicateţe, în tot acest timp scrutând sala de banchete cu buzele strânse. Nu mi-a vorbit, dar nici eu nu i-am zis nimic. Singurul lucru la care mă puteam gândi când îl priveam era nota aceea stridentă, ascuţită, din glasul lui, atunci când rămăseserăm singuri în subteran.

Pentru mine mama nu însemna vreo amintire adevărată. Nu-mi aminteam atingerea ei, după cum nu-mi puteam aminti nici glasul ei. Toate aceste amintiri erau în mintea mea legate de Magreta. Dar mama mă adusese la liman, în siguranță, de două ori; mai întâi, mă purtase în pântec, aproape de inima ei, până când am tras singură prima suflare de aer, și îmi dăruise un strop de magie, care aproape se diluase cu totul în sângele meu, dar era încă îndeajuns să mă lase să aflu calea spre iarnă în luciul oglinzii. Aveam aceste daruri de la mama și mă învățasem cu ele de atâta timp încât nu-mi trecuse niciodată prin cap până atunci să fiu recunoscătoare pentru ele. Și cu atât mai puțin pentru tatăl meu aspru și ambițios, care m-ar fi dat pe mâna unui soț necioplit sau chiar a unui vrăjitor fără urmă de șovăială. N-aș fi crezut să existe vreo stavilă dinaintea modurilor felurite în care s-ar fi putut folosi de mine. Dar amintindu-mi de Cernobog, trosnind pe grătarul căminului, tot numai flăcări roșii și fum, mi s-a deșteptat în minte certitudinea limpede că tatăl meu, care îmi spusese că se mândrește cu mine, nu mi-ar fi vândut sufletul unui demon pentru o coroană.

Nu găseam foarte multă bunătate și afecțiune în acest strop mărunt de simțire. Mă făcuse să mă simt rece, toată viața mea. Dar era oricum mai mult decât primise vreodată Mirnatius. Nu mai puteam acum să-l învinovățesc pentru faptul că nu-i păsa de nimeni. Ce anume din sufletul lui era făcut să-i pese? *Nimeni nu-și făcea timp pentru odrasla vrăjitoarei*, așa îmi spusese – singurul cuvânt blând care ieșise vreodată din gura lui; amintind-o pe singura ființă din partea căreia primise vreodată blândețe și afecțiune.

Într-o desfășurare obișnuită a lucrurilor, fiul unei prințese executate ar fi fost ascuns de ochii lumii într-o mănăstire somptuoasă, undeva unde să fie împiedicat să odrăslească, odată ce fratele său ar fi fost încoronat în siguranță, iar el nu mai era de trebuință ca înlocuitor în caz de nevoie. Îmi închipuisem că Mirnatius încercase să scape de o asemenea soartă, iar acesta fusese motivul învoielii cu demonul; în acest caz, ar fi fost vorba despre pedeapsa legiuită primită de un bărbat ambițios. Dar, desigur, nu acesta era adevărul. Bărbatul care nu precupețea deloc vrăjitoria demonică

pentru a-şi construi propria colivie cu gratii de aur şi care acorda mai mult timp caietului de schiţe decât registrelor de taxe s-ar fi putut refugia fără regrete într-o mănăstire. Mirnatius şi-ar fi petrecut zilele izvodind frumuseţi cu pana, cu cerneală şi poleială, şi ar fi fost mulţumit de viaţa lui. În schimb, demonul dintr-însul îl ucisese pe fratele mult-iubit pentru a-i pune pe cap o coroană pe care nu şi-o dorise niciodată.

Iar acum, eu eram cea care îl târa de colo până colo, ca un copil nepăsător trăgând după el o păpuşă stricată, târguindu-mă cu demonul care-i sălăşluia în vintre pentru soarta împărăţiei de care nu-i păsa niciun pic, de parcă nici n-ar fi trăit în ea. De parcă el n-avea nicio însemnătate, de parcă nu contase niciodată pentru nimeni. Nu era lucru de mirare că mă ura pentru asta.

N-aveam cum să nu simt mustrări de conştiinţă pentru ceea ce făcusem. Deja îmi părea rău pentru toate. Miryem îmi strigase să mă prevină de întreaga grozăvie, acolo în încăperea boltită de sub turn, înlănţuind o victimă pentru a fi sacrificată, devorată iar şi iar de un demon de foc, şi n-aveam nevoie de avertismentele ei ca să-mi dau seama cine era răul întruchipat. Dar nu puteam simţi decât soiul de părere de rău pe care îl avea şi tata. Îmi era milă de copiii Străvechilor şi l-aş fi oprit pe regele lor în alt fel, dacă mi-ar fi fost cu putinţă. L-aş fi eliberat pe Mirnatius, dacă mi s-ar fi oferit prilejul, în loc să adaug şi mai multă nefericire condiţiei lui de sclav. Dar lumea pe care mi-o doream nu era cea în care trăiam şi, dacă n-aş fi făcut tot ce-mi stătuse în putinţă ca să pot repara toate relele grozave deodată, ar fi însemnat că n-am făcut nimic.

Nici măcar nu-mi puteam cere scuze. Mirnatius nu m-ar fi crezut şi nici n-ar fi trebuit să mă creadă. Încă exista un hotar adânc în Lithvas, care trebuia netezit, şi un demon aşezat pe tronul ţării. Mă bucuram că iarna fusese înfrântă, indiferent prin ce mijloace, dar nu eram atât de nesăbuită încât să cred că ne puteam face un aliat dintr-o creatură precum Cernobog. Noaptea trecută avusesem de ales între a-l ajuta pe demon sau a-l lăsa pe regele Străvechilor să ne îngroape sub gheţuri, aşa că alegerea mea nu fusese răul cel mai mic, ci răul mai puţin nemijlocit. Însă ştiam

că atunci când Cernobog avea să termine de sorbit viețile Străvechilor, urma să ne privească pe noi drept următoarea lui pradă, și n-aveam de gând să las Lithvasul descoperit în fața lui.

Așa că, atunci când Casimir avea să sosească a doua zi, încă și mai mânios decât Ulrich, tata i-ar fi șoptit o făgăduială de trădare la ureche. Iar când în cele din urmă regele Străvechilor avea să fie devorat până la ultima picătură, în închisoarea subpământeană, tata împreună cu Casimir și cu Ulrich aveau să meargă tustrei să vorbească cu preoții bătrâni care, cu douăzeci de ani înainte, scoseseră din catedrală lanțurile binecuvântate de un sfânt ca să lege cu ele o țarină-vrăjitoare sortită arderii pe rug. Și chiar în zorii acelei zile, când demonul urma să se ascundă de lumina soarelui, aveau să-l târască pe soțul meu la eșafod și să-l ardă pe rug la fel ca pe mama lui, ca să ne elibereze din robia lui.

Știam că toate acestea aveau să se întâmple și n-aș fi ridicat un deget ca să le opresc, chiar acum când știam că Mirnatius, în firea lui, era nevinovat. Tot n-aveam să-l salvez, cu jumătatea de viață pe care o trăia, și să osândesc Lithvasul să piară în flăcări în locul lui, după cum n-aveam nici să încerc să salvez copiii Străvechilor printr-o învoială care folosea drept chezășie viețile supușilor mei. Eram îndeajuns de rece și de calculată ca să fac tot ce era de făcut pentru salvarea țării.

Dar și aceasta m-ar fi făcut să mă simt rece. I-am privit pe Vassilia și pe Ilias, care, aplecat spre ea, îi șoptea lucruri care o făceau să se îmbujoreze, și am simțit în suflet o pizmă care ar fi făcut-o să se bucure nespus. Chiar acum, când nu mai puteam da frâu liber visării ca să-mi închipui, vrând-nevrând, cum ar fi să am parte de căldură în patul conjugal... Purtarea mea era singurul lucru pe care i-l puteam oferi lui Mirnatius. N-aveam să mă prefac că îl tratez cu bunătate. N-aveam să-i mai cer recunoștință, iertare sau bună-cuviință. Și n-aveam să-l mai privesc și să-mi doresc ceva pentru mine, ca un alt lup flămând lingând nesățios roșeața unui os deja descărnat.

Așa că am păstrat tăcere în timpul banchetului, nevorbind decât cu Ulrich, așezat în fața mea de cealaltă parte a mesei, oferindu-i

ce era mai bun din toate, linguşindu-l şi liniştindu-l, cum m-am priceput mai bine. Când ora s-a făcut târzie şi soarele a început să coboare, privit prin ferestre, spre asfinţit, Mirnatius s-a ridicat şi cu toţii am condus fericita pereche în alai până în pragul odăii nupţiale, pe acelaşi coridor cu dormitorul regal. Ulrich i-a văzut pe ceilalţi bărbaţi din familia lui Mirnatius instalându-se în odaia faţă în faţă cu dormitorul mirilor şi pe Vassilia zâmbindu-i lui Ilias, care îi prinsese braţul şi-i săruta, unul câte unul, vârfurile degetelor, amândoi îmbujoraţi de vin şi de biruinţă. Iar asta l-a făcut pe Ulrich să scrâşnească din dinţi, dar mai apoi a acceptat invitaţia tatei de a merge în odaia lui de lucru, ca să ciocnească un păhărel de rachiu din cel bun în sănătatea viitorilor nepoţi, aşa că cel puţin renunţase la posomorală, chiar dacă nu era împăcat pe deplin.

– Însă tu, mă tem, draga mea mireasă, va trebui să te împaci cu gândul unui pat rece, a spus Mirnatius, cu un glas mustind de batjocură la adresa noastră, a amândurora, când am rămas singuri în odaie, după ce şi-a aruncat diadema şi inelele din degete pe măsuţa de toaletă.

Razele soarelui intrau pieziş în odaie prin uşa balconului.

– Doar dacă nu cumva ţi-ar plăcea să trimiţi după acel *admirator înfocat* din rândul gărzilor mele; dacă aşa stau lucrurile, aţi avea la dispoziţie câteva ceasuri bune ca să vă desfătaţi. E o plimbare oarecum obositoare până în tunel şi înapoi, şi îmi închipui că *prietenul* meu va dori să zăbovească asupra cinei lui.

L-am lăsat să-mi scuipe în faţă aceste vorbe, fără să scot vreun cuvânt. S-a încruntat apoi la mine şi, dintr-odată, mi-a zâmbit, roşu ca focul, şi, vai!, mi-aş fi dorit doar să se fi încruntat.

– *Irina, Irina!* mi-a susurat Cernobog, cu glas subţire ca fumul. *Te întreb încă o dată. Ce dar de preţ poftești de la mine, în schimbul regelui de gheaţă? Acum, că mi l-ai dat, spune-mi ce preţ îmi ceri, şi o să-ţi dau orice!*

Nu mai simţeam nici urmă de ispită la auzul acestor vorbe. Mirnatius mă lecuise pentru totdeauna de aşa ceva. Nu credeam că mi-aş mai fi putut dori vreodată un lucru într-atât de mult

încât să-l iau din mâna lui, văzând demonul rânjindu-mi dindărătul unui chip golit de trăsături. Am încercat să-mi închipui ce anume m-ar fi putut sili s-o fac: un copil a cărui faţă nici nu apucasem s-o văd murindu-mi în braţe; un război gata să mistuie Lithvasul până în temelii, cu hoarde de duşmani la orizont, şi propria-mi moarte aproape. Şi poate nici atunci. Toate acele grozăvii aveau un sfârşit. Am clatinat din cap în semn de refuz.

– Nu. Doar lasă-ne în pace, pe mine şi pe toţi ai mei. Nu doresc nimic de la tine. Mergi în pace!

A şuierat, bombănind şi cu privirea roşie ca para focului, dar s-a îndreptat fremătând spre uşă. Magreta s-a strecurat înăuntru de îndată ce l-a văzut ieşit, ca şi cum stătuse ascunsă prin apropiere, aşteptând. M-a ajutat să mă dezbrac şi mi-a scos coroana de pe cap şi a poruncit să ni se aducă ceai, iar când ceaiul a sosit, m-am aşezat pe podea lângă scaunul ei şi mi-am odihnit capul în poala ei, ceva ce nu făcusem niciodată când eram doar o copilă, pentru că întotdeauna fusese atât de multă treabă de împlinit în juru-ne. Dar în acea seară Magreta era cu totul liberă, n-avea de cusut sau de împletit şi mă putea, în sfârşit, mângâia pe creştet, zicându-mi cu glas blajin:

– Irinuşka, fetiţa mea vitează! Nu te întrista! Iarna s-a risipit.

– Da, i-am răspuns, cu un nod în gât. Dar s-a risipit pentru că am aţâţat focul, Magra, şi acum vrea tot mai multe lemne.

S-a aplecat şi m-a sărutat pe creştet.

– Bea un strop de ceai, duşenka, mi-a spus şi mi-a îndulcit băutura din ceaşcă.

#

Am înaintat încet, cu grijă. Am păşit în mijlocul tunelului de pământ, călcând cât mai uşor cu putinţă, şi mi-am lăsat mantia să atârne pe jos ca să acopere cât de cât urmele paşilor: era lungă şi marginea ei tivită se impregnase de umezeala canalului de scurgere. N-am mai mers mult şi întunericul a început să se risipească, o lumină slabă apărând în dreptul unei cotituri, făcând ca pereţii

de pământ ai tunelului să capete formă adevărată, înțesați de pietricele și de rădăcini de copaci: nu mai înaintam orbește și simțeam în nări un miros puternic de fum. După încă o sută de pași, am putut zări în depărtare o stea alcătuită din lumânări galbene.

Atât de strălucitoare era lumina față de întunericul din tunel, că n-am mai putut să văd nimic. Am început să merg către ea. Lumina se făcea din ce în ce mai puternică, iar eu am rărit pașii; și întrebarea bunicului îmi răsuna tot mai tare în urechi cu fiecare pas. Fusese mai ușor să le spun părinților mei că trebuia să fiu curajoasă atunci când mă aflam în siguranță în aceeași odaie cu ei, cu mâna mamei strângând-o pe a mea. Fusese încă și mai ușor să stau dreaptă dinaintea regelui Străvechilor și să refuz să mă plec în fața lui. Cel puțin, cu aceste prilejuri, fusesem furioasă; de partea mea stătuseră răzbunarea și disperarea, neavând nimic de pierdut din lucrurile prețuite de mine. Dar acum, un talger al balanței atârna greu: erau în joc poporul meu, bunicul, familia; Wanda și frații ei, care mă salvaseră. Era în joc însăși viața mea, pe care luptasem s-o recâștig. Nu eram nevoită să fac nimic din ce aveam de gând să fac. Puteam să mă întorc și să ies din tunel la lumină, și aș fi rămas aceeași persoană, la fel de isteață și de vitează precum voiam să fiu.

Dar pe măsură ce m-am apropiat încetișor, atât de mult încât am început să zăresc pereții de piatră ai încăperii boltite de la capătul tunelului și lumina lumânării strălucind stăruitor pe suprafața lor, am simțit dintr-odată o pală de vânt fierbinte, iar lumina din încăpere a licărit tremurător sub bătaia ei. Mi s-a făcut pielea de găină simțind adierea și mi-am dat seama ce anume se afla în spatele meu. Cine anume deschisese o ușă în spatele meu și străbătea acum tunelul, îndreptându-se spre încăperea boltită.

Îmi mai rămăsese o clipă să-mi pun din nou întrebarea hotărâtoare. Ajunsesem deja, pe sub pământ, în capătul cel mai îndepărtat al orașului, iar de aici până la palatul ducal era cale lungă. Dar distanța până la canalizare nu era tot atât de mare. Încă aveam timp să mă-ntorc din drum și s-o iau la sănătoasa. Nimănui nu i-ar fi păsat că pătrunsesem în tunel dacă nu apucam să fac nimic.

În schimb, am zorit pasul tot înainte, către bolta de intrare, încercând din răsputeri să fac cât mai puțin zgomot. Am tras cu ochiul pe după marginea zidului și nu am văzut gărzi în jur, ci doar cercul alcătuit din lumânări aprinse, arzând și picurând până rămâneau doar niște mucuri, iar dincolo de ele, o dâră incandescentă de cărbuni aprinși într-o groapă săpată în pământ. Am simțit miros de fum în aer, dar nu așa de mult precum mă așteptam: în tavan se afla o răsuflătoare.

Am tras apoi adânc aer în piept și am înaintat spre mijlocul încăperii, iar regele Străvechilor s-a întors și m-a văzut. A rămas nemișcat și tăcut o clipă, după care și-a înclinat ușor capul.

– Doamnă! mi-a spus. De ce ai venit?

Stătea în picioare, singur, înlăuntrul cercului de cărbuni încinși, cu flăcări înălțându-se împrejur. Lanțul de argint era înfășurat în jurul lui îndeajuns de strâns ca să-i lase urme pe veșmintele argintii. Îmi doream să-l pot urî în continuare, dar era greu să urăști pe cineva înlănțuit, așteptând să dea ochii cu creatura ce se apropia prin tunel.

– Încă îmi datorezi trei răspunsuri, i-am spus.

S-a oprit o clipă și mi-a răspuns:

– Se pare că da.

– Dacă te eliberez, i-am spus, îmi făgăduiești că n-o să aduci iarna înapoi? C-o să-mi lași poporul în pace și n-o să încerci să-i faci să moară de foame?

S-a tras la o parte din fața mea, s-a îndreptat licărind argintiu și mi-a spus cu răceală:

– Nu, doamna mea. Nu-ți voi face această făgăduială.

L-am privit țintă. Pe lungul drum străbătut prin întuneric, îmi cumpănisem cu multă grijă întrebările. Prima avea legătură cu sfârșitul iernii, a doua îi cerea să mă lase în pace, iar a treia trebuia să-l facă să promită că prădăciunile Străvechilor aveau să înceteze pentru totdeauna. Mă puteam tocmi cu el de pe o poziție cum nu se poate mai bună. Nici măcar nu-mi trecuse prin cap să iau în seamă faptul că încă refuza să ne lase în pace – chiar și acum, când

se afla legat fedeleș și urma să moară, atrăgând după sine moartea *tuturor* alor săi.

– Înseamnă că ne dorești moartea mai mult decât orice, i-am aruncat cu glas sugrumat, plin de spaimă. Chiar mai mult decât dorești să-ți salvezi propriul popor – ne urăști într-atât încât ai prefera să mori aici, devorat încet-încet...

– Să-mi salvez poporul?! mi-a spus, ridicând glasul. Crezi că mi-am irosit puterile, mi-am cheltuit averea regatului până la ultimul bănuț și i-am dat mâna mea cuiva pe care am crezut-o o muritoare nevrednică... – a început el, după care, de-a dreptul mânios, s-a oprit și și-a înclinat capul spre mine, parcă cerându-și din nou scuze – ...pentru o cauză mai măruntă decât aceasta?

N-am mai scos un cuvânt. De parcă vorbele refuzau să-mi iasă din gâtlej. M-a privit aspru și a adăugat cu amărăciune:

– Și după toate câte am făcut, acum vii și mă întrebi ca pe un laș dacă sunt dispus să-mi cumpăr viața cu făgăduiala că mă voi da deoparte și-l voi lăsa pe el să dispună de viețile lor? Niciodată! mi-a spus aproape mârâind, aruncând cuvintele către mine ca pe niște pietre. O să-i țin piept atâta timp cât nu mă părăsesc puterile, iar când vor fi secătuite, când nu voi mai putea pune stavilă muntele de gheață în fața flăcărilor lui, atunci poporul meu va ști cel puțin că m-am stins înaintea lor și că numele lor au fost păstrate în inima mea până la sfârșit.

A clătinat din cap aproape sălbatic.

– Și tu îmi vorbești *mie* de ură! Poporul *tău* a fost cel care a ales acest soi de răzbunare împotriva noastră! Tu l-ai încoronat pe ucigaș și l-ai numit regele tău! Cernobog n-avea puterea să ne sfărâme muntele de gheață dacă nu l-ai fi ajutat tu!

– N-am *știut*! am izbucnit, vocea revenindu-mi odată cu groaza resimțită. Nimeni dintre noi n-a știut că țarul a căzut la învoială cu un demon.

– Atunci sunt oamenii tăi atât de neghiobi încât, fără să-și dea seama, să-i dea lui Cernobog putere asupra ta? a spus disprețuitor. O să primiți răsplata binemeritată pentru asta. Crezi că o să-și țină făgăduiala? Se agață de învoieli ca să se știe apărat,

dar, când simte un prilej bun pentru a-şi ostoi setea, se leapădă de ele din nou fără urmă de şovăială. După ce-o să ne soarbă pe noi până la ultima picătură, se va întoarce împotriva voastră şi-o să vă preschimbe vara în deşert şi secetă, iar eu o să mă înveselesc gândindu-mă că, odată cu mine şi cu ai mei, v-aţi atras asupra voastră propria pieire.

Mi-am dus mâinile la tâmple şi mi le-am apăsat strâns cu palmele, cu capul pulsându-mi de groază şi înnegurat de fum.

– Nu suntem neghiobi! i-am spus. Suntem doar muritori şi nu avem parte de magie decât după ce ne-o vârâţi voi cu de-a sila pe gât. Mirnatius a fost încoronat fiindcă tatăl lui era ţarul şi pentru că fratele lui a murit; el urma la tron, asta-i tot. Noi nu suntem în stare să vedem un demon pitit într-un ţar; n-avem parte de vrăji puternice care să ne apere, fie că suntem drepţi sau nu! N-ai avut nevoie să-mi ştii numele ca să mă ameninţi şi să mă iei cu de-a sila de acasă. Şi ai crezut că nu eram vrednică de tine, când, de fapt, *tu* erai cel care mă înjosea.

A tresărit puternic, ca şi cum l-aş fi lovit, şi s-a întors cu pas întins, o statuie cu muchii colţuroase, în închisoarea lui de foc.

– De trei ori mi-ai arătat că m-am înşelat, a spus după o clipă, scrâşnind din dinţi asemenea sloiurilor de gheaţă care se freacă unul de celălalt. Nu te pot face mincinoasă acum, oricât aş vrea. Dar nu mă dezic de răspunsul meu. *Nu!* N-o să-ţi făgăduiesc ce mi-ai cerut.

Am încercat să mă gândesc la o cale de ieşire, în disperare de cauză.

– Dacă te eliberez, i-am spus în cele din urmă, o să-mi făgăduieşti că vei opri iarna de îndată ce Cernobog va fi îndepărtat de pe tron şi că ne vei ajuta să găsim o cale de a-l da jos? O să ne ajute şi ţarina! am adăugat. Şi ea vrea să-l ştie plecat; ai văzut doar că nu vrea să primească nimic din partea lui. Şi o să ne ajute atâta timp cât asta nu înseamnă că vom fi cu toţii îngropaţi sub gheaţă! Toţi seniorii din Lithvas o să ne ajute, pentru ca iarna să se sfârşească. Vrei să ne ajuţi să ne luptăm cu el, în loc să ne omori doar pe noi ca să-l laşi pe el flămând, lipsit de pradă?

Nu-şi putea mişca braţele, înlănţuit în verigile de argint; în schimb, a bătut din picior şi a izbucnit:

– Îl învinsesem de prima dată! L-am trântit la pământ şi l-am legat cu însuşi numele lui! Doar din pricina faptelor tale s-a dezlănţuit iarăşi!

– Pentru că ai încercat să mă smulgi din locul meu strigând că iarna va domni veşnic, pentru tot restul zilelor mele, şi ai ameninţat c-o să-i ucizi pe toţi cei pe care-i iubesc! i-am strigat drept răspuns. Să nu *îndrăzneşti* măcar să spui că a fost vina mea, să nu îndrăzneşti să spui că toate astea s-au întâmplat din vina noastră, a muritorilor! Ţarul a fost încoronat abia acum şapte ani. Dar tu ţi-ai trimis călăreţii să ne prade aurul încă de când muritorii au început să se sălăşluiască aici şi nimănui nu i-a păsat nici cât negru sub unghie de omorurile şi silniciile comise de ei din simplă plăcere: n-am fost îndeajuns de puternici să te împiedicăm, aşa că ne-ai privit de sus din înălţimea muntelui tău de cleştar şi ai hotărât că viaţa noastră nu înseamnă nimic! Tu meriţi să stai aici întemniţat, mistuit de un demon, şi chiar primeşti ceea ce meriţi! Dar fiica lui Flek nu merită aşa o soartă! O să te scap de aici de dragul ei, dacă şi tu o să mă ajuţi să-i scap pe copiii din lumea mea!

Se pregătea să-mi răspundă, dar dintr-odată a şovăit, uitându-se lung spre tunel. Mi-am întors şi eu privirea spre adâncul de smoală al acestuia: se zărea un licăr slab roşiatic apropiindu-se din ce în ce mai mult, ca un foc ce creşte; atunci regele gheţurilor mi-a spus:

– Foarte bine! Sloboade-mă şi îţi făgăduiesc să îndepărtez iarna de îndată ce îl vom doborî pe Cernobog şi poporul meu va fi pus la adăpost de foamea lui; şi-apoi o să te ajut să îl înfrângi. Dar până nu înfăptuim acestea, nu-mi dau cuvântul!

– Bine! i-am aruncat în faţă. Iar dacă te scot din lanţuri, o să-mi făgăduieşti că...

Dar m-am oprit dintr-odată, dându-mi seama că-mi mai rămăsese o singură întrebare, nu două. Am schimbat-o din mers şi am sfârşit prin a-i zice:

– O să-mi făgăduieşti în numele tău şi al tuturor Străvechilor că o să ne laşi în pace pe mine şi pe ai mei, că o să laşi toată ţara

Lithvasului în pace? Gata cu prădăciunile, gata cu silniciile şi omorurile, din pricina aurului sau din orice altă pricină!

M-a privit în ochi, după care mi-a spus:

– Scoate-mă din lanţuri şi ţi-o făgăduiesc: poporul tău n-o să mai fie vânat de oamenii mei în puterea iernii; vom veni şi vom colinda pădurile şi câmpurile troienite de zăpadă şi vom vâna animalele cu blana albă, care ni se cuvin de drept, iar dacă unii vor fi atât de nesăbuiţi încât să ne aţină calea sau să încalce hotărele codrilor noştri, s-ar putea să aibă de suferit; dar nu vom mai umbla după sânge de muritor şi nici după comorile voastre, nici chiar după aurul strălucitor ca soarele, mai puţin atunci când ni se cuvine drept răzbunare pentru un rău egal suferit dinainte, după cum nu vom mai lua cu noi nicio femeie care nu ne-a dat consimţământul.

– Nici măcar *tu*! am adăugat cu subînţeles.

– Aşa am şi spus! mi-a răspuns.

A privit iar spre gura tunelului şi flacăra se făcuse şi mai puternică, jucând roşie pe ziduri. Acum se apropia din ce în ce mai tare.

– Stinge cercurile de foc! a strigat.

M-am aplecat şi am încercat să suflu într-o lumânare, dar flacăra doar a tremurat uşor, nevrând să se stingă. Mucul ei gros depusese pe podea un strat gros de ceară topită pe care n-o puteam smulge cu niciun chip. A trebuit să alerg spre gura tunelului ca să adun ţărână în pumni şi s-o arunc peste flacără, înăbuşind-o ca pe un foc din bucătărie sub ulei încins, şi mi-a ars mâinile înainte să se stingă. Dar tăciunii erau atât de încinşi, încât pământul pe care l-am adunat în pumni n-a reuşit să le oprească flacăra, aşa că mi-am scos mantia şi am împăturit-o în aşa fel încât partea ei umedă să fie îndreptată în jos, şi am aruncat-o peste cercul de foc.

– Trebuie să mă scoţi de aici! mi-a spus.

M-am aplecat deasupra cercului arzător, am apucat zdravăn de frânghie şi l-am tras din mijlocul tăciunilor, peste mantie, drept la ţanc; ţesătura s-a aprins sub picioarele lui chiar când a păşit în afara cercului, flăcările izbucnind cu atâta furie, încât vârful ascuţit al cizmei sale s-a aprins şi el. Încălţămintea fierbinte

i-a ars piciorul, într-o răbufnire iute de flacără și fum, și s-a poticnit de mine gâfâind. Aproape m-am prăbușit sub greutatea lui și abia am reușit să-l întorc așa încât să se sprijine cu spatele de zid. Tremura, cu ochii aproape închiși, și se făcuse străveziu de durere; vinișoare subțiri și roșii i se împăienjeneau pe picior, până în dreptul genunchiului, unde marginea arsă a pantalonului atârna fumegând ușor.

Am apucat lanțul de argint și am încercat să i-l trag peste cap, apoi am încercat să-l trag în jos, spre picioare, dar chiar și opintindu-mă cu toată greutatea mea, lanțul nu s-a clintit. În disperare de cauză, am privit în jur; am zărit o cazma, înfiptă într-o roabă plină cu cărbuni. L-am apucat de umeri și l-am împins ușor făcându-l să se întindă, în așa fel încât să pot înfige fierul ei într-o verigă a lanțului. Am apăsat pe fierul cazmalei așa cum face un săpător, încercând s-o înfig în pământ, prinzând veriga între fierul oțelit al uneltei și podeaua de piatră: veriga era lungă cam de un țol, mai subțire decât degetul meu mic, dar nu voia să se deschidă cu niciun chip: nu voia să se rupă, iar deodată am auzit în spate un urlet îndepărtat de furie.

Nu m-am uitat în urmă: ce rost avea? Am ridicat cazmaua și am izbit iar cu ea de podea peste lanț, cu toată puterea disperării, apoi i-am dat drumul, am îngenuncheat și am apucat lanțul de argint în mâini. Am încercat să-l preschimb în aur; am închis ochii și mi-am amintit cuferele din vistierie, mi-am amintit simțământul pe care mi-l dădea argintul preschimbându-se în aur în mâinile mele, întreaga lume preschimbându-se cuminte sub mâinile mele, pentru că așa pofteam eu. Dar lanțul doar s-a înfierbântat în mâinile mele, aproape arzându-mi-le. Se auzeau pași alergând spre noi prin tunel, iar tăciunii din groapa rotundă s-au aprins dintr-odată cu flacără mare, chiar și cărbunii din roabă, și un fum negru și gros s-a ridicat în jurul nostru.

Atunci Străvechiul a tresăltat sub mâinile mele și mi-a șoptit:

– Cazmaua! Repede! Pune-mi fierul la gât! Ucide-mă, și n-o să-mi poată mistui poporul prin mine.

L-am privit îngrozită. Îmi dorisem să-l știu mort, dar nu de mâna mea, pătată cu sângele lui; nu-mi dorisem să semăn *atât de mult* cu Iudita, retezând cu sânge-rece capul unui om.

– Nu pot! am îngăimat. Nu pot să te privesc în ochi și să-ți înfig fierul lopeții în beregată!

– Mi-ai spus că vrei să salvezi un copil! mi-a zis pe ton *acuzator*. Așa mi-ai spus! Focul se apropie ca să ne mistuie, vrei să mori cu neadevărul pe buze?

Am tras în piept fumul negru, înecăcios, care mi-a pârjolit gura, nasul și gâtul, și ochii mi s-au umplut de lacrimi. Nu voiam să mor, după cum nici să ucid nu voiam; nu voiam să mor știindu-mă o ucigașă cu mâinile pătate de sânge. Îmi doream asta mai mult decât să îmi înfrunt moartea știind că am mințit. Dar regele gheții avea să moară oricum, de o moarte și mai *cruntă*, iar tot poporul Străvechilor avea să moară odată cu el. Dintr-o mie de feluri de a muri, niciunul dintre ele nu era așa de cumplit. I-am șoptit:

– Întoarce-te cu fața în jos! și am dibuit din nou după cazma, ridicându-mă cu ea în mâini, cu ochii șiroind de lacrimi, în timp ce fumul l-a învăluit pe când s-a întors...

...iar prin fumul gros a strălucit, pe spinarea lui încă înlănțuită, o singură rază de lumină: un licăr rece ca lumina albăstrie a lunii pe zăpadă, în dreptul verigii unde Irina înnădise colierul ei de argint fermecat, ca să prindă laolaltă capetele lanțului rupt. Am aruncat lopata și am întins mâna spre rază. Dar dintr-odată, pe la spate, o mână m-a prins de păr, trăgându-mi capul pe spate, și am simțit cum părul mi se aprinde, scoțând un miros îngrozitor de pârleală, dar cu ultimele puteri am agățat cu vârful degetelor colierul, iar el s-a preschimbat în aur sub atingerea mea.

Strânsoarea din părul meu a contenit. M-am prăbușit la pământ, tușind, cu stomacul în gât și cu părul încă fumegând, și un alt urlet grozav de mânie a spart liniștea tunelului. Dar deodată urletul s-a auzit tot mai slab și mai ascuțit, ca o pală de ger iernatic lăsat liber în încăpere, aducând un frig tot atât de amarnic precum focul de mai înainte, și în jurul meu toate flăcările s-au stins până la ultima: tăciunii și cărbunii au încremenit, negri și

reci, iar lumânările s-au stins lăsându-ne în beznă, singura lumină rămânând strălucirea mată și roșiatică a unei perechi de ochi sălbatici, privindu-mă de undeva de sus.

Următoarea gură de aer pe care am tras-o a fost proaspătă și rece ca văzduhul înghețat de după viscol și mi-a răcorit pielea friptă și gâtul arzând. De undeva, din întuneric, regele Străvechilor a rostit:

– Legăturile tale sunt rupte, Cernobog; prin vrăji puternice și înțelegere cinstită, sunt acum slobod!

Glasul îi răsuna puternic, ecoul lovindu-se de zidul de piatră.

– Nu mă poți ține legat aici și acum. Dispari de bunăvoie sau vrei să-ți curm flacăra pentru vecie și să te las îngropat în țărână?

Ochii roșietici s-au făcut nevăzuți, în urma lor auzindu-se un ultim urlet sugrumat de furie. Pași grei s-au auzit îndepărtându-se în fugă prin tunel, în timp ce eu am închis ochii și m-am întins covrig pe dalele reci, răsuflând cu nesaț aerul proaspăt de iarnă.

#

Am tras un pui de somn, după ce Magreta m-a îndemnat să mă întind din nou; mă simțeam obosită și tot trupul mă durea. Dar am tresărit când o pală de vânt înghețat a intrat dintr-odată prin ușile deschise ale balconului și m-am ridicat să văd ce se întâmplă. N-am putut pătrunde cu privirea prin întunericul de dincolo de torțele aprinse pe meterezele castelului, dar am simțit din nou suflarea rece a vântului în față și am fost pe dată încredințată că regele Străvechilor evadase. Și tot atunci am știut lămurit că Miryem avusese de-a face cu asta. Încă nu știam ce făcuse și nici cum anume, dar aveam această certitudine.

N-am avut nici măcar puterea să mă mânii; m-a cuprins doar frica. Îi înțelegeam alegerea, deși era străină de felul meu de a gândi: ea nu voia să ațâțe flacăra. Nici eu nu voiam, însă ea dezlegase iarna din lanțuri ca să rămână cu mâinile curate. Zăpada avea să ne năpădească din nou: dacă nu chiar în acea seară, atunci a doua zi de dimineață, iar toate plantele care înverziseră aveau să moară.

Iar movila de stârvuri avea să crească cu repeziciune după aceea. Văzusem cât de costelive erau animalele venite să mănânce bucăţele de pâine din mâna mea în acea dimineaţă: nu păreau să mai aibă mult de trăit în lipsa hranei. Doar belşugul neaşteptat de ierburi şi fructe crescute odată cu căldura făcuseră ca ospăţul de nuntă la masa tatei să-şi merite numele, cu toate strădaniile de care fusese el în stare. Nici măcar vreun purcel fript sau bou la proţap nu fusese adus să troneze pe mese: atât vânatul, cât şi vitele domestice erau prea firave ca să ofere mesenilor o privelişte îmbietoare. Pentru un ospăţ asemănător, s-ar fi sacrificat în mod obişnuit de două ori mai multe asemenea animale. Şi i-am văzut pe muzicanţi înmuind câte o coajă de pâine în supa subţire ce li se adusese, pentru că pâinea era veche. Iar aşa arătase masa unui duce, la nunta unei prinţese. Ştiam prea bine ce însemna aceasta pentru mesele mai sărăcăcioase din casele aflate în afara zidurilor împrejmuitoare ale oraşului.

Însă nu ştiam ce să fac. Doar cu ajutorul lui Miryem reuşisem să-l prindem pe regele Străvechi; chiar şi aşa, aproape ne învinsese cu totul. Şi n-avea să mai facă aceeaşi greşeală prostească a doua oară. Mi-ar fi plăcut să cred că Miryem căzuse la vreo învoială cu dânsul – acel tratat despre care pomenise şi care avea să oprească iarna –, însă zăpada şi vântul iscate din nou dădeau de înţeles că lucrurile nu stăteau astfel, iar acum nu mai aveam timp pentru târguieli. Dacă a doua zi avea să ningă din nou, iar secara ar fi murit pe câmp, toată veselia de azi din oraş s-ar fi preschimbat în răzmeriţă de îndată ce străzile s-ar fi curăţat de zăpadă şi zloată. Iar dacă străzile n-aveau să se cureţe, urma să murim de foame cu toţii, îngropaţi în casele noastre, fie ele cocioabe sau palate. Puteam făuri oare o oglindă îndeajuns de mare încât să poată trece prin ea, în marş, întreaga noastră oştire? Dar vânătorii Străvechi cu paloşele lor lucitoare de argint îi secerau pe muritori ca pe spice, ori de câte ori veneau. În urma noastră ar fi putut rămâne o baladă de vitejie, despre cum am purtat război cu iarna, dar urmaşii noştri n-ar fi putut mânca stihuri puse pe muzică.

Magreta mi-a potrivit mantia de blană pe umeri. Mi-am plecat privirea. Chipul blând al doicii mele era trist și speriat. Resimțea și ea frigul revenit în oraș.

– Mama ta vitregă ar dori să-i faci hatârul unei vizite în odăile ei, mi-a spus cu glas domol.

Voia să spună, de fapt, „hai să ieșim din odaia noastră; hai să nu fim aici când s-o întoarce țarul!" Desigur, Cernobog avea să se întoarcă, arzând de o mânie sălbatică. Focul și gheața îngrămădindu-se laolaltă la orizont, prinzând mica mea împărăție de veverițe ca între ciocan și nicovală. Dar tot demonul era singura mea nădejde de a găsi o cale să-mi salvez împărăția.

– Mergi la tata! i-am zis Margretei. Spune-i că-l rog s-o trimită de îndată pe Galina, împreună cu băieții, într-o călătorie de plăcere în apus. Și să pună tălpici de sanie în caleașcă. Mai spune-i că poftesc ca tu să-i însoțești.

Mi-a strâns mâinile într-ale ei.

– Vino și tu!

– Nu pot, am răspuns. Port o coroană pe cap. Iar, dacă asta înseamnă ceva, înseamnă să rămân pe loc.

– Atunci, leapăd-o! a spus. Leapăd-o, Irinuşka! Nu îți aduce decât necaz după necaz.

M-am aplecat și am sărutat-o pe obraz.

– Ajută-mă să mi-o pun pe cap, i-am spus cu blândețe, iar ea s-a dus după coroană cu lacrimi în ochi și mi-a pus-o la loc pe frunte.

După care am împins-o ușurel spre ușă. A ieșit în grabă, cu umerii plecați.

Frigul s-a întețit cu repeziciune în spatele meu. În cămin, focul era stins, dar a început să se simtă un miros de fum, mai întâi ca o părere într-o încăpere neaerisită de mult timp, apoi ca mirosul scos de un foc iute făcut din prea multă iască, și deodată am auzit pași grei, alergând pe coridor și ușa s-a izbit de perete. Cernobog a intrat în încăpere, o siluetă arzând mocnit, pe jumătate stinsă, cu ochii de un roșu-închis și cu vinișoare subțiri de căldură sfârâitoare strălucind sub pielea lui Mirnatius; dar într-o clipă ușa s-a

închis cu o bufnitură în spatele lui, după care a început să urle la mine dezlănțuit, scântei galbene zărindu-i-se aprinse în gâtlej:

– *A fugit! A evadat, e slobod! Ți-ai încălcat făgăduiala și l-ai lăsat s-o șteargă!*

– Nu mi-am încălcat nicio făgăduială, i-am spus. Am promis să ți-l aduc, și ți l-am adus; nu e liber prin voința mea, ci mai degrabă împotriva ei. Nici eu nu mi-l doresc în libertate, să dezlănțuie iar iarna asupra Lithvasului. Poate fi întemnițat din nou sau oprit? Spune-mi ce-i de făcut.

– *A scăpat, a fugit, într-un loc unde nu-l pot ajunge! O să-și ferece împărăția în gheață și zăpadă și-o să mă-mpiedice să mă ospătez!* a mârâit către mine Cernobog, furios.

A început să măsoare încăperea cu pasul, răsucindu-se și aplecându-se, ca pâlpâirea unei flăcări.

– *E liber și-mi cunoaște numele... și deja m-a legat o dată cu el... Pe piatră seacă să fi flămânzit, cu oase goale tot m-aș fi hrănit... dar acum, nu-mi pot croi drum în împărăția lui!*

S-a oprit o clipă, tremurând, apoi a rostit printre dinți, cu un sunet ca de bușteni trosnind în foc:

– *Am sorbit adânc din el. E prea puternic, s-a făcut aproape de neatins. Iar mâinile îi sunt doldora de aur. O să mă înăbușe cu iarna, o să-mi curme flacăra sub frigul fără de sfârșit.*

Apoi s-a întors spre mine cu ochi arzători.

– *Irina!* a croncănit el. *Irina, fată dulce și rece ca argintul, m-ai dezamăgit. Nu mi-ai adus ospățul meu iernatic.*

Și a făcut un pas către mine.

– *Așa că o să-mi țin făgăduiala și-o să mă ospătez cu tine; cu tine și cu toți cei pe care-i iubești. Dacă nu pot avea parte de regele iernii, măcar să simt dulceața ta pe limbă. Cu ea o să-mi reîmprospătez puterile.*

– Așteaptă! i-am spus sec, după ce a mai făcut încă un pas spre mine; apoi am ridicat mâna spre el. Așteaptă! Dacă te *ajut* să ajungi în împărăția Străvechilor, îl poți înfrânge acolo?

S-a oprit, iar ochii i s-au aprins ca flacăra unui foc aţâţat cu paie.

– *În sfârșit o să-mi dezvălui taina ta, Irina?* a susurat. *O să-mi arăți acum calea ta într-acolo? Deschide-mi calea și lasă-mă să trec;*

ce-mi va păsa atunci de un singur rege? O să mă ospătez în odăile palatului lui până când o să-i istovesc toată tăria și în cele din urmă toate puterile lui o să fie cu desăvârșire ale mele.

Am răsuflat adânc, uitându-mă la oglinda mare de toaletă de lângă mine, ultimul meu adăpost. De îndată ce-ar fi aflat, n-aș mai fi avut niciodată vreun ascunziș. Dar îmi mai rămăseseră doar două alegeri: aș fi putut fugi singură, lăsându-l să îi mistuie pe toți cei rămași în urmă, sau să îl trec cu mine prin oglindă, știind că s-ar fi putut întoarce după mine, înfometat. I-am întins mâna.

– Hai, vino! i-am spus. O să te duc acolo.

Mi-a întins și el mâna, mâna lui Mirnatius, iar degetele lui lungi și delicate le-au strâns pe ale mele; pielea îi era caldă, iar fumul se încolăcise asemenea unei manșete largi în jurul încheieturii. M-am întors spre oglindă, iar când și-a întors și el capul spre mine a răsuflat cu un șuierat scurt, și atunci mi-am dat seama că vedea ce vedeam și eu: împărăția iernii strălucind în luciul oglinzii și fulgii mari căzând într-o ninsoare deasă printre pinii întunecați. Am mers spre oglindă și l-am tras după mine și am pășit împreună în pădurea troienită de zăpadă.

Însă el a trecut dincolo ca o siluetă de cenușă și flacără, trâmbe roșii de foc țâșnindu-i printre dinți și o limbă înnegrită sâsâind îndărătul lor, ca și cum înfățișarea lui Mirnatius era una de care se putea lepăda, și întregul lui trup era un tăciune viu, încununat cu fum. Frigul m-a izbit nemilos în față, un viscol puternic, iar lângă mine Cernobog a scos un strigăt subțire, prefăcut de vântul nemilos într-un tăciune mare, ud și negru. Dar după o clipă de opinteală, căldura roșiatică a focului i-a revenit sub piele: ardea prea puternic, pârjolul lăuntric îi era prea mare ca să poată fi stins așa ușor. Astfel, gerul s-a retras din calea lui și în jurul nostru s-a deschis un făgaș larg, neacoperit de zăpadă. Ne aflam în spatele căsuței de unde plecasem ultima oară din regatul iernii; privind la vana cu apă înghețată, pojghița de deasupra s-a spart în bucățele care s-au topit cât ai clipi.

Cernobog răsufla cu nesaț aerul rece, cu o expresie visătoare și lacomă pe chip.

– *Ah, frigul!* a suspinat. *O, ce înghiţituri dulci am să sorb! Ce ospeţe mă aşteaptă aici... Irina, Irina, dă-mi voie să te răsplătesc regeşte, înainte să pornesc la drum!*

– Nu! am spus, cu dispreţ rece în glas.

Părea să creadă că poate umbla cu ocaua mică la nesfârşit, fără ca nimeni să bage de seamă. Mama lui Mirnatius nu se alesese cu mare lucru de pe urma învoielii încheiate cu el, chiar dacă cenuşa i-a fost înmormântată laolaltă cu coroana pentru care îşi vânduse pruncul.

– Tot nu vreau nimic de la tine: doar lasă-ne în pace, pe mine şi pe toţi ai mei.

A mormăit iar a nemulţumire, dar era prea distras ca să-i pese: vântul l-a izbit cu vuiet rece peste faţă, ca muchia unui cuţit, iar el s-a întors într-acolo şi a sărit după pala de aer ca şi cum ar fi putut prinde vântul cu mâinile. Şi poate chiar putea, pentru că, pe măsură ce sărea tot înainte, şi-a deschis larg braţele de parcă voia să îmbrăţişeze văzduhul şi, cum şedeam în spatele lui, suflarea de vânt care m-a izbit în faţă era caldă. S-a năpustit tot înainte printre arbori, apucând calea spre râu, iar picioarele lui lăsau urme umede în zăpada topită, care ajungeau până la iarba verde de dedesubt, umplând aerul de mirosul reavăn al primăverii, cu fiecare pas. Chiar după ce l-am pierdut din priviri, urmele picioarelor lui în neaua topită au crescut necontenit, mistuind întinderea dintre ele.

CAPITOLUL XXIII

Regele Străvechilor m-a ridicat în braţe sau poate eram legănată de un vânt iernatic; oricum voi fi fost, m-am lăsat purtată ca un fulg răzleţ afară din tunel, până ce am ieşit printr-o trapă care dădea pe un deluşor, de unde se putea zări zidul oraşului, la mai puţin de cincizeci de stânjeni depărtare, şi luminile oraşului de cealaltă parte. Cel care mă purta în braţe, oricine va fi fost, mi-a dat drumul dintr-odată şi am dat de pământ cu o bufnitură nu tocmai elegantă şi am rămas întinsă, gâfâind cu gâtul ars de fum; pământul, cald şi acoperit cu iarbă verde şi mătăsoasă, se făcuse argintiu de la bruma aşternută în cerc de jur împrejurul locului unde a îngenuncheat Străvechiul, iar pielea udă îi strălucea de parcă s-ar fi topit asemenea unui sloi de gheaţă.

Dar s-a opintit şi s-a ridicat, cu un picior încă desculţ, şi şi-a întins braţele în văzduh, ochii scăpărându-i scântei, iar un cerc de chiciură a început să crească nestăvilit în juru-i, firele de iarbă încovoindu-se şi chircindu-se sub apăsarea cristalelor de gheaţă; chiar pământul de sub mine s-a făcut tare şi rece, de parcă acum, că era liber, putea să cheme înapoi iarna care fusese alungată.

– Stai! i-am strigat cu glas mustrător, sărind în picioare indignată.

A privit în jos către mine şi mi-a spus cu glas fioros:

– Demonul a sorbit deja adânc din poporul meu. N-o să-l las să...

S-a oprit dintr-odată şi şi-a rotit trupul o clipită prea târziu; eu am scos fără să vreau un ţipăt, văzându-l străpuns de o sabie, a cărei lamă îi pătrunsese sub coaste şi îi ieşise prin spate, aruncând

scânteieri albe de gheață și umplând aerul de o ceață rece împrejurul ei. Era unul dintre ostașii din garda țarului, viteazul acela care apucase frânghia să-l tragă afară pe Străvechi din casa bunicului. Pesemne stătuse de pază lângă turnul de veghe: acum era galben ca șofranul de spaimă, cu mustățile zburlite, dar hotărât, cu ochii larg deschiși și fălcile încleștate, ținând strâns amândouă mâinile pe plăselele sabiei.

A încercat apoi să tragă tăișul afară din trupul Străvechiului, dar lama se încăpățâna să nu iasă, iar chiciura cobora cu repeziciune pe lamă căutând parcă să-i atingă mâinile înmănușate. Parcă de capul lor, degetele i-au dat drumul iute mânerului de îndată ce înghețul a încercat să le atingă, iar Străvechiul s-a prăbușit cu zgomot surd la pământ, cu ochii alburii și încețoșați. Ostașul se holba la el tremurând, frângându-și mâinile; degetele înzăuate ale mănușilor lui erau albe de promoroacă. Și eu mă holbam, cu palmele făcute căuș la gură, înăbușindu-mi încă un strigăt. Sabia îi străpunsese regelui trupul dintr-o parte în cealaltă. Nu-mi închipuiam cum avea să supraviețuiască; rana primită parcă nu era aievea, și m-am simțit cuprinsă de un ciudat gol lăuntric, nemaiputând să gândesc nimic.

Însă regele rănit de moarte, bâjbâind orbește, a apucat mânerul sabiei, din locul unde stătea înfipt, iar acesta s-a făcut cu totul alb sub atingerea de gheață, crescând pe el strat după strat de promoroacă groasă. Întreaga sabie înghețase bocnă. Ostașul și cu mine ne-am tras iute înapoi; el a scos un pumnal lung de la cingătoare.

– Stai! am strigat iar, gâfâind, și m-am împleticit pe picioare în încercarea de a-i prinde brațul înarmat. Ascultă-mă! Pe *demon* trebuie să-l oprim, nu pe el!

– Ține-ți gura, vrăjitoareo! mi-a aruncat cu dispreț ostașul. *Tu* ești vinovată de asta, *tu* l-ai slobozit, ca să nimicească primăvara adusă de iubita noastră țarină.

Zicând acestea m-a lovit cu celălalt pumn înmănușat: o lovitură zdravănă, dată cu sete, de mi-au clănțănit dinții și fiori mi-au trecut prin trup. M-am prăbușit ametită, cuprinsă de o greață de

la stomac, în timp ce el s-a întors să-i dea lovitura de grație regelui căzut.

Dar chiar atunci, din întuneric, a ieșit Serghei cu pas întins și l-a apucat de braț, împiedicându-l să lovească. Cei doi s-au zvârcolit într-o luptă scurtă deasupra Străvechiului: Serghei se făcuse un flăcău înalt și puternic, și, vai!, cât de recunoscătoare eram acum pentru fiece pahar cu lapte, ou fiert și felie de pui fript pe care mama i le dăduse la noi la masă. Bombănisem în gând din pricina lor, socotind bănuții cheltuiți cu hrana, iar acum îmi doream, prea târziu, să fi fost mai darnică: dacă nu m-aș fi zgârcit, dacă i-aș fi pus mai mult în farfurie, îndemnându-l să mănânce tot, poate ar fi fost îndeajuns de puternic acum, la nevoie. Însă lucrurile nu stăteau așa; Serghei era încă un băiețandru, iar ostașul era bărbat în toată firea, îmbrăcat în zale și antrenat să ucidă pentru țar. L-a călcat pe sărmanul Serghei peste picioarele învelite în încălțări de paie cu cizma lui grea, apoi dintr-o răsucire l-a pus la pământ, eliberându-și mâna care ținea pumnalul.

Însă brusc ostașul a rămas țintuit în loc. O paloare ciudată, aproape senină, i-a străbătut armura, urcându-i spre gât și spre față. Spada înfiptă în pieptul regelui se spărsese în bucăți aspre de oțel înghețat, împrăștiindu-se, albe-albăstrii, pe iarba din jurul lui. Rănitul zăcea întins pe spate cu ochii închiși, iar genele-i încărcate cu chiciură contrastau cu purpuriul stins al obrajilor, dar se întinsese cu mare greutate și-l apucase pe ostaș de piciorul mai apropiat de el. Din această atingere începuse să izvorască înghețul; urcase prin cizmă pe picior în sus și-i cuprinsese întregul trup, preschimbându-l pe loc într-un sloi de gheață.

Culoarea din obrajii ostașului a început să se închidă, pielea obrajilor crăpându-se și chircindu-se înnegrită de degerătură. Mi-am ascuns fața în palme și nu m-am uitat până ce nu s-a sfârșit și din el n-au mai rămas decât cioburi de gheață împrăștiate în jur, iar pumnalul a zăngănit pe pământ, lucitor și aducător de moarte.

M-am ridicat cu greu în genunchi, cu fața arzându-mi, dureroasă la atingere. Serghei s-a ridicat și el împleticindu-se, pipăindu-și picioarele lovite. Regele gheții zăcea încă pe pământ,

strălucitor şi rece. Gheaţa îi încadra silueta, într-un cerc din ce în ce mai larg, cristale delicate în modele diafane înflorind printre firele de iarbă, iar el răsufla din nou; locul unde îl străpunsese sabia era acoperit de un bulgăre greu de gheaţă albă, de parcă îşi oblojise rana astupând-o cu zăpadă. Însă nu s-a ridicat în capul oaselor.

Serghei s-a uitat întâi la el, apoi la mine.

– Ce ne facem? m-a întrebat aproape în şoaptă, iar eu l-am privit, în loc de răspuns.

Chiar n-aveam habar: ce puteam să mă fac cu el, întins pe pământ şi răspândind în jur iarnă aşa cum cerneala se risipeşte în apă?

M-am aplecat deasupra lui şi a deschis ochii, privindu-mă ca printr-o ceaţă deasă.

– Poţi să faci să-ţi apară drumul fermecat? l-am întrebat. Sania cu cerbi. Să-i chemi pe-ai tăi să vină să te ia?

– E prea departe, a şoptit. E prea departe. Drumul meu nu poate şerpui pe sub copaci înfrunziţi.

După care a închis ochii din nou şi a rămas întins, nemişcat, neajutorat şi rănit, ba poate chiar pe moarte, tocmai acum când încetasem să-mi mai *doresc* să-l văd mort. Aşadar, era hotărât să-mi fie tot atât de puţin de ajutor precum îmi fusese dintotdeauna. Am vrut să-l *scutur*, să-l fac să se ridice, dar m-am temut că trupul avea să i se spargă în bucăţi, urmând dâra rănii îngheţate a sabiei. Serghei încă mă ţintuia cu privirea şi i-am spus cu glas posomorât.

– Va trebui să-l cărăm cumva.

Serghei nici măcar nu voia să-l atingă nemijlocit, şi chiar nu puteam să-l învinovăţesc pentru asta. Mi-am scos mantia udă şi murdară de cenuşă şi am aşezat-o pe pământ, apoi i-am ridicat cu grijă picioarele Străvechiului, trăgând mantia pe sub ele, după care i-am înfăşurat umerii, până ce, pe după mijloc, l-am tras cu totul pe ţesătura trainică. Nici măcar nu s-a clintit.

– Prea bine, am zis. Apucă de la cap, iar eu o să apuc de la picioare, după care Străvechiul s-a mişcat nemulţumit când Serghei a încercat să apuce căpătâiul mantiei şi a vrut să-l alunge cu un gest slab.

Serghei s-a dat la o parte înspăimântat, iar eu am slobozit capătul meu de mantie cu o bufnitură.

– Ce faci? am vrut să știu.

Și-a întors capul spre mine și mi-a șoptit:

– Nu i-a cerut nimeni să-mi vină în ajutor, nu e dorit! Cum pot să-i îngădui acestui țânc umil, acestui hoț furișat, să mă țină la cheremul unei datorii fără sfârșit, ca după aceea să-mi poată cere tot ce poftește?

Aș fi putut chiar acolo pe loc să ridic pumnalul căzut și să-l înjunghii cu el.

– Cernobog încă sălășluiește în castelul acela, gata să ne piardă pe toți, tu zaci pe pământ pe jumătate mort și ai zăcea aici mult și bine gândindu-te mai întâi la fala și mândria ta. Fii mândru abia după ce demonul va fi alungat!

Dar n-a făcut nimic altceva decât să mă privească *mustrător*.

– Doamnă, o să fiu mândru atunci și mândru o să fiu și înainte, căci mândria mea nu cunoaște hotare.

Am scrâșnit din dinți, apoi i-am spus lui Serghei:

– Cere-i ceva!

Serghei m-a privit ca pe o lunatică.

– Ce-ai vrea să-ți dea în schimbul ajutorului tău? Și nu te tocmi ieftin, de vreme ce dumnealui e atât de nerăbdător să se țină fălos! am adăugat înciudată.

După câteva clipe, Serghei a rostit foarte încet, de parcă nu avea încredere deplină în mine:

– Vreau... vreau ca semănăturile mele să nu moară niciodată din pricina înghețului...

Am încuviințat, iar regele nu s-a mișcat să-l apuce iute ca să-l ucidă, așa că flăcăul a prins curaj și a adăugat:

– Și nici turmele mele să nu se piardă vreodată prin viscol... Și...

Iar eu îi făceam semn să-i dea înainte.

– ...și să îmi fie îngăduit să vânez și fiarele albe din codru?

Străvechiul s-a încruntat ușor la auzul ultimei rugăminți, așa că Serghei s-a oprit pe dată, dar mie mi s-a părut cu totul îndreptățită.

– Asta este! i-am zis regelui. Îți ajunge atât? Vrei să cazi la învoială în schimbul ajutorului dat ca să te care la adăpost? Sau poftești să zaci aici până când ploile de primăvară te vor topi de tot?

– Se tocmește straşnic pentru un hoț mărunt, a mormăit Străvechiul. Însă norocul îi surâde; prea bine, mă învoiesc, a mai zis, după care și-a culcat capul în mantie și trupul i-a alunecat moale pe țesătură.

Serghei s-a îndreptat foarte încet către căpătâi și a apucat de marginea mantiei încă și mai încet, neluându-și o clipă ochii de la rănit.

– Stai liniștit! i-am zis. Ți-a spus da.

Însă Serghei mi-a aruncat o privire care voia să zică: „Mulțumesc frumos, dar tot încet și cu băgare de seamă o să mă apropii de el."

În cele din urmă l-am ridicat de la pământ și ne-am împleticit sub greutatea lui, care se balansa ca într-un hamac în mantia groasă. Trupul îi era o povară tare anevoios de cărat și, după ce am străbătut cale de zece minute, în care n-a chemat niciun viscol și nici n-a mai încercat să ucidă pe cineva sau să se ridice ca să vorbească, Serghei mi-a spus încet:

– Stai! O să-l port pe umeri.

L-am rezemat să stea o clipă în picioare și l-am ajutat pe Serghei când s-a opintit să-l aburce pe umăr, cu mantia încă înfășurată în jurul trupului. Serghei s-a clătinat un pic sub greutatea de pe umeri și genunchii i-au tremurat, dar după aceea am înaintat mai repede.

Aerul în jurul nostru era rece, aproape geros, nu îngheţat de tot, dar nici primăvăratic, iar când am privit înapoi, în urma noastră se zărea o dâră groasă de chiciură albă pe drum, iar frunzele copacilor de deasupra capetelor noastre se chirceau veștejite de frig. Oricine ne-ar fi putut urmări. Mi-era frică de demon, mă temeam că vor veni și alte gărzi, mă temeam chiar și de o răzmeriță a oamenilor obișnuiți, disperați să alunge iarna. Dar nu s-a furișat nimeni pe urmele noastre; în schimb, am auzit huruitul unor roți de căruță îndreptându-se spre noi din direcție opusă – auzindu-le, ne-am oprit și ne-am grăbit să ne ascundem între

copacii de pe marginea drumului: nu era o ascunzătoare foarte reuşită, atâta timp cât ace subţiri de gheaţă albă înfloreau dese pretutindeni în jur, ca florile, dar măcar era încă întuneric. Căruţa s-a apropiat şi a trecut prin dreptul nostru, dâra luminoasă a unei făclii mişcându-se odată cu ea, apoi s-a oprit şi s-a auzit, din întuneric, glasul moale al tatei:

– Miryem?

Am ieşit dintre copaci şi l-am urcat cu grijă pe regele Străvechilor în căruţă. M-am aşezat la căpătâiul lui, iar tata şi Serghei au întors căruţa, mânând înainte, iar roţile scârţâiau sub zăpada îngheţată, albite de gerul care acoperise cu chiciură şi scândurile din care era alcătuit coşul căruţei. Caii mişcau şi ei neliniştiţi din urechi, ascultând zgomotele dinapoia lor, apoi au iuţit trapul, dar n-aveau nicicum scăpare: în căruţă, duceam cu noi iarna însăşi. Cel puţin drumul n-a durat multă vreme: din ce-mi spusese tata, mă aşteptam ca drumul de la Vysnia până la căsuţă să fie mai lung. Dar am simţit c-a durat mai puţin de un ceas până ce am ajuns într-o poieniţă, lângă o căsuţă cu grădină, înconjurată de un zid jos de piatră, iar tata a oprit caii.

Wanda ne-a ieşit în întâmpinare, să ne deschidă poarta, iar Serghei a sărit din căruţă şi s-a apucat să deshame caii, ducându-i în micul şopron din spate. L-am zgâlţâit uşor pe Străvechi, îndeajuns cât să se trezească şi să mă audă zicându-i:

– Te legi cu aceeaşi învoială faţă de toţi cei ce locuiesc aici, ca să te ajute?

M-a privit cu ochii mijiţi, alburii, şi a murmurat:

– Da, după care şi-a pierdut din nou cunoştinţa.

– Să-l punem în pat? a întrebat tata, căutându-mi privirea, de undeva din spatele căruţei, însă am clătinat din cap.

– Nu, am spus. În cel mai răcoros loc pe care-l putem găsi; are beci casa asta?

Întorcându-se din şopron, Serghei mi-a auzit întrebarea, a ridicat din umeri şi a spus:

– Putem să căutăm una, ca şi cum îşi închipuia că o pivniţă ar putea să apară sub ochii noştri pe nepusă masă; apoi a luat un

felinar şi s-a dus să caute în spatele casei, apoi în spatele şopronului, de unde s-a auzit vocea lui, strigând uşor: E aici o uşă!

Tata i-a ţinut felinarul lui Serghei, iar acesta a tras de chepengul de scânduri, deschizându-l şi punându-i o proptea: o boare de aer rece ne-a întâmpinat, mirosind a pământ îngheţat. L-am coborât uşurel pe Străvechi pe scară în încăperea ce aducea a beci. Era un loc larg, deschis, cu ziduri de piatră şi pardoseală din lespezi încă îngrozitor de reci. Când l-am aşezat pe pardoseală şi am luat mantia în care era învelit, îngheţul s-a răspândit împrejurul lui cu repeziciune, iar acum, că încetasem să-l mai mişcăm, chiciura albă a început să se depună tot mai groasă pe trupul lui; tata a scos un mic strigăt de uimire când degetele i-au fost atinse de îngheţ în timp ce trăgea mantia de sub rănit.

Ne-am dat înapoi cu toţii şi l-am privit pe regele Străvechilor: faţa îi era suptă şi chinuită de durere, iar muchiile ascuţite ale pometilor au mai lucit umede câteva clipe, dar sclipirea apei s-a preschimbat iute în gheaţă întărită, chiar sub privirile noastre, şi mi s-a părut că acum răsufla cu mai multă uşurinţă.

– Poate ajută un pic de apă, am spus după o clipă.

De afară, din curte, Wanda a coborât o găleată cu apă în care plutea o cană de lemn. Am umplut-o cu apă şi am ridicat capul rănitului ca să i-o duc la gură, iar el a tresărit şi a sorbit o înghiţitură mică. Cana a prins promoroacă sub atingerea buzelor sale, iar o pojghiţă de gheaţă s-a înfiripat la suprafaţa găleţii când am dat să mai umplu o cană. M-am uitat la piciorul lui desculţ şi ars: era pe alocuri deformat ca un om de zăpadă pe jumătate topit, aproape de nerecunoscut. Am luat în mâini pojghiţa de gheaţă din găleată şi i-am pus-o încet pe cea mai urâtă arsură: gheaţa i-a pătruns sfârâind în carne, părând să i-o întremeze puţin. M-am uitat în sus la Wanda, care ne privea şi ea din gura beciului.

– Avem pe undeva nişte gheaţă? Mai este vreo parte a râului îngheţată?

Tocmai adusese a doua găleată de apă mai devreme, aşa că a clătinat din cap cu resemnare.

– S-a topit toată gheața, a spus. Râul întreg curge liber, de la un mal la celălalt.

– L-am putea înveli cu paie, a sugerat tata, neîncrezător. Așa cum păstrăm gheața pe timp de vară.

– Trebuie neapărat să-l ducem înapoi în împărăția lui, am spus.

Dacă Cernobog avea să ne găsească acolo, n-ar fi avut nevoie de ajutoare ca să-l ferece iar pe rege cu un lanț de argint și un cerc de foc. De astă dată, ar fi făcut-o de unul singur și poate ar fi fost în *stare* și să-l silească să se lepede de numele și de poporul lui. Iar eu nu știam ce să mă fac. Drumul fermecat al Străvechilor nu putea trece pe sub arbori înfrunziți și singurul petic de iarnă din tot Lithvasul se găsea în pivnița noastră. Când am ieșit din nou la lumină și Wanda mi-a întins mâna să mă ajute să urc scara, cuiele acesteia și ferecătura de fier a chepengului erau albe, înghețate și dureros de reci la atingere, iar iarba din curte s-a veștejit lăsând în urmă smocuri sfrijite; sub tălpile noastre, pământul era rece, înghețat bocnă.

Dar, chiar când stăteam acolo în întuneric, privindu-l prin deschizătura beciului – o statuie palidă cioplită în gheață, în mijlocul unui cerc de promoroacă –, o pală neașteptată de vânt cald a venit printre copaci, răvășindu-mi părul, iar când m-am uitat înapoi pe drum, dâra groasă de gheață pe care o lăsasem la venire se risipise deja ca roua. Iar a doua zi de dimineață, pe cer avea să răsară soarele verii.

Îi dorisem moartea și încă voiam să fiu mânioasă pe el: după tot ce-mi făcuse, nu arătase nici cea mai mică părere de rău; îi părea rău, în schimb, că nu crezuse că l-aș fi putut face să *plătească* pentru fărădelegile lui. Eu coborâsem în tunel cu gândul să-i salvez pe Rebeka, pe Flek, pe Tsop și pe Shofer, iar el intrase în întuneric însuflețit de același gând. Se oferise pe sine ca jertfă de dragul lor și își frânsese mândria de oțel căsătorindu-se cu o muritoare, nu ca să adune comori pentru sine sau să cucerească țări, ci doar pentru a-și izbăvi poporul de un dușman groaznic. Iar acum zăcea în pivniță pe jumătate mort, iar gândul acesta mă ardea ca un fier înroșit în stomac, văzându-l cum se topește, cum

se risipește împreună cu tot poporul lui, de parcă nu și-ar fi câștigat pe drept împărăția iernii din întunericul dintru început.

#

Vântul care-mi sufla în față era acum plin de cenușă, în loc de zăpadă, mirosind a lemn ars. Am zărit flăcăruia roșie a lui Cernobog hălăduind în depărtare, focul pe care eu îl descătușasem împotriva acestei împărății care mă adăpostise, și mi-a părut rău pentru Miryem. Dar eram încredințată că trebuise s-o fac și știam și ce aveam de făcut mai departe. Trebuia să mă întorc în regatul meu, să-l chem pe tata și să trimit după preoții purtători de lanțuri binecuvântate. Nu știam cât aveau să-i țină de saț viețile Străvechilor, dar oricum, când ar fi terminat cu ei, s-ar fi întors în Lithvas. Și atunci, în timpul zilei, pe când dormea încolăcit și sătul în vintrele lui Mirnatius, aveam să-l punem în lanțuri și să-l ardem pe rug, să pierdem un foc printr-altul. Cu cât mai repede avea să se întâmple, cu atât mai bine; trebuia să fim pregătiți la întoarcerea lui.

Însă am rămas pe loc privind focul cum se înteța în zare și am rostit: „Îmi pare rău", deși în preajmă nu se afla nimeni de la care aș fi putut să cer iertare. Mă aflam într-o grădină acoperită pe jumătate cu zăpadă și jumătate cu iarbă verde, iar lângă mine nu se găsea nici țipenie de om. Niciun copil de Străvechi nu-mi aținea calea cu priviri pline de mustrare, nici chiar soțul meu încătușat de demon; singura vietate aflată prin apropiere era o veveriță, care venise să adune firimiturile pe care le împrăștiasem cu câteva zile mai înainte. Și, dacă s-ar fi aflat și altcineva acolo, aș fi păstrat tăcere. Nu conta faptul că-mi păsa, că eram plină de păreri de rău; nu conta decât ceea ce făcusem și ce aveam să fac în continuare.

– Aș salva și împărăția ta, dacă mi-ar fi cu putință, i-am spus veveriței, care nici nu m-a băgat în seamă: nu o interesau decât fărâmele de pâine, care cel puțin îi erau de folos unei creaturi, ceea ce nu se putea spune despre scuzele mele.

M-am întors la vana plină cu apă. Am privit în luciul ei şi mi-am văzut odaia de culcare, cu măsuţa de toaletă aflată în faţa oglinzii, acoperită cu inelele împrăştiate de Mirnatius şi veşmintele scumpe pe care le lepădase cu nepăsare. Un foc ucigător îl zgândărisem în spatele meu, şi încă unul dinainte-mi şi am închis pentru o clipă ochii, iar lacrimi zadarnice mi s-au prelins pe obraji, picurând în apă.

Am vârât orbeşte mâna în apă ca să trec dincolo, dar, în loc să simt aerul cald al odăii mele, mâna mea s-a cufundat într-o apă tăios de rece, iar sub luciul ei, altă mână a întâlnit-o pe a mea, strecurându-mi un lucru în palmă. M-am tras înapoi tresărind şi m-am uitat în palmă. Era o nucă dintr-un arbore ciudat, alungită, netedă şi albicioasă ca laptele proaspăt muls. Coaja îi era puţin murdară de pământ. Am privit iar în luciul apei: odaia mea se afla tot acolo, aşteptându-mă. Mi-am vârât într-o doară mâna în vană, dar de data asta n-am mai simţit apa, ci am văzut-o revărsându-se în lumea de dincolo de oglindă.

Aşa că mi-am retras repede mâna în loc să încerc să trec cu totul prin apă. Am privit iar fructul cu coajă albă din palmă. M-am întors încetişor şi m-am îndreptat către prispa casei. Chiar lângă uşă se găsea un petic de pământ negru, chiar deasupra liniei ce despărţea amurgul de noapte, de pe care zăpada se topise: pământul arăta de parcă cineva săpase acolo, răvăşind ţărâna. M-am gândit că poate merita să-mi dau osteneala să sădesc totuşi nuca cea albă. Nu ştiam ce altceva mai bun aş fi putut face cu ea; era limpede că fusese trimisă acolo, în împărăţia Străvechilor, aşa că nu mi-am închipuit că trebuia s-o iau înapoi cu mine.

Am pus fructul pe pământ şi am început să sap o mică adâncitură în ţărână, dar, înainte să apuc să termin, veveriţa s-a înfiinţat, din două salturi, chiar lângă mine şi mi l-a înşfăcat.

– Nu! am strigat.

Nu ştiam dacă făceam un lucru bun încercând să sădesc nuca, însă eram *sigură* că nu era rostul ei să ajungă hrana unei veveriţe. Am încercat să prind veverita de coadă când a dat să fugă, dar fără sorţi de izbândă, desigur. Însă mica vietate a alergat iute spre

poarta grădinii, pe jumătate îngropată în zăpadă, s-a oprit acolo, şi a început să sape cu lăbuţele într-un nămete.

M-am ridicat şi am încercat să mă apropii fără s-o sperii, deşi mă căzneam să-mi croiesc drum printre nămeţi; acolo unde nu se topise, zăpada era udă, afânată şi mi se prindea de poalele rochiei şi de blănuri. În dreptul porţii, îmi ajungea mai sus de genunchi. Dar când m-am apropiat, veverița a scăpat nuca în gaura săpată în zăpadă şi a fugit în pădure. Nu apucase să sape prea adânc cu lăbuţele, iar dinăuntrul micii adâncituri în zăpadă, coaja fructului strălucea cu o lumină argintie, asemenea lunii, aproape ca argintul fermecat al Străvechilor, o sămânţă dătătoare de viaţă sub neaua bogată.

De astă dată, am luat nuca şi am pus-o bine la adăpost în buzunar, începând să dau la o parte neaua afânată, să sap mai departe în nămetele de unde fugise veverița. Frigul îngheţat mă pişca şi mă ardea la degete, iar picioarele şi genunchii îmi musteau de umezeală, făcându-mă să simt răceala până la piele, în timp ce săpam fără contenire. Am încercat să-mi înfăşor mâinile în mantia de blană, dar mă încetinea la săpat; am renunţat şi am continuat să sap cu mâinile goale, până când mi-au amorţit, şi am simţit că degetele mi se îngroaşă, deşi vedeam că au rămas neschimbate, însă de un alb mat, îngheţat.

În cele din urmă, am dat de pământ: întărit, îngheţat şi plin de pietricele netede. A trebuit să iau un retevei din lada cu lemne din casă ca să înlătur pietrele mai mari şi să sparg crusta de gheaţă, iar unghiile mi s-au rupt, sângerând în ţărână în timp ce săpam. Dar nu m-am oprit din treabă până ce nu am săpat o mică groapă în pământul îngheţat, nu foarte adâncă, după care am scos nuca din buzunar, cu mâinile însângerate, am aşezat-o cu grijă în groapă şi am acoperit-o la loc cu ţărână îngheţată şi cu zăpadă.

M-am ridicat, aşteptând să se întâmple ceva, încă ceva. Dar nu s-a întâmplat nimic. Pădurea s-a cufundat la loc în tăcere şi nu am mai zărit veverițe şi păsări primprejur. Până şi licărul roşu al flăcării lui Cernobog dispăruse în depărtare. Nu ştiam ce înseamnă toate acestea. Mi-aş fi dorit să însemne ceva: voiam ca cineva sau ceva să mă fi auzit cerându-mi iertare şi să-mi fi dat mijloace cu

care să încerc să dreg lucrurile. Voiam să știu că mulțumisem măcar o veveriță, una singură. Dar poate că ea doar spera că din sămânță avea să crească într-o bună zi un nuc din care să se hrănească pe săturate; iar mie nu îmi era dat să știu ce anume făcusem sădind fructul. Nu aveam dreptul să cer răspunsuri și lămuriri: venisem pe acest tărâm aducând cu mine o oaste cotropitoare.

Mâinile și picioarele rebegite de frig mă dureau și n-am putut să mai rămân. M-am întors și m-am îndreptat cu greutate, cu mantia udă, către spatele casei, și am pășit în vana de lemn plină cu apă, iar când am ieșit prin oglindă de cealaltă parte, Magreta a venit în fugă la mine, scoțând strigăte îngrozite la vederea mâinilor mele murdare, însângerate și degerate, și m-a dus lângă lavoar, turnând fără oprire apă călduță peste ele, ca să mi le curețe.

#

Am privit cât am privit în întuneric prin deschizătura beciului, după care Wanda m-a luat cu blândețe pe după umeri și mi-a spus:

– Vino înăuntru să mănânci ceva! O să-ți dăm să ții ceva rece pe față. Ajută.

Ne-am îndreptat împreună către casă. Încercam din răsputeri să mă gândesc ce să fac, apoi am încetinit pasul și m-am oprit în grădină, privind țintă spre șopron – micul șopron atât de obișnuit privirii mele –, apoi din nou spre casă. Acoperișul înclinat din stuf nu mai era acoperit de zăpada grea, dar forma lui era aceeași, iar licăritul focului din vatră și fumul ieșind pe coș erau tot atâtea semne de bun-venit.

Ceilalți făcuseră deja câțiva pași înaintea mea până ce și-au dat seama că nu mai sunt lângă ei; m-au privit plini de uimire. Dar m-am întors pe călcâie și am fugit în grabă în spatele casei, unde am găsit vana adâncă de lemn plină cu apă, vana prin care Irina încercase să mă treacă dincolo, și mi-am privit chipul oglindit pe luciul apei.

– E aceeași casă! am zis cu glas tare.

Wanda s-a apropiat şi s-a uitat întâi la apa din vană, apoi la mine. I-am spus:

– Casa asta este ridicată pe jumătate în împărăţia Străvechilor. Se află la hotarul dintre lumi.

Wanda a amuţit. Apoi mi-a spus:

– În fiecare zi găseam lucruri. Lucruri de care aveam trebuinţă, dar care nu fuseseră acolo cu o noapte mai înainte. Şi cineva mi-a tors firul din furcă şi ne-a mâncat mâncarea.

M-am gândit la Magreta, doica şi însoţitoarea Irinei, pe care o adăpostisem acolo ca s-o ascundem de demon.

– *Tu* ai făcut fiertura de ovăz? am întrebat-o şi Wanda a încuviinţat din cap.

Nu ştiam cu ce-o să ne alegem bun din treaba asta. Jumătate de casă avea să fie troienită de zăpadă, cu ţurţuri atârnând de streşini. Şi nu puteam să-mi întind mâinile să-i apuc, să-i rup. M-am dus înapoi în pivniţă. Regele Străvechilor se simţea un pic mai bine; urmele şterse de culoare îi dispăreau încet-încet din obraji.

– Aceasta e casa, i-am spus când şi-a deschis şovăielnic ochii. Casa vrăjitoarei despre care mi-ai vorbit. Casa aflată pe hotarul dintre împărăţii. Este vreo cale să treci de aici în împărăţia ta?

M-a privit ţintă o clipă, după care a înţeles şi mi-a şoptit:

– Am pecetluit calea între împărăţii; au rămas doar câteva crăpături. N-am vrut să-i las pe muritori să umble hai-hui între ele două lumi. Acum trebuie deschisă din nou...

– Cum? am întrebat. Cu ce?

A închis ochii. Apoi a răsuflat adânc, i-a deschis la loc:

– Ajută-mă să mă ridic!

Ne-am apropiat împreună de scară. A privit în sus spre dreptunghiul de cer deschis de deasupra capetelor noastre, cu stele scăpărând scântei pe cerul negru ca smoala, şi l-a cuprins un tremur uşor.

– N-o să te simţi mai rău dacă ieşi la aer? l-am întrebat eu. E cald afară.

– Şi-o să fie şi mai cald în curând, a spus. De-acum înainte, puterea mea o să descrească, în loc să se întărească. Trebuie să mă folosesc de ea, câtă mi-a mai rămas, cât timp o să mă mai ţină.

A urcat scara cu paşi mici, şovăielnici şi s-a îndreptat şchiopătând spre casă, ţinându-se cu mâna de coaste, în dreptul rănii, dar s-a oprit în dreptul uşii, holbându-se la scânteile roşietice ca de tăciune ale focului, şi chipul i-a pălit şi mi-am adus aminte cum Shofer privise focul plin de spaimă.

– Aşteaptă! am spus şi am aruncat în grabă o lopăţică de cenuşă peste flăcări, ca să le domolesc şi am închis uşiţa cuptorului.

Apoi m-am întors şi m-am oprit, privind în jurul meu în odaie: mama şi tata erau în picioare ţinându-se de mână, cu ochii îndreptaţi spre uşă, Wanda stătea lângă ei, iar Serghei deja apucase vătraiul. Stepon se pitise în dosul cuptorului, sub o mantie de blană în chip de pătură, dar până şi el şi-a scos capul să se uite. Cu toţii îl priveau cu luare-aminte pe regele Străvechilor, aplecându-se peste pragul de sus al uşii ca să intre în casă.

Însă el nu i-a privit pe niciunul dintre ei. S-a uitat în schimb de jur împrejur prin odaie, după care a ridicat braţele şi le-a lăsat să-i cadă moi pe lângă trup, ca într-un gest de disperare, apoi s-a dus la dulapul aflat în colţul din stânga lui şi l-a deschis. Mama s-a holbat la el cu mirare.

– Cum de era un dulap acolo... i-a spus încetişor tatei, însă Străvechiul deschisese deja uşile dulapului şi răscolea prin el, aruncând nerăbdător lucruri pe podea, pe măsură ce le lua de pe poliţe: un colier de mărgele verzi, o mantie stacojie ruptă şi pătată de sânge, un buchet de trandafiri ofiliţi, un săculeţ de mazăre uscată, care s-a desfăcut şi boabele s-au împrăştiat pe podeaua odăii.

S-a întors şi ne-a văzut pe toţi cum ne holbam la el. A răbufnit:

– Ajutaţi-mă! Altfel nu sunteţi vrednici de răsplata pentru care v-aţi tocmit!

– Ce anume cauţi? am vrut să ştiu.

– Ceva ce ţine de împărăţia mea, orice! a spus. Ceva ce ţine de iarnă, ca să mă ajute să deschid calea între lumi.

Wanda s-a oprit, apoi s-a dus să se uite de cealaltă parte a vetrei, unde se mai aflau câteva policioare, dar nu se găsea mare lucru pe ele.

– Nu mai avem alt loc în care să căutăm, a spus.

Străvechiul a scos un sunet de nerăbdare.

– Acolo! a spus. Şi acolo!

A arătat către două uşi în perete, de-a stânga şi de-a dreapta cuptorului.

Ne-am holbat cu toţii la cele două uşi. N-ar fi avut cum să scape vederii noastre. Dar Străvechiul s-a întors la dulap şi a continuat să arunce afară căni, ştergare şi linguri, cu o grabă grozavă, şi după o clipă Wanda s-a dus şi a tras de uşa din stânga. Uşa dădea într-o odaie de culcare, atât de mare că ar fi umplut întreaga curte a căsuţei. Un pat mare de lemn cu baldachin se găsea înăuntru, flancat de două dulapuri de haine masive. Îndărătul celeilalte uşi s-a auzit un zgomot ca o bufnitură uşoară: când tata a deschis-o, a dat într-o cămară, plină de funii de usturoi uscat, atârnate în mănunchiuri mici de grindă, printre bucheţele scuturate de lavandă uscată, cu o masă grea din lemn masiv drept în mijloc, pe care se găseau o piuliţă şi un pisălog, iar pisălogul se rotea încetişor în vas, ca şi cum tocmai fusese folosit, lăsând în urmă un miros slab de ierburi aromatice pisate.[1]

– Cineva ar trebui să ţină uşa deschisă, a spus mama prudentă, în timp ce intram dintr-o odaie într-alta, scotocind peste tot.

Wanda a rămas lângă uşa dormitorului, ca s-o ţină deschisă, cât timp noi am răvăşit dulapurile cu haine şi cufărul de lemn de la picioarele patului: erau pline de rufăria obişnuită şi de rochiile mâncate de molii, cu buzunarele încărcate de praf fin; de cizme vechi mucezite, de mantii şi pături. Dar în buzunarul unei rochii ce mi s-a părut grea când am ridicat-o am dat peste un pumn de pietricele negre şi netede care aruncau un licărit ciudat; am alergat afară cu ele, dar Străvechiul s-a răstit nerăbdător:

---

[1] În folclorul rusesc Baba Yaga este înfăţişată având o piuliţă şi un pisălog. Este posibil ca autoarea să sugereze că stăpâna căsuţei dintre lumi este chiar Baba Yaga (n. tr.).

– Nu! La ce-mi folosesc? Tot atât de bine aș putea rătăci zece mii de ani în străfundurile locuite de spiriduși, fără să-mi aflu vreodată drumul spre lumină; ia-le de aici!

Sub pernă, în pat, mama a găsit un bănuț tocit din aramă, pe care Străvechiul l-a respins zicând:

– Și nici drumul spre casă n-am cum să-l visez!

În cămara nou-descoperită am găsit pe o policioară un frumos borcănel de sticlă pentru parfum, bine astupat, cu câteva picături rămase pe fund; la vederea lui, doar a ridicat din umeri.

– Otravă sau elixir; ce mai contează acum? a spus, deschizând încă un sertar.

Trei șoricei cenușii au zbughit-o din el, sărind mai întâi pe podea, apoi alergând spre ușă. Cerul se luminase un pic în depărtare, iar piciorul lui rănit și desculț lăsase o mică băltoacă pe scândurile podelei, în locul unde stătea.

– Poate că n-avem ce să găsim aici, am spus.

A plecat capul resemnat, apoi s-a oprit și s-a rezemat de ușă.

– Totuși, este ceva, a spus. Simt că este. Simt vântul împărăției mele suflându-mi în față, îi aud murmurul în urechi și prin unghere, deși nu pot spune deslușit pe unde a intrat. Trebuie să-l găsim.

– Eu nu simt altceva decât aer cald, am spus, chiar dacă focul e aproape stins.

A tăcut iar, după care și-a ridicat capul din nou, iar pe chip i-a apărut o expresie înfricoșată, amenințătoare.

– Da, a spus cu glas sec. Vântul este cald.

M-am uitat drept în ochii lui.

– Ce înseamnă asta? am întrebat, îngrijorată.

– Cernobog e acolo, a spus regele. A pătruns în împărăția mea. E *acolo*!

S-a întors cu un gest brusc și, cu un elan dat de disperare, a început să scotocească febril prin sertărașele din partea de sus a dulapului, unul câte unul, izbindu-le de podea, jumătate dintre ele crăpându-se și împrăștiind peste tot felurite lucruri: bile, peniță de toc, batiste, o păpușă de cârpă, capete deșirate de sfoară, o mână de mărunțiș, bomboane vechi într-o punguță, gheme de lână dărăcită – o mie și una

de chestii mici şi în neorânduială îngrămădite în micile sertare, dar absolut niciuna care să aibă legătură cu împărăţia iernii.

– N-avem ce altceva să mai găsim, mi-a spus mama cu glas blând, ieşind iar din dormitor, obosită şi plină de praf. Am căutat de trei ori în fiecare ungher; poate doar dacă ne mai arată încă un loc în care să căutăm.

– Aici *este*! a strigat Străvechiul, întorcându-se către ea cu o expresie feroce. E pe aici, pe undeva!

Am ridicat braţele într-un gest de neputinţă, în timp ce mama s-a tras înapoi tresărind speriată, şi chiar atunci, de unde stătea pitit în vârful cuptorului, Stepon a spus, foarte încet:

– Port cu mine asta, dar nu reuşesc s-o fac să crească.

Cu toţii ne-am întors spre el. Wanda şi Serghei au amuţit, uitându-se la fratele lor mai mic: în mână Stepon ţinea un fruct alburiu, care aducea cu o nucă verde. Văzând-o, Străvechiul a scos un strigăt şi a făcut un pas spre copil.

– Cum ai găsit tu aşa ceva? a întrebat cu glas aprig. Cine ţi-a dat-o?

Şi a întins braţul ca şi cum voia să i-o smulgă din mână. Stepon şi-a încleştat degetele pe fructul alb, retrăgându-şi pumnul, iar Wanda a păşit între ei doi şi a spus cu glas la fel de aprig:

– Mama i-a dat nuca! De la ea i-a venit, din arborele alb, şi e a lui, nu a ta!

Străvechiul s-a oprit, uitându-se la ea.

– Nu este îndeajuns de multă suflare de viaţă într-un muritor ca să facă să rodească un arbore-de-nea! a spus. Chiar dacă l-ai hrăni cu o viaţă, cu două, cu trei, abia dacă ai reuşi să-l faci să înfrunzească. Cu sângele cui ai nutrit acest fruct, ca să pretinzi stăpânire asupra lui?

– Taica a îngropat pruncii morţi, pe toţi cinci, acolo sub copac, a spus Wanda.

Chipul îi era alb ca hârtia, încrâncenat şi mânios, aşa cum nu o văzusem niciodată.

– Fraţii mei morţi, toţi cinci. Şi la sfârşit, mama. Ea i-a dat nuca lui Stepon. Aşa că e a lui! Regele gheţurilor a privit-o, apoi s-a uitat la Serghei şi la Stepon, de parcă voia să se folosească de ei pentru a

cântări greutatea a șase vieți lipsă: cinci frați morți la naștere și mama lor răposată deopotrivă. Apoi a lăsat mâna să-i cadă pe lângă trup. Palid la față și cu o expresie crâncenă, s-a uitat țintă la nuca ascunsă pe jumătate în pumnul strâns al lui Stepon și a șoptit:

– E a lui, încuviințând de parcă și-ar fi semnat propria osândă la moarte.

Cedase într-un fel atât de desăvârșit, încât Wanda nici măcar nu mai arăta mânioasă. Astfel, stăteam toți laolaltă, cu fructul alb strălucind la fel ca argintul fermecat al Străvechilor, în timp ce regele lor doar îl privea deznădăjduit și fără să scoată un cuvânt, de parcă nu și-ar fi închipuit un fel în care să se tocmească pentru el. Ce-ar fi putut să facă? Ce-ar fi putut să le dea fraților ca preț cinstit al unei suferințe atât de mari, cum ar fi putut să plătească atâția ani înmormântați în jale și durere?

Stepon a privit din nou fructul alb din pumn, apoi, în tăcere, a întins mâna către Străvechi. Însă acesta doar s-a uitat la el, îndurerat; n-a întins mâna să-l ia, de parcă n-ar fi putut lua nuca albă chiar dacă i-ar fi fost dăruită.

Atunci mama s-a aplecat și l-a sărutat pe Stepon pe frunte.

– Mama ta ar fi mândră de tine, i-a spus și, luând nuca din mâna lui Stepon, i-a întins-o Străvechiului. Ia-o și salvează copiii Străvechilor! Ce altceva mai bun poți face cu ea?

Regele iernii a rămas pe gânduri, privind nuca, fără să facă vreo mișcare, până ce eu am făcut un pas în față și am luat-o, iar el s-a întors spre mine, cu ochii goi și neajutorat.

– Ce facem cu ea? l-am întrebat. Cum o folosim?

– Doamna mea, faci cum poftești. Nu e fructul meu.

L-am țintuit cu privirea, ușor revoltată.

– Dar ce-ai *face* tu cu ea, dacă *ar fi* a ta?

– Aș pune-o în pământ și aș îndemna-o să crească, a spus. Și mi-aș deschide drumul fermecat pe sub crengile copacului crescut din ea. Dar nu pot face asta. Sământa nu e a mea de drept și n-o să răspundă la chemarea glasului meu. Și nici nu văd ce-ai putea face tu cu ea. Un arbore-de-nea nu va prinde nicicând rădăcini primăvara, iar tu ții în mâini aur cald ca soarele, și nu este iarnă.

Apoi a rămas cu privirea aţintită asupra mea – într-o *aşteptare* plină de speranţă; de parcă, surprinzându-l în trecut atât de des, se aştepta s-o fac la fel de lesne şi acum, când eu, de fapt, nu aveam nici cea mai vagă idee de ce-aş putea face.

– O să încercăm s-o sădim din nou, am spus, în lipsă de altceva mai bun de făcut. Poţi ieşi ca să faci să îngheţe pământul?

A dat din cap în semn că da. Dar când am deschis uşa, s-a cutremurat şi aproape s-a prăbuşit când l-a lovit în faţă o pală de aer cald, mai cald decât aerul din casă, mirosind a pământ reavăn şi a primăvară. În pofida vântului cald, s-a sforţat să iasă din casă, cocârjat ca un drumeţ care îşi croieşte cu greu calea prin viscol amarnic.

Lângă uşă, am găsit moviliţa de pământ, acolo unde Stepon încercase deja să sădească nuca, un loc bun în care să crească un arbore şi să ţină o umbră plăcută casei. Dar când Străvechiul a atins pământul, doar o brumă subţire de îngheţ i-a ieşit din degete şi a dispărut atât de repede de parcă era o răsuflare slabă pe un geam îngheţat. Am pus iute nuca la loc în pământ şi am încercat s-o apăs cu mâna lui; în jurul degetelor i s-a înfiripat doar un contur firav, argintiu, care s-a risipit îndată.

Şi-a retras mâna şi am privit împreună pământul săpat pentru câteva clipe, iar el a clătinat din cap a neputinţă. Am dezgropat iar nuca, am ţinut-o în palmă şi am încercat să mă gândesc: n-avea cu niciun chip să răsară primăvara. Apoi deodată m-am gândit – cum reuşise Cernobog să pătrundă în împărăţia Străvechilor acum, când înainte nu izbutise decât să-i dea târcoale de la oarecare depărtare?

M-am ridicat şi am alergat în spatele casei, unde se găsea vana cu apă. Am privit în luciul ei. În vana de lemn era doar apă, dar de cealaltă parte putea să se afle şi altceva – poate Irina însăşi, în picioare cu coroana de argint pe cap, după ce-l trecuse dincolo pe Cernobog, şerpuind spre împărăţia iernii, în încercarea ei de a salva Lithvasul de regele Străvechilor pe care eu îl eliberasem.

Nu ştiam dacă Irina se afla dincolo sau dacă ar fi încercat măcar să mă ajute dacă era acolo. Iar dacă era şi avea de gând să mă ajute, nici măcar nu eram în stare să-i explic lămurit ce anume

voiam să facă pentru mine. Dar știam că de partea asta a lumii nu mai puteam face nimic de una singură. M-am gândit la uși care se deschideau, fără să fi fost mai înainte acolo, la odăi și dulapuri apărând de nicăieri, apoi am închis ochii și mi-am cufundat mâna în apă, în căutarea speranței, a ajutorului.

N-am atins fundul apei cu încheieturile degetelor. Am întins mâna tot mai adânc și pentru o clipă am simțit cum ating o altă mână, căutând-o pe a mea, de cealaltă parte. Am prins-o și i-am îndesat nuca albă în palmă, apoi mi-am tras mâna din apă și mi-am privit palma goală. M-am uitat și în vana cu apă, dar nuca dispăruse. Am putut zări limpede până pe fundul apei: nu era nimic acolo.

M-am mai uitat pentru o clipă în vana cu apă, aproape nevenindu-mi să cred că reușisem, apoi am alergat iar în fața casei: toți stăteau în cerc, privindu-l pe regele iernii, rezemat de zidul casei – era slăbit și pielea îi lucea ca de broboane de sudoare, fața lui trădând o suferință cruntă. L-am prins de braț.

– A trecut nuca! A trecut dincolo! Ce fac acum?

A deschis ochii, dar părea că nu mă vede; privirea îi era încețoșată, cu pete albe și albăstrii în lumina ochilor. A șoptit:

– Îndeamn-o să crească. Îndeamn-o să crească dacă poți.

– Cum? l-am întrebat, dar a închis ochii și n-a mai spus nimic, iar eu am rămas lângă el, cu mintea golită de gânduri.

Atunci tata m-a strigat încetișor:

– Miryem!

L-am căutat cu privirea, deznădăjduită.

– Nu suntem în luna cuvenită, dar copacii încă n-au înflorit și nici fructele n-au crescut. Putem rosti binecuvântarea.

I-a privit apoi pe Stepon, pe Wanda și pe Serghei și a adăugat blajin:

– Unii spun chiar că binecuvântarea îi ajută pe cei ale căror suflete s-au întors în lume în chip de ierburi, fructe sau arbori, să-și afle liniștea în marea trecere.

Mi-a întins mie o mână, și pe cealaltă mamei. Ne-am ridicat în picioare așa cum făceam în fiecare primăvară, stând în fața singurului merișor din grădina noastră, și am rostit-o împreună:

– *Baruch ata adonai, eloheinu melech haolam, shelo hasair b'olamo kloom, ubara bo briyot tovot v'ilanot tovot, leihanot bahem b'nai adam.*[1]

Binecuvântarea pentru pomii înfloriți. Îmi plăcuse dintotdeauna s-o rostesc: în înțelesul ei găseam speranță, ca un mare suspin de ușurare; însemna că iarna se sfârșise, că în curând aveau să se găsească fructe bune de mâncat și lumea avea să se umple de belșug. Când eram doar o copiliță, în primele zile ale primăverii, obișnuiam să mă duc în fiecare dimineață în grădină și să caut pe ramuri primele semne de înmugurire, ca să alerg apoi și să-l întreb pe tata când urma să rostim binecuvântarea. Însă de astă dată am rostit-o cu o hotărâre încrâncenată, cum nu o făcusem până atunci, încercând să păstrez lămurit în minte fiecare cuvânt al ei, închipuindu-mi că vorbele sunt scrise cu slove de argint care se preschimbau în aur când le rosteam cu glas tare.

Când am terminat, am rămas tăcuți în picioare. Nimic nu s-a întâmplat la început, după cât puteam vedea. Dar dintr-odată Stepon a scos un strigăt și a alergat către poarta casei, fluturând din palme ca să alunge o mică pasăre, care tocmai coborâse din zbor să ciugulească ceva în țărână. A rămas acolo privind țintă în jos, cu pumnii strânși, până când Serghei și Wanda, apoi noi toți ne-am dus lângă el. Din pământ ieșea un puiet firav și alburiu, urcând din țărână ca un viermișor moale și unduitor.

L-am privit plini de uimire. Văzusem până atunci semințe încolțind, vrejuri mici de fasole străpungând țărâna, dar cel de acum ieșise la lumină mult mai repede, primăvara întreagă perindându-ni-se prin fața ochilor în doar câteva clipe; curând s-a îndreptat, ca un puiet alb și subțire de arbore, și a început să se avânte în sus ca un om care încearcă să se cațăre pe o frânghie, oprindu-se în răstimpuri să-și tragă răsuflarea, înainte de a se avânta iar în sus, puțin câte puțin. O coroană alcătuită din

[1] În original, în ebraică. „Binecuvântat ești Tu, Doamne, Dumnezeul nostru, stăpân al universului, din a cărui lume nu lipsește nimic, care ai zămislit în ea tot lucrul bun, printre care și pomii roditori, întru plăcerea întregii omeniri (n. tr.).

frunzuliţe albe s-a desfăşurat asemenea unor steaguri în vârful lăstarului, de o paloare fantomatică, şi frunzele au început să freamete şi să se lăţească, crescând văzând cu ochii în pomul din ce în ce mai înalt. Când a ajuns cam până la înălţimea genunchiului meu, au început să-i răsară mici ramuri care ţâşneau parcă din trunchiul subţire ca nişte mici bice şi noi frunze albe au pornit să se desfacă pe ramuri. A trebuit să ne dăm înapoi ca să-i facem loc şi a crescut fără contenire, înălţându-se încetişor, drept şi rămuros.

M-am întors pe călcâie şi am alergat către regele Străvechilor. Nu s-a deşteptat la vederea mea şi nici nu s-a mişcat; stătea cu spatele sprijinit de zidul casei, foarte slăbit şi vineţiu, de parcă miezul lui sufletesc încerca să străpungă o carapace de gheaţă, şi când l-am atins m-am trezit cu mâinile ude, dar Wanda a venit şi m-a ajutat. L-am târât amândouă la rădăcina copacului alb şi l-am aşezat binişor sub el şi deodată, un înveliş de gheaţă trosnind a început să se înfiripe în jurul lui, urcând, pe sub el, pe coaja arborelui alb şi cuprinzându-i pielea, vineţiul de la suprafaţa acesteia dispărând iar sub pojghiţa de gheaţă. A răsuflat greu, scoţând pe nări aer iernatic, a deschis ochii şi s-a uitat cu luare-aminte la crengile rămuroase ale arborelui-de-nea şi a lăcrimat, deşi aproape că nu mi-am putut da seama, pentru că lacrimile i-au îngheţat de îndată pe obraji, lăsând locul doar unei străluciri puternice ieşind dinlăuntrul fiinţei lui.

S-a ridicat în picioare, iar când a făcut-o, copacul era îndeajuns de înalt cât să se poată adăposti sub coroana lui, deşi nu păruse aşa de înalt cu câteva clipe mai înainte, iar când şi-a lipit mâinile de trunchiul arborelui-de-nea, mii de flori argintii vârstate cu aur au răsărit pe ramuri. A întins o mână şi a atins micile petale cu vârful degetelor, privindu-le cuprins de uimire.

– A crescut. Copacul a crescut! a strigat Stepon, cu glasul întretăiat de suspine, plângând şi neştiind dacă de fericire sau de tristeţe, în timp ce mama, îngenuncheată, îi cuprinsese umerii subţiri cu braţele, mângâindu-l pe creştet.

Atunci Străvechiul s-a îndepărtat de arbore şi a atins poarta casei cu mâna, iar când a deschis-o, de partea cealaltă s-a întins un

drum cu totul şi cu totul alb, străjuit de alţi arbori colilii, dar de data asta nu mai ducea către iarna veşnică: la celălalt capăt se putea zări o perdea de întuneric, un nor gros de fum şi funingine. A privit norul cu chipul neclintit, după care a înaintat şi a făcut câţiva paşi pe drumul strălucitor şi un cerb a ieşit săltând dintre copaci. L-am urmat cu toţii până în dreptul porţii, dar ai mei s-au tras înapoi în curte, speriaţi, când cerbul a ieşit în drum. Pentru o clipă l-am văzut prin ochii lor, cu gheare ascuţite şi colţi monstruoşi atârnând peste buza de sus şi limba roşie, dar pentru mine, acum, era doar un cerb ca oricare altul. Regele a păşit spre el, l-a încălecat, iar piciorul nu-i mai era desculţ; o cizmă de argint i-l încălţase, iar el însuşi era înveşmântat cu totul în argintiu, cu platoşă şi mantie de blană, privind în zare.

Apoi mi-a întins mâna şi a spus:

– Cernobog umblă liber prin împărăţia mea. Voi face după cum ţi-am făgăduit: dacă îl dobor şi poporul meu îşi redobândeşte siguranţa, nu voi aduce înapoi iarna. Tu ai cerut să ne întovărăşim într-o alianţă ca să înfăptuieşti aceasta: vrei să vii cu mine şi să dai o mână de ajutor, chiar dacă demonul nu se mai află în lumea ta?

L-am privit ţintă şi-am vrut să-l întreb, pe jumătate indignată, cu ce anume credea că l-aş fi putut ajuta eu împotriva unui demon de foc în luptă deschisă. Aveam ţărână sub unghii; faţa mă durea şi obrazul îmi era încă umflat şi roşu acolo unde mă lovise pumnul ostaşului şi eram obosită – o simplă muritoare care se lăudase de prea multe ori în auzul urechilor sale. Dar am privit spre arborele alb de lângă mine, cu ramuri înalte şi încărcate de flori, şi am ştiut că n-avea niciun rost să-l întreb. N-avea decât să ridice din umeri şi să mă privească cu ochii plini de speranţă, aşteptându-se la o nouă vrajă puternică: acel soi de magie care nu se putea întâmpla fără să plăsmuieşti din vorbe şi făgăduieli o imagine proprie aproape de nezdruncinat, pentru ca apoi să intri cumva în pielea personajului plăsmuit şi să ajungi să îndeplineşti cele făgăduite.

– Da, am răspuns. Voi veni cu tine şi voi face ce-mi stă în putinţă – doar *dacă* mă aduci înapoi după ce isprăvim!

– Drumul meu încă nu poate şerpui pe sub arbori verzi, Doamna mea, mi-a spus, şi deja m-ai făcut să-ţi făgăduiesc că voi curma iarna, dacă izbândim împotriva lui Cernobog. Dar vara nu va ţine la nesfârşit, chiar dacă eu nu fac nimic ca să aduc iarna, şi măcar atât pot să-ţi ofer: chiar în ziua în care va cădea viitoarea ninsoare, o să-mi deschid drumul către lumea ta şi-o să te readuc în casa părinţilor tăi.

M-am întors spre ai mei: mama şi tata stăteau în picioare în curte, şi nu erau singuri. Wanda, Serghei şi Stepon erau cu dânşii, iar în spatele lor se găsea casa în care era acum loc din belşug. Aveau să fie în siguranţă cu toţii, chiar dacă nu m-aş fi întors niciodată, odată pornită vijelios pe un drum de iarnă; se aveau unii pe alţii, să trăiască laolaltă şi să se iubească, să jelească şi să se ajute între ei pe drumul vieţii.

Cumva, îmi păreau deja tare îndepărtaţi, chiar dacă se aflau la doar câţiva paşi, iar chipurile lor, când mă priveau, mi se păreau desprinse dintr-un vis. Dar am alergat într-un suflet spre ei, i-am sărutat pe toţi şi i-am şoptit mamei:

– Să mă cauţi în prima zi de iarnă, iar degetele ei s-au desprins dintr-ale mele, după care m-am întors şi am ieşit pe poartă şi l-am prins de mână pe regele Străvechilor, ca să mă poată aburca în spinarea cerbului, în spatele lui.

CAPITOLUL XXIV

Am călărit cu iuţeala gândului pe drumul alb, un vânt îngemănat de zăpadă şi cenuşă suflându-ne drept în faţă. Crâmpeiele fierbinţi de cenuşă îmi înţepau braţele, dar călătoream neabătuţi; drumul se învolbura argintiu dinaintea noastră cu fiecare salt al bidiviului-cerb, care alerga atât de repede pe cât poftea stăpânul lui, atât de repede cât îl ţineau puterile, până când, cu un ultim salt grăbit, am ajuns lângă un pâlc de pini arzând, o vâlvătaie roşie, înfiorătoare, vuind deasupra capetelor noastre, şi după încă un salt drumul a lăsat în urmă pinii, şerpuind de-a lungul râului.

Dar acum râul era unul primăvăratic, învârtejindu-se plin de sloiuri de gheaţă, plutind de-a valma şi ciocnindu-se între ele, în curgerea lor vijelioasă în aval. Printre sloiuri, se zăreau lucind bănuţi de argint, iar regele a scos un strigăt de groază când a zărit dinaintea lui cascada revenită la viaţă: un torent urlător, ţâşnind din coasta muntelui şi zdrobindu-se în râu, printre nori groşi de aburi. La poalele cascadei, Cernobog dănţuia şi îşi încolăcea braţele prin aer, şuierând de încântare. Trupul nu-i mai ardea din cap până-n picioare. Se umflase atât de mult, încât îşi pierduse înfăţişarea omenească, devenind un uriaş monstruos, o siluetă semeaţă de cărbune arzând, acoperită cu un strat gros de cenuşă, străbătută de o dantelărie de vinişoare roşii, strălucitoare de căldură, pe trup pâlpâindu-i acum doar câteva flăcări răzleţe. Şi-a cufundat faţa în şuvoiul cascadei, sorbind înghiţituri uriaşe,

însetate, care îl făceau să mai crească puţin, ca şi cum îşi mărea trupul ca să facă şi mai mult loc flăcărilor. Bănuţi din argintul fermecat al Străvechilor îi luceau ca o carapace pe faţă şi pe umeri, împrăştiaţi pe trupul lui de căderea învolburată de apă.

Demonul nu era singur: o mână de cavaleri Străvechi se luptau din răsputeri cu el, aruncând spre dânsul lănci de argint de pe malul lacului în care se vărsa cascada, dar nu se puteau apropia cu niciun chip. Pe apă plutea o pădure de lănci, frânte, împrăştiate şi arse, iar monstrul nici măcar nu se sinchisea să se oprească din sorbitul lacom al apelor cascadei. Regele a sărit zorit de pe cerb şi mi-a strigat:

– Muntele trebuie apărat împotriva lui, fă tot ce-ţi stă în putinţă!

După care a tras o sabie de argint de la brâu şi a alergat spre lac, vârându-şi piciorul în unda apei, odată ajuns. Sub luciul lacului atins de piciorul lui, pojghiţa de gheaţă s-a făcut sloi, o cărare albă, lucitoare, pe care a alergat întins drept spre demon. Cuprins de o foame extatică, Cernobog nu l-a zărit venind spre el; regele şi-a împlântat sabia în piciorul monstrului, pricinuindu-i o rană adâncă, iar Cernobog a scos un urlet de furie, iar gheaţa a plesnit într-un păienjeniş de linii pe suprafaţa lacului.

Am alergat în susul drumului înspre porţile masive de argint de la poalele muntelui şi am izbit cu pumnii în ele. Fuseseră închise şi ferecate.

– Daţi-mi drumul! am strigat, şi dintr-odată, de cealaltă parte a porţii s-a auzit un hârşâit şi în deschizătură a apărut Shofer, ridicând cu greu o grindă din argint masiv cu care fuseseră ferecate porţile, împingându-le încă puţin, atât cât să mă lase să mă strecor înăuntru. O boare de aer rece a scăpat dinăuntrul fortăreţei, îndeajuns de rece încât să-mi dau seama cât de cald era deja afară, şi chiar stând în deschizătura porţii, faţa lui Shofer a început dintr-odată să strălucească ca gheaţa topindu-se. A tras la loc porţile în urma mea, a îndesat grinda la loc şi s-a îndepărtat palid şi cocârjat.

– Shofer, i-am spus, încercând să-l fac să rămână pe loc. Nu era singur în curtea castelului; în spatele lui, păzind uşile, se găsea o

mică oaste de cavaleri și seniori Străvechi, cu toții ținând în mâini scuturi înalte din gheață albastră și limpede, ferecate în argint, îmbinându-se asemenea unui zid. Se retrăseseră la oarecare depărtare când porțile s-au deschis, dar după închiderea lor, s-au năpustit din nou înainte, întinzând mâini care să ne tragă la adăpostul gheții, îndărătul zidului de scuturi. La adăpostul gheții, Shofer și-a șters umezeala de pe chip și s-a opintit să rămână în picioare.

L-am prins iute de braț, întrebându-l:

– Shofer, muntele... unde se cască muntele, de unde izvorăște cascada? Știi locul? Poți să mă duci acolo?

Mi-a aruncat o privire umedă și încețoșată, dar a dat din cap aprobator. Am urcat împreună drumul spre inima muntelui de sticlă, alunecând ușor la fiecare pas; suprafața drumului se făcuse alunecoasă și era străbătută de mici pârâiașe curgând în direcții felurite. Când am ajuns, în sfârșit, în marea încăpere boltită, mi s-a părut că era deja ceva mai puțin înaltă decât înainte, de parcă tavanul coborâse spre podea, iar crângul era înțesat de femeile Străvechilor, strânse una într-alta printre copaci, făcând din trupurile lor o cetate mai mică. Am zărit printre ele trupurile copiilor, ca niște miezuri de albastru viu, adăpostite de căldura crescândă. S-au uitat la mine când am alergat mai departe însoțită de Shofer, cu disperare pe chipuri; sub picior, pământul înghețat se înmuia, iar ramurile arborilor-de-nea atârnau fără vlagă. Șuvoiul îngust de apă bolborosea ieșind vijelios din obârșia lui, curgând la vale prin crâng, spre peretele muntelui.

Shofer m-a condus printr-un tunel ce mergea în lungul peretelui muntos, cu pereții de limpezimea cristalului aburiți de o ceață fină, iar în urechi ne răsuna pârâitul ca un geamăt scăzut al unui lac înghețat când începe să se dezghețe primăvara. Apoi drumul a cotit dintr-odată în alt tunel, cu pereții foarte netezi, iar la capătul lui, râul creștea mare și învolburat în curgerea lui. Vizitiul s-a oprit pe marginea tunelului, privind în jos la puhoiul de apă, necăjit și înspăimântat, și i-am spus:

– De aici pot urma singură drumul! Du-te!

Mi-am scos încălțările, am intrat în apă și am alergat de-a lungul tunelului întunecat odată cu șuvoiul, împroșcând apă în jur, până când am ieșit din nou la lumină odată cu râul în cea de-a treia încăpere a vistieriei, uriașă și goală. Am fugit de-a lungul ei până în celălalt capăt și am încercat să mă strecor în locașul îngust rămas între cursul de apă și mormanul uriaș de arginți îngrămădiți în gura tunelului, din care apa căra la vale movilițe de monede lucitoare. Deasupra capului, cascada scotea un zgomot asurzitor. Pe măsură ce mă apropiam de lumină, îl puteam zări pe Cernobog, o siluetă săltăreață, încețoșată, aflată de cealaltă parte a muntelui, o umbră de tăciuni încinși. Am reușit să mă cațăr deasupra unei ultime movile uriașe de arginți dintre cele îngrămădite în tunel, până ce am dat de spărtura din peretele muntelui: o gură largă, îngrozitoare, căscată în peretele spart de sticlă, ale cărei cioburi alcătuiau parcă un șirag de dinți, cu marginile rotunjite de dezgheț: trecuseră șapte ani de la încoronarea lui Mirnatius și muntele se spărsese pentru prima oară.

Mi-am închipuit un cutremur sau un ecou uriaș înfiorând cu undele lor grozave împărăția Străvechilor, și spărtura lățindu-se, lăsând să pătrundă căldura verii. Puteam acum să văd lămurit unde și cum încercaseră s-o dreagă sau s-o astupe, dar apa pătrunsese prin ea iar și iar, lărgind spărtura, secătuind an de an împărăția de putere, pe care Cernobog o putea sorbi puțin câte puțin stând pe tronul înalt al țarului. Așadar, la rându-i, regele Străvechilor se luptase an de an cu vara, după puterile sale; prăduise din ce în ce mai mult din lumina și căldura soarelui, ascunse în aur, în așa fel încât să poată chema viscolul și furtunile grozave de iarnă în timpul toamnei și al primăverii, ca să păstreze măcar râul înghețat, dacă nu reușea să pecetluiască muntele în fața căldurii. Și, în cele din urmă, venise după mine, o simplă muritoare care se lăudase că poate preschimba argintul care îi umplea încăperile vistieriei într-o comoară de neînvins.

Arginții curgeau la vale odată cu râul, ca niște peștișori săltând pe luciul apei, rostogolindu-se printre cioburile de gheață, o comoară care nu însemna nimic pe lângă apa însăși: apa limpede și

rece care însemna viaţă, toate vieţile însumate, izvorând din munte ca să ostoiască o sete fără de sfârşit. Cernobog avea să soarbă întregul munte, cu toţi Străvechii din el, după care avea să se întoarcă în Lithvas ca să secătuiască şi ţara încălzită de soare. Chiar dacă regele lor nu mi-ar fi spus-o, tot aş fi ştiut. Puteam recunoaşte acel soi de foame: o dorinţă mistuitoare care avea să înghită vieţi nenumărate cu mare plăcere şi doar să se prefacă a-i păsa de lege şi dreptate, atâta timp cât nu apărea cineva înzestrat cu puteri mai mari, pe care n-avea cum să-l înşele sau să-l înfrângă, o dorinţă care n-avea să fie niciodată satisfăcută, cu niciun chip.

Regele Străvechilor se găsea dedesubt împreună cu toţi cavalerii lui, într-un cerc de gheaţă pe care o păstra cât mai rece cu putinţă în jurul lui Cernobog. Luptau umăr lângă umăr, cu multă hotărâre, şi unde îl izbeau săbiile lor de argint, pe trupul monstrului creşteau dungi groase de promoroacă. Dar cu toate strădaniile lor, nu reuşeau să-i stingă focul. Cernobog scotea răgete de furie, iar promoroaca se preschimba iute în abur când trâmbe de flacără deschisă îi erupeau din răni. Şi totuşi nu reuşeau să pătrundă până în miezul de foc al demonului. Crescuse mult prea mare şi încă mai creştea; şi le sorbea vlaga Străvechilor chiar în timp ce se luptau cu el. Apoi şi-a făcut palmele căuş sub şuvoiul cascadei, sorbind cu înghiţituri lacome, dându-şi capul pe spate, gâlgâind şi hohotind îngrozitor, iar cu fiece înghiţitură mai creştea puţin.

M-am ţinut cu grijă de marginile încă tăioase ale spărturii, m-am aplecat în afară şi am strigat:

– Cernobog! Cernobog!

S-a uitat în sus spre mine cu ochi ce licăreau ca metalul topit în forjă, iar eu am strigat din nou:

– Cernobog! Îţi dau cuvântul meu! Prin vrăji puternice am să închid acum spărtura din munte şi-o să te încui pe dinafară pe vecie!

Ochii i s-au mărit, rotunzi în orbite.

– *Niciodată, niciodată!* a urlat către mine. *E a mea, numai a mea. Fântâna şi izvorul meu!*

Şi s-a năpustit către poala muntelui, croindu-şi drum cu degetele răşchirate spre mine.

Am zbughit-o din deschizătura muntelui înapoi în tunel, împiedicându-mă în movilele și vâlcelele de arginți nepreschimbați, și am așteptat până când s-a apropiat să scruteze întunericul în căutarea mea. A râs sfidător către mine prin spărtură și a izbit cu pumnul marginile acesteia, sfărâmând și mai tare zidul de cristal al muntelui, în încercarea de a-l sparge cu totul.

– *O să intru și o să beau pe săturate!*

S-a strecurat prin spărtura lărgită și a venit după mine, stropi mari de aburi ridicându-i-se în jurul brațelor și pântecului în timp ce se chinuia să răzbată prin tunel. Și-a scufundat fața în izvor și a sorbit lacom o înghițitură uriașă, dându-și capul pe spate de plăcere în timp ce sorbea, rânjind către mine în timp ce două pârâiașe i se scurgeau pe la colțurile gurii, apoi s-a târât mai departe în urmărirea mea. La rândul meu, m-am retras treptat înăuntrul tunelului, până ce am trecut de ultima movilă de arginți, ajungând cu spatele lângă intrarea în vistierie. Demonul se apropia încet de mine, o flăcăruie roșie pâlpâind în bezna tunelului. Apa fierbea, dând în clocot împrejurul lui, în timp ce se cățăra pe ziduri; în urma lui rămăsese doar un pârâiaș de arginți, lipindu-i-se de trupul târâitor, de piept, de burtă și de pulpe; arginți al căror luciu se pierduse, dar care nu se topiseră, și demonul a râs din nou către mine, hohotind ca un ecou, și a ridicat din apă mâna acoperită de arginți ca de o armură, mi-a fluturat-o prin fața ochilor, zicându-mi în batjocură:

– *Regină a Străvechilor, copilă muritoare, ți-ai închipuit că mă poate opri un lanț de argint?*

– Nu de argint, am spus. Însă un prieten mi-a spus că nu ți-e foarte drag soarele. Am aplecat mâna spre ultima moviliță de arginți aflată lângă mine; monedele abia se răciseră nițel, atât cât să poată fi atinse, arginți ce făceau parte din comoara de neînchipuit a Străvechilor; toți arginții deodată, până la ultimul, s-au preschimbat pe dată în aur strălucitor.

Demonul a scos un țipăt de spaimă văzând argintul cum se preschimbă de jur împrejurul lui. Bănuții de sub el au început iute să se topească, contopindu-se asemenea picăturilor de ploaie care curg

laolaltă, şi pe măsură ce se topeau, tunelul s-a umplut de o văpaie liberă de raze de soare, atât de strălucitoare că ochii au început să-mi lăcrimeze. Licărirea razelor a trecut prin pereţii de cristal ai muntelui, încăperea uriaşă dinăuntru umplându-se de o lumină puternică, iar monstrul a urlat iar, acoperindu-şi capul cu braţele, încercând disperat să dea îndărăt, târâş prin tunel, ca să scape.

Dar lumina l-a împresurat din toate părţile, atingându-l, iar cenuşa şi tăciunii aprinşi au început să se desprindă ca o coajă de pe trupul lui, lăsând vederii flăcările topite de dedesubt. Arginţii împrăştiaţi pe cap şi pe umeri au început să se topească într-o urzeală groasă de pârâiaşe de metal curgător străbătându-i tot trupul, eliberând şi mai multe raze de soare, în timp ce mici băltoace de aur topit îi încingeau pântecul. Bucăţi mari din trup i s-au desprins sub atingerea luminii, iar mădularele au început să i se crape. Se făcea tot mai mic pe măsură ce se căznea, icnind, să scape din tunel. Apa curgea mai departe, strecurându-se printre picioarele mele, dar nu pentru a-i mai stinge lui setea, ci pentru a răci dâra groasă, mată, de metal topit pe care o lăsa în urmă, împroşcând norişori de abur care înrourau pereţii tunelului fără măcar să-l ajungă.

Aproape că nu-l mai puteam zări prin ceaţa umedă. Se micşorase de acum îndeajuns de mult încât să-şi poată răsuci trunchiul în tunel, braţele şi picioarele alungindu-i-se ca nişte fuse, şi trupul subţiindu-se şi fărâmiţându-se în bucăţi, părţile rămase zămislind degete noi la mâini şi la picioare, care aproape instantaneu au prins să se aşchieze în fâşii subţiri, aprinzându-se şi făcându-se scrum, arzând cu vâlvătaie. Odată ajuns la spărtura din bolta tunelului, am putut să-l aud văitându-se şi gemând, după ce a dat cu ochii de muntele de galbeni, în timp ce tunelul, de jur împrejur, era mai strălucitor decât soarele de amiază – o sută de ani de vară, izbindu-l deodată în faţă ca răsplată pentru faptele lui, scânteind până în străfundurile muntelui şi revenind cu o lumină şi mai puternică, făcându-l să se micşoreze de la o clipă la alta.

S-a năpustit disperat să urce muntele de galbeni, târându-se cu înfrigurare spre spărtura din tavan, în timp ce aurul de sub el se

topea dând naştere unui ocean de lumină. Croindu-şi drum în sus, zvârcolindu-se şi întinzându-se să se agaţe de spărtura cu margini colţuroase, a ajuns pentru o clipă s-o astupe cu propriul trup; marginile ca nişte dinţi de sticlă au scrâşnit, răzuindu-i cruste groase de metal topit de pe laturile trunchiului, odată cu ele desprinzându-se şi bucăţi mari din demon, care s-au aprins, arzând cu flacără deschisă. Până şi peretele de sticlă s-a topit într-un şuvoi strălucitor de lichid incandescent, fâşii răsucite de aur topit picurând peste marginile spărturii, pecetluind definitiv deschizătura. Încă o bucată mare i s-a desprins din trup, şi demonul s-a prăbuşit de pe munte urlând, o umbră îmbucătăţită a fostei sale fiinţe.

Am amuţit, privind ţintă la spărtura astupată, şi am tras cu lăcomie aer în piept, stând într-o albie de metal mat, presărată cu câţiva bulgări de aur care nu se topiseră în întregime, cu apa prelingându-se ca o ploaie pe pereţii tunelului. Odată ce lumina aurie a soarelui a pălit între pereţii muntelui – retrăgându-se acolo de unde speram că venise – apa curgând pe lângă mine a urcat peste poalele deluşorului de aur topit, ajungând în dreptul spărturii închise, într-un nor uriaş de abur, şi a răcit sticla şi metalul până s-au întărit la loc, încrustând chipul muntelui în cristal vârstat cu dungi şi picăţele de aur.

Dintr-odată, aerul din tunel a prins a se răci, îndeajuns de tare încât să răcorească sudoarea care îmi brobonise pentru prima oară pielea. Firişoarele de apă prelingându-se pe pereţii tunelului începuseră deja să îngheţe, albe şi reci, iar ţurţuri subţiri şi lucitori atârnau cu vârfuri ascuţite de bolta tunelului pe măsură ce gheaţa a prins să facă o pojghiţă din ce în ce mai groasă la suprafaţa râului. M-am întors pe călcâie şi mi-am croit drum cu greu împotriva curentului de aer îngheţat, ca să ajung în ultima încăpere a vistieriei goale; când am ajuns, întregul râu alcătuia o masă densă de cioburi zimţate de gheaţă revărsându-se împrejurul meu, asemenea ciobu-rilor de sticlă care se scufundă şi se ridică odată cu unda apei în care au fost aruncate, şi dintr-odată uşile grele dând înspre vistierie s-au deschis cu zgomot şi regele Străvechilor a dat buzna înăuntru.

S-a aplecat şi m-a cuprins de mijloc, ridicându-mă pe mal. Răsufla cu greutate; îşi pierduse în luptă câteva muchii ascuţite ale armurii, una cu trupul, topite în arcuiri moi, care lăsau să se întrevadă culoarea albastră de dedesubt, dar pe piele începeau deja să i se depună noi straturi de gheaţă groasă, la fel de repede ca pe suprafaţa apei, şi vârfuri lucitoare de ţurţuri îi creşteau în mănunchiuri pe umeri, la început albe de promoroacă, iar mai apoi tari şi limpezi precum cristalul.

A rămas în picioare, ţinându-mă preţ de încă o clipă de mijloc, cu chipul aproape împietrit de durere în timp ce privea în lungul tunelului, la dantelăria de metal topit şi întărit care fereca trainic coasta muntelui. Apoi s-a întors spre mine şi mi-a prins amândouă mâinile într-ale lui, ţinându-mă strâns şi privindu-mă în ochi, unde lucea un licăr parcă desprins din razele de soare oglindite de pereţii de sticlă ai muntelui. L-am privit şi eu în ochi şi pentru o clipă am crezut că avea să îndrăznească... Însă mi-a dat drumul mâinilor dintr-ale lui, s-a dat un pas înapoi şi, într-un gest graţios şi curtenitor, şi-a plecat un genunchi dinaintea mea, a înclinat capul şi a spus:

– Doamnă, deşi alegi să sălăşluieşti în lumea încălzită de soare, eşti cu adevărat o regină a Străvechilor.

#

Părul Irinei se revărsase pe jumătate despletit, bogat şi încâlcit, rece, ud şi mânjit în negru de aceeaşi ţărână pe care o avea sub unghiile rupte, şi pe mâinile-i firave, învineţite şi degerate. I-am scos uşurel coroana de pe cap şi am dat-o deoparte şi i-am spălat mâinile până când ţărâna şi sângele închegat s-au curăţat uşor şi degetele şi-au schimbat culoarea albă, îngheţată, începând să arate firesc. Capul îi căzuse moale, ţinea umerii plecaţi şi, pe când îi oblojeam mâinile cu feşe de pânză, şi-a smucit capul şi a privit în oglindă, cu chipul palid.

– Irina, ce se-ntâmplă? i-am şoptit.

– Focul, a spus. Focul se-ntoarce. Magreta, du-te iute...

Dar era prea târziu. O mână a ieşit prin sticla oglinzii, îngrozitoare, ca un peşte săltând deasupra unei ape liniştite, şi s-a prins cu vârful degetelor de rama oglinzii. Semăna cu un buştean arzând mocnit, de culoarea cenuşii, şi negru ca funinginea arsă pe dedesubt, acoperind un miez de flacără încă vie. Apoi din oglindă a ieşit şi cealaltă mână, şi amândouă au tras în odaie, dintr-odată, capul şi umerii demonului. N-am putut să mai fac nicio mişcare. Eram aidoma unui iepure, unei căprioare, pitită printre copaci, încercând să mă fac mică, liniştită şi nevăzută; mă ascundeam într-o pivniţă întunecată îndărătul unei uşi secrete, sperând să nu fiu auzită. Glasul mi-a amuţit în gâtlej.

Demonul s-a ivit negrăit de iute, dezlegat cu desăvârşire de părelnica lui formă omenească. S-a strecurat în odaie cu o repeziciune grozavă, ieşind din oglindă şi sărind pe podea, din spinare ieşindu-i rotocoale de fum, târându-şi picioarele arse şi negre după el, şi a izbit cu mâna în masa de lângă oglindă, prinzându-se de ea ca să se ridice în picioare, chiar de masa pe care se odihnea coroana fermecată.

– *Irina, dulcea mea Irina, cum ai putut să pui la cale o aşa trădare împotriva mea?* a şuierat către ea, când s-a ridicat. *N-o să mai pot să mă desfăt în palatele iernii veşnice! A venit, a venit el, regele iernii, iar regina lui a ferecat muntele, lăsându-mă pe dinafară! M-au alungat, m-au secătuit de puteri, iar ea mi-a furat flacăra ca să dreagă zidurile iernii!*

Apoi s-a întors şi, cu o mişcare largă a braţului fumegând, a răsturnat cât colo oglinda şi măsuţa; sticla spartă s-a împrăştiat pretutindeni, iar coroana s-a rostogolit pe podea, ajungând sub pat. Irina a sărit să mă apere; m-a împins către uşă, dar demonul a ţâşnit într-acolo iute ca gândul, într-o şerpuire sălbatică pe podea, chiar dacă îşi târşâia picioarele, şi ne-a tăiat calea. Duşumeaua răsuna surd sub paşii lui şi flăcări mici i s-au aprins roşii pe coapse, coborând în chip de scântei către picioare, precum se încing cărbunii când înteţeşti un foc.

– *Mi-e atât de sete, sunt uscat de sete!* a spus demonul, croncănind plângăcios. *Trebuie să beau din nou! Irina, Irina, asupra ta mi-aş fi*

dorit să zăbovesc! M-aș fi desfătat cu gustul tău vreme îndelungată! Dar mi-am pierdut răbdarea, iar acum nu mai am timp; flacăra mea arde mocnit acum. Și-ai să plângi pentru mine măcar o dată, dulcea mea Irina; o să îmi dai măsura a ceea ce înseamnă frica și durerea.

Am început să plâng, cuprinsă de frică; dar Irina s-a așezat neclintită în fața mea și i-a spus în față demonului, cu un glas de gheață:

– Cernobog, ți l-am adus pe regele Străvechilor, după cum am făgăduit, și ți-am îngăduit să pătrunzi în împărăția lor. Și de plâns, am plâns deja o dată, gândindu-mă la ce rele urma să faci acolo. Ți-am dat tot ce mi-ai cerut. N-o să-ți mai dau nimic de-acum înainte.

Demonul a mârâit spre ea și s-a apropiat de noi amândouă. M-am făcut mică de tot de spaimă, picioarele mi s-au înmuiat și am căzut pe divan; nici măcar n-am putut să privesc în altă parte când demonul s-a năpustit de-a curmezișul odăii și a prins-o pe Irina de mâini, răsuflarea lui izbindu-ne ca un vânt de groază în față, apoi s-a retras cu un urlet de parcă el fusese cel ars și a sărit înapoi, cu mâinile împreunate.

Arătau ca doi cărbuni reci abia scoși din ladă, care nu văzuseră vreodată focul. Monstrul gemea, șuiera și se văicărea de durere, închizând și deschizând pumnii ca și cum l-ar fi durut după o zi de trudă. Broboane de aburi s-au înălțat când și-a întins din nou brațele, o flăcăruie s-a aprins cu un trosnet pe pielea lui, iar mâinile au început să-i strălucească din nou, încinse ca un cuptor.

Și-a mutat apoi privirea asupra Irinei, cu o furie arzătoare, crescândă, și a urlat mânios:

– *Nu! Nu! Tu ești a mea! Tu ești ospățul meu!* bătând sălbatic din picior, apoi s-a întors... s-a întors către mine și am scos în sfârșit un țipăt de spaimă, eliberându-mi sunetele din gâtlej, timp în care s-a repezit să mă prindă pe mine în locul Irinei.

Pentru o clipă, am simțit doar atingerea oribilă a degetelor lui pe față, căldura lor lăuntrică fiind ca fierbințeala de friguri, bolnăvicioasă și asudată. Dar era fierbințeala altui trup și nu a trecut într-al meu; în schimb, monstrul s-a depărtat de mine dintr-un salt, scoțând încă un vaier ca un trosnet, iar vârfurile tocite ale degetelor i s-au răcit din nou. S-a holbat la mine cu gura larg

deschisă, schimonosită de furie, flăcările iadului scăpărându-i din gâtlej ca dintr-un focar. Irina şi-a pus mâna pe umărul meu.

– Eu şi toţi ai mei, a spus încet. Trebuie să mă laşi în pace pe mine şi pe toţi ai mei, Cernobog; mi-ai dat cuvântul tău, iar altceva n-am poftit şi nu poftesc de la tine.

Demonul o privea stăruitor pe Irina, când uşa odăii s-a deschis deodată. O slujnică de la spălătorie a păşit înăuntru sfioasă, ca şi cum îmi auzise ţipătul, şi venise să vadă dacă se întâmplase ceva. S-a holbat la demon şi a deschis gura să ţipe, dar priveliştea răului a copleşit-o; a rămas mută şi încremenită de spaimă ca un animal hăituit. Cernobog s-a întors şi a zărit-o; s-a repezit spre ea, apoi s-a oprit o clipă, cuprins de grijă, şi doar a întins un braţ ca să-i atingă cu degetul obrazul tânăr şi catifelat, în timp ce fata şi-a întors faţa, chircindu-se de groază şi ridicând mâinile să se apere.

Cât despre mine, mi-am acoperit gura cu mâinile; mi-a venit să mai scot un ţipăt, dar n-am făcut-o, căci lângă mine Irina nici măcar nu s-a clintit. A rămas nemişcată, înaltă şi mândră, privindu-l pe demon, aflat de cealaltă parte a odăii, cu ochi limpezi şi reci, şi faţa ei nu a trădat niciun pic de surprindere când demonul şi-a retras degetul de pe obrazul fetei, cu un mârâit stins, şi s-a răsucit din nou în direcţia noastră, înfuriat din nou. Dar nu mai era atât de dezlănţuit încât să încerce să pună din nou mâinile pe noi, deşi îşi dorea: s-a stăpânit şi a bătut mânios din picior.

– *Nu!* a rostit ţipând. *Nu! Ţi-am promis siguranţă doar ţie şi alor tăi!*

– Da, a spus Irina. Iar ea este tot a mea. Cu toţii sunt ai mei, sunt poporul meu; până la ultimul suflet din Lithvas. Şi nu ai să te mai atingi de ei de azi înainte.

Demonul a rămas ţintuit în loc, uitându-se la ea, cu umerii ridicaţi, cu flăcările arzându-i mocnit în găvanele ochilor, cu dinţii asemenea unor cărbuni lipsiţi de luciu. A scrâşnit din dinţi şi a rostit veninos:

– *Mincinoaso! Fiinţă înşelătoare! M-ai lipsit de ospăţul cuvenit mie! Mi-ai furat tronul! Dar drumul meu nu se sfârşeşte aici. O să găsesc o nouă împărăţie, un nou cămin, o să găsesc o cale de-a mă hrăni din nou!*

Trupul i s-a cutremurat grozav. Flacăra i s-a domolit în gâtlej şi în pântec, iar pielea i s-a închis la loc peste carnea de culoarea tăciunelui, chipul ţarului apărând şi desfăşurându-se ca o maramă, întinsă peste grozăvia lăuntrică, ba chiar şi straiele sale au prins formă, cu croiala lor dintru început, de mătase, catifea şi dantele. Mi-am acoperit faţa ca să nu pot vedea şi mi-am îngropat capul în perna divanului, până ce creatura s-a întors cu faţa spre uşă şi Irina mi-a luat mâna de pe umăr. A rostit apoi cu glas tăios:

– Şi *el* este al meu, Cernobog! Şi pe el trebuie să-l laşi în pace.

Am privit în sus de pe divan, îngrozită: Irina se aşezase drept în calea arătării. Demonul s-a oprit, ţintuind-o cu lumina roşiatică încă scânteind în ochii ca două giuvaiere ai ţarului.

– *Nu!* i-a răspuns răstit. *Nu, n-am să-l las. El mi-a fost dat în urma unei făgăduieli, printr-o învoială cinstită, şi nu am de ce să ţi-l las ţie!*

– Dar deja ai făcut-o, a spus Irina, când l-ai silit să se căsătorească cu mine. Dreptul soţiei are întâietate faţă de cel al mamei, a adăugat, după care şi-a scos inelul de argint fermecat din deget, şi întinzând mâna l-a prins de deget. Demonul a încercat să se tragă înapoi, dar Irina l-a ţinut strâns şi i-a strecurat iute inelul în deget, împingându-i-l până la ultima încheietură.

Cernobog s-a holbat îngrozit la inel, cu chipul schimonosit de furie, deschizând gura să mai scoată un ţipăt, dar acesta n-a venit şi întregul trup i s-a încovoiat ca un arc întins. În pântec i-a lucit adânc o lumină, care a început să urce înspre gâtlej: înaintea ei lucea o flăcăruie roşie ca o lumânare ivită de după un colţ în întuneric, crescând necontenit în strălucire, apoi trupul i-a fost cuprins de convulsii şi din gâtlej i-a ieşit un singur tăciune aprins, uriaş şi strălucitor, aruncat cu putere pe covor, în dreptul căminului. Din el s-au aprins un mănunchi de flăcări portocalii, unduitoare, fumegând şi sfârâind, care şuierau, scuipau scântei şi trosneau înspre noi, pline de mânie, o gură roşie, căscată, urlându-şi furia.

Dar chiar lipită de perete, cu umerii îndoiţi şi faţa plină de îngrijorare, fata de la spălătorie s-a repezit să apuce găleata de fier

plină cu nisip, cenușă și zgură de lângă vatră. A turnat conținutul găleții peste flăcări, înăbușindu-le, și a întors găleata, cu un zăngănit, drept deasupra lor.

A lăsat-o acolo așa, dându-se zorită înapoi. Firișoare subțiri de fum ieșeau de sub găleată, un cerc negru de arsură întunecând covorul de jur împrejurul ei, dar fără să se întindă prea departe. După câteva clipe, până și fumul a încetat să mai răzbată. Slujnica se uita țintă în jos, cu răsuflarea întretăiată, apoi m-a privit cu ochi mari, a tresărit și și-a dus mâna la obraz, unde avea o pată mică și neagră de funingine. Dar și mâinile îi erau murdare tot de funingine și, după ce s-a frecat pe obraz, nu se mai putea observa deosebirea.

În tot acest timp, tremuram din toate încheieturile. De spaimă, nu mi-am putut desprinde ochii de pe găleată multă vreme. Doar după ce firișoarele de fum s-au risipit, m-am întors în sfârșit, cu o smucitură, s-o privesc pe fetița mea, pe țarina mea. Țarul îi ținea mâna lipită de pieptul lui, inelul din deget licărindu-i palid ca argintul, deopotrivă cu lacrimile care îi curgeau pe obraji ca două pârâiașe argintii; o privea uimit, cu ochii lui ca două smaralde, ca și cum înaintea lui se înfățișa cel mai frumos lucru din întreaga lume.

CAPITOLUL XXV

Serghei şi cu mine ne-am întors la Pavys trei săptămâni mai târziu, după ce tata Mandelstam s-a mai întremat şi a putut să aibă grijă împreună cu Stepon de livadă. Pomii creşteau cum nu se putea mai frumos. Serghei a urmat drumul înapoi până la casa ţăranului care avea hambarul zugrăvit cu flori şi l-a luat cu el să-l ajute să doboare câţiva copaci, dându-i o parte din lemn, şi să desţelenească o bucată de pământ. Am dus lemnul la Vysnia şi l-am vândut în târg, de unde am cumpărat puieţi de pomi roditori: meri, pruni şi vişini. Erau cu toţii înfloriţi.

Până ce s-a însănătoşit, tata Mandelstam a scris mai multe scrisori pe care să le luăm cu noi: una dintre ele, către toţi cei care încă îi erau datornici.

– Noi am fost norocoşi, a spus, aşa că hai să fim mărinimoşi la rândul nostru. A fost o iarnă grea pentru toată lumea.

Pesemne trebuie să fi socotit că, dacă ne duceam cu acele scrisori, oamenii din târg aveau să fie bucuroşi mai mult decât îşi doreau să ne ridice în ştreang. Am luat la noi şi hrisovul ţarului, dar la urma urmei ţarul era departe tare. N-avea rost să ne facem griji că sătenii aveau să ne caute să pună mâna pe noi, pentru că nimeni nu-şi irosea timpul vânându-ne: toate muncile câmpului pe care ar fi trebuit să le facă în primăvară le făceau acum, în mare grabă, pentru că vara deja începea să-şi intre în drepturi.

Dar tot am avut parte de surprize odată ce am intrat în târg. Panova Ludmila măturа prin curte şi, la vederea noastră, ne-a strigat:

– Salutare, drumeţilor! Nu poftiţi nişte merinde pentru drum?

Când am privit-o, ne-a recunoscut, a scos un ţipăt, şi-a fluturat mâinile prin aer, în timp ce câţiva bărbaţi au venit în fugă spre noi, s-au oprit şi s-au uitat la noi, iar unul dintre ei a spus:

– Aşadar, n-aţi murit!

De parcă ar fi crezut că trebuia să fi murit.

– Nu, am spus, n-am murit. Şi am primit şi iertare din partea ţarului, am adăugat, după care am scos scrisoarea cu pecete, am desfăcut-o şi le-am arătat-o.

S-a iscat o vânzoleală care a ţinut ceva vreme. M-am bucurat că Stepon nu era cu noi. A venit preotul, apoi perceptorul; au luat scrisoarea şi au citit-o cu voce tare şi toată lumea din sat a ascultat ce scria în ea. Perceptorul mi-a înapoiat scrisoarea, s-a înclinat şi mi-a spus:

– Ei bine, acum trebuie să închinăm un pahar în cinstea norocului vostru!

Şi au adus mese şi scaune din han şi din casa panovei Ludmila, apoi urcioare cu krupnik şi cidru, şi au băut cu toţii în sănătatea noastră. Kajus nu s-a numărat printre ei. Şi nici feciorul lui.

Am fost mai tot timpul nedumerită de ce crezuseră că am murit, dar n-am vrut să întreb nimic. În schimb, am scos scrisorile de la panov Mandelstam şi le-am dat tuturor celor care erau acolo şi aveau de primit, iar pentru cei care nu erau, le-am dat preotului, să le dea el mai departe. După aceea toată lumea s-a înveselit de-a binelea şi au băut cu toţii în sănătatea lui panov Mandelstam.

Apoi am pornit către casa familiei Mandelstam şi am încărcat toate acareturile în căruţă. Panova Gavelyte a fost singura care nu s-a bucurat la vederea noastră. Pesemne plănuise să-i spună panovei Mandelstam la întoarcere că găinile şi caprele erau ale ei din acea clipă şi că n-avea să i le mai dea înapoi. Dar între timp aflase şi ea, ca toată lumea, de scrisoarea ţarului, aşa că la vederea mea şi a lui Serghei a spus doar atât:

– Uite, astea sunt caprele lor.

Şi a arătat către nişte capre jigărite şi costelive.

Atunci am privit-o în ochi şi i-am spus:

– Ar trebui să-ți fie rușine.

Și m-am dus și am luat de funie caprele cuvenite, ale noastre și ale lor, și le-am legat la coada căruței. Ne-am dus apoi și am adunat și toate găinile și le-am strâns într-o cutie mare de lemn. Am scos și mobilele, dimpreună cu lucrurile de pe polițe, și am împachetat totul cu grijă, iar catastiful cu scoarțe din piele l-am așezat sub capra căruței, învelit cu băgare de seamă într-o pătură.

După aceea am terminat și ne puteam de-acum întoarce, dar Serghei a rămas nemișcat pe capra căruței, îngândurat, și nu a dat bice cailor, iar eu l-am privit și el a întrebat:

– Crezi oare că l-a îngropat cineva?

Nu i-am răspuns nimic. Nu voiam să mă gândesc la taica. Dar Serghei se gândea deja la el și m-a făcut și pe mine să mă gândesc. Și mi l-am închipuit zăcând acolo, pe dușumeaua casei noastre, neîngropat. Și cine știe, chiar și Stepon ar fi putut începe să se gândească la el. În mintea noastră, avea să rămână pentru totdeauna acolo pe podele, chiar dacă încetase să mai existe.

– O să mergem, am zis în cele din urmă.

Am mânat apoi căruța către vechea noastră casă. Secara creștea în lan. Era plină de buruieni, pentru că nimeni nu se îngrijise de ea, dar era încă înaltă și verde. Am oprit căruța la marginea lanului, ca să aibă ce paște caprele și caii, apoi ne-am dus la copacul coliliu. L-am atins amândoi cu palmele, în același timp. Nu s-a auzit decât liniștea. Mama nu se mai afla acolo, după cum nici copacul dinaintea casei noastre nu ne vorbea. Dar mama nu mai trebuia să ne vorbească cu glasul unui arbore, pentru că acum o aveam pe mama Mandelstam, și ea avea să vorbească în locul mamei.

Pe ramurile copacului erau flori argintii. Am cules șase și le-am depus pe mormântul mamei, una pentru ea, și câte una pentru fiecare prunc mort. Apoi am intrat în casă. Nimeni nu-l îngropase pe taica, dar priveliștea nu era chiar de speriat. Niște animale de pradă trecuseră pe acolo, așa că nu mai rămăseseră decât ciolane și zdrențe de haine, și nu mirosea deloc greu, pentru că ușa rămăsese deschisă. Am luat un sac și am adunat cu grijă oasele în el. Serghei a scos cazmaua. Apoi am dus sacul lângă arborele alb, am

săpat o groapă și l-am îngropat pe taica lângă celelalte morminte, toate săpate de el, și i-am pus o piatră la căpătâi.

N-am mai luat nimic din casă. Ne-am urcat în căruță și am mânat către târg. Se făcea târziu, dar am hotărât să purcedem la drum fără oprire. Aveam să tragem peste noapte în următorul oraș. Aveam de mers cale de cincisprezece verste, dar drumul era liber și răcoarea nopții era plăcută. Soarele nu asfințise încă de tot. Pe când ieșeam din oraș, de noi s-a apropiat o altă căruță, cu un singur cal. Nu era încărcată, așa că vizitiul s-a tras la marginea drumului ca să ne lase să trecem, pentru că noi aveam încărcătură, iar când am trecut prin dreptul lui, am văzut că vizitiul era Algis, băiatul lui Oleg. Ne-am oprit o clipă și ne-am uitat la el, iar el ne-a întors privirea. N-am spus niciun cuvânt, dar atunci am știut că nu spusese nimănui unde ne aflam. Doar fugise acasă și nu spusese nimănui că ne văzuse. I-am făcut un semn din cap, Serghei a smucit hățurile și am pornit mai departe. Și noi tot acasă mergeam.

#

Am avut parte de o vară și de o toamnă sărăcăcioase, chiar și la adăpostul zidurilor muntelui, aflat acum în siguranță: multe dintre heleșteiele de dedesubt fuseseră secate în urma năvălirii lui Cernobog și multe vii și livezi se uscaseră. Dar am hrănit mai întâi copiii, apoi am împărțit ce mai rămăsese, iar regele mi-a spus, pe când ne plimbam împreună prin coridoarele de la poalele muntelui, ca să vedem urmările dezastrului:

– O să se umple de roade odată cu venirea iernii.

Apoi am îngropat morții și i-am oblojit pe răniți, așezându-i în rânduri tăcute sub arborii-de-nea: regele a luat cu grijă în palme aschii de gheață chiar din izvorul râului de sub munte și le-a pus pe plăgile răniților, apoi a acoperit rănile cu mâinile lui, înduplecând gheața să crească, să se facă una cu trupurile lor. Unele dintre grotele cele mari se închiseseră precum țestoasele care se retrag în carapace și au trebuit să fie redeschise, iar pe câmpurile de la poalele muntelui am curățat vița uscată și pomii ofiliți,

lăsând pe loc doar plantele ce supraviețuiseră, pregătindu-ne de răsădirea unor noi puieți.

Cel puțin acum eram în stare să umblu de colo până colo fără să mă rătăcesc. Fie că prinsesem secretul locului fără să-mi dau măcar seama, fie muntele însuși îmi era recunoscător, pentru că atunci când porneam în căutarea unei încăperi sau grote ușile și coridoarele de trebuință mi se deschideau ușurel dinainte. Și chiar dacă munceam fără preget, am reușit cum nu se putea mai bine să-mi aflu locul printre ei. Străvechii habar nu aveau de cum se țin socotelile: pesemne că nici nu m-aș fi putut aștepta la așa ceva din partea unui popor care nu rămânea dator și era învățat cu încăperi de locuit rătăcitoare, care trebuiau chemate înapoi precum pisicile.

Dar cum lucrurile în împărăție se aflau în neorânduială, aveam nevoie de câteva schimbări în bine. A trebuit să fac rost cu forța de toc și hârtie de la poeții lor doar ca să am cu ce ține socoteala câmpurilor și a heleșteielor, a stării în care se aflau și a roadelor așteptate, în așa fel încât să ne ajungă până la venirea iernii. Am făcut împărțeala pe rații și am socotit zilele, în așa fel încât nimeni să nu flămânzească până la noua recoltă.

Numărătoarea acestor zile a părut nesfârșită la început, dar fiecare ceas era umplut cu câte ceva de făcut. Spre sfârșit, timpul trecea atât de iute, încât am fost surprinsă peste poate în ziua când m-am trezit și am descoperit arborii din afara muntelui acoperiți de prima ninsoare a iernii și am știut că drumul regelui se așternea din nou deschis drumeților Străvechi. Și mi s-a făcut dor de mama și de tata, tânjeam să știu că sunt bine, dar am rămas pe loc multă vreme, după care am sunat din clopoțel, chemându-mi slujitorii să mă ajute să mă pregătesc de drum.

Pregătirile nu mi-au luat mult. Le învățasem pe Flek și pe Tsop cum să-mi păstreze hârtiile în bună rânduială, iar catastifele mele erau cu socotelile la zi; nici chiar bunicul nu le-ar fi putut găsi vreo hibă. Mi-am împachetat doar câteva lucruri într-o boccea, puține, dar dragi mie: câteva flori uscate de argint, presate, o pereche de mănuși cusute stângaci, pe care Rebeka le făcuse pentru mine, și rochia pe care o purtasem la balul de Sânziene. Nu

era un veşmânt impunător; sărbătoarea fusese una a bucuriei că rămăsesem în viaţă, la câteva săptămâni după ce ne-am îngropat morţii, şi nu avusesem nici timpul, nici puterea de a pregăti ceva cu adevărat măreţ. Nu era decât o rochie simplă, croită dintr-o singură bucată de material, însă era dintr-o mătase argintie şi răcoroasă, care se revărsa printre degete ca apa şi oglindea lumina pătrunsă în miezul muntelui. O purtasem cu părul împletit într-o coadă făcută coc, împodobită cu flori, şi dănţuisem în cerc, ţinându-mă de mâini cu prietenii mei, mai vechi şi mai noi, care munciseră cot la cot cu mine, iar la sfârşit regele a venit dinaintea mea şi a făcut o plecăciune şi împreună am condus cele două şiruri de dansatori prin crângul alb, dănţuind pe sub ramurile care îşi scuturau ultimele flori, în aşteptarea iernii viitoare.

Regele şi-a ţinut făgăduielile făcute, desigur; n-a mai încercat să emită pretenţii asupra mea, iar azi, în chiar ziua primei zăpezi, sania către casă mă aştepta jos, în crâng. Am tras adânc aer în piept, m-am întors pe călcâie şi am ieşit din odaia mea, păşind pe aleea spre crâng. Arborii-de-nea înfloriseră din nou în acea dimineaţă, încărcaţi de frunze şi flori. Din loc în loc, mai erau locuri goale în cercurile îngemănate, unde unii copaci fuseseră nimiciţi de năvălirea lui Cernobog. Însă în fiecare loc liber fusese înmormântat câte un cavaler căzut în luptă, cu un fruct argintiu depus pe piept, iar din sămânţa sădită au ieşit puieţi albi, subţiratici, când am rostit binecuvântarea pentru pomi. Aveau să crească acolo în crâng, chiar şi după plecarea mea. Gândul acesta m-a bucurat, ştiind că las ceva viu după mine.

Dar când am coborât îndeajuns de mult încât să pot zări printre frunze, m-am oprit, iar ochii mă înţepau de atâta strălucire: în spatele saniei, un întreg alai impunător de cavaleri Străvechi se strânsese în întâmpinarea mea, călare pe cerbi cu coarne rămuroase şi ascuţite. Cavalerii şi nobilii Străvechi purtau pe pumn şoimi albi, pe mânuşi încrustate cu nestemate, şi erau înconjuraţi de ogari albi, strânşi în jurul scărilor de călărie atârnând de şei; argintul şi nestematele licăreau puternic pe veşmintele lor din piele alburie: pe mulţi dintre ei îi zărisem lângă porţile muntelui sau ajutând la treburi pe sub

copacii din crâng. Dar nu veniseră doar ei; se găseau printre ei şi unii dintre ţăranii Străvechi, mişcaţi şi speriaţi în acelaşi timp, neliniştiţi de gândul de a pătrunde în lumea încălzită de soare, dar veniţi să mă petreacă în straiele lor cele mai bune, cu părul împletit cu fir de argint. Şi chiar în primul rând, drept în spatele saniei, stăteau Flek, Tsop şi Shofer, iar Rebeka se agita emoţionată în faţa mamei ei, înnodându-şi degetele în frâiele împletite ale saniei.

Sub ochii mei se înfiripase toată frumuseţea şi primejdia unei nopţi adânci de iarnă, iar când am coborât în dreptul alaiului şi regele iernii mi-a întins mâna şi m-a ajutat să urc în sanie, am rămas pe loc preţ de câteva clipe, ţinându-l încă de mână ca să mă cumpănesc bine, privindu-i cu luare-aminte pe toţi, şi pe el ultimul, ca să-mi rămână întipărită în inimă imaginea lor, după ce porţile împărăţiei iernii aveau să se închidă în urma mea.

M-am aşezat în sanie, clipind des ca să întrerup şuvoiul de lacrimi, iar el s-a aşezat lângă mine şi sania a pornit iute ca gândul peste întinderea de nea. Arborii albi din crâng şi-au desfăcut larg coroanele, de o parte şi de alta a drumului strălucitor dinaintea noastră, de ramurile de deasupra atârnând ţurţuri de argint îngheţat. Zburam pe drumul fermecat şi vântul rece ne sufla în faţă, în spate urmându-ne alaiul splendid de vânătoare, sunând din corni lungi şi subţiri, care scoteau sunete la fel de limpezi precum cântecul unei păsări iernatice. Poporul din Lithvas n-avea de ce să se mai teamă de soiul acesta de muzică. Străvechii n-aveau să mai vină printre ei în alt chip afară de cel al unor şoapte pe sub copacii înzăpeziţi, pe care n-aveau să şi le amintească decât pe jumătate. Poate că într-o bună zi urma să am şi eu o fiică, iar la auzul sunetului plin de alean al nopţii de iarnă intrând prin fereastră, aveam să-i istorisesc poveşti despre un munte strălucitor de sticlă şi despre poporul care trăia în inima lui, şi cum împreună cu regele lor înfruntasem un demon îngrozitor.

L-am privit şezând lângă mine. În ultimele luni purtase mai mult haine aspre ca ale unui lucrător de rând, dar tot albe ca zăpada, cât timp muncise la redeschiderea celor mai adânci încăperi şi tuneluri care se surpaseră, oblojind rănile muntelui aşa cum îşi

oblojise poporul. Dar astăzi regele arăta tot atât de măreț ca restul alaiului, stând mândru și strălucitor în sanie, cu mâna prinsă strâns de balustradă. A lăsat deoparte vechile rețineri: călătoria însăși s-a terminat mult prea repede. Mi s-a părut că abia plecasem când în față m-a izbit un vânt rece mirosind proaspăt a pin, iar calea deschisă printre copacii albi s-a lărgit, dând într-o poieniță în care se înălța un singur arbore, încă tânăr, dar falnic și plin de frunze albe, palide, îndărătul unei porți de lemn după care se ascundea o casă acoperită de o pătură gingașă de nea.

Nu mi-am putut opri un zâmbet când am zărit casa: făcuseră deja atât de multe prin gospodărie. Mi s-au umezit ochii, făcându-mă să văd ca prin ceață fâșiile de lumină aurie strălucind prin crăpăturile din jurul ferestrelor și al ușii. Rotocoale prietenoase de fum ieșeau prin cele trei coșuri, semn că se găsea câte un cămin în fiecare odaie de o parte și de alta a casei, iar șopronul era acum lipit cum se cuvine de latura unui hambar trainic. Am zărit un coteț mare de găini, lăzi mari de lemn pentru grâne; iar câteva capre se preumblau prin curte. Chiar în spatele casei se găsea o livadă de pomi roditori sădiți în rânduri, iar de un stâlp de lângă ușă stătea atârnat un felinar, împrăștiindu-și lumina asupra unei cărări de pietre, proaspăt măturate, care ducea până în dreptul porții.

Sania s-a oprit dinaintea porții, în dreptul arborelui-de-nea. Regele Străvechilor a sărit primul din sanie și mi-a întins mâna, ajutându-mă să cobor. Alaiul de vânătoare era încă strâns ciorchine în spatele nostru, dar Flek, Tsop și Shofer au descălecat și ei, în timp ce un alt nobil le-a ținut frâiele bidiviilor. Cu toții au făcut o plecăciune dinaintea mea. Am tras adânc aer în piept și m-am dus la fiecare și i-am sărutat pe obraji, după care mi-am dus mâinile la ceafă și mi-am desfăcut colierul de aur pe care îl purtam și i l-am pus la gât Rebekăi. L-a privit ținându-l o clipă în palmă.

– Îți mulțumesc, Mâini-deschise, a spus ea cu glas moale și parcă într-o doară, iar Flek a tresărit un pic, parcă ușor nesigură și neliniștită.

Dar eu m-am aplecat și am sărutat-o pe fetiță pe frunte.

– Pentru puțin, micuțule fulg de nea.

Apoi m-am întors şi am pornit către poartă, atingând-o cu mâna.

La atingerea mea, poarta s-a deschis şi una dintre capre, care rodea lăstari prin zăpada subţire de lângă stâlpii gardului, a tresărit speriată şi a scos un behăit prelung, zgomotos şi plângăreţ, fugind spre hambar, pesemne nemulţumită că o străină a apărut de nicăieri în ograda ei plină de tihnă. Uşa casei s-a deschis pe dată şi în prag a apărut mama, cu o broboadă înfăşurată în jurul umerilor, cu faţa strălucind de speranţă, de parcă stătuse în aşteptare lângă uşă; a scos un strigăt scurt şi a alergat către mine pe potecă, iar broboada i-a alunecat de pe umeri, zburându-i, roşie, în zăpadă, iar eu am alergat la rându-mi către ea şi i-am sărit în braţe râzând şi plângând în acelaşi timp, atât de veselă încât m-au părăsit toate părerile de rău. Tata se afla chiar în spatele ei, iar Wanda, Serghei şi Stepon alcătuiau un şir în spatele tatei; m-au înconjurat cu toţii: părinţii ei, sora şi fraţii mei, ba chiar şi un câine ciobănesc cu blana lăţoasă a apărut lângă noi, bucuros nevoie-mare, încercând să ne lingă pe toţi deodată, după care s-a înţepenit pe picioare şi a lătrat tare de două ori, a scheunat şi a alergat la picioarele lui Serghei, privindu-ne vigilent din spatele lui.

M-am întors cu faţa spre drum: călăreţii Străvechi nu dispăruseră încă, adunaţi în alai strălucitor de vânătoare, iar regele lor a intrat pe poartă după mine, desprins parcă dintr-un basm de iarnă, înalt şi aproape de necrezut sub lumina caldă a felinarului, prinzând viaţă aievea doar datorită licărului rece-albăstrui de zăpadă din spatele lui, care îi dădea contur. Mama şi tata m-au strâns un pic mai tare în braţe, privindu-l cu îngrijorare, dar îşi dăduse cuvântul şi nu mai aveam a mă teme. Am înghiţit în sec, mi-am înălţat un pic capul şi i-am zâmbit:

– O să-mi dai voie, de data asta, să-ţi mulţumesc pentru că m-ai adus acasă?

A clătinat din cap şi mi-a spus:

– Doamnă, m-aş dispreţui dacă aş încerca să te ţin cu un asemenea şiretlic.

Apoi s-a întors, făcându-le semn lui Flek, lui Tsop şi lui Shofer, care au intrat tustrei în curte, purtând câte un cufăr, iar în urma lor venea Rebeka, ţinând în mâini o cutiuţă. Au pus cuferele jos

şi le-au deschis: două erau pline cu argint, unul cu aur, iar cutiuţa era plină cu giuvaieruri limpezi, iar regele Străvechilor s-a întors către părinţii mei, care îl priveau uluiţi, şi le-a spus:

– Aveţi în casa aceasta o fată de măritat, la a cărei mână jinduiesc; eu sunt stăpânul pădurii albe şi al muntelui de sticlă şi am ieşit din împărăţie în alai cu cei din poporul meu, să-mi fie chezaşi şi martori cererii în căsătorie pe care v-o înaintez, aducând aceste daruri casei voastre ca dovadă a vredniciei mele şi cerându-vă consimţământul de-a o putea curta.

Mama şi tata m-au privit neliniştiţi. Nu eram în stare să scot un cuvânt. Eram prea preocupată să-l privesc: timp de *şase luni* nu *mă* învrednicise măcar cu un cuvânt despre aşa ceva; pentru că acum era neclintit în hotărârea lui de a mă cere după cine ştie ce datini trăsnite care legiuiau curtarea unei domniţe de către un rege Străvechi. Mi-am închipuit că printre ele trebuiau să se numere uciderea de balauri şi alte încercări eterne, pesemne şi vreun război–două. *Nu, mulţumesc!* mi-am zis.

– Dacă ai vrea să mă curtezi cu adevărat, i-am spus, ar trebui s-o faci după legile familiei *mele* şi ar trebui să te căsătoreşti cu mine după aceleaşi legi. Nu-ţi mai irosi timpul pe-aici!

S-a oprit şi s-a uitat la mine, iar în ochi i s-a aprins pe dată o flăcăruie strălucitoare; a făcut un pas către mine, mi-a întins mâna şi a rostit cu un glas cât se poate de serios:

– Şi dacă aş face-o? Oricare-ar fi ele, o să-mi încerc norocul, dacă îmi dai o cât de mică speranţă.

– Chiar aşa? am spus şi mi-am încrucişat braţele, ştiind că lucrurile aveau, de bună seamă, să se termine acolo.

Şi nu îmi părea rău; n-avea să-mi pară niciodată rău. N-aveam să regret niciun bărbat care n-avea să mă curteze după legea poporului meu, oricât de mult mi-ar fi oferit în schimb; în inima mea rămăsese viu cel puţin legământul între mine şi neamul meu, în virtutea căruia fiii şi fiicele mele aveau să fie copiii lui Israel, fără deosebire de locul în care ar fi trăit. Şi asta chiar dacă într-un ungher ascuns al minţii se poate să fi gândit, o dată sau de două ori, şi doar pentru o clipă, că ar *merita* oarecum să ai parte de un soţ

care mai degrabă şi-ar tăia singur gâtul decât să te mintă sau să te înşele. Dar n-ar fi meritat, dacă n-ar fi pus pe soţia lui tot atâta preţ ca pe mândria lui. N-aveam să mă vând atât de ieftin încât să mă mărit cu un bărbat care m-ar fi iubit mai puţin decât restul comorilor lui, chiar dacă printre ele s-ar fi numărat împărăţia iernii.

I-am spus lămurit acestea, fără părere de rău, şi, când am terminat, a rămas o clipă tăcut, privindu-mă, iar mama a adăugat:

– Şi pe lângă acestea, mai e nevoie să deschizi un drum pe care să se întoarcă acasă, ori de câte ori vrea să-şi viziteze familia!

M-am uitat la ea: mă ţinea strâns de mână şi ochii îi scăpărau scântei privindu-l aprig pe rege.

Acesta s-a întors către mama şi a spus:

– Drumul meu se deschide numai iarna, dar cât rămâne deschis, am s-o aduc acasă după plac: te mulţumeşte învoiala aceasta?

– Atâta timp cât iarna nu se risipeşte şi dispare ori de câte ori nu vrei tu s-o vezi plecată, a rostit mama cu acreală în glas.

Dintr-odată am simţit nevoia să izbucnesc în lacrimi şi să mă agăţ de ea îmbrăţişând-o, dar în acelaşi timp eram atât de fericită că aş fi putut începe să cânt de una singură, iar când privirea regelui a întâlnit-o din nou pe a mea, m-am întins spre dânsul şi i-am luat mâna în mâna mea.

Ne-am căsătorit două săptămâni mai târziu: o nuntă micuţă, care a avut loc în căsuţa din luminiş, dar la care au participat bunicul şi bunica, veniţi de la Vysnia, împreună cu rabinul, în caleaşca personală a ducelui, aducând cu ei un dar – o oglindă înaltă de argint, cu ramă de aur, care fusese trimisă de la Koron. Iar soţul meu mi-a ţinut mâinile într-ale lui sub baldachinul alb, a sorbit din vin împreună cu mine şi a spart paharul.

Iar pe zapisul contractului de căsătorie, dinaintea mea, a părinţilor mei şi a rabinului, avându-i drept martori pe Wanda şi pe Serghei, şi-a iscălit, cu cerneală argintie, numele.

Însă de spus, n-o să vi-l spun niciodată.

SFÂRŞIT

NEMIRA ONLINE

Urmărește-ne ca să fii la curent cu ultimele:

promoții pe site:
nemira.ro »

concursuri pe Facebook
facebook.com/ed.nemira »

articole pe blog:
blog.nemira.ro »

ARMADA MANIFESTO

JOIN THE ARMADA!

Recrutăm vânători și devoratori de vise!
Amazoane și exploratori alături de care să călătorim
până la capătul universului! Luptători plini de curaj,
femei neînfricate, capabile să înfrunte vrăjitori malefici,
orci însetați de sânge și dragoni neîmblânziți!
Minți sclipitoare, dornice să dezlege misterele
unor crime terifiante! Cititori şi cititoare neobosite
cărora să le aducem în față cele mai fascinante romane
science-fiction, fantasy și thriller!

JOIN THE ARMADA!

Printre generalii noștri se numără
Frank Herbert și **Arthur C. Clarke,**
regi ne sunt **Stephen King** și **George R. R. Martin**,
iar regine, **N.K. Jemisin** și **Naomi Novik.**

În librăriile din toată țara și pe **www.nemira.ro**

ARMADA. IMAGINATION UNLIMITED

POWERED BY NEMIRA

Miryem provine dintr-o familie de cămătari, dar incapacitatea tatălui ei de a recupera datoriile îi aduce familia în pragul sărăciei. Așa că Miryem trebuie să preia inițiativa și devine imună la încercările sătenilor de a o îmbuna. Când bunicul ei îi împrumută o pungă cu bănuți de argint, Miryem se întoarce cu ea plină de aur.

Dar reputația că poate transforma argintul în aur îi aduce mai multe necazuri decât bucurii, mai ales când destinul ei se leagă de cel al creaturilor de gheață care bântuie pădurile și al căror rege vrea s-o exploateze din motive ce-i rămân necunoscutelui Miryem .

„Un basm perfect, un roman plin de substanță, de idei și de personaje, cu vastitatea tolkiană și cu empatia față de bucuria vieții pe care o găsim la Ursula K. Le Guin."
The New York Times Book Review

„Superbă, complexă și magică. Genul de carte în care vrei să trăiești pentru totdeauna."
Publishers Weekly

„...urmează tradiția poveștilor populate de personaje de basm descrise ca persoane reale, de prințese puternice, care iau decizii autentice. Dar cartea nu numai că păstrează tradiția, ci o și duce mai departe."
Vox

PREMIUL LOCUS 2019

FINALIST NEBULA ȘI HUGO

ÎN TOPUL CELOR MAI BUNE CĂRȚI ALE ANULUI PENTRU:

THE NEW YORK TIMES

NPR

TIME

VULTURE

LIBRARY JOURNAL

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

Naomi Novik s-a născut în 1973 la New York, într-o familie de imigranți polonezi. A studiat literatura engleză la Universitatea Brown, pe care a absolvit-o în 1995. A urmat un masterat în informatică la Universitatea Columbia și a lucrat o vreme ca programator în industria de *gaming*. În 2007, a câștigat premiul John W. Campbell pentru debut, iar în 2016, romanul său *Uprooted* (*Aleasa Dragonului*, Nemira, 2017) a fost distins cu premiul Nebula. Este autoarea celor nouă volume din seria TEMERAIRE și a romanului grafic *Will Supervillains Be on the Final?* Cititor avid de fantasy, Novik este, de asemenea, pasionată de istorie, în special de perioada napoleoniană, și îndrăgostită de opera lui Patrick O'Brian și a lui Jane Austen. Locuiește în New York cu familia.

ARMADA powered by NEMIRA

radio SEVEN | 103.4 fm

e-BOOK DISPONIBIL
NEMIRA.RO

ISBN 978-606-43-0584-8
9 786064 305848